

Jaarstukken 2023

INHOUDSOPGAVE

Brief aan alle Bredanaars	4
Managementsamenvatting	9
Vitaal en Sociaal Breda	27
Ondernemend Breda	71
Duurzaam wonen in Breda	111
Basis op Orde in Breda	139
Organisatie en financiën van Breda	171
Paragrafen	189
Jaarrekening	255
Bijlagen	307
Klimaatmonitor 2023	357

Beste inwoners van Breda,

Het is tijd om terug te kijken op het jaar 2023. Afgelopen jaar bouwden we samen aan een groen, gastvrij en grenzeloos Breda. En dat blijven we doen.

Afgelopen jaar maakten we onze stad en dorpen weer een beetje mooier. De Nieuwe Mark is weer een stukje verder afgemaakt. Ook de plannen voor de nieuwe wijk 't Zoet, op de oude plek van de suikerfabriek, worden concreter. Mooi dat veel organisaties samen met ons willen investeren. En met de Gebiedsvisie Bavel kiezen we ervoor de fijne en leefbare omgeving te behouden met ruimte voor nieuwe huizen en werkplekken.

Cultuur draagt bij aan het bruisende leven in Breda. Het nieuwe cultuurbeleid geeft duidelijkheid aan culturele instellingen. De duizenden inwoners die hulp nodig hadden, ondersteunden we met jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning, participatie en via het Volkshuisvestingsfonds. De vraag naar zorg en ondersteuning groeit. We blijven ons inzetten om iedereen goede hulp te bieden, terwijl we ons ook afvragen of we dit allemaal kunnen betalen.

Er liggen dus uitdagingen voor ons. Breda groeit, onze samenleving vergrijsst, meer mensen vragen zorg en het onderhoud van onze wegen, pleinen en straten kost geld. En we hebben te maken met de energietransitie. Daarom moeten we de komende jaren keuzes maken om deze uitdagingen het hoofd te bieden.

Het jaarverslag bestaat uit 5 hoofdstukken (programma's). De samenvatting leest u hieronder. Het eerste programma gaat vooral over armoede, schulden, participatie, sport, jeugd, diversiteit en inclusie en de ontwikkeling van dorpen en wijken. Hoofdstuk 2 gaat over economie, onderwijs, cultuur en het stimuleren van ondernemerschap en innovatie. Hoofdstuk 3 gaat over duurzaam wonen, de ontwikkeling van de stad, mobiliteit, klimaat en energie en een groene leefomgeving. Hoofdstuk 4 gaat over het op orde brengen van de basis van onze stad, veiligheid, afvalbeheer, openbare ruimte, vastgoedbeheer en ondersteuning aan arbeidsmigranten. En tot slot, hoofdstuk 5 gaat over efficiënte organisatie en financiën, arbeidsmarkt, digitalisering en innovatie.

We bedanken u voor uw betrokkenheid en inzet voor onze stad. Samen kunnen we van Breda een nog mooiere plek maken om te wonen, werken en leven.

Programma 1 - Vitaal en sociaal

Dit hoofdstuk (of programma) Vitaal en sociaal gaat over maatregelen die mensen aanmoedigen om energieverder te leven en in staat stellen om problemen zelf op te lossen.

Armoede, schulden en participatie

Voorkomen van schulden, armoede en mensen stimuleren om mee te doen in de maatschappij vinden we belangrijk. We helpen mensen die moeite hebben om rond te komen in een zo vroeg mogelijke fase, zodat we schulden voorkomen. En hebben mensen tóch schulden? Dan helpen we snel, zodat ze verder kunnen met hun leven.

Sport

In 2023 openden we sportcentrum De Kragt aan de Terheijdensweg. Daar kunnen sporters, docenten, jonge talenten en wijkbewoners elkaar ontmoeten. In Breda vonden in 2023 meerdere wedstrijden plaats: het NK atletiek voor senioren, het NK halve marathon en het NK atletiek indoor voor jongeren. We moedigen inwoners aan om meer te bewegen met een speciale medaille de 'Bredaille'. Deze medaille krijg je door aan meerdere hardloopevenementen mee te doen.

Jeugd

We hebben in 2023 nagedacht over de jeugdhulp van de toekomst. We schreven een plan om de jeugdhulp de komende jaren anders aan te pakken. Zo kunnen we jongeren beter helpen en laten we de kosten niet omhoog gaan.

Diversiteit en inclusie

Iedereen hoort erbij in Breda. Daar hebben we ook in 2023 aan gewerkt. In 2019 besloot de gemeenteraad al dat er een nieuw 'beeldmerk van de lhbtq-gemeenschap en een symbool van veelkleurigheid' moest komen. Daarom openden we in 2023 een regenboogpad op het Kloosterplein. En het COC en BO Diversity gaven voorlichting op scholen over dat je jezelf mag zijn in Breda.

Dorpen en wijken

We zijn begonnen met een plan voor de wijken Heusdenhout en Tuinzigt en daar gaan we in 2024 mee verder. De Haagse Beemden heeft een eigen Buurtpunt gekregen. Buurthuis Toma in de Driesprong is weer een ontmoetingsplek voor de Molukse gemeenschap.

Wmo en gezondheid

We gaan de maatschappelijke opvang, (o)ggz en verslavingspreventie in de regio Breda nog beter organiseren. Daarvoor hebben we nu een nieuw plan.

Meedenken over het welzijn, de zelfstandigheid en het meekrijgen van Bredanaars doen we op een nieuwe manier. In waardenetwerken werken bewoners, ondernemers en professionals samen en werken samen ideeën uit.

In 2023 leverden we bij het Rijk twee plannen in om de gezondheid van onze inwoners te verbeteren. Hiervoor kregen we extra geld.

Jeugdlintjes

Drie jongeren kregen in 2023 een jeugdlintje voor hun inzet om van Breda een mooiere en socialere plek te maken.

Programma 2 - Ondernemend Breda

Dit hoofdstuk (of programma) gaat vooral over economie en onderwijs.

Economie en bedrijventerreinen

Breda is in 2030 dé plek voor toegepaste technologie en creativiteit. Op verschillende plekken in de stad richten we ons vooral op robotisering en

gaming. Afgelopen jaar organiseerden we onder meer de eerste Breda Game Week.

We willen de bestaande werkplekken beter benutten en nieuwe werklocaties ontwikkelen. Daarvoor schreven we in 2023 een plan: 'Ruimte voor ondernemen'. We organiseerden daarnaast meerdere evenementen om ondernemers te inspireren en hun netwerk te versterken.

Onderwijs

In 2023 waren er problemen bij het leerlingenvervoer. We hebben daar veel aandacht aan besteed en het loopt nu veel beter. Aan het begin van het schooljaar gaf 14% van de ouders het leerlingenvervoer in Breda een voldoende. Eind 2023 was dat 51%. Voor het eerst wordt voor studenten in het mbo en hbo samen een gezamenlijk introfestival georganiseerd. Aan de Tuinzigtlaan startte de Oekraïense school van Curio waar leerlingen Nederlandse én Oekraïense les krijgen. In 2024 maken we onze nieuwe onderwijsvisie af. Zodat ieder kind of jongere in Breda dezelfde mogelijkheden krijgt om dromen na te jagen, talenten te benutten of op een volwaardige manier onderwijs te volgen.

Living and Inclusion Award

We ontwikkelden een app waarmee mensen met een beperking makkelijker naar evenementen en naar de binnenstad kunnen gaan. Deze app won een prijs tijdens een internationale bijeenkomst in Barcelona.

Bredata Stedelijk Ethisch Team

We werken in Breda steeds meer digitaal. Het Stedelijk Ethisch Team gaat adviseren op digitale, ethische vraagstukken in de stad. Want niet alles wat kan en mag, wil je ook. We gaan ook onze inwoners hierbij betrekken, bijvoorbeeld door bijeenkomsten, Talk of the Towns, te organiseren.

Hardwell benoemd tot ereburger

DJ Hardwell (Robert van de Corput) is tijdens Breda Live benoemd tot ereburger van Breda.

Cultuur

In 2023 hebben we het nieuwe cultuurbeleid tot 2040 vastgesteld. Via subsidies ondersteunden we meerdere culturele projecten.

Programma 3 - Duurzaam wonen

Dit hoofdstuk (of programma) gaat vooral over wonen en de ontwikkeling van de stad.

Wonen en stedelijke ontwikkeling

We bouwen veel nieuwe woningen voor de toekomst van Breda. Dat doen we in overleg met onze inwoners, met een nieuwe leidraad voor participatie. Woningen in Breda moeten betaalbaar blijven. Daarom hebben we nieuwe regels. Zo mogen koopwoningen niet zomaar meer doorverkocht worden en sociale huurwoningen moeten langer beschikbaar blijven.

We hebben in 2023 plannen gemaakt voor tijdelijke huizen. In 2024 komen de eerste tijdelijke huizen beschikbaar, bijvoorbeeld aan de Stadionstraat. Onze plannen om meer woningen te bouwen werken. Er zijn in jaren niet zo veel nieuwe huizen bijgekomen als in 2023: maar liefst 1167.

Opvang asielzoekers

In 2023 hebben we vluchtelingen opgevangen op Breepark en in De Koepel en hebben we besloten om in 2025 een asielzoekerscentrum te openen aan de Heerbaan.

Mobiliteit

We willen de drukte op de Oosterhoutseweg in Teteringen verminderen en sluipverkeer omleiden naar de A27. Daarvoor voerden we in 2023 een nieuw doseersysteem in. Daarmee wordt de verkeersafhandeling tijdens de spits anders ingericht.

Vanaf 2025 zorgt Arriva voor het busvervoer in West-Brabant. Dat doen ze met elektrische bussen. Daarvoor wordt in Breda een nieuwe remise gebouwd.

Door onze lobby bij NS en Arriva zijn diverse maatregelen teruggedraaid. We hebben zo voorkomen dat de Intercity-Direct treinen Breda-Amsterdam opgeheven zou worden. Het plan om minder bussen naar onze wijken te laten rijden gaat ook niet door.

Klimaat en energie

We hebben een klimaatplan vastgesteld voor de periode tot 2044. De gemeente heeft in 2023 energiefixers en energiebespaarcoaches ingezet om inwoners te helpen met besparen en verduurzamen. Die gingen aan de slag in de wijken Fellenoord, Doornbos-Linie, Haagpoort, Schorsmolen en Heuvel.

We hielpen inwoners, ondernemers, verenigingen en wijk- en dorpscentra met het energiepakket en het Volkshuisvestingsfonds bij te hoge energiekosten.

Stad in een Park

We willen een Stad in een Park zijn, waar iedereen fijn kan wonen, werken en verblijven. Ook in 2023 hebben we Breda daarom groener gemaakt. We knapten meerdere plekken op, zoals het Marga Mincoplein, het Wilhelminapark en de Ruitersboslaan.

Parkeren

We hebben in 2023 betaald parkeren ingevoerd in het gebied rondom de singels. Op een aantal plaatsen hebben we de tarieven verlaagd. Daarmee willen we parkeren in de buurt aantrekkelijker maken. In de binnenstad, bij evenementen en bij thuiswedstrijden van NAC zorgden we voor voldoende ruimte om fietsen te stallen.

Natuur

Onze parken en singels dragen bij aan klimaatadaptatie en biodiversiteit. Daarom maakten we ruimte voor water, natuur en recreatie aan de Lovensdijkstraat, zetten we in op de stimuleringsregeling riolering en het tegelwippen. We legden groene schoolpleinen en voedselbosjes aan en werkten aan groene kades langs de Nieuwe Mark

en het koppelen van de Wilhelminavijver aan de Singel. Allemaal projecten die bijdragen aan Stad in een Park.

Daarnaast hebben we geïnvesteerd in nieuwe natuurgebieden, zoals bij de Overaseweg en de Tiendweg. In de Haagse Beemden en Wisselaar worden de hoogspanningskabels ondergronds gelegd. Dat is beter voor de gezondheid en het ziet er mooier uit.

Verbeter Breda

In 2023 is Pact Deel 3 van Verbeter Breda opgeleverd. Een nieuw bestuur gaat samen met bewoners, de gemeente en andere partners zorgen voor meer kansengelijkheid.

Programma 4 - Basis op orde

Dit programma (of programma) gaat over de omgeving waarin mensen leven.

Start wietexperiment

In 2023 werd tien jaar inzet beloofd: de coffeeshops in Breda en Tilburg konden gereguleerde wiet en hasjes gaan verkopen.

Veiligheid en leefbaarheid

De boa's in Breda hadden in 2023 meer bevoegdheden. Hiermee kunnen we o.a. het verkeer veiliger maken. Boa's mogen vanaf nu ook fietsers en voetgangers bekeuren als zij door rood lopen of fietsen. Daarnaast konden ze fietsers zonder licht en fietsers met een telefoon in de hand een boete geven. De wijkboa's waren dankzij hun keet nog beter zichtbaar in de wijken en dorpen.

Afval

In 2023 konden alle inwoners hun grof vuil weer gratis laten ophalen. De gemeente haalde hout en matrassen apart op. En we zijn van plan om elf nieuwe vuilniswagens te kopen.

Basis op orde in de openbare ruimte

Afgelopen jaar hebben we onderzocht hoe het staat met onze wegen, bruggen en viaducten. Daaruit bleek dat de hoeveelheid achterstallig onderhoud is toegenomen. Dat komt onder meer door klimaatverandering. Onze wegen, bruggen en

viaducten slijten ook sneller doordat er steeds meer verkeer overheen rijdt. We gaan vanaf 2024 aan de slag om dit onderhoud onder controle te krijgen.

Vastgoedbeheer

In 2023 is sportcentrum De Kragt opgeleverd. We hebben verder onze eigen gebouwen duurzamer gemaakt en een plan geschreven voor de multifunctionele accommodatie in Bavel. In 2024 maken we integrale plannen voor al onze gebouwen.

Pilot Brabants Migratie- en Informatiepunt

We willen arbeidsmigranten beter helpen met hun vragen over wonen, werken en leven. Daarvoor hebben we in Breda afgelopen najaar een informatiepunt geopend. Het gaat om een pilot van twee jaar, in samenwerking met de provincie.

Gezamenlijke deelname aan de Europese Week van Regio's en Steden

Breda en Tilburg laten samen hun stem horen bij de Europese Unie. Zo krijgen we meer voor elkaar. In 2023 hebben de colleges van beide steden de Europese Week van Regio's en Steden bezocht.

Programma 5 - Organisatie en financiën

Dit programma (of programma) gaat over de ambtelijke organisatie.

Rechtmatigheid

De afgelopen jaren verbeterden we onze inkoop, inhuur en subsidies en waar nodig pasten we onze manier van werken aan.

Arbeidsmarkt en recruitment

De gemeente Breda heeft vier recruiters en drie recruitmentmedewerkers in dienst. Mede daardoor lukte het ons ook in 2023 om de meeste vacatures in te vullen. Mensen werken gelukkig graag voor de gemeente Breda. Uit onderzoek blijkt dat ze trots zijn op de organisatie en het betekenisvolle werk dat we doen.

Digitalisering: innovatie, dienstverlening en veiligheid

In 2023 hebben we onderzocht hoe ChatGPT ons kan helpen. Verder hebben we ons digitale model van de stad (de digital twin) verder ontwikkeld. Daarnaast is onze website vernieuwd, waardoor inwoners en bedrijven nog makkelijker kunnen aanvragen wat ze nodig hebben. Ook zijn steeds meer dossiers digitaal te bekijken. We blijven onze beveiliging en onze manier van werken vernieuwen om hackers geen kans te geven.

Met vriendelijke groet, Het college van burgemeester en wethouders van Breda

MANAGEMENTSAMENVATTING

ALGEMEEN

Voor u ligt de jaarrekening van 2023. Een jaar waarin veel van onze plannen uit het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, Samen sterk vooruit' zichtbaar werden in Breda. Een jaar met hoogtepunten en dilemma's. Een jaar waarin we investeerden in en bouwden aan de stad en de dorpen van de toekomst.

Laten we een paar voorbeelden noemen. De Nieuwe Mark maakt Breda steeds aantrekkelijker. Met de kades, de zitplekken, de aanlegplaatsen en meer groen hebben we steeds meer plekken om langs te wandelen of een broodje te eten. Ook de Vlaszak en de Oude Vest komen er straks zo aantrekkelijk uit te zien. Verder trekt de ontwikkeling van 't Zoet de aandacht van bedrijven, investeerders en ontwikkelaars met plannen.

De Gebiedsvisie Bavel is klaar. In Bavel komen veel nieuwe woningen en werkplekken. Voor dit plan hebben we intensief samengewerkt met veel betrokkenen uit Bavel. Vol vertrouwen gaan we samen verder, zodat Bavel een fijn en leefbaar dorp blijft.

De gemeenteraad heeft unaniem het nieuwe cultuurbeleid vastgesteld. We spraken in 2023 openhartig met culturele partners over hoe we samen meer impact kunnen maken. Dat leidde tot scherpe keuzes, met ieders instemming. Dat geeft rust in het culturele veld en een mooie basis voor de toekomst.

Ook in 2023 hebben we inwoners geholpen die een steuntje in de rug nodig hadden. Vanuit jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie hebben duizenden Bredanaren dat steuntje ervaren. Daarbij lopen we wel tegen uitdagingen aan. De kosten voor jeugdzorg groeiden explosief. Alleen al in 2023 deden (de ouders van) 1000 extra kinderen en jongeren een beroep op jeugdzorg. Dat brengt kosten met zich mee waar wij als gemeente weinig invloed op hebben. We hebben dus een dubbele opgave: we blijven het belang van onze jeugd voorop zetten én we willen grip krijgen op de kosten voor de jeugdzorg.

In deze jaarrekening kijken we terug op 2023. Intussen werken wij met al onze partners verder aan de toekomst van Breda. Daarbij hebben we meerdere dilemma's. Breda groeit, we worden met z'n allen ouder en het onderhoud van de stad kost veel geld. En dat heeft impact. We zullen met elkaar gerichte keuzes moeten maken om Breda herkenbaar, eigentijds en relevant te houden.

College van burgemeester en wethouders

PROGRAMMA 1 VITAAL EN SOCIAAL

Armoede, schulden en participatie

Vroegtijdig signaleren staat centraal om hulpverleningstrajecten en schuldenregelingen te voorkomen. Daarnaast hebben we geïnvesteerd om recidive te voorkomen. We zetten een stap extra om inwoners sneller uit de schulden te krijgen door de minnelijke schuldhulpverlening voor natuurlijke personen (MSNP) voor iedereen te verlagen van 36 naar 18 maanden. Zo zorgen we ervoor dat inwoners weer vooruit kunnen kijken. Met de app Inst@Breda kunnen inwoners en werkgevers elkaar op een laagdrempelige manier vinden en ontmoeten.

Sport

Afgelopen jaar openden we De Kragt. Deze indoorsportvoorziening aan de Terheijdenseweg is dé ontmoetingsplaats voor sporters, sportprofessionals, docenten, jonge talenten en wijkbewoners. Daarnaast was Breda de trotse gastheer van drie atletiekevenementen: het NK atletiek voor senioren, het NK halve marathon en het NK atletiek indoor voor junioren. Ook hebben we weer de Bredaille uitgereikt. Daarmee stimuleren we Bredanaars om te bewegen en om aan meerdere hardloopevenementen in de gemeente mee te doen.

Jeugd

De jeugdhulp in Nederland staat voor grote uitdagingen. Dat merken we ook in Breda. De afgelopen jaren is het aantal jeugdigen dat gebruikmaakt van jeugdzorg flink gegroeid. In de regio

West-Brabant-Oost (WBO) zijn we druk bezig met de hervormingsopdracht vanuit het Rijk. Het afgelopen jaar werkten we aan een strategieplan dat beschrijft hoe de jeugdhulp van de toekomst eruit ziet en welke stappen we als regio gaan zetten om deze ontwikkeling te realiseren. Inmiddels zijn we aan de slag met de uitvoeringsagenda.

Diversiteit en inclusie

We werken actief aan meer diversiteit en het bevorderen van een toegankelijke stad. We zetten samen met onze partners in op verdere acceptatie in de samenleving van de LHBTIQ+-gemeenschap. Zo openden we in 2023 een regenboogpad op het Kloosterplein. (Subsidie)partners COC en BO Diversity hebben in 2023 veel gedaan op het gebied van diversiteit en inclusie, waaronder voorlichting op scholen.

Dorpen en wijken

In 2023 hebben we volop ingezet op een sterke stad met veerkrachtige dorpen en wijken. Voor het wijkgericht werken leidde dit onder meer tot het proces voor een wijkplan in Heusdenhout. In 2024 wordt dit opgetekend, net als een wijkplan voor Tuinzigt. Naar voorbeeld van de Hoge Vucht is op initiatief van bewoners ook in de Haagse Beemden een eigen Buurtpunt geopend. Het buurthuis Toma heeft een doorstart gemaakt doordat een groep vrijwilligers is opgestaan om het beheer van het buurthuis over te nemen. Hierdoor is het buurthuis sinds maart 2023 weer een ontmoetingsplek voor de Molukse gemeenschap in de Driesprong.

Wmo en gezondheid

In 2023 stelden we een nieuw regionaal beleidskader voor de regio Breda vast voor maatschappelijke opvang, (o)ggz en verslavingspreventie: 'Een (t)huis = een zorg minder'. Dit kader is samen met betrokken partners, ervaringsdeskundigen en regiogemeenten ontwikkeld.

In 2023 stelden we in nauwe samenwerking met partners en de raad het nieuwe beleidskader 'Breda Samen Doorpakken' op. Dat is een nieuwe aanpak om onze doelen in het voorliggend veld te bereiken. Deze aanpak zorgt voor fundamentele veranderingen in de financiering van het voorliggend veld. De thematafels zijn vervangen door waardenetwerken. Daarmee ligt de focus op samenwerken en waarde creëren, in plaats van vergaderen over de subsidieverdeling.

We hebben in 2023 ook stappen gezet om de gezondheidsvisie vast te leggen met partners in de stad. Verder zijn in 2023 het regioplan IZA en het Bredase GALA-plan bij het Rijk ingediend. Het IZA-plan kwam tot stand in samenwerking met alle gemeenten in West-Brabant, relevante zorg- en welzijnspartijen, en zorgverzekeraar CZ/VGZ. Het GALA-plan is tot stand gekomen in nauwe afstemming met partners uit de waardenetwerken. Voor beide akkoorden zijn SPUK-middelen beschikbaar.

Jeugdlijntjes

In 2023 kregen drie jongeren een jeugdlijntje voor hun inzet om van Breda een mooiere en socialere plek te maken. De jeugdhelden werden op de internationale dag van de rechten van het kind verrast met het nieuws. Het viel de jury op dat het stuk voor stuk doorzetters zijn, die initiatiefrijk, gemotiveerd en begaan met anderen zijn. Kortom: zij maken de stad samen een stuk mooier.

PROGRAMMA 2 ONDERNEMEND BREDA

Economie en bedrijventerreinen

In 2030 wil Breda dé hotspot zijn voor toegepaste technologie en creativiteit. In het Innovatiedistrict verbinden we economische en ruimtelijke ontwikkeling. In 2023 werkten we onder andere aan plannen voor het Havengebied, de gebiedsvisie voor het Slingerweg-gebied en het programmeringsplan voor 't Zoet. B'WISE Incubator werd geopend en Breda Robotics ontwikkelde zich door in een nieuwe ruimte aan de Slingerweg. Robotisering en gaming zijn onze prioriteiten. Daarvoor hebben we in 2023 samen met het onderwijs een programmaplan opgesteld en de eerste Breda Game Week gehouden.

In 2023 werkten we aan het beter benutten van bestaande werklocaties en de ontwikkeling van nieuwe. We stelden een overkoepelend plan van aanpak vast voor het toekomstbestendig maken van bestaande bedrijventerreinen: 'Ruimte voor ondernemen'.

Breda is aangesloten bij de City Deal Impact Ondernemen. In 2023 organiseerden we succesvolle activiteiten om het lokale netwerk te versterken en ondernemers te inspireren. Ook ondertekenden we de samenwerkingsverklaring 'Impact ondernemen, het nieuwe normaal in Breda' met het Urban Living Lab Breda, de Triple O Campus, Betrokken Ondernemers Breda (BOB), Avans Centre of Expertise Brede Welvaart en Nieuw Ondernemerschap.

Onderwijs

In 2023 hebben we veel aandacht besteed aan de problemen in het leerlingenvervoer. Aan het begin van het schooljaar gaf 14% van de ouders het leerlingenvervoer in Breda een voldoende, eind 2023 was dat 51%. We hebben dus grote stappen gezet, maar we zijn er nog niet. Het leerlingenvervoer vraagt de komende tijd nog onze volle aandacht.

Het begin van het schooljaar stond ook in het teken van positieve onderwijsontwikkelingen. Zo vond het eerste introfestival met mbo én hbo samen plaats. Verder openden we de Oekraïense school aan de Tuinzigtlaan in Breda. Deze school van Curio is een mooi voorbeeld van hoe we passend onderwijs mogelijk maken, doordat leerlingen Oekraïens leren (met perspectief op een terugkeer naar hun eigen land) en Nederlands leren (met het oog op integratie). Verder bereidden we in 2023 de onderwijsvisie voor die in 2024 wordt opgeleverd.

Living and Inclusion Award

Tijdens de Smart City Expo World Congress (SCEWC) in Barcelona heeft Breda met de Beter Bereikbaar Applicatie (BBA) de Living and Inclusion Award gewonnen. Met de BBA kunnen mensen met een beperking er makkelijker op uit, bijvoorbeeld naar een evenement of de binnenstad.

Breda Stedelijk Ethisch Team

Breda heeft een 'Stedelijk Ethisch Team Breda' dat adviseert bij digitale ethische vraagstukken in de stad. Dit is in september, tijdens de landelijke Citydeal-dag in Breda, door alle negen deelnemende partijen bekrachtigd. We zetten in op communicatie en bewustwording door onder meer vier keer per jaar Talk of the Towns te organiseren. Inwoners gaven aan welke onderwerpen zij willen agenderen. De bijeenkomsten bereiken ongeveer 300 deelnemers per keer.

Hardwell benoemd tot ereburger

De Bredase DJ Robbert van de Corput, wereldwijd beter bekend als Hardwell, werd net voor de start van zijn set op Breda Live 2023 door burgemeester Paul Depla verrast met een benoeming tot ereburger van Breda. Een bijzondere titel, die slechts twee andere nog levende Bredanaars dragen. Aanleiding voor deze benoeming waren de waslijst aan topprestaties die Hardwell de afgelopen jaren leverde, de trots waarmee hij over 'zijn stad' spreekt en zijn betrokkenheid bij Breda en haar inwoners.

Cultuur

Het culturele hoogtepunt van 2023 was de vaststelling van het nieuwe cultuurbeleid 'Stad van creatief talent' voor de periode 2025-2040. Dat betekent echter niet dat we alleen maar vooruitkijken. Zo hebben we in 2023 opnieuw met coronasteun vanuit het Rijk de subsidieplafonds van de 1-jarige subsidies en de projectsubsidies verhoogd. Ook hebben we met de subsidieregeling Urban Sports and Culture een boost gegeven aan de jongerencultuur. We hebben daarnaast aandacht besteed aan cultuureducatie, cultuurparticipatie en cultuurbeoefening in de breedte om Breda mooi, uitdagend en aantrekkelijk te houden.

PROGRAMMA 3 DUURZAAM WONEN

Wonen en stedelijke ontwikkeling

We bouwen veel nieuwe woningen voor de toekomst van Breda, vooral via de grote gebiedsontwikkelingen. Afgelopen jaar hebben we mooie stappen gezet. Het toekomstperspectief voor 't Zoet, het ambitiedocument Centrum-Oost en de gebiedsvisie voor Bavel zijn vastgesteld. Ook is de eerste fase van de Nieuwe Mark afgerond. Bij alle ontwikkelingen is participatie met de stad van groot belang. Om participatie nog beter vorm te geven, hebben we een aangepaste participatieleidraad vastgesteld. De Omgevingswet ging per 1 januari 2024 in en leidde eind 2023 tot een piek in het aantal aanvragen om een bestemmingsplan aan te passen.

Verder hebben we ons in 2023 maximaal ingezet om woningen in Breda betaalbaar te maken en te houden. Daarvoor stelden we een huisvestingsverordening en een doelgroepenverordening

vast. Hierin staat dat koopwoningen niet meer doorverkocht mogen worden (opkoopbescherming) en dat sociale huurwoningen minimaal 30 jaar beschikbaar moeten blijven als sociale huur (voorheen was dat 15 jaar). Verder hebben we vastgelegd dat de minimale vierkante meters voor sociale en middeldure huurwoningen meer marktconform worden. In 2023 zijn we ook met de woonvisie begonnen en de prestatieafspraken met de woningcorporaties. Deze leveren we in 2024 op.

We maakten in 2023 vaart met onze plannen voor tijdelijke woonlocaties, zodat er meer doorstroming op de woningmarkt ontstaat. De eerste tijdelijke woonlocaties, waaronder die aan de Stadionstraat, worden in 2024 opgeleverd. We zien verder dat de inspanningen op het gebied van stedelijke ontwikkeling en wonen hun vruchten afwerpen. In 2023 zijn er in Breda, ondanks de moeilijke marktomstandigheden, 1167 woningen opgeleverd. Daarmee is de woningbouw op het hoogste niveau van de afgelopen jaren, ten opzichte van 971 in 2022 en 851 in 2021.

Opvang asielzoekers

In 2023 boden we in verschillende periodes noodopvang voor vluchtelingen bij Breepark. De noodopvang eindigde in maart 2024. We ving in 2023 nog steeds alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV'ers) en Oekraïners op in de flexibele opvanglocatie in De Koepel. Verder namen we in 2023 het besluit om in 2025 een asielzoekerscentrum aan de Heerbaan te openen.

Mobiliteit

Eind 2023 hebben we een doseersysteem ingevoerd om de drukte op de Oosterhoutseweg te verminderen en het sluijverkeer te weren en om te leiden naar de A27. De openbaarvervoerconcessie West-Brabant is gegund aan Arriva, dat het stads- en streekvervoer vanaf 2025 uitvoert met elektrische bussen. Voor het stallen en opladen van een groot deel van die elektrische bussen laat de provincie op dit moment een nieuwe, duurzame remise bouwen in Breda. De aangekondigde opheffing van de Intercity Direct-treinen tussen Breda en Amsterdam en de verminderde busfrequenties naar enkele wijken zijn teruggedraaid.

Klimaat en energie

Het vastgestelde klimaatplan 'Breda klimaatneutraal in 2044' geeft het klimaatbeleid uit de duurzaamheidsvisie een impuls en actualiseert de eerdere aanpak op het gebied van CO2-neutraliteit. In de wijken Fellenoord, Doornbos-Linie, Haagpoort, Schorsmolen en Heuvel helpen energiefixers en energiebespaarcoaches inwoners met besparen en verduurzamen. In 2023 ondersteunden we met het energiepakket bewoners, ondernemers, verenigingen en wijk- en dorpscentra bij te hoge energiekosten. Verder maakten we vaart met de verduurzaming van woningen in de Hoge Vucht en Doornbos-Linie vanuit de eerste tranche van het Volkshuisvestingsfonds. Tijdens de Kids Klimaat Experience bedachten ruim 1000 kinderen oplossingen voor een betere omgang met het klimaat.

Stad in een Park

In 2023 werkten we ook hard aan Stad in een Park; een gemeente waarin het fijn wonen, werken en verblijven is. Zo stelden we ons kandidaat als National Park City en stelden we het afwegingskader Groene Straten en Pleinen op voor meer groen en water in onze buurten, dicht bij de inwoners. Daarnaast knapten we verschillende plekken in de stad op en/of vergroenden we die, zoals het Marga Mincoplein, het Wilhelminapark en de Ruitersboslaan.

Parkeren

De juiste auto- én fietsparkeerder op de juiste plek: dat is de ambitie in het bestuursakkoord. In 2023 werkten we daar hard aan. Dat deden we door betaald parkeren in te voeren in de schil buiten de singel, door een aantal parkeertarieven te verlagen, door het nog aantrekkelijker te maken om dicht bij de eindbestemming te parkeren én met goede fietsenstallingen in de stad, bij evenementen en bij wedstrijden van NAC Breda.

Natuur

De Chassé Promenade als flexibel stadspark, de parkzone Lovensdijkstraat, de groene kades langs de Nieuwe Mark en de koppeling van de Wilhelminavijver aan de singels: ze dragen allemaal bij aan Stad in een Park en aan de doelen voor klimaatadaptatie en biodiversiteit. In de Haagse Beemden en Wisselaar startten we met het ondergronds brengen van de bestaande bovengrondse hoogspanningsverbindingen voor gezondheidspreventie en een fraaier aanzien van deze wijken. Met de sanering van de bodemvervuiling aan de Magnoliastraat 3bis zorgen we voor een gezonde bodem en maken we

herontwikkeling mogelijk met woningen en groen. Ook maakten we in 2023 geld vrij om natuurgebieden te vergroenen en te verbinden, zoals bij de Overaseweg en de Tiendweg.

Verbeter Breda

In 2023 werd Pact Deel 3 van Verbeter Breda opgeleverd. Na de zomer is er een nieuw bestuur gestart, met Jessie Bekkers en Coen Michel als directeuren. Zij gaan samen met bewoners, de gemeente en andere partners uit de stad met volle energie aan de slag om de kansengelijkheid in Breda te vergroten en de tweedeling in de stad te verkleinen.

PROGRAMMA 4 BASIS OP ORDE

Start wietexperiment

In 2023 was de eerste gereguleerde cannabis in Nederland te koop in Tilburg en Breda. De coffeeshops in beide steden startten met de verkoop van gereguleerde wiet en hasjiesj binnen het 'experiment gesloten coffeeshopketen'. Dit was een mijlpaal na tien jaar inzet.

Veiligheid en leefbaarheid

Het afgelopen jaar hadden Bredase boa's meer bevoegdheden. Zo mochten zij handhaven op fietsers of voetgangers die een rood stoplicht negeerden, zonder licht fietsten of een telefoon vasthielden op de fiets. Deze pilot is positief ontvangen en wordt verlengd. We hebben ingezet op de zichtbaarheid van de wijkboa's, onder andere met een keet die in de wijken en dorpen staat. Komend jaar zetten we hier nog meer op in. Om het veiligheidsgevoel in onze dorpen en wijken te verbeteren, deden we onderzoek naar de tien hotspots in Breda. In 2024 gaan we hier actief mee aan de slag.

Afval

Bredanaars kunnen hun grof vuil weer gratis laten ophalen. De samenwerking in de regio op het gebied van afvalinzameling bouwden we verder uit. Met de voorgenomen aanschaf van elf nieuwe afvalinzamelwagens hebben we de eerste stappen gezet naar verduurzaming van onze wagenpark.

Basis op orde in de openbare ruimte

In 2023 zijn we gestart om de basis op orde te krijgen. We hebben de technische staat van onze kapitaalgoederen geïnventariseerd. De achterstand en achterstalligheid bij het onderhoud bleek bij meerdere kapitaalgoederen toegenomen te zijn. Dit wordt onder meer veroorzaakt door het steeds intensievere gebruik en de invloed van klimaatverandering. Om hier goed op in te spelen, is een actueel beeld van buiten en regie op de beheer- en onderhoudsaanpak noodzakelijk. Dit pakken we in 2024 en de jaren daarna verder op. De eerstvolgende stap is een beleidsactualisatie van de kapitaalgoederen.

Vastgoedbeheer

In 2023 hebben we De Kragt opgeleverd, hebben we gemeentelijke panden verder verduurzaamd en ging de MFA Bavel van de ambitiefase naar de planfase. Daarnaast zijn we begonnen met het inkooptraject voor de procesbegeleiding van de integrale huisvestingsplannen (IHP's). Hiervoor hebben we intensief samengewerkt met Cultuur en Sport. Daarnaast startten we met het formuleren van de Bredase referentienormen om het voorzieningenniveau goed aan te laten sluiten op onze groeiende gemeente.

Pilot Brabants Migratie- en Informatiepunt

Breda neemt samen met de gemeenten in de regio West-Brabant deel aan een pilot van de provincie Noord-Brabant en het Rijk om arbeidsmigranten te helpen bij vragen over wonen, werken en leven. De pilot is in het najaar gestart, duurt twee jaar en wordt ook uitgevoerd in vier andere regio's in Noord-Brabant. In Breda is het fysieke informatiepunt voor de regio gevestigd. Voor de regio werken we met een mobiel team.

Gezamenlijke deelname aan de Europese Week van Regio's en Steden

Samen met het college van Tilburg bezocht het college van Breda in 2023 de Europese Week van Regio's en Steden. Tijdens deze vierdaagse bijeenkomst laten regio's en steden zien dat zij in staat zijn om groei en werkgelegenheid te creëren en het cohesiebeleid van de Europese Unie in de praktijk te brengen. Samen met het Tilburgse college concludeerden we dat het verstandig is om als stedelijke regio Breda-Tilburg onze krachten te bundelen voor gezamenlijke oriëntatie en positionering in Brussel en de EU, en om gericht actie te ondernemen.

PROGRAMMA 5 ORGANISATIE EN FINANCIËN

Rechtmatigheid

Met het verbeterplan Rechtmatigheid werkten we de afgelopen jaren aan de verbetering van onze inkoop, inhuur en subsidies. Dit leidde tot een controleverklaring zonder beperking bij de jaarrekening 2022. Daardoor namen de afwijkingen op het gebied van rechtmatigheid over 2023 verder af. Om dit verder uit te bouwen, stelden we in 2023 een transitieplan Rechtmatigheid op en voerden dat uit. Periodiek beoordelen we waar we moeten bijsturen.

Arbeidsmarkt en recruitment

Het boeien en binden van goede collega's is belangrijk nu de arbeidsmarkt krappere wordt. Daarom vernieuwden we in 2023 ons recruitmentproces. We beschikken nu over vier recruiters en drie recruitmentmedewerkers. We hadden vorig jaar 458 vacatures; 134 vacatures zijn ingevuld met interne kandidaten, 287 vacatures zijn extern uitgezet en daarvan wisten we er 224 succesvol in te vullen. De pilot Via-via-werving (werven via eigen collega's) bleek een succes: we hebben zo 62 collega's geworven. Uit onderzoek blijkt dat collega's graag werken voor Breda. Ze zijn trots op de organisatie en op het betekenisvolle werk.

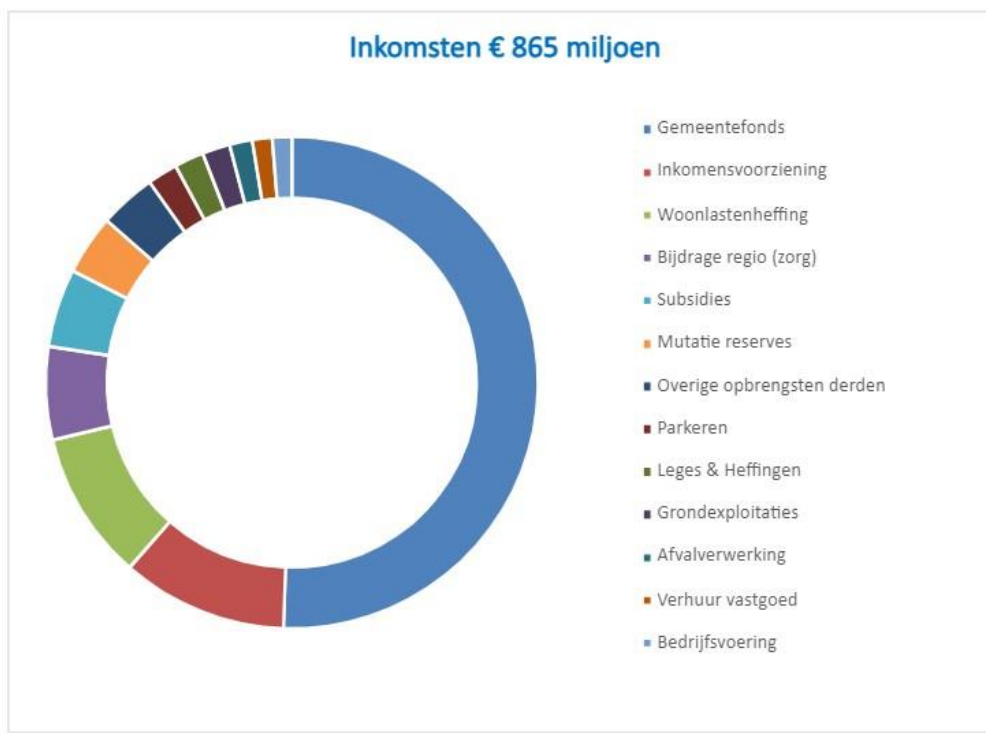
Digitalisering: innovatie, dienstverlening en veiligheid

In 2023 zijn we meerdere innovatieve pilots gestart, zoals met ChatGPT. We hebben de digital twin verder ontwikkeld. Ook voegden we nieuwe data- en informatieproducten toe (inkomende en uitgaande mensen, reiniging van de kolken, kinderopvang) en we werkten samen met TNO aan voorspellende scenario's. Breda.nl is verbeterd en is nu een moderne online omgeving voor inwoners en bedrijven. Dankzij nieuwe formulieren verloopt onze dienstverlening efficiënter. We voldoen ook aan actuele wetgeving voor digitale dienstverlening. Via ons E-Depot zijn 850.000 bouwdoossiers digitaal toegankelijk gemaakt. We pasten verder onze technische systemen en procedures aan op ontwikkelingen als de cloud en cybercrime. De informatie van onze inwoners moet bij ons immers veilig zijn en medewerkers moeten altijd en overal digitaal en veilig kunnen werken. Het wifi-netwerk is nu veiliger en sneller. Dankzij onze maatregelen hadden spam, phishing en malware geen negatief effect op ons werk.

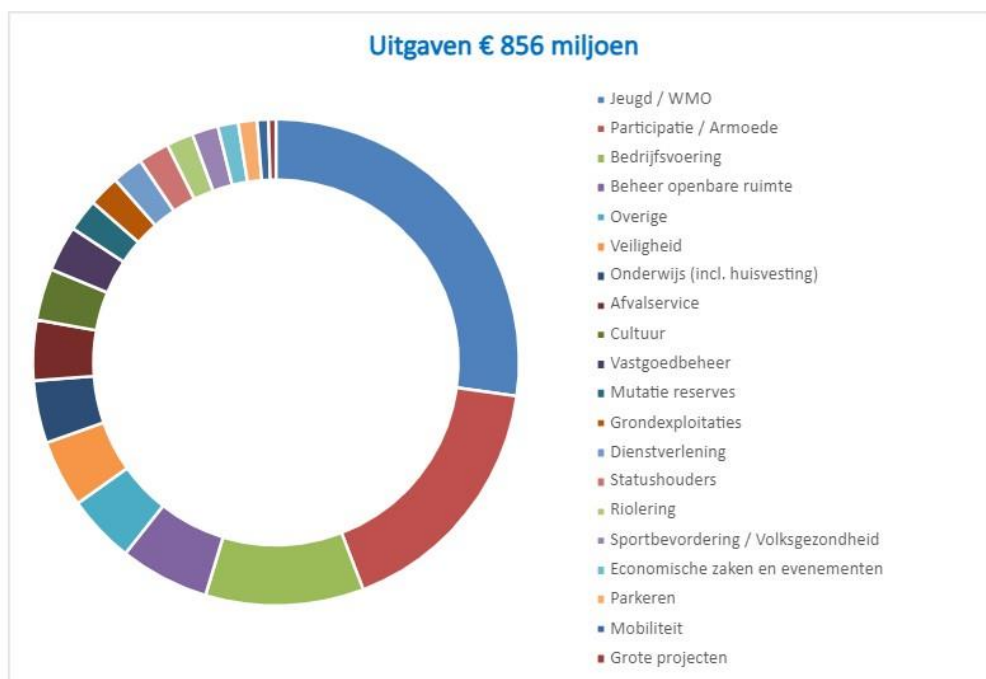
FINANCIËEL RESULTAAT 2023

Het resultaat van de jaarrekening 2023 is voor resultaatbestemming € 9,1 miljoen. Vanuit het positieve resultaat doen we voorstellen tot resultaatbestemming voor een bedrag van in totaal € 8,8 miljoen. Dit doen we onder andere voor uitkeringen die we in de loop van 2023 van het Rijk hebben ontvangen voor werkzaamheden die in 2024 doorlopen of starten. Na goedkeuring van deze jaarrekening wordt op basis van het resultaat (€ 0,3 miljoen) en de vrijval uit de exploitatiereserve van eerdere resultaatbestemmingen (€ 3,3 miljoen) € 3,6 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve.

HOE ZAGEN ONZE INKOMSTEN EN UITGAVEN ERUIT?

Bovenstaand overzicht geeft inzicht in onze inkomsten. Deze zijn in te delen in twee categorieën: inkomsten vanuit het Rijk en overige inkomsten. De inkomsten vanuit het Rijk zijn de belangrijkste categorie. Deze bestaan uit de algemene uitkering en de uitkeringen voor inkomensvoorziening. De overige inkomsten bestaan uit de woonlastenheffingen (ozb, rioolheffing, afvalstoffenheffing), parkeerinkomsten, subsidies, huuropbrengsten en overige opbrengsten.

De totale uitgaven bedragen € 856 miljoen. In bovenstaand overzicht is uitgesplitst waaraan we het geld hebben uitgegeven. De uitgaven betreffen salariskosten, uitkeringen, subsidies, rente,

afschrijvingen en stortingen in reserves en voorzieningen. Een nadere toelichting op de uitgaven is per programma opgenomen.

Het resultaat van de jaarrekening 2023 is voor resultaatbestemming € 9,1 miljoen.

Bedragen x € 1 miljoen

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023 vóór wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Jaarrekening 2023
Lasten	772,1	746,4	836,2	837,5
Baten	794,9	740,9	798,9	830,9
Saldo van baten en lasten	22,8	-5,5	-37,3	-6,6
Mutatie reserves	-5,5	5,5	37,3	15,7
Resultaat	17,3	0,0	0,0	9,1
Voorstellen voor resultaatbestemming	17,1			8,8
Uit / naar algemene reserve	0,2	0,0	0,0	0,3

In onderstaand overzicht is programma 5 op grond van artikel 8 van het BBV nader uitgesplitst naar algemene dekkingsmiddelen (lokale heffingen, algemene uitkeringen, dividend, saldo van de financiering en overige algemene dekkingsmiddelen) en de kosten voor overhead, vennootschapsbelasting en de post onvoorzien. Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten die geen specifieke besteding hebben. De belangrijkste daarvan zijn de uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengst vanuit de ozb. Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere opbrengsten zonder specifiek bestedingsdoel.

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht baten en lasten per programma	Primitieve begroting 2023		Begroting 2023 incl. wijzigingen		Jaarrekening 2023	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma's						
Vitaal en Sociaal Breda	346.248	131.625	409.033	167.973	428.275	186.545
Ondernemend Breda	80.205	14.708	87.019	16.258	76.048	13.163
Duurzaam wonen in Breda	62.498	43.630	58.006	33.428	54.678	36.983
Basis op orde in Breda	166.376	90.095	176.527	95.851	182.246	96.134
Totaal programma's 1 t/m 4	655.327	280.058	730.585	313.510	741.246	332.825
Overhead	79.362	6.348	87.284	6.284	90.119	11.022
Algemene uitkeringen		409.510		432.519		437.232
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	3.074	39.805	3.074	41.085	2.980	41.422
Onvoorzien	1.000		775			
Overige algemene dekkingsmiddelen	339		630		23	2.557
Saldo van de financieringsfunctie	3.815	4.709	3.815	4.912	3.752	5.186
Dividend		513		669		674
Vennootschapsbelasting	997		997		-593	
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	743.914	740.942	827.160	798.979	837.528	830.920
Mutaties Reserves	9.244	14.703	18.433	55.656	18.432	34.114
Begrotingssaldo	753.158	755.645	845.594	854.636	855.960	865.033
Resultaat Jaarrekening					9.074	
Resultaat Begroting	2.486		9.042			

RESULTAATBESTEMMING

We stellen voor om een bedrag van € 8,8 miljoen te reserveren voor uitgaven in volgende jaren.

Bedragen in € 1

Programma	Onderwerp	Voorstel resultaatbestemming
1	Regionale middelen arbeidsmarktbeleid West-Brabant	466.594
1	Regionale middelen voor maatschappelijke opvang	368.000
1	Regionale middelen laaggeletterdheid	46.738
1	Extra opgaven volksgezondheid	150.000
1	Resterend saldo stichting La Vuelta Hollanda	46.272
2	2e fase Bwise gebouw C	518.485
2	Verbeter Breda: Waardennetwerk bestaanszekerheid	400.000
2	Verbeter Breda: Energiecampus	300.000
2	Taal voor volwassen ontheemden uit Oekraïne	101.000
2	Bijdrage bovenwijkse voorzieningen voor grondexploitatie	107.409
3	Woonopgave	233.000
3	Cofinanciering volkshuisvestingsfonds	200.000
3	Ontvangen bovenwijkse bijdrage	92.170
3	Bijdrage bovenwijkse voorzieningen voor grondexploitatie	69.848
4	Coffeeshops	138.000
4	OZB compensatie buiten (sport)accommodaties	122.000
4	Kwaliteitsborging bouw- en woningtoezicht	91.000
4	Resultaat rekenkamer overhevelen	30.870
5	Decembercirculaire	4.362.300
5	Advieskosten / middelen directie	165.000
5	SaaS-oplossing	662.308
5	Versterking dienstverlening gemeenten	155.000
Totaal		8.825.994

De voorstellen voor resultaatbestemming zijn voor het grootste deel bedoeld voor activiteiten die niet volledig zijn uitgevoerd of gestart in 2023. Het gaat dan bijvoorbeeld om middelen die in de loop van 2023 zijn ontvangen van het Rijk, waarvan de activiteiten in 2024 worden uitgevoerd.

RESULTAATBESTEMMING VAN JAREN VÓÓR 2023

Uit voorgaande jaren resteert een bedrag van € 13,7 miljoen. We stellen voor om een bedrag van € 10,4 miljoen door te schuiven naar 2024 en verder. Het restant van € 3,3 miljoen valt vrij aan de algemene reserve.

Bedragen in € 1

Programma	Onderwerp	Uit jaar	Voorstel door te schuiven bedragen
1	Decembercirculaire: Maatschappelijke opvang	2021	1.014.440
1	Regio West-Brabant (regionale middelen)	2021	842.373
1	Restantmiddelen TONK / ondersteuning ondernemers	2021	244.103
1	Versterkingsplan dak- thuislozen	2021	482.857
1	Schulden afkoopfonds	2021	168.376
1	Aanpak jeugdwerkloosheid crisis dienstverlening (Berap)	2022	1.095.435
1	Septembercirculaire: Dichterbij dan je denkt	2022	125.224
1	Decembercirculaire: Bijzondere bijstand studenten	2022	650.000

1	Decembercircular: Dichterbij dan je denkt	2022	171.173
1	Decembercircular: Maatschappelijke opvang en OGGz	2022	555.000
1	Regio West-Brabant (regionale middelen)	2022	185.651
1	Regionale middelen voor maatschappelijke opvang	2022	1.180.340
1	Gemeenschappelijke regeling GIA	2022	764.000
1	Woonzorgvoorzieningen/ wooneenheden met zorg	2022	170.000
2	Collectiebeheer (begrotingswijziging)	2020	50.000
2	Ondersteuning lokale cultuur	2021	279.809
2	Amendement aan het werk met werklocaties (Berap)	2022	178.000
2	Transformatie binnenstad (Berap)	2022	100.000
2	Verbetering luchtkwaliteit scholen	2022	758.971
3	Geluidsmaatregelen HSL-Zuid	2019	211.683
3	Cofinanciering volkshuisvestingsfonds/ wijkenergieplannen	2022	169.885
4	Experiment pilot gesloten coffeeshops	2020	129.000
4	Decembercircular: Experiment gesloten coffeeshopketen	2021	140.000
4	Experiment pilot gesloten coffeeshops (Berap)	2022	140.000
4	Integraal huisvestingsplan (Berap)	2022	250.000
4	Septembercircular: Wet kwaliteitsborging bouw	2022	85.000
4	Reconstructie Plantvakken	2022	117.708
5	Impulsbudget aanjagen innovatie	2022	118.590
Totaal			10.377.618

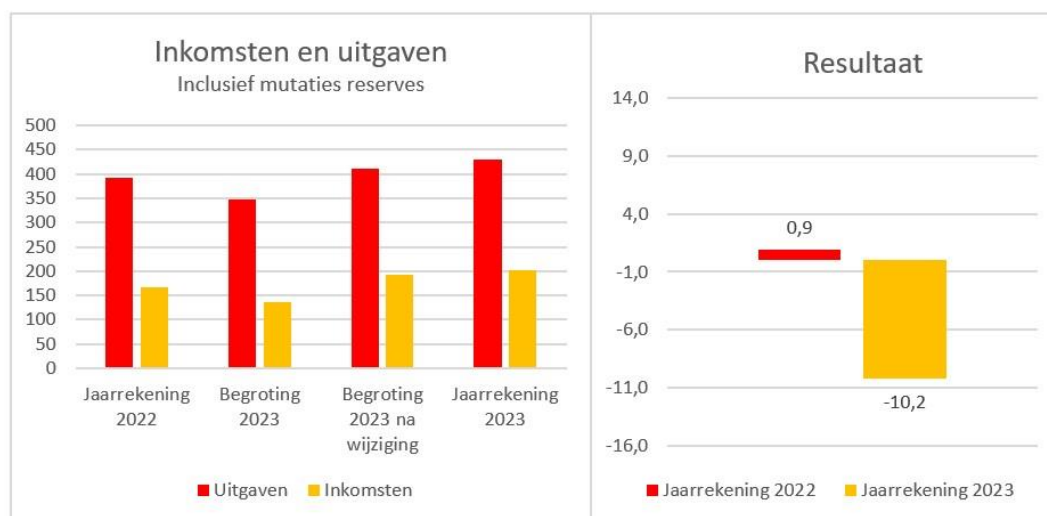
De voorstellen om gelden door te schuiven, hebben veelal betrekking op activiteiten die niet volledig zijn uitgevoerd in 2023 en die doorlopen in 2024 en de jaren daarna.

FINANCIËEL OVERZICHT PER PROGRAMMA

We geven inzicht in onze inkomsten en uitgaven, en lichten de afwijking ten opzichte van de begroting per programma op hoofdlijnen toe.

PROGRAMMA 1 VITAAL EN SOCIAAL

De afwijking ten opzichte van de begroting is € -10,2 miljoen. We dienen verzoeken tot resultaatbestemming in voor een bedrag van € 1,1 miljoen vanwege specifieke positieve resultaten.

Het thema Opgroeien laat een resultaat van € -12,1 miljoen zien. Dit thema bevat onder andere de jeugdhulp en de beleidsuitvoering van het primair en voortgezet onderwijs. Op het onderdeel

Jeugd is het resultaat € -11,8 miljoen. Steeds meer jongeren maken gebruik van ambulante jeugdhulp. Ook nemen de gedeclareerde kosten per jeugdige toe, vooral door de indexering van de tarieven.

Samen met vijf andere jeugdhulpregio's hebben we Jeugdbescherming Brabant een financiële impuls gegeven om de organisatie structureel op orde te brengen.

Op het onderdeel Primair en voortgezet onderwijs zien we een tekort van € 0,3 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door tekorten binnen het leerlingenvervoer en bij Regionaal Bureau Leren West-Brabant. Daar staat tegenover dat er middelen overblijven op de decentrale uitkering peuteropvang.

We zien een resultaat van € -3,4 miljoen bij het thema Betrokken zijn. Het resultaat wordt grotendeels verklaard doordat de indexering van de Wmo-tarieven gemiddeld 5% hoger is dan de begrote indexering van 2,9% (€ -2,4 miljoen). Daarnaast is er meer personeel ingehuurd omdat de vraag naar huishoudelijke ondersteuning de afgelopen jaren is toegenomen door een aantrekkelijk abonnementstarief (€ -1,5 miljoen). Tegenover deze nadelen staat een voordeel van € 0,5 miljoen bij subsidies en projectgelden. Het grootste voordeel is ontstaan doordat de subsidies van de thematafel Zorg voor elkaar zijn ondergebracht bij het IZA.

Het thema Thuis laat een resultaat zien van € 3,3 miljoen. Voor beschermd wonen is er een voordelig saldo van € 2,9 miljoen. De belangrijkste oorzaak is de omvang van de integratie-uitkering beschermd wonen. Die is na het vaststellen van de begroting van de gemeenschappelijke regeling twee keer zo hoog geworden. De centrumregeling maatschappelijke opvang laat een resultaat zien van € 0,4 miljoen. Deze lagere kosten zijn ontstaan doordat subsidies zijn ondergebracht bij het IZA.

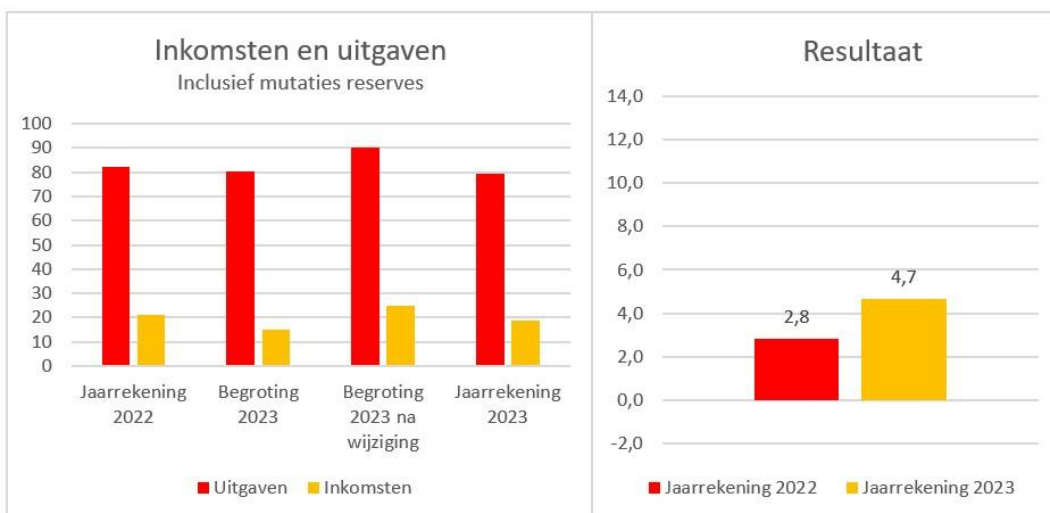
Het thema Leren, ontwikkelen en werken heeft een overschrijding van € -1,6 miljoen. Voor het onderwerp werk en inkomen is het resultaat € -2,1 miljoen. Dit komt door een niet gerealiseerde ombuiging. Bij het bestuursakkoord hadden we gerekend op een voordeel van € 3 miljoen in 2023, op basis van eerder behaalde voordelen. Uit een nadere analyse blijkt dat deze voordelen uit voorgaande jaren behaald zijn door incidentele meevallers. Daarnaast zagen we een lichte stijging van het aantal bijstandsuitkeringen (€ -0,7 miljoen). Tegenover deze nadelen staan voordelen, zoals lagere uitgaven voor regionaal arbeidsmarktbeleid, een hogere omzet door de indexering van de tarieven, lagere uitgaven voor de Wet inburgering en een lagere verstrekking van SW-subsidies.

Op het thema Leven zien we een resultaat van € 0,4 miljoen, dat bestaat uit een positief resultaat bij Volksgezondheid van € 0,3 miljoen en € 0,1 miljoen bij Sportbeleid. Het positieve resultaat bij Volksgezondheid is ontstaan doordat een aantal lokale initiatieven gefinancierd zijn vanuit het IZA en het GALA. Het voordeel bij Sportbeleid komt door het lagere aantal aanvragen vanuit sportverenigingen.

Binnen het thema Ontmoeten is het resultaat € 3,2 miljoen. Dit voordeel is grotendeels ontstaan doordat de gemaakte kosten voor de opvang van Oekraïners lager zijn dan de ontvangen normbijdragen vanuit het Rijk (€ 3 miljoen). In Breda hebben we twee locaties voor de opvang. In de begroting was rekening gehouden met een forse kostenpost voor elektriciteit en warmte. De daadwerkelijke kosten vielen mee door verlaagde energieprijzen en lager verbruik. Daarnaast zien we een voordeel bij de wijkaanpak, vooral door lagere uitgaven voor speelvoorzieningen.

PROGRAMMA 2 ONDERNEMEND BREDA

De afwijking ten opzichte van de begroting is € 4,7 miljoen. We dienen verzoeken tot resultaatbestemming in voor een bedrag van € 1,4 miljoen vanwege specifieke positieve resultaten.

Op het thema Stimuleren economische ontwikkeling in Breda zien we een resultaat van € 2,9 miljoen. Dit voordeel is ontstaan door vertraging bij de uitrol en uitvoering van de BredaRing (€ 0,4 miljoen), de latere uitvoering van B'Wise fase 2 (€ 0,5 miljoen), lagere aanvragen voor evenementensubsidies (€ 0,1 miljoen) en een positief resultaat op de grondexploitatie voor bedrijventerreinen (€ 1,8 miljoen).

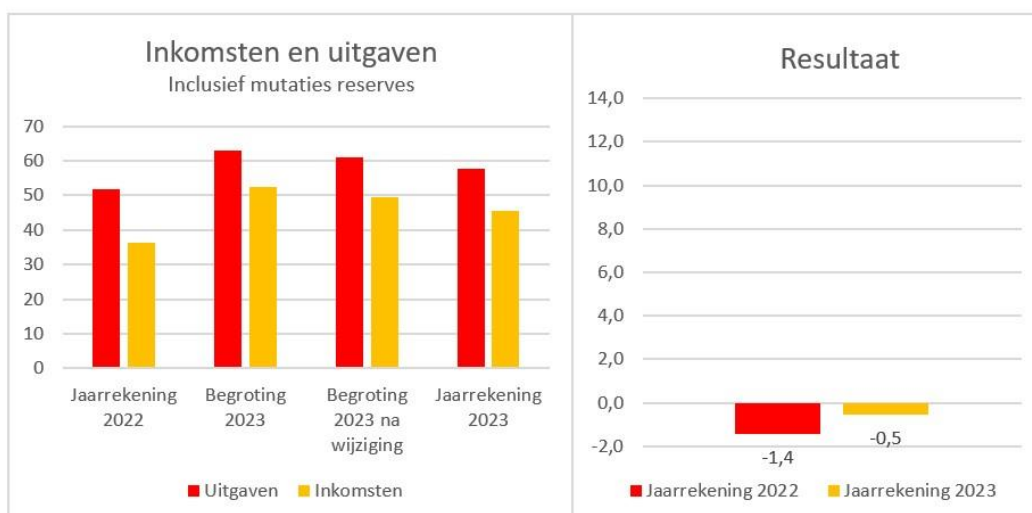
Het resultaat binnen het thema Grote projecten in de stad is € 1,1 miljoen. Het grootste voordeel komt door lagere kosten voor het onderwerp Verbeter Breda (€ 0,9 miljoen), dat bestaat uit lagere kosten voor het waardenetwerk Bestaanszekerheid en lagere kosten door vertraging in het project.

Bij het thema Dynamische stad zien we een voordeel op het onderdeel Cultureel erfgoed van € 0,2 miljoen, dat bestaat uit lagere kosten door de latere implementatie van Collectie Breda (€ 0,1 miljoen) en lagere uitgaven voor erfgoedbeleving (€ 0,1 miljoen).

Bij het thema Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs is het resultaat € 0,3 miljoen. De voordelen bestaan vooral uit het later invullen van vacatures.

PROGRAMMA 3 DUURZAAM WONEN

De afwijking ten opzichte van de begroting is € 0,5 miljoen. We dienen verzoeken tot resultaatbestemming in voor een bedrag van € 0,6 miljoen vanwege specifieke positieve resultaten.

Het thema Wonen in Breda heeft een positief resultaat van € 0,9 miljoen. Dit bestaat uit een voordeel vanuit de versnellingsopgave wonen (€ 1,5 miljoen). De locatiegebonden impulsen zijn

nog niet volledig uitgegeven en worden doorgeschoven naar 2024. Daartegenover staan nadelen van € 0,6 miljoen. Er is € 0,2 miljoen meer uitgegeven aan het onderdeel tijdelijk wonen vanwege aanvullend onderzoek en een langere doorlooptijd van de haalbaarheidsstudies. De rest van de overschrijding (€ 0,4 miljoen) is te wijten aan hogere advieskosten voor het product Wonen.

Op het thema Verdeling beschikbare ruimte is het resultaat € -0,3 miljoen door een toegekende planschadevergoeding.

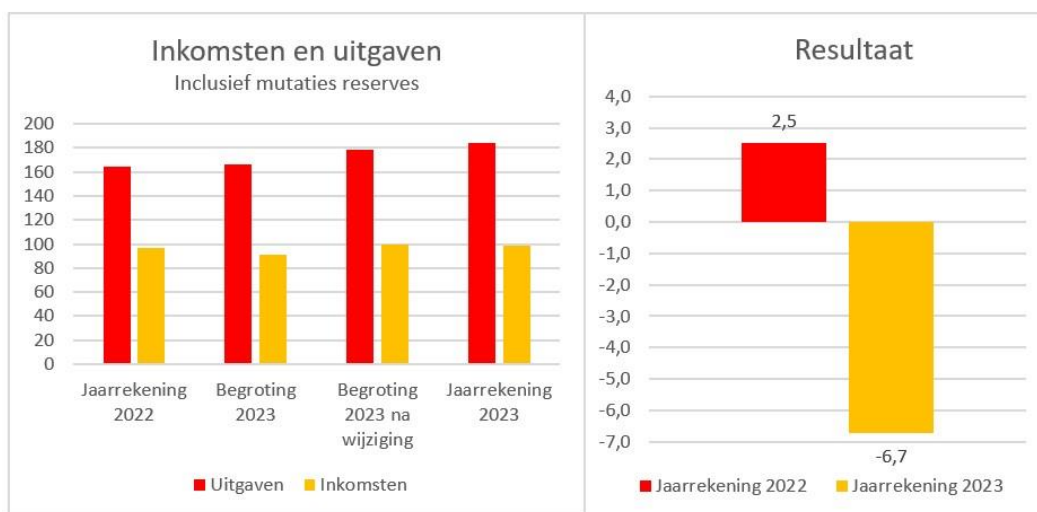
Het resultaat op gronden en panden bedraagt € -0,6 miljoen.

Het resultaat op het thema Bereikbaar Breda (€ 1,7 miljoen) wordt grotendeels veroorzaakt door het resultaat op Parkeren. De parkeeropbrengsten waren fors hoger dan begroot (€ 2 miljoen). Daartegenover staat een nadeel bij Mobiliteit door een hogere dotatie aan de voorziening onderhoud VRI-installaties (€ -0,2 miljoen) vanwege de negatieve stand van de voorziening en een hogere bijdrage aan Brabantstad (€ -0,1 miljoen).

Bij het thema Breda is een duurzame en bestendige stad zien we een resultaat van € -0,6 miljoen. Dit bestaat uit een nadeel op het onderwerp Biodiversiteit door een hogere bijdrage aan de dierenopvang en een hogere inzet van personeel voor het beleid op het gebied van stikstof, dierenwelzijn en Groen en Water (€ -0,2 miljoen). Daarnaast is er een nadeel op het onderwerp Openbaar groen en (openlucht)recreatie. Er is fors meer inzet nodig geweest voor het reguleren van de bezoekersstromen, de verkeersregeling, de schoonmaak en de beveiliging bij de Galderse Meren (€ -0,3 miljoen).

PROGRAMMA 4 BASIS OP ORDE

De afwijking ten opzichte van de begroting is € -6,7 miljoen. We dienen verzoeken tot resultaatbestemming in voor een bedrag van € 0,4 miljoen vanwege specifieke positieve resultaten.

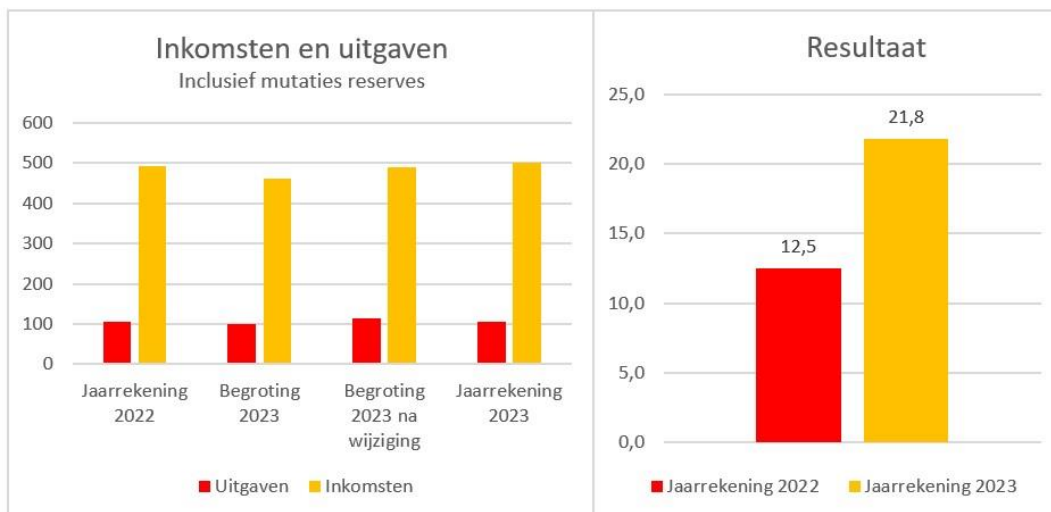

Het nadeel op het programma Basis op Orde wordt grotendeels veroorzaakt door het thema Beheer openbare ruimte (€ -7,0 miljoen). Dit nadeel is ontstaan door een dotatie aan de voorziening achterstallig onderhoud wegverhardingen (€ -5,8 miljoen) door inspecties en door grotere prijsstijgingen dan begroot (€ -0,9 miljoen).

Daartegenover hebben we een voordeel op het thema Veilig Breda van € 1 miljoen. Dit voordeel bestaat vooral uit hogere opbrengsten vanuit de Wabo-leges (€ 0,6 miljoen). In 2024 is de nieuwe Omgevingswet van kracht geworden. Hierdoor zijn er in het laatste kwartaal van 2023 extra veel vergunningen aangevraagd onder het oude regime. Daarnaast zien we een voordeel op het resultaat van de Veiligheidsregio, onder meer door de vrijval van kapitaallasten (€ 0,5 miljoen) en een voordeel op de afrekening van de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (€ 0,4 miljoen).

PROGRAMMA 5 ORGANISATIE EN FINANCIËN

De afwijking ten opzichte van de begroting is € 21,8 miljoen. We dienen verzoeken tot resultaatbestemming in voor een bedrag van € 5,3 miljoen vanwege specifieke positieve resultaten, waaronder € 4,4 miljoen vanuit de ontvangen middelen van de decembercirculaire. De raad heeft eerder al besloten om dit bedrag over te hevelen naar 2024.

Het positieve resultaat bestaat uit een aantal grote voordelen:

- Het positieve saldo van het meerjarenperspectief is niet ingezet (€ 9,1 miljoen).
- We hebben € 4,7 miljoen van de ontvangen gemeentefondsuitkeringen niet ingezet.
- In 2019 hebben we een voorziening gevormd vanwege de onzekerheid rond een vordering op de NS vanwege een naheffingsaanslag btw. Begin 2024 heeft de NS, na afstemming met de gemeente en de Belastingdienst, toestemming gekregen om € 2,5 miljoen als voorbelasting te verrekenen en de openstaande vordering alsnog aan de gemeente voldaan. Dit resulteert in 2023 in een vrijval van de voorziening (€ 2,5 miljoen).
- De definitieve aanslagen voor de vennootschapsbelasting over de jaren 2016 tot en met 2022 zijn lager vastgesteld na afspraken met de Belastingdienst over belastingplichtige activiteiten. Dit resulteert in een voordeel van € 1,7 miljoen.
- De opbrengst vanuit de ozb was hoger dan geraamd (€ 0,4 miljoen).
- Het treasuryresultaat was positiever dan verwacht (€ 0,3 miljoen).
- De kapitaallasten vielen lager uit vanwege het niet volledig uitnutten van de kredieten (€ 0,5 miljoen).

INVESTERINGEN

Bij de ontwikkelingen in de stad horen investeringen; in onze grootstedelijke projecten en in de modernisering van onze voorzieningen. De investeringsplanning en de uitgaven voor 2023 waren als volgt:

Bedragen x € 1 miljoen

	Bedrag
Beschikbaar voor 2023	88,2
Uitgaven 2023	67,8
Restant 2023	20,4

Het geplande investeringsbedrag over 2023 van € 100,7 miljoen, is in de bestuursrapportage bijgesteld naar € 88,2 miljoen. De werkelijke uitgaven in 2023 bedragen € 67,8 miljoen.

Het betreft met name uitgaven op het gebied van het Talentencentrum, Nieuwe Mark, Havenkwartier, 't Zoet, Centrum Oost, riolering, mobiliteit, groen en water en openbare verlichting. De onderwerpen waar we in 2023 minder hebben uitgegeven dan gepland zijn onder andere vastgoedbeheer,

wagenpark, projecten stedelijke ontwikkeling, Nieuw Mark, MFA Bavel en projecten voor landschapsverbetering. De oorzaak van de onderuitnutting lichten we toe in de programma's.

Het restant van € 20,3 miljoen van het jaar 2023 zal worden doorgeschoven naar de komende jaren (€ 16,5 miljoen naar 2024, € 3,8 miljoen naar 2025).

FINANCIËLE KENGETALLEN

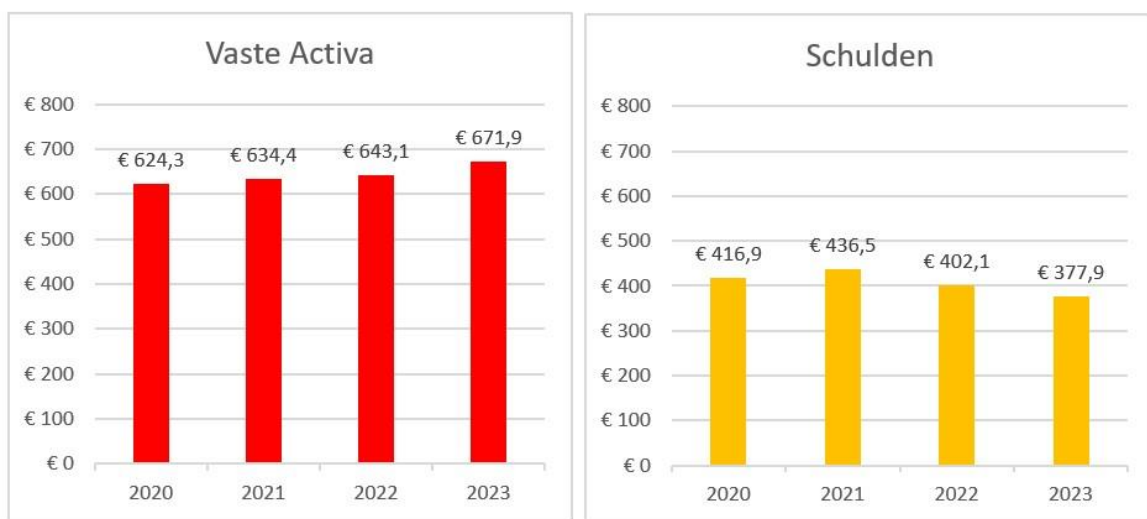
Financiële kengetallen geven samen de verhouding weer tussen de diverse onderdelen van de begroting, de balans en de exploitatie. Ze zijn een hulpmiddel om de financiële positie van de gemeente te beoordelen. We delen de kengetallen in op basis van stabiliteit, wendbaarheid, weerbaarheid en voldoen aan wettelijke kaders. Hieronder lichten we enkele kengetallen toe. Deze moeten in gezamenlijkheid bekeken worden om een goed beeld te krijgen van onze financiële positie. Een nadere toelichting op de kengetallen vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

STABILITEIT

Met stabiliteit bedoelen we de mate waarin de gemeente haar financiële positie in evenwicht weet te houden.

Ontwikkeling van de balansposities

De balans geeft inzicht in de omvang van onze bezittingen en de manier waarop die worden betaald. De ontwikkeling van de reserves en de schuldpositie heeft invloed op de financiële positie van de gemeente.

De investeringen die we doen in de stad, activeren we en nemen we op onder onze vaste activa. Daarover schrijven we gedurende een langere periode af. De afschrijving vormt samen met de rente de kapitaallast die we jaarlijks in onze exploitatie verantwoorden. Ten opzichte van 2023 nemen de vaste activa toe. Er is dus per saldo iets meer geïnvesteerd dan afgeschreven.

RESERVES

De reservepositie bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. In totaal gaat het om € 150,8 miljoen.

De algemene reserve is in 2023 gestegen van € 102,3 miljoen naar € 104,1 miljoen. De bestemmingsreserves bestaan uit diverse reserves, waarvan de grootste de reserve versnellingsopgave wonen is. In 2019 zijn we daarmee gestart om 6000 woningen te bouwen en in harde plannen op te nemen. In deze reserve zit eind 2023 € 5,6 miljoen (eind 2022: € 10 miljoen).

Solvabiliteit

De omvang van de reserves (het eigen vermogen) wordt ook wel aangeduid met het kengetal solvabiliteit. Dit kengetal ontwikkelt zich sinds 2020 als volgt:

	2020	2021	2022	2023	Signaalwaarde
Solvabiliteitsratio	18,41%	18,54%	21,07%	19,64%	< 20%
Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen	23,84%	23,52%	26,11%	24,04%	< 20%

Solvabiliteit wordt uitgedrukt in een percentage van het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen. Dit geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. De solvabiliteit moet in samenhang bekeken worden met het kengetal gecorrigeerde netto schuldquote. Dit kengetal wordt gedempt doordat de gemeente grote geldleningen heeft verstrekt aan woningcorporaties en aan BreedSaam. Zonder deze leningen is het kengetal solvabiliteit 24,3% en dat geeft een realistischer beeld. De geadviseerde ondergrens voor de solvabiliteitsratio is 20%. Alle waarden daarboven worden door de VNG aangemerkt als 'goed'. Een uitgebreidere toelichting op de kengetallen vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

WENDBAARHEID

Wendbaarheid is de mate waarin de gemeente snel kan reageren op veranderingen in de behoeften, ambities en doelstellingen op korte en lange termijn.

Netto schuldquote

Onze schuldpositie hangt samen met alle uitgaven en inkomsten. Als onze uitgaven toenemen, hebben we ook meer financiële middelen nodig om deze uitgaven te kunnen financieren. In 2023 is onze schuldpositie gestegen ten opzichte van 2022. Wat hierbij van belang is, is de beoordeling in hoeverre we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het kengetal netto schuldquote. Deze ontwikkelt zich sinds 2020 als volgt:

	2020	2021	2022	2023	Signaalwaarde
Netto schuldquote	61,50%	60,84%	52,91%	54,34%	> 130%
Gecorrigeerde netto schuldquote	39,90%	40,59%	35,47%	37,98%	> 130%

Als dit kengetal minder dan 90% is, dan wordt dit gezien als 'uitstekend'. Dit kengetal laat zien dat we, ook bij een stijging van de schuldpositie, goed in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen.

WEERBAARHEID

Met weerbaarheid bedoelen we de mate waarin de gemeente financiële tegenvallers en financiële risico's op kan vangen zonder grote beleidswijzigingen.

Weerstandsvermogen en risicoprofiel

Bedragen x € 1 miljoen

	2024	2025	2026	2027
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	88,6	78,6	82,0	88,2
Risicoprofiel				55,6
Beschikbaar weerstandsvermogen				32,6

Om de risico's van € 55,6 miljoen af te dekken, heeft de gemeente in 2027 € 88,2 miljoen als weerstandscapaciteit beschikbaar. Het weerstandsvermogen is het saldo van de weerstandscapaciteit min het risicoprofiel en bedraagt € 32,6 miljoen (€ 88,2 miljoen -/- € 55,6 miljoen). Dit betekent dat als de risico's zich voordoen, we ons beleid kunnen voortzetten. Bij de begroting 2024 bedroeg het weerstandsvermogen € 33,4 miljoen.

WETTELIJKE KADERS

Met wettelijke kaders bedoelen we de mate waarin de gemeente voldoet aan de wettelijk gestelde normen voor de financiering. Het EMU-saldo van de gemeente Breda is eind 2023 negatief (€ 33,5 miljoen), en dus onder de referentiewaarde van - € 28,9 miljoen. Dit betekent, dat de bijdrage van de Gemeente Breda aan het landelijk EMU-saldo een aandachtspunt is. Een uitgebreidere toelichting vindt u bij de jaarrekening onderdeel 'toelichting EMU-saldo'.

	2020	2021	2022	2023	Signaalwaarde
Rente risiconorm *	50	110	117	127	< 0
Kasgeldlimiet **	-+++	++++	++++	++++	> --
EMU-saldo (x € 1.000)	12.003	-10.684	20.806	-33.457	-28.985

* Ruimte onder risiconorm x € 1 miljoen

** Overschrijding (+) of overschrijding (-) per kwartaal

Vitaal en sociaal

VITAAL EN SOCIAAL BREDA

HET PROGRAMMA IN BEELD

Programma
1

VITAAL EN SOCIAAL BREDA

Aantal bijstandsuitkeringen

4.183

Aantal uitkeringsgerechtigden dat uitstroomt naar werk

Fulltime
334

Parttime
280

Schuldhulpverlening

813
Aanmeldingen

Gemiddeld
schuldbedrag
bij aanvraag
€ 31.099

Aantal cliënten met Wmo-maatwerkarrangement

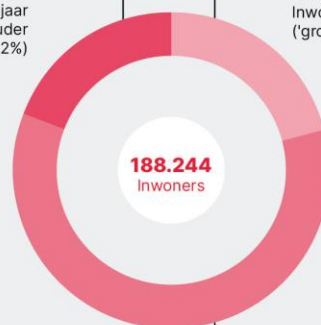
15.555

Aantal inwoners naar leeftijd

36.409
Inwoners 65 jaar
of ouder
(‘grijze druk’ 32%)

38.597
Inwoners 0 - 19 jaar
(‘groene druk’ 34%)

113.237
Inwoners 20 - 64 jaar

Aantal onderwijsinstellingen

3
Hoger onderwijs

3
Middelbaar
beroepsonderwijs

54
Primair onderwijs
(waarvan 10 speciaal
onderwijs en 44 regulier)

17
Voortgezet
onderwijs

Aantal studenten/leerlingen

19.700
Hoger onderwijs;
waarvan
internationale
studenten
1.900

11.600
Middelbaar
beroepsonderwijs

14.618
Primair onderwijs

12.506
Voortgezet onderwijs

Kengetallen 2023/meest recente realisatiecijfers.
In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

TERUGBLIK OP ONZE AMBITIE

Afgelopen jaar hebben we opnieuw vele duizenden inwoners kunnen helpen om vanuit de bijstand nieuw werk te vinden of om op eigen benen te gaan/blijven staan met hulp vanuit de Participatiewet of de Wmo. Ook hebben we kinderen en jongeren geholpen in hun ontwikkeling, en hebben we gezinnen gestabiliseerd en voorzien van een leefbaar inkomen. Dagelijks zijn honderden medewerkers van de gemeente en duizenden medewerkers van organisaties in de stad actief om ervoor te zorgen dat iedereen mee kan doen en niemand tussen wal en schip valt. We zijn trots dat we ook in 2023 op een stabiele en voorspelbare manier ondersteuning hebben kunnen bieden aan de tienduizenden mensen die dat nodig hadden. We vingen ontheemden op, uit Oekraïne en vele andere landen, en boden een gastvrij nieuw thuis aan vluchtelingen die in Nederland een toekomst willen opbouwen omdat hun geboorteland onveilig is geworden. We bouwden aan sportieve en veerkrachtige wijken en dorpen, waarin mensen naar elkaar omkijken en er sterke sociale verbindingen zijn.

In de begroting 2023 schetsten we ook dat we een grote veranderopgave hebben, vooral in het sociaal domein. We kunnen de toekomst niet aan als we blijven doen wat we nu doen. De voortekenen daarvan zien we nu al. De bestaanszekerheid van grote groepen mensen staat onder druk. Meekomen in een steeds snellere en digitalere wereld gaat niet voor iedereen vanzelf. Het aantal jongeren met jeugdhulp neemt nog steeds fors toe en de middelen zijn ontoereikend. Het aantal ouderen stijgt ieder jaar, waarmee ook meer Wmo-ondersteuningsvragen binnenkomen. Personeel is steeds vaker niet beschikbaar. Deze ontwikkelingen zullen de komende jaren alleen maar sterker worden. Daarom formuleerden we 2 belangrijke opgaven in de begroting 2023:

- een integralere samenwerking en aanpak bij meervoudige problematiek
- effectievere preventie door aandacht voor bestaanszekerheid, kansgelijkheid en gezondheid, naast de aandacht voor de wettelijke taken

Op beide sporen hebben we belangrijke stappen vooruit gezet. We hebben met een breed project rondom ketenoverstijgende dienstverlening in kaart gebracht hoe we effectiever kunnen gaan samenwerken voor mensen met meervoudige problematiek. Ook hebben we bekeken hoe we gezinnen integraler kunnen gaan helpen, vanuit Sterke Lokale Teams. In 2024 verwachten we concrete veranderingen te kunnen gaan doorvoeren in onze interne samenwerking. We hanteren een integrale klantbenadering in onze inkooptrajecten, zodat we producten nog beter kunnen laten aansluiten bij de hulpvragen van inwoners. Daarbij worden we niet langer tegengehouden door financiële hokjes.

Op het gebied van preventie hebben we flinke stappen gezet in het versterken van de bestaanszekerheid en het vergroten van de kansgelijkheid. Dat deden we onder meer vanuit de ketens Participatie en Jeugd, maar ook met het programma Verbeter Breda en onze wijkaanpak. Onze nieuwe gezondheidsvisie is vergevorderd en gaat samen met ons sportbeleid vanaf 2024 richting geven aan hoe we met partners bouwen aan een gezonder Breda, zodat een gezond leven voor iedereen makkelijker wordt.

In dit programma leest u welke resultaten we concreet in 2023 hebben bereikt in het sociaal domein en op het gebied van sport en onze wijkgerichte aanpak.

Thema Opgroeien

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Familie

- We hebben in 2023 ingezet op 'de beweging van 0', waarmee we uithuisplaatsingen zo veel mogelijk willen voorkomen. Is een uithuisplaatsing toch nodig, dan streven we naar 'zo thuis mogelijk' (in pleegzorg en gezinshuizen) en zo kort mogelijk. Daarom hebben we afgelopen jaar gewerkt aan het versterken van de positie van pleeggezinnen en het betrekken van gezinnen en het netwerk bij oplossingen om uithuisplaatsingen te voorkomen, bijvoorbeeld door de inzet van een mentor (JIM).
- Door intensievere vormen van ambulante jeugdhulp in te zetten, voorkomen we uithuisplaatsingen. Dit zien we dan ook terug in de cijfers. In 2023 zijn 342 kinderen uit huis geplaatst, een daling van 19,1% ten opzichte van 2018. Uit cijfers van de Raad voor

de Kinderbescherming blijkt dat het aantal machtigingen voor uithuisplaatsingen daalt (van 2411 in 2019 naar 1572 in 2022).

- De huidige problemen op de arbeidsmarkt zorgen wel voor druk op het jeugdstelsel.
- De gemiddelde tijd die jeugdigen doorbrengen in de verblijfs- en crisishulp is gedaald van 179 dagen in 2018 naar 153 dagen in 2023. Het gemiddelde aantal dagen in pleegzorg en gezinshuizen is juist gestegen: van 290 naar 308. Dit laatste laat de beweging zien die we in de regio voor ogen hebben: als jeugdigen niet meer thuis kunnen wonen, dan moet het alternatief zo thuis mogelijk zijn. Dus minder verblijfs- en crisishulp en meer pleegzorg en gezinshuizen.

Onderwijs(zorg)

Elke jeugdige kan onderwijs volgen. Daar waar nodig hebben we vanuit jeugdhulp extra ondersteuning geboden. Dit organiseerden we zo veel mogelijk binnen de schoolsetting, in afstemming met de thuissituatie. Ook hadden we oog voor de langetermijneffecten van corona. Via het Nationaal Plan Onderwijs (NPO) gaven we hier invulling aan. We hanteerden hierbij de volgende uitgangspunten:

- Kinderen zitten niet thuis zonder een passend aanbod vanuit het onderwijs en/of de jeugdhulp.
- Geen enkel kind zit zonder vrijstelling van onderwijs in een jeugdhulptraject buiten de schoolsetting.

Jeugdhulp

In 2023 is het screeningsteam 18-/18+ opgericht, dat expliciet aandacht had voor de doorstroming van jongeren in de jeugdhulp naar ondersteuning via de Wmo of de Participatiewet. (Zie ook de paragraaf 'Wat hebben we ervoor gedaan'.) Het team evalueert rond het 18e jaar de overgang van de jeugdige. Successen en knelpunten gebruikten we om de werkwijze te verbeteren. Ook hebben we de mogelijke impact van de werkwijze ingeschat. Op basis van de voorlopige resultaten zagen we dat we de volgende problemen hebben kunnen voorkomen:

- (verergering van) psychische problemen, zoals depressie en angsten
- dak- en thuisloosheid
- schooluitval
- eenzaamheid

Veiligheid

- In 2023 zijn er 487 kinderschermingsmaatregelen uitgesproken. In 2018 waren dit er 428. Als we sec naar de aantallen kijken, is dit een stijging van 13,8%. De afgelopen 2 jaar lijkt er sprake te zijn van een stabilisatie en van een afname ten opzichte van de 2 jaar daarvoor (2020 en 2021). Deze daling sluit aan bij de ontwikkeling die we landelijk zien bij de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). In 2022 daalde het aantal meldingen bij de RvdK voor een onderzoek naar een kinderschermingsmaatregel. Die daling zette in 2018 al in, maar is in 2022 sterker dan in voorgaande jaren. Een verklaring hiervoor is nog niet duidelijk aan te geven. De RvdK onderzoekt de oorzaken van de dalende instroom.
- Het aantal kinderschermingsmaatregelen dat langer duurde dan een jaar is in 2023 gestegen met 4% ten opzichte van 2018 (131 tegen 126). Als we kijken naar de tussenliggende jaren, dan zien we dat deze aantallen sinds 2018 niet zo ver uit elkaar lopen, met de jaren 2019 en 2021 als uitschieters naar respectievelijk beneden en boven.
- In 2023 hebben we gezocht naar een nadere verklaring voor de aantallen kinderschermingsmaatregelen, maar die bleek erg lastig te vinden.
- Voor de jeugdreclassering zien we de afgelopen jaren een lichte daling voor Breda (8,3% ten opzichte van 2018). Landelijk is eveneens een daling zichtbaar.

Jeugdparticipatie, spelen en gezond leven

- In 2023 jaar hebben we een jongerenpanel opgericht: JongBreda. Via dit panel hebben jongeren actief meegedacht over verschillende beleidsvisies. In totaal is JongBreda 6 keer fysiek bij elkaar geweest en heeft het panel onder meer meegedacht over de nieuwe cultuurvisie, de onderwijsvisie, het project 18-/18+, cyberveiligheid en de woonvisie.

- Ook op andere manieren hebben we naar de stem van de jeugd geluisterd. Via de Wijkministers en de KinderTrendrede hebben jongeren in verschillende leeftijdsgroepen actief bijgedragen.

Onderwijs

- We zijn gestart met de ontwikkeling van een onderwijsvisie, samen met partners uit de stad. Daarbij gebruiken we onder meer de inbreng uit het participatietraject. We hebben de aandacht voor onderwijsachterstanden en een kansrijke jeugd samengebracht: de thematafels (Opgroeien, Leert en Voortijdig Schoolverlaten) zijn geïntegreerd tot het waardenetwerk Kansrijke Jeugd. Met ruim 80 partners hebben we een Uitvoeringsplan Kansrijke Jeugd 2024 opgesteld met concrete maatregelen om vanuit onze beleidsdoelen bij te dragen aan het gezond en veilig opgroeien van onze jeugd. Via het Nationaal Programma Onderwijs zetten we daarnaast in op deze 6 lijnen:
 - zorg: kinderen krijgen de juiste hulp
 - sociale veiligheid: samen werken aan een positieve schoolomgeving
 - gezond op school: het stimuleren van een gezonde leefstijl
 - brede ontwikkeling: het stimuleren van brede talentontwikkeling
 - taal & lezen: werken aan taal- en leesvaardigheid
 - voor- en vroegschoolse educatie (VVE): het versterken van en eerder toeleiden naar de VVE.
- In de stad was een divers aanbod beschikbaar voor volwassenen met een (digi-)taalvraag.
- We hebben extra aandacht besteed aan de randvoorwaarden voor onderwijs, waaronder leerlingenvervoer en onderwijshuisvesting
- We openden een Oekraïense school, waarmee we kinderen bereikten die op dat moment geen onderwijs in Nederland volgden. We boden hun een Oekraïens en een Nederlands onderwijsprogramma aan, zodat ze konden integreren en tegelijkertijd de binding met hun land van oorsprong behielden.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Familie

- We hebben op verschillende manieren aan onze doelen gewerkt en blijven dat ook in 2024 doen. We hebben volop ingezet op het behoud van pleegouders. Ook zijn we met professionals, pleegkinderen en pleegouders in gesprek gegaan over hoe we de pleegzorg (voor hen) kunnen verbeteren. Hier is een concrete verbeteragenda uit voortgekomen waar we nu invulling aan geven. Het Mockingbird family model is succesvol geïmplementeerd en meerdere pleegouders maken hier nu gebruik van. We hebben een potje voor bijzondere kosten voor pleegzorg in het leven geroepen waarmee we pleegouders en kinderen financieel kunnen ondersteunen. Pleegouder ben je vanuit je hart en financiële malaise kunnen we nu bij hen weghouden.
- In 2023 hebben we de JIM(Jouw ingebrachte mentor)-methode verder ontwikkeld en geïmplementeerd in de regio West Brabant Oost. Dit hebben we gedaan door webinars en een regionale bijeenkomst te organiseren, door communicatiemiddelen in te zetten en via structureel strategisch en operationeel overleg met de betrokken partners.
- We hebben een aanbesteding uitgeschreven voor JeugdzorgPlus (gesloten jeugdhulp). Daarbij hoort ook het af- en ombouwen van de JeugdzorgPlus en het in samenhang ontwikkelen van alternatieven. Dit heeft geleid tot een contract van 2 jaar met Almata.

Onderwijs(zorg)

- In 2023 werkten de regionale werkgeversservicepunten samen met de PRO-VSO-scholen om de aansluiting met de arbeidsmarkt voor jongeren zonder startkwalificatie te verbeteren door andere vormen van certificering.
- We werkten samen met 2 jeugdhulpregio's om de pilot Plein 3 te verduurzamen en jeugdhulp in het onderwijs collectief en preventief in te kopen. Daarnaast werkten het Regionaal Bureau Leren en de samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs en Jeugd samen om het Thuiszitterspact te herzien.
- We hebben geïnvesteerd in de relatie met het samenwerkingsverband Passend Onderwijs om datagericht projecten op te kunnen starten die bijdragen aan het

- pedagogisch en didactisch klimaat van specifieke scholen in relatie tot de wijk en het gezin.
- De externe partners zijn vanuit de 3 thematafels samengevoegd in het waardenetwerk Kansrijke Jeugd, aangevuld met onderwijspartners. De interne samenwerking tussen Onderwijs en Jeugd is verstevigd en zij voeren nu gezamenlijk projecten uit, met partners uit de waardenetwerken en waar nodig met anderen.
- We zien dat er landelijk, regionaal en lokaal bewegingen zijn om de aansluiting van jongeren op het onderwijs, de maatschappij en de arbeidsmarkt te verstevigen. Afgelopen jaar hebben we actief beleid gemaakt om samenhang te creëren tussen alle interventies en bewegingen. Het doel hiervan is dat we een verschuiving willen van individueel curatief naar collectief preventief, in en met het onderwijs. Hierdoor voorkomen we problemen en hoeven we geen oplossingen te bedenken voor uitvallers en/of jeugdhulpvragen. In 2023 zijn 2 projecten gestart om deze beweging te stimuleren. Het eerste project speelt binnen de vmbo-onderbouw op het Bredero College. Daar investeren we in het pedagogisch klimaat op school, in verbinding met de wijk en het gezin. Het tweede project is het pre-mbo-traject op de Christoffel, waarbij we investeren in het pedagogische klimaat op school. Daardoor willen we een verschuiving plaats laten vinden van jongeren die instromen in het pre-mbo-traject naar jongeren die een regulier vmbo-examenjaar kunnen volgen.
- In 2023 is het project 3G (Gehoord, Gezien en Gesteund) verlengd tot en met 2024. In dit project werken de GGD en de ggz op 6 VO-scholen in Breda integraal samen aan de bevordering van de mentale gezondheid van jongeren.
- In 2023 is het plan 'Samen werken aan de basis' vastgesteld. Daarin staat duidelijk beschreven hoe we bij elke nieuwe interventie samen bijdragen aan het voorkomen van uitval in plaats van het oplossen ervan. De uitwerking van het plan vindt plaats in 2024.

Jeugdhulp

Begin 2023 zijn we begonnen met het screeningsteam 18-/18+. Dit team bestaat uit medewerkers vanuit verschillende expertises: Wmo-begeleiding, Wmo beschermd wonen, jeugdhulp, het Regionaal Bureau Leren en Breday. Bij jeugdigen met gespecialiseerde jeugdhulp vroegen we tijdig een toekomstplan op. Dit plan kan jeugdigen helpen bij de overgang na het 18e jaar. In het toekomstplan vult de jeugdige samen met zijn begeleider/hulpverlener per leefgebied in wat goed gaat en wat hij of zij nog moet regelen en wil leren. De leefgebieden die aan bod komen, zijn: mentale en lichamelijk gezondheid, geldzaken en algemene regelzaken, wonen en huishouden, werk/daginvulling, onderwijs en gezin/relaties. In het wekelijkse screeningsoverleg heeft het team de toekomstplannen besproken om te kijken of er vanaf 18 jaar een ondersteuningsvraag is waarbij de gemeente een rol kan spelen. En zo ja, wie hierover het beste in gesprek kon gaan met jeugdige, de zorgverlener en de ouders/verzorgers. De jongere hoefde op deze manier niet te zoeken naar de juiste ondersteuning en niet meerdere keren zijn/haar verhaal te doen. Samen zorgden we voor een soepele overgang. In 2023 hebben we van 138 jeugdigen met gespecialiseerde jeugdhulp het toekomstplan besproken. Bij drie kwart van hen bleek op basis van het toekomstplan een blijvende behoefte te bestaan aan ondersteuning door professionals.

In september zijn we met KANZ+ als partner gestart met een pilot rondom Value-Based Healthcare (VBHC) met 10 gezinnen uit Breda. Het eerste jaar gebruiken we voor de doorontwikkeling van de methodiek om de zorg voor deze gezinnen verder te optimaliseren. Daarnaast zijn we gestart met een langdurig effectonderzoek. In 2024 doorlopen we een aanbestedingstraject om deze methodiek duurzaam in te kopen voor een langere periode.

We realiseerden extra plekken voor jongeren bij Kamers met Kansen via de thematafel Opgroeien. Verder stelden we een projectplan op om dak- en thuisloosheid onder jongeren te voorkomen. We voerden een eerste verkenning uit naar alternatieve wooninitiatieven. Samen met de afdeling Wonen en Zorg hebben we bijzondere aandacht besteed aan deze doelgroep. Bijvoorbeeld op het vlak van contingentwoningen, urgentiebeleid en tijdelijke flexwoningen.

Veiligheid

Om de preventieve aanpak voor de jeugd te verankeren in de sociale basisinfrastructuur, hebben we de samenhang versterkt tussen de algemene jeugdvoorzieningen, preventie, lichte ondersteuning en intensieve hulp. In 2023 is het subsidieplafond voor het thema Opgroeien aanzienlijk aangepast, op inhoudelijk en op financieel vlak. Deze herziening heeft zich vooral gericht op het bevorderen van preventieve activiteiten, het verstevigen van het jongerenwerk en de jeugdhulp. Dankzij deze extra

inspanningen heeft het netwerk de mogelijkheid gekregen om zijn doelen grotendeels te verwezenlijken. In de praktijk zien we positieve resultaten van deze investering, zoals een verbeterde samenwerking tussen het jeugddomein en het onderwijs, een positief effect op het jongerenwerk in de wijk en de inzet van jeugdprofessionals bij de huisarts. Het is echter belangrijk om te benadrukken dat de focus op preventie niet direct zal leiden tot een duidelijke afname van het aantal jongeren dat jeugdhulp nodig heeft en ook niet tot kostenbesparingen op korte termijn. De effecten zijn namelijk pas na verloop van tijd zichtbaar en kunnen niet volledig aan deze maatregelen worden toegeschreven.

Preventie

Er is nu een breder en doelgericht aanbod van preventieve hulp en ondersteuning beschikbaar, dat gemakkelijk toegankelijk is, bijvoorbeeld op school. Hierbij ligt er extra nadruk op het betrekken van vrijwilligers en informele zorg. Voorbeelden hiervan zijn initiatieven als steunouders en preventieve activiteiten die zich richten op het welbevinden, de weerbaarheid en het voorkomen van angst en depressie.

Jongerenwerk

We hebben extra jongerenwerk ingezet in de wijken van Breda die als kwetsbaar of aandachtswijken zijn aangemerkt. Hierdoor voelen jongeren zich meer gehoord en gezien, en worden ze aangemoedigd om actiever deel te nemen aan activiteiten in hun eigen buurt. Dit draagt bij aan een versterking van de sociale cohesie, waardoor meer jongeren en kinderen verbinding met elkaar vinden. Daarnaast hebben we meer inzicht gekregen in wat er speelt onder jongeren en andere bewoners in de wijk (denk ook aan overlast en jeugdcriminaliteit).

Jeugdhulp

Er is meer aandacht voor normaliseren in plaats van problematiseren door het uitbreiden van de inzet van jeugdprofessionals bij de huisarts naar 31 praktijken. Daardoor wordt er minder doorverwezen naar niet vrij toegankelijke jeugdhulp. De investering en de beoogde effecten hiervan worden waargenomen in het veld, waarbij bijvoorbeeld een duidelijke verbetering merkbaar is in de verbinding tussen het jeugddomein en het onderwijs, net als een positief effect op het jongerenwerk in de wijk. We zien dat er een positieve verandering op gang komt, waardoor niet alleen de kwaliteit van de hulp voor jongeren verbetert, maar ook het rendement van de hulp steeds duidelijker zichtbaar wordt. Bij het vaststellen van het subsidieplafond voor 2024 hebben we daarom besloten om deze beweging voort te zetten.

Echtscheidingsproblematiek

We hebben een kwartiermaker aangesteld om het preventieve, het voorliggende en het gespecialiseerde zorglandschap voor scheidingsvraagstukken in kaart te brengen voor de regio WBO. We onderzoeken de mogelijkheden om een website voor dit zorgaanbod in te richten, waarbij we samenwerken met jeugdhulpregio West-Brabant-West (WBW).

Zorgprofessionals van het CJG (Centrum jeugd en gezin), TRJ (Team regisseurs jeugd), Samen uit Elkaar en een aantal specialistische jeugdzorgprofessionals zijn getraind in de werkwijze ROTS (Relatie, Ouderschap, Therapie en Scheiden, rotsbrabant.nl). Daarbij passen ze de preventiepiramide toe. We zijn in 2023 gestart met het maken van een plan met alle betrokken organisaties om continue deskundigheidsbevordering te borgen en de kennis te verspreiden onder de overige jeugdzorgprofessionals.

We hebben een netwerksamenwerking opgericht, die bestaat uit zorg- en welzijnsorganisaties, rechters en advocaten die zich allemaal bezighouden met (complexe) scheidingen. In verschillende samenstellingen komen deze partijen een aantal keer per jaar bijeen. Het netwerk zorgt voor een integrale aanpak van scheidingsproblematiek, waarbij ouders en kinderen tijdig de juiste hulp ontvangen zodat (moeizame) relatiebreuken of escalaties naar een complexe scheiding kunnen worden voorkomen.

Crisisinterventies

- De bovenregionale samenwerking op het gebied van jeugdbescherming is verder versterkt. De 5 Brabantse jeugdhulpregio's hebben zich samen met de belangrijkste ketenpartners in de jeugdbescherming verenigd in een Leading Coalition: een (bestuurlijk) partnerschap waarin we verbetermogelijkheden en innovaties uitwisselen en doorvoeren. Het verscherpte toezicht van de inspectie kon vervallen dankzij deze betere en meer eenduidige samenwerking. Ook de investering van de regio's in Jeugd bescherming Brabant (JBB) speelde daarbij een rol.

JBB heeft door de investeringen in 2023 een interne doorontwikkeling gemaakt, die hoopvolle resultaten laat zien, onder andere bij het behoud van personeel.

- In 2023 hebben we ook gewerkt aan de contouren voor een programma rondom het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming in West-Brabant.
- In oktober 2023 hebben het Rijk en de VNG een akkoord bereikt over de invoering van landelijke tarieven voor gecertificeerde instellingen. Hiermee willen ze komen tot eenduidige, reële normuren voor de uitvoering van jeugdbeschermingsmaatregelen en tarieven die zijn gebaseerd op reële kostprijzen. Daarmee wordt het huidige extreme verzuim en verloop teruggedrongen en ontstaat er weer voldoende tijd en ruimte om de meest kwetsbare kinderen goed te beschermen. In 2023 zijn we gestart met de regionale voorbereidingen hierop.
- Het Crisisinterventieteam (CIT) levert kwaliteit en de medewerkers weten het team goed te vinden. In 2023 hebben we bepaald dat het CIT niet los kan worden gezien van de ontwikkelingen rond het Crisismeldpunt 0-100. De positie van het CIT wordt dan ook in die samenhang verder doorontwikkeld. Daar zijn we in 2023 mee gestart.

Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO)

- Als jeugdhulpregio West-Brabant-Oost (WBO) hebben we samen met onze maatschappelijke partners de koers bepaald en vastgelegd in het strategieplan 'Dichtbij en Op Maat'. Dit plan is in overeenstemming met de hervormingsagenda Jeugd. De betrokken colleges hebben dit strategieplan in september goedgekeurd. Het plan schetst de visie op jeugdhulp voor het heden en de toekomst, en benoemt de stappen die we nemen om deze verandering te bewerkstelligen.
- Na de goedkeuring van het strategieplan zijn we aan de slag gegaan met de uitvoeringsagenda en de contractering/inkoop. De uitvoeringsagenda vertaalt de strategie concreet naar 2025 en biedt een vooruitblik naar 2030. Hierin beschrijven we hoe we de beoogde verandering gaan realiseren.
- Er ligt een concept-uitvoeringsagenda, waarin 90% van de stappen beschreven is. De planning voor het afronden van de uitvoeringsagenda is aangepast en is naar verwachting in het tweede kwartaal van 2024 klaar.

Onderwijsvisie

In 2023 traptten we de onderwijsvisie af met een participatietraject en een vragenlijst. Daarop kwamen meer dan 300 reacties van onderwijsprofessionals, zorgprofessionals, ouders en ambtenaren. Ook organiseerden we een onderwijsvisie-evenement met meer dan 150 deelnemers. Samen met de verdiepende gesprekken, de literatuur en de bestaande beleidsstukken vormt dit de basis voor de onderwijsvisie die in 2024 wordt opgeleverd.

Onderwijsachterstandenbeleid

- De thematafel Leert, waarvan VVE een onderdeel is, is dit jaar geïntegreerd in het waardenetwerk Kansrijke Jeugd.
- In 2023 werkten we samen met de partners uit de voorschoolse educatie aan het vroeg signaleren van de (taal)ontwikkeling bij peuters en het bieden van de juiste ondersteuning via VVE. Samen met de kinderopvang en het onderwijs hebben we ingezet op een betere overgang van de kinderopvang naar de basisschool. In het VVE-registratie-coördinatiepunt sloten daarom extra partners aan vanuit het onderwijs om de overgang van de opvang naar de basisschool soepeler te laten verlopen. Op die manier ontstonden kortere lijntjes en werd kennis gedeeld. Circa 310 kinderen hebben in 2023 een VVE-traject gevolgd. Daarnaast is de aanvraag voor de SPUK Kansrijke Wijk goedgekeurd. Hierdoor ontvangen we voor het programma Ontwikkeling Jonge Kind circa € 4,4 miljoen voor de periode tot 2025.

Nationaal Programma Onderwijs

In 2023 werkten de gemeente, onderwijsinstellingen en verschillende maatschappelijke organisaties samen aan het verminderen van leerachterstanden en sociaal-emotionele problemen bij leerlingen. Vanaf de tweede tranche van de subsidieregeling zijn 2 extra programmalijnen toegevoegd: Taal en VVE. Het aantal aanvragen bij tranche 2 is gestegen ten opzichte van tranche 1. Enkele succesvolle pilots, zoals het versterken van de zorgstructuur voor het primair onderwijs, het versterken van de veiligheid in het voortgezet onderwijs en talentontwikkeling hebben een vervolg gekregen in de tweede tranche.

Jeugd- en jongerenparticipatie

In het bestuursakkoord 2022-2026 staat dat we jeugdigen en jongeren in Breda een stem willen geven en willen laten meepraten over hun toekomst. Vanuit dit idee is de Toekomststoel dit jaar definitief overgegaan in het programma Stem van de Jeugd. We hebben hun stem ook letterlijk gehoord tijdens de 6 fysieke bijeenkomsten van het jongerenpanel. Daarnaast hebben jongeren meegedacht bij het opstellen van de nieuwe cultuurvisie, de woonvisie, de onderwijsvisie en de informatievoorziening voor jongeren die binnenkort 18 worden. Verder is er een socialmediaplatform opgericht: @JongBreda. Deze Instagrampagina moet jongeren in Breda laten zien wat er voor hen te doen is in de stad en een platform bieden om met elkaar in contact te komen. In 2024 willen we dit platform verder ontwikkelen. Vanuit het programma Stem van de Jeugd hebben we ook een netwerk gevormd van instellingen in de stad die samen gaan werken om de stem van de jeugd te versterken. Dit netwerk kwam in november voor het eerst bij elkaar, waarbij 4 gezamenlijke ambities zijn opgesteld waar de netwerkpartners de komende jaren aan willen werken.

In 2023 zijn de Wijkministers van Breda weer druk bezig geweest in alle wijken van de stad. Onder begeleiding van Vrijwillig & Co zorgen zij ervoor dat de inbreng van kinderen (8 tot 12 jaar) wordt opgehaald, verzameld en geagendeerd in de politiek. Dit project loopt door in 2024. Ook is er in 2023 weer een KinderTrendrede aangeboden aan de gemeenteraad. Het afgelopen jaar zijn verschillende groepen studenten betrokken geweest bij het programma Stem van de Jeugd, waarbij zij bijvoorbeeld meedachten over social media of zitting namen in de jongerenraad. We onderzoeken de mogelijkheden om jongeren en jongvolwassenen ook in de toekomst verder te verbinden aan het Stadskantoor, bijvoorbeeld door studentambtenaren. Zo blijven we als gemeente in contact met de stad en zoeken we continu de verbinding met de jongeren in Breda en verkleinen we de afstand tussen deze 2 werelden.

Tegengaan voortijdig schoolverlaten/Leerplicht

- In 2023 hebben we flinke stappen gezet in de doorontwikkeling van het Regionaal Bureau Leren (RBL). We hebben met de 16 regiogemeenten een intensief traject doorlopen op ambtelijk en bestuurlijk niveau om te komen tot beleidswijzigingen en investeringen, waardoor we het RBL toekomstbestendig in kunnen richten. We maken de omslag van leerplicht naar leerrecht. Hiervoor moeten het takenpakket, de gemeentelijke bijdrage en een herziene governance (GR-regeling) in 2024 opnieuw worden vastgesteld door de samenwerkende gemeenten.
- De thematafel Leert, waar voortijdig schoolverlaten een onderdeel van is, is dit jaar geïntegreerd in het waardenetwerk Kansrijke Jeugd.
- De coronapandemie heeft een nadelige invloed op het verzuim in Breda. Het maatschappelijk veld (vangnet) en het onderwijs (voortgezet onderwijs en mbo) voorzien nog steeds een toename van het verzuim in de komende periode. De beschikbare cijfers gaan over het schooljaar 2021-2022.
- Breda neemt deel aan 2 (MDT-)projecten: FIKS en MDT Baronie. In het schooljaar 2022-2023 namen 200 jongeren deel, in het schooljaar 2023-2024 waren dat er 176. Om de samenwerking tussen de MDT-projecten in Breda (en de regio) te verbeteren en de impact te vergroten, is in oktober een regiofacilitator gestart om meer jongeren te laten deelnemen.
- Door de extra inzet van leerplichtambtenaren hebben we Oekraïense vluchtelingen vlotter richting onderwijs kunnen toeleiden. Ook de inzet van de Oekraïense school kan ertoe leiden dat het verzuim onder deze doelgroep gaat afnemen.

Taal en laaggeletterdheid

In 2023 werkten de gemeente, taalaanbieders en maatschappelijke organisaties samen aan taal en laaggeletterdheid in Breda. Er was een divers taalaanbod voor verschillende doelgroepen in de stad. Het Digi-Taalhuis is de plek waar volwassenen terecht kunnen met vragen over de Nederlandse taal, lezen, schrijven en digitale vaardigheden. Het Digi-Taalhuis was te vinden in de wijken met Digi-Taalpunten in de Heuvel, de Hoge Vucht en de Haagse Beemden. De samenwerking tussen het Informatiepunt Digitale Overheid en het Digi-Taalhuis is versterkt. Zo waren er 54 cursussen en workshops digitale vaardigheden op verschillende locaties in de stad, waaronder het Amphia Ziekenhuis. Ook organiseerde het Digi-Taalhuis een open dag met meer dan 60 deelnemers uit het Bredase werkveld. Het Taalpanel had ongeveer 50 verschillende opdrachten, zoals het testen van teksten en presentaties bij de pabo en bij apothekers. Een van de Taalambassadeurs deed mee aan het televisieprogramma Leven zonder Letters met Frans Bauer.

Rijke Schooldag

Het voorlopertraject Rijke Schooldag startte in maart met 14 Bredase scholen. De deelname van

kinderen was niet verplicht, maar die bleek hoog tot zeer hoog. Het programma bestond uit blokken van 6 weken (maart, mei tot de zomervakantie en vanaf september tot december). De activiteiten richtten zich op zelfvertrouwen en een brede talentontwikkeling. Voorbeelden van activiteiten zijn onder meer dansen, koken en freerunnen. In het schooljaar 2023-2024 is de subsidieregeling vanuit het ministerie van OCW aangepast. Daardoor was het niet voor alle scholen mogelijk om de Rijke Schooldag aan te blijven bieden. Drie basisscholen hebben zich ingeschreven en maken gebruik van de beschikbare rijks gelden. De andere basisscholen kijken samen met de gemeente en onderwijsinstellingen hoe we hier alsnog invulling aan kunnen geven. Dit gesprek vindt plaats binnen het waardenetwerk Kansrijke Jeugd.

Leerlingenvervoer

In 2023 hebben we de Europese aanbesteding voor het leerlingenvervoer afgerond. Vanaf augustus lag de focus op het oplossen van de urgente problemen bij de uitvoering van dit vervoer. In december waren duidelijke verbeteringen zichtbaar. Aan het begin van het schooljaar 2023-2024 gaf 14% van de respondenten het leerlingenvervoer een voldoende. Eind 2023 was dat 51%. Het aantal routes per dagdeel is nu verhoogd en er zijn meer vaste chauffeurs. Nog niet alles verloopt echter zoals verwacht. We houden streng toezicht op de uitvoering en de kwaliteit van het vervoer. Tegelijkertijd gingen we in 2023 bij nieuwe aanvragen met ouders in gesprek over andere vormen van vervoer. Een beperkt aantal leerlingen koos in 2023 voor een OV- of kilometervergoeding. Vanwege de urgente knelpunten binnen het leerlingenvervoer kwamen we beperkt toe aan de vervoersontwikkelplannen.

RISICO'S

Hervormingsagenda

- Op 19 juni is de Hervormingsagenda Jeugd definitief vastgesteld en aangeboden aan de Tweede en Eerste Kamer.
- Het implementatieplan is op 16 november goedgekeurd, met praktische afspraken voor de periode 2023-2028. De VNG voert momenteel een uitvoerbaarheidstoets uit op het plan en maakt startfoto's per regio, waarvan de resultaten in het eerste kwartaal van 2024 worden verwacht. De handreiking 'Uitvoering maatregelen Hervormingsagenda Jeugd' biedt concrete handvatten voor gemeenten.
- Het strategieplan voor de jeugdhulpregio West-Brabant-Oost 2030 is opgesteld in lijn met de Hervormingsagenda Jeugd. Hierdoor lijken er momenteel geen conflicten te bestaan tussen de landelijke kaders en de lokale en regionale ambities. We zien wel een potentieel verschil - en daarmee een risico - in het tempo waarin de Hervormingsagenda Jeugd opgaven wil realiseren. Die verschilt van het tempo waarin onze jeugdhulpregio in staat is om veranderingen door te voeren. Bovendien is er nog steeds onduidelijkheid over de financiële compensatie voor gemeenten om deze veranderingen door te voeren. Ook dat kan als een risico worden beschouwd.

Gevolgen corona

De gevolgen van corona zijn nog steeds voelbaar onder jongeren. Voor de tweede tranche van het Nationaal Programma Onderwijs kwamen meer aanvragen binnen. Er is vraag naar structurele ondersteuningsbehoefte. Daarom hebben we waar mogelijk gestuurd op het duurzaam inbedden van de activiteiten die door de NPO bekostigd zijn.

Leerlingenvervoer

We zochten de scholen en het Regionaal Samenwerkingsverband op om samen afspraken te maken over de werkprocessen rond het leerlingenvervoer. We gingen met ouders in gesprek over de gevolgen van de nieuwe verordening en de moeilijke start in het schooljaar 2023-2024. We hebben een klankbordgroep opgericht voor ouders die te maken hebben met het leerlingenvervoer. Daardoor voelen zij zich beter gehoord. Het landelijke tekort aan chauffeurs is ook voelbaar in Breda.

INDICATOREN

Programma 1

De jaarrekening 2023 bevat in totaal 116 (beleids)indicatoren, de zogenaamde 'Bredase set'. Deze wordt jaarlijks herijkt. Deze Bredase set is in de tekst verdeeld over de diverse programma's en thema's en is opgebouwd uit 30 landelijk verplichte en 86 Bredase indicatoren. Hiervan bevat dit

programma in totaal 39 beleidsindicatoren, waarvan 13 landelijk verplicht zijn. In deze jaarrekening wordt voor alle indicatoren peildatum 28 maart 2024 gehanteerd.

Thema-indicatoren Opgroeien

Indicator Naam: Deelname cultuur door kinderen (Nr. 1)

Omschrijving: Percentage kinderen en jongeren van 4 tot en met 17 jaar dat een cultuuractiviteit doet in de vrije tijd.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
57	41	50		45

Het niveau realisatie is net boven het niveau 2021, waarbij corona nog een belangrijk aspect was. We zien dat het buitenschoolse aanbod in de stad nog aan het oprabbelen is en we verwachten in 2024 weer op hetzelfde niveau te zitten. In het nieuwe cultuurbeleid is er een focusprogramma voor cultuur & jongeren opgenomen waarbij cultuurdeelname (cultuurparticipatie in wijken en dorpen) een aandachtspunt is.

Indicator Naam: Deelname cultuur door kinderen - basisschoollleeftijd (Nr. 2)

Omschrijving: Percentage kinderen van 4 tot en met 11 jaar dat deelneemt aan cultuuractiviteiten.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
63	44	57		50

Andere ontvangen data buiten de inwoner enquête om laten vanaf halverwege 2023 een toename in deelnames zien. Met de inzet van een nieuw cultuurbeleid wordt ingezet op handhaving van dit percentage.

Indicator Naam: Deelname cultuur door kinderen - middelbare schoolleeftijd (Nr. 3)

Omschrijving: Percentage kinderen van 12 tot en met 17 jaar dat deelneemt aan cultuuractiviteiten.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
52	35	41		37

Deze realisatie bevestigt helaas dat er meer specifiek aanbod nodig is voor deze doelgroep, waardoor het in het nieuwe cultuurbeleid een specifieke doelgroep is geworden met het focusprogramma jeugd & jongeren. Daarnaast vragen we actief aan culturele instellingen om meer aanbod voor deze doelgroep te ontwikkelen vanaf 2025.

Indicator Naam: Beweegrichtlijn (Nr. 4)

Omschrijving: Percentage kinderen en jongeren van 4 tot en met 17 jaar dat voldoet aan de beweegrichtlijn (onderdeel: 7 dagen per week minstens een uur matig intensieve inspanning)

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
12	42		45	

Er zijn geen cijfers beschikbaar omdat in 2023 geen Sportenquête is uitgevoerd.

Indicator Naam: Jongeren met jeugdbescherming (Nr. 5)

Omschrijving: Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
0,9	0,9	0,8		0,7

Dit betreft een voorlopig cijfer. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator Naam: Jongeren met ambulante jeugdhulp (Nr. 6)

Omschrijving: Aantal jongeren tot en met 23 jaar met ambulante zorg in natura jeugdhulp (ambulante begeleiding en/of ambulante behandeling).

Bron: Gemeente Breda, Zorgportaal (berichtenverkeer jeugdhulp) Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
4.142	4.503	4.751		4.750

Er zijn onvoldoende sturingsinstrumenten om een lagere streefwaarde te bepalen en te realiseren. Er wordt om die reden ingezet op stabilisatie.

Productindicatoren Product Algemene voorzieningen jeugd

Indicator Naam: Kinderen in uitkeringsgezin (Nr. 7)

Omschrijving: Percentage kinderen tot 18 jaar in uitkeringsgezinnen

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
6	7	6		

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator Naam: Jongeren met delict voor rechter (Nr. 8)

Omschrijving: Percentage 12 tot en met 21-jarigen met delict voor de rechter van totaal aantal jongeren in deze leeftijd

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
1	1	1		

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente stuurt wat betreft jeugdzorg op de beleidsdoelen die zijn vastgesteld in het Beleidsplan "Samen voor onze Toekomst 2020-2023". Hiertoe is een monitor ontwikkeld. Hier worden ook de indicatoren vanuit het nieuwe bestuursakkoord in opgenomen in overleg met de verantwoordelijk wethouder.

Indicator Naam: Werkloze jongeren (Nr. 9)

Omschrijving: Percentage 16 t/m 22-jarigen dat werkloos is (als werkzoekende staat ingeschreven bij het UWV en geen baan heeft volgens de Polisadministratie) ten opzichte van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd.

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
2	2	1		

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Productindicatoren Product Jeugdhulp maatwerkondersteuning

Indicator Naam: Jongeren met jeugdhulp (Nr. 11)

Omschrijving: Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd (over het hele jaar)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
10,9	12,6	13,3		11,3

Dit betreft een voorlopig cijfer. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Productindicatoren Product Jeugdhulp geëscaleerde zorg

Indicator Naam: Jongeren met jeugdreclassering (Nr. 12)

Omschrijving: Percentage jongeren van 12 tot 23 jaar met jeugdreclassering van het totaal aantal jongeren in deze leeftijd

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
0,5	0,5	0,3		0,3

Dit betreft een voorlopig cijfer. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Productindicatoren Product Primair en voortgezet onderwijs

Indicator Naam: Absoluut schoolverzuim (Nr. 13)

Omschrijving: Aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school (per 1000 leerplichtigen)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
3,1	3	6,7	2,7	6,7

Dit cijfer gaat over schooljaar 2021/2022. Een forse toename is landelijk bij grote gemeenten te zien. Een deel is in dit schooljaar toe te schrijven aan Oekraïense leerlingen (vanaf februari 2022). De toename van deze indicator is verder lastig te duiden omdat in Breda leerlingen in principe staan ingeschreven op een school en in beeld zijn bij Leerplicht of Regionaal Samenwerkingsverband. Indien dit niet het geval is, is dat omdat er sprake is van specifieke begeleiding.

Indicator Naam: Relatief schoolverzuim (Nr. 14)

Omschrijving: Aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is (per 1000 leerplichtigen)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
16	18	21		21

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. Realisatiecijfer gaat over schooljaar 2021/2022. Lichte toename ten opzichte van eerdere jaren. In dit schooljaar zien we vooral een stijging in luxe verzuim (vakanties) in primair onderwijs als effect van coronaperiode. Cijfer volgt de landelijke lijn.

Thema Betrokken zijn

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

In 2023 hebben we extra geïnvesteerd in eigenaarschap van inwoners. Door meer te investeren in voorliggende voorzieningen, is het ons gelukt om de zelfredzaamheid van inwoners te vergroten en de groei van het aantal maatwerkvoorzieningen te dempen. Inwoners vinden sneller passende hulp in hun eigen netwerk. Hierdoor houden we de Wmo-maatwerkvoorzieningen beschikbaar voor de mensen die deze echt nodig hebben, al staat de betaalbaarheid hiervan wel onder druk.

Vrijwilligers

We hebben de positie van Mooiwerk als expertisecentrum versterkt. Ook hebben we stappen gezet om het proces rondom het aanvragen van subsidies te vereenvoudigen. Evenementenorganisaties hebben kennis opgebouwd over het werken met vrijwilligers en het werven en behouden daarvan. We hebben vrijwilligerswerk gewaardeerd en extra aandacht gegeven.

Mantelzorg

Net als voorgaande jaren hebben mantelzorgers die langdurig voor iemand zorgen in Breda een mantelzorgwaardering ontvangen in de vorm van een cadeaukaart van € 75. Tegelijkertijd hebben we in 2023 extra focus gelegd op (de waardering van) groepen mantelzorgers die voorheen minder zichtbaar zijn geweest en die ook minder vaak om ondersteuning hebben gevraagd. Zo hebben we meer bekendheid gegeven aan de mogelijkheden van mantelzorgondersteuning voor de mantelzorgers van mensen met een psychische kwetsbaarheid en mantelzorgers met een niet-westerse achtergrond.

Inclusie

We hebben diversiteit en een toegankelijke stad bevorderd. Samen met onze partners hebben we ingezet op een verdere acceptatie in de samenleving van de LHBTIQ+-gemeenschap. De informatievoorziening over de toegankelijkheid van de stad en haar evenementen hebben we voor bezoekers verbeterd met de Bereikbaar Breda Applicatie (BBA).

Breda Senior

In juli zijn het uitvoeringsplan en de meerjarenagenda van Breda Senior aangeboden aan de raad. Naast concrete uitwerkingen van de speerpunten (die zijn uitgevoerd in 2022 en 2023) bevat het plan ook een doorkijk naar acties voor de komende jaren. Inmiddels zijn er 40 senioren (van 57 tot 86 jaar)

uit Breda lid van het seniorenpanel. In 2023 hebben er 5 sessies plaatsgevonden. Daarin zijn onder meer de thema's vrijwilligerswerk, veiligheid, dementievriendelijke stad en eenzaamheid behandeld.

Deeltaxi

We hebben een pilot opgezet waarmee we het reguliere gebruik van het openbaar vervoer - en daarmee de zelfredzaamheid - stimuleren onder gebruikers van de deeltaxi. Ook zijn we in gesprek gegaan met inwoners die bovengemiddeld veel kilometers maken.

Huishoudelijke ondersteuning

We hebben door de invoering van enkele maatregelen grip gekregen op de toestroom van de aanvragen voor huishoudelijke ondersteuning. Daarnaast hebben we uit de pilot Reablement geleerd dat sommige cliënten met de inzet van fysio- of ergotherapeuten (deels) zelf kunnen leren om hun huis schoon te houden. We bieden dit nu standaard aan aan inwoners die huishoudelijke ondersteuning aanvragen.

Beweging naar de voorkant

Het aanmeldpunt Zorg voor elkaar Breda (ZveB) is nog sterker gepositioneerd als dé ingang voor alle vragen voor zorg, hulp en ondersteuning. Door klantvragen eerst via triage en daarna in veel gevallen met maatschappelijk werk te verdiepen en te beoordelen, kunnen veel hulpvragen al worden opgelost zonder dat daarvoor een maatwerkvoorziening nodig is. In 2023 zijn ook de vragen voor beschermd wonen opgenomen in deze route. Daarnaast hadden we aandacht voor het vakmanschap van professionals en het op een juiste wijze toepassen van de klantbenadering met eigenaarschap bij de inwoner.

Kwetsbare groepen in de buurt

- In de buurt Gageldonk is het gelukt om de overlast te verminderen door met korte lijnen tussen bewoners en zorgpartners kort op de bal te zitten bij bewoners met een psychische problematiek, een lichte verstandelijke beperking of een verslaving.
- In de Middellaan is een bewonersinitiatief gestart om de veerkracht van bewoners in een wooncomplex te versterken.
- De uitstroom van mensen uit beschermd wonen en de maatschappelijke opvang loopt via het regionale transferpunt en het programma Thuis in de Wijk. Alle gemeenten hebben werkafspraken gemaakt om bij uitstroom snel te zorgen voor een passende Wmo-beschikking en een daginvulling, waarbij ook het inkomen, een eventuele schuldenaanpak en werk worden geregeld. In 2023 hebben de partners van het transferpunt (gemeenten, corporaties en zorgaanbieders) deze werkafspraken verrijkt en loopt het naar wens.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Vrijwilligers

- In 2023 hebben we 5 interactieve voorstellingen in verschillende wijken in Breda georganiseerd om senioren te enthousiasmeren voor vrijwilligerswerk. Daarnaast heeft Mooiwerk inspiratiesessies en bijeenkomsten georganiseerd over vrijwilligerswerk voor 55-plussers en voor jongeren. De pilot om medewerkers van de gemeente die bijna met pensioen gaan in aanraking te brengen met vrijwilligerswerk is vanwege een capaciteitstekort doorgezet naar 2024.
- Als gemeente positioneren wij Mooiwerk in al onze communicatie-uitingen als expertisecentrum op het gebied van vrijwilligerswerk. Mooiwerk heeft daarin een signalerende functie en schaaft bij knelpunten op naar de gemeente. Zo hebben we in samenwerking met het subsidieloket stappen gezet om het aanvragen van een subsidie te vereenvoudigen. Er hebben werksessies plaatsgevonden voor evenementenorganisaties over het werven en behouden van vrijwilligers. We hebben daarnaast onderzocht hoe we het organiseren van evenementen eenvoudiger kunnen maken.
- Mooiwerk en de gemeente hebben aandacht voor de waardering van vrijwilligers. Zo hebben we vrijwilligers begin 2023 een gratis lunch inclusief rondleiding bij de Seeligkazerne aangeboden. In de tweede helft van 2023 hebben we deze lunch bij Curio georganiseerd.

Mantelzorg

- Ook in 2023 konden mantelzorgers weer een mantelzorgwaardering aanvragen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor mensen die mantelzorgen voor iemand met een psychische kwetsbaarheid.
- Daarnaast hebben we specifiek aandacht gehad voor mantelzorgers met een niet-westerse achtergrond. Deze groep kan zich behoorlijk belast voelen door de mantelzorgtaken, maar weet de weg naar ondersteuning nog te weinig te vinden. Daarom hebben we de verbinding gezocht met deze doelgroep via sleutelfiguren, outreachprogramma's en bestaande structuren in de wijk. Zo kunnen ook deze mantelzorgers passende ondersteuning krijgen.
- Tot slot is er in 2023 aandacht geweest voor de groep werkende mantelzorgers. Mantelzorg wordt vooral zwaar als iemand vele rollen naast elkaar vervult, zoals een eigen gezin, (vrijwilligers)werk, hobby's en de mantelzorgtaken.

Respijtzorg

In 2023 hebben we meer gedaan aan de communicatie en bekendheid van het aanbod van respijtzorg. De pilot logeerszorg voor mensen met dementie is in 2023 voortgezet. De pilot is geëvalueerd en we hebben samen met onze partners vooruit gekeken naar 2024. Het gebruik van logeerszorg is in 2023 sterk gestegen ten opzichte van 2022.

Diversiteit en inclusie

In 2023 hebben we het beleidsplan en de uitvoeringsagenda regenbooggemeenten uitgevoerd. Dit beleidsplan was grotendeels een voortzetting van het beleid van de afgelopen jaren. De (subsidie)partners COC en BO Diversity hebben in 2023 veel bereikt op het gebied van diversiteit en inclusie, waaronder voorlichting op scholen, specifieke activiteiten en events, en het creëren van ontmoeting. In 2023 heeft de gemeente Breda een regenboogpad aangelegd op het Kloosterplein. Ook hebben we stappen gezet ter bestrijding van straatintimidatie.

Toegankelijkheid

Ondanks de vertraging bij de uitvoeringsagenda hebben Breda Gelijk en het platform Breda voor iedereen ook in 2023 voortdurend aandacht gevraagd voor toegankelijkheid. Zij hebben gebouwen geschouwd, problemen op het gebied van toegankelijkheid in de stad aangekaart en meegedacht over nieuwe ontwikkelingen. In oktober vond in de Grote Kerk een inspiratie-event plaats met mooie voorbeelden uit andere steden en de betrokkenheid van vele ervaringsdeskundigen. Tijdens dit event zijn de belangrijkste onderwerpen voor het nieuwe uitvoeringsprogramma opgehaald.

Deeltaxi

- We zijn in oktober gestart met de pilot van de VoorElkaarPas. Hiermee kunnen inwoners met een Wmo-deeltaxipas voor € 25 een jaar lang (samen met een begeleider) gratis reizen in alle bussen in de provincie Noord-Brabant. Deze pilot loopt tot eind september 2024. Aansluitend beoordelen we of de pilot breder kan worden uitgerold.
- We hebben mensen aangeschreven die bovengemiddeld veel kilometers maken met de deeltaxi. Met hen kijken we waar nodig op maat waar de vervoersbehoefte uit bestaat en hoe die kan worden ingevuld.
- Het deeltaxivervoer is aanbesteed. Het vervoer is daarbij voorlopig gegund aan een nieuwe aanbieder. De bestaande aanbieder is een juridische procedure gestart tegen (de uitkomst van) de aanbesteding. Dit leidde tot zo'n grote vertraging dat wij ons genoodzaakt zagen om het contract met de bestaande aanbieder met een jaar te verlengen.

Huishoudelijke ondersteuning

Om grip te houden op de kosten en de beschikbaarheid van huishoudelijke ondersteuning voor inwoners die het echt nodig hebben, hebben we 3 maatregelen ingevoerd:

1. Verbeteren communicatie
We hebben een website gelanceerd om inwoners te informeren over de beoordelingscriteria voor Wmo-meldingen en de eventuele wachttijden voor huishoudelijke ondersteuning:
<https://www.breda.nl/huishoudelijke-ondersteuning-wmo>. Hierdoor zien inwoners wat er allemaal mogelijk is op het gebied van huishoudelijke hulp.

2. Eigen mogelijkheden inwoners

Bij het behandelen van een Wmo-melding kijken de Wmo-klantmanagers zorgvuldig naar de eigen mogelijkheden van inwoners. Zo wordt samen met de inwoner bekeken of die (kleine) hulpmiddelen zelf aan kan schaffen, de woning anders in kan richten of mobieler kan worden door de inzet van fysio- of ergotherapie of ondersteuning vanuit diens sociale netwerk. Ook dit wordt op de hierboven genoemde webpagina gemeld.

3. Wachttijden

Omdat we niet iedereen die zich meldt direct kunnen helpen, blijven we werken met een langere wachttijd. Dit betekent dat inwoners ongeveer 4 maanden moeten wachten tot hun Wmo-melding in behandeling kan worden genomen door de Wmo-klantmanager. We screenen Wmo-meldingen wel direct op urgentie en spoed. Als blijkt dat iemand direct hulp nodig heeft, wordt deze melding met voorrang opgepakt. Daarnaast weten we dat er nog steeds sprake is van personeelstekorten bij onze gecontracteerde aanbieders en dat zij daarom regelmatig niet direct plek hebben, ook al zou de Wmo-melding sneller in behandeling worden genomen. Ook dit staat op de eerder genoemde webpagina.

Reablement

Uiteindelijk hebben 13 mensen meegedaan aan het project Reablement. Bij 8 mensen is daarna geen of minder huishoudelijke ondersteuning ingezet. Het was lastig om mensen te vinden die wilden deelnemen aan het project, omdat dit vrijblijvend was. Op basis van dit project is gekozen om aan iedereen die een aanvraag doet voor huishoudelijke ondersteuning te vragen om zelf eerst de opties van ergo- en fysiotherapie te verkennen. De klantmanager bekijkt of mensen stappen hebben gezet om hun vaardigheden terug aan te leren/te herstellen, zodat zij de huishoudelijke verzorging weer (deels) zelf kunnen oppakken.

Beweging naar de voorkant

- In 2023 hebben we in nauwe samenwerking met partners en de raad een nieuw beleidskader voor het voorliggend veld opgesteld. Daarmee zijn de waardenetwerken in Breda gevormd: Zelf- en samenredzaamheid, Bestaanszekerheid, Kansrijke Jeugd, Thuiskomen in Breda, Een veilig thuis en een Gezond en actief leven.
- De Wmo-klantreis is samen met onze partners verder vormgegeven. We hebben extra geïnvesteerd in het telefonisch aanmeldpunt en de maatschappelijk werkers in de kwadranten. Alle vragen op het gebied van Wmo-begeleiding en dagbesteding komen eerst binnen bij het telefonisch aanmeldpunt van Zorg voor elkaar Breda. Cijfers laten zien dat deze werkwijze succesvol is. Hulpvragen worden eerder voorliggend opgepakt.
- De buurtpleinen zijn in Breda actief. Hier ontstaan mooie verbindingen tussen mensen. Zij zorgen voor elkaar en regelen hun eigen dagbesteding. In 2024 wordt de aanpak verder doorontwikkeld.

Kwetsbare groepen in de buurt

In de buurt Gageldonk werkt een klein vast team van wijkprofessionals nauw samen om zo vroeg mogelijk signalen over dreigende escalatie op te pikken en met een bewoner en eventueel zijn/haar omgeving actie te ondernemen. In 2023 zijn in 23 casussen interventies gepleegd waardoor een bewoner weer meer regie over diens eigen leven ging ervaren en overlast voor de buurt werd verminderd of voorkomen.

In de Middellaan hebben bewoners het initiatief genomen voor een aanpak die de veerkracht van bewoners in het complex moet gaan versterken. Zij hebben een bijdrage ontvangen van het ministerie van SZW en Verbeter Breda. Woningcorporatie Alwel heeft een ruimte voor ontmoeting beschikbaar gesteld. De zorgaanbieders met de meeste klanten in het complex hebben hun medewerking toegezegd aan het inrichten van een collectieve aanpak en er is een kwartiermaker aangesteld.

RISICO'S

- Het aantal mensen dat Wmo-hulp nodig heeft, blijft stijgen met zo'n 2 tot 3% per jaar. Daarnaast stijgen de cao's harder dan de indexatie waarmee we in de begroting rekening hebben gehouden. Dat heeft een forse impact op onze financiën; de inkomsten stijgen namelijk niet evenredig mee. We kunnen deze effecten vooralsnog dempen door succesvol beleid, maar ook de komende jaren blijft er een risico op financiële overschrijdingen.
- Ook in 2023 zagen we een stijging van het aantal hulpvragen binnen het voorliggend veld (maatschappelijk werk). Deze vragen worden ook steeds complexer.

- De compensatie voor de aanzuigende werking door het abonnementstarief was ook in 2023 ontoereikend. De komende jaren zien we hierin geen verandering.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Betrokken zijn

Indicator Naam: Meedoen (Nr. 15)

Omschrijving: Percentage inwoners dat actief meedoet in de samenleving. Dat kan op verschillende manieren: intensief mantelzorg, intensief vrijwilligerswerk, minimaal 12 uur per week aan het werk in loondienst of als zelfstandig ondernemer, deelname aan re-integratietraject, school/opleiding volgen.

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
	73		75	73

Elke inwoner ondersteunen we naar een zo zelfredzaam (als mogelijk) bestaan. We kijken hierbij naar het individu en passen maatwerk toe waar nodig. Voor de één betekent dit deelname aan re-integratietrajecten ter voorbereiding op betaald werk. Een andere inwoner is gebaat bij vrijwilligerswerk of biedt zorgondersteuning. Doordat inwoners 'meedoen' creëren we waardevolle handjes voor de Bredase samenleving. Het gedachtegoed hierbij is dat actieve deelname resulteert in (toekomstige) zelfredzaamheid die aansluit bij het individu.

Indicator Naam: Actief in de buurt (Nr. 2201)

Omschrijving: Percentage bewoners dat zich actief heeft ingezet in de buurt

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
	26		28	28

De streefwaarde op deze indicator is behaald. Dit komt overeen met het stijgende aantal buurtinitiatieven dat in de dorps- en wijkplatforms wordt besproken en een toename in initiatieven die vanuit de samenwerking in Verbeter Breda worden ondernomen. Ook op activiteiten als zwerfvuil opruimen zien we een gestage groei van betrokken Bredanaars, wat zich vertaalt in een hogere score op deze indicator.

Indicator Naam: Ondersteuning buurtinitiatieven (Nr. 2202)

Omschrijving: Percentage bewoners dat het (helemaal) oneens is met de stelling: De gemeente ondersteunt buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid voldoende.

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
	10		9	

Er zijn geen cijfers beschikbaar omdat deze vraag in 2023 niet is opgenomen in de Buurt enquête.

Productindicatoren Product Maatwerk Wmo

Indicator Naam: Maatwerkarrangementen Wmo (Nr. 16)

Omschrijving: Aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (per 10.000 inwoners)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 10.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
840	850	840	840	

We hebben de ruwe gegevens aangeleverd aan Waarstaatjegemeente.nl, maar het vaststellen van deze waarde is nog niet gebeurd door het CBS. De realisatiewaarde van deze indicator wordt op een later moment toegevoegd.

Thema Thuis

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- In 2023 hebben we de huidige opvangvoorzieningen in stand gehouden voor de mensen die deze het hardst nodig hebben. Vanwege de hoge instroom van daklozen en de nog altijd beperkte mogelijkheden voor duurzame uitstroom, zagen we een hoge bezetting in de dag- en nachtopvang met een langere verblijfsduur dan beoogd. Door de hoge bezetting was het niet mogelijk om de winteropvang in de Doorstroomvoorziening te bieden. Deze is aangeboden op een andere locatie (Riethil).
- Samen met onze partners, waaronder Novadic-Kentron, geven we invulling aan de verslavingspreventie in de regio Breda. We maken hierbij gebruik van interventies die bewezen effectief zijn. Bij de totstandkoming van het beleidskader Maatschappelijke opvang, oggz en verslavingspreventie hebben gemeenten in de regio aangegeven dat ze meer betrokken willen zijn bij de invulling van de verslavingspreventie. Hiervoor is een bijeenkomst georganiseerd om gezamenlijk prioriteiten te formuleren.
- Het aantal meldingen bij het Meldpunt Crisiszorg is in 2023 flink gestegen ten opzichte van 2022. Vooral de politie weet het meldpunt steeds beter te vinden. In 2022 kwamen er 1852 meldingen binnen van de politie en medio 2023 waren dit er al 1579. Het is onduidelijk of er vaker gemeld wordt of dat er daadwerkelijk vaker problematiek is.
- Naast alle reguliere ondersteuning in de wijken en voor mensen met complexe problematiek of gedrag, hebben we in 2023 een subsidie ontvangen voor een kenniswerkplaats onbegrepen gedrag. Daarmee willen we de samenwerking verbeteren tussen alle partijen rondom mensen met onbegrepen gedrag. De kenniswerkplaats is op 1 januari 2024 gestart. Vanuit daar kunnen ook de meldingen van het Meldpunt nader bekeken en onderzocht worden.
- Gemeenten in de regio Breda hebben in 2023 afgesproken om de noodzakelijke beweging van preventie en 'Wonen Eerst' te versnellen. Alle gemeenten hebben deelgenomen aan de preventiescanner van de Preventie Alliantie. Deze geeft gemeenten een beeld van hun huidige preventieve aanpak van dakloosheid: wat is de kracht ervan, wat willen gemeenten behouden en wat zijn kansen voor versterking? De aanbevelingen van de Preventie Alliantie worden gebruikt bij de ontwikkeling van een lokale aanpak voor preventie en nazorg.
- In 2023 zijn we gestart met het EHTOS-light-onderzoek voor de regio Breda. Dit moet ons meer inzicht geven in het aantal dak- en thuislozen en ons helpen bij de aanpak van dak- en thuisloosheid. De resultaten zijn in het najaar van 2024 beschikbaar.
- Met de regiogemeenten is afgesproken dat we werk maken van voldoende woonoplossingen, zodat er eind 2025 voor iedereen (die zelfstandig kan wonen met ambulante begeleiding) een woonplek is of een plek in een tussenvoorziening. In 2023 hebben we een projectleider tussenvoorzieningen voor maatschappelijke opvang geworven. Dit moet in 2024 leiden tot de realisatie van enkele tussenvoorzieningen voor de doelgroep dak- en thuislozen in de regio Breda. Dit is een aanvulling op de lokale realisatie van extra woonplekken conform de Bredase woon- en bouwagenda.
- Ook in 2023 hebben we beschermd wonen geboden aan de mensen die dat nodig hebben. We zien dat we minder vaak beschermd wonen hoeven af te geven, omdat we scherper kijken of 24-uurs nabijheid echt nodig is. Daarmee vinden we vaker oplossingen met ambulante begeleiding en houden we de beschermd-wonen-plekken beschikbaar voor de mensen die deze ook echt nodig hebben. We zetten daarnaast in op de doorontwikkeling van beschermd wonen met een nieuw inkoopproces (vanaf 1 januari 2026). Sinds 2023 hebben we ook een transferpunt waar cliënten die uitstromen uit beschermd wonen en de maatschappelijke opvang ondersteund worden bij het vinden van een woning en passende begeleiding.
- De wachtlijst bij Veilig Thuis is sterk afgenomen en bij de Vrouwenopvang is de hulpverlening versterkt en aangepast aan de huidige tijd. De overige regionale activiteiten in de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties zijn met de beschikbare middelen uitgevoerd. We zijn gestart met het programma Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

- We hebben in 2023 een hogere financiële bijdrage beschikbaar gesteld aan het Meldpunt Crisiszorg, zodat zij de hogere instroom konden oppakken. Dit hebben we betaald met regionale middelen waarover we nog beschikten. Daarnaast hebben de netwerkpartners ook financiële middelen beschikbaar gesteld. Het is nog niet gelukt om de triage van de acute psychiatrie samen te voegen of in samenhang te brengen met die van het Meldpunt. Hierover zijn we nog steeds in overleg met de 2 ggz-organisaties.
- Het nieuwe regionale beleidskader voor maatschappelijke opvang, (o)ggz en verslavingspreventie voor de regio Breda is vastgesteld. Dit kader is samen met de betrokken partners, ervaringsdeskundigen en regiogemeenten ontwikkeld. Voor alle betrokkenen hebben we op 23 november een heidag georganiseerd om elkaar te ontmoeten, ons te laten inspireren en samenwerkingsafspraken te maken die bijdragen aan de acties/projecten in het beleidskader. Eind 2023 zijn de projecten Onder de Pannen en Werk Eerst van Springplank samen met de betrokken partijen geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie hebben we besloten om deze projecten te verlengen tot 2024 en 2025.
- In nauwe samenwerking met het zorgkantoor en zorgaanbieders werken we aan een voorziening voor mensen met hoogcomplexere problematiek en betere ketensamenwerking. Dit is een langdurig proces, maar in 2023 hebben we belangrijke stappen gezet. We weten nu wat we willen en hoe dat eruit moet zien, en zijn bezig met een locatieonderzoek voor de nieuwe voorziening. Ook is er verder gewerkt aan het locatieonderzoek Skaeve Huse.
- Alle cliënten met een vraag voor beschermd wonen kunnen zich nu melden bij hun eigen gemeente. De monitor beschermd wonen is doorontwikkeld en dit blijven we doen om goede data over beschermd wonen te verzamelen. We hebben het afgelopen jaar belangrijke stappen gezet met zorgaanbieders en corporaties om zelfstandige wooncontracten mogelijk te maken. Dit is echter een ingewikkeld proces, waar we in 2024 mee verdergaan.
- We hebben de strategische aanbieder Villa Boerebont (dagbesteding, begeleiding en beschermd wonen) in 2023 ondersteund met een lening om een faillissement te voorkomen. Met de lening kan de organisatie toewerken naar een zorgvuldige en geleidelijke zorgoverdracht van cliënten. Zo behouden we in het zorglandschap specifieke ondersteuning aan jongeren en jongvolwassenen.
- De tijdelijke woningen die we gaan realiseren, bevinden zich in verschillende fasen (zie het thema Wonen in Breda). Een deel van deze woningen is gereserveerd voor de doelgroep met een zorgachtergrond. We zijn een traject gestart met zorgaanbieders en woningcorporaties om met elkaar de randvoorwaarden voor fijn wonen te formuleren. Beheer en communitybuilding zijn hierbij een belangrijk onderdeel.
- We hebben met de woningcorporaties de huidige contingentenafspraken losgelaten, waarbij we meer zorgaanbieders toelaten om te reageren op woningen voor de Wmo-doelgroep. Zo kan er succesvoller 'gematcht' worden tussen het beschikbare aanbod en de cliënten die op zoek zijn. Meer uitstromers kunnen zo gehuisvest worden en door de realisatie van het Regionaal Transferpunt keren uitstromers uit de regiogemeenten ook terug naar hun oorspronkelijke gemeente.
- Het project Gageldonk heeft laten zien dat een communitybuilder veel betekent voor het vormen van een gemeenschap, waarbij inwoners elkaar helpen en ondersteunen. Dit project gaan we structureel inbedden.
- In 2023 is het Regionaal Transferpunt voortgezet en doorontwikkeld. Cliënten uit beschermd wonen, de jeugdzorg en de maatschappelijke opvang willen we zo snel mogelijk uit laten stromen en spreiden over de regio. De samenwerking verloopt goed, de resultaten over 2023 zijn positief en het aantal zorgaanbieders dat mensen kan aanmelden, wordt met ingang van 2024 uitgebreid. Een aandachtspunt blijft wel de beperkte beschikbaarheid van sociale huurwoningen.
- We hebben verder gewerkt aan het locatieonderzoek voor de woonvorm Skaeve Huse (voorheen: Anders Wonen).
- Veilig Thuis en Safegroup hebben extra middelen gehad uit het regionale budget om de basis op orde te brengen. Samen met de regiogemeenten is besloten om de bijdrage voor deze regionale activiteiten vanaf 2024 structureel op te hogen (via een vaststelling in de gemeentebegrotingen). In mei is een programmaleider aangetrokken voor het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming. Deze heeft de opdracht gekregen om een regionaal programmaplan op te stellen en een start te maken met de uitvoering. Dit programmaplan is in concept gereed en wordt begin 2024 opgeleverd.

- De samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis en het lokale werkveld worden structureel gevolgd door een werkgroep van gemeenten en de netwerkpartners.
- We hebben 2 bestuurlijke netwerken georganiseerd waarin de thema's 'ouderenmishandeling', 'aanpak seksueel geweld', 'geweld stoppen en duurzaam oplossen' en 'geweld eerder en beter in beeld' centraal stonden. Deze bijeenkomsten zijn goed bezocht en werden hoog gewaardeerd.
- Blauwe Maan heeft samen met de organisaties voor maatschappelijk werk uitvoering gegeven aan het gelijknamige project, waarvoor 2024 het laatste projectjaar is. De organisaties voor maatschappelijk werk bereiden zich komend jaar voor om dit hulpaanbod vanaf 2025 zonder de steun en inzet van Blauwe Maan uit te gaan voeren in onze regio.
- De inzet van jeugdexpertise in het Interventieteam is structureel geborgd.
- Voor de plegeraanpak is het project 'herstel voor mannen met agressieproblemen' uitgevoerd, waarbij ex-plegers (ervaringsdeskundigen) de Bredase supportgroep begeleiden. Hierbij wordt samengewerkt met Cirkel is rond. Deze aanpak willen we borgen in het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming. Het is daarmee geen onderdeel van het programma Zorg & Veiligheid.
- De werkvoorraad bij Veilig Thuis is sterk verminderd. Het blijft een aandachtspunt om deze op een acceptabel niveau te houden. Bij Safegroup is de hulpverlening versterkt en eind 2023 is de verbouwing van de 15 appartementen afgerond. De komende jaren wordt de rest van het pand verbouwd en aangepast aan deze tijd.
- De samenwerking tussen Veilig Thuis en het lokale team van Breda is voortgezet. Vanwege de werkdruk bij Veilig Thuis en het lokale team moet er blijvend aandacht zijn voor de samenwerking, zodat deze goed blijft en waar nodig verbeterd wordt.

RISICO'S

- Uit de analyse van het regionale takenpakket voor de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties bleek dat de grootste tekorten bij Veilig Thuis en de Vrouwenopvang zaten. Daardoor stond de uitvoering van de basistaken onder druk. Daarom hebben we samen met de regiogemeenten besloten om de bijdrage voor deze activiteiten vanaf 2024 structureel op te hogen (via een vaststelling in de gemeentebegrotingen). Desondanks staan de budgetten nog steeds onder druk.
- De uitstroom uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen is nog steeds niet op het gewenste niveau vanwege een tekort aan betaalbare geschikte woonplekken. Dit heeft een financieel effect op beide Wmo-voorzieningen.
- Een deel van de lening aan VBB is na de overname door een andere partij naar verwachting oninbaar en moet worden afgeschreven. Dit komt ten laste van het regionaal budget voor beschermd wonen.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Thuis

Indicator Naam: Gehuisveste daklozen (Nr. 17)

Omschrijving: Percentage daklozen van de uitgestroomde daklozen dat passend gehuisvest is

Bron: Gemeente Breda, WIZ Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
44		34	50	

We zien dat van een substantieel deel van de cliënten die zich op zeker moment heeft gemeld bij Centraal Onthaal, het onbekend of niet geregistreerd is wat hun vervolgperspectief is (geweest). Soms melden ze zich eenmaal bij het loket, wordt geregistreerd dat ze in aanmerking komen voor maatschappelijke opvang, maar horen we daarna nooit meer iets van de persoon. Daardoor zijn de registratiecijfers te onvolledig om hier een betrouwbaar percentage op te nemen. Wat wel geregistreerd is: van 68 personen is geregistreerd dat de maatschappelijke opvang is beëindigd, waarvan 40 cliënten 'passend gehuisvest' (BW, tussenvoorziening, zelfstandig wonen, etc), 11 personen Gageldonk en 5 personen Onder de Pannen. Voor specifiek de DSV zijn de volgende cijfers geregistreerd door SMO: Uitstroom 75 (in 2022: 53), waarvan 45 (2022: 27) naar zelfstandig of beschermd wonen. De overige cliënten zijn vertrokken (bestemming onbekend), uit instelling gezet of overleden.

Indicator Naam: Beschermd wonen (Nr. 18)

Omschrijving: Aantal cliënten in Beschermd Wonen; gemiddelde van het aantal op de 1e van de maand

Bron: Gemeente Breda, Suites voor het Sociaal Domein Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
805	618	510	450	457

Het verschil met de streefwaarde is minimaal. Over het algemeen wordt de uitstroom nog steeds belemmerd door een tekort aan zelfstandige woonruimten in de stad.

Thema Leren, ontwikkelen en werken

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Bijstandsuitkeringen

Het aantal bijstandsuitkeringen is gestegen ten opzichte van vorig jaar. Dit is een landelijke tendens, die vooral wordt veroorzaakt door de (tijdelijke) huisvesting van nieuwkomers. Naar aanleiding daarvan vond een herindicatie van het BUIG-budget plaats. Deze is niet voldoende gebleken om de volledige uitgaven te kunnen dekken.

- bijstandsuitkeringen per 01-01-2023: 4070
- bijstandsuitkeringen per 01-01-2024: 4141

Voorkomen en beperken van armoede

Boven op de reguliere maatregelen om armoede te beperken heeft het college de tijdelijke regeling Energiebijdrage uitgevoerd. Het focusteam Energie ondersteunde inwoners bij hulpvragen. Dit varieerde van adviezen over het verduurzamen van een woning tot de toekenning van een financiële bijdrage voor het dempen van de energiekosten. Energiearmoede is niet alleen ontstaan door de oorlog in Oekraïne. Het college heeft geïnvesteerd in energiebespaarcoaches en energiefixers die inwoners adviseren over het verduurzamen van hun woning. Daarnaast zijn verschillende initiatieven gelanceerd om de primaire en secundaire lasten voor inwoners te dempen. Denk hierbij aan: een straattandarts, een verruiming van het Jeugdfonds Sport & Cultuur en uitgiftepunten voor (duurzame) menstruatieproducten.

Inburgering en opvang statushouders

Met het COA hebben we een bestuursovereenkomst opgesteld om vanaf 2025 een asielopvanglocatie aan de Heerbaan te realiseren voor 10 jaar. Ook heeft het COA in het voorjaar en het najaar enkele honderden asielzoekers opgevangen op Breepark. In samenwerking met de corporaties is het in de eerste helft van 2023 gelukt om de taakstelling voor de huisvesting van statushouders te behalen. In de tweede helft van 2023 is dit niet gelukt door onvoldoende koppelingen en een mismatch met de beschikbare woningen. Er zijn 424 statushouders gehuisvest, waarvan 19 grote gezinnen. We hebben een specialistisch team opgericht dat de begeleiding van deze nieuwe Bredanaars regelt. Het doel is dat elke nieuwkomer zo snel mogelijk begeleid wordt naar een zo zelfredzaam mogelijk bestaan, waarbij er extra focus wordt gelegd op de begeleiding naar werk. Ook is er een Oekraïense school opgericht.

Ontwikkeling

Het college heeft geïnvesteerd in digitalisering en innovatie, ook op het gebied van werk. Zo biedt Inst@Breda inwoners de mogelijkheid om in contact te komen met werkgevers. We hebben geïnvesteerd in loopbaanoriëntatie door de inzet van Virtual Reality en Game Based Assessments. Dit alles geeft inwoners die langdurig inactief zijn geweest een beeld van de mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn erkende systemen als WerkloonT en BerekenUwRecht toegankelijk voor professionals en inwoners om (via AI) het gesprek aan te gaan over de gevolgen van een veranderende levenssituatie. De ambtelijke organisatie is gefaciliteerd om de transitie naar een humanere Participatiewet uit te voeren. De 'menselijke maat' is een ontwikkeling die het college omarmt. De vertaling van het papier naar de praktijk vergt echter aandacht en ondersteuning van medewerkers. Daarom heeft het college geïnvesteerd om de dienstverlening, in co-creatie met Verbeter Breda, aan te laten sluiten op de hulpvragen van onze inwoners.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Ondersteuning naar werk

Het college ondersteunt Bredanaars met een bijstandsuitkering in de bemiddeling naar betaald werk. Het afgelopen jaar heeft dit geleid tot 772 succesvolle bemiddelingen:

- 354 mensen hebben een fulltime baan en de bijstandsuitkering is beëindigd.
- 111 mensen hebben een parttime inkomen en een aanvullende bijstandsuitkering.
- Bij 307 mensen hebben we een bijstandsuitkering kunnen voorkomen tijdens de aanvraagprocedure.

Doelgroepen: WSW, beschut werk (afdeling Werk)

Alle medewerkers met een (on)zichtbare arbeidsbeperking zijn via de afdeling Werk begeleid bij hun werkzaamheden en ontwikkeling, zowel intern als extern. Daarnaast opende WRKLAB076 zijn deuren voor het diagnosticeren van kandidaten om te komen tot een richtinggevend advies. Denk aan: bemiddeling naar werk via een praktijkroute, ondersteuning van jobcoaching bij het werk en een indicatie voor beschut werk. Ook adviezen voor het uitvoeren van een psychisch of medisch onderzoek waren onderdeel van WRKLAB076. Zij bieden kandidaten de mogelijkheden om hun vaardigheden te ontdekken en te ontwikkelen. Samengevat was dit het resultaat van 2023:

- 600 medewerkers zijn begeleid bij hun werkzaamheden en hun persoonlijke ontwikkeling.
- Via WRKLAB076 zijn 83 praktijkonderzoeken uitgevoerd, waarvan 40 resulteerden in een vervolgadvisie. Er is op jaarbasis ruimte voor 140 praktijkonderzoeken. Samen met de keten Participatie kijken we hoe we de capaciteit voor praktijkonderzoeken nog beter kunnen benutten.
- 116 inwoners (105,77 fte) hebben een beschut-werk-dienstverband. Vanuit het Rijk was de taakstelling voor de gemeente Breda in 2023 maximaal 109 fte. In 2023 zijn in totaal 16 inwoners geplaatst binnen een dienstverband beschut werk. Dit komt overeen met 12,43 fte. We hebben geen wachtlijst. We hebben de ruimte in de taakstelling bijna volledig benut.

Energie(armoede)

De wijziging van de Participatiewet voor de energietoeslag kreeg vanuit de landelijke wetgeving niet direct een constructieve vertaling. Het college heeft inwoners via flankerend beleid ondersteund met de beschikbare rijksmiddelen. Daarnaast werden inwoners met hogere energielasten die niet in aanmerking kwamen voor de energietoeslag, vanuit het tijdelijk noodfonds ondersteund. Door de inrichting van een centraal (online) loket was de toegang laagdrempelig geregeld voor inwoners met een hulpvraag. Energiebespaarcoaches en energiefixers pakten de hulpvragen op en gaven gericht advies voor het verduurzamen van een woning. Dit waren de resultaten in 2023:

- 9706 inwoners hebben een energiebijdrage ontvangen.
- Er kwamen 85 aanvragen binnen bij het Tijdelijk Noodfonds Energie, waarvan er 30 zijn toegekend.
- 45 studenten kregen bijzondere bijstand vanwege hun energiekosten.
- Via het online loket kwamen 227 hulpvragen binnen.
- De energiebespaarcoaches en energiefixers legden 498 huisbezoeken af.

Schulden en preventie

Vroegsignalering staat centraal om hulpverleningstrajecten en regelingen te voorkomen. Dit resulteerde in 9040 meldingen. Door de ingerichte loketten zijn huur- en energiehulpvragen sneller in beeld gekomen. Daarnaast hebben we geïnvesteerd om recidive te voorkomen. Elk afgerond traject kan rekenen op minimaal 6 maanden nazorg en waar nodig langer. Daarnaast werd de wetwijziging MSNP (Minnelijke Schuldregeling Natuurlijke Personen) doorgevoerd. Hierdoor werd een MSNP-traject ingekort van 36 naar 18 maanden. Aanvullend heeft het college op basis hiervan besloten tot een afkoopregeling voor inwoners die op dat moment al 18 maanden of langer in de schuldsanering zaten, zodat er geen inwoner van Breda langer dan 18 maanden in de MSNP zit. Tot slot hebben we ondernemers met financiële zorgen ondersteund. De hoogte van het schuldbedrag van onze inwoners voordat ze in beeld komen bij de schuldhulpverlening is afgenomen. In het vervolg op de geleerde lessen en successen uit 2023 intensiveren we in 2024 de vroegsignalering, zodat inwoners met problematische schulden nog eerder in beeld komen en geholpen kunnen worden. Dit waren de resultaten in 2023:

- Voor 354 inwoners is het traject verkort of beëindigd naar aanleiding van de wetswijziging MSNP.
- 190 schuldregelingen werden beëindigd.
- We hebben 110 ondernemers gesproken en van 22 ondernemers zijn de schulden gesaneerd.

Inburgering en opvang statushouders

Meer dan 800 Oekraïense ontheemden hebben onderdak en begeleiding gekregen. Ongeveer 2500 asielzoekers zijn tijdelijk opgevangen in de noodopvang van het COA op Brepark (in het voorjaar en het najaar). In Koepel S zijn 78 minderjarige asielzoekers opgevangen.

Herijking tegenprestatie

We hebben onderzoek gedaan naar goede voorbeelden op het gebied van de tegenprestatie bij andere gemeenten. Met de uitkomsten en adviezen gaan we in 2024 aan de slag. Dit resulteert in een nieuwe naam en een andere invulling, conform de ingediende moties. In 2023 hebben 104 Bredanaars, conform de huidige richtlijnen, een tegenprestatie verricht.

Breday en Jongerenperspectieffonds

Breday heeft de samenwerking geïntensiveerd in samenwerking met de keten Jeugd en Wmo. Het college wil dat geen enkele jongere tussen wal en schip valt en dat zij altijd kunnen rekenen op een gedegen overgang van Jeugd naar Participatie en/of Wmo. Bij het Jongerenperspectieffonds zijn 3 groepen gestart. Voor deze jongeren met multiproblematiek werken we aan een schuldenvrije toekomst met perspectief. Dit varieert van scholing tot werk. De trajecten verlopen volgens planning en geen enkele jongere is tot dusver uitgevallen. Dit zijn de resultaten van 2023:

- Bij Breday kwamen 612 hulpvragen binnen, zowel online als offline (inloop op locatie).
- Op 31 december hadden we 266 jongeren die een uitkering ontvingen (tegenover 425 bij de start van Breday in mei 2021).
- 30 jongeren volgen een traject bij het Jongerenperspectieffonds.

Doorontwikkeling Bredapas

We hebben onderzoek gedaan naar de mogelijke doorontwikkeling van de Bredapas en de digitalisering daarvan. Inmiddels ligt er een adviesrapport dat we uitwerken tot een projectvoorstel, zodat we snel aan de slag kunnen.

Arbeidsmarktregio West-Brabant

In de Arbeidsmarktregio West-Brabant bundelen 14 gemeenten, meerdere onderwijsinstellingen, sociale partners, SW-bedrijven en het UWV hun krachten. Werkzoekenden met een achterstand op de arbeidsmarkt worden actief geholpen om een baan te vinden en werkgevers kunnen bij één loket terecht. De gemeente Breda is de centrumgemeente en regievoerder. In 2023 zijn de deelnemers overeengekomen dat de samenwerking wordt voortgezet via de Meerjarenagenda Arbeidsmarktregio West-Brabant. De gesprekken over de benodigde samenwerkingsovereenkomst en een nieuw beleidsplan voor de periode 2024-2028 zijn medio 2023 gestart. De verwachting is dat dit proces in het voorjaar van 2024 is afgerond.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

- een grote instroom (nieuwkomers) en een dalende uitstroom, waardoor het BUIG-budget onder druk komt te staan
- een stijgende inflatie of toenemende kosten voor levensonderhoud, waardoor inwoners met een bijstandsuitkering en/of lagere inkomens worden geconfronteerd met een armoedeval

INDICATOREN

Thema-indicatoren Leren, ontwikkelen en werken

Indicator Naam: Voortijdig schoolverlaters (Nr. 19)

Omschrijving: Percentage leerlingen tussen 12-23 jaar dat zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
2	2,1		1,8	2,4

Cijfers gaan over schooljaar 2021/2022. In deze cijfers is een lichte toename te zien. Als effect van corona zien we dat complexe casuïstiek is toegenomen waarop jeugdigen langer uitvallen. Landelijk zien we een vergelijkbare stijging.

Indicator Naam: Bijstandsuitkering (Nr. 20)

Omschrijving: Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 10.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
499	449,3	379,1	438,2	364,1

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. In de afgelopen jaren is het aandeel personen met een bijstandsuitkering lager dan het gemiddelde van gemeenten van vergelijkbare grootte en iets hoger dan het landelijk gemiddelde.

Indicator Naam: Laaggeletterdheid (Nr. 21)

Omschrijving: Percentage laaggeletterden van het aantal totaal inwoners van 16 t/m 65 jaar

Bron: Onderzoeksrapport Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023

De uitkomsten van het uitgestelde Europese onderzoek zijn eind 2024 beschikbaar voor elk land. We spraken met de Raad af om te zoeken naar een andere informatiebron om deze indicator op te baseren. Er blijkt op dit moment geen andere informatiebron voor handen te zijn. Een mogelijk alternatieve indicator is het aantal inwoners dat in een bepaald jaar meedoet aan een activiteit om de taal- en andere basisvaardigheden te verbeteren. We vragen web-aanbieders binnen onze afspraken te registreren volgens de landelijke richtlijnen.

Productindicatoren Product Participatie

Indicator Naam: Uitstroom naar werk/zelfstandig ondernemerschap (Nr. 22)

Omschrijving: Aantal mensen dat uitstroomt naar werk of zelfstandig ondernemerschap (exclusief TOZO, BBV verkort)

Bron: Gemeente Breda, Suites voor het Sociaal Domein Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
364	516	445	400	383

In totaal zijn 383 kandidaten uitkeringsonafhankelijk geworden door middel van werk. De streefwaarde is bijna gerealiseerd. Vandaar dat streefwaarde voor de komende jaren in tact blijft.

Indicator Naam: Baanafspraken regio West-Brabant (Nr. 23)

Omschrijving: Aantal baanafspraken in de regio West-Brabant ten opzichte van nulmeting eind 2012

Bron: Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
1.571	1.822	2.163	4.000	2.302

Dit zijn voorlopige cijfers tot en met kwartaal 3. Het totale aantal voor 2023 is nog niet bekend. De streefwaarde wordt naar verwachting niet behaald. Deze regionale doelstelling is een gezamenlijke resultaatverplichting van werkgevers en overheid.

Indicator Naam: Beschut werk (Nr. 24)

Omschrijving: Aantal plaatsen beschut werk (in fte van 31 uur)

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal fte van 31 uur

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
77	88	76	109	105,77

Eind 2023 hadden in totaal 116 inwoners (105,77 fte) een Beschut Werk-dienstverband, waaronder 16 inwoners (12,43 fte) nieuw geplaatst. Vanuit het rijk was de taakstelling voor gemeente Breda in 2023 maximaal 109 fte. We hebben geen wachtlijst. We hebben de ruimte in de taakstelling bijna volledig benut.

Productindicatoren Product Sociale werkvoorziening

Indicator Naam: Sociale werkvoorziening (personen) (Nr. 26)

Omschrijving: Aantal personen dat begeleid wordt door de sociale werkvoorziening (WSW)

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
1.015	997		625	903

In het verleden zijn niet alle medewerkers meegenomen in deze indicator. Eind 2023 waren er gemeentebreed 903 personen, 730 vallend onder Cao SW en 173 onder Cao Aan de Slag.

Productindicatoren Product Reintegratie

Indicator Naam: Lopende re-integratievoorzieningen (Nr. 2209)

Omschrijving: Aantal inwoners van 15-64 jaar met een lopende re-integratievoorziening (per 10.000 inwoners). Het zijn voorzieningen die door een gemeente worden ingezet, nadat is vastgesteld dat iemand een belemmering heeft die directe arbeidsinschakeling bemoeilijkt (er is een afstand tot de arbeidsmarkt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 10.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
149,8	159,8	160,3		164,3

Dit betreft een voorlopig cijfer. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Productindicatoren Product Schuldhulpverlening

Indicator Naam: Vroegsignalering schuldenproblematiek (Nr. 2301)

Omschrijving: Aantal signalen van te laat of niet betaalde rekeningen van vaste lasten

Bron: Gemeente Breda, Inforing Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
		7.846	5.500 - 6.000	8.432

Deze toename is deels te verklaren door aanpassing van de werkwijze van vastelastpartners. Zij leveren eerder signalen aan. Aandachtspunt is dat er ook eindeleveringssignalen worden aangeleverd, wat in situaties kan zorgen dat achterstanden onterecht dubbel gemeld worden.

Indicator Naam: Hulpvragen geldzorgen en schulden (Nr. 27)

Omschrijving: Aantal hulpvragen voor een vorm van dienstverlening bij de afdeling schuldhulpverlening (die worden afgehandeld middels informatie en advies, budgetbeheer, doorverwijzing of een schuldregelingstraject)

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant, Allegro Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
790	963	890	1.150	950

Door meer inzet op vroegsignalering zien we hier sinds medio 2023 de aantallen toenemen. Aangezien dit pas begon in de tweede helft van 2023 vallen de totale aantallen over het hele jaar lager uit dan verwacht. In de tweede helft van 2023 is er een toename van 8,5% te zien tov het eerste half jaar. Als we het doortrekken naar een vergelijking over de eerste 8 weken van 2024 tov 2023 is het een toename van 23%.

Indicator Naam: Schuldregelingen (Nr. 28)

Omschrijving: Aantal gestarte schuldregelingstrajecten (die kunnen leiden tot schuldbemiddeling, saneringskrediet, WSNP of geen vervolg).

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant, Allegro Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
255	211	187	300	194

Met het vaststellen van de indicatie is er uitgegaan van een percentage van het aantal hulpvragen. Daarom was deze hoger geïndiceerd. We zien dat het percentage van het aantal schuldregelingen ten opzichte van het aantal hulpvragen juist afneemt, (2021 = 29,7% / 2022 = 25,7% / 2023 = 23,8%). Ook zien we dat de gemiddelde schuldenlast en het aantal schuldeisers per dossier afneemt. Dit heeft tot gevolg dat het aantal op te starten schuldregelingen verhoudingsgewijs afneemt. Dit draagt bij aan onze ambitie dat er in 2030 geen Bredanaars meer zijn met problematische schulden.

Indicator Naam: Budgetbeheer (Nr. 29)

Omschrijving: Aantal opgestarte budgetbeheertrajecten

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant Meeteenheid: Aantal trajecten

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
407	391	397	165	256

De toename is het gevolg van: 1- toename in aantallen van statushouders die financieel ontzorgd worden. 2- het bieden van hulpverlening middels het jongerenperspectieffonds

Thema Leven

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

- We hebben in 2023 grote stappen gezet voor de vorming van een Bredase gezondheidsvisie. Daarnaast hebben we een grote inspanning geleverd om in de lijn van de concept-gezondheidsvisie ook de doelen van de grote landelijke akkoorden (GALA en IZA) lokaal en regionaal te organiseren. Voor GALA hebben we een lokaal plan van aanpak ingediend dat naadloos aansluit op het Bredase leefstijlakkoord en de JOGG-aanpak (gezonde jeugd, gezonde toekomst) en dat raakvlakken heeft met de waardenetwerken op thema's als mantelzorg en het versterken van de sociale basis. Eind 2023 hebben we het regioplan IZA ingediend, dat tot stand is gekomen in samenwerking met alle gemeenten in West-Brabant, zorg- en welzijnspartijen en CZ/VGZ. Voor beide akkoorden zijn SPUK-middelen ingezet. De GGD speelt in beide gevallen een belangrijke coördinerende rol.
- In 2023 is het tegengaan van overgewicht een belangrijke leidraad geweest in onze brede gezondheidsaanpak. Sporten en bewegen, gezonde voeding, niet roken, voldoende slaap en een goede omgang met stress dragen bij aan een goede gezondheid. Een gezonde leefstijl verkleint de kans op overgewicht en ziektes, en vergroot de kans om langer gezond te leven. Met onze JOGG-aanpak, projecten en initiatieven vanuit het Bredase Leefstijlakkoord en ons sportbeleid dragen we bij aan de ambitie om onze inwoners gezonde keuzes te laten maken.
- In het voorjaar heeft het college het uitvoeringsprogramma Sport en Bewegen 2023-2026 vastgesteld. Daarmee geven we invulling aan de doelstellingen uit de sport- en beweegvisie 'Team Breda, visie op sport en bewegen 2017-2030.
- In september is Talentencentrum De Kragt geopend.
- Binnen het waardenetwerk Gezond en actief leven hebben de betrokken partners een plan opgesteld voor 2024. Dit plan is gericht op inwoners voor wie sporten en bewegen geen vanzelfsprekend onderdeel is van het dagelijks leven of die drempels ervaren om te gaan sporten en bewegen.
- Sportorganisaties met een accommodatie in eigendom kunnen gebruikmaken van ondersteunende regelingen voor verbouwingen, renovaties, nieuwbouw en/of verduurzaming.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

In 2023 hebben we de concept-gezondheidsvisie aan de stad voorgelegd. De reacties hierop worden nu verwerkt. Door de komst van de landelijke akkoorden GALA en IZA moesten we onze organisatie en werkwijze aanpassen. Daardoor is de oplevering van de gezondheidsvisie vertraagd. Die is nu voorzien in het tweede kwartaal van 2024. Beide landelijke akkoorden helpen om de gezondheidsvisie van Breda breder in te bedden en om de onderlinge samenhang goed aan te geven.

We hebben in 2023 het Lokaal Preventieakkoord en het Lokaal Sportakkoord gebundeld tot één leefstijlakkoord: Samen gezond, fit en veerkrachtig; Bredaas Leefstijlakkoord (2023-2026). De

samenvoeging zorgt voor meer integraliteit en versterkt de lokale samenwerking tussen de partners. Vanuit het Bredaas Leefstijlakoord hebben we in 2023 een subsidieregeling opengesteld. In totaal hebben we aan 20 initiatieven/projecten een subsidie toegekend. Deze zijn in 2023 gestart en mogen ook nog in 2024 uitgevoerd worden.

Verder hebben we onze JOGG-aanpak uitgevoerd. Dit programma investeert onder andere in het voorkomen van overgewicht in de leeftijdsgroep 0-23 jaar. Dit doen we door op verschillende elementen te focussen, zoals op een gezonde leefomgeving, voldoende bewegen, rookvrij leven en voldoende water drinken. In 2023 hebben we meerdere initiatieven en projecten georganiseerd, zoals moestuinieren en de aanleg van groene schoolpleinen. Ook hebben we een magazine gemaakt ter ere van het 12,5-jarig jubileum van JOGG en hebben we de Gouden Wortel gewonnen voor de meest schooltuinvriendelijke gemeente in Nederland.

Inwoners, sport- en beweegaanbieders, het maatschappelijk veld en andere beleidsterreinen zijn betrokken bij de manier waarop we deze acties uitvoeren, gefaseerd over de periode 2023-2026:

- We zijn gestart met een project om kinderen van 0 tot 4 jaar meer te laten bewegen. We willen ook meer aanbod voor deze doelgroep organiseren bij de sport- en beweegaanbieders.
- Vanuit het Leefstijlakoord ontvingen 20 projecten subsidie, zoals beweegclinics voor ouderen.
- In totaal hebben 137 inwoners met een beperking een passende, structurele sportactiviteit gevonden.
- Basisscholen hebben een plan op maat gemaakt om kinderen meer te laten bewegen tijdens een schooldag.
- Het Sportleerbedrijf heeft in 2023 in totaal 185 studenten aan een stage in de sport geholpen en in totaal 303 studenten geholpen aan een passend keuzedeel. Via het partnerschap met Fontys Sportkunde waren 38 studenten 1 tot 2 dagen per week in Breda aan de slag met sport- en beweegstimulering voor diverse doelgroepen: in het primair onderwijs, bij zorgorganisaties, in de kinderopvang, in de wijk en bij de gemeente zelf.
- Het Jeugdfonds Sport en Cultuur betaalde voor 1439 kinderen en jongeren de contributie en 793 kinderen volgden zwembles via het fonds.
- De investeringsregeling voor de aanleg of aanpassing van buitensportvelden, kleedkamers en de toegankelijkheid, en voor investeringen in verduurzaming is opnieuw beschikbaar gesteld. Daar hebben inmiddels 3 verenigingen gebruik van gemaakt.
- We compenseerden de ozb vanwege de herwaardering van buitenaccommodaties.
- In de openbare ruimte zijn verschillende sportvoorzieningen in gebruik genomen, zoals boksplekken, een skateplek aan de Jacob Catssingel en een basketbalplek aan de Wandelakker.
- We organiseerden in 2023 verschillende netwerkbijeenkomsten onder de noemer 'De Kragt van Talent'. Daarmee wilden we talentontwikkeling naar een hoger niveau tillen. In De Kragt trainden sporttalenten van het RTC Atletiek, het RTC KTT-schaatsen, het RTC Handbal, de jeugd van NAC Breda en kunstschaatsers.
- Afgelopen zomer hebben het NK atletiek, het NK halve marathon (als onderdeel van de Singelloop) en het NK king of the court in Breda plaatsgevonden. Daarnaast was de Bredaille een groot succes: 461 mensen hebben er één ontvangen voor hun deelname aan 3 van de 5 lokale hardloopevenementen.
- We leggen de verbinding tussen gamen, digitalisering en sport in samenwerking met BUAs en Bredata. We intensiveren het gebruik van data om mensen digitaal te ondersteunen bij het sporten en bewegen.

RISICO'S

- De complexiteit van de GALA- en IZA-regelingen en de centrale rol van Breda daarin gaat gepaard met een verhoogd risico op rechtmatigheidsfouten. Daarom besteden we extra aandacht aan de governancestructuur en heldere afspraken vooraf over de verantwoording van de middelen die we vanuit het Rijk ontvangen.
- Beide regelingen vragen om extra kennis, expertise en ambtelijke capaciteit om ze op de juiste manier uit te kunnen voeren, terwijl daar beperkte extra middelen voor zijn. Dit kan leiden tot een herprioritering van onze ambities op het vlak van gezondheid.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Leven

Indicator Naam: Tevreden over het leven (Nr. 30)

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer tevredenheid met het leven

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
7,7	7,7	7,8	7,8	7,8

De streefwaarde is behaald, maar de indicator is te algemeen om conclusies aan te kunnen verbinden.

Indicator Naam: Structureel sporten (Nr. 31)

Omschrijving: Percentage inwoners (16+) dat structureel sport (minimaal 1x per week)

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
75	76	79	77	65

Het is op dit moment niet duidelijk waarom het percentage structurele sporters afgenomen is in 2023. In 2024 voeren we nader onderzoek uit naar sportdeelname.

Indicator Naam: Effect ondersteuning op kwaliteit van leven (Nr. 34)

Omschrijving: Percentage Wmo-cliënten dat het helemaal eens of eens is met de stelling 'Door de ondersteuning die ik krijg heb ik een betere kwaliteit van leven'

Bron: CEO WMO Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
75	77	77	75 tot 80	76

Realisatiecijfer 2023 is afkomstig uit het Client ervaringsonderzoek (CEO WMO) dat is gehouden in 2023. Het onderzoek is – net als andere jaren – uitgevoerd onder cliënten met een verstrekking in het voorafgaande jaar (2022).

Productindicatoren Product Sportbeleid

Indicator Naam: Niet-wekelijkse sporters (Nr. 36)

Omschrijving: Percentage inwoners van 19 jaar en ouder dat NIET minstens één keer per week aan sport doet

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
42,3		40,6		

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt hierop geen streefwaarde. De gemeente stuurt op basis van de andere indicator over sporten (nr 31) : structureel sporten.

Productindicatoren Product Volksgezondheid

Indicator Naam: Gezondheidsbeleving (Nr. 35)

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer voor de lichamelijke gezondheid

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
7,7	7,5	7,5	7,3 - 7,7	7,4

Als gevolg van corona was er een kleine daling zichtbaar in dit cijfer in 2021. Deze licht dalende trend zet in 2023 nog door. Onduidelijk is in hoeverre dit nog verband houdt met (de gevolgen van) corona.

Thema Ontmoeten

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

In de dorpen en wijken hebben we in 2023 grotere en kleinere uitdagingen aangepakt en kansen verzilverd. Zo kreeg de energietransitie door de hoge gasprijzen een impuls: veel bewoners klopten aan bij de buurtpunten en de spreekuren in de wijk met vragen over subsidiemogelijkheden en ondersteuning. Bewoners met wie we anders moeizaam contact kunnen leggen, kwamen met krantenartikelen over subsidieregelingen in de hand bij het buurtpunt binnen. Vanuit het wijkgericht werken worden zulke contacten benut om het aanbod in de wijk onder de aandacht te brengen. In 2023 zijn netwerken van actieve bewoners verder versterkt, onder meer door wijkwebsites te ondersteunen en ontmoetingen te faciliteren. Vanuit deze netwerken hebben de dorps- en wijkplatforms een groeiend aantal bewonersinitiatieven besproken. De invulling van deze initiatieven geeft een beeld van het sentiment in de dorpen en wijken. Op plaatsen waar we zien dat deze initiatieven vooral betrekking hebben op gezamenlijke activiteiten in de buurt, zien we dit als een signaal dat er ruimte is om initiatiefkracht in te zetten voor ontmoeting. We zien ook initiatieven die zich richten op een structureel activiteitsaanbod voor kwetsbare doelgroepen, waarin we een behoefte zien aan aanvulling van de reguliere inzet vanuit de verenigingen en het welzijnswerk. Faciliteiten om ontmoeting beter mogelijk te maken (zoals het opknappen van een biljarttafel of een nieuw keukenblok) ondersteunen we vanuit deze gedachte. Ingrepen in de buitenruimte, zoals mozaïekbanken en jeu-de-boulesbanen, stemmen we af op de behoefte en deze grijpen we aan om duurzame sociale verbanden te versterken.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

In 2023 hebben we onze inzet in de dorpen en wijken doorgezet. De wijkinstrumenten die we daarvoor gebruiken, bieden daarvoor voldoende houvast. We zagen een stijging van het aantal wijkinitiatieven en wijkdeals. De samenwerking met de wijkraden en de inzet op wijkplatforms groeit. De wijkagenda's worden steeds meer afgestemd op hun samenhang met de bouwstenen in Verbeter Breda. In Heusdenhout en Tuinzigt zijn we gestart met het maken van een wijkplan. Het aantal buurtpunten is gestegen: in Brabantpark is op initiatief van de woningcorporaties en de gemeente een nieuw buurtpunt geopend en in de Haagse Beemden is het buurtpunt een initiatief van Netwerk Haagse Beemden. Via de buurtpunten zijn wijkprofessionals steeds beter te vinden. Wel zien we door deze ontwikkelingen dat in de dorpen en wijken de eigenheid steeds meer in de wijkinstrumenten doorklinkt. In 2024 gaan we de wijkinstrumenten opnieuw en in samenhang met elkaar beschrijven. Deze ambitie nemen we op in de begroting voor 2025 en we starten met de voorbereidingen.

Wijkdeals

In 2023 is het aantal wijkdeals verder toegenomen. Dat komt doordat de gemeente dit aanbod om de openbare ruimte in zelfbeheer te nemen actief aanbiedt. Dat doen we bijvoorbeeld als bewoners een groenstrook anders in willen richten of een stoep willen vergroenen. Wij sluiten dan graag een wijkdeal, omdat we hiermee op een wederkerige manier invulling kunnen geven aan de wensen in de buurt. Daarnaast leveren de wijkdeals een zichtbare bijdrage aan de Stad in een Park. Tegelijk stoppen er relatief weinig wijkdeals, wat de gestage groei verklaart.

Wijk- en dorpsplatforms

De wijk- en dorpsplatforms hebben in 2023 gezamenlijk ruim 200 wijkinitiatieven besproken, wat een mooie toename is. Hierbij zien we verschillen tussen de platforms: sommige platforms bespreken ook de ontwikkelingen in het dorp of de wijk en andere beperken zich tot de initiatieven – en komen alleen bij elkaar als er een aanvraag wordt ingediend. In een enkel geval heeft het wijkplatform een make-over gehad als wijkcafé. Op verzoek van de bewoners in het platform wordt zo maatwerk geleverd bij de ontwikkeling van deze overlegvorm.

Wijk- en dorpsraden

In maart 2023 is het nieuwe uitvoeringsakkoord tussen het college en de wijk- en dorpsraden ondertekend. Dit akkoord bevestigt de wederzijdse intentie om te investeren in de relatie. Dit betaalt zich uit in een toenemende participatie van de dorps- en wijkraden. Zo waren zij in 2023 onder meer betrokken bij participatietrajecten over toegankelijkheid, de woonvisie, het meerjarenprogramma veiligheid en

wijkspecifieke ontwikkelingen, zoals de wijkbibliotheek Hoge Vucht en bouwontwikkelingen in de dorpen en wijken.

Burger- en buurtinitiatieven

Bij ontwikkelingen in de wijk of het dorp betrekken we belanghebbende en geïnteresseerde (groepen) bewoners. Dat doen we bij de herinrichting van de openbare ruimte, maar ook bij ingrepen om meer groen toe te voegen om regenwater af te voeren. Initiatieven om bij deze ingrepen bijvoorbeeld een jeu-de-boulesbaan toe te voegen, of een bepaald trottoir in stand te houden vanwege schoolroutes of een hondenuitlaatplek dragen bij aan prettig wonen. Ook pasten we in 2023 participatietrajecten toe rond het inpassen van de daklozenhuisvesting en het traject om de haalbaarheid van tijdelijke woningbouw te onderzoeken.

Aandachtswijken en Verbeter Breda

In 2023 zijn de wijkagenda's succesvol uitgevoerd. Die begonnen zich voor 2023 toe te spitsen op de bouwstenen in Verbeter Breda. We hebben ook gewerkt aan de wijkagenda's voor 2024. Die liggen in lijn met de bouwstenen en geven zo invulling aan concrete vragen die samen met bewoners en wijkpartners worden opgepakt. Activiteiten als de Buurtcamping Hoge Vucht krijgen vanwege hun succes een structureel karakter.

Wijk- en dorpscentra

De buurthuizen zijn betrokken bij een beleidsherziening die in 2024 wordt afgerond. Uit gesprekken met de beheerders van de buurthuizen komt naar voren dat de ingeslagen weg goed past bij Breda. In een aantal aandachtswijken blijkt het echter lastig om alle aspecten van de exploitatie met vrijwilligers vorm te geven. Daar bestaat een behoefte aan een vorm van professioneel/betaald beheer. Hier geven we op basis van maatwerk invulling aan. De voortgang wordt regelmatig besproken door de medewerkers van Vastgoed (in de rol van eigenaar) en de wijkambtenaren. In 2023 kwamen de buurthuizen in aanmerking voor een ondersteuning vanwege hun energielasten. Dit loopt door in 2024. De gesprekken over een juiste ondersteuning van de wijk- en dorpscentra en het onderzoek daarnaar zijn nog niet afgerond en lopen door in 2024.

Speelplekken

Er is een speelkaart gemaakt, waarop alle speelplekken van Breda te vinden zijn. Deze kaart is verspreid via de consultatiebureaus, boerderij Wolfslaar, het stadskantoor en De Nieuwe Veste. Ook zijn alle Bredase speelplekken digitaal terug te vinden via de website playadvisor.co. In samenwerking met stichting Doessouf is de speelplek aan de Oostmallestraat ingericht tot samenspeelplek, waar kinderen met en zonder beperking samen kunnen spelen. In Geeren-Zuid is op verzoek van jongeren en in overleg met de buurt een voetbalkooi gerealiseerd.

Dierenweides

In 2023 hebben we de dierenweides en kinderboerderijen in de dorpen en wijken gesteund met een subsidie. Daarbij merken we dat de structurele aandacht voor een duurzame toekomst breder gaat dan de ontmoetingsfunctie en het dierenwelzijnsaspect. Dit zijn plekken waar de Stad in een Park wordt ervaren. Daarom maken we onze nieuwe beleidskeuzes breder en hebben we eind 2023 gewerkt aan een invulling van deze plekken die aansluit bij de ambities binnen Verbeter Breda, Stad in een Park en de gezondheidsvisie.

RISICO'S

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Ontmoeten

Indicator Naam: Sociale cohesie (Nr. 37)

Omschrijving: Score sociale cohesie

Bron: Inwonersenquête (buurtenquête) Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
	6,1		6,2	6

We zien een lichte afname in de score sociale cohesie, waar we ons een stijging tot doel hadden gesteld. Helaas past deze daling in de score in het beeld van polarisatie en groeiende tegenstellingen. Het versterken van sociale cohesie is een belangrijk doel in het bevorderen van ontmoeting. We zien in deze daling extra aanleiding om dit doel nog meer centraal te stellen bij de inzet van instrumenten als wijksubsidies en andere maatregelen op dorps- en wijkniveau.

Productindicatoren Product Wijkaanpak

Indicator Naam: Leefbaarheidsinitiatieven vanuit bewoners (Nr. 38)

Omschrijving: Aantal ingediende leefbaarheidsinitiatieven van bewoners (fysiek, sociaal, overlast en/of veiligheid)

Bron: Gemeente Breda, Wijkzaken Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
143	121	137	220	209

Het aantal leefbaarheidsinitiatieven neemt na de dip tijdens Corona weer toe. Er is ten opzichte van de streefwaarde en in financieel opzicht nog enige ruimte voor verdere groei.

Indicator Naam: Wijkdeals (Nr. 39)

Omschrijving: Aantal initiatieven van bewoners(groepen) die zich richten op onderhoudswerkzaamheden in de openbare ruimte (opgeteld aantal vanaf 2012). De gemeente biedt hierbij hulp in de vorm van een vergoeding, materiaal of in de organisatie.

Bron: Gemeente Breda, Wijkzaken Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
407	471	532	450	581

In 2023 is het aantal Wijkdeals met 49 toegenomen. We zijn trots dat Wijkdeals lange tijd blijven bestaan. De interesse vanuit bewoners blijft groeien. Ook in 2023 zijn er maar weinig Wijkdeals beëindigd, terwijl het animo doorgroeit.

DE KOSTEN VAN DIT PROGRAMMA

Bedragen x €1.000

	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Jaarrekening 2023	Afwijking 2023
Lasten				
Opgroeien	107.487	109.012	129.926	-20.913
Betrokken zijn	59.551	60.510	63.394	-2.884
Thuis	52.801	60.514	53.176	7.338
Leren, ontwikkelen en werken	113.436	139.078	145.063	-5.984
Leven	8.873	17.151	14.916	2.235
Ontmoeten	4.101	22.767	21.800	967
Reserve investeringen sportverenigingen	300	1.000	1.000	0
Reserve vrouwenopvang	0	0	0	0
Exploitatiereserve programma 1	0	1.373	1.373	0
Totaal Lasten	346.548	411.406	430.648	-19.242

	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Jaarrekening 2023	Afwijking 2023
Baten				
Opgroeien	46.949	47.363	56.169	-8.806
Betrokken zijn	2.078	2.861	2.654	207
Thuis	4.550	5.298	5.473	-175
Leren, ontwikkelen en werken	77.929	86.007	94.580	-8.572
Leven	119	8.356	7.223	1.133
Ontmoeten	0	18.088	20.447	-2.359
Reserve investeringen sportverenigingen	300	1.000	264	736
Algemene reserve programma 1	0	950	185	765
Exploitatiereserve programma 1	4.019	21.903	13.869	8.034
Totaal Baten	135.944	191.826	200.862	-9.036
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	210.604	219.580	229.786	-10.206

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

De afwijking ten opzichte van de begroting 2023 is € -10,2 miljoen. Hiervan is € 1,1 miljoen opgenomen voor verzoeken voor budgetoverheveling en resultaatbestemming.

Opgroeien (resultaat: € -12,1 miljoen)

- Familie-Jeugdhulp (€ -9,0 miljoen)
Steeds meer jongeren maken gebruik van ambulante jeugdhulp. Ook de gedeclareerde kosten per jeugdige nemen toe, mede door de indexering van de tarieven. Daarnaast is er een pakket aan beheers- en verbetermaatregelen. De beoogde kostenreductie van € 2,8 miljoen, die is ingevoerd in 2018, wordt niet gehaald doordat de beheersmaatregelen onvoldoende effect hebben door de sterke toename van het aantal cliënten.
- Personele capaciteit (€ -1,5 miljoen)
Door de groei van het aantal cliënten wordt er meer personele capaciteit ingezet, onder andere voor de lokale toegangsfunctie.
- Jeugdgezondheidszorg (€ -0,7 miljoen)
De kosten voor de uitvoering van deze wettelijke taak vallen bij JONG JGZ incidenteel hoger uit dan begroot (€ 0,7 miljoen).
- Regionale samenwerking (€ -0,6 miljoen)
Voor diverse samenwerkingsverbanden in de regio betalen wij een extra bijdrage vanwege de stijgende kosten (zoals loon- en inhuurkosten). Het gaat onder meer om het Crisisinterventieteam, het Jeugdadviesteam, de Norm voor Opdrachtgeverschap en de uitvoeringskosten voor het samenwerkingsverband West-Brabant-Oost (WBO).
- Financiële steunaanbieders (€ -0,3 miljoen)
Jeugdbescherming Brabant (JBB) bleek een financiële impuls nodig te hebben om onder andere de kwaliteit, het personeel en de financiële zaken op orde te brengen. We hebben besloten om JBB (samen met 5 andere jeugdhulpregio's, waaronder WBO) in staat te stellen om de organisatie structureel op orde te brengen. Daarmee borgen we de uitvoering van een goede jeugdbescherming en jeugdreclassering. De financiële impuls/incidentele bijdrage vanuit Breda bedraagt € 0,2 miljoen. Voor Almata is een continuïteitsbijdrage van € 0,1 miljoen beschikbaar gesteld.
- Onderwijs (€ -0,3 miljoen)
Voor het leerlingenvervoer zijn we halverwege het jaar overgestapt naar een andere vervoerder. Deze bleek bij de start van het schooljaar niet in staat om het programma van eisen na te leven. Dit zorgde voor problemen met het leerlingenvervoer in Breda. Bij de bestuursrapportage hadden we gerekend op een tekort van € 1,1 miljoen. Doordat er minder werd gereden, viel het tekort met € 0,4 miljoen een stuk lager uit. Daarnaast is er een tekort binnen de

deelname aan het RBL van € -0,4 miljoen. In de afgelopen jaren werd het tekort afgedekt door de uitvoeringsorganisatie RBL (Jeugd) en niet doorberekend aan de regiogemeenten. Ook werd er ingehuurd om de capaciteit van het onderwijspersoneel te versterken, wat zorgde voor € -0,2 miljoen tekort. Ten slotte was er € -0,15 miljoen tekort binnen het project ZonMw. Daar staat tegenover dat er middelen worden overgehouden op de decentrale uitkering peuteropvang (€ 0,4 miljoen) doordat die bekostigd kon worden uit middelen OAB. Andere positieve posten waren de algemene middelen Leert (door de terugbetaling van een subsidie van € 0,2 miljoen), middelen vanuit het onderwijs (€ 0,15 miljoen) en € 0,1 miljoen aan resultaat op de regionomiddelen voor laaggeletterdheid. We stellen voor om dit bedrag naar volgend jaar over te hevelen. Deze middelen zijn bedoeld voor de aanpak van laaggeletterdheid via het regionale plan 2020-2024.

Betrokken zijn (resultaat: € -3,4 miljoen)

- Wmo-voorzieningen (€ -2,4 miljoen)
Het resultaat wordt grotendeels veroorzaakt doordat de indexering van de Wmo-tarieven gemiddeld 5% hoger is dan de toegepaste indexering van 2,9% in de begroting.

Bedragen x € 1 miljoen

Wmo-voorziening	Bedrag
Huishoudelijke ondersteuning	-0,8
Vervoers- en woonvoorzieningen	-0,8
Begeleiding	-0,5
Kleinschalig collectie taxivervoer	-0,3

- Capaciteit (€ -1,5 miljoen)
Mede door de aanzuigende werking die het abonnementstarief voor huishoudelijke ondersteuning de afgelopen jaren had, is er meer personele capaciteit ingezet. Dit betreft onder meer tijdelijke inhuurkrachten.
- Subsidies en projectgelden (€ 0,5 miljoen)
Het positieve resultaat bestaat uit verschillende posten:
 - Subsidies van de thematafel Zorg voor elkaar zijn toegeschreven aan het Integraal Zorgakkoord (IZA). Hierdoor zijn lokale middelen vrijgespeeld (€ 0,4 miljoen).
 - De subsidie voor het faciliteren van woon- en zorginitiatieven is niet volledig uitgegeven. Dit leidt tot een resultaat van € 0,2 miljoen. Deze post is echter resultaatneutraal, omdat deze € 0,2 miljoen niet wordt onttrokken uit de exploitatiereserve. Het budget voor het faciliteren van woon- en zorginitiatieven is toegevoegd vanuit de exploitatiereserve. Het restant wordt conform de resultaatbestemming 2022 ingezet in 2024.
 - Overige posten en projectgelden hadden een positief resultaat van € 0,1 miljoen.

Thuis (resultaat: € 3,3 miljoen)

- Maatschappelijke opvang (€ 0,4 miljoen)
Voor maatschappelijke opvang is € 3,2 miljoen toegevoegd aan het budget vanuit de exploitatiereserve (incidentele regionale middelen). De uitgaven waren lager dan begroot, waardoor er geen onttrekking uit de exploitatiereserve hoefde plaats te vinden. Inclusief het resultaat op de exploitatiereserve is het resultaat € 0,4 miljoen. Conform de resultaatbestemming 2022 en de uitgangspunten van het regionaal beleidskader 'Een (t)huis = een zorg minder' financieren we de activiteiten voor maatschappelijke opvang, oggz en verslavingspreventie deels uit structurele rijksmiddelen en deels uit incidentele middelen voor de regionale uitgaven voor 2024 en 2025. De lagere kosten worden vooral veroorzaakt door € 1 miljoen aan subsidies die ten laste is gebracht van het Integraal Zorgakkoord (SPUK IZA). Het restant van € 0,4 miljoen stellen we voor als budgetoverheveling naar 2024. Voor maatschappelijke opvang in de regio voert de gemeente Breda deze taak uit als centrumgemeente.
- Beschermd wonen (€ 2,9 miljoen)
Het resultaat betreft ons aandeel in de centrumregeling Beschermd Wonen regio Breda. Dit zijn een aantal oorzaken van dit resultaat:
 - Na de vaststelling van de begroting door de gemeenschappelijke regeling is de omvang van de integratie-uitkering beschermd wonen 2 keer in omvang gestegen door loon- en prijsbijstelling en de volume-indexatie. Het betreft hier een totaalbedrag van € 4,7 miljoen (waarvan ons aandeel ongeveer 50% is).

- Daarnaast is er een subsidieregeling beschikbaar voor regionale ambulantisering in de regio Breda (€ 1 miljoen). Het aantal subsidieaanvragen voor 2023 bleef achter (waarbij ons aandeel ongeveer 50% was).
- Het aantal cliënten is afgenomen. Bij de begroting 2023 was rekening gehouden met een lichte stijging/stabilisatie.
- Gemeenschappelijke regeling Geweld in afhankelijkheidsrelaties (€ 0)
Voor de gemeenschappelijke regeling Geweld in afhankelijkheidsrelaties is € 1,7 miljoen toegevoegd aan het budget vanuit de exploitatiereserve (regionale middelen). De uitgaven bleken lager en de inkomsten waren hoger dan begroot. Daardoor hoeven we € 0,8 miljoen minder te onttrekken uit de exploitatiereserve. Inclusief het resultaat op de exploitatiereserve is het resultaat neutraal. Conform de resultaatbestemming 2022 wordt het restant van de exploitatiereserve ingezet in 2024. Daarbij is de afspraak dat deze middelen beschikbaar blijven voor de gemeenschappelijke regeling. De extra inkomsten worden veroorzaakt door een bijdrage vanuit de Regio West-Brabant-West (€ 0,3 miljoen). De lagere uitgaven (€ 0,5 miljoen) komen vooral vanuit projectgelden en werkbudgetten waarvan het bestedingsdoel naar 2024 is verschoven.

Leren, ontwikkelen en werken (resultaat: € - 1,6 miljoen)

- Wet Buig (€ -0,7 miljoen)
In 2023 zagen we een lichte stijging van het aantal bijstandsuitkeringen (van 4070 naar 4141) en hogere uitgaven voor de loonkostensubsidies. Het definitieve budget voor Buig 2023 (€ 73,4 miljoen) is hierdoor overschreden met een bedrag van € 1,3 miljoen. De opbrengsten vanuit de post 'terugvordering en verhaal Wet Buig' en de mutatie in de voorziening 'dubieuze debiteuren' leverden een resultaat op van € 0,6 miljoen. Per saldo resteert een resultaat van € -0,7 miljoen.
- Ombuiging werk & inkomen (€ -2,1 miljoen)
Door een fors financieel resultaat op het gebied van werk & inkomen in de afgelopen jaren, hadden we in het bestuursakkoord gerekend op een voordeel van € 3 miljoen in 2023, aflopend naar € 0,5 miljoen in 2026. Dit financiële resultaat is in eerdere jaren vooral behaald door incidentele meevallers.
- Toezicht en handhaving Wet kinderopvang (€ 0,1 miljoen)
De gemeente is formeel verantwoordelijk voor het toezicht op de kinderopvang en heeft dit belegd bij de GGD. Na het intensiveren van het toezicht op de kinderopvang resteert er nog een bedrag van ongeveer € 0,1 miljoen. Dit bedrag is bestemd voor een extra kwaliteitsimpuls. Naar verwachting vindt die volgend jaar plaats, waardoor dit bedrag nu overblijft.
- Regionaal arbeidsmarktbeleid (€ 0,5 miljoen)
Momenteel werken we aan de oplevering van een meerjarig beleidsplan (2024-2028) en een uitvoeringsplan (2024-2026). Hierin staan programmalijnen, projecten, activiteiten en de benodigde middelen. Zodra deze plannen zijn vastgesteld, is er ook een akkoord voor de uitnutting van de beschikbare regionale middelen. We stellen voor om € 2,9 miljoen over te hevelen naar 2024 (en verder). Hiervan is een bedrag van € 2,4 miljoen budgettair neutraal doordat de lagere uitgaven ook een lagere uitname uit de reserve tot gevolg hebben.
- Afdeling Werk (€ 0,5 miljoen)
Dit resultaat wordt mede veroorzaakt door extra omzet, onder meer door de indexering van de tarieven (zoals die contractueel is vastgelegd). De tarieven zijn geïndexeerd na de vaststelling van de begroting.
- (Afloop) SW-subsidie (€ 0,3 miljoen)
Voor 2023 is het totaalbudget voor de loonkosten van de SW-medewerkers binnen de diverse afdelingen toereikend. Daardoor vormt deze € 0,3 miljoen een positief resultaat.
- Wet inburgering (€ 0,5 miljoen)
Bij de uitvoering van de Wet inburgering en diverse inburgeringsvoorzieningen, zoals Brede intake/PIP, bleven in 2023 gelden over. De nieuwe (Europese) aanbesteding heeft tot een vertraging geleid. Daarnaast waren er extra middelen vanuit het Rijk, die niet helemaal nodig waren. Van het totaal beschikbare budget van € 1,9 miljoen is een bedrag van zo'n € 0,5 miljoen niet gebruikt.
- Bedrijfsvoering Participatie (€ -0,8 miljoen)
Door de extra inzet van personeel en (duurdere) uitzendkrachten is het saldo van de bedrijfsvoering € -0,8 miljoen.

- **Bewindvoering (€ 0,1 miljoen)**
Het budget voor de 2 gemeentelijke bewindvoerders is niet volledig uitgenut doordat 2 bewindvoerders zijn gestart per 1 oktober. Er resteert een bedrag van € 0,1 miljoen.
- **Ondersteuning energiekosten studenten 2023 (€ 0)**
Studenten met een laag inkomen en aantoonbare energielasten kunnen een beroep doen op de bijzondere bijstand. Breda heeft hiervoor van het Rijk een bedrag van € 0,7 miljoen ontvangen. In 2023 is hier weinig gebruik van gemaakt. Er resteert een bedrag van € 0,65 miljoen. In het gewijzigde wetsvoorstel Energietoeslag 2023 is landelijk een oplossing gevonden voor studenten die te maken hebben met verhoogde energiekosten. DUO verstrekt hiervoor een gift van € 400. Het resultaat van € 0,65 miljoen is budgettair neutraal doordat de lagere uitgaven ook een lagere uitname uit de reserve tot gevolg hebben.
- **Energiepakket gemeente Breda voor bewoners (€ 0)**
Binnen Participatie zijn de volgende projecten opgenomen: uitbreiding sociale energiecoaches (€ 0,2 miljoen), noodfonds bewoners (€ 0,25 miljoen) en personele inzet energiepakket bewoners (€ 0,3 miljoen). De 13 sociale energiecoaches die in 2023 zijn gestart, worden nog bekostigd vanuit het Rijk. Hierdoor zijn de gemeentelijke middelen nog niet aangesproken. Het gemeentelijk noodfonds bewoners was operationeel tussen 1 april en 31 december. Er zijn 30 toekenningen geweest en de uitgaven zijn met € 8700 minimaal. De personele inzet wordt eerst door eigen medewerkers gedaan. Pas bij een sterke toename van het aantal ondersteuningsaanvragen wordt het aanvullende budget aangesproken. In 2023 is 1 fte (€ 84.000) ten laste van dit budget gebracht. Omdat er minder uitgaven zijn geweest, vindt er een lagere uitname uit de algemene reserve plaats. Hierdoor is het resultaat budgettair neutraal.
- **Schuldenafkoopfonds (SAF, € 0)**
Van het beschikbare budget van € 0,27 miljoen resteert een bedrag van € 0,17 miljoen. De uitgaven zijn achtergebleven, omdat er ook andere mogelijkheden dan het SAF waren, zoals 'hulp bij energiekosten' en het 'potje schrijnende situaties'. Daarnaast beginnen de verbeterde inzet op vroegsignalering en monitoring, en nazorg hun vruchten af te werpen. Wel verwachten we de komende jaren een stijging, omdat het aantal vroegsignaleringen sterk blijft stijgen. Daarnaast vervalt de energietoeslag, terwijl de energierekeningen hoog blijven. Conform de afspraak in het beleidsplan Armoede en schulden blijft het bedrag van € 0,17 miljoen gereserveerd in het fonds. (Dit is budgettair neutraal, omdat lagere uitgaven ook een lagere uitname uit de reserve betekenen.)
- **MAM-fonds (€ 0)**
Bij de jaarrekening 2022 zijn de resterende MAM-gelden overgeheveld naar 2023 om schuldhelpverlening te kunnen bieden aan ondernemers met (dreigende) problematische schulden. Voor het opzetten van deze expertise in de reguliere dienstverlening is € 0,35 miljoen beschikbaar. De kosten worden onder meer veroorzaakt door de aanschaf- en opleidingskosten voor een nieuw systeem. Door vertraging in het aanbestedingstraject is er dit jaar € 0,11 miljoen uitgegeven. Het resterende bedrag van € 0,24 miljoen volgt in 2024. (Dit is budgettair neutraal, omdat er ook maar een uitname van € 0,11 miljoen uit de reserve hoeft plaats te vinden.)

Leven (resultaat: € 0,4 miljoen)

- **Volksgesondheid (€ 0,3 miljoen)**
Het positieve resultaat bij Volksgezond komt doordat er SPUK-middelen vanuit het IZA en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zijn ingezet om lokale initiatieven te financieren. Hierdoor zijn lokale middelen vrijgespeeld. Voor € 0,15 miljoen wordt een budgetoverheveling voorgesteld voor het inzetten van extra capaciteit. Er zijn enkele flinke (landelijke) beleidsopgaven toegevoegd aan het gezondheidspakket, zoals het IZA, het GALA, gezondheid in relatie tot de Omgevingswet, 5 ketenaanpakken en de nieuwe gezondheidsvisie. Deze zijn dermate groot dat we in ieder geval in 2024 extra capaciteit nodig hebben.
- **Sportbeleid (€ 0,1 miljoen)**
Vanuit de reserve sportinvesteringen is € 1 miljoen toegevoegd aan de begroting van sportbeleid. De uitgaven zijn afhankelijk van het aantal aanvragen door sportverenigingen. Er waren minder aanvragen dan verwacht, waardoor € 0,7 miljoen niet is ingezet. Hierdoor is het resultaat inclusief de mutatie van de reserve sportinvesteringen € 0,1 miljoen. Dit positieve resultaat wordt veroorzaakt door diverse projectbudgetten.

Ontmoeten (resultaat: € 3,2 miljoen)

- Wijkaanpak (€ 0,26 miljoen)
We hebben de helft van het energiepakket gerealiseerd, waardoor € 0,1 miljoen niet is uitgegeven. Een aantal buurthuizen hadden namelijk een vast energiecontract. Omdat er minder uitgaven worden verwacht, vindt er een lagere uitname uit de reserve plaats. Hierdoor is het resultaat budgettair neutraal. Daarnaast is zo'n € 0,23 miljoen niet uitgegeven voor speelvoorzieningen. Dit betreft een onderuitnutting voor sport in de openbare ruimte. Daarnaast is een areaaluitbreiding toegevoegd na de vaststelling van de bestuursrapportage, waardoor een volledige uitnutting niet mogelijk was. Het resterende bedrag betreft een afwijking op de wijkplatforms. Tegelijkertijd zien we een stijgende lijn in het aantal aanvragen voor wijkinitiatieven (zie de indicator).
- Opvang vluchtelingen (€ 2,96 miljoen)
Voor de opvang van ontheemde Oekraïners hebben we 2 locaties in Breda. De uitgaven hiervoor waren € 16,4 miljoen. In de begroting was initieel een forse kostenpost opgenomen voor elektriciteit en warmte. Door de verlaagde energieprijzen en het beperkte verbruik vielen de daadwerkelijke uitgaven mee. Gemeenten ontvangen vanuit het Rijk een normbedrag voor de opvang van ontheemde Oekraïners. Op basis van het aantal opgevangen personen in Breda was de ontvangen subsidie in 2023 € 19,3 miljoen.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen	Verwachte uitgaven 2023	Werkelijke uitgaven tm 2023	Onderuitnutting uitgaven 2023	Vrijval 2023	Nog beschikbaar eind 2023
Vitaal en Sociaal Breda						
Wijkontwikkeling	255	255	8	247		247
Speelvoorzieningen	721	521	756	-235		-35
Totaal	976	776	764	12	0	212

Wijkontwikkeling

Project Linie-Zuid heeft vertraging opgelopen vanwege het uitlopen van het Europese deel. Het uitwerken van de potentiële maatregelen en de impact daarvan bij de Europese partners duurde langer dan verwacht.

Speeltoestellen

We hebben in 2023 € 0,2 miljoen meer kunnen investeren dan gepland. Door de vervanging van een Cruifcourt is het krediet met € 0,04 miljoen overschreden.

RESERVES

Bedragen x €1.000

	Stand 1-1-2023	Bedrag mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Investeringen sportverenigingen	0	736	736
Vrouwenopvang	1.072	0	1.072
Algemene reserve programma 1	950	-185	765
Exploitatiereserve programma 1	11.946	-7.868	4.078
Totaal	13.967	-7.316	6.651

Reserve investeringen sportverenigingen

De mutatie heeft betrekking op een dotatie van € 1 miljoen aan deze reserve en een onttrekking van € 0,25 miljoen uit deze reserve. De onttrekking heeft te maken met een investeringsregeling die door sportverenigingen is aangesproken.

Reserve vrouwenopvang

Deze reserve betreft de noodzakelijke vernieuwing/verbouwing van de vrouwenopvangvoorziening

aan de Assumbrugstraat. Zodra Safegroup aangeeft wanneer ze starten met de volgende fase van de verbouwing, komt er een verzoek tot onttrekking van deze reserve.

Algemene reserve programma 1

De mutaties in de algemene reserve betreffen uitgaven in het kader van het energiepakket 2023 voor bewoners en de wijkaanpak. Deze uitgaven zijn minimaal, omdat er ook rijksmiddelen beschikbaar waren. Deze zijn als eerste ingezet.

Exploitatiereserve programma 1

De mutaties in de exploitatiereserve betreffen uitgaven voor diverse posten vanuit voorgaande budgetoverhevelingen. Bij de verschillende thema's zijn de grootste posten toegelicht. Daarnaast gaat het om toevoegingen van gelden die zijn ontvangen in 2023 en die pas in 2024 nodig zijn.

VOORZIENINGEN

Bedragen x €1.000

	Stand 1-1-2023	Bedrag mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Vrz van derden verkregen middelen (progr 1)	77	-72	4
Vrz archivering Juzt	1.370	-76	1.294
Gerealiseerd resultaat	1.447	-148	1.298

Voorziening van derden verkregen middelen

De mutaties betreffen diverse inlossingen en uitgaven in het kader van Social Return On Investment (SROI).

Voorziening archivering Juzt

Bij de liquidatie van Juzt is afgesproken dat de gemeente Breda de dossiers (cliëntendossiers, personeelsdossiers, financiële dossiers en het bestuursarchief) de komende 20 jaar beheert.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Samen voor onze toekomst, beleid jeugd(hulp) 2020-2023	Kaderstellend	2020
Strategische Onderwijsagenda Breda 2019/2020 - 2023/2024	Kaderstellend	2019
Subsidies Breda samen doen, 2021-2022	Kaderstellend	2020
Beleidskader Participatie	Kaderstellend	2015
"Werken (aan geldzorgen) loont. Beleidsplan Armoede en schulden Breda 2020-2023"	Kaderstellend	2020
Beleidsplan WMO (Goede zorg doen we samen)	Kaderstellend	2015
"Thuis in Breda 2019"	Kaderstellend	2019
Alliantie Breda, 2019 tot en met 2022	Uitvoerend	2019
Opvang en bescherming in Regio Breda	Kaderstellend	2017
Verordening Maatschappelijke Ondersteuning Breda 2021	Kaderstellend	2021
Verordening Jeugdhulp Breda 2020	Kaderstellend	2021
Uitvoeringsplan jeugd(hulp) 2020-2023 Samen voor onze toekomst	Uitvoerend	2021
Beleidskader regionale maatwerkvoorziening Beschermd wonen regio Breda	Kaderstellend	2021
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022
Team Breda Uitvoeringsprogramma Sport en bewegen 2023 - 2026	Kaderstellend	2023
Beleidskader Maatschappelijke Opvang, OGGZ en Verslavingspreventie regio Breda	Kaderstellend	2023

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

GR GGD West-Brabant

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website GGD West-Brabant:	GGD West-Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Arnoud van Vliet
Belang Breda in verbonden partij in %:	23,3%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

De GGD voert de Wet publieke gezondheid uit. Zij richt zich op het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van alle inwoners van West-Brabant. Dit zijn de hoofdtaken van de GGD:

- Infectieziektebestrijding.
- Medische milieukunde.
- Jeugdgezondheidszorg (JGZ).
- Hygiënezorg.
- Beleidsadvisering.
- Gezondheidsbevordering.
- Epidemiologie.

De GGD sluit goed aan op het Bredase sociaal domein en geeft via gezondheidspreventie invulling aan de beweging naar voren.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Dit jaar is de nieuwe toekomstvisie 2023 – 2033 'We maken samen gezond gewoon' vastgesteld, die samen met gemeenten, GGD Hart voor Brabant, partners, collega's en inwoners opgesteld.

De vier thema's waarop we ons vanuit de toekomstvisie de komende jaren willen focussen zijn:

- Voorkomen als het kan, beschermen als het moet;
- Iedereen verschillend, allemaal gelijk;
- Zelf, maar niet alleen;
- Overal om ons heen, binnen en buiten

In 2023 werkte de GGD steeds meer samen met anderen aan een gezond, veilig en gelukkig (West-) Brabant. Enerzijds met andere GGD'en, vooral met GGD Hart voor Brabant, waarmee steeds meer ook de bedrijfsvoering is afgestemd. Maar ook de samenwerking met GGD Brabant-Zuidoost en de andere buur-GGD'en is versterkt. Daarnaast is in 2023 de samenwerking met de Provincie verstevigd vanuit hun opgave van drie gezonde levensjaren voor elke Brabander erbij, die aansluit bij de toekomstvisie op de Publieke Gezondheid 'Wij maken samen gezond gewoon'. Met vele andere ketenpartners ging de GGD in 2023 in West-Brabant aan de slag in het kader van Het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

In 2023 had de GGD te maken met een aantal fikse uitdagingen. Er is een brede maatschappelijke onrust in binnen- en buitenland. De gemeenten in West-Brabant boden voor de Oekraïners, evenals voor vluchtelingen uit andere landen, noodopvang aan en dit bracht extra taken voor de GGD met zich mee. Screenings van kinderen en de vaccinatie van kinderen en volwassenen kwamen erbij. Ook voerde de GGD de technisch hygiënische inspecties uit van de opvanglocaties in onze regio. Medio 2023 is de GGD gestart met de voorbereiding voor de uitbreiding van de jeugdgezondheidszorg van 0-4 jaar in Breda per 2024. Eind 2023 kregen we te maken met een Mazelenuitbraak in onze regio.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De GGD heeft het afgelopen jaar een flinke stap vooruitgezet voor wat betreft informatieveiligheid, dit is een steeds belangrijker wordend risico waar dus op geanticipeerd wordt. Verder kon door de

aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt een aantal vacatures moeilijk ingevuld worden. Een en ander laat zien dat externe factoren van invloed zijn op ons werk en op de publieke gezondheid en veiligheid. We moeten ons continu bewust blijven van de kwetsbaarheid van onze samenleving en de GGD als crisisorganisatie verder ontwikkelen.

GR Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Brabant Midden-West-Noord

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website Regionale ambulancevoorziening:	Regionale Ambulancevoorziening
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Arnoud van Vliet
Belang Breda in verbonden partij in %:	2,4 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij

Met de Regionale ambulancevoorziening (RAV) zijn Bredanaars verzekerd van adequate ambulancezorg. Dit betekent hulpverlening op de plaats van een ongeval, en goed en snel vervoer naar het ziekenhuis, binnen de verplichte aanrijtijden. Hierover zijn prestatieafspraken gemaakt met de zorgverzekeraars en de RAV. De gemeente geeft geen financiële bijdrage aan de GR RAV.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

De samenleving en het zorglandschap in Nederland veranderen in snel tempo. Dé uitdaging voor de toekomst is om kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van (acute) zorg voor iedereen te garanderen, bij een toenemende vraag naar spoedzorg en een groter wordend tekort aan zorgmedewerkers. In september 2022 verscheen het Integraal Zorgakkoord (IZA), een samenwerkingsplan van VWS en een groot aantal zorgpartners, waarin zij afspraken vastlegden over het realiseren van meer passende, preventiegerichte, duurzame en gedigitaliseerde zorg in ons land. In vervolg daarop verscheen de Kamerbrief Beleidsagenda Toekomstbestendige Acute Zorg, waarin de minister van VWS een aantal acties presenteerde die voortbouwen op de afspraken in het IZA (Integraal Zorgakkoord), rondom de volgende drie kernpunten: Kwaliteit en toegankelijkheid van de zorg, Zorgcoördinatie en Samenwerking in de regio. Bovengenoemde publicaties bevatten een aantal zaken die van direct belang zijn voor de ambulancesector zoals: acute zorg aan huis, ontwikkeling van zorgcoördinatie, bestrijden van personeelstekort, verbetering van (digitale) informatieoverdracht tussen ketenpartners en onderzoek naar innovatieve technologische en digitale oplossingen. Dit vereist de bereidheid van alle ketenpartners om intensief samen te werken, buiten de eigen kaders te denken en over drempels te stappen. Dit is voor de RAV BMWN en haar ketenpartners in de acute zorg samengekomen in 2023 in het ROAZ-beeld en het ROAZ-plan. In 2024 wordt dit verder uitgewerkt in onder andere de opzet van Zorgcoördinatie in de ROAZ regio Brabant

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de gemeente is er geen (financieel) risico.

GR Programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten

Vitaal en Sociaal Breda:	Thema Opgroeien
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	45,7%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

De gemeenschappelijke regeling Programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten is beter bekend onder de naam Regionaal Bureau Leren West-Brabant (RBL). In de regio werken we samen met 16 gemeenten aan het voorkomen en terugdringen van verzuim en schooluitval. Daarbij zetten we in op leerrecht in plaats van leerplicht. Hiermee krijgt iedere jongere de kans om op basis van eigen

kwaliteiten zich te ontwikkelen naar de voor hen hoogst haalbare startpositie in de maatschappij. De 16 gemeenten werken samen op verschillende niveaus:

- Niveau 1: Alle deelnemende gemeenten kozen voor gezamenlijk voeren van één leerplicht en Regionaal Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten (RMC) administratie.
- Niveau 2: Moerdijk, Drimmelen, Alphen-Chaam, Geertruidenberg, Baarle-Nassau, Oosterhout en Breda werken intensief samen om alle jongeren van 5 tot 23 jaar te begeleiden naar de juiste opleiding, zorg of werk.
- Niveau 2a: Etten-Leur, Rucphen en Zundert werken praktisch samen bij de begeleiding van jongeren op het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) en de kwalificatieplicht van jongeren van 16 tot 23 jaar. Gemeenten hebben aangegeven om af te schalen naar niveau 1.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Halverwege 2025 wordt de nieuwe wet "van school naar duurzaam werk" van kracht. De rol en taken van de doorstroomcoaches (trajectbegeleiders 18+) worden uitgebreid en vragen om andere talenten en kwaliteiten. Dit scholingsproces is reeds in gang gezet om tijdig en kwalitatief toegerust te zijn voor de invulling van deze extra taken.

Eind 2022 is door het bestuur van RBL een doorontwikkeling in gang gezet om de huidige taken en formatie in lijn te brengen met landelijke wetgeving en de omslag te maken naar meer preventief werken. Afgelopen jaar is met de 16 gemeenten gewerkt aan een beleids- en organisatieplan voor RBL om het ambitieniveau, takenpakket, governance en benodigde middelen te herzien naar een toekomstbestendige organisatievorm. RBL is een platte organisatie met bijna uitsluitend kosten voor personeel en bedrijfsvoering. Door bovenstaande onbalans in het takenpakket, toegenomen complexiteit en duur van werkprocessen en beschikbare formatie is er een hoog ziekteverzuim. De uitgaven van het RBL komen hierdoor voor 2023 hoger uit dan voorzien.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Deelnemende gemeenten staan financieel garant voor de uitvoerende (werk)organisatie RBL. Gemeente Breda heeft een verantwoordelijkheid voor een aanzienlijk aandeel in de begroting van 28% voor taken op niveau 1 en voor 56% voor taken op niveau 2. Het RBL is zelf beperkt risicodragend voor bedrijfsvoering. Er is geen sprake van eigen vermogen (solvabiliteit is 0%), geen langlopende schulden en kortlopende schulden worden gefinancierd met de gemeentelijke bijdragen. Lasten en baten zijn structureel van aard.

De volgende risico's zijn in beeld:

- Vaste formatie op programma middelen. Vanuit RBL zijn 5 vaste medewerkers werkzaam voor het regionale programma VSV. Iedere 4 jaar wordt een nieuw programma vastgesteld. In 2025 start een nieuw programma. Op dit moment zijn kaders en reikwijdte van het nieuwe programma nog niet bekend. Dit hangt samen met het van kracht worden van de nieuwe wet "van school naar duurzaam werk". Het RBL loopt een klein risico dat het VSV programma onvoldoende toereikend is om de loonkosten van medewerkers te dekken.
- Uittreding gemeenten. Gemeente Baarle-Nassau heeft aangegeven te onderzoeken of zij de overstap gaan maken naar de regio Tilburg voor de uitvoering van de leerplichttaken.
- Verandering van niveau. De 2a gemeenten hebben aangegeven dat zij willen afschalen naar niveau 1. RBL zet 1,07 FTE vaste formatie in voor deze uitvoering. Financiële en personele implicaties moeten nog worden uitgewerkt.
- Doorontwikkeling RBL. Met een omslag in werkwijze en aansturing van de leerplichtambtenaren zorgen we voor voldoende kwaliteits- en capaciteitsborging en stellen we RBL in staat om toereikend uitgerust te zijn voor deze taken. Hiervoor dienen de gemeentelijke bijdragen en de benodigde inzet bij RBL om de wettelijke taken uit te kunnen voeren herzien te worden.

BV Neovita

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leren, ontwikkelen en werken
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Neovita BV is mede opgericht voor de begeleidings- en re-integratie taken, die niet (goed) in het publieke domein passen. De gemeente Breda neemt de uitvoerende en administratieve taken voor haar rekening.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Neovita BV heeft medewerkers in dienst uit de doelgroep van de Participatiewet. Gemeente Breda detacheert hen binnen de eigen organisatie en bij andere werkgevers. Neovita belast de loonkosten door en ontvangt een vaste procentuele bijdrage op de loonsom van de gemeente Breda.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Omdat Neovita een vast percentage op de loonsom ontvangt, is er nauwelijks sprake van risico's. Voor het risico van hogere loonkosten door een nieuwe cao voor de doelgroep (Aan de Slag) is al eerder een voorziening gevormd. Deze is onderdeel van de doorbelaste loonkosten en komt niet ten laste van het resultaat van Neovita.

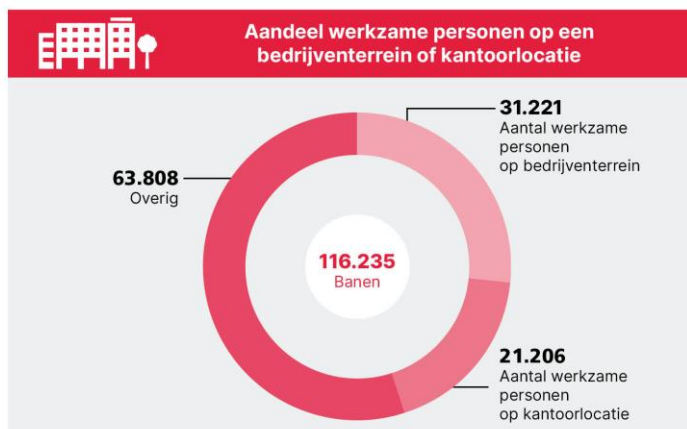
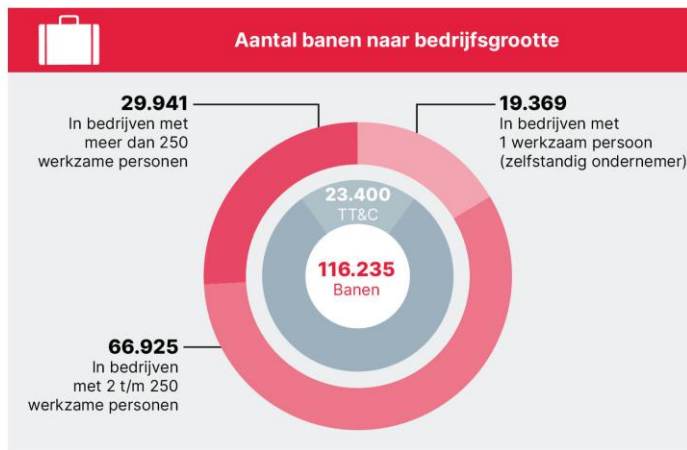
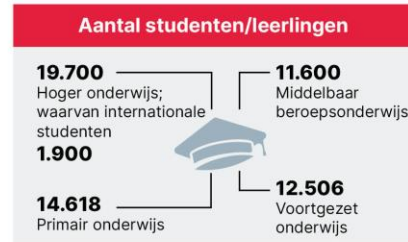
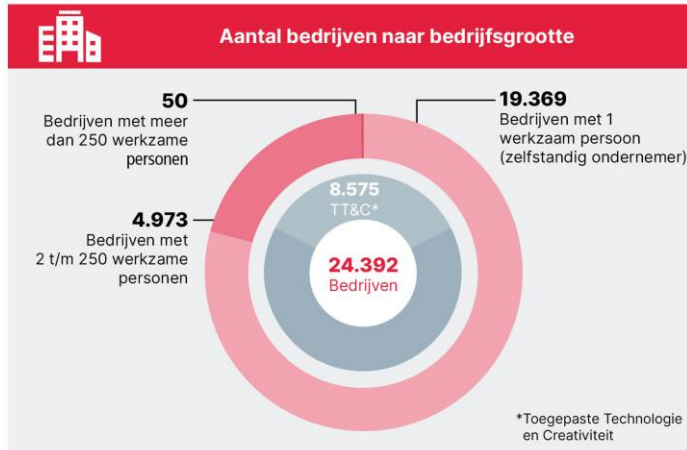
Ondernemend Breda

ONDERNEMEND BREDA

HET PROGRAMMA IN BEELD

Programma
2

ONDERNEMEND BREDA

Kengetallen 2023/meest recente realisatiecijfers.
In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

TERUGBLIK OP ONZE AMBITIE

De uitdagingen op de arbeidsmarkt zijn onverminderd groot gebleven. Diverse sectoren kampen nog met tekorten en ook de aard van werk verandert. In 2023 hebben we de wens tot meer samenwerking en krachtenbundeling opgepakt en met betrokken organisaties in de stad gewerkt aan een Actieplan Arbeidsmarkt.

Met de Economische Visie als leidraad hebben we volop gewerkt aan de profilering van Breda als stad van toegepaste technologie en creativiteit. Zichtbare resultaten als de nieuwe locatie van Breda Robotics aan de Slingerweg en de doorontwikkeling van B'WISE Incubator onderbouwden de profilering. Op niet-fysiek vlak bouwden we verder aan het ecosysteem, onder meer door de oprichting van een advisory board en door deelname aan de G40-pilot MKB dienstverlening. Daarnaast realiseerden we een mooi programma op het gebied van Impact Ondernemen met een convenant als resultaat.

In december zijn het Cultuurbeleid 2025-2040 'Stad van creatief talent' en de Uitvoeringsagenda Cultuurbeleid 2025-2028 vastgesteld

Met ons huidige cultuurbeleid gaven we ook in 2023 een impuls aan het maken, presenteren en beleven van een waardevol en divers aanbod aan kunst en cultuur.

In 2023 is gewerkt aan Gebiedsvisies voor Zuidwest (met o.a. Rithmeesterpark Fase II en uitbreiding Bond Park) en Bavel (met een bedrijventerrein van 33-40 hectare netto). Tevens is gewerkt aan het gebiedsperspectief voor de Frankenthalerstraat en aan bedrijventerrein Steenakker-Noord. Het Plan van Aanpak toekomstbestendige bedrijventerreinen Breda is net voor de zomer door het college vastgesteld en met de gemeenteraad gedeeld. Eind 2023 is het Actieprogramma de Krogten vastgesteld door de bedrijvenvereniging en de gemeente. Op verschillende bedrijventerreinen zijn concrete acties uitgevoerd met bedrijven(verenigingen) voor veiligheid, energie en groen/klimaat.

We zetten stappen om Breda aantrekkelijker te maken. Hiervoor geven we uitvoering aan het programma Verrassende Stad. Het programma Royal Roots verbond cultuur en erfgoed op een zichtbare en toegankelijke manier voor bezoekers.

Met bewoners en bezoekers is een nieuwe stijl 'VVV van morgen' ontworpen. In 2024 wordt een definitief toeristisch informatiepunt in de binnenstad. Met regiogemeenten en natuurbeheerders werkten we aan belevenisvolle recreatieve (fiets-)verbindingen door verhaallijnen aan elkaar te koppelen. Samen met Breda Marketing, Ondernemersfonds en de Vastgoedeigenaren Commercieel Onroerend zijn stappen ondernomen om gezamenlijk acties uit te voeren om te zorgen dat de binnenstad nu en in de toekomst haar aantrekkingskracht behoudt.

Thema Stimuleren economische ontwikkeling in Breda

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Ambitie 1: De kracht van toegepaste innovatie

Breda is de internationale hotspot voor Toegepaste Technologie en Creativiteit (TT&C). Daarmee staat de ambitie om te vernieuwen centraal. Dit is relevant om onze economie concurrerend te houden, oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen te bieden en talent aan te trekken en te behouden. Het Innovatiedistrict Breda is het programma om deze ambitie te realiseren. Het gaat hierbij om 3 samenhangende domeinen: het realiseren van een innovatief netwerk, het faciliteren van stimulerende bedrijven en instituties, en het ontwikkelen van inspirerende en dynamische gebieden. Economische en stedelijke ontwikkelingen gaan hand in hand in het Innovatiedistrict Breda.

In 2023 hebben we een belangrijke stap gezet om het Innovatiedistrict Breda lokaal, provinciaal en nationaal op te kaart te zetten. Onze partners vanuit kennisinstellingen, het bedrijfsleven en andere overheden onderschrijven het belang en zijn bereid om hier met ons de schouders onder te zetten. Samen met hen hebben we binnen TT&C een extra focus aangebracht op de thema's robotisering en

gaming. We hebben Breda een nog herkenbaarder economisch gezicht kunnen geven, wat zorgt voor meer dynamiek en samenwerkingskansen.

Belangrijke organisaties, zoals B'WISE Incubator, Breda Robotics en het Gamecluster Breda zijn in 2023 opgericht of gegroeid. Zij zorgen voor steeds meer impact richting partnerbedrijven, talenten en onze maatschappij. Als voorbeeld noemen we de robotisering in de agrosector en in de zorg. Verder hebben we belangrijke stappen gezet binnen verschillende gebiedsontwikkelingen, waarbij we geleidelijk de filosofie van een innovatiedistrict introduceren.

Ambitie 2: Ondernemen met lef

Ondernemers en bedrijven vinden in Breda ondersteuning om te groeien, te vernieuwen en betekenisvol te ondernemen. In 2023 boden we een aantal programma's aan om ondernemers daarbij te ondersteunen, onder meer als hulp bij het starten van een bedrijf, digitaliseren en verduurzamen. Naast enkele concrete projecten werkten we daarnaast aan het verbeteren van de dienstverlening als één samenhangend systeem. Zo wordt dit meer één geheel vanuit het perspectief van de ondernemer en is onze inzet beter gericht op onze doelen. We werkten aan het Actieplan Arbeidsmarkt Breda en haalden veel inbreng op vanuit het onderwijs, arbeidsmarktorganisaties en bedrijven. In 2023 gaven we daarnaast een flinke impuls aan internationalisering door de samenwerkingen met Duitsland en Vlaanderen te verdiepen en met het programma LivingIn.

Ambitie 3: Verrassende stad

Met de uitvoering van het programma Verrassende stad (onderdeel van de Economische Visie) zorgden we ervoor dat Breda een fijne stad is om te bezoeken. Breda is een stad met een goed vestigingsklimaat en een goede mix aan voorzieningen, die zijn afgestemd op de wensen en behoeften van gebruikers. In 2023 hebben we stappen gezet om Breda nog aantrekkelijker te maken. Het programma Royal Roots verbond cultuur en erfgoed op een zichtbare en toegankelijke manier voor bezoekers.

Met bewoners en bezoekers dachten we na over hoe de 'VVV van morgen' eruit moet zien, als opmaat naar een definitief toeristisch informatiepunt in de binnenstad. Met regiogemeenten en natuurbeheerders werkten we aan belevenisvolle recreatieve (fiets)verbindingen door verhaallijnen aan elkaar te koppelen. Breda Marketing, het Ondernemersfonds en de Vastgoedeigenaren Commercieel Onroerend Goed hebben samen met de gemeente hun acties op elkaar afgestemd en gezamenlijk nieuwe acties geformuleerd die ervoor moeten zorgen dat de binnenstad nu en in de toekomst haar aantrekkingskracht behoudt.

Werklocaties

In 2023 werkten we verder aan het (op termijn) beschikbaar krijgen van nieuwe én bestaande locaties voor werken en voorzieningen. We hebben stappen gezet in het proces om nieuw aanbod op nieuwe en bestaande terreinen beschikbaar te krijgen. Op die laatste werkten we ook verder aan thema's als veiligheid, de energietransitie en groenvoorziening. Door onderzoeken en monitoring kregen we meer inzicht in de opgave en konden we dit vertalen in een plan van aanpak Toekomstbestendige Bestaande Bedrijventerreinen, op basis waarvan we gericht aan de slag kunnen. We werkten daarnaast door aan een gezonde kantorenmarkt, waarbij we inzicht in de Bredase kantorenmarkt verkregen door onderzoek, verder gingen met de reductie van de bestemmingsplancapaciteit en werkten aan de verduurzaming van bestaande kantoren.

Ambitie 4: Digitalisering

Breda zet zich in voor een hoogwaardige digitale infrastructuur. Daarvoor hebben we verder gebouwd aan de bedrade verbindingen en hebben we samen met de provincie Noord-Brabant en de gemeenten Eindhoven, Helmond en 's-Hertogenbosch officieel de BrabantRing opgericht. De BrabantRing is een gesloten glasvezelnetwerk waarmee overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven veilig, snel en betrouwbaar gegevens kunnen uitwisselen.

Dankzij deze goede verbindingen kunnen we nieuwe diensten mogelijk maken en meer inzicht krijgen in maatschappelijke vraagstukken. Om dit te organiseren, bouwen we een digitale replica van Breda, de digital twin. Hiermee heeft Breda het afgelopen jaar geëxperimenteerd, onder andere door de samenwerking via het Europese subsidieproject Smart City Monitor (SCM) met de gemeente 's-Hertogenbosch, BUas, JADS, Argaleo en Geodan. Daarmee is de meerwaarde bewezen voor het sturen op maatschappelijke opgaven en het maken van beleidskeuzes. De digital twin geeft namelijk inzichten die we vooraf nog niet hadden. Zo weten we nu bijvoorbeeld beter waar fietsers rijden en waar zij lang moeten

wachten bij verkeerslichten. Ook tijdens evenementen hebben we geëxperimenteerd met informatie uit de digital twin. Op basis van tellingen door lasersensoren, de drukte in de parkeergarages en de locaties van geparkeerde deelscooters krijgen we beter zicht op de drukte in de stad.

Om ervoor te zorgen dat inwoners zich zo prettig mogelijk voelen bij de digitale ontwikkelingen in de stad, is er een convenant opgesteld voor het samenwerken in het Bredata stedelijk ethisch team. Dit is in september, tijdens de landelijke Citydeal-dag in Breda, door alle 9 deelnemende partijen ondertekend. Naast het overleg met het ethisch team zijn er ook sessies begeleidingsethiek georganiseerd, onder meer over de inzet van de digital twin. Bij deze sessies was een zeer divers team aanwezig, van binnen én buiten de gemeente en van ondernemers tot inwoners.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

De kracht van toegepaste innovatie

Samen met onze partners uit het onderwijs en het bedrijfsleven hebben we het programma voor het Innovatiedistrict Breda verder uitgewerkt. Dit is de basis geweest voor een presentatie en een korte film waarmee we op verschillende plekken (nationaal en lokaal) onze ambitie hebben toegelicht. Dit deden we uiteraard om bekendheid en draagvlak te creëren. Daarnaast is dit onderzoek gebruikt om opdracht te geven voor het ontwikkelen van een gebiedsvisie voor het Slingerweg-gebied (ontwikkeling van een Robot Campus Brabant) en de programmering van 't Zoet. De gemeente is 3 jaar geleden aangehaakt bij de Stichting Breda Robotics. Het doel was het stimuleren van de inzet van robotisering in productieprocessen, het ontwikkelen van nieuwe robottoepassingen en het bieden van een hybride leeromgeving voor studenten van onder andere Avans Hogeschool en Curio. In 2023 is een provinciale subsidieaanvraag gehonoreerd, waardoor we onder andere de werkorganisatie flink hebben kunnen versterken. Samen met Vlaanderen hebben we een Europese Interregsubsidie binnengehaald, gericht op robotisering in de agrosector. Hierbij is Breda Robotics leadpartner. Ook is er een programma gestart voor robotisering in de zorg. Als onderdeel van de schaaflsprong hebben we Breda Robotics verplaatst van de Koepel naar een ruimte in het Slingerweg-gebied.

Samen met BUAs en de provincie Noord-Brabant hebben we een programma opgesteld voor het versterken van het gamecluster in Breda. Het gaat hierbij om activiteiten op het vlak van entertainment games, serious gaming en immersive technologies (VR/AR). Om dit programma te realiseren, is eind 2023 een subsidieaanvraag bij de provincie ingediend. Voor de gemeente Breda staan hier 3 onderdelen in: het realiseren van een fysieke Game Hub, het ondersteunen van startende gamebedrijven (business development) en het organiseren van een jaarlijks game-event (Breda Game Week). De Breda Game Week heeft voor de eerste keer in november 2023 plaatsgevonden en was een succes. Bij de toekenning van de subsidie worden de genoemde onderdelen in 2024 gestart.

Start-ups hebben een cruciale rol bij vernieuwing en innovatie. Daarom heeft de gemeente Breda, samen met REWIN West-Brabant, begin 2023 de B'WISE Incubator geopend. Een fysieke plek waar zo'n 40 start-ups de kans krijgen om zich te ontwikkelen tot de nieuwe pareltjes van onze economie. B'WISE Incubator biedt hiervoor een inspirerende omgeving, een coachingprogramma, toegang tot financiering en diverse toespitste events. Gezien het succes van de eerste fase is besloten om de incubator uit te bouwen. Naar verwachting wordt de tweede fase in het tweede kwartaal van 2024 geopend.

In 2023 heeft de Economic Board West-Brabant haar nieuwe strategie gepresenteerd. De ambitie is om West-Brabant binnen Nederland te ontwikkelen tot dé voorloper in de transitie naar de nieuwe economie en als plek voor innovatieve ondernemers die daaraan bijdragen. De Economische Agenda West-Brabant voor de periode 2023-2026 beschrijft de uitwerking van deze strategie in een meerjarenagenda. Kernthema's hierbij zijn plantbased ondernemen, circulair ondernemen, start-up & scale-up en innovatief mkb. In deze programma's bouwen we ook voort op robotisering, digitalisering en AI. Dit geldt ook voor de inzet van creatieve denkkracht, waardoor er stevige relaties zijn met de Bredase agenda. Op basis van deze nieuwe agenda is ook de samenstelling van de Board aangepast.

Voor de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT) is de economische propositie opgeleverd. We zetten samen in op Human Centered Innovation. Innovatie en technologie zijn belangrijk, maar we realiseren ons terdege dat het menselijke aspect hierbij niet uit het oog mag worden verloren. Bij de kennisinstellingen en bedrijven in de regio's zit de kennis en kunde om de combinatie van mens en

technologie te onderzoeken, te verbeteren en toe te passen. In 2023 zijn 3 proeftuinen gestart om dit in de praktijk te testen. Deze hadden betrekking op de eiwittransitie, zorg in de wijk en wijkdistributie. De proeftuinen worden in 2024 verder doorontwikkeld, maar de basis voor de samenwerking is gelegd.

Ondernemen met lef

We hebben proactief de top 50-bedrijven in de Toegepaste Technologie & Creativiteit en de top 10-accounts in de focussectoren bezocht. Het ondernemersteam bood ondersteuning aan deze ondernemers en stimuleerde het gebruik van hun innovaties richting ons meer traditionele mkb en voor onze maatschappelijke uitdagingen. We werkten nauw samen met onder andere de onderwijsinstellingen, REWIN, BOM, Digiwerkplaats Breda en de innovatieclusters. In 2023 is een start gemaakt om de accountmanagers van het ondernemersteam intensiever en in een vroeg stadium te betrekken bij trajecten en projecten, en hen in te zetten als linking pin met de betreffende ondernemers(doelgroep).

Met een centraal loket ondersteunde het ondernemersteam vele ondernemers van klein tot groot en in alle sectoren reactief op een groot aantal thema's, waaronder: huisvesting, vergunningen, inkoop en starten. Hierbij werkten we nauw samen met meerdere afdelingen, Business Coach Breda en B'WISE.

Voor de mkb-vernieuwing hanteerden we een proactieve benadering. Het doel was om ondernemers te ondersteunen om toekomstbestendig te worden, vooral op het gebied van verduurzaming, digitalisering, data en AI. Evenementen als de Tech Summit (ACT NOW), de Week van de Circulaire Economie en de Game Week boden inspiratie en contacten. Concrete hulp kregen ondernemers door programma's als SustainABLE, de Circulaire Business Challenge, Datacoaches en Digitale Werkplaats. Voor de uitvoering van plannen verbonden we ondernemers met innovatieclusters, zoals Breda Robotics en Breda Circulair, het onderwijs of expertbedrijven. We verstrekten een aantal TT&C-subsidies aan technologische en creatieve projecten. Vanuit de Actieagenda mkb-dienstverlening 2024-2026 zijn we samen met het Rijk en de G40/VNG als een van de 6 pilotgemeenten gestart met een actieplan om de dienstverlening aan ondernemers te verbeteren in Breda en de regio West-Brabant. We trekken hierbij samen op met REWIN.

We deden mee aan de Citydeal Impact Ondernemen en organiseerden bijeenkomsten en coaching voor bedrijven die impact maken voorop hebben staan. We verbonden hen met Betrokken Ondernemers Breda en Breda Circulair. Met een aantal partijen (Urban Living Lab Breda, de Triple O Campus, Betrokken Ondernemers Breda (BOB), Avans Centre of Expertise Brede Welvaart en Nieuw Ondernemerschap) ondertekenden we de samenwerkingsverklaring 'Impact ondernemen, het nieuwe normaal in Breda'.

Voor de realisatie van het Actieplan Arbeidsmarkt (de nieuwe naam voor het Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt) doorliepen we een intensief intern en extern proces. Vanuit de 3 beleidsdomeinen werkten we aan een gezamenlijke opzet en inventariseerden we de behoeften en ontwikkelingen bij stakeholders. De inzichten (onder andere uit een aantal interviews) verwerkten we tot een raamwerk voor het actieplan. Daarmee legden we een goede basis voor een brede stakeholdersessie in januari 2024.

We voerden de ondernemerspeiling uit. In deze peiling vroegen we Bredase ondernemers naar hun mening over, onder andere het vestigingsklimaat, het ondernemersklimaat en dienstverlening vanuit de gemeente.

Om het internationale netwerk van Breda te versterken, waren we in 2023 op diverse thema's actief:

- In zusterstad Wroclaw sprak wethouder Peter Bakker op het internationale congres 'City-Water-Quality of Life'. Een delegatie uit Wroclaw bezocht Breda in het kader van de bevrijding. De burgemeesters van Breda en Lviv ontmoetten elkaar in Breda en spraken over samenwerking. We hebben gezocht naar een moment om de MoU Lviv-Wroclaw-Breda te ondertekenen, maar dit bleek moeilijk planbaar door de oorlog in Oekraïne. We troffen voorbereidingen voor een kunsttentoonstelling uit Lviv in het Stedelijk Museum Breda, waren betrokken bij de Oekraïne-projecten van VNG International en verzamelden hulpmateriaal voor Lviv.
- De stedenband met Yangzhou is na de evaluatie in maart 2023 officieel beëindigd op de Chinese ambassade.
- We hebben samenwerkingskansen met Duitsland en Vlaanderen verkend. Met de burgemeester brachten we een werkbezoek aan Stuttgart (Baden-Württemberg), dat was gericht op robotisering en gaming, in combinatie met zijn rol als spreker bij de Urban Future

Conference. We waren gaststad voor de Vlaams-Nederlandse Handelsdag en combineerden dit met een bijeenkomst voor Vlaamse en Nederlandse bestuurders uit de grensregio.

- De pilot Reshoring is afgesloten bij gebrek aan interesse vanuit Bredase ondernemers voor de ondersteuning van de gemeente.
- Het warme welkom voor internationals (LivingIn-coördinator en -programma) kreeg een impuls door een subsidie van de provincie. Voorbeelden van resultaten zijn het Brabantbrede LivingIn-onderzoek van Decisio, het succesvolle pilotproject Women for Women, de grote opkomst bij het International Women's Day (IWD) Breda-event, de welkomstbijeenkomsten en Monthly Meetups en activiteiten om bedrijven te interesseren voor internationals als verborgen pool van talenten. Holland Expat Center South was hier ook bij betrokken.
- Om Breda meer zichtbaar te maken voor internationale bedrijven leverden we via Breda Business een nieuwe internationale economische brochure op. Verder lanceerden we een vervolg van de campagne 'Breda Beyond Borders' en werkten we aan de Engelstalige website.

BredaBusiness

De afgelopen jaren hebben we flink gebouwd aan het merk BredaBusiness. Begin 2023 voerden we een analyse uit. Die leidde tot een gefocuste en strategische marketing- en communicatieaanpak voor 2023. De basis bleek consistent te zijn, maar het is niet altijd helder (intern en extern) wie we zijn, wat we doen en waarom. Daarom hebben we met Bredase bureaus een positioneringspiramide ontwikkeld om de diverse rollen van BredaBusiness scherp te krijgen. Hierbij ontwikkelden we een interne campagne en toolkits.

Onze inzet bleef gericht op een actuele contentstrategie, met een crossmediale strategie tussen het platform BredaBusiness.com, de LinkedIn-pagina BredaBusiness en het YouTube-kanaal. Met deze content creëerden we bewustwording, maar ook leads. De etalage van BredaBusiness was gevuld met vaste rubrieken en campagnes over actuele economische thema's en met actuele ontwikkelingen.

Een mooi voorbeeld was de Breda Beyond Borders-campagne om het internationale vestigingsklimaat zichtbaar te maken, waarbij de focus ligt op storytelling en ambassadeurschap. Daarnaast lanceerden we een 'groencampagne' om subsidies voor het vergroenen van bedrijventerreinen te stimuleren. Die hebben we versterkt met een fysieke roadshow langs bedrijventerreinen en een online e-book. Op de landelijke Dag van de Ondernemer organiseerden we een succesvolle eerste BredaBusiness-editie.

Verrassende stad

- In de Houtmarktpassage opende Breda Marketing in juli 2023 een tijdelijk toeristisch informatiepunt. Daar verstrekten zij toeristische informatie én brachten ze de wensen en ideeën van bewoners en bezoekers in kaart voor het definitieve toeristische informatiepunt. Die zijn verwerkt in het concept voor het definitieve informatiepunt, dat in april 2024 zijn deuren opent.
- Het Stedelijk Museum opende zijn nieuwe vaste tentoonstelling 'de Nassaus van Breda'. Op het Kasteelplein stond de blindfloor, een openlucht kunstwerk dat als podium voor de stad diende en het verhaal van de Nassaus vertelde. De podcastserie 'Vooruit naar het verleden' werd uitgebracht en het muziekevenement Popmonument droeg het koninklijke verleden op een creatieve manier uit.
- De Vereniging Commercieel Onroerend Goed Binnenstad Breda (VCOB), het Ondernemersfonds Binnenstad Breda, Breda Marketing en de gemeente ontwikkelden een gezamenlijk activiteitenprogramma om de Bredase binnenstad aantrekkelijker te maken. Dit is een continu proces dat ook in 2024 wordt voortgezet.
- Breda Marketing (BM) lanceerde voor bewoners en toeristen een groene route langs duurzame ondernemers in Breda. Met creatieve ondernemers uit het Havenkwartier werd dit gebied op een bijzondere en zichtbare wijze verbonden met de binnenstad door het concept 'de rode draad'. Voor de placemaking in 't Zoet bracht BM partijen samen en stelde zij een procesplan op. BM heeft Breda in binnen- en buitenland uitgedragen. De smaakmakerscampagne werd voortgezet.
- De detailhandelsvisie wordt uitgevoerd. De gemeenteraad is geïnformeerd over het proces waarmee de gemeente de opgaven 'integrale gebiedsvisies' en 'het verminderen van de bestemmingsplancapaciteit' gaat oppakken.
- De vaststelling van het horecabeleid is in overleg met de stakeholders uitgesteld vanwege de samenhang met de nieuwe terrasverordening. Beide documenten worden in 2024 ter besluitvorming voorgelegd.

- We hebben de betrokkenheid van ondernemers bij de verbetering van winkelgebieden vergroot via de subsidie impulsgeld winkelgebieden. Bedrijveninvesteringszones (BIZ), ondernemersfondsen, winkeliersverenigingen en vastgoedverenigingen hebben initiatieven in kunnen dienen om aanspraak te maken op deze subsidie. Initiatieven die met deze impuls gelden tot stand zijn gekomen, zijn: de starterswinkels, schoonmaakacties in de binnenstad, het aanstellen van een binnenstadsmakelaar, het veiliger maken van de sfeerverlichting en de decemberprogrammering Breda Straalt.
- We hebben bijgedragen aan de organisatieontwikkeling van de VCOB en de proceskosten voor de verlengingen van de BIZ Wilhelminastraat, Ginneken en Haagdijken-Tolbrugstraat en de beëindiging van de BIZ Donk.
- Tijdens het project Ginnekenstraat-Zuid hebben we samen met het ondernemersfonds Binnenstad en de VCOB een toekomstvisie opgesteld voor deze winkelstraat. De Ginnekenstraat-Zuid wordt weer een vitale winkelstraat waar mensen graag verblijven door groen tegen de gevels en in boombakken en -banken te plaatsen, de gevels op te schonen, 3 monumentale panden te verlichten en de leegstand aan te pakken. In 2024 wordt de toekomstvisie samen met ondernemers en pandeigenaren verder uitgewerkt.
- We hebben gezorgd voor een meer inhoudelijke en kwalitatieve blik op evenementen, die aansluit op het Verhaal van Breda. Breda Marketing brengt in het eerste semester van 2024 een advies uit; een visie op evenementen. Welke evenementen zetten we als stad in de etalage (die passen bij het profiel waarvoor we hebben gekozen), waar willen we op sturen en wat is hiervoor nodig? Mogelijk leidt dit tot andere beleidsmatige keuzes en heeft dit gevolgen voor de subsidiëring van evenementen.
- Het evenementenproces wordt opnieuw ingericht, waarmee de dienstverlening aan organisatoren flink wordt verbeterd. Specifieke aandacht gaat hierbij uit naar de (wijk)evenementen die door vrijwilligers worden georganiseerd.

Werklocaties

Nieuw aanbod op bestaande en nieuwe bedrijventerreinen:

- Voor Steenakker-Noord werkten we verder aan het opstellen van een gebiedsvisie. Ook hebben we een energiescan voor het gebied gemaakt, waarin is onderzocht hoe het bedrijventerrein in de huidige energiesituatie (met netcongestie) tóch ingepast kan worden.
- Rithmeesterpark Fase 2 maakt deel uit van de Gebiedsvisie Zuid-West. Deze visie is in ontwikkeling en komt naar verwachting in 2024 richting de raad voor besluitvorming. Voor Rithmeesterpark Fase 1 werkten we aan een energiescan. Deze wordt in 2024 afgerond.
- Bedrijventerrein Bavel is onderdeel van de Gebiedsvisie Bavel 2040. Deze gebiedsvisie is begin 2024 door de raad vastgesteld.
- De pilot om ruimtewinst te bereiken op een bestaand bedrijventerrein schuift door naar 2024 en wordt uitgevoerd op De Krogten.

Projecten op het gebied van basis op orde, veiligheid, bewegwijzering, energietransitie, groenvoorziening en samenwerking:

- In 2023 is het overkoepelende plan van aanpak voor het toekomstbestendig maken van onze bestaande bedrijventerreinen ('Ruimte voor ondernemen') vastgesteld door het college en ter informatie aangeboden aan de raad. In dit plan van aanpak schetsen wij de uitgangspunten voor het toekomstbestendig maken van onze bestaande bedrijventerreinen. De projecten die hieronder worden genoemd, zijn deel van dit plan van aanpak.
- Na de vaststelling door het college is de uitvoering van het plan van aanpak rondom veiligheid gestart. Onderdeel hiervan is het KVO-B-traject dat in 2023 op de bedrijventerreinen Rithmeesterpark, 3BO en Hazeldonk is gestart. Daarnaast loopt ook het project Gastveilig Breda, waarin de aanpak van ondermijning op bedrijventerrein Hazeldonk centraal staat.
- De wethouder Economische zaken en bedrijvenvereniging De Krogten ondertekenden een intentieovereenkomst om het actieplan voor De Krogten uit te voeren.
- In 2023 voerden we het Groenproject uit. Verschillende bedrijven en bedrijvenverenigingen kregen subsidies om hun bedrijfskavels of bedrijventerrein te vergroenen en te verduurzamen.

- Samen met het Platform Bedrijventerreinen Breda werkten we op een aantal vlakken aan de bevordering van de samenwerking tussen ondernemers, onder andere op de Druivenstraat en de Charles Petitweg.
- We leverden een bijdrage aan het provinciale traject om XXL-logistiek (vanaf 3 hectare) te begrenzen.

Vorm geven aan het Innovatiedistrict:

- In 2023 is het onderzoek van Dona Stedenbouw naar het Innovatiedistrict afgerond.
- Daarnaast is het traject voor een gebiedsvisie voor de Slingerweg opgestart.

Meer informatie over het Innovatiedistrict is te vinden onder het programma 'De kracht van toegepaste innovatie'.

Aantrekkelijke vestigingsmilieus in de binnenstad, zoals de Oostflank en de Barones

Deze trajecten lopen. Meer informatie is te vinden in het programma 'Grote projecten in de stad'.

Een gezonde, evenwichtige kantorenmarkt, waarbij de bestaande kantoren verduurzaamd worden

- In opdracht van de gemeente Breda hield de OMWB in 2023 toezicht op het naleven van de label-C-verplichting.
- Er zijn energiescans uitgevoerd om onze bestaande kantorenvorraad te verduurzamen.
- In januari 2023 informeerden we de raad over de stand van zaken op de kantorenmarkt via een raadsbrief en een monitor van de kantorenmarkt.

Adequate informatievoorziening en monitoring

- We hebben de monitor van de kantorenmarkt opgeleverd (zie ook hierboven).
- We werkten aan de monitor bedrijventerreinen. Deze is in het eerste kwartaal van 2024 aan de raad verstuurd.
- In 2023 is het Brabants Migratie- en Informatiepunt opgericht (BMIP).

Digitalisering

We hebben de afgelopen jaren vanuit Breda op vele vlakken geëxperimenteerd en geleerd met de toepassing van technologie ten behoeve van maatschappelijke en economische vraagstukken van de stad Breda. We vinden het ontzettend belangrijk om digitalisering niet als doel op zich te zien. Maar als middel om de leefbaarheid van de stad voor ons, bewoners, organisaties en bezoekers, te verbeteren. We zetten niet de ontwikkeling centraal, maar wat het oplevert en betekent in ons dagelijks leven. Iedereen moet erop vooruitgaan, digitalisering moet in dienst staan van de kwaliteit van wonen en (be)leven. Dat verstaan we onder 'de meest digitaal inclusieve stad'. En daarin willen we als Breda in Nederland koploper zijn.

Dit alles doen we vanuit de 4 strategielijnen van Breda: hardware, software, mindware en orgware.

- Voor de strategielijnen **software** en **mindware** werkten we aan de versterking en uitbreiding van het partnernetwerk. We namen deel aan beurzen en (internationale) prijsvragen, we presenteerden projecten tijdens seminars in heel Nederland en hebben het partnernetwerk uitgebreid. Tijdens de Smart City Expo World Congress (SCEWC) in Barcelona won Breda met de Beter Bereikbaar Applicatie voor mensen met een beperking de Living & Inclusion Award. Van de meer dan 400 inzendingen uit 63 landen waren er 3 genomineerd in deze categorie. Verder hebben we gezocht naar nationale en internationale cofinanciering. Bij de uitwerking van de proeftuin Gastveilig Bedrijventerrein Hazeldonk maakten we gebruik van provinciale middelen via Smartwayz. Stimulusmiddelen droegen via het Europees programma REACT bij aan de uitwerking van het project Smart City Monitor. Tot slot bood een substantiële bijdrage vanuit de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) de mogelijkheid om de prijswinnende Beter Bereikbaar Applicatie (BBA) op te schalen en uit te breiden met spraakgestuurde AI.
- GastVeilig bedrijventerrein Hazeldonk is uitgegroeid tot een proeftuin voor bedrijventerreinen met als belangrijkste technische realisatie de inzet van een drone voor gebruik door meerdere partijen, zoals de veiligheidsregio, de bedrijvenvereniging en diverse afdelingen binnen de gemeente. Hiervoor realiseerden we een uitgebreid netwerk van partners. Binnen de

proeftuin is ook ervaring opgedaan met de inzet van sensoren tegen parkeeroverlast en het schakelen van de openbare verlichting bij calamiteiten. Er zijn cybersecurity-trainingen uitgevoerd en 2 bedrijven zijn ethisch gehackt om hun online beveiliging te controleren. Het projectplan GastVeilig Hazeldonk dient als basis voor de certificering Keurmerk Veilig Ondernemen Bedrijventerreinen, dat door Platform Veilig Ondernemen wordt uitgerold. Daarnaast is een digital twin voor Hazeldonk opgezet met beschikbare open en gesloten data. Deze draagt bij aan het optimaliseren van het verblijfs- en ondernemersklimaat.

- Bij de uitvoering van de activiteiten in de proeftuin is financiering vanuit het programma "Platform Veilig Ondernemen" en Smartways verkregen. Resultaten die verkregen zijn op Hazeldonk worden op verzoek vna Smartwayz gedeeld met 320 bedrijventerreinen in Zuid-West Nederland. Breda heeft als eerste stad in Nederland een dag- en nachtvergunning verkregen voor een drone zonder piloot; een zogenaamde BVLOS drone. Hiermee kunnen vanaf 1 april 2024 dagelijkse vluchten worden uitgevoerd, waarmee onder meer pilots worden uitgevoerd zoals asfaltslijtage, zwerfafval en bijzettingen, parkeeroverlast en indicatoren gerelateerd aan ondermijnende activiteiten. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft Hazeldonk als een van de voorbeeldprojecten in Nederland aangemerkt op het gebied van het verantwoord delen van data. Dankzij deze laatste heeft de landsadvocaat hier een adviesrapport voor opgesteld. Binnen het project wordt samengewerkt en kennis gedeeld met partners en gemeenten als Den Haag, Rotterdam en Amsterdam.
- Door de pilots met de digital twin deden we veel kennis op. We weten nu beter hoe we informatie moeten ontsluiten naar een digital twin, waarbij we natuurlijk rekening houden met de privacy van onze inwoners en bezoekers aan de stad. We leerden dat we een digital twin samen moeten bouwen met het onderwijs, kennisinstututen, het bedrijfsleven, andere overheden en partners uit de stad. Deze ontwikkeling droeg bij aan de verdere uitbouw van het ecosysteem in en om Breda. We staan aan het begin van de ontwikkelingen rondom de digital twin voor Breda en er zijn nog vele stappen te zetten. De techniek van de digital twin wordt opgenomen en uitgebouwd in de staande organisatie. Daarbij zijn we gaan samenwerken met TNO. Zij hebben de kennis en modellen waarmee voorspellende scenario's gemaakt kunnen worden van bepaalde ingrepen.
- Voor **mindware** lag de nadruk op het definitief vormgeven van het stedelijk ethisch team met het convenant als resultaat. Op het gebied van digitale inclusie werkten we verder samen met de Alliantie Digitaal Samenleven. In januari vond er een werkbezoek plaats vanuit het ministerie van BZK. In Breda hebben we met partners een toolbox ontwikkeld waarmee je tijdens het ontwikkelen van nieuwe technologie de niet digitaal vaardige gebruiker centraal stelt. Daarnaast is er een onderzoek gestart in samenwerking met de Nieuwe Veste en de VNG over het leren van meldingen die bij het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) binnenkomen. Met beide gaan we in 2024 verder.
- Op het gebied van digitale balans organiseerden we een 'werkplaats', in samenwerking met het Chassé Theater en leerlingen van het Stedelijk Gymnasium. Daarnaast hebben we een 'digital detox'-ervaring ontwikkeld om het belang van digitale balans op de kaart te zetten. Dat deden we voor onder andere de digitale expo in Barcelona en de Citydeal-dag.
- In samenwerking met het Urban Living Lab stelden we een roadmap op om het Zelfbewuste Huis de komende jaren vorm te geven.
- We organiseerden meerdere Talks of the Town, onder meer over AI. Deze avonden kregen een steeds groter publiek en werden goed gewaardeerd, met een gemiddelde van 350 bezoekers per event.
- Vanuit **orgware** voerden we verkennende gesprekken met diverse partners en gemeenten over de kansen voor een stedelijk dataplatform. Een mooie ontwikkeling was de oprichting van een gemeentelijk dataplatform.

RISICO'S

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Programma 2

De jaarrekening 2023 bevat in totaal 116 (beleids)indicatoren, de zogenaamde 'Bredase set'. Deze wordt jaarlijks herijkt. Deze Bredase set is in de tekst verdeeld over de diverse programma's en

thema's en is opgebouwd uit 30 landelijk verplichte en 86 Bredase indicatoren. Hiervan bevat dit programma in totaal 20 beleidsindicatoren, waarvan 1 landelijk verplicht is. In deze jaarrekening wordt voor alle indicatoren peildatum 28 maart 2024 gehanteerd.

Programma-indicatoren

Indicator Naam: Waardering voor de stad (bezoekers) (Nr. 40)

Omschrijving: Rapportcijfer voor de binnenstad van Breda (gegeven door bezoekers)

Bron: Passantenonderzoek Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
			8	

Normaal gesproken wordt dit in het passantenonderzoek aan bezoekers gevraagd. Nu nemen we - evenals in 2022 - het gemiddelde rapportcijfer voor 'De binnenstad van Breda als geheel'. In 2023 is dat een 7,9. Dat is een lichte daling ten opzichte van 2022, toen was het gemiddelde rapportcijfer voor de binnenstad nog een 8,1.

Indicator Naam: Trots op de stad (inwoners) (Nr. 41)

Omschrijving: Percentage inwoners dat (heel) trots is op de stad Breda

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
70	73	73	73	72

Het aandeel inwoners dat (heel) trots is op de stad is op de stad is met 72% licht gedaald. De streefwaarde is daardoor net niet gehaald.

Indicator Naam: Economische Barometer (Nr. 42)

Omschrijving: Stand van de Economische Barometer

Bron: Economische barometer Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
	6,4		6	6

De economische barometerscore is een samengestelde indicator gebaseerd op ontwikkelingen in onder andere werkgelegenheid, arbeidsmarkt, vastgoedmarkt en consumenten- en producentenvertrouwen. De gemeente stuurt niet rechtstreeks op deze samengestelde indicator. De gemeente stuurt op onderliggende economische thema's.

Indicator Naam: Vestigingsklimaat (Nr. 43)

Omschrijving: Waardering van het vestigingsklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
			7	7

In de ondernemerspeiling over 2023 beoordeelden Bredase ondernemers het vestigingsklimaat in Breda met een 7.

Thema-indicatoren Stimuleren economische ontwikkeling in Breda

Indicator Naam: Werkgelegenheid Focussectoren (absoluut) (Nr. 2203)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in de focus sectoren Toegepaste Technologie en Creatieve industrie (TT&C)

Bron: Vestigingenregister Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
21.900	22.300	23.000	22.700	23.400

In 2023 waren er in Breda 23.400 banen in de sector van Toegepaste technologie en Creativiteit. Dit is boven de streefwaarde van 22.700 banen.

Indicator Naam: Werkgelegenheid Totaal (absoluut) (Nr. 44)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in Breda

Bron: Vestigingenregister Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
109.900	111.800	113.600	112.000	116.200

In 2023 waren er in Breda 116.200 banen. Dit is ruimschoots boven de streefwaarde van 112.000 banen. In verband met de afnemende beroepsbevolking verwachten we ergens een de toekomst een omslagpunt waarbij het aantal banen weer af zal nemen.

Indicator Naam: Ondernemersklimaat (Nr. 47)

Omschrijving: Waardering van het ondernemersklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
			7	6,9

In de ondernemerspeiling over 2023 beoordeelden Bredase ondernemers het ondernemersklimaat met een 6,9. Dit is net onder de streefwaarde van 7.

Productindicatoren Product Economische zaken**Indicator Naam: Netto arbeidsparticipatie (Nr. 49)**

Omschrijving: Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
70,4	72	73,1	72,0	74,2

Dit is een landelijk verplichte indicator. De streefwaarde is behaald.

Productindicatoren Product Acquisitie en accountmanagement**Indicator Naam: Dienstverlening (Nr. 50)**

Omschrijving: Beoordeling van de dienstverlening van de gemeente Breda aan ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
			7	6,5

In de ondernemerspeiling over 2023 beoordeelden Bredase ondernemers de dienstverlening van de gemeente Breda met een 6,5. Dit is onder de streefwaarde van 7.

Productindicatoren Product Evenementen**Indicator Naam: Evenementenbeleid (Nr. 51)**

Omschrijving: De gemiddelde waardering van Bredase bezoekers voor de evenementen die ze hebben bezocht

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
		7,9	7	8

In 2023 waardeerden inwoners de evenementen gemiddeld met een rapportcijfer 8. Dat is net wat hoger dan in 2022, toen scoorde de waardering van inwoners voor evenementen gemiddeld een 7,9.

Productindicatoren Product Grondexploitatie bedrijventerreinen**Indicator Naam: ratio aanbod/vraag werklocaties (Nr. 52)**

Omschrijving: Verhouding tussen het aantal hectare aan werklocaties dat direct uitgeefbaar is en de vraag naar werklocaties

Bron: team planeconomie Meeteenheid: ratio

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
0,1	0,1	0,05	0,1	0,05

Het afgelopen jaar zijn er een aantal bedrijfskavels op Rithmeesterpark en Werkdonken verkocht. De kavels die nog niet verkocht zijn, zijn wel al gereserveerd door bedrijven. Er is daarmee geen vrij beschikbaar aanbod meer van bedrijfskavels in de gemeente Breda.

Indicator Naam: Leegstand (Nr. 53)

Omschrijving: Leegstand (percentage van de voorraad in m²)

Bron: CBS leegstandsmonitor Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
5,6	5,5	5,3	5	4

We streven naar een (frictie-) leegstand van 5% van de voorraad kantoren, bedrijven en winkels. Er is immers een leegstandspercentage van minimaal 5% nodig om voldoende dynamiek in de vastgoedmarkt te behouden. Inmiddels is de leegstand in Breda lager dan 5%. De krapte op de vastgoedmarkt is in Breda erg hoog door het gebrek aan aanbod.

Thema Grote projecten in de stad

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Programma Verbeter Breda

In 2023 hebben we met breed draagvlak van vele partijen in de stad afspraken gemaakt over onze plannen voor de komende jaren. Daarmee willen we onze doelen rondom kansengelijkheid en een verbonden stad realiseren, onder meer via Pact Deel 3. We hebben afspraken gemaakt over samenwerken en samen sturen. Vanuit het Rijk hebben we in december extra middelen gekregen voor de uitvoering van deze plannen. We hebben een monitor ontwikkeld om de resultaten op de lange termijn te kunnen volgen. In 2023 werd Pact Deel 3 van Verbeter Breda opgeleverd. Na de zomer is er een nieuw Verbeter Breda-bestuur en programmabureau gestart. Zij gaan samen met bewoners, de gemeente en andere partners uit de stad bouwen aan kansengelijkheid en de tweedeling in de stad verkleinen. Inmiddels zien we de eerste resultaten. Bijvoorbeeld vanuit enkele plannen uit het Actieplan Verbeter Breda (zoals de impuls sportpark Kadijkje), Preventie met Gezag en de Rijke Schooldag. Om steeds meer en beter met inwoners te kunnen samenwerken, hebben we afgesproken om met wijk- of gebiedsplannen te gaan werken. In 2023 hebben we daarvoor de eerste stappen gezet. We gebruiken zo veel mogelijk de bestaande samenwerkingsstructuren om afspraken te maken en te volgen. Veel plannen zijn opgenomen in de Alliantie Wonen, ambities vanuit Verbeter Breda zijn opgenomen in beleidskaders (zoals de nieuwe onderwijsvisie) en plannen in het kader van de bouwsteen 'Leefbaar inkomen' worden uitgevoerd door partners van het waardenetwerk Bestaanszekerheid.

Programma Gasthuisvelden

Het gebied Gasthuisvelden groeit de komende jaren uit tot een waardevolle aanvulling op het stadscentrum. De huidige kantoren en de kazerne veranderen in een aantrekkelijk woon- en verblijfsgebied dat naadloos aansluit op zijn directe omgeving. De eerste stappen hebben we in 2023 gezet door de verschillende deelopgaven (Seeligpark, Gasthuisvelden-West, de mobiliteitsopgave en het verbinden van Fellenoord) op elkaar af te stemmen en de kaders te stellen.

We realiseerden fase 1.1 van de Nieuwe Mark. Daarmee sloten we ook het EU-subsidieproject GreenQuays succesvol af. We gingen direct verder met de aanleg van fase 1.2: het traject tussen de Baronesbrug en de Haven, inclusief de Tolbrug bij De Trapkes. Voor fase 2 hebben we de bestemmingsplanprocedure doorlopen, waarna het plan eind 2023 is vastgesteld door de gemeenteraad. We werkten verder aan het definitieve ontwerp voor fase 2, dat naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024 opgeleverd wordt.

Programma CrossMark Breda

CrossMark, met de deelgebieden Stationskwartier, Havenkwartier en 't Zoet, levert een forse bijdrage aan de centrumontwikkeling van Breda en biedt ruimte aan circa 7000 woningen, 150.000 m² kantoren en 40.000 m² aan publieke en commerciële voorzieningen. Inmiddels zijn er al circa 1700 woningen gerealiseerd of in aanbouw, met aanvullend nog circa 3000 woningen tot en met 2030.

Doordat we werken aan de Samenwerkingsagenda Gemeente-Provincie Noord-Brabant, weten we elkaar beter te vinden en werken we meer integraal aan de diverse projecten. Voor het thema

Water-Groen hebben we een gezamenlijk ambitiesdocument opgesteld. Binnen het thema Mobiliteit is de bouw van een nieuwe busremise gestart nabij de Druivenstraat, met plek voor maximaal 180 elektrische bussen. Binnen het thema Verstedelijking hebben we stappen gezet met de gebiedsontwikkeling 't Zoet. Daarbij is het Rijk een belangrijke partner bij onze centrumontwikkeling met forse financiële bijdragen in gebieds- en mobiliteitsmaatregelen.

CrossMark-Oost/Stationskwartier:

- De appartementen in het ambitieuze bouwproject 5Tracks zijn eind 2023 opgeleverd; de kantoren en voorzieningen volgen.
- Het markante appartementengebouw De Hendric in 3 Hoefijzers-Noord is eind 2023 opgeleverd.
- Voor de Harley-locatie is het bestemmingsplan vastgesteld voor de bouw van 50 betaalbare woningen en is de aanbesteding gestart in de vorm van een prijsvraag (build & design).
- De bouw van het grote appartementencomplex Eureka Central verloopt voorspoedig.
- Voor de aangrenzende Faam-locatie is eind 2023 het ontwerpbestemmingsplan ter inzage gelegd.

CrossMark-West/Havenkwartier:

- De Strip betreft de eerste realisatiefase in het Havenkwartier. De bestemmingsplannen voor de deelgebieden Backer & Rueb en woningbouw Klavers Jansen zijn vastgesteld.
- De start van de bouw in de Strip door Amvest (Backer & Rueb) en het Consortium Spoorzone Breda (Klavers Jansen) is vertraagd door beroepsprocedures tegen de bestemmingsplannen.
- In het kader van de culturele hub binnen Klavers Jansen, heeft het college besloten om een ontwerp te maken voor de nieuwbouw van de broedplaats Performing Arts bij Bloos.
- De Speelhuuslaan is bouwrijp gemaakt en voorzien van een groene middenberm.
- Over de realisatie van een mobiliteitshub aan de Mark, gekoppeld aan de ontwikkelingen in de Strip, heeft de raad een positief besluit genomen. Het ontwerpbestemmingsplan voor de mobiliteitshub is door het college vrijgegeven voor inspraak.
- De regelvrije zone op het Haveneiland is begin 2023 beëindigd. Daarnaast hebben we met de verschillende gebruikers in het gebied huurovereenkomsten gesloten tot 2026.

CrossMark-West/'t Zoet:

- Het Toekomstperspectief 't Zoet 2040 is in 2023 vastgesteld door de gemeenteraad en Gedeputeerde Staten. In dit document staat de inhoudelijke visie voor de toekomstige ontwikkeling van 't Zoet.
- De ministeries van BZK en IenW hebben in het kader van de Grootschalige Woningbouwlocaties, waar 't Zoet toe behoort, een forse bijdrage beschikbaar gesteld voor gebiedsgerichte maatregelen (groen en water; € 27 miljoen) en mobiliteitsmaatregelen (HOV-lijn, verbindingen met het station en de binnenstad; € 50 miljoen). Voorwaarde is dat we in 2030 gestart zijn met de realisatie van ten minste 1700 woningen in 't Zoet, waarvan minimaal 50% in de categorie betaalbaar.
- Met waterschap Brabantse Delta hebben we een intentieovereenkomst gesloten voor de samenwerking in 't Zoet. Ook heeft het waterschap uitstel verleend voor het realiseren van de waterretentie van het Stationskwartier tot 2027. Deze retentieopgave wordt ingepast in het watersysteem van 't Zoet.
- In het kader van placemaking is in het voorjaar van 2023 park 't Zoet geopend en hebben enkele evenementen plaatsgevonden.

Programma Bavel

In 2023 is in co-creatie met het dorp de Gebiedsvisie Bavel 2040 opgesteld en opgeleverd. De visie is door het college ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad. De Gebiedsvisie is het resultaat van een geslaagd participatie- en cocreatietraject. De visie is een uitwerking van de Omgevingsvisie Breda 2040 en laat zien dat Bavel een belangrijke bijdrage gaat leveren aan de gemeentelijke ambities op het gebied van wonen, werken en natuurontwikkeling. In Bavel is de doelstelling om tot 2040 zo'n 1000 woningen, 33 tot 40 hectare bedrijventerrein en 160 hectare natuur te ontwikkelen met een bijpassend voorzieningenniveau voor het dorp. De ambities sluiten aan bij de behoeften in Bavel: dorps wonen met extra aandacht voor senioren, starters en kleine woningen. Een bedrijventerrein en een werklandschap met meerwaarde voor het dorp dat de gemeente Breda voorziet in haar uitbreidings- en vervangingsvraag. Ten slotte heeft het college in 2023 een voorkeurslocatie gekozen voor de ontwikkeling van een multifunctionele accommodatie voor sport en cultuur.

Centrum-Oost

In 2023 is de programmatische regie voor de ontwikkelingen in Centrum-Oost opgestart. We sturen op het behalen van de doelen uit het Ambitiedocument Centrum-Oost. We blazen het gebied aan de oostzijde van de historische binnenstad daarmee nieuw leven in. Er ontstaat een hernieuwd stadsdeel waar gastvrijheid, historisch besef en creativiteit belangrijke waarden zijn die de sfeer bepalen. De bestaande binnenstad wordt zo uitgebreid naar de singels met een centrumstedelijk gebied met een beoogde mix van 70% wonen en 30% stedelijke voorzieningen (economie, cultuur, leisure). Onderdelen van deze ontwikkeling zijn onder meer een ondergrondse parkeergarage (in plaats van parkeren op het Chasséveld), nieuwe fietsenstallingen en de bouw van zeker 1500 woningen.

- We hebben het Ambitiedocument Centrum-Oost vastgesteld, dat de kaders en ambities stelt voor de ontwikkelingen in het gebied.
- We hebben een intentieovereenkomst gesloten met de nieuwe eigenaren van het Koepelcomplex voor de herontwikkeling daarvan. Momenteel loopt er een haalbaarheidsonderzoek.
- De verbouwing van het gemeentelijk monument De Lange Stallen is klaar. Er zijn 84 sociale huurappartementen gerealiseerd (en inmiddels bewoond) door WonenBredurg. Ook is een belangrijke corridor ontstaan die de verbindende looproutes in het gebied versterkt.
- De herontwikkeling van het voormalige postkantoor aan de Oude Vest is gestart. De oudste gebouwdelen worden behouden en getransformeerd. De rest van het pand is al gesloopt. De nieuwbouw die daarvoor in de plaats komt, is al gestart. Voor dit project hebben we een bijdrage van € 400.000 ontvangen in het kader van de StartBouwlmpuls-regeling. Er worden in totaal 129 woningen gebouwd, waarvan een substantieel deel in het betaalbare segment.
- We hebben een intentieovereenkomst afgesloten met de partijen die zich hebben verenigd in de Alliantie Chassékwartier (Synchroon, Heijmans, 3W/Emro, Alwel en WonenBredurg). Samen gaan we onderzoek verrichten naar de toekomst van het gebied tussen de Vlaszak en de singels, de Koepel en het Chassépark. Inmiddels loopt er een uitgebreid haalbaarheidsonderzoek.
- We hebben een bijdrage van € 17 miljoen ontvangen vanuit de Specifieke Uitkeringsregeling 'Woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur'. Daarmee wordt een belangrijk deel van de onrendabele investering in een nieuwe ondergrondse parkeergarage onder het Chasséveld afgedekt.
- We hebben een anterieure overeenkomst gesloten voor de ontwikkeling van de locatie Central Park Breda, ook wel bekend als de voormalige Incom aan de Kennedylaan. Onderdeel van deze afspraken is de verkoop van gemeentelijke grond voor deze hoogwaardige woningbouwontwikkeling, met circa 150 woningen, waarvan 50% betaalbaar. Inmiddels is ook de bestemmingsplanprocedure opgestart.
- We hebben de benodigde financiële middelen vrijgemaakt voor een herinrichting van de Vlaszak, die in 2024 plaatsvindt. Dit is de eerste grote investering in het openbare gebied in Centrum-Oost.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Programma Verbeter Breda

- We hebben het Pact van Breda deel 3 ontwikkeld en vastgesteld in april 2023. Hierin staan afspraken tussen partners in de stad over plannen die bijdragen aan de ambities. De gemeentelijke bijdrage aan Verbeter Breda is door de raad vastgesteld in maart 2023.
- We hebben een programmabureau en een bestuur in het leven geroepen. Binnen de gemeente zijn we van een programmastructuur overgegaan naar (integraal) sturen in de reguliere organisatie.
- Partners van het Pact hebben diverse plannen uitgewerkt, die vanaf 2024 uitgevoerd worden. De raad is in november over de voortgang geïnformeerd.

Programma Gasthuisvelden

Ontwikkeling herinrichting Seeligpark

- De eerste stap naar een definitief ontwerp is gezet. Het PvE is opgesteld, de (vastgoed)strategie is hier een integraal onderdeel van. Daarnaast is voor de periode van juli 2024 tot het moment dat de defensiepannen uit erfpacht komen in beeld gebracht wat er nodig is om het kazerneterrein in deze periode (vermoedelijk tot 2029) als park te laten functioneren.

Herontwikkeling Gasthuisvelden-West (het belastingkantoor, de rechtbank en de OM-panden, inclusief openbare ruimte en wegen)

- De toetsingskaders voor het gebiedsperspectief Gasthuisvelden-West zijn bepaald. Daarnaast heeft er een onderzoek plaatsgevonden naar de flora en fauna. Daaruit is gebleken dat er in de rechtbank en in het belastingkantoor een grote hoeveelheid beschermde vleermuizen woont. Dit heeft vooral gevolgen voor de planning van de gebiedsontwikkeling, omdat we verzachtende maatregelen moeten treffen. Daardoor loopt de sloop van het belastingkantoor vertraging op.

Verbinden Fellenoord

- Om de verbinding met de omgeving te borgen, is de wijkmanager Centrum betrokken bij het programma Gasthuisvelden. Samen met de sociaal wijkbeheerder van Fellenoord werkt de wijkmanager aan de ambitie om Fellenoord te verbinden en te versterken.

Nieuwe Mark

- Voor de uitvoering van fase 1 (1.1, 1.2 en 1.3) vroegen we een aanvullend krediet aan de gemeenteraad vanwege extreme prijsstijgingen door de oorlog in Oekraïne. Fase 1.1 werd in september 2023 feestelijk geopend.
- Met onze partners in het GreenQuays-project hebben we het project afgerond en in september geopend. Voor fase 2 werkten we in overleg met de belanghebbenden aan een definitief ontwerp en hebben we een aanvraag ingediend voor € 2 miljoen vanuit de tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie. Fase 2 wordt later uitgevoerd dan beoogd, onder meer vanwege vertraging in het project The Marker. Hiervoor hebben we middelen doorgeschoven van 2023 naar 2024.
- We zetten stevig in op communicatie met de omgeving. Het ingenieursbureau (SiB) stelde een omgevingsmanager aan die voortdurend de dialoog met omwonenden en bedrijven voert. We gebruikten hiervoor ook BredaBerichten en de Bouwapp. Berichten werden verder meegenomen in de bredere communicatie over Gasthuisvelden.

Programma CrossMark Breda

Voor de Samenwerkingsagenda Gemeente-Provincie Noord-Brabant werken we binnen 3 thema's: Water-Groen, Mobiliteit en Verstedelijking. In het plangebied 't Zoet komen veel opgaven samen die worden gecoördineerd door het kernteam.

CrossMark-Oost/Stationskwartier:

- We begeleiden de bouw van 5Tracks en de werkzaamheden in de aangrenzende buitenruimte. De afronding van de Stationslaan is eind 2023 gestart met de aanleg van het trottoir langs 5Tracks. Hiermee kan het NSP-project (Nieuw Sleutel Project) met subsidie van het Rijk zijn beslag krijgen.
- We toetsen vooral de voorbereiding en realisatie van de openbare ruimte in 3 Hoefijzers-Noord.
- Bij de Harley-locatie hebben we het bestemmingsplan getoetst, inbreng geleverd voor het beeldkwaliteitsplan en een anterieure overeenkomst gesloten.
- Voor de Faam-locatie hebben we intensief samengewerkt om voor het einde van 2023 een ontwerpbestemmingsplan en beeldkwaliteitsplan gereed te hebben. Ook hebben we een anterieure overeenkomst gesloten met het oog op verdere uitwerking en realisatie van het project.

CrossMark-West/Havenkwartier:

- In de Strip hebben we de bestemmingsplannen voor de deelgebieden Backer & Rueb en woningbouw Klavers Jansen getoetst en richting besluitvorming gebracht. Samen met de ontwikkelende partijen voeren we gesprekken met bedrijven die beroep hebben ingesteld.
- Voor de culturele hub op Klavers Jansen hebben we inbreng geleverd aan het nieuwe cultuurbeleid, dat als basis dient voor de keuze om creatieve broedplaatsen te realiseren in Breda. Samen met initiatiefnemers Bloos en Nieuwe Veste hebben we een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd voor een broedplaats Performing Arts op Klavers Jansen. Vervolgens is een bestuursvoorstel opgesteld om een ontwerp voor nieuwbouw te maken.
- Voor het bouwrijp maken van de Speelhuislaan hebben we de uitvoering voorbereid, een aanbesteding uitgevoerd en de uitvoering begeleid. Er zijn onder andere 68 bomen geplant in dit laatste deel van de Speelhuislaan, dat aansluit op de bestaande laan door de Belcrum.

- Voor de mobiliteitshub aan de Mark is een haalbaarheidsonderzoek verricht met een onderbouwde keuze voor een maaiveldvariant. Er is een start gemaakt met het inrichtingsplan.
- Met de verschillende initiatiefnemers in het gebied zijn afspraken gemaakt over de functies, het gebruik en de openingstijden. Hiertoe zijn gedoogbeschikkingen afgegeven. De gemeente heeft dit traject begeleid met een interne projectleider en externe begeleiding op het gebied van vergunningen.

CrossMark-West/'t Zoet:

- De gemeente en de provincie werken in een gezamenlijke projectorganisatie om het gebiedsonderzoek voor 't Zoet uit te voeren.
- De samenwerking is gericht op de totstandkoming van het toekomstperspectief, het uitwerken van de businesscase en de financiële en technische haalbaarheid en de programmering van 't Zoet.
- De uitwerking van het stedenbouwkundig kader en het ruimtelijk raamwerk is gestart en wordt in 2024 afgerond.
- We hebben een samenwerkingsvorm uitgewerkt voor de realisatiefase.
- In het SIP zijn middelen opgenomen voor de investeringen in de gebieds- en mobiliteitsmaatregelen in 't Zoet, als cofinanciering voor de bijdragen vanuit het Rijk.
- Het waterschap is onderdeel van de organisatie en biedt expertise en plancapaciteit bij de ontwikkeling van 't Zoet. Daarnaast zoekt het waterschap middelen om een bijdrage te leveren aan de realisatie van het watersysteem.
- 't Zoet heeft een locatie beschikbaar gesteld voor de Europese ontwerprijstvraag European. Eind 2023 zijn de prijswinnaars bekend geworden. Met de winnende partijen onderzoeken we of en hoe we tot een concrete opdracht en realisatie kunnen komen.
- Breda Marketing heeft opdracht gekregen voor het uitwerken van het concept en de kaders voor placemaking.
- De voorbereiding van de planologische procedures is gestart.

De voorbereiding van de marktintroductie en de selectieprocedure voor marktpartijen kan pas opgestart worden nadat het ruimtelijk raamwerk en de programmatische invulling bekend zijn.

Bavel

- Een integraal team van vertegenwoordigers uit het dorp en gemeenteambtenaren heeft de Gebiedsvisie 2040 opgesteld. Dat gebeurde onder voorzitterschap van Peter van der Velden, met inbreng vanuit de themagroepen. De grote uitdaging zat in het komen tot een gezamenlijk gedragen visie en vooral in het organiseren van een proces dat heeft gezorgd voor wederzijds vertrouwen. In het dorp is draagvlak voor de Gebiedsvisie 2040.
- Voor de multifunctionele accommodatie zijn stappen gezet om in 2024 een aanbesteding te kunnen starten. We hebben onder meer gewerkt aan een programma van eisen en randvoorwaarden voor de ontwikkeling.
- Voor het project Bavel-West hebben we gewerkt aan het verwerven van gronden en een realisatiestrategie. Ook zijn we gestart met een haalbaarheidsstudie.
- Voor het opstellen van de gebiedsvisie hebben we verkend wat de mogelijkheden voor de werklocatie zijn.
- We hebben gewerkt aan financieel overzicht voor het programma Bavel. Dit is de basis voor de ontwikkel- en realisatiestrategie en het uitvoeringsprogramma.
- Diverse inbreidingslocaties zijn verder uitgewerkt en ingevuld. We faciliteren inbreidingslocaties voor woningbouw.
- Met de ontwikkelaar van het project Nieuw Tervoort (160 woningen) hebben we gewerkt aan het bestemmingsplan. Het ontwerpbestemmingsplan is door het college ter inzage gelegd.
- In de voormalige basisschool De Spindel is de Tussendür opgericht. Stichting Cultuurbehoud Bavel heeft een deel van het gebouw in bruikleen voor maatschappelijke activiteiten. De gemeente heeft in de Tussendür het informatiecentrum Programma Bavel.

Centrum-Oost

De werkzaamheden aan de projecten binnen Centrum-Oost worden begeleid door eigen teams. Afstemming vindt plaats met de programmamanager en binnen het programmateam.

- Het programmateam Centrum-Oost heeft een ambitiedocument opgesteld.
- Er zijn middelen gereserveerd in het strategisch investeringsplan voor de toekomstige investeringen in de voorzieningen en de openbare ruimte.
- Er is veel voorwerk verricht in aanloop naar de formele aanvraag van € 17 miljoen in het kader van de SPUK. Op die manier is een goede relatie tot stand gekomen met de betrokken ministeries.
- Het projectteam Koepel heeft afspraken gemaakt met de eigenaars/ontwikkelaars en neemt deel aan hun ontwerpworkshops. Tussentijdse versies van de plannen worden getoetst aan ons beleid en onze ambitie, zoals vastgelegd in de nota van uitgangspunten.
- Voor de realisatie van De Lange Stallen en Post Breda zijn de plannen van aanpak beoordeeld en zijn de vergunningen verleend. Bij de praktische werkzaamheden bewaken we de bereikbaarheid, de leefbaarheid, de veiligheid en de communicatie door de uitvoerder/ontwikkelaar richting de omgeving.
- Het Chassékwartier is een sleutelproject en werkt als een vliegwiel voor meerdere vraagstukken in het gebied en in de binnenstad. Zo zijn we concreet met de volgende zaken aan de slag gegaan:
 - een gebiedsinventarisatie
 - de bouwlogistiek en omgevingsmanagement
 - een relatie opbouwen met de belanghebbenden in het gebied (bedrijven, instellingen en bewoners)
 - samenwerkingsverbanden met belanghebbende partijen
 - het uitwerken en in gang zetten van participatieplannen
 - studies en analyses van bereikbaarheidsvraagstukken, die samenhangen met de voorgenomen gebiedsontwikkelingen
- We hebben de opening van een infocentrum voorbereid in het voormalige politiekantoor aan het Chasséveld (Carré Chassé). Dit centrum opent in het voorjaar van 2024 zijn deuren.
- Het ontwerptraject voor Central Park is verder begeleid en we hebben deelproducten, zoals de ontwerpen en het bestemmingsplan, getoetst.
- De consultatie voor het ontwerptraject voor de herinrichting van de Vlaszak is afgerond. Hierbij hebben we uitgebreid afgestemd met omwonenden en belanghebbenden, zoals Arriva.

RISICO'S

Verbeter Breda

Verbeter Breda is een programma tot 2040 dat deel uitmaakt van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Het Rijk heeft financiële steun aan Verbeter Breda toegezegd tot en met 2026. Het risico bestaat dat het Rijk zijn steun aan het programma niet doorzet. Dit zou betekenen dat grotere investeringen allemaal lokaal (of regionaal/Europees) moeten worden gevonden. De NPLV-steden zijn gezamenlijk met het Rijk in gesprek over het belang van een lange adem.

CrossMark/Havenkwartier/'t Zoet

- Door de beroepsprocedures tegen de bestemmingsplannen in de Strip kan verdere planvertraging ontstaan. Een voorwaarde voor de Woningbouwimpuls van € 9,9 miljoen voor publieke investeringen is dat de woningbouw binnen 3 jaar na het ontvangen van de subsidie van start gaat en dat de woningen in 2030 klaar zijn. We overleggen geregeld met het Rijk over wijzigingen in en risico's voor de planning. Vooralsnog gaan we ervan uit dat de woningen vóór 2030 klaar zijn en dat er geen gevolgen zijn voor de hoogte van de rijksuitkering. Het ministerie is formeel op de hoogte gesteld van de vertraging in de start van de bouw, met het verzoek hiermee in te stemmen en daarmee de subsidiebeschikking te wijzigen.
- Door veranderde omstandigheden, zoals gestegen rente en bouwkosten, wordt het moeilijker om businesscases voor de bouw van nieuwe woningen rond te krijgen. Ook hierdoor kan vertraging ontstaan in de realisatie van woningen. Ook de ruimtelijke kwaliteitsambities kunnen daardoor lager worden.

CrossMark - 't Zoet

De ontwikkeling van 't Zoet is groot, complex en langdurig. Risico's zijn onder andere:

- De financiering over een langere periode en de afhankelijkheid van andere overheden (Rijk, provincie, waterschap). Door de actieve betrokkenheid van het Rijk, de provincie én het waterschap is het vertrouwen toegenomen.
- De hoogte van de rijksbijdragen is bekend en de bedragen voor cofinanciering zijn opgenomen in het SIP bij de begroting 2024.
- De technische complexiteit (met funderingsresten, onderdoorgangen bij het spoor en hoogwaardige OV-verbindingen).
- Milieutechnische belemmeringen (zoals geur, geluid, bodemverontreinigingen en externe veiligheid van het transport van gevaarlijke stoffen over het spoor). Uitgevoerde onderzoeken in 2023 hebben een duidelijker beeld opgeleverd, waardoor op kortere termijn gestart kan worden met een deel van de bodemsanering.
- Consistentie en een lange adem. Het programma voor de komende decennia is nog niet bekend, maar de druk op de woningmarkt is groot. Hierdoor maken we mogelijk te snel plannen, waardoor we inboeten op onze stedelijke ambities.
- De krapte op de arbeidsmarkt. De organisatie is kwetsbaar en het aantrekken van talent en het vasthouden van kwaliteit zijn belangrijke investeringen in de stad. Een belangrijk signaal is dat de projectorganisatie van 't Zoet in 2023 is versterkt met vooral interne capaciteit.

Gasthuisvelden

Het programma Gasthuisvelden en de verschillende deelopgaven zijn minder ver in het proces dan begin 2023 gepland was. De voornaamste reden hiervoor is de totale werkdruk bij de teamleden, waardoor de gevraagde inzet niet altijd tijdig te leveren was. Ook is in de loop van het jaar gebleken dat bepaalde onderzoeken, zoals die naar flora en fauna en naar de mobiliteitsopgave, meer tijd vroegen dan verwacht, terwijl de resultaten hiervan wel nodig waren voor het gebiedsperspectief Gasthuisvelden-West en het PvE Seeligpark.

Voor het project Nieuwe Mark hebben we de risicokaart geactualiseerd. De belangrijkste risico's zitten op dit moment in een overschrijding van de geraamde voorbereidings- en realisatiekosten en omgevingsrisico's. Deze risico's zijn meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

Thema Dynamische stad

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Cultuur

In december heeft de gemeenteraad het Cultuurbeleid 2025-2040 'Stad van creatief talent' en de Uitvoeringsagenda Cultuurbeleid 2025-2028 vastgesteld. Ook heeft de raad ingestemd met een financiële impuls van € 1,1 miljoen voor 4 jaar (vanaf 2025). Het nieuwe cultuurbeleid is het resultaat van gedegen onderzoek (inventarisaties, analyses en strategische adviezen) en een dialoog met de stad. Dankzij een gericht participatietraject komen in deze visie bovendien de kennis, ervaringen, perspectieven, belangen en creativiteit van een brede groep belanghebbenden samen.

Met ons huidige cultuurbeleid gaven we ook in 2023 een impuls aan het maken, presenteren en beleven van een waardevol en divers aanbod aan kunst en cultuur. Het culturele aanbod komt langzaam terug op het niveau van 2019 (vóór de coronapandemie) en het publiek vindt gestaag de weg terug. Door de inzet van rijksmiddelen ondersteunden we de sector bij het herstel en de transitie. Instellingen zijn bezig met het vernieuwen van hun inhoudelijke programma's, het verbreden van het publieksbereik, vernieuwende marketing en het verbeteren van de bedrijfsvoering.

Cultureel erfgoed

Onze erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst' bevat een brede benadering van het erfgoed. De visie heeft 4 hoofddoelen:

- het versterken van de erfgoedbeleving en het vergroten van de toegankelijkheid van het erfgoed voor bewoners en bezoekers
- zo veel mogelijk kennis vergaren over het Bredase erfgoed en deze delen met de stad
- zorgvuldig behoud, beheer en bescherming van ons erfgoed
- erfgoed als onderlegger voor de (her)ontwikkeling van de fysieke leefomgeving

In 2023 hebben we gewerkt aan alle doelen van onze erfgoedvisie.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Cultuur

Het huidige cultuurbeleid loopt tot eind 2024. In 2023 hebben we dan ook vooral gewerkt aan de ontwikkeling van de nieuwe cultuurvisie. Daarnaast werkten we door aan de speerpunten van het huidige cultuurbeleid 'In verband met cultuur'.

We bleven samenwerken met onze partners in BrabantStad en hebben ons belangrijkste beleidsinstrument, subsidies, optimaal ingezet. Met bijna 200 subsidietoekenningen ondersteunden we een diversiteit aan organisaties, makers en projecten. Om de sociaal-maatschappelijke waarde van cultuur te bestendigen, hadden we onder meer aandacht voor de (betere) verbinding tussen cultuurpartners en zorg- en welzijnsinstellingen in de stad. We legden verbanden met andere beleidsterreinen, zoals sport, onderwijs, jeugd(preventie) en Verbeter Breda. Daarnaast hebben we ons gericht op het positioneren van cultuur in de ontwikkelingen van CrossMark en de realisatie van kunst in de openbare ruimte.

We versterkten en ondersteunden de sector in de breedte en richtten ons daarbij op (internationale) zichtbaarheid en samenwerking. In 2023 gaven we subsidies die aansluiten bij het cultuurbeleid, de afspraken binnen BrabantStad en de kunstenplanperiode van het Rijk. Hiermee stuurden we op de uitvoering van de speerpunten uit onze beleidsvisie. We verleenden subsidie aan 4 basisinstellingen, 34 andere professionele instellingen met een jaar- of meerjarensubsidies, 36 projecten en 42 makers. Speciale aandacht ging uit naar projecten rondom vernieuwing en innovatie.

Met de ontvangen rijksmiddelen voor coronasteun konden we de subsidieplafonds van de 1-jarige subsidie en de projectsubsidie in 2023 verhogen. Met deze extra financiële impuls konden we instellingen en (jonge) makers mogelijkheden geven om te innoveren en te vernieuwen. Ook investeerden we via het coronabudget in cultuur in de publieke ruimte en presentatiemomenten waarbij extra aandacht was voor de amateurkunsten.

De gemeente heeft in het kader van kennisdeling en netwerkverbreding deelgenomen aan het Eurocities Culture Forum 2023 in Birmingham. Daarnaast hebben we een werkbezoek georganiseerd met het Stedelijk Museum Breda en Breda Marketing naar Valencia en Madrid. Het werkbezoek stond in het teken van economie, toerisme en cultuur. Er zijn in het kader van Royal Roots nieuwe contacten gelegd voor een grootschalige tentoonstelling in het Stedelijk Museum Breda, die in 2028 zal plaatsvinden. Ook zijn er (netwerk)bezoeken georganiseerd in het kader van gaming en *smart en sustainable tourism*.

We stimuleerden de samenwerking tussen amateurkunst en professionele organisaties. Onze projectsubsidieregelingen sturen hierop. Mooie voorbeelden van zulke activiteiten in 2023 waren het Ocrumfestival en Breda Barst.

We hebben onderzoek gedaan naar culturele accommodaties en hebben een toekomstperspectief ontwikkeld voor de huisvesting van de professionele cultuursector in Breda. De uitkomsten zijn meegenomen bij de ontwikkeling van het nieuwe cultuurbeleid en geven inbreng voor het Integraal Huisvestingsplan (IHP), dat in 2024 wordt opgesteld, en de toekomstige ontwikkeling van een governancemodel voor cultureel vastgoedbeheer.

Onze gemeentelijke dienstverlening voor subsidieaanvragers en -ontvangers is gebruiksvriendelijker gemaakt. Voor meerjarige cultuursubsidies is de 'Verordening voor meerjarige subsidies Cultuur Breda 2025' ontwikkeld.

We hebben veel aandacht besteed aan cultuureducatie, -participatie en -beoefening in de breedte. We verleenden subsidie aan 43 amateurkunstverenigingen, 8 bijzondere projecten voor amateurkunst en 26 urban-beoefenaars. De Nieuwe Veste is tegelijkertijd een bibliotheek én ons centrum voor cultuureducatie en –participatie en amateurkunst. Daarmee vervult de Nieuwe Veste een cruciale rol voor Breda in cultuurbereik en talentontwikkeling via cultuur. Daarnaast zijn we gestart met de doorontwikkeling van een nieuwe website/een nieuw platform voor de amateurkunst om de organisaties na de coronaperiode zo goed mogelijk te helpen om weer op te starten.

Projectmatig werden er veel activiteiten georganiseerd, ook met jongeren, zoals door Het Zuidland of het 39graden festival van Podium Bloos. De Nieuwe Veste heeft succesvol een nieuw project 'Parade Creatief' uitgevoerd om de diversiteit van de Bredase kunst en cultuur meer zichtbaar te maken voor een brede doelgroep.

Voor de behoefte vanuit de urban-scene hebben we een laagdrempelige en efficiënte subsidieregeling ontwikkeld waardoor urban-beoefenaars maximaal € 2500 kunnen aanvragen voor een urban-project in Breda. Dit is een combinatieregeling voor sport en cultuur. We hebben hierbij samengewerkt met Pier15 en Blind Walls Gallery. De regeling is een succes gebleken en het subsidiebudget is uiteindelijk volledig besteed.

Kunst en cultuur speelden een belangrijke rol in onze ruimtelijke en stedelijke ontwikkelingen. We positioneerden cultuur in de ontwikkelingen van CrossMark (bestaande uit: de Strip/Klavers Jansen, het Haveneiland en 't Zoet) en Centrum-Oost. In de Strip, de eerste fase van de uitvoering van het Havenkwartier, werkten we aan de besluitvorming over de verdere ontwikkeling van de culturele hotspot Klavers Jansen: de broedplaats Performing Arts. In 2024 gaan we een ontwerp voor de nieuwbouw maken. We bleven nauw betrokken bij CrossArts (het Kunsthuis-initiatief). CrossArts heeft meerdere activiteiten uitgevoerd en onder andere het kunstdoolhof SPEEL! gerealiseerd.

We werkten aan de realisatie van diverse projecten in de publieke ruimte, vaak op initiatief van inwoners, zoals het kunstwerk voor het Marga Mincoplein en de Beeldenroute Boeimeerpark. In samenwerking met KOP en Kunstloc Brabant hebben we een talentontwikkelingsprogramma ontwikkeld voor kunstenaars die willen werken in de openbare ruimte. Bij het nieuwe Talentencentrum De Kragt werd een kunstwerk gerealiseerd.

We zijn projecten gestart waarmee we kunst en cultuur in de publieke ruimte van Breda digitaal zichtbaar maakten.

Cultureel erfgoed

Algemeen:

We hebben de concrete beleidsdoelen uit de erfgoedvisie gerealiseerd. Daarnaast zijn de volgende activiteiten van belang:

- Alle erfgoedorganisaties in Breda, zoals de Grote Kerk, kregen in 2023 een accounthouder toegewezen binnen de ambtelijke organisatie.
- In 2023 is het proces van subsidieverstrekking opnieuw ingericht. Een grotere rol en verantwoordelijkheid ligt nu bij het subsidiebureau. De inhoudelijke adviezen worden nu gegeven door de accounthouder van de aanvrager in plaats van één beoordelaar van subsidieaanvragen. Daardoor nam de kwaliteit van de advisering toe. Alleen binnen de subsidie categorie instandhouding gemeentelijke monumenten werden aanvragen afgewezen doordat het subsidieplafond bereikt was.
- Omdat de Omgevingswet werd uitgesteld naar 2024, hebben we geen uitvoeringsprogramma geschreven.
- Het erfgoedoverleg (met professionele partijen) werd in 2023 samengevoegd met de erfgoedtafel.
- De erfgoedorganisaties organiseerden 3 keer een erfgoedtafel. De gemeente was bij daarbij aanwezig om vragen te beantwoorden en informatie te geven over gemeentelijke projecten.
- De gemeente Breda nam deel aan landelijke samenwerkingen, zoals de Federatie Grote Monumentengemeenten, Bestuurlijk Platform Monumentengemeenten en het Convent van Gemeentelijk Archeologen.
- We namen ook deel aan regionale samenwerkingen, zoals het Van Gogh Nationaal Park en de Zuiderwaterlinie. Binnen de samenwerking voor het Van Gogh Nationaal Park

hebben we gewerkt aan de voorbereiding voor een landschapsbiografie. De financiering daarvan bij de andere deelnemende partijen was nog niet zeker gesteld, waardoor daar nog geen opdracht voor werd verleend. Naar verwachting gebeurt dit in 2024.

- Binnen de samenwerking Zuiderwaterlinie werd in 2023 een boek met verhalen over de Zuiderwaterlinie in de stelling Breda-Geertruidenberg opgeleverd. Verder werd er een fietsroute gemaakt (die in 2024 gepresenteerd wordt) en werd er een wandeltocht langs verdedigingswerken in de stelling georganiseerd. Ook waren er een Erfgoedcafé (heemkundekringen betrekken bij de Zuiderwaterlinie) en een Ondernemerscafé (ondernemers uitdagen om toeristische/recreatieve producten rond de Zuiderwaterlinie te ontwikkelen).
- In 2023 werd een addendum op het erfgoedbeleid vastgesteld, waarin het Bredase actieplan voor het Europese project WaVE is vertaald naar beleidsdoelen.

Collectie Breda

Het projectplan voor Collectie Breda werd in 2023 afgerond. De uitvoering is voorzien vanaf 2024, nadat voor dit project een projectleider is geworven.

Erfgoed, een beleving

- De gemeente Breda was opdrachtgever voor de Open Monumentendagen en de archeologiedagen. We verstrekten een subsidie voor de organisatie van de Nassaudag (waarvoor wij geen opdrachtgever zijn).
- We droegen in 2023 inhoudelijk bij aan de Nassaudag en Open Monumentendag (met de organisatie van een programmaonderdeel en het gebruik van gemeentelijke panden).
- De archeologiedagen werden in 2023 gekoppeld aan de open dag van het Stadsarchief. De gemeente was medeorganisator van de Maand van de Geschiedenis.

Erfgoed, een bron van kennis

- De Nieuwe Veste voerde in 2023 de erfgoededucatielijn uit.
- De gemeente Breda verzorgde archeologielessen op scholen en ontving leerlingen op het depot aan de Riethil 12.
- In 2023 werden de onderzoeken naar de graven op de begraafplaatsen in Bavel, Ulvenhout en de Bieberg opgeleverd.
- In 2023 werden in totaal zo'n 50 archeologische onderzoeken uitgevoerd. Ruim de helft daarvan werd door het gemeentelijk veldteam gedaan.

Erfgoed, we zorgen er goed voor

- In 2023 hebben we een plan van aanpak opgesteld voor de plaatsing van het Begijnhof op de Werelderfgoedlijst. Deze ambitie vraagt om een langetermijninzet. De plaatsing is geen automatisme en vraagt een groot aantal stappen.
- We hebben het depot aangepast met nieuwe stellingen om de archeologische vondsten beter te kunnen beheren.
- Circa 80 objecten zijn aangewezen als gemeentelijk monument. Tegen enkele aanwijsbesluiten is bezwaar aangegetekend. Deze bezwaren zijn in 2023 ook behandeld.

Erfgoed, altijd in ontwikkeling

- In 2023 hebben we stappen gezet in het beleid voor duurzame monumentenzorg. Op erfgoed.breda.nl is informatie geplaatst over de mogelijkheden om monumenten te verduurzamen en welke rol de gemeente Breda daarin kan spelen.
- Samen met enkele andere gemeenten kregen we een subsidie van de provincie Noord-Brabant om eigenaren van monumenten te helpen bij de verduurzaming. De uitvoering van deze subsidie loopt vanaf 2024.
- Eind 2023 werd het ontwerp-parapluplan erfgoed ter inzage gelegd. In dit plan worden de kaders gegeven om erfgoed met een hoge cultuurhistorische waarde of gelegen in het beschermde stadsgezicht te verduurzamen. De zonnepanelenkaart voor het beschermde stadsgezicht is onderdeel van deze kaders.
- We hadden aandacht voor de erfgoedwaarde en veiligheid van het stadhuis op de Grote Markt. Verschillende zaken, zoals de toegankelijkheid van het gebouw, het gebruik van het gebouw bij evenementen en de zorg voor de kunstcollectie werden in samenhang

bekeken. In 2024 zetten we dit voort binnen de pilot 'Good Housekeeping' (zie de erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst').

RISICO'S

Cultuur

De culturele organisaties en makers in Breda zijn de coronapandemie nog niet helemaal te boven. Herstel en transitie is een traject van lange adem. Daarbovenop komen nu de sterk gestegen kosten door de inflatie, die nog eens een extra uitdaging vormen voor culturele organisaties. We ontvangen signalen van dreigende financiële tekorten. Het afgelopen jaar hebben we ook extra aandacht gehad voor de Fair Practice Code en samen met de sector gestreefd naar eerlijke betaling. Dit drukt eveneens op de begrotingen. De amateurkunstsector heeft nog altijd moeite met het (terug)vinden van leden, bestuurders en vrijwilligers. Aanvullende steun blijft nodig, financieel en programmatisch. De coronamiddelen hebben we afgelopen jaren steeds op maat ingezet om zo aan te kunnen sluiten bij de actuele opgaven en behoeften van de sector. De voorzichtigheid van de besteding in 2022 en 2023 maakt dat er in 2024 nog ruimte is voor een verdere versterking en versteviging van de sector, en het verzachten van de langdurige effecten van de coronapandemie.

Cultureel erfgoed

De ambtelijke organisatie voor het werkveld erfgoed is veranderd. Daardoor is de begroting gesplitst en waren de beschikbare budgetten onvoldoende duidelijk. Beslissingen over de personele capaciteit en het aangaan van verplichtingen zijn daardoor uitgesteld.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Dynamische stad

Indicator Naam: Digitalisering (Nr. 2208)

Omschrijving: nader te bepalen

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: nader te bepalen

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
				90

Deze indicator is tot op heden nog niet concreet geformuleerd. Onderdeel is de mate van digivaardigheid van inwoners. Sinds 2020 meten we dit in de jaarlijkse inwonerenquête. In 2022 vond 89% van de inwoners zichzelf digivaardig, in 2023 is dat 90%.

Productindicatoren Product Cultuurpresentatie

Indicator Naam: positie Breda op landelijke cultuurindex (Nr. 54)

Omschrijving: Stand van Breda op de cultuurindex van de 50 grootste gemeenten.

Bron: Atlas voor gemeenten Meeteenheid: Ranking (1 t/m 50)

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
38	38	36	35 - 25	

Met ingang van 2023 is deze indicator niet meer beschikbaar als één index op het gebied van cultuur (Bron: Atlas voor gemeenten). In plaats van één index voor cultuur zijn er nu vier: (1) Toneel, Breda staat op nummer 24; (2) Klassiek, Breda staat op nummer 32; (3) Pop, Breda staat op nummer 32; (4) Dance, Breda staat op nummer 13. Vanwege het uiteenvallen van de oorspronkelijke indicator in 4 indicatoren zal deze indicator in de toekomst moeten worden herijkt.

Thema Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Onderwijsvisie

Voor de onderwijsvisie verwijzen we naar programma 1.

Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt

In 2023 hebben we een analyse uitgevoerd naar de trends en knelpunten op de arbeidsmarkt in Breda. Daarbij zijn betrokkenen uit het onderwijs, het bedrijfsleven en de brancheverenigingen

geïnterviewd. De resultaten worden in 2024 aan hen voorgelegd om gezamenlijk de prioriteiten te bepalen. In 2024 werken we het actieplan uit tot concrete doelen en acties.

Breda studentenstad

We hebben studenten welkom geheten met 3 introductieactiviteiten:

1. Het Introfestival werd in de binnenstad georganiseerd en was in 2023 ook voor mbo-studenten toegankelijk. Daarmee werd voor de eerste keer één introfestival georganiseerd voor alle Bredase studenten.
2. Tijdens het GoodMood-evenement in november konden studenten de stad nog beter leren kennen via gratis workshops en kennismakingsbijeenkomsten. Dit laatste evenement werd erg gewaardeerd door de internationale studenten.
3. De onderwijsinstellingen organiseerden introductiedagen, waarbij de gemeente een faciliterende rol had tijdens de stadsdag.

In 2023 heeft een review met experts plaatsgevonden over de toekomst van het Urban Living Lab Breda (ULLB). De inbreng dient voor het toekomstige organisatie- en financieringsmodel van ULLB én voor het vervolg van de tweejarige samenwerkingsovereenkomst die in 2024 afloopt. Het ULLB heeft verbindingen gelegd met de programma's Verbeter Breda, Masterplan Digitalisering en Impact Ondernemen, en evenementen georganiseerd met deze programma's. Studenten hebben in 2023 een begin gemaakt met de bouw van het Zelfbewuste Huis. Hier kunnen studenten, inwoners en bedrijven experimenteren met nieuwe technologische oplossingen. ULLB heeft 14 projecten opgestart met meer dan 300 deelnemende studenten. In 2023 was ULLB gericht op het (leer)proces van samenwerken en het betrekken van inwoners, bedrijven, het onderwijs en de overheid om in cocreatie bij te dragen aan oplossingen voor complexe maatschappelijke opgaven.

Taal en laaggeletterdheid

In Breda en in de regio West-Brabant vroegen we aandacht voor laaggeletterdheid. We hebben regionaal de krachten gebundeld via de regionale aanpak van laaggeletterdheid: 'Dromen, Durven, Doen! Aanpak laaggeletterdheid - Regionaal plan 2020-2024'. Er was een divers cursusaanbod voor inwoners die moeite hebben met de Nederlandse taal, lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden. We werkten aan bewustwording rondom laaggeletterdheid bij inwoners, gezondheidsprofessionals en werkgevers.

Onderwijshuisvesting

- Building Breda en BreedSaam hebben in 2023 de gemeentelijke zorgplicht voor de onderwijshuisvesting uitgevoerd op basis van doorlopende doordecentralisatieovereenkomsten.
- In 2023 hebben we met BreedSaam en Building Breda overlegd over de actualisatie van de overeenkomsten per 1 januari 2024. De wijzigingen worden opgenomen in een addendum bij de overeenkomst. De nieuwe overeenkomsten worden naar verwachting later in 2024 vastgesteld, en gelden vanaf dat moment met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2024.
- Het vraagt een inspanning van BreedSaam, Building Breda en de gemeente om gezamenlijke afspraken te maken, onder meer door de sterk veranderende markt door hogere (bouw)prijzen. Het overleg over de onderwijshuisvesting is dit jaar geïntensiveerd. De komende jaren willen we de afstand verder verkleinen om samen met de schoolbesturen het juiste te kunnen doen voor de scholen in onze stad en de dorpen. De planning van de afspraken moet daarin voorzien.
- Rijksmiddelen die via de gemeente beschikbaar zijn gesteld voor gezonde scholen en het binnenklimaat, zijn aan de schoolbesturen beschikbaar gesteld.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Onderwijsvisie

Een terugblik op de activiteiten voor de onderwijsvisie is te lezen in programma 1.

Breda studentenstad

Tijdens het bestuurlijk onderwijsoverleg voor mbo- en hbo-bestuurders (Bestuurlijk Overleg Talent) werden alle onderwerpen besproken die Breda studentenstad aangaan. Op de agenda stonden onder andere: studentenhuisvesting, de mentale gezondheid van studenten, de introductieperiode en een onderzoek naar hoe we de kennis van studenten tijdens en na de studie kunnen behouden

voor de stad. We hadden een actieve rol bij het faciliteren van GoodMood en de introductiedagen. Ook werd de samenwerking tussen studenten, de overheid en bedrijven in het ULLB gemonitord.

Taal en laaggeletterdheid

In 2023 was er een cursusaanbod voor inwoners die moeite hebben met de Nederlandse taal, lezen, schrijven, rekenen en/of digitale vaardigheden. We werkten regionaal samen aan de bewustwording rondom laaggeletterdheid bij inwoners via een regionale postercampagne. We verwezen mensen door naar de website taalwestbrabant.nl. Ook werkten we aan bewustwording via een advertentie in de krant, een toneelstuk voor werkgevers en het evenement Taal maakt gezonder, met onder andere een sessie over het herkennen en doorverwijzen voor gezondheidsprofessionals.

Onderwijshuisvesting

- In 2023 is de verbouwing van De Springplank in Teteringen afgerond en kon het Berkenhofcollege het schooljaar starten vanuit de nieuwe locatie aan de Sibeliusslaan. Met deze projecten heeft BreedSaam zich ingezet voor het basis- en speciaal onderwijs.
- Naast de bestaande budgetten heeft de gemeente dit schooljaar een aanvullend budget beschikbaar gesteld, zodat een Oekraïense school voor primair en voortgezet onderwijs kon starten aan de Tuinzigtlaan.
- Een verbetering van de luchtkwaliteit op scholen blijft bij BreedSaam en Building Breda deel uitmaken van de lopende projecten.
- Binnen Building Breda is concreet verder gesproken over het optimaliseren van de inzet van gebouwen met specifieke aandacht voor onder meer praktijkonderwijs, brede brugklassen en praktijkcentra.
- Voor de programmatische versterking van het beroepsonderwijs heeft de gemeente in 2021 ingestemd met een additioneel budget. Aan de versterking van het beroepsonderwijs zit een ruimtelijke component, die vorm krijgt met de realisatie van praktijkcentra (zoals op de locatie Tessenderlandt). Het bedrag wordt toegekend in 8 gelijke jaarlijkse tranches. In 2023 is betaling van de eerste tranche voldaan.

RISICO'S

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Beroepsonderwijs en Huisvesting Onderwijs

Indicator Naam: Aandeel studenten dat woont in Breda (Nr. 55)

Omschrijving: Percentage Bredase studenten dat ook in Breda woont

Bron: KENCES, Landelijke (Lokale) monitor studentenhuysvesting Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
36,6	36,3			32,5

De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. Het percentage Bredase studenten dat in Breda woont is op basis van het KENCES rapport 32,5%. Het cijfer uit dit rapport betreft studenten op het HBO en WO.

Thema Verbindend bestuur

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

In 2023 is de samenwerking in subregio De Baronie formeel van start gegaan. De regiodeal is ingediend. De ontwikkelstrategie en de woondeal voor de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT) zijn uitgewerkt. En de strategische agenda en het actieprogramma van de Regio West-Brabant (RWB) zijn opgesteld. Daarnaast zijn we gestart met de verbreding van de samenwerking met Tilburg. In 2023 hebben we gewerkt aan vertrouwen en het verkennen van de achtergronden en een aanpak. Bewustwording van de veelzijdigheid van dit thema stond daarbij centraal.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

1. G40/VNG

In 2023 heeft het college de G40 en de VNG-standpunten ondersteund. Zo heeft de G40 de Tweede Kamer in oktober 2023 opgeroepen om bij het kabinet aan te dringen op de uitvoerbaarheid van het rijksbeleid, met als uitgangspunt de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO). Te vaak is wetgeving voor gemeenten niet uitvoerbaar. In stedelijke gebieden én in plattelandsregio's zijn G40-steden vaak trekkers van de regionale samenwerking. Dit is veel werk, ook bestuurlijk. De G40 heeft daarom in 2023 gepleit voor taakdifferentiatie tussen gemeenten: stel G40-steden in staat om hun regionale rol op zich nemen, met een passend mandaat, doorzettingsmacht en een passende financiële vergoeding. Dit past binnen de ontwikkelingen die het college in 2023 heeft ingezet met subregio De Baronie en de al langer lopende samenwerking binnen de SRBT. In de algemene ledenvergadering van de VNG zijn alle leden akkoord gegaan met een verhoging van de contributie. Dit heeft geleid tot een hogere bijdrage dan voorzien in 2023.

2. Provincie

De samenwerkingsagenda tussen de gemeente en de provincie Noord-Brabant is gericht op onderlinge afstemming over complexe stedelijke gebiedsontwikkelingen in de historische binnenstad en de spoorzone (met het Havenkwartier en 't Zoet). Deze samenwerking verloopt steeds beter en wordt meer integraal. Op het gebied van groen en water betrekken we ook het waterschap bij de afstemming.

3. Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT)

Voor het NOVEX-gebied Stedelijk Brabant is in 2023 het Ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant 2040 vastgesteld. Parallel daaraan zijn binnen de SRBT een ontwikkelstrategie en een woondeal uitgewerkt. De focus verschuift nu naar de uitvoering en we werken inmiddels aan een uitvoeringsagenda bij het Ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant (inclusief een regionale paragraaf voor de SRBT). Binnen de SRBT wordt verder gewerkt aan 3 proeftuinen rondom het thema Human Centred Innovation (HCI).

Daarnaast is er een meerjarig multimodaal mobiliteitspakket (M3P) in de maak voor de SRBT. Dit pakket wordt opgesteld door het ministerie van IenW, de provincie Noord-Brabant, de gemeenten Tilburg en Breda en de regio's Hart van Brabant en Baronie. Het M3P vormt de basis voor gesprekken tussen de gemeenten, de provincie en het Rijk om de oplossingsrichtingen in het M3P uit te werken in concrete maatregelen en met elkaar afwegingen te maken over welke maatregelen prioriteit krijgen.

Binnen de SRBT is een verkenning voor een nieuw perspectief voor het landschap en de landbouw opgesteld en opgenomen in de Ontwikkelstrategie SRBT. Deze verkenning wordt ingebracht in BPLG- en GGA-processen als voorzet voor gebiedsgerichte transitie. Deze verkenning voor de SRBT vormt eveneens een basis voor de transitie van het Bredase landelijk gebied.

Tot slot zijn we een nieuw traject gestart om de samenwerking met Tilburg te verbreden, te verdiepen en te intensiveren. Op het gebied van verstedelijking, mobiliteit, economie en veiligheid werken we al nauw samen. Ook op andere domeinen liggen kansen om de krachten te bundelen. De stip op de horizon is een tweestedenregio Breda-Tilburg die bijdraagt aan meer brede welvaart en die bovendien een nog stevigere gesprekspartner is voor de provincie, het Rijk en Europa.

4. Subregio De Baronie

In 2023 ging de samenwerking binnen de subregio De Baronie van start. Die vormt samen met de regio Hart van Brabant de SRBT. In het voorjaar en in het najaar van 2023 zijn bestuurders van de 10 Baronie-gemeenten bijeengekomen en hebben zij richting gegeven aan de samenwerking. Samenwerking in De Baronie is geen doel op zich. Baronie-gemeenten zijn soms ook actief in andere regio's. De 10 gemeenten werken samen omdat het slim is, omdat het noodzakelijk is en omdat het voordelen oplevert. Een van de uitgangspunten is dat we beter aansluiten op het Daily Urban System (DUS), het gebied waar de belangrijkste dagelijkse verplaatsingen plaatsvinden (wonen, werken, studeren). Eind 2023 zijn er 3 werkgroepen gestart: governance, fysiek domein en sociaal domein. Deze werkgroepen gaan op inhoud de samenwerking uitwerken.

5. Overige regionale samenwerkingen

Regio West-Brabant (RWB)

In 2023 is de concept-Strategische Agenda RWB 2024-2028 tot stand gekomen. De focus van de RWB ligt op de programma's circulaire regio, plantaardige regio en innovatieve regio. In november 2023 is de regiodeal bij het Rijk ingediend. Daarmee gaan we voor een betere gezondheid, een gezonde omgeving, vertrouwen in elkaar en een verbetering in bestaanszekerheid. Dit gebeurt via verschillende programma's en projecten.

Regio voor Regionale Energiestrategie

In 2023 is de evaluatie van de Regionale Energiestrategie (RES) opgesteld. Conclusie is dat de RES op koers ligt met haar doelstellingen. Daarnaast zijn we in 2023 gestart met het proces om te komen tot planvorming voor de RES 2.0, waarbij naar energie- én warmtevraagstukken wordt gekeken.

BrabantStad

In 2023 zijn de gemeenten Oss en Roosendaal toegetreden tot het netwerk BrabantStad. In 2023 is een nieuw provinciebestuur aangetreden. De evaluatie van de samenwerking is voorzien in 2024.

Samenwerking Breda-Hoogstraten en Zundert

De bedrijventerreinen Transportzone Meer (Hoogstraten), Hazeldonk (Breda) en Business Centre Treeport (Zundert) vormen samen het grootste grensoverschrijdende bedrijfengebied in de Benelux en een belangrijke economische hub in ons grensgebied. Vanwege de grensoverschrijdende ligging spelen er meerdere grensvraagstukken die om gezamenlijke oplossingen vragen om de concurrentiepositie van het hele bedrijfengebied te bestendigen. In november tekenden Breda, Hoogstraten en Zundert een bestuurlijke intentieverklaring om de komende jaren actiever te gaan samenwerken aan grensoverschrijdende oplossingen en het beter benutten van kansen.

Regiodeal

In 2023 hebben partners uit het onderwijs, het bedrijfsleven en de lokale overheden een regiodeal ingediend waar een halfjaar aan is gewerkt. Samen met hen gaat de regio voor een betere brede welvaart: een betere gezondheid, een gezonde omgeving, vertrouwen in elkaar en een verbetering in bestaanszekerheid. In februari 2024 hebben we hiervoor € 15 miljoen gekregen.

6. Intensiveren van de externe betrekkingen

In 2023 hebben we actief ingezet op bestuurlijke kennismakingen en samenwerkingen met (Brabantse) Kamerleden en hoogambtelijke contacten met ministeries. Dit deden we mede in het licht van de landelijke verkiezingen in 2023 en het nieuwe provinciale bestuursakkoord. Thema's waarop we actief hebben gelobbyd, zijn onder meer de grote transities op het gebied van energie en klimaat, het sociaal domein, stedelijke ontwikkeling en mobiliteit. Daarnaast lobbyden we voor thema's als Verbeter Breda, cultuur, digitalisering en migratie/asiel. In veel van deze opgaven is Breda een duurzame en betrouwbare partner van het Rijk en de provincie. De lobby voor Bredase dossiers organiseren we zo veel mogelijk met partijen in de stad, de regio, BrabantStad en in G40- en VNG-verband.

We zijn in 2023 gestart met het actief verkennen van renderende samenwerkingskansen met buurgemeenten direct over de grens en met de Vlaamse centrumsteden. We hebben een eerste stap gezet om samen met Tilburg onze oriëntatie op Europa te versterken.

Verstevigen vertrouwen

Om tot een gedegen aanpak te komen, hebben we in 2023 diverse acties in gang gezet. We hebben de uitkomsten van de stadsenquête geanalyseerd om een eerste beeld te krijgen van het vertrouwen. Ook hebben we een whitepaper opgesteld om meer richting en gevoel te krijgen bij het thema. Verder hebben we een raadsspecial georganiseerd om als stadsbestuur met elkaar te verkennen waar we de komende tijd op in willen zetten als het gaat om het werken aan vertrouwen. De uitkomsten hebben we vertaald in een ontwikkelaanpak voor 2024. Deze aanpak is eind 2023 aan de raad aangeboden.

RISICO'S

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Verbindend bestuur

Indicator Naam: Gemeente luistert (Nr. 100)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat vindt dat de gemeente NIET voldoende luistert naar de mening van de burgers

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
20	22	23	20	

Indicator Naam: Vertrouwen in de gemeente (Nr. 2401)

Omschrijving: Aandeel (helemaal) mee eens met de stelling "Ik heb vertrouwen in de gemeente".

Bron: Inwonersenquête (Stadsenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
		37		

Indicator Naam: Vertrouwen in de politiek in Breda (Nr. 2402)

Omschrijving: Aandeel (helemaal) mee eens met de stelling "Ik heb vertrouwen in de politiek in Breda".

Bron: Inwonersenquête (Stadsenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
		26		

Indicator Naam: Ontwikkeling Breda (Nr. 2403)

Omschrijving: Aandeel dat vindt dat het de goede kant op gaat met Breda.

Bron: Inwonersenquête (Stadsenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
		66		

Indicator Naam: Gemeente betreft burgers (Nr. 99)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat vindt dat burgers onvoldoende bij gemeentelijke plannen worden betrokken

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
21	26	28	20	

DE KOSTEN VAN DIT PROGRAMMA

Bedragen x €1.000

	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Jaarrekening 2023	Afwijking 2023
Lasten				
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	22.487	23.146	18.392	4.754
Grote projecten in de stad	6.550	9.183	4.210	4.973
Dynamische stad	28.612	29.820	29.502	319
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	20.450	22.763	21.991	772
Verbindend bestuur	2.106	2.106	1.953	153

	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Jaarrekening 2023	Afwijking 2023
Exploitatiereserve programma 2	0	932	932	0
Investeringsreserve programma 2	0	2.169	2.169	0
Totaal Lasten	80.205	90.119	79.149	10.971
Baten				
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	10.250	7.595	7.859	-265
Grote projecten in de stad	1.867	4.746	912	3.834
Dynamische stad	362	649	883	-234
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	2.229	3.267	3.509	-241
Algemene reserve programma 2	0	5.090	3.269	1.821
Exploitatiereserve programma 2	325	3.727	2.360	1.367
Totaal Baten	15.033	25.074	18.792	6.282
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	65.172	65.045	60.357	4.689

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

De afwijking ten opzichte van de begroting is € 4,7 miljoen. Hieronder geven we per thema een nadere toelichting.

Stimuleren economische ontwikkeling in Breda (resultaat: € 2,9 miljoen)

Dit thema omvat veel verschillende activiteiten, waaronder: het stimuleren van de economie en ondernemerschap, financiële vertalingen van activiteiten uit de economische visie en grondexploitaties voor bedrijventerreinen.

- **Economische zaken (resultaat: € 0,4 miljoen)**
We zien een onderbesteding van € 0,4 miljoen op het digitaliseringsbudget door vertraging bij de aanleg van de BredaRing.
- **Acquisitie en accountmanagement (resultaat: € 0,6 miljoen)**
Er resteert € 0,5 miljoen voor B'WISE, doordat de uitvoering van fase 2 grotendeels is doorgeschoven naar 2024.
- **Externe betrekkingen (resultaat: € 0)**
Er zijn geen afwijkingen op dit product.
- **Evenementen (resultaat: € 0,1 miljoen)**
De onderbesteding wordt veroorzaakt door minder subsidieaanvragen voor evenementen.
- **Grondexploitaties voor bedrijventerreinen (resultaat: € 1,8 miljoen)**
Dit resultaat is volledig toe te schrijven aan verplichte tussentijdse winstnemingen die op grond van de BBV-regels moesten worden genomen bij 3 grondexploitaties.

Grote projecten in de stad (resultaat: € 1,1 miljoen)

Bij gebiedsontwikkelingen willen we als stad een sprong voorwaarts maken. De financiële inspanningen die daarvoor nodig zijn, staan onder dit thema.

- **CrossMark (resultaat: € 0,3 miljoen)**
Het resultaat van € 0,3 miljoen is grotendeels toe te schrijven aan de herziening van de grondexploitaties van CrossMark (€ 0,2 miljoen). Daar staat een negatief resultaat tegenover op de grondexploitatie van Klavers Jansen (€ 0,1 miljoen) door hogere plankosten. Hiervoor

werd een extra voorziening van € 0,1 miljoen getroffen. Ten slotte werd van de exploitatiebudgetten € 0,1 miljoen niet uitgenut.

- **Gasthuisvelden (resultaat: -€ 0,1 miljoen)**
Dit negatieve resultaat is het gevolg van de uit te keren nadeelcompensatie Nieuwe Mark. Bij de bestuursrapportage werd rekening gehouden met een resultaat van € -0,2 miljoen. Een deel van de nadeelcompensatie wordt echter uitgekeerd in 2024.
- **Ontwikkelingen Bavel (resultaat: € 0)**
Er zijn geen afwijkingen op dit product.
- **Centrum-Oost (resultaat: € 0)**
Er zijn geen afwijkingen op dit product.
- **Verbeter Breda (resultaat: € 0,9 miljoen)**
Het resultaat komt door lagere kosten voor het waardenetwerk Bestaanszekerheid (€ 0,4 miljoen), door lagere kosten voor de energiecampus door vertraging in het project (€ 0,3 miljoen) en door een latere opstart van het programmabureau (€ 0,2 miljoen).

Dynamische stad (resultaat: € 0,2 miljoen)

Onder dit thema vallen subsidies voor activiteiten en evenementen die passen bij het Verhaal van Breda. Samen met onze partners voeren we het beleid vanuit de gezamenlijke beleidsvisie Kunst en cultuur 2019-2024 uit. Onder dit thema vallen ook de financiële middelen om ons (historisch) erfgoed op orde te houden en de combinatie cultuur, kunst en creativiteit te stimuleren.

- **Cultureel erfgoed (resultaat: € 0,2 miljoen)**
Van deze onderbesteding heeft € 0,1 miljoen te maken met de Collectie Breda. De implementatie bleek complexer dan gedacht, vooral wat betreft het vinden van een geschikte partner voor de ICT-component. Daarnaast is er € 0,1 miljoen minder uitgeven aan erfgoedbeleving doordat er dit jaar geen grote erfgoedprojecten en -evenementen zijn geweest.
- **Cultuurpresentatie (resultaat: € 0)**
Er zijn geen afwijkingen op dit product.
- **Historische waarde (resultaat: € 0)**
Er zijn geen afwijkingen op dit product.
- **Media (resultaat: € 0)**
Er zijn geen afwijkingen op dit product.
- **Musea (resultaat: € 0)**
Er zijn geen afwijkingen op dit product.

Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs (resultaat: € 0,3 miljoen)

Onder dit thema vallen de financiën voor de huisvesting van het onderwijs. De schoolgebouwen zijn eigendom van de stichtingen BreedSaam en Building Breda. Via een overeenkomst hebben we afspraken gemaakt over de instandhouding en de nodige vernieuwing. Hierin zitten ook financiële middelen vanuit de Wet educatie beroepsonderwijs. Breda is verantwoordelijk voor educatietrajecten in de arbeidsregio West-Brabant.

- **Onderwijshuisvesting (resultaat: € -0,1 miljoen)**
Het tekort is ontstaan door de inhuur van een externe partij voor de advisering over de vernieuwing van de door-decentralisatieovereenkomst (DDO). Hier waren geen middelen voor begroot. Dit is ook het eerste jaar waarin Building Breda € 3,5 miljoen aan aanvullende middelen heeft gekregen. Deze worden uitgespreid over een periode van 8 jaar (van 2023 tot en met 2030). Deze extra financiering, € 0,5 miljoen in 2023, heeft als voornaamste doel om de mogelijkheden voor het techniekonderwijs uit te breiden en de positie van het vmbo in Breda te versterken. Voor 2023 was er een onttrekking van € 1,2 miljoen uit de exploitatiereserve begroot voor het verbeteren van de luchtkwaliteit op scholen. Hiervan is € 0,4 miljoen ingezet, het restant gaat weer terug naar de exploitatiereserve.
- **Hbo (resultaat: € 0,2 miljoen)**
Om het personeelstekort aan te pakken, is er € 0,2 miljoen beschikbaar gesteld vanuit het bestuursakkoord voor het Deltaplan Onderwijs en Arbeidsmarkt. In 2023 is hiervoor een actieplan opgesteld, dat in 2024 wordt uitgevoerd. In 2023 is dit niet gelukt, waardoor de middelen overblijven.
- **Volwasseneducatie (resultaat: € 0,2 miljoen)**
Bij de meicirculaire is er € 0,1 miljoen beschikbaar gesteld voor de taalontwikkeling van

onthemde Oekraïners. Hier is voor 2024 een taalaanbod op ingericht. Daarnaast bleef er € 0,1 miljoen over op de personele capaciteit van dit product.

Verbindend bestuur (resultaat: € 0,2 miljoen)

De gemeente werkt aan werk vanuit regionaal, nationaal en internationaal perspectief. Daarom hebben we binnen dit thema geld opgenomen om gemeenschappelijke regelingen te stimuleren en om bij te dragen aan deze samenwerkingsverbanden.

- **Samenwerking (resultaat: € 0,2 miljoen)**

De beschikbare € 0,3 miljoen voor het product Bestuurlijke samenwerking is niet volledig benut. Voor verdere samenwerking binnen De Baronie en een herziene samenwerking tussen Breda en Tilburg willen we een kwartiermaker en een programmamanager aanstellen. Het bleek uitdagend om deze posities in te vullen, maar dit is in december 2023 alsnog gelukt.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen	Verwachte uitgaven 2023	Werkelijke uitgaven 2023	Onderuitnutting uitgaven 2023	Vrijval 2023	Nog beschikbaar eind 2023
Ondernemend Breda						
Economische zaken	291	291	54	237		237
BredaRing	4.350	500	152	348		4.198
Bavel	659	600	573	27		86
Verbeter Breda	800	1.000		1.000		800
Crossmark overige	200	200		200		200
Cultuurclusters Klavers Jansen	985	710	386	324		599
Havenkwartier	1.228	801	360	441		868
Havenkwartier mobiliteitshub	3.199	476	120	356		3.079
Havenkwartier woningbouwimpuls	4.046	1.824	1.076	748		2.970
't Zoet - Haveneiland	3.982	1.254	799	455		3.183
Gasthuisvelden	5.377	1.197	885	312	99	4.393
Centrum Oost	9.455	1.245	1.090	155		8.365
Nieuwe Mark	17.980	6.216	4.669	1.547		13.311
Stationskwartier	2.377	90	23	67		2.354
Historische waarde (stadsdepot)	840	264	12	252		828
Totaal	55.769	16.668	10.199	6.469	99	45.471

CrossMark

Havenkwartier

Deze investeringen omvatten projecten in de Strip, de mobiliteitshub en voorbereidingen in het Havenkwartier. Van de begrote € 3,1 miljoen is € 1,5 miljoen uitgegeven. De woningbouwimpuls subsidie dekt de helft van de kosten voor de woningbouw in de Strip. Het civiele werk van de Verlengde Speelhuuslaan 1e fase is afgerond. Voor de mobiliteitshub is in 2023 een krediet gevoteerd. De wijziging van het bestemmingsplan duurt echter langer dan voorzien. Ten slotte zijn er voorbereidingen getroffen voor een aantal projecten op het Haveneiland. De resterende middelen schuiven door naar 2024.

Cultuurcluster Klavers Jansen

De planfase voor de nieuwbouw van de broedplaats Performing Arts werd verder voorbereid. Door de afhankelijkheid van het cultuurbeleid ging de ontwerpfase later van start. Hierdoor is € 0,4 miljoen van de € 0,7 miljoen uitgegeven. De rest wordt doorgeschoven naar 2024.

't Zoet-Haveneiland

Samen met de provincie hebben we in 2021 het terrein van 't Zoet aangekocht voor een

grootschalige gebiedsontwikkeling. Sindsdien werken we samen met de provincie aan de planvoorbereiding en onderzoeken we de samenwerking. Voor 2023 werd € 1 miljoen geraamd. Begin 2023 werd het Toekomstperspectief 't Zoet aan het college en de raad voorgelegd. In juni werd dit ambitiedocument door de raad vastgesteld. In de tweede helft van 2023 werd op basis van een plan van aanpak verder gewerkt aan een aantal producten, die we in 2024 voortzetten en afronden. Daarnaast werkte de gemeente aan de subsidieaanvraag voor het gebiedsbudget, die succesvol werd afgerond. Eind 2023 leidde dit tot een subsidiebeschikking van het Rijk. Vanwege de beperkte beschikbare capaciteit liep de planvorming wat vertraging op. Daardoor schoven activiteiten door naar 2024. De resterende middelen (€ 0,2 miljoen) worden dan benut.

Overige

De restantmiddelen van dit krediet waren bedoeld voor de vergroening en enkele andere werkzaamheden aan de Stationslaan ter hoogte van het plan 3 Hoefijzers-Noord. Doordat deze werkzaamheden worden gecombineerd met andere, werd de planning gewijzigd. In 2023 waren er daarom geen investeringen. De middelen zijn doorgeschoven naar 2024 om deze werkzaamheden alsnog uit te voeren.

Gasthuisvelden

De programmasturing heeft in 2023 binnen het budget plaatsgevonden, waardoor het restantbudget van € 0,1 miljoen vrijvalt. Het restantbudget voor de vertreklocaties gebiedsperspectief Gasthuisvelden (€ 0,1 miljoen) wordt doorgeschoven naar 2024, omdat de beoogde werkzaamheden nog niet helemaal zijn afgerond. Dit gebeurt in het eerste kwartaal van 2024 alsnog. Het restantbudget van € 0,1 miljoen voor Seelig Park wordt doorgeschoven naar 2024, omdat het opstellen van het SO deels in 2024 plaatsvindt.

Voor de Nieuwe Mark zijn in 2023 minder kosten gemaakt door een vertraging in het definitieve ontwerp (fase 2). Daardoor is de uitvoering van de werkzaamheden ook vertraagd. Deze schuift door naar 2024, net als het restant van het budget.

Chasséveld-Oostflank

De programmasturing van Centrum-Oost heeft binnen budget plaatsgevonden. Het restantbudget is nodig voor de kosten die in 2024 gemaakt worden, zoals voor De Wijde Blik extern en SIB intern. Het restantbudget voor het Chassékwartier is ontstaan doordat niet alle geplande werkzaamheden in 2023 konden worden uitgevoerd. Veel zaken zijn wel in gang gezet, zoals externe opdrachten (parkeertelonderzoek, communicatieondersteuning). Deze kosten volgen daarom alsnog in 2024. In juni 2024 start de realisatie van de herinrichting van de Vlaszak. Dit is conform de projectplanning. Het krediet is deels voor de voorbereiding, maar grotendeels voor de realisatie in 2024 (circa 80%) en 2025 (circa 20%). Het restant is dus onmisbaar en moet doorgeschoven worden. In totaal leidt dit tot een positief resultaat van € 0,2 miljoen.

Bavel

In Bavel zou vanaf de zomer van 2023 gewerkt worden aan het opzetten van het programma en de uitvoering van de visie. Door vertraging in de besluitvorming is de gebiedsvisie pas in 2024 goedgekeurd door de gemeenteraad. De werkzaamheden voor het opzetten en aansturen van het programma zijn pas in januari 2024 gestart. In de tweede helft van 2023 hebben minder mensen gewerkt aan dit project. Dit moet nu in de eerste helft van 2024 alsnog worden gedaan, omdat de projecten worden opgestart en extra afstemming nodig is voor het opstarten van het programma.

Nieuwe Mark

Voor de Nieuwe Mark zijn in 2023 minder kosten gemaakt door een vertraging bij het ontwerp van fase 2. Hierdoor is de uitvoering van de werkzaamheden ook vertraagd. Die schuift door naar 2024, net als het restant van het budget.

Verbeter Breda

De middelen die voor Verbeter Breda beschikbaar waren, hebben in de begroting van 2024 een doel gekregen. We zetten € 0,8 miljoen in als investeringsgeld en € 0,2 miljoen als exploitatiegeld voor het Volkshuisvestingsfonds.

Stadsdepot

De besluitvorming rondom een nieuw stadsdepot heeft nog niet plaatsgevonden. Deze middelen schuiven door naar 2024.

Economische Zaken

Het restantbudget voor het illuminatieplan (verlichtingsplan) schuift door naar 2024.

BredaRing

De aanleg van de Bredaring is vertraagd. Het beschikbare investeringsbudget van € 0,5 miljoen wordt in 2023 uitgenut voor € 0,2 miljoen. Het grootste deel wordt nu benut in 2024 en 2025.

RESERVES

Bedragen x €1.000

	Stand 1-1-2023	Bedrag mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Algemene reserve programma 2	5.090	-3.269	1.821
Exploitatiereserve programma 2	2.739	754	3.493
Investeringsreserve programma 2	350	2.169	2.519
Totaal	8.178	-346	7.832

Dit waren de belangrijkste mutaties in de reserves:

Algemene reserve programma 2

De algemene reserve was opgebouwd uit 2 componenten: het energiepakket en een aanvullend krediet voor bijzondere projecten.

- Voor het energiepakket stond een onttrekking van € 3 miljoen begroot. De werkelijke uitgaven waren € 1,2 miljoen, waardoor er € 1,8 miljoen vrijvalt.
- Het aanvullende krediet voor bijzondere projecten was begroot op € 2,1 miljoen. Hiervan is € 1,3 miljoen uitgegeven. Het restant van € 0,8 miljoen wordt overgezet naar de investeringsreserve van programma 2.

Exploitatiereserve programma 2

De exploitatiereserve is opgebouwd uit meerdere componenten. Voor 2023 stond een onttrekking van € 2,8 miljoen begroot. De werkelijke uitgaven bedroegen € 1,4 miljoen. We stellen voor om het restant (€ 1,4 miljoen) over te hevelen naar 2024.

Investeringsreserve programma 2

De mutatie op de investeringsreserve is een toevoeging van de kredietfaciliteit Nieuwe Mark van € 2,1 miljoen.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Economische visie	Kaderstellend	2019
Uitgangspuntennotitie Cultuurbeleid Breda 2019-2028	Kaderstellend	2018
Cultuurvisie 'In verband met Cultuur'	Kaderstellend	2019
Breda doet, samen door 2019/2020	Kaderstellend	2018
Aan tafel	Kaderstellend	2017
Ruimtelijke visie voor de Gasthuisvelden	Kaderstellend	2016

Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Gebiedsperspectief Havenkwartier	Kaderstellend	2018
Ontwikkel- en realisatiestrategie Via Breda	Kaderstellend	2015
Gebiedsvisie Claudius Prinsenlaan	Kaderstellend	2019
Erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst'	Kaderstellend	2019
Strategische onderwijs agenda	Kaderstellend	2020
Nota Grondbeleid 2014	Kaderstellend	2014
Aanvullend beleidskader grondbeleid	Kaderstellend	2020
Nota bovenwijkse voorzieningen	Kaderstellend	2020
Nota van Uitgangspunten samenwerking CSM Provincie Noord Brabant Gemeente Breda	Kaderstellend	2020
Detailhandelsbeleid 2022	Kaderstellend	2022
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022
Verordening bedrijveninvesteringszone Breda-Oost 2022-2026	Kaderstellend	2021
Toekomstperspectief 't Zoet 2040	Kaderstellend	2023
Centrum Oost	Kaderstellend	2023

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

GR Regio West Brabant

Ondernemend Breda	Thema Verbindend bestuur
Website Regio West Brabant:	Regio West Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Jeroen Bruijns
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenborg – van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	26,04 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

De 16 gemeenten in West-Brabant hebben het gezamenlijke streven om te werken aan de nieuwe economie. Ze doen dat door zich te richten op de versterking van het vestigingsklimaat. Daarbij wordt het perspectief gehanteerd van een Plantaardige Regio en een Circulaire Regio. De activiteiten zijn gebundeld tot speerpunten: Krachtige regio, talentvolle regio, bereikbare regio, circulaire regio en verbindende regio.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

In 2023 is gewerkt aan de agenda 2024-2028. Er is voor gekozen om de focus te leggen op de programma's: Circulaire regio, plantaardige regio en innovatie Regio. Hiermee wordt aangesloten op de thema's van de Economic Board. Deze focus is ook verwerkt in de regiodeal die eind 2023 bij het Rijk is ingediend. In 2023 is er gewerkt aan de "foto van de samenwerking in West-Brabant". Een opdracht van gemeentesecretarissen om sterke en zwakke kanten van West-Brabantse samenwerkingen in beeld te brengen. Begin 2024 volgt de voorzet voor een verbeterslag. Ook is in afstemming met griffiers en collega regio's een voorstel gemaakt voor wijziging van de gemeenschappelijke regeling om positie van raden te verstevigen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Afhankelijkheid van (vaak personele) inzet van gemeenten bepaalt de slagingskans van regionale projecten.
- Uiteenlopende zienswijzen over commitment vanuit gemeenten Regio West-Brabant zorgen dat basisfinanciering van de gemeenschappelijke regeling onder (toenemende) druk staat.
- Een groot deel van de inkomsten bij de RWB komt van subsidies. Als mogelijkheden tot subsidies verminderen heeft dit financiële consequenties.
- Om aan subsidie-eisen te voldoen worden er activiteiten verricht. Er wordt rekening gehouden met het voorlopig toegekende bedrag. Er bestaat een kans dat de subsidieverstrekker aan het eind van het project het bedrag lager vaststelt.
- Risico dat nieuw contract voor kleinschalig collectief vervoer niet tijdig wordt afgesloten.

NV Bredase Investeringsmaatschappij (NV BrIM)

Ondernemend Breda	Thema Stimuleren economische ontwikkeling
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Als zelfstandig opererende uitvoeringsorganisatie van de Gemeente Breda was NV BrIM (NV Bredase Investeringsmaatschappij) gedurende een periode van meer dan 50 jaar verantwoordelijk voor uitgifte van Bredase bedrijventerreinen. Naast verkoop en opnieuw uitgifte van bedrijventerreinkavels waren acquisitie, promotie en relatiebeheer de belangrijkste taken van de NV BrIM.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

In 2016 is door de gemeenteraad besloten om deze taak over te dragen aan het gemeentelijk grondbedrijf en de BrIM een andere rol te geven c.q. te ontmantelen. Sinds die tijd is gewerkt aan het opschonen van de balans van de NV, hetgeen door een aantal langlopende verplichtingen pas recent heeft geleid tot een min of meer "schone" NV. Over de resterende reserves kan het volgende worden gezegd:

Een bedrag van € 1 miljoen wordt ingezet als cofinanciering voor 8 projecten van de regiodeal West- en Midden-Brabant. De gemeente Breda heeft hiervoor bij de toekenning van de regiodeal in 2018 een garantstelling afgegeven. Inmiddels is duidelijk dat deze projecten geen alternatieve financieringsbronnen hebben weten te verwerven zodat de NV BrIM zo goed als volledig voor dit bedrag zal worden aangesproken.

Het restantbedrag van circa € 1,2 miljoen zal, zoals in het bestuursakkoord 2022-2026 is aangegeven, worden ingezet voor de revitalisering van bestaande bedrijventerreinen. Dit restantbedrag zal jaarlijks worden aangevuld met een extra structurele impuls van € 0,1 miljoen per jaar zodra de ontmanteling definitief is afgewikkeld. In 2024 volgt een bestedingsvoorstel voor de inzet van deze middelen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

BV REWIN West-Brabant

Ondernemend Breda	Thema Stimuleren economische ontwikkeling
Website BV REWIN West-Brabant:	REWIN
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg – van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	10,3%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Het doel van REWIN is het bevorderen van de werkgelegenheid en het versterken van de economische structuur van de regio West-Brabant. De 16 West-Brabantse gemeenten en RWB zijn aandeelhouders van de BV REWIN West Brabant.

Op hoofdlijnen zet REWIN vanuit het economisch karakter van de regio in op de overlappende thema's 'Duurzame Economie' en 'Innovatief Ondernemen' waarin de samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheid verder gestalte krijgt. In het bijzonder wordt aandacht besteed aan het versterken van netwerken en leiderschap, en de ontwikkeling en toepassing van nieuwe gerelateerde kennis.

Binnen het thema duurzame economie wordt ingezet op de transitie van dierlijke naar plantaardige eiwitten, naar plantaardige non -food toepassingen en van lineair naar circulair ondernemen. Creatieve denkkracht en digitalisering spelen hierin een rol om dit te laten slagen. Binnen het thema innovatief ondernemen ligt de nadruk op het succesvol ontwikkelen van startups en scale -ups die duurzame of digitale innovaties naar de markt brengen met speciale aandacht voor startups en scale -ups binnen het

thema duurzame economie. Voor het mkb geldt dat het voor hen noodzakelijk is de stap naar de nieuwe economie te zetten om relevant te blijven. Door concreet met de mkb koplopers aan de slag te gaan en door netwerken en leiderschap te ontwikkelen stimuleren we de transitie naar de nieuwe economie voor het hele mkb.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

REWIN voert de ambitie van de Economic Board West-Brabant uit. Deze luidt: West-Brabant is in Nederland dé voorloper in de transitie naar de nieuwe economie en is de plek voor innovatieve ondernemers die daaraan bijdragen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

NV Chassétheater beheer

Ondernemend Breda	Thema Dynamische stad
Website NV Stadsherstel Breda:	Chassé theater
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Het Chassé Theater is een maatschappelijke instelling die met film en podiumkunsten wil bijdragen aan het geluk van alle inwoners van Breda. Theater en film laten ons genieten, reiken ons nieuwe inzichten aan over de zin van het leven en appelleren aan onze relatie tot de ander. De gezamenlijk beleefde (film)theaterervaring nodigt uit tot dialoog en maakt het mogelijk om als mens, en als gemeenschap, te groeien.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Het Chassé Theater heeft na de corona epidemie de weg omhoog weer gevonden. De bezoekersaantallen zijn aanmerkelijk gestegen en het publiek heeft zijn weg naar het theater en de cinema weer gevonden. Hoewel de inkomsten uit de horeca nog achterblijven kan weer voorzichtig gesproken worden van een gunstige exploitatie.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De coronacrisis, een kostencrisis en een energiecrisis hebben het Chassé Theater voor grote uitdagingen gesteld. Daarbovenop komen er in de nabije toekomst kosten met betrekking tot onderhoud pand en installaties. Het bijna dertig jaar oude gebouw is op een aantal punten toe aan omvangrijke vervangingen en investeringen. Samen met het Theater zal hiervoor een plan worden uitgewerkt.

NV Stadsherstel Breda

Ondernemend Breda	Thema Dynamische stad
Website NV Stadsherstel Breda:	Stadsherstel Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	13,05 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

NV Stadsherstel Breda werft, ontwikkelt en exploiteert monumentale objecten binnen de gemeente Breda. Hiermee dragen zij bij aan het erfgoed beleid van de gemeente Breda.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Er zijn geen bijzondere ontwikkelingen te melden.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- In het Klapkot is nog steeds sprake van leegstand. Er zijn plannen om het Klapkot te koppelen aan de café de Huiskamer. De koppeling van deze twee monumenten is positief beoordeeld door de gemeente middels een initiatiefplan, maar er is nog geen vergunning voor aangevraagd. Omdat de brouwerij De Oranjeboom de huurder van NV Stadsherstel Breda is, is er geen sprake van inkomstenderving.
- Stadsherstel voert een haalbaarheidsstudie uit naar een nieuwe locatie. Indien deze haalbaar blijkt zal stadsherstel dit met vreemd vermogen moeten financieren. Mogelijk kan de gemeente hier een rol in spelen.

BV BrabantRing

Ondernemend Breda	Thema Stimuleren economische ontwikkeling in Breda
Website BrabantRing:	BrabantRing
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg-van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	5,2%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De netto verwervingskosten van de aandelen in de BrabantRing BV voor de gemeente Breda bedragen waren in 2023 eenmalig € 120.000. De bijbehorende kapitaallasten worden gedekt uit het budget Digitalisering.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Op 22 juli 2021 is door de Raad het besluit genomen voor de realisatie van een BredaRing met opstappunt op de BrabantRing. Hierin is al opgenomen dat deze lokale glasvezelverbindingen worden verbonden met de glasvezelverbindingen elders binnen de provincie. Hiervoor is een koppeling noodzakelijk door een te realiseren opstappunt op de BrabantRing. Hierdoor ontstaat een Brabant brede breedband-connectiviteit, BrabantRing genaamd. BrabantRing BV is de organisatie die deze Brabantbrede connectiviteit gaat organiseren en beheren. Op 8 augustus 2023 heeft de gemeente Breda een belang genomen van 5,2 % in Brabant Ring BV.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Brabant Ring BV is een samenwerking tussen de provincie Noord Brabant, een aantal gemeenten en de private partij BRE EFX. Partijen werken nog aan het finaliseren van de juridische vormgeving van de samenwerking. Het is van belang dat daar goede duurzame afspraken over worden gemaakt. Tegelijkertijd is het van belang dat Brabant Ring BV spoedig aanvangt met haar zakelijke activiteiten.

Belgisch Nederlands Grensoverleg

Ondernemend Breda	Thema Verbindend bestuur
Website BeNeGo:	BeNeGo
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	9,53 %
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partijen

Bijdrage verbonden partij aan programma

In totaal 21 grensgemeenten in de provincies Antwerpen respectievelijk Noord-Brabant vormen samen het Belgisch-Nederlands Grensoverleg (BENEGO). Het totale gebied heeft 877.000 inwoners. en een oppervlakte van 151.000 ha.

Het samenwerkingsverband werd opgericht in 1968 als een informele associatie van een 11-tal gemeenten die behoren tot de provincies Noord-Brabant respectievelijk Antwerpen. In 1986 werd

het samenwerkingsverband geformaliseerd tot een internationale rechtspersoon in de vorm van een Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS).

De landsgrens die met het Verdrag van Schengen vrijwel onzichtbaar is geworden, vormt in de praktijk vaak nog een obstakel als het gaat om thema's als klimaatverandering, grensarbeid, bestrijding van criminaliteit, milieubescherming en waterbeheersing, rampenpreventie, ambulancevervoer en openbaar vervoer. En worden sociaal-economische kansen die de nabijheid van het buurland biedt over en weer nog onvoldoende benut.

Doel van BENEKO is het bevorderen van grensoverschrijdend bestuurlijk overleg, samenwerking en het gezamenlijk behartigen van de gemeenschappelijke belangen. Gericht op het wegnemen van belemmeringen, bedreigingen te keren én bovenal kansen te pakken. Dit in samenwerking met alle instanties die hierbij kunnen helpen. De samenwerking en afstemming binnen BENEKO focused op vier hoofdthema's:

- veiligheid en criminaliteitsbestrijding
- gezondheidszorg
- economie en arbeidsmarkt
- natuurontwikkeling, Toerisme en Recreatie

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

De activiteiten worden bekostigd via de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeenten.

Mede vanwege de beperkingen in de corona periode was de samenwerking op een laag pitje geraakt. Op basis van een brede herijking in 2022 heeft de samenwerking binnen BENEKO in 2023 een nieuwe impuls gekregen, mede door de aanstelling van twee parttime coördinatoren.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de continuïteit van het grensgemeenten-netwerk is bestuurlijk draagvlak essentieel.

Duurzaam wonen

DUURZAAM WONEN IN BREDA

HET PROGRAMMA IN BEELD

Programma
3

DUURZAAM WONEN IN BREDA

Aantal inwoners

186.488

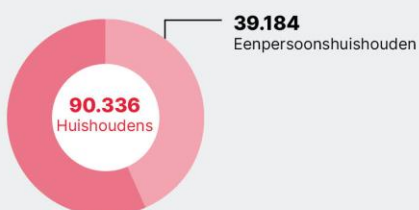

Huishoudens

Aantal
huishoudens
90.336

Gemiddelde grootte
van een huishouden
2,06

Bewaakte fietsenstallingen

7
Bewaakte
fietsenstallingen

5

Beheer door
gemeente

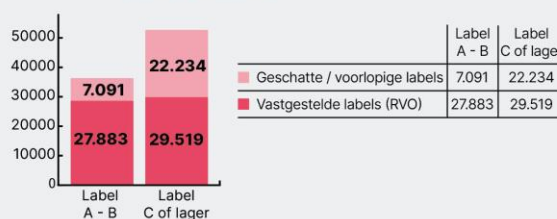
2

Beheer door
NS

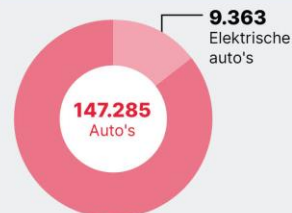
Energielabels woningen

86.727
woningen

Aantal auto's

Aantal publieke oplaadpunten in Breda

796
Gerealiseerd
(juni 2023)

Aantal gasaansluitingen (kleinverbruik)

66.646

Kengetallen 2023/meest recente realisatiecijfers.
In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

TERUGBLIK OP ONZE AMBITIE

In 2023 hebben we een recordaantal woningen opgeleverd. Daarmee wordt onze ambitie van de afgelopen jaren zichtbaar en concreet. Deze resultaten sluiten nog aan op de ambities van de vorige bestuursperiode. In de categorie middelduur zijn er flink wat woningen bijgekomen. Regionaal hebben we de ambities vastgelegd in een ontwikkelstrategie voor de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT), die is aangeboden aan de deelnemende gemeenteraden. Hierin zijn ook de ambities van de Omgevingsvisie doorvertaald.

Thema Wonen in Breda

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

We willen dat alle inwoners van Breda een betaalbare en duurzame woning hebben, die voldoet aan hun wensen en behoeften. Nu en in de toekomst. Dat is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Sommige doelgroepen hebben het lastig op de woningmarkt. Dat geldt vooral voor huishoudens die zijn aangewezen op sociale huurwoningen, middeninkomens, starters en verschillende aandachtsgroepen. Daarvoor hebben we, onder moeilijke marktomstandigheden, samen met de corporaties en marktpartijen hard gewerkt aan het behalen van de woningbouwopgave uit het bestuursakkoord: 6000 woningen naar harde plannen, waarvan 30% sociale huur, 40% middelduur en 30% vrije sector. Dit is de stand van zaken per 31 december 2023:

- 2209 woningen zijn naar harde plannen gebracht. Dit is 37% van de opgave.
- 461 sociale huur, 26% van de opgave.
- 739 middelduur, 31% van de opgave.
- 960 vrije sector, 53% van de opgave.
- Van 49 woningen is het exacte prijssegment nog onbekend.

In 2023 zijn er 1167 woningen gebouwd: 298 sociale huur, 283 middelduur, 432 vrije sector en van 32 woningen is het exacte prijssegment nog onbekend. Hiervan zijn 122 woningen intramurale zorgwoningen die via zorgbudgetten worden gefinancierd en dus niet in een prijscategorie vallen. Daarnaast zijn er 90 woningen gesloopt, waarvan 58 sociale huur, 3 middelduur, 16 vrije sector en van 13 woningen is het exacte prijssegment onbekend. Voor de bouw van 750 tijdelijke woningen (100% sociaal) zijn op verschillende locaties grote stappen in gezet in de planvorming (zie verderop).

Ook hebben we gewerkt aan een actualisering en verruiming van het wooninstrumentarium. We kiezen voor instrumenten die helpen om de woningmarkt betaalbaar te houden. We beschikken over een instrumentenkoffer betaalbare woningen die een relevante bijdrage levert aan het betaalbaar en duurzaam wonen in Breda. Dat gebeurt onder meer via een opkoopbescherming, door sociale huurwoningen minimaal 30 jaar beschikbaar te houden als sociale huur (voorheen was dat 15 jaar) en een aanpassing van de minimale vierkante meters voor sociale en middeldure huurwoningen naar marktconforme aantallen. We hebben nieuw beleid in gang gezet, waaronder de Woonvisie die in 2024 aan de gemeenteraad wordt voorgelegd. Ook is het proces gestart om in 2024 tot nieuwe prestatieafspraken met de woningcorporaties te komen. Tot die tijd werken we met een jaarschijf.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

- Om betaalbare woningen te bouwen en de woningmarkt betaalbaar te houden, hebben we diverse maatregelen genomen. We hebben onder andere de opkoopbescherming ingevoerd en onze doelgroepenverordening geactualiseerd. Verder is er in 2023 een nieuwe tranche van de starterslening beschikbaar gesteld en zijn de voorbereidingen getroffen voor een volgende tranche, die beschikbaar is sinds 1 januari 2024.
- Voor het realiseren van de woningbouwopgave hebben we een nieuwe versnellingsagenda woningbouw opgesteld: de Bredase Woon- en Bouwagenda 2023-2026, met 11 acties langs 5 pijlers. Met de Bredase corporaties zijn afspraken gemaakt over hun bijdrage hieraan.
- Het bestedingsplan Wonen & Gebiedsontwikkeling 2023-2026 is vastgesteld. Hierin staat hoe we de beschikbare middelen inzetten voor het realiseren van onze doelen voor wonen en gebiedsontwikkeling. De € 14 miljoen aan investeringsmiddelen zetten we in bij de 4 grote

gebiedsprogramma's. De ruim € 11 miljoen aan exploitatiemiddelen zetten we in voor onder meer de realisatie van tijdelijke woningen, actief grondbeleid en capaciteitsuitbreidingen.

- De jaarschijf Alliantie 2023 is vastgesteld. Hierin zijn extra focuspunten benoemd, waaronder: zorgen voor betaalbaarheid in de breedte, versnelling van de woningbouw, samenwerkingen die verder gaan dan alleen gemeente-huurders-corporaties en de aanpak van kansenongelijkheid in Breda via Verbeter Breda.
- Met het oog op de nieuwe prestatieafspraken / Alliantie voor de periode 2024-2027 zijn we gestart met het opstellen van een nieuw afsprakenkader. De basis voor de Alliantie-afspraken wordt in belangrijke mate gevormd door de nieuwe Woonvisie.
- In 2023 zijn we gestart met het opstellen van een nieuwe Woonvisie, die we in 2024 voorleggen aan de gemeenteraad. Voor deze visie hebben we onder andere het Regionale Woningmarktonderzoek 2022 en de resultaten vanuit het WoON 2021 gebruikt. Ook sluiten we aan op de ambitie, de doelen en de opgaven uit onze Omgevingsvisie en de afspraken in de SRBT-woondeal.
- De taakstelling voor 2023 bedroeg 405 te huisvesten vergunninghouders. Doordat we de vorige taakstellingsperiode waren geëindigd met een achterstand van 50, kwam de totale huisvestingsopgave uit op 455. Op de wettelijke peildatum (1 januari 2024) had Breda 358 mensen gehuisvest. Op de tweede peildatum (1 februari 2024) stond de teller op 380. De taakstelling is niet tijdig behaald doordat Breda te weinig vergunninghouders toegewezen heeft gekregen (ook wel koppelingen genoemd) door het COA.
- Samen met het Rijk, de provincie, corporaties en gemeenten hebben we in de SRBT-regio de regionale SRBT-woondeal afgesloten. In deze woondeal hebben we afspraken gemaakt over onder meer onze ambities op het gebied van de woningbouwopgave, het versnellen van de woningbouw, de betaalbaarheid van woningen, de kwalitatieve opgave (doelgroepen) en de herstructurering, transformatie en verduurzaming daarvan.
- We hebben een evaluatie uitgevoerd van het CPO-beleid (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap). De uitkomsten daarvan krijgen een plek in de nieuwe Woonvisie.
- Medio 2023 is met de raad de discussie gestart over het woonwagenebeleid in Breda en in het bijzonder de behoefte aan nieuwe standplaatsen. De inzet is om de komende jaren 17 standplaatsen op bestaande woonwagencentra toe te voegen. Om tot een eerlijke en transparante verdeling te komen, zijn we gestart met het opstellen van toewijzingscriteria.
- Op 1 juli 2023 is de Wet goed verhuurderschap in werking getreden. De nieuwe wet verplicht gemeenten om een meldpunt in te richten waar huurders een melding kunnen doen over ongewenst verhuurgedrag. Ook Breda heeft zo'n meldpunt ingericht.
- Voor de bouw van 750 tijdelijke woningen hebben we op verschillende locaties en in samenwerking met de Bredase woningcorporaties acties uitgevoerd. Voor 2 locaties (Donkerstraat en Stadionstraat) hebben we de haalbaarheid vastgesteld. Voor de Stadionstraat is vervolgens een omgevingsvergunning aangevraagd voor 192 tijdelijke woningen. Voor de locatie Bredestraat voorzien we de vaststelling van de haalbaarheid in 2024. Voor de verbouwing van de locatie Claudius Prinsenlaan 12 naar 55 tijdelijke woningen is een omgevingsvergunning verleend. Ook is gewerkt aan de bouw van tijdelijke woningen aan de Frankenthalerstraat. Het programma van deze locatie is in 2023 aangepast naar volledig sociale huur. Hiervoor is in december een omgevingsvergunning aangevraagd. Ook voor de locatie aan het Kadijkje is gewerkt aan een plan voor de bouw van tijdelijke woningen. Voor de realisatie van tijdelijke woningen op deze locaties is bij het Rijk subsidie aangevraagd. Deze is toegekend. Verder zijn we in 2023 gestart met een aanvullende locatieverkenning om de resterende opgave voor de bouw van tijdelijke woningen te realiseren.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Programma 3

De jaarrekening 2023 bevat in totaal 116 (beleids)indicatoren, de zogenaamde 'Bredase set'. Deze wordt jaarlijks herijkt. Deze Bredase set is in de tekst verdeeld over de diverse programma's en thema's en is opgebouwd uit 30 landelijk verplichte en 86 Bredase indicatoren. Hiervan bevat dit programma in totaal 20 beleidsindicatoren, waarvan 6 landelijk verplicht zijn. In deze jaarrekening wordt voor alle indicatoren peildatum 28 maart 2024 gehanteerd.

Programma-indicatoren

Indicator Naam: Omgevingsvisie (Nr. 2205)

Omschrijving: De indicator in de begroting loopt gelijk op met indicatoren in de Omgevingsvisie zelf

Bron: nader te bepalen Meeteenheid: nader te bepalen

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
			nog niet van toepassing	

Indicator Naam: Prettig wonen (Nr. 56)

Omschrijving: Rapportcijfer prettig wonen in de buurt

Bron: Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
	7,7		7,7	7,7

Indicator Naam: Duurzaam wonen (Nr. 57)

Omschrijving: % woningen in Breda dat geen gasaansluiting heeft

Bron: Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
				6

De ervaringen uit deze pilot zijn meegenomen in de grote uitrol gespikkeld bezit over Wisselaar voor de jaren 2023 en 2024, dat project omvat 350 huurwoningen en in potentie 122 koopwoningen (waarvan we al weten dat er 57 meedoen met de corporatie aanpak).

Thema-indicatoren Wonen in Breda

Indicator Naam: Zoektijd woningzoekenden (Nr. 58)

Omschrijving: Zoektijd woningzoekenden alle reactiemodellen in jaren (inschrijfduur en loting)

Bron: Jaarrapportage Klik voor wonen Meeteenheid: Tijdsduur in jaren

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
2,3	2,4	2,4	2,4	2,8

Oorzaak is het groter aantal reacties per advertentie.

Productindicatoren Product Wonen

Indicator Naam: Nieuw gebouwde woningen (Nr. 59)

Omschrijving: Aantal nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
7,4	6,2	8,2		

Realisatiewaarde nog niet beschikbaar

Indicator Naam: Demografische druk (Nr. 60)

Omschrijving: Groene en grijze druk (percentage jongeren tot 20 jaar en ouderen van 65 jaar of ouder ten opzichte van bevolking van 20 tot 65 jaar)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
66,8	66,9	66,8		66,8

Indicator Naam: Woonlasten éénpersoonshuishoudens (Nr. 61)

Omschrijving: Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishoudens

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
662	691	745		715

Indicator Naam: Woonlasten meerpersoonshuishoudens (Nr. 62)

Omschrijving: Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
764	804	861		833

Indicator Naam: Gemiddelde WOZ-waarde (Nr. 63)

Omschrijving: WOZ-waarde woningen in duizend euro

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag in duizend euro

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
292	313	336		382

Score is voorlopig.

Indicator Naam: Aantal sociale huurwoningen in de goedkope klasse (Nr. 64)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de goedkope prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
2.724	2.877	2.863	Minimaal 2.700 en maximaal 2.900	2.384

Door toepassing streefhuurbeleid is omvang goedkope voorraad in omvang afgenomen.

Indicator Naam: Aantal sociale huurwoningen in de betaalbare klasse (Nr. 65)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de betaalbare prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
15.271	14.897	14.921	Minimaal 16.000 en maximaal 17.250	17.715

Het aantal betaalbare huurwoningen is iets gestegen vanwege huurverlaging en beperkt streefhuurbeleid binnen deze klasse.

Indicator Naam: Aantal sociale huurwoningen in de bereikbare klasse (Nr. 66)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de bereikbare prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
4.034	4.218	4.218	Minimaal 2.100 en maximaal 2.300	3.006

Het aantal bereikbare huurwoningen ligt binnen de aangegeven range.

Thema Verdeling beschikbare ruimte

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Op het gebied van ruimte zorgen we voor een goede dienstverlening voor de inwoners en initiatiefnemers in Breda. Dit bereiken we door processen helder te beschrijven en de samenwerking in de keten verder te optimaliseren. We hebben ons voorbereid op de plichten én de mogelijkheden die de Omgevingswet met zich meebrengt. Denk aan nieuwe instrumenten, zoals het nieuwe omgevingsplan dat het bestaande bestemmingsplan vervangt. Of aan kortere doorlooptijden voor een vergunning. We hebben de mogelijkheden van participatie verder verkend, uitgewerkt en in onze processen ingezet. Samen met de raad hebben we de participatieleidraad geëvalueerd.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

We hebben de Intaketafel en de Omgevingstafel opgezet, ingezet in de processen en verder ontwikkeld. Hierbij hebben we kritisch gekeken naar onze eigen processen en naar de ervaringen van binnen en buiten onze organisatie. Door de inzet van beide tafels wordt de voorbereiding op de vergunningverlening intensiever, waardoor we de verkorte wettelijke termijnen vanuit de Omgevingswet kunnen halen. Op 1 januari 2024 waren we klaar voor de invoering. Daarbij hebben we rekening gehouden met de onzekerheden en onduidelijkheden die er nog kunnen zijn. We hebben bijvoorbeeld telefonische ondersteuning geregeld om extra vragen te kunnen beantwoorden.

RISICO'S

Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) functioneerde in 2023 nog niet volledig. Daardoor waren onze mogelijkheden om daarmee te oefenen beperkt. Een deel van deze oefening kunnen we daardoor pas inzetten na de inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

Thema Grote woonprojecten in de stad

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

We maken we de bouw van woningen planologisch mogelijk op locaties van marktpartijen en corporaties. Daarmee is een, voor de laatste 10 jaar, record aantal woningen omgezet in bestemmingsplannen. De gemeente ondersteunt de realisatie van grote woonprojecten onder meer met een actief grondbeleid. Gemeentelijke gronden maken we geschikt voor woningbouw. Dit is onder andere uitgewerkt voor de programma's Cross Mark, Gasthuisvelden en Breda Centrum Oost.

Onze inzet is dat alle inwoners van Breda een voor hen betaalbare en duurzame woning hebben, die voldoet aan hun wensen en behoeften, nu en in de toekomst. Dat is niet voor iedereen vanzelfsprekend, sommige doelgroepen hebben het lastig op de woningmarkt. Vooral huishoudens die zijn aangewezen op sociale huurwoningen, middeninkomens, starters en verschillende aandachtsgroepen op de woningmarkt. Daarvoor hebben we hard gewerkt aan het realiseren van de woningbouwopgave uit het bestuursakkoord: 6.000 woningen naar harde plannen, waarvan 30% sociale huur, 40% middelduur en 30% vrije sector. De stand van zaken hierin is:

- 2.209 woningen totaal naar harde plannen gebracht. Dit is 37% van de opgave.
- 461 sociale huur, 26% van de opgave.
- 739 middelduur, 31% van de opgave.
- 960 vrije sector, 53% van de opgave.
- Van 49 woningen is het exacte prijssegment nog onbekend.

We hebben plannen voor de realisatie van 100% middeldure woningen op 4 gemeentelijke locaties en werken aan uitleglocaties voor grootschalige woningbouw in Teteringen (Woonakker) en Bavel (West). Daarnaast richten we onze eigen organisatie goed in voor deze nieuwe opgave.

Investeren in meer woningen betekent ook: investeren in meer groen, buitenruimte en infrastructuur. Daarmee houden we de bereikbaarheid en leefbaarheid van Breda op peil. Met de Nota financiële bijdragen kwaliteitsverbetering fysieke leefomgeving (als vervanger van de Nota Bovenwijkse Voorzieningen) zorgen we ervoor dat ook marktpartijen financieel bijdragen aan deze nieuwe ontwikkelingen.

De ambitie om 6.000 woningen te bouwen of in harde plannen te hebben, is haalbaar. We spannen ons met de corporaties extra in voor sociale huurwoningen, middeldure woningen en CPO-woningen (collectief particulier opdrachtgeverschap). Dit blijft nodig om projecten daadwerkelijk te realiseren. Ontwikkelingen in de bouw (zoals hogere kosten en stikstof) zetten de planning en de financiële haalbaarheid van projecten onder druk. Zeker voor de sociale en middeldure woningen die we met het nieuwe bestuursakkoord beogen.

De risico's voor grondexploitaties staan in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Actuele marktomstandigheden in de vorm van bijvoorbeeld hogere rentes en hogere bouwkosten en sterkere beleidsregulering, meer woningen in de betaalbare categorieën, zetten de extra druk op de realisatie van het woningbouwprogramma.

In april zijn de concept ontwikkelvisie SRBT (Stedelijke regio Breda – Tilburg) aangeboden aan de gemeenteraden van de betrokken. In de uitwerking van SRBT is een woondeal gesloten met betrokken gemeenten waaruit onder andere een regionale versnellingstafel is voortgekomen.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

We maken de bouw van woningen planologisch mogelijk op locaties van marktpartijen en corporaties. Daarmee hebben we de laatste 10 jaar een recordaantal woningen gerealiseerd. De gemeente ondersteunt de bouw van grote woonprojecten onder meer met een actief grondbeleid. Gemeentelijke gronden maken we geschikt voor woningbouw. Dit hebben we onder andere gedaan voor de programma's CrossMark, Gasthuisvelden en Breda Centrum-Oost.

We hebben de plannen voor de realisatie van 100% middeldure woningen op 4 gemeentelijke locaties uitgewerkt en werken aan uitleglocaties voor grootschalige woningbouw in Teteringen (Woonakker) en Bavel (West). Daarnaast richten we onze eigen organisatie goed in voor deze nieuwe opgave.

Investeren in meer woningen betekent ook: investeren in meer groen, buitenruimte en infrastructuur. Daarmee houden we de bereikbaarheid en leefbaarheid van Breda op peil. Met de nota Financiële bijdragen kwaliteitsverbetering fysieke leefomgeving (als vervanger van de nota Bovenwijkse Voorzieningen) zorgen we ervoor dat ook marktpartijen financieel bijdragen aan deze nieuwe ontwikkelingen. Richting de toekomst maken we keuzes over de inzet van ons grondbeleid.

RISICO'S

De ambitie om 6000 woningen in harde plannen te hebben, is haalbaar. We spannen ons samen met de corporaties extra in voor sociale huurwoningen, middeldure woningen en CPO-woningen (collectief particulier opdrachtgeverschap). Dit blijft nodig om projecten daadwerkelijk te realiseren. Ontwikkelingen in de bouw (zoals hogere kosten en stikstof) zetten de planning en de financiële haalbaarheid van projecten onder druk. Zeker voor de sociale en middeldure woningen die we met het nieuwe bestuursakkoord beogen. De risico's voor grondexploitaties staan in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Grote woonprojecten in de stad

Indicator Naam: Harde planvoorraad woningen (Nr. 2204)

Omschrijving: Het aantal woningen in harde planvoorraad

Bron: Afdeling Ruimte Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
2.877	4.050	3.395	5.000	4.335

Het doel is een structureel hogere woningbouwproductie. Daarvoor is een vergroting van de harde planvoorraad nodig. Deze is groter dan in voorgaande jaren, maar de streefwaarde van 5.000 is nog niet volledig gerealiseerd. Het aantal woningen in harde plannen neemt naar verwachting dit jaar verder toe, gezien het grote aantal woningbouwplannen waarvoor het bestemmingsplan ter inzage ligt.

Indicator Naam: Opleveringen woningen (Nr. 67)

Omschrijving: Gerealiseerde woningbouw (bruto toevoeging)

Bron: Afdeling Ruimte Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
867	851	971	1.500	1.167

Daarmee is de woningbouw op het hoogste niveau van de afgelopen jaren. Deze toename van de woningbouw willen we verder doorzetten. Dit doen we aan de hand van onze versnellingsagenda wonen: de Bredase Woon- & Bouwagenda. We streven naar een structurele verhoging van de woningbouw naar 1.500 woningen per jaar

Thema Bereikbaar Breda

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

In 2023 hebben we de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid in de gemeente Breda verder verbeterd. Op meerdere plekken in de stad hebben we het wegennet verbeterd om de doorstroming en de verkeersveiligheid voor alle verkeersdeelnemers te verbeteren. Ook hebben we voor meerdere projecten de planfasen afgerond, waardoor die de komende jaren uitgevoerd kunnen worden.

Om de doorstroming van het verkeer verder te verbeteren, hebben we de afstelling van meerdere verkeersregelinstanties geoptimaliseerd. Ook hebben we de binnenstad bereikbaar weten te houden, ondanks de werkzaamheden aan onder meer de Nieuwe Mark. Verder is er meer ruimte gekomen voor langzaam verkeer, vooral voor fietsers.

Het verminderde aanbod in het openbaar vervoer hebben we weten te keren. Door een actieve lobby richting de NS rijden er weer IC Direct-treinen vanuit Breda. In goed overleg met Arriva gaan ook enkele buslijnen weer vaker rijden.

Parkeren

Auto's en fietsen op de juiste plek parkeren: dat is ons doel. We hebben betaald parkeren ingevoerd in de schil rond de singels. Ook hebben we het nog aantrekkelijker gemaakt om dicht bij de eindbestemming in de garages of op een van de parkeerterreinen te parkeren. We bieden daarnaast goede faciliteiten aan om fietsen te stallen, in de stad, bij evenementen en bij wedstrijden van NAC. Al deze maatregelen dragen eraan bij dat mensen hun vervoermiddel op de juiste plek zetten.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Auto

Voor de verkeersafwikkeling van 't Zoet is een globaal onderzoek gedaan. De eerste conclusies zijn dat de afwikkeling van fase 1 op de bestaande aansluiting bij de Lunetstraat past, maar dat de bestaande route naar de Noordelijke Rondweg (NRW) beschikbaar moet blijven. Als fase 2 van 't Zoet in ontwikkeling komt, moet er een ontsluitingsweg naar de noordelijke aansluiting van de NRW zijn om al het verkeer af te kunnen wikkelen. Voor het Chassékwartier verwerkten we de eerste

mobiliteitsinzichten in het ambitedocument Centrum-Oost.

Om de verkeersveiligheid te verbeteren, hebben we na meldingen van bewoners in diverse straten verkeersremmende maatregelen aangebracht. Verder hebben we attentieverhogende maatregelen (silhouetten) weggezet bij diverse oversteekplaatsen voor fietsers en voetgangers.

We zijn gestart met de uitvoering van het project Marialaan-Allerheiligenweg. Dit project ronden we in 2024 af. Op de Oosterhoutseweg in Teteringen hebben we de afwikkeling en de verkeersveiligheid verbeterd en de hoeveelheid doorgaand verkeer verminderd door middel van nieuwe verkeerslichten en een doseersysteem.

Een mooi voorbeeld van betere verkeersveiligheid en overzichtelijkheid is de herinrichting van het Oranjeplein (verbinding Ginnekenweg over de Zuidelijke Rondweg).

In 2023 besloot het Rijk om 17 wegprojecten on hold te zetten. De beschikbare middelen van het ministerie van I&W bleken nodig om het beheer en onderhoud van het hoofdwegennet te kunnen financieren. Daarnaast speelde nog steeds de stikstofproblematiek, waarvoor in 2023 geen oplossing is gevonden. De verwachting is dat deze oplossing nog de nodige tijd in beslag zal nemen. Twee van de uitgestelde wegprojecten zijn de A58 Galder-Sint Annabosch en de A58 Tilburg-Breda. Uit de impactanalyse van het on hold zetten blijkt dat dit de nodige gevolgen heeft voor de doorstroming op de A58 én op het onderliggende wegennet door Breda. Mede daarom hebben we met het Rijk afspraken gemaakt over het opstellen van een multimodaal mobiliteitspakket voor de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT). De doelen van dit mobiliteitspakket richten zich op:

- het beperken van de impact van het on hold zetten van deze projecten
- het bijdragen aan de ontsluiting van de verstedelijkingslocaties
- het aanjagen van de mobiliteitstransitie

In 2023 hebben we veel werk verzet om dit mobiliteitspakket samen te stellen, intern en met onze SRBT-partners. Naar verwachting leidt dit in het eerste kwartaal van 2024 tot een definitief pakket, waarin ook een oplossing is meegenomen voor een betere ontsluiting op de A16 van het (regionale) verkeer door Prinsenbeek.

Tot slot zijn we in 2023 gestart met een verkeersonderzoek om te bekijken wat de mogelijkheden zijn om het regionale verkeer door Prinsenbeek sowieso te verminderen. De resultaten van dit onderzoek verwachten we in het eerste kwartaal van 2024.

Openbaar vervoer

In 2023 hebben we verder gewerkt aan het ontwikkelen van het (hoogwaardig) openbaar vervoer binnen Breda. Eind 2023 selecteerde de provincie Noord-Brabant Arriva als vervoerder die vanaf 2025 het openbaar vervoer in West-Brabant gaat verzorgen. In deze nieuwe OV-concessie is ook de Bredase inbreng meegenomen. Wij wilden bijvoorbeeld meer aandacht voor de bedrijventerreinen, de bereikbaarheid van de kern Bavel, de instellingen aan de Galderseweg en het verplicht opnemen van halte Breepark. De provincie en Arriva hebben op advies van de gemeente Breda besloten om lijn 115 Breda-Princenhage-Rijsbergen-Zundert te gaan opwaarderen tot HOV-lijn 315.

In 2023 werkten we met onze samenwerkingspartners aan de ontwikkeling van een Bus Rapid Transit-systeem op de as Breda-Gorinchem-Utrecht. Tijdens het BO-MIRT van november 2023 is geconcludeerd dat er nog altijd een breed gedragen ambitie is voor een kwaliteitssprong op deze OV-verbinding, maar dat de uitwerking hiervan ingewikkelder is dan gedacht. We werken in meerdere stappen toe naar een (verdere) kwaliteitsverbetering met als eindresultaat een volwaardig Bus Rapid Transit-systeem richting 2040.

Taxi

In de eerste helft van 2023 evalueerden we de taxiverordening voor de opstapmarkt, samen met de betrokken partijen, waaronder een delegatie van het taxiplatform. Uit deze evaluatie trokken we verschillende conclusies over de inrichting van het stelsel van de opstaptaxi, die de basis vormen voor de nieuw op te zetten taxiverordening die we in 2024 verder uitwerken. Daarnaast voerden we in 2023 een pilot uit met de inzet van taxistewards op stapavonden. Deze stonden op de taxistandplaats aan de Prinsenkade. Deze inzet is goed bevallen en krijgt dan ook een vervolg in 2024.

Langzaam verkeer (vooral de fiets)

Medio 2023 stelde het college het Actieplan Fiets vast. Dit is erop gericht om fietsers in Breda beter te faciliteren. In 2023 werkten we verder binnen verschillende projecten aan voorbereidende werkzaamheden, zoals het opstellen van een voorlopig en definitief ontwerp in participatie met de omgeving. Voorbeelden hiervan zijn:

- de (snel)fietsroute Breda-Tilburg
- de eerste fase van de uitbreiding van de fietsenstalling bij station Breda

Deze voorbereidende werkzaamheden moeten ertoe leiden dat deze projecten in 2024 uitgevoerd worden. Vanwege personele knelpunten zijn er ook (onderzoeks)projecten doorgeschoven naar 2024. Voorbeelden hiervan zijn:

- (het onderzoeken van) de fietsroute Haagse Beemden - Breda-Centrum
- de fietsroute Breda - Oosterhout
- de aanleg van een fietsbrug over de singels

Daarnaast voerden we verschillende kleinere ingrepen uit om het comfort voor fietsers te verhogen. Op verschillende fietspaden zijn de tegels vervangen door asfalt en op diverse plekken in de stad staan extra fietsnietjes en tijdelijke fietsvlonders.

Smart Mobility

In 2023 troffen we de voorbereidingen voor een vergunningstelsel voor deelscooters (en deelfietsen). Naar verwachting vindt de implementatie hiervan medio 2024 plaats.

Diverse marktpartijen hebben in 2023 in totaal zo'n 175 nieuwe laadpalen voor elektrische auto's geplaatst. Daarnaast is er ook bij nieuwbouwlocaties en deels op eigen terrein door diverse marktpartijen extra laadinfrastructuur geplaatst. Ook troffen zij voorbereidingen voor het plaatsen van snelladers bij supermarkten.

We hebben in 2023 alle verkeerslichten op de Oosterhoutseweg in Teteringen vervangen. Hierbij hebben we een nieuw doseersysteem aangelegd, dat bestaat uit verbeterde filemeetpunten in Teteringen en displays op afstand om de weggebruikers tussen Breda en Oosterhout te adviseren om via de A27 te rijden.

Samen met SmartwayZ en de provincie Noord-Brabant zijn we een pilot gestart voor het toepassen van Fiets Peloton Module (FPM). Dit gebeurt op de locatie De La Reijweg-Hogeschoollaan. In de FPM worden fietsers via slimme camera's waargenomen en dit wordt doorgegeven aan de intelligente verkeerslichten (iVRI's). De software bepaalt op basis van de snelheid van de fietsers en het aantal fietsers of er bij de stopstreep sprake zal zijn van een groep fietsers. Als dat zo is, zorgt de FPM – indien mogelijk – voor tijdig en lang genoeg groen licht, zodat de groep fietsers door kan rijden. De betere doorstroming voor fietsers moet het gebruik van de fiets stimuleren en zo een bijdrage leveren aan maatschappelijke doelen, zoals gezondheid, mobiliteitstransitie en leefbaarheid. De evaluatie van deze pilot vindt plaats in het eerste kwartaal van 2024. Aan de hand van de uitkomsten bekijken we of FPM op meer plaatsen toegepast kan worden.

Op de snelwegen rondom Breda vinden werkzaamheden plaats. Daarom zetten we in samenwerking met de verkeerscentrale van Rijkswaterstaat diverse scenario's in om de verkeersoverlast op de Zuidelijke Rondweg te beperken. Ook ontwikkelen we momenteel scenario's die kunnen worden ingezet als er zich incidenten op het gemeentelijke hoofdwegennet voordoen die een grote regionale impact hebben. Tot slot overlegden we maandelijks met alle regionale partners (Rijkswaterstaat, de provincie Noord-Brabant en gemeenten uit West-Brabant) over wegwerkzaamheden en evenementen die een regionale impact hebben om zo de impact op ons eigen wegennet te minimaliseren.

Parkeren

De parkeermaatregelen uit het bestuursakkoord zijn in 2023 voor een belangrijk deel uitgevoerd:

- De eerste parkeervergunning voor huishoudens zonder eigen parkeergelegenheid én de tweede parkeervergunning voor huishoudens met een eigen parkeergelegenheid zijn sinds 1 januari 2023 gratis.
- Het aantal uren van de bezoekersregeling voor huishoudens is verdubbeld.

- In 2023 hebben we betaald parkeren ingevoerd in het laatste deel van de wijk Linie, in Brabantpark, in Boeimeer en in het Van Sonsbeeckpark. Bij het zwembad, rondom het Brabantplein, op het parkeerterrein van het Graaf Hendrik III-plein en op het parkeerterrein van buurtcentrum De Mokkeboom kost het eerste uur parkeren € 0,10.
- Door een juridische uitspraak is het gratis kwartier en het gratis halfuur parkeren op de inloopstraten omgezet in een lager tarief voor het eerste uur. Voor de duidelijkheid voor parkeerders en de adequate werking van de automaten blijkt dit een positieve ontwikkeling.
- De kortparkeertarieven in de parkeergarages zijn met gemiddeld 6% verlaagd.
- De parkeertarieven zijn ook in 2023 niet geïndexeerd met de loon- en prijsindex van 2,9%.
- DTV heeft een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor een structurele uitbreiding van de fietsparkeercapaciteit. De eerste rapportage was niet volledig en moet nog worden aangevuld en aangepast. Naar verwachting worden de resultaten uiterlijk in het tweede kwartaal van 2024 bestuurlijk teruggekoppeld. Daarnaast is het mobiele stallingsconcept, dat halverwege 2022 is geïntroduceerd, doorontwikkeld en succesvol breder ingezet. Bij verschillende grote evenementen, bij de thuiswedstrijden van NAC én om gedurende het fietsseizoen een adequate oplossing te bieden voor het fietsparkeren op de Ginnekenmarkt. De kosten van deze pop-upstallingen zijn ten laste gebracht van de begroting van het Parkeerbedrijf.
- De gemeenteraad heeft voorstellen aangenomen op het gebied van parkeren, zoals de scholenvergunning, de mogelijkheid om het aantal vergunningen in de binnenstad te kunnen maximaliseren, het laten meewegen van de capaciteit van een bedrijfsparkerterrein én het kunnen invoeren van een dagtarief in een aantal woongebieden binnen de singels. Bij het vaststellen van de parkeerbelastingverordening in december 2023 heeft de gemeenteraad ingestemd met het voorstel om de tarieven voor de bedrijvenvergunning, de maatschappelijke én zakelijke zwerfvergunning te verlagen.

RISICO'S

Door de stikstofproblematiek, personeelstekorten in de markt en prijsstijgingen bestaat het risico dat onze bestuurlijke doelstellingen slechts voor een deel kunnen worden gerealiseerd.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Bereikbaar Breda

Indicator Naam: Bereikbare binnenstad (Nr. 68)

Omschrijving: Tevredenheid over bereikbaarheid binnenstad door Bredanaars

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
76	73	72	70	73

De realisatie in 2023 is uitgekomen op 73%. Daarmee is ook in 2023 de streefwaarde (tenminste 70%) gerealiseerd.

Indicator Naam: Duurzaam vervoer (Nr. 69)

Omschrijving: Aandeel verplaatsingen te voet, met de fiets en het OV (Modal split)

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
64	63	66	Doel is een stijgende lijn	62

Het aandeel duurzaam vervoer fluctueert door de jaren heen. Met 62% ligt het aandeel onder de 66% van 2022, maar op vergelijkbaar niveau met 2021 (63%). Ondanks deze jaarlijkse fluctuaties, zien we over de afgelopen 10 jaar een stijgend voortschrijdend gemiddelde. We blijven de trend monitoren. Vanaf komend jaar gebruiken we als databron het landelijke ODIN, hierin kunnen we ook terugkijken en is een betrouwbaarder bron die we kunnen vergelijken met de rest van Nederland.

Indicator Naam: Verkeersveiligheid (Nr. 70)

Omschrijving: Rapportcijfer door Bredanaars van verkeersveiligheid eigen buurt

Bron: Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
	6		Een zo hoog mogelijk rapportcijfer	6

Het streven is een zo hoog mogelijk rapportcijfer, omdat de gemeente op verkeersveiligheidsgebied altijd streeft naar beter.

Opmerking: Het onderzoek van de Buurtenquête vindt alleen in de oneven jaren plaats.

Thema Breda is een duurzame en bestendige stad

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

De gemeente Breda heeft hoge ambities wat betreft duurzaamheid en de energietransitie. Breda wil in 2044 geen aardgas meer gebruiken en klimaatneutraal zijn. Het tussendoel in 2030 is 55% CO₂-besparing. De klimaatbegroting hebben we in 2023 vertaald naar het 'Klimaatplan Breda klimaatneutraal in 2044'.

In 2023 hebben we via de gebiedsgerichte en gemeentebrede aanpak aanzienlijk meer inwoners in de stad bereikt die actief aan de slag gingen met de verduurzaming van hun woning en het besparen van energie ten opzichte van voorgaande jaren. Ook hebben we stappen gezet in het verbinden van ondernemers om vraag en aanbod van energie beter op elkaar af te stemmen. Met de extra rijksuitkering voor het klimaat trokken we aanvullend personeel aan om de stad te kunnen ondersteunen in deze transitie. Zo is de gemeente er klaar voor om in 2024 nog verder te versnellen. Netcongestie (transportschaarste) zorgt voor een extra uitdaging bij het bereiken van onze doelen. De explosieve stijging van de opwek van elektriciteit zorgt voor knelpunten in het netwerk, waardoor grootverbruikers niet meer aangesloten kunnen worden. Andere uitdagingen zijn de nog steeds hoge energieprijzen en het tekort aan personeel (in de energie- en installatiesector) en materialen.

We werken los daarvan nog aan een prognose van de CO₂-uitstoot op basis van de bereikte resultaten.

Recreatie

De recreatievoorzieningen in Breda zijn dit jaar goed gebruikt. De inzet van sfeerbeheer heeft een positieve invloed gehad op het goed verlopen van de warme dagen rond de recreatieplassen. Dit heeft wel tot een overschrijding van de kosten geleid. Daarnaast hebben we met de stadsenquête een stadsbreed onderzoek verricht naar de behoeften van bewoners voor de visie Galderse Meren. Ruim 4000 bewoners hebben meegedaan aan dit onderzoek. Naast de stadsenquête hebben we ook gesprekken gevoerd met een werkgroep en met de provincie Noord-Brabant. Daarbij hebben we gekeken naar de inpassingsmogelijkheid voor een horecavoorziening, met als uitgangspunt een goede balans tussen natuur en recreatie en aandacht voor de ontsluiting. In 2024 wordt de uitwerking daarvan definitief afgerond in de visie op de Galderse Meren.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Het 'Klimaatplan Breda klimaatneutraal in 2044' is onderverdeeld in 6 thema's. Onderstaande verantwoording is opgebouwd rond deze 6 thema's met een koppeling naar de begrotingsonderwerpen.

Overall kenmerkt 2023 zich door nieuwe extra middelen die de gemeente vanuit het Rijk ontving. Vooral de CDOKE-gelden (ontvangen in mei) vertaalden we direct naar de behoefte aan capaciteit en de inzet van personeel. De werving is opgestart en in 2023 zijn zo'n 25 nieuwe medewerkers gestart binnen de energietransitie. Zij worden deels gefinancierd vanuit deze gelden en deels vanuit onze beleidsmatige afdelingen en bedrijfsvoeringsonderdelen (zoals IT, Financiën en Juridische Zaken). Inmiddels staat er een evenwichtig team, ligt er een duidelijke programmastructuur en voeren we tal van projecten en activiteiten uit om invulling te geven aan de Bredase ambitie.

Energiearchitectuur

- *Netwerkschaarste*

De gemeente krijgt meer regie over het ontwerp van het toekomstige lokale energiesysteem. Transportschaarste op het elektriciteitsnet vormt een belemmering voor de ontwikkeling van bedrijven en andere projecten met een grote elektriciteitsaansluiting.

Ook onze opgaven op het gebied van verduurzaming - opwekprojecten met een grote elektriciteitsaansluiting - worden hierdoor gehinderd. We hebben intensief afgestemd met netbeheerders, de provincie en getroffen partijen in de stad. Voor 2023 hebben we vraag en aanbod inzichtelijk gemaakt. Aan de hand daarvan maken we samen met alle betrokkenen strategische keuzes qua prioriteiten en oplossingen. We starten pilotprojecten op om de balans tussen vraag en aanbod te verbeteren, zoals op bedrijventerrein Steenakker.

- *RES (Regionale Energiestrategie)*
In 2023 is een evaluatie van de RES 1.0 opgesteld. De conclusie is dat de RES op koers ligt ten aanzien van de doelstellingen voor de opwek van duurzame energie. We hebben gewerkt aan een geactualiseerde RES (2.0) met alle gemeenten en partijen. In 2024 wordt deze voorgelegd aan de deelnemende gemeenteraden.
- Het project Wind A16 (de bouw van windmolens langs de A16) is gerealiseerd en operationeel. De doelstelling voor de opwek van windenergie is behaald. Het project is in 2023 succesvol afgerond.
- Wat betreft het Amerwarmtenet is de gemeente in gesprek met de betrokken partijen over de urgentie en over ieders rol. De provincie is gevraagd om haar rol in dit dossier te pakken.
- De Energievisie en de bronnenstrategie zijn opnieuw opgestart. Het doel is om het energiesysteem (warmte en elektriciteit) vorm te geven voor de toekomstige stad.

Gebouwde omgeving (woningen)

We hebben gewerkt aan de collectieve aanpak (Wijkenergieplannen) en de individuele stadsbrede aanpak.

- *Wijkenergieplannen*
Naast de 3 Wijkenergieplannen die we in 2022 hebben opgepakt (Wisselaar, Doornbos en Prinsenbeek), volgden er in 2023 nog 2: Biesdonk en Tuinzigt. De Transitievisie Warmte (2022) vormt hiervoor de onderlegger. We stelden gebiedsanalyses op en hadden veel contacten in de wijk en met stakeholders, zoals de woningcorporaties. Dit vormt de basis om de Wijkenergieplannen verder vorm te geven.
- We voerden 2 pilots uit rondom gespikkeld bezit (in totaal 900 woningen). Daarbij verduurzaamt de woningcorporatie haar eigen woningen en ondersteunt de gemeente de eigenwoningbezitters. Deze woningen bevinden zich onder meer in de wijk Wisselaar, die deel uitmaakt van het Wijkenergieplan. De leerpunten hebben we meegenomen in de aanpak van gespikkeld bezit.
- We hebben zo'n 400 subsidieaanvragen vanuit het Volkshuisvestingsfonds succesvol beschikt. Zo'n € 4,1 miljoen subsidie hebben we hiermee besteed aan de verduurzaming van woningen van eigenwoningbezitters in de wijken Doornbos-Linie en Hoge Vucht. Deze woningen kregen minimaal label B of een verbetering van 3 labelstappen. Belangrijke succesfactor hierbij is de persoonlijke benadering, bijvoorbeeld in de vorm van wekelijkse gesprekken in beide wijken. Met deze persoonlijke aanpak heeft Breda zich onderscheiden van andere steden. De verduurzaamde woningen staan in gebieden waar de eerste Wijkenergieplannen worden opgesteld en dragen zo direct bij aan de verduurzamingsdoelstellingen uit de Transitievisie Warmte. Een tweede aanvraag vanuit het Volkshuisvestingsfonds is door het Rijk toegekend, waardoor € 18 miljoen beschikbaar komt (samen met 30% cofinanciering vanuit de gemeente) voor de verduurzaming van de wijk Tuinzigt en een aantal projecten in andere wijken.
- Het Rijk stelde eind 2023 middelen beschikbaar voor het plan van aanpak voor een Bredaas isolatieprogramma. Het doel is om vanaf 2024 het isoleren van woningen te versnellen door particuliere huizenbezitters te ondersteunen. Bijvoorbeeld door collectief in te kopen, informatiecampagnes en extra subsidies. Het totaal beschikbare budget is € 3,5 miljoen.
- Wij hebben het Energiepakket Breda uitgevoerd en verstrekten subsidies aan verenigingen, culturele organisaties, bedrijven en buurtcentra. Ook hebben we hulp geboden bij energiekosten. Bewoners konden daar terecht met vragen over te hoge energiekosten. Daarnaast zetten we vanuit een specifieke uitkering (SPUK) van het Rijk (ruim € 5 miljoen) 10 energiebespaarcoaches in. Zo'n 400 Bredanaars hebben een huisbezoek gekregen van een energiebespaarcoach die hen geholpen heeft met energiebesparende mogelijkheden. Daarnaast zijn er in december energiefixers gestart. Zij adviseren bewoners over kleine energiebesparende ingrepen en brengen die ook direct aan.
- We hebben gewerkt aan een nieuw revolverend isolatiefonds, waaruit huizenbezitters en kleine ondernemingen een lening kunnen krijgen voor het verduurzamen van hun pand. De afbetaling van de lening vloeit terug in het fonds, waarmee dan weer nieuwe leningen verstrekt kunnen worden. Medio 2024 wordt deze regeling operationeel.

- We hadden veel aandacht voor voorlichting aan bewoners en instellingen. Via een vernieuwde website, via de telefoon, nieuwsbrieven en live via de Greenhopper communiceerden we intensief met Bredanaars. Voor de jeugd organiseerden we de Energyrace. Negen basisscholen namen hieraan deel met bijna 900 uitgevoerde opdrachten. We organiseerden ook een Energiefestival in november. Daarnaast ondersteunden we 7 bewonersinitiatieven, zodat zij een collectief proces kunnen uitvoeren voor het verduurzamen in de buurt.

Werklocaties

- De strategie voor de werklocaties is net als in woongebieden sterk gericht op isoleren en besparen. We verstrekten subsidie vanuit het Energiepakket voor energiebesparende maatregelen. Dit geld is onder andere gebruikt voor ledverlichting, warmtekussens in de horeca, isolatiemaatregelen en energiescans. Met de scans brachten we in 2023 het verbeterpotentieel in kaart voor 26 bedrijven. Tot en met 2023 voerden we in totaal 121 scans uit.
- De OMWB heeft diverse eigenaren/huurders van kantoren in de gemeente Breda aangeschreven in het kader van de handhaving van de label-C-verplichting.
- We zijn gestart met een plan voor de energietransitie op bedrijventerreinen en kantoorlocaties zodra de nieuwe capaciteit hiervoor beschikbaar was.
- We zijn 2 pilots gestart om het elektriciteitsnet beter te benutten: op Steenakker en in het gebied rond de Frankenthalerstraat. Hierbij onderzoeken we wat de mogelijkheden zijn voor gebiedsgerichte samenwerking in een lokaal energiesysteem.
- Daarnaast zijn we 2 vooronderzoeken gestart naar de energiesystemen voor de nieuwe bedrijventerreinen Steenakker-Noord en Rithmeesterpark.

Duurzame overheid

Voor dit onderwerp verwijzen wij u naar de verantwoording in programma 5.

Duurzame mobiliteit

- In 2023 zijn er in Breda zo'n 175 nieuwe openbare laadpalen bijgekomen. Dit is een flinke toename ten opzichte van voorgaande jaren. Dit hebben we bereikt doordat er meer laadpalen zonder verkeersbesluit zijn geplaatst. Ook sloten we zo'n 10 overeenkomsten af voor de aanleg van snellaadpalen bij supermarkten. In 2024 worden deze palen geplaatst.
- Op het gebied van deelmobiliteit hebben we het vergunningstelsel voor deelscooters en -fietsen uitgebreid. Doel is om dit vergunningstelsel in 2024 in te voeren. Daarnaast stimuleerden we het aanbod van deelauto's in ontwikkelprojecten, bijvoorbeeld via de nota Parkeernormen. Ook stelden we deelauto's die bestemd zijn voor medewerkers van gemeente Breda beschikbaar voor bewoners.
- Verder onderzochten we welke maatregelen we moeten nemen om de Bredase mobiliteit verder te verduurzamen. De resultaten hiervan worden in de eerste helft van 2024 met de raad gedeeld.

Circulaire economie

Voor dit onderwerp verwijzen wij u naar de verantwoording in programma 4.

Natuurnetwerk

In 2023 hebben we veel energie gestoken in de opgaven vanuit het Natuurnetwerk Nederland (NNN), ecologische verbindingzones (EVZ), faunavoorzieningen en nieuw bos:

- We hebben de inrichting afgerond van de natuurgebieden EVZ Boomkikker (Bavel), EVZ Krabbebossen (1 ha) en weidevogelgebied Lage Vuchtpolder (42 ha).
- De inrichting van de Landgoederenzone Haagse Beemden-Zuid is vertraagd doordat een zorgvuldige beantwoording van zienswijzen op het bestemmingsplan tijd en capaciteit vraagt.
- We hielden de planontwikkeling voor de Landgoederenzone Haagse Beemden-Noord aan vanwege het voorlopig wegvallen van subsidie voor de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant (NNB).
- We hebben de planontwikkeling afgerond voor het Levensbos (10 ha) en kregen de benodigde vergunningen.
- We kochten 9 hectare grond aan voor de aanleg van een nieuw bos, onder andere aan de Marellenweg.
- We kregen een Europese Interreg-subsidie voor de realisatie van de EVZ singels in 2025-2026.

- We hebben de eerste fase afgerond van het doortrekken van de Nieuwe Mark. Dit levert een belangrijke bijdrage aan de vergroening van Breda.
- De aanvraag voor de status National Park City is in concept gereed en wordt begin 2024 formeel ingediend in Londen door de community Stad in een Park. Vanuit Londen is er laat gereageerd op de conceptaanvraag, waardoor hierin vertraging is opgetreden. De community heeft diverse activiteiten georganiseerd om bewoners actief te betrekken bij de vergroening van hun eigen tuin en/of omgeving.

Verwezen wordt ook naar de **Beleidsdoelen droogte, hitte, wateroverlast** in het **programma Basis op orde**. De nog vast te stellen Kaderrichtlijn Water heeft gevolgen voor onder andere natuurontwikkeling, stedelijke ontwikkeling en waterrecreatie.

Natuur- en duurzaamheidseducatie, boerderij Wolfslaar, kinderboerderijen en dierenweides

- Ruim 180.000 bezoekers hebben in 2023 boerderij Wolfslaar bezocht, omdat het een natuurlijke kind- en diervriendelijke plek is. Daarnaast waren er ook circa 50 speciale activiteiten waar een breed publiek op af is gekomen.
- We hebben in 2023 veel geïnvesteerd in het verder bestendigen van het plan Parkboerderijen, gekoppeld aan Stad in een Park, Verbeter Breda en het dierenwelzijnsbeleid.
- De kennis en ervaring van het team van boerderij Wolfslaar is ingezet voor de professionalisering van alle dierenweides - en dan vooral Parkhoeve Noord en Kinderboerderij De Sik. Voor hen is een themabijeenkomst over dierenwelzijn georganiseerd en samen met Mooi Werk Breda zijn gezamenlijke uitgangspunten geformuleerd waar de kinderboerderijen en dierenweides voor staan.
- Op het gebied van natuur- en duurzaamheidseducatie (NDE) zijn veel gesprekken gevoerd met afdelingen binnen de gemeente en externe partners over wat NDE kan betekenen in het gemeentelijk beleid én in het curriculum van scholen of in naschoolse programma's.
- De gemeente Breda won in 2023 de Gouden Wortel voor haar inzet om zo veel mogelijk scholen toegang te geven tot een voedselbosje of moestuinieren. Dit is een landelijke prijs die wordt uitgereikt door de Alliantie Schooltuinen en Jong leren eten.
- Ook het begeleiden van Eco-schools is een vast onderdeel geworden van onze inzet vanuit NDE.

Recreatie

In 2024 verbeteren we de voorzieningen (zoals de toiletten) bij de Galderse Meren. Het onderzoek naar een nieuwe recreatieplas heeft dit jaar geen duidelijkheid opgeleverd.

Van Afval Naar Grondstof

Voor dit onderwerp verwijzen wij u naar de verantwoording in programma 4.

Omgevingsvisie

Vanaf 2024 gaan we het omgevingsplan nader invullen. De digitale kaarten, bijvoorbeeld voor de thema's geluid en externe veiligheid, zijn onderdeel van de aanpassingen en worden op een later moment in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) opgenomen.

TenneT/verkabeling 150 kV-leidingen

De hoogspanningsleiding door de Haagse Beemden is door TenneT ondergronds aangelegd. De aansluiting en het verwijderen van de masten gebeurt medio 2024. Met het tracé door de wijk Wisselaar is al een begin gemaakt. Dit moet eind 2024 afgerond zijn. TenneT en de gemeente moeten aanvullende afspraken maken over de schade die de aannemer heeft veroorzaakt op de Middenweg.

Duurzaamheidsthema's

In 2023 hebben we onze personele capaciteit op orde gebracht voor wat betreft de onderwerpen lucht, geluid, geur, bodem, externe veiligheid, biodiversiteit en gezondheid. Hierdoor lukt het ons steeds beter om tijdig te adviseren bij woningbouwplannen. Dit komt het woonklimaat ten goede, waardoor inwoners van Breda op een gezonde manier kunnen wonen in onze stad.

Stikstofdossier

Voor een Bredase aanpak is het belangrijk om de kaders te kennen die vanuit het Brabantse

Programma Landelijke Gebied (BPLG) aan het gebied worden meegegeven. Op die manier kunnen we als overheid eenduidig communiceren met de betrokken partijen, zoals agrariërs. Door de impasse die is ontstaan na de provinciale en vervolgens landelijke verkiezingen waren deze kaders in 2023 nog niet helder genoeg om hier gemeentelijk beleid op te maken.

Vanuit de gebiedsgerichte aanpak (GGA) is gereageerd op de natuurdoelanalyse die in februari is gepresenteerd. Ook is onderzoek gedaan naar de belastbaarheid van het Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos door recreatie en de manier waarop hier met de zonering mee om kan worden gegaan. Met diverse partijen rondom het Ulvenhoutse Bos worden door de provincie of de gemeente gesprekken gevoerd met als doel de depositie op het Ulvenhoutse Bos terug te dringen. Ruimtelijke ontwikkelingen hebben nog steeds te maken met een vergunningenstop in Brabant. Voor het project Woonakkers is hierbij een oplossing gevonden door intern te salderen.

RISICO'S

Door de Omgevingswet en de nieuwe manier van werken bestaat de kans dat de benodigde aanpassingen van het milieubeleid voor het Omgevingsplan niet tijdig gereed zijn. Hierdoor kan het omgevingsplan of een gedeelte daarvan sneuvelen in juridische procedures. Ook kunnen er schadeclaims worden ingediend.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Breda is een duurzame en bestendige stad

Indicator Naam: Energie en klimaat (Nr. 71)

Omschrijving: Klimaatneutraal in 2044, uitstoot CO2 in kiloton per jaar

Bron: CO2 monitor Milieu en Mobiliteit Meeteenheid: Kton

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
641	656	582	592 Kton CO2	

De energetische CO2 realisatiecijfers zijn ongeveer 14 maanden na afloop van het kalenderjaar beschikbaar. De meest recente cijfers op dit moment zijn van 2022. Het doel voor 2022 was maximaal 620 kiloton CO2 uitstoot. Gehaald is 582 kiloton. We lopen dus (in 2022) op schema, mede door de gestegen energieprijzen in relatie tot de oorlog in Oekraïne. De daling van energieverbruik is in 2023 ook doorgezet volgens het CBS.

Indicator Naam: Fijnstof (Nr. 72)

Omschrijving: Aantal dagen per jaar dat concentratie PM10 meer is dan 50 µg/m3.

Bron: RIVM-meetstation Breda Meeteenheid: Aantal dagen

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
1	2		Maximaal het gemiddelde niveau van de afgelopen 3 jaar	

De meest recente cijfers op dit moment zijn die van 2022. Het doel voor 2022 was maximaal het niveau van de afgelopen drie jaar. Het gemiddelde over 2019 t/m 2021 bedraagt 2,5 dagen. Daarmee is de streefwaarde behaald. Overigens is de wettelijke norm maximaal 35 dagen per jaar overschrijden van 50 µg/m3 PM10 (fijnstof).

Productindicatoren Product Milieubeheer

Indicator Naam: Hernieuwbare elektriciteit (Nr. 73)

Omschrijving: Aandeel hernieuwbare elektriciteit van totale energie

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
10,7	15,2			

Op dit moment (eind januari 2024) is de realisatie over 2023 en 2022 nog niet beschikbaar. Wél is inmiddels de realisatie 2021 beschikbaar gesteld op wsjg.nl: 15,2%.

DE KOSTEN VAN DIT PROGRAMMA

Bedragen x €1.000

	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Jaarrekening 2023	Afwijking 2023
Lasten				
Wonen in Breda	5.683	4.372	4.677	-305
Verdeling beschikbare ruimte	5.211	5.169	6.204	-1.036
Grote woonprojecten in de stad	20.370	8.547	13.550	-5.003
Bereikbaar Breda	15.935	15.850	17.071	-1.221
Breda is een duurzame en bestendige stad	15.299	24.068	13.176	10.893
Reserve Klimaatfonds	290	290	290	0
Reserve bovenwijkse voorzieningen	254	1.860	1.860	0
Exploitatiereserve programma 3	0	400	400	0
Investeringsreserve programma 3	0	391	391	0
Totaal Lasten	63.042	60.947	57.619	3.328
Baten				
Wonen in Breda	29	29	1.223	-1.194
Verdeling beschikbare ruimte	2.251	3.714	4.474	-760
Grote woonprojecten in de stad	19.883	4.432	8.848	-4.416
Bereikbaar Breda	14.275	14.514	17.470	-2.956
Breda is een duurzame en bestendige stad	7.191	10.740	4.968	5.772
Reserve Bodemfonds	537	537	465	72
Reserve Klimaatfonds	162	450	44	406
Reserve Versnellingsopgave Wonen	4.090	6.132	4.415	1.717
Reserve bovenwijkse voorzieningen	40	79	75	4
Algemene reserve programma 3	1.300	5.041	1.817	3.224
Exploitatiereserve programma 3	2.646	3.840	1.859	1.982
Totaal Baten	52.405	49.507	45.656	3.851
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	10.637	11.440	11.963	-522

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

De afwijking ten opzichte van de begroting is € 0,5 miljoen. Hieronder geven we per thema een nadere toelichting.

Wonen in Breda (resultaat: € 0,9 miljoen)

Het resultaat voor wonen bedraagt € 0,9 miljoen (voor de mutatiesreserves). Dit bedrag staat tegenover een onttrekking uit de reserve voor de versnellingsopgave wonen die € 1,5 miljoen lager

was dan begroot. Deze lagere onttrekking wordt veroorzaakt doordat de locatie gebonden impulsen nog niet volledig zijn besteed en doorgeschoven worden naar 2024. Het resultaat na de mutatiesreserves van € -0,6 miljoen is te verklaren door de overige uitgaven binnen het product wonen. Er is € 0,2 miljoen meer uitgegeven aan het onderdeel tijdelijk wonen vanwege aanvullend onderzoek (externe kosten) en een langere doorlooptijd van de haalbaarheidsstudies. De rest van de overschrijding (€ 0,4 miljoen) is te wijten aan hogere advieskosten voor het product wonen.

Verdeling beschikbare ruimte (resultaat: €-0,3 miljoen)

Ruimtelijke ordening

Het saldo van Ruimtelijke Ordening bedraagt € -0,4 miljoen. Bij het vaststellen van geactualiseerde gebiedsgerichte bestemmingsplannen rond 2012 zijn een aantal onbenutte bouwtitels wegbestemd. Na een langdurige juridische procedure is planschade toegekend aan een grondeigenaar waarvan een bouwtitel is komen te vervallen. We verwachten mede vanwege de langere looptijd van de juridische procedure een resultaat van € -0,4 miljoen.

Stedelijke planning en programmering (resultaat: € 0,1 miljoen)

Het resultaat van € 0,1 miljoen wordt veroorzaakt door hogere opbrengsten uit rendabele projecten.

Grote woonprojecten in de stad (resultaat: € -0,6 miljoen)

Grondexploitatie ten behoeve van de woningbouw

Het totale resultaat van dit thema bedraagt € -0,6 miljoen. Dit bedrag is opgebouwd uit een resultaat voor de grondexploitaties (€ 0) en een resultaat voor panden en gronden (€ -0,6 miljoen).

Grondexploitaties (resultaat: € 0)

Voor de grondexploitaties wonen bedroeg het resultaat nihil. Voor de jaarrekening werden de grondexploitaties geactualiseerd, wat leidde tot een resultaat van € -2,2 miljoen. Dit kwam vooral door het treffen van een extra voorziening voor grondexploitaties wonen met een negatief resultaat op eindwaarde. Bij de begroting 2023 was op basis van het bestuursakkoord een positief resultaat ingeboekt van € 1,2 miljoen, dat niet kon worden gerealiseerd. Op basis van raadsbesluiten werd een totaalbedrag van € 3,3 miljoen begroot om de financiële effecten van 3 grondexploitaties vanuit het woonbeleid af te dekken vanuit de reserve versnellingsopgave wonen. Deze onttrekking is verantwoord onder de (mutaties) van de reserve.

Panden en gronden (resultaat: € -0,6 miljoen)

Voor de panden en gronden bestaat het resultaat vooral uit de verkoop van grond (€ 0,9 miljoen), hogere pacht opbrengsten (€ 0,3 miljoen), lagere onderhoudskosten (€ 0,3 miljoen) en hogere verhuuropbrengsten (€ 0,1 miljoen). Aan de andere kant hebben we extra kosten gemaakt voor de sloop van Hoeveneind 62, de bestrijding van de Japanse duizendknoop en afwaardering grond. Daarnaast heeft er storting plaats gevonden in de voorziening Duurzame Waardevermindering (€2,1 miljoen).

Bereikbaar Breda (resultaat: € 1,7 miljoen)

Mobiliteit

Het resultaat is € -0,27 miljoen. Dit bedrag is onder meer tot stand gekomen door de volgende overschrijdingen:

1. Voorziening VRI (verkeerslichten)
Op de voorziening van de VRI is een tekort ontstaan van € 0,175 miljoen doordat de uitvoeringskosten de afgelopen jaren hoger zijn geworden door een hogere indexering. Die mag conform het raamcontract het indexeringspercentage van het CBS gebruiken. Dat lag de afgelopen jaren hoger dan het algemene indexeringspercentage dat de gemeente Breda hanteert (6% tot 8% in plaats van 2% tot 3%). Daarnaast is gebleken dat de aannemer door personele problemen niet alle kosten over 2022 had gefactureerd. Daardoor is een verkeerde prognose ontstaan van de beschikbare middelen voor 2023. Deze verkeerde prognose heeft ertoe geleid dat er extra kosten zijn gemaakt bij de renovatie van de verkeerslichten op de Oosterhoutseweg om het doseersysteem (tegengaan van doorgaand verkeer) goed te laten functioneren.
2. Bijdrage Brabantstad:
 - De provincie heeft de bijdragen van € 0,05 miljoen per jaar (€ 0,15 miljoen in totaal) voor de jaren 2020 tot en met 2022 pas in 2023 gefactureerd.

- We moesten onvoorziene kosten maken (€ 0,125) voor het opstellen van een Multimodaal Mobiliteitspakket binnen het samenwerkingsverband van de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT). Dit was nodig als reactie op de stikstofproblematiek en het uitblijven van maatregelen vanuit het Rijk tegen de congestie op de A58.

Parkeren

Het resultaat is € 2 miljoen en bestaat uit hogere uitgaven (€ 0,929) en hogere inkomsten (€ 2,9 miljoen).

Het afgelopen jaar was gunstig voor de omzet van het Parkeerbedrijf met een resultaat dat € 2.003.000 hoger was dan begroot. Aan het autoparkeren te merken, draait de binnenstad weer op volle strekte. De inkomsten van de parkeergarages en het kortparkeren op straat zijn weer terug op het niveau van voor corona. Toch zien we verschillen. Door de werkzaamheden aan de Nieuwe Mark en de slechte bereikbaarheid van de Markendaalseweg blijven de resultaten van parkeergarage De Barones achter. De andere gemeentelijke garages laten een omzetsijging zien. Ook het aantal abonnementen in de garages en de inkomsten uit de e-laad zijn hoger dan begroot.

Voor het fietsparkeren en de rondvaarten zien we een stijging van de inkomsten en een stijging van de kosten. De omzetsijging zit vooral in het succes van het rondvaartbedrijf De Nieuwe Mark en het groeiende percentage mensen dat zijn fiets komt halen uit het depot.

Net als voorgaande jaren zien we een negatief resultaat op de personeelskosten. Dit komt door een andere bekostigingssystematiek na de vervlechting met het voormalige ATEA (de SW-subsidie wordt elders geboekt) en door de groei van de evenementenstallingen en de bijkomende kosten daarvan (materialen, transport, flexibele schil).

Een deel van de kosten is eenmalig en hangt samen met de verhuizing, de camerabeveiliging en de inrichting van het nieuwe depot en de bedrijfsruimte. Daarnaast zijn er investeringen gedaan voor de rondvaart en de kassaboot vanwege de gastvrijheid, de uitstraling en het kunnen opladen van de elektrische boten.

Breda is een duurzame en bestendige stad (resultaat: € -0,6 miljoen)

Milieubeheer (resultaat: € -0,1 miljoen)

Volkshuisvestingsfonds (VHF): het aantal subsidieaanvragen VHF is hoger dan verwacht, maar lager dan het maximale bedrag per inwoner. Op de oorspronkelijk cofinanciering van € 1,7 miljoen hebben we een resultaat van € 0,4 miljoen. Dit resultaat is voor € 0,2 miljoen budgetneutraal vanwege de mutatie in de algemene en exploitatiereserve. Het overall resultaat is € 0,2 miljoen. We stellen voor om dit bedrag over te hevelen naar 2024.

Voor het energiepakket is een lagere onttrekking uit de algemene reserve gedaan van € 3,16 miljoen. Dit heeft te maken met het onderbrengen van de klusbus bij Sisa energiearmoede en lagere onvoorziene kosten. Dit heeft geen effect op het jaarrekeningresultaat. Het resultaat is budgetneutraal.

Bij de overige milieuthema's is een tekort ontstaan van € 0,3 miljoen vanwege te veel ontvangen subsidie.

De onttrekking van €1,8 miljoen voor de geluidsmaatregelen van de HSL was budgetneutraal, terwijl de SPUK-subsidies voor Energiearmoede, Uitvoeringsmiddelen Klimaat, VHF en PFAS/Lood voor een bedrag van €6,25 miljoen zijn doorgeschoven naar 2024 en later.

Natuur- en milieueducatie (resultaat: € -0,027 miljoen)

2023 was voor boerderij Wolfslaar in financieel opzicht een relatief positief jaar. Bijna 180.000 fysieke en zo'n 45.000 digitale bezoekers hebben de boerderij bezocht, deelgenomen aan een van de circa 50 publieksgerichte activiteiten of gewoon genoten van het terrein, de dieren en iets lekkers in het Tuinhuis. Zowel het Tuinhuis van Charlotte (€ 33.000) als de winkel (€ 10.000) laten positieve cijfers zien. Die zijn zelfs zo positief, dat ze grotendeels opwegen tegen de niet begrote en niet vermijdbare extra uitgaven vanwege de vogelgriep, extra dierenartskosten, een nieuw paard, onvoorziene extra schoonmaakkosten én een langdurige fulltime vervanging bij ziekte. We sluiten het jaar af met een bescheiden negatief resultaat van € -27.000.

Openbaar groen en (openlucht)recreatie (resultaat: € -0,3 miljoen)

Er is fors meer inzet nodig geweest voor het reguleren van de bezoekersstromen, de verkeersregeling, de schoonmaak en de beveiliging bij de Galderse Meren.

Biodiversiteit (resultaat: € -0,2 miljoen)

Dit resultaat wordt verzaakt door een hogere bijdrage aan de dierenopvang en een hogere inzet van personeel voor het beleid op het gebied van stikstof, dierenwelzijn en Groen en Water.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen	Verwachte uitgaven 2023	Werkelijke uitgaven tm 2023	Onderuitnutting uitgaven 2023	Vrijval 2023	Nog beschikbaar eind 2023
Duurzaam wonen in Breda						
Overige stedelijke ontwikkelingen	3.988	2.035	793	1.242		3.195
Wonen	2.107	1.987	1.987			120
Aankoopprogramma strategische gronden	2.136	2.069	1.449	620		687
Hoogspanningsverbinding	2.630	1.850	1.082	768		1.548
Verkeersveiligheid	225	225		225		225
Mobiliteit instandhouding bestaand netwerk	9.430	5.216	3.375	1.841		6.055
Mobiliteit Schaalsprong fiets: snelfietsroute	705	487	238	249		467
Mobiliteit Schaalsprong OV: spoor en bus	99	82	57	25		42
Mobiliteitsdeal Verbeter Breda (w.o. Noordelijke rondweg)	2.396		3	-3		2.393
Meerjarenperspectief infrafonds	425	425		425		425
Parkeren	218	217	114	103		104
Van Gogh Nationaal Park	375	375		375		375
Groen en water	4.191	2.565	1.559	1.006	42	2.590
Landschapsverbetering Singelstructuur	400	400		400		400
Wijkenergieplannen		250		250		
Recreatieve voorzieningen	1.653	878	112	766	310	1.231
Milieubeheer	13	13	6	7	7	0
Totaal	30.991	19.074	10.775	8.299	359	19.857

Wonen

Het krediet is bedoeld om starters-, blijvers- en verzilverleningen te verstrekken. Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) voert deze regelingen uit. De gelden worden in tranches ter beschikking gesteld aan SVn. In 2023 is dit bedrag volledig benut.

Mobiliteit

Door een tijdelijke onderbezetting heeft het afronden van de planfase van meerdere projecten langer geduurd dan voorzien. Hierdoor zijn niet alle projecten volgens de planning in uitvoering gegaan. Deze worden nu in 2024 uitgevoerd. Het betreft onder andere de kruising Marialaan-Keermanslaan (eind 2023 gestart), de Graaf Hendrik III-laan, de rotonde Heksenwiellaan-Emerparklaan en de snelfietsroute St. Ignatiusstraat. Deze grote projecten zijn gezamenlijk goed voor € 5 miljoen. Daarnaast is er voor de reconstructie van de Markendaalseweg nog € 1,8 miljoen gevoteerd. De uitvoering hiervan vindt pas plaats na de realisatie van de Nieuwe Mark.

Mobiliteitsdeal Verbeter Breda (waaronder de Noordelijke Rondweg)

In het samenwerkingsverband van de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT) werkten we aan het opstellen van een multimodaal mobiliteitspakket (MMMP). Dit is een belangrijke onderlegger voor afspraken tussen het Rijk, de provincie Noord-Brabant en de SRBT. De aanpak van de Noordelijke Rondweg is hier integraal onderdeel van gemaakt. Als volgende stap gaat het haalbaarheidsonderzoek van de Visie Noordelijke Rondweg in 2024 van start.

Parkeren

Het restant van het krediet wordt in 2024 verder ingezet voor de uitbreiding van het vergunningengebied. De invoering duurde langer dan verwacht.

Van Gogh Nationaal Park

Het bedrag wordt in 2024 opgehoogd met geld uit het Bestuursakkoord. Het gevoteerde budget van 2023 (€ 370.000) is overgeheveld naar 2024 en 2025. Dit bedrag wordt ingezet voor het opstellen van een landschapsbiografie, een inventarisatie van de landschapselementen, de aanleg van nieuwe landschapselementen, een analyse van de groenblauwe dooradering en de ontwikkeling van nieuwe recreatieve en landschappelijke verbindingen.

Groen en water

Diverse projecten zijn afgerond en enkele projecten lopen nog door in 2024.

Hoogspanningsverbinding

De substantiële kosten voor dit project worden in 2025 gemaakt. De planning is om het project ook in 2025 af te ronden.

Aankoopprogramma strategische gronden

Dit revolverende fonds wordt ingezet voor de aankoop van strategische gronden op het moment dat zich een geschikte gelegenheid voordoet.

Overige stedelijke ontwikkelingen

Amphia

Met Stichting Amphia sloten wij een anterieure overeenkomst. Voor de grote structurele aanpassingen heeft de gemeenteraad een krediet beschikbaar gesteld. De werkzaamheden hebben we in eerdere jaren afgerond, behalve enkele kleinere aanpassingen rondom de Hogeschoollaan. De aanbesteding heeft vertraging opgelopen en de werkzaamheden worden in 2024 verricht.

Tuinen van Genta

Het proces van planvorming heeft vertraging opgelopen en de middelen worden in 2024 besteed. Het krediet is bedoeld voor de herinrichting van de Teteringsedijk. De werkzaamheden worden afgestemd op de vorderingen in het project Tuinen van Genta.

FSO overige projecten

De middelen van 2023 voor de verenigingsloods Slotlaan worden doorgeschoven naar 2024.

RESERVES

Bedragen x €1.000

	Stand 1-1-2023	Bedrag mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Bodemfonds	3.630	-465	3.165
Klimaatfonds	1.208	246	1.455
Versnellingsopgave Wonen	9.977	-4.415	5.563
Reserve bovenwijkse voorzieningen	0	1.785	1.785
Reserve Toekomst bestendig wonen	1.000	0	1.000
Algemene reserve programma 3	11.627	-1.817	9.810
Exploitatiereserve programma 3	3.861	-986	2.875
Investeringsreserve programma 3	524	591	1.115
Totaal	31.828	-5.059	26.768

Reserve Bodemfonds

Doel:

De ontwikkelingen in de stad zijn onzeker. Onze inzet is maatwerk en ieder jaar anders. Met een bodemreserve vangen we pieken en dalen in de uitgaven op. De reserve vullen we met het

resultaat op Bodem.

Toelichting:

De begrote onttrekking van € 536.000 was niet volledig nodig. Er resteerde € 71.000.

Reserve Klimaatfonds

Doel:

Jaarlijks maken we het Uitvoeringsprogramma Klimaat, dat onderdeel is van de gemeentelijke begroting. De inkomsten en uitgaven uit de reserve Klimaatfonds houden we bij in een register. Het college voert jaarlijks een evaluatie uit en stelt het uitvoeringsprogramma vast. Dit gaat ter kennisname naar de raadscommissie, inclusief de evaluatie.

Toelichting:

De reserve Klimaatfonds bestaat uit bijdragen door gemeentelijke samenwerking in het project windmolens Hazeldonk. Hieruit ontvingen we eenmalig € 225.000 in 2014, waarvan € 75.000 voor bedrijvenvereniging LCHM (Logistic Center Hazeldonk-Meer). We krijgen 20 jaar lang jaarlijks (geïndexeerd) € 247.500, waarvan € 43.500 voor het Grondbedrijf. De begrote onttrekking van € 0,4 miljoen in 2023 was niet nodig, omdat dit bedrag in de exploitatie resteerde.

Reserve Versnellingsopgave Wonen

Doel:

Bij het coalitieakkoord zijn middelen beschikbaar gesteld voor de Versnellingsopgave Wonen, die worden gedekt vanuit winstnemingen van grondexploitaties. Doel van de bestemmingsreserve is geld beschikbaar te houden voor de Versnellingsopgave Wonen. De winstnemingen storten we in de reserve, de uitgaven voor de versnellingsopgave halen we uit de reserve.

Toelichting:

We hebben € 1,5 miljoen niet onttrokken, omdat we de locatiegebonden impulsen nog niet helemaal hebben uitgegeven. Dit doen we in 2024.

Reserve bovenwijkse voorzieningen

Doel:

Met deze reserve dekken we een deel van de kosten voor bovenwijkse voorzieningen af. De inkomsten van de bestemmingsreserve zijn exploitatiebijdragen vanuit nieuwbouwplannen. Die zijn afkomstig van private ontwikkelaars (en overeengekomen in een anterieure overeenkomst) of van gemeentelijke grondexploitaties. De onttrekkingen bestaan uit af te dekken kosten voor bovenwijkse voorzieningen van een aantal projecten, zoals die zijn genoemd in de nota, en de jaarlijkse ambtelijke kosten voor het beheer van de reserve.

Toelichting:

De reserve is ingesteld op basis van het raadsbesluit in 2020.

Reserve Toekomst bestendig wonen

Deze regeling brengt € 1 miljoen kapitaallasten met zich mee. De reserve is bestemd om deze kapitaallasten af te dekken. In 2021 is € 1 miljoen gedoteerd aan de reserve.

Algemene reserve programma 3

In 2023 vindt een eerste uitrol plaats van het VHF. Hiervoor is in 2023 € 1,2 miljoen onttrokken uit de reserve.

Exploitatiereserve programma 3

Deze mutatie betreft de geplande onttrekking voor geluidsmaatregelen langs de HSL.

VOORZIENINGEN

Bedragen x €1.000

	Stand 1-1-2023	Bedrag mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Onderhoud parkeerbedrijf	4.897	658	5.555
Planmatig onderhoud Vastgoedontwikkeling	4.375	-138	4.238

	Stand 1-1-2023	Bedrag mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Voorziening verkeersregelininstallaties	244	-244	0
Vrz van derden verkregen middelen (progr 3)	535	3	537
Totaal	10.051	279	10.330

Voorziening onderhoud gebouwen Parkeerbedrijf

Doel:

De voorziening is voor het egaliseren van de meerjarige onderhoudskosten voor de parkeergarages van het Parkeerbedrijf.

Toelichting:

De bijdragen verhogen we volgens de bouwkostenindex (structureel).

Planmatig onderhoud vastgoedontwikkeling

De voorziening is voor de onderhoudskosten voor strategisch aangekochte panden. Op korte termijn is onderhoud nodig, maar ontbreekt voor deze panden een echt vast voornemen voor ontwikkeling. De basis voor de bijdrage is een meerjarenonderhoudsplanning waarvan de doorberekening loopt tot en met 2032. De voorziening is toereikend om het geplande onderhoud tot en met 2032 uit te kunnen voeren. Een dotatie is vanaf 2022 daarom niet meer nodig.

Voorziening verkeersregelininstallaties

Doel:

Hiermee houden we de verkeersregelininstallaties verantwoord en doelmatig goed. Uitgangspunten zijn:

- geen veiligheidsrisico's voor de gebruiker
- geen hinder bij gebruik
- zo min mogelijk kapitaalvernietiging

Toelichting:

Een jaarlijkse bijdrage van € 900.000 aan het onderhoud van de verkeersregelininstallaties is voldoende om de bestaande installaties op een goed niveau te houden.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Grondprijzen Breda 2020	Kaderstellend	2020
Gebiedsperspectief Havenkwartier	Kaderstellend	2017
Gebiedsvisie Binnenstad	Kaderstellend	2014
Nota Grondbeleid 2014	Kaderstellend	2014
Aanvullend beleidskader grondbeleid	Kaderstellend	2020
Ontwikkel- en realisatiestrategie Via Breda	Kaderstellend	2015
Ruimtelijke visie voor de Gasthuisvelden	Kaderstellend	2016
Structuurvisie Bedrijventerreinen Breda 2020	Kaderstellend	2008
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Structuurvisies Doornbos en Linie	Kaderstellend	2012
Welstandsnota	Kaderstellend	2004
Erfgoedverordening	Kaderstellend	2011
Beleidsregels voor het afwijken van een bestemmingsplan	Kaderstellend	2015
Verordening bedrijveninvesteringszone Breda-Oost 2017 (financieel/fysiek)	Kaderstellend	2015
Vigerende bestemmingsplannen (alle)	Kaderstellend	2019

Participatieleidraad bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving	Kaderstellend	2019
Coördinatieverordening gemeente Breda	Kaderstellend	2019
Besluit tot het aanwijzen van categorieën gevallen waarin een verklaring van geen bedenkingen niet is vereist	Kaderstellend	2019
Woonvisie Breda: wonen in een dynamische stad	Kaderstellend	2013
Aanvulling op de Woonvisie 2013	Kaderstellend	2016
Verordening doelgroepen sociale woningbouw en middenhuur Breda	Kaderstellend	2019
Aanpak kamerverhuur	Kaderstellend	2014
Arbeidsmigranten afsprakenkader	Kaderstellend	2021
Actieplan studentenhuisvesting	Kaderstellend	2016
Alliantie Breda 2019-2023: afspraken over wonen in Breda	Kaderstellend	2019
Gebiedsprofielen Wonen en perspectief wonen	Kaderstellend	2019
Gebiedsprofielen: beschrijvingen Wonen en Zorg	Kaderstellend	2019
CPO Beleid Gemeente Breda 2020	Kaderstellend	2020
Bestedingsplan Impuls voor de woonagenda	Kaderstellend	2019
Beleidsregel Bezoekersregeling type straat en type garage 2017	Kaderstellend	2017
Nota parkeer en stallingsbeleid Breda (2004, herijking 2013)	Kaderstellend	2004
Duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Act sheets onderdeel van de duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Actualisatie duurzaamheidsthema's	Kaderstellend	2021
Bodembeheernota en bodemkwaliteitskaart vaststellen hergebruik grond	Kaderstellend	2017
Bodemmasterplan Breda 2030 Een basis voor duurzame ontwikkeling	Kaderstellend	2017
Impuls ruimtelijk adaptie Breda	Kaderstellend	2016
Stedelijk waterplan 2019-2023; Breda water bewust	Kaderstellend	2019
Groenkompas	Kaderstellend	2021
Geluidskaarten Omgevingslawaaï	Kaderstellend	2017
Actieplan geluid	Kaderstellend	2020
Klimaatnota 'Steek positieve energie in het klimaat'	Kaderstellend	2008
Verordening geurhinder en veehouderij gemeente Breda 2008	Kaderstellend	2008
Ontheffingenbeleid Wet geluidhinder 2007	Kaderstellend	2007
Klimaatbegroting 2022	Kaderstellend	2020
Notitie Recreatie@GalderseMeren	Kaderstellend	2012
Nota bovenwijkse voorzieningen	Kaderstellend	2020
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

GR Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4

Duurzaam wonen in Breda	Thema Bereikbaar Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Daan Quaars tot 1 oktober 2023. Boaz Adank na 1 oktober 2023.
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	0%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De regeling zorgt ervoor dat de behandeling van verzoeken om schadevergoeding vanwege de aanleg van de HSL-Zuid en de verbreding, verlegging en reconstructie van de A16 en A4 en de beslissingen op die verzoeken doelmatig, deskundig en op een gelijke manier plaatsvinden. Door deze regeling weten mensen bij welke instantie ze moeten zijn.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Deze gemeenschappelijke regeling is verlengd tot 1-1-2026.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

Basis op orde

BASIS OP ORDE IN BREDA

HET PROGRAMMA IN BEELD

Programma
4

BASIS OP ORDE

Dienstverlening

23.211
Uitgegeven
paspoorten en
identiteitskaarten

2.506.978
Bezoekers
website breda.nl

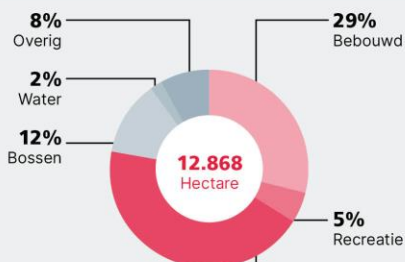

148.186
Telefoongesprekken
Klant Contact Centrum

40.808
BuitenBeter
meldingen

Openbare ruimte

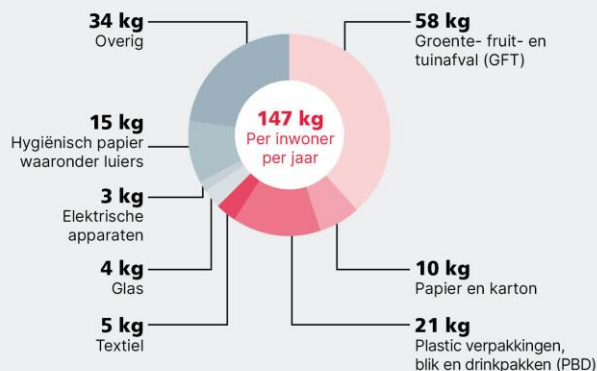

416
Speelplaatsen
(sport, fitness en spelen)

1.369
Km riolering

Fijn huishoudelijk restafval

Veiligheid en leefomgeving

1.750
Door boa's geregistreerde
toezicht- en handhavingszaken

138
Buurtpreventiegroepen

Vastgoedbeheer

505
Gemeentelijke
panden

Kengetallen 2023/meest recente realisatiecijfers.
In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

TERUGBLIK OP ONZE AMBITIE

We hebben dit jaar ingezet op de zichtbaarheid van de wijkboa's, onder andere met een keet die in de wijken en dorpen staat.

We zorgden voor de inzameling van het huishoudelijke afval en gingen voor een nog betere scheiding met het oog op hergebruik en recycling. De totale hoeveelheid huishoudelijk afval wilden we ook omlaag brengen door verantwoord consumeren, delen, lenen, repareren en tweedehands kopen. Daarmee werkten we verder aan circulariteit met onze partners in de stad en de regio.

Steeds meer inwoners regelen hun zaken digitaal met de gemeente. De mogelijkheden voor digitale aanvragen zijn daarom uitgebreid. Hierbij is veel aandacht voor toegankelijkheid. De websites voldoen aan toegankelijkheidseisen en veel brieven en online teksten zijn vereenvoudigd.

Het jaar 2023 stond in het teken van het op orde brengen van de openbare ruimte. Bijvoorbeeld op het gebied van de Bredase bomen. In dat kader is eveneens de beleidsactualisatie van onze kapitaalgoederen opgestart. In 2023 is hard gewerkt in de openbare ruimte en aan onze ambitie Stad in een Park. De aanvraag voor de titel National Park City is in 2023 voorbereid en inmiddels ingediend bij het programmabureau in Londen. Het afwegingskader Groene Straten en Pleinen is vastgesteld. Hiermee vergroenen we minimaal 28 extra straten en pleinen in de stad en de dorpen.

We zijn gestart met het schrijven van de nieuwe Nota Vastgoed en met het maken van Referentienormen voor de gebiedsontwikkelingen. De panden zijn op het vastgestelde niveau onderhouden en er zijn weer panden verduurzaamd.

Thema Veilig Breda

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

In 2023 hebben we verder gewerkt aan de veiligheid in de stad en het veiligheidsgevoel van onze inwoners. Daarvoor hanteerden we een proactieve veiligheidsaanpak, waarbij we steeds toekomstbestendig handelden en aandacht hadden voor ontwikkelingen. De volgende thema's uit het meerjarenprogramma 'Veiligheid breng(t) je samen' werkten we inhoudelijk verder uit:

- ondermijning
- zorg en veiligheid
- jeugd
- cyberveiligheid
- fysieke veiligheid
- zichtbare criminaliteit
- veilige openbare ruimte

We hebben aan de doelen gewerkt die we voor 2023 hadden vastgesteld en gaven extra aandacht aan de focuspunten. Dat deden we informatie- en risicogestuurd om vroegtijdig in te kunnen grijpen en onze middelen efficiënt te kunnen inzetten.

We integreerden onze buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) steeds meer in de haarvaten van de samenleving. Zij monitorde de leefbaarheid en veiligheid in de wijken, pakten meldingen van inwoners sneller op en verzorgden een efficiëntere dienstverlening, fysiek en digitaal.

Vanwege de krapte op de arbeidsmarkt hebben we een transitie ingezet naar slimmer werken en prioriteren. We hebben een projectleider aangesteld om een zij-instromerstraject vorm te geven.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Handhaving

We hebben een koppeling tot stand gebracht tussen de handhavingsapplicatie en de melddesk. De meldingen zijn (in de meeste gevallen) zonder menselijke tussenkomst direct zichtbaar voor de meldkamer Handhaving. Daarnaast kunnen de meldingen rechtstreeks doorgestuurd worden naar de voertuigen van de handhavers, zodat zij de melding direct kunnen lezen en oppakken. Ook op straat kunnen zij meldingen afhandelen en de melder een reactie geven. De telefooncentrale van Handhaving is aangepast, waardoor meldingen ook in de avond en in het weekend direct doorgegeven kunnen worden.

We voerden gesprekken met de Politieacademie om tot een samenwerking te komen qua werving, selectie, uitstroom en doorstroom. We werkten aan een actieve werving van *high potentials* van de HTV-opleidingen voor vakantie- of weekendwerk bij de gemeente, om zo (hopelijk) te blijven hangen.

Het afgelopen jaar werkten onze boa's ruim 25.500 meldingen af. Van de afgeronde meldingen was 73% binnen 1 dag afgehandeld. Daarnaast legden de boa's in 2023 bijna 30.000 bijzonderheden vast en voerden zij 645 horecacontroles uit.

Werkwijze

We zijn gestart met kompassessies, waarbij de wijken van Breda ingepland en periodiek cijfermatig voorbereid werden door het VIK. We hebben bijeenkomsten in de beeldkamer ingericht met het sociaal domein, wijkzaken, de politie, veiligheid en THOR om de cijfers te duiden. Het VIK presenteerde deze cijfers. Met deze doorontwikkeling hebben we bereikt dat de *intelligence* daadwerkelijk gebruikt werd door risico's vast te stellen en passende maatregelen te treffen. Bij grote evenementen hebben we de cijfermatige inzichten van het VIK ingezet om tot efficiënte crowdcontrol te komen. Het VIK bood ook inzichten op eigen initiatief aan.

Ondermijning

We hebben het informatiegestuurd werken geïntensiveerd en combineerden dit met de doorontwikkeling van het VIK. Verder hebben we de boa's ingezet. Het team bestond uit 8 personen: 1 senior boa, 6 boa's voor domein 1 en 1 bouwinspecteur. Naast de dagelijkse taken hield elke ondermijningsboa zich bezig met andere specifieke taken, onderverdeeld in thema's. Elke ondermijningsboa was verantwoordelijk voor zijn of haar eigen thema. Voor een kleiner thema wezen we 1 ondermijningsboa aan en voor een groter thema was 1 ondermijningsboa verantwoordelijk met 1 boa als ondersteuner. In 2023 maakten we ongeveer 300 waarnemingen, combibonnen, waarschuwingen en andere interventies op in CityControl. Daarnaast stelden we meer dan 70 processen-verbaal op vanwege ondermijning. Bijvoorbeeld wanneer er bij een controle belangrijke informatie aan het licht kwam, een overtreding of strafbaar feit plaatsvond of wanneer een vervolgactie gewenst was door onze juristen.

Voor logistiek en transport hebben we meerdere KVO-B-trajecten opgestart. De afdeling V&L pakte hierbij de regie, in samenwerking met Economische Zaken. We maakten gebruik van het VIK en werkten samen met de Taskforce RIEC. Concreet was de afdeling betrokken bij de Proeftuin Hazeldonk en Gastveilig Breda, en namen we deel aan het programma TFOC (Transport Facilitated Organised Crime) om criminaliteit in de transportsector aan te pakken. De afdeling werkte verder aan de implementatie van de Brabantse norm weerbare overheid, een handreiking aan gemeenten om criminele activiteiten te signaleren en te voorkomen. Om criminele geldstromen te verstoren, actualiseerden we in 2023 het BIBOB-beleid en hebben we het toepassingsbereik uitgebreid. Zo namen we in het beleid op dat er een toetsing plaatsvindt op vastgoedtransacties, dat de horeca in de hele gemeente getoetst wordt, dat de toetsing van omgevingsvergunningen wordt uitgebreid en dat we in bepaalde gevallen ook overheidsopdrachten toetsen. Dit nieuwe beleid wordt vanaf 2024 uitgevoerd. Verder loopt er een onderzoek naar risicocategorieën voor een effectievere en efficiëntere toepassing van het BIBOB-beleid. We werkten verder voortdurend aan een weerbare samenleving.

Jeugd

We hebben het Bredase 7-stappenmodel voortdurend toegepast. De uitvoering lag bij de Stadsmariniers. We namen bestuurlijke maatregelen, voerden stopgesprekken en deelden

waarschuwingen uit. We hebben een structurele koppeling gelegd tussen het model en het programma Preventie met Gezag.

We hadden vooral contact met de jongerenwerkers over lopende casussen en zorgsituaties rondom jeugd, via het zogenoemde Schakelteam. In dit team namen maatschappelijke partners deel. Het team van de gemeente Breda bestond uit een programmamanager, een projectleider, een coördinator, jeugdboa's, Bureau Halt en de senior jeugdagent.

De jongerenwerkers hebben veel invloed op de jongeren. Deze ketenpartners dragen geen uniform en hebben meestal een vertrouwensband met de jeugd. Het doel was dan ook om aan de jeugd te laten zien dat zij er ook waren om gesprekken te voeren over alles wat jeugdigen meemaken en ervaren bij groepsdruk.

Het project was nieuw en het was zoeken naar de beste start. In veel casussen werd het werken met het Schakelteam als prettig en efficiënt ervaren. In 2023 was er contact met diverse scholen en maakten we kennis door, samen met Bureau Halt, voorlichtingsbijeenkomsten te geven op de scholen om het contact met de jeugd te verbeteren. Tijdens deze bijeenkomsten spraken we over wat de boa's doen en waarvoor zij er (kunnen) zijn. Ook namen we in samenwerking met de jongerenwerkers deel aan diverse activiteiten en organiseerden de boa's zelf ook activiteiten.

Cyberveiligheid

We hebben ingezet op een intensieve werving en opleiding van vrijwillige cyberambassadeurs. Tot nu toe zijn er 25 cyberambassadeurs geworven. We gaan hier in 2024 mee verder. We hebben verschillende projecten, trainingen en brainstormsessies georganiseerd voor de cyberambassadeurs. Ook zochten we de samenwerking met het VIK. Eind 2023 kregen we de licentie voor HackShield, die we verder uitrollen in 2024. Voor de inwoners hebben we veel presentaties geven, zijn we het Digicafé gestart en lanceerden we de cyberkennisbingo.

Fysieke veiligheid

Fysieke veiligheid richtte zich vooral op brandveiligheid, externe veiligheid en crisisbeheersing - risico's die te maken hebben met fysiek letsel of leed. De gemeente droeg met tal van partners bij in alle schakels van de veiligheidsketen: proactief, preventie, preparatie, repressie en nazorg. Daarbij was de trend om meer te investeren aan de voorkant. Concreet deden we dit met activiteiten op het gebied van brandveilig leven, naast taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving in dit werkveld.

V&L heeft de gemeentelijke crisisorganisatie geregisseerd en gefaciliteerd, qua bestuurlijke besluitvorming, de operationele uitvoering van bevolkingszorgtaken en het onderhouden van het crisisbeheersingsnetwerk. Na eerdere investeringen voor Covid en de vluchtelingenopvangcrises, hebben we in 2023 geïnvesteerd in het op orde brengen en houden van de crisisorganisatie in de breedte. Onderdeel daarvan was ook de doorontwikkeling van de bevolkingszorg binnen de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant. Bevolkingszorg is steeds meer een zelfstandige hulpverleningskolom geworden. Deze werd in 2023 al ingezet bij een brand in een studentenflat aan de Tramsingel. Verschillende adviseurs binnen V&L hebben hun expertise ingezet om de opvang en informatieverstrekking te organiseren en de veiligheid van het pand te herstellen. Er was ook aandacht voor de effecten van droge en extreem natte periodes voor Breda en voor de uitval van nutsvoorzieningen die ertoe kunnen leiden dat de crisisorganisatie wordt geactiveerd.

Zichtbare criminaliteit

In samenwerking met de Taskforce RIEC hebben we een projectleider aangesteld die zich richt op spookbewoning en de bestrijding daarvan. Dit deden we in nauwe samenwerking met het team OOV. Verder is het aantal buurtpreventiegroepen toegenomen tot circa 130. Binnen de buurtpreventie is er veel aandacht voor zichtbare criminaliteit en de manier waarop mensen hun weerbaarheid kunnen vergroten. Ook zijn we gestart met de doorontwikkeling van de buurtpreventie, waarbij weerbaarheid en zelfredzaamheid centraal staan en sociale cohesie een belangrijk punt wordt.

Zorg en Veiligheid

We werkten intensief samen met externe partijen, zoals de ggz, de politie en woningcorporaties. We organiseerden kennissessies, bijeenkomsten en netwerksessies over het thema onbegrepen gedrag, onrust en straatintimidatie. Daarnaast hebben we complexe zorgcasuïstiek samen met

onze partners succesvol afgerond. Ook hebben we geïnvesteerd in de samenwerking rondom het Damoclesbeleid. Door kennis te delen en verwachtingen te managen, is de afstemming efficiënter geworden.

Veilige openbare ruimte

We zijn gestart met het verzamelen van gegevens over de 10 hotspots, maar de definiëring en analyse duurden langer dan gehoopt. Daarom wordt dit project ook verder vormgegeven in 2024. De wijkboa's organiseerden elke 6 weken een inloopdag per wijk (ochtend of avond). Ook die zetten we voort in 2024. In Brabantpark kijken we een halfjaar lang naar het effect van kortere maar frequentere sessies. Als dit een positief effect heeft op de aanloop en het veiligheidsgevoel van de bewoners, dan testen we dit daarna op meer plekken.

In 2023 hebben we een grote landelijke lobby gevoerd voor het dragen van extra verdedigingsmiddelen, samen met andere gemeenten. Dit leidde tot een aanwijzing voor de duur van 2 jaar vanaf 2024. In 2023 lieten we al onze boa's deelnemen aan een tweejaarlijkse mentale weerbaarheidstraining en slaagden zij allemaal, net als voorgaande jaren, voor de jaarlijkse toets van de Politieacademie om indien nodig geweld te mogen gebruiken (zoals een wapenstok en handboeien).

We hebben DPIA's (Data Protection Impact Assessments) gemaakt voor ANPR-camera's: 151 camera's in de handhavingsapplicatie en een scanauto. Ook stelden we een verwerkersovereenkomst op met de politie voor 151 camera's. Het uitgebreide cameratoezicht was nog niet operationeel, maar dit volgt nog.

Op 1 juni 2023 hebben we een projectleider handhaving aangesteld.

Uitingen van maatschappelijke onrust en ongenoegen

Breda staat bekend als een evenementenstad. De aanzuigende werking was merkbaar en bracht uitdagingen en dilemma's met zich mee op het gebied van veiligheid en leefbaarheid. De intensiteit nam toe, waardoor we extra mensen en middelen hebben ingezet voor crowd safety en het voorkomen van vraagstukken op het gebied van openbare orde en veiligheid. Dit gold ook voor landelijke ontwikkelingen in het voetbal, en specifiek voor de wedstrijden van NAC, waarbij we continu zochten naar een effectieve aanpak en interventies om deze wedstrijden veilig te laten verlopen. We hebben in samenwerking met Wijkzaken ook een jaarbrede aanpak opgesteld voor oud en nieuw om te voorkomen dat eventuele onrust op enig moment naar buiten kwam.

Verbeter Breda

Binnen het programma Preventie met Gezag gingen de jeugdboa's en medewerkers van Bureau Halt vanaf het voorjaar van 2023 op bezoek bij scholen. Het ging om preventieve gesprekken, om snel een gesprek met jongeren te hebben als het fout dreigt te gaan. Hiermee wilden we voorkomen dat kinderen en jongeren in een kwetsbare positie de criminaliteit ingingen en daarin verder afgleden. We hebben een team samengesteld en een strategisch uitvoeringsplan opgesteld. In de paragraaf Jeugd staan nog meer activiteiten die van toepassing zijn op Verbeter Breda.

Experiment gesloten coffeeshopketen

Het experiment met de gesloten coffeeshopketen is op 15 december van start gegaan. De monitoring en evaluatie vinden plaats in 2024.

Omgevingswet

De intrede van de Omgevingswet werd opnieuw uitgesteld, maar op 1 januari 2024 is de wet alsnog in werking getreden. In 2023 hebben we de bestaande processen in stand gehouden. Ondertussen hebben we de nieuwe processen aangescherpt en hebben we onze medewerkers opgeleid om te werken volgens de nieuwe Omgevingswet. In 2023 zijn de benodigde besluiten genomen, zoals het besluit over het bindend adviesrecht van de raad, het aanwijzen van categorieën waarvoor participatie verplicht is en het vaststellen van de nota Ruimtelijke Kwaliteit.

Omgevingsvergunningen onder de Wabo

Het aantal omgevingsvergunningen is nagenoeg hetzelfde als in 2022 (2022: 1605 aanvragen, 2023: 1594 aanvragen). Wat opviel in 2023, is dat het aantal aanvragen in december 2 keer zo

hoog was als in voorgaande jaren. Door de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024 heeft een groot aantal aanvragers ervoor gekozen om de aanvraag nog onder de Wabo in te dienen.

Vergunningen evenementen

In 2023 zijn we gestart met een traject om het vergunningentraject voor evenementen efficiënter te maken. Meerdere afdelingen waren daarbij betrokken om de samenwerking efficiënter in te richten. Het hele proces is beschreven, van de binnenkomst van een melding tot aan de evaluatie na afloop. De verdere implementatie hiervan wordt in 2024 voortgezet.

Markten en kermissen

In 2023 zijn de markten en kermissen volledig geprivatiseerd. Hierdoor vindt er geen vergunningverlening meer plaats voor marktplaatsen. Voor kermissen is nog wel een evenementenvergunning nodig.

RISICO'S

- Voor omgevingsvergunningen geldt sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet standaard de reguliere procedure (8 weken). Hierop zijn de werkprocessen ingericht. Dit kortere proces levert echter een extra tijdsdruk op bij de behandeling van aanvragen. Dit heeft ook effect op de medewerkers.
- Door de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging verschuiven er taken van toezicht naar handhaving. Dit zijn extra werkzaamheden die opgepakt moeten worden binnen de huidige formatie, waar meerdere vacatures openstaan. Deze vacatures zijn in de huidige arbeidsmarkt moeilijk te vervullen met vaste krachten, waardoor moet worden uitgeweken naar inhuur.
- Door de verharding van de maatschappij neemt de agressie en bedreiging van medewerkers toe, waardoor het veiligheidsgevoel van medewerkers in het geding komt. Dat kan leiden tot een toename van het verzuim.
- Door de krapte op de arbeidsmarkt staat de werving en selectie van kwalitatief goede handhavers onder druk. Hiervoor organiseren we nu zogenoemde zijinstromertrajecten om regionaal (B7) te zorgen voor een kwalitatief goede instroom.

INDICATOREN

Programma 4

De jaarrekening 2023 bevat in totaal 116 (beleids)indicatoren, de zogenaamde 'Bredase set'. Deze wordt jaarlijks herijkt. Deze Bredase set is in de tekst verdeeld over de diverse programma's en thema's en is opgebouwd uit 30 landelijk verplichte en 86 Bredase indicatoren. Hiervan bevat dit programma in totaal 32 beleidsindicatoren, waarvan 6 landelijk verplicht zijn. In deze jaarrekening wordt voor alle indicatoren peildatum 28 maart 2024 gehanteerd.

Thema-indicatoren Veilig Breda

Indicator Naam: Totaal aantal registraties openbare orde Boa's (Nr. 2206)

Omschrijving: Aantal door de Boa's geregistreerde toezicht- en handhavingzaken, met de categorie openbare orde, waarop een interventie volgde per 1.000 inwoners

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
6,9	3,9	8,3	toename ten opzichte van 2021	9,4

Het aantal interventies is zoals verwacht gestegen.

Indicator Naam: Totaal aantal misdrijven (Nr. 2207)

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven per 1.000 inwoners

Bron: Politie Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
56,6	51,9	56,8	afname (of stabilisatie) ten opzichte van 2021	59,6

Het totaal aantal misdrijven is gestegen ten opzichte van 2021. Dit is onder andere te verklaren door het feit dat er in 2023, in tegenstelling tot 2021, geen coronamaatregelen meer van kracht waren. Er was dan ook meer gelegenheid tot het plegen van criminaliteit. In Breda ligt het totaal aantal misdrijven wat hoger dan gemiddeld in de G40 (53,4).

Indicator Naam: Veiligheid in buurt (Nr. 75)

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer dat Bredanaars geven aan de veiligheid in eigen buurt

Bron: Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
	6,8		6,8 - 7,0	6,8

Het rapportcijfer is stabiel, de streefwaarde is daarmee behaald.

Productindicatoren Product Veiligheid openbare ruimte**Indicator Naam: Incidenten jeugdoverlast (Nr. 2213)**

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde incidenten melding overlast jeugd per 1.000 inwoners

Bron: Veiligheidsmonitor Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
6	5,8	4,9	5,0 - 5,5	4,8

Het aantal incidenten jeugdoverlast is ten opzichte van 2022 stabiel en ten opzichte van 2021 gedaald. De streefwaarde is daarmee behaald. Het aantal incidenten ligt in Breda rond het gemiddelde van de G40 (4,9).

Indicator Naam: Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (Nr. 76)

Omschrijving: Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
7,1	6,8	7,1	6,6 - 6,8	7,1

Het aantal vernielingen is stabiel ten opzichte van 2022 en ligt wat hoger dan in 2021. Deze indicator scoort rond het gemiddeld van de G40 (7,0).

Indicator Naam: Geweldd misdrijven (Nr. 77)

Omschrijving: Aantal gewelds- en seksuele misdrijven per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
6,2	5,6	6,1	5,3 - 5,5	5,6

Het aantal geweldd misdrijven is wat gedaald ten opzichte van 2022 en stabiel ten opzichte van 2021. Deze indicator scoort boven het gemiddelde van de G40 (5,0).

Productindicatoren Product Zichtbare Criminaliteit**Indicator Naam: Misdrijven horizontale fraude en cybercrime (Nr. 2212)**

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven horizontale fraude en cybercrime per 1.000 inwoners

Bron: Veiligheidsmonitor Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
8,9	8	6,2	7,5 - 8,0	7,3

Het aantal cybermisdrijven is ten opzichte van 2022 gestegen, maar ten opzichte van 2021 gedaald. De streefwaarde is daarmee behaald. Het aantal misdrijven ligt in Breda hoger dan gemiddeld in de G40 (6,0).

Indicator Naam: Diefstallen uit woning (Nr. 78)

Omschrijving: Aantal diefstallen uit woning per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
2,4	1,6	1,5	1,6 - 2,0	1,4

Het aantal woninginbraken neemt wederom licht af in Breda en scoort rond het gemiddelde van de G40 (1,3).

Indicator Naam: Winkeldiefstallen (Nr. 79)

Omschrijving: Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
2,7	2,8	3,1	2,6 - 2,8	2,7

Het aantal winkeldiefstallen is wat gedaald ten opzichte van 2022 en stabiel ten opzichte van 2021. Deze indicator scoort lager dan het gemiddelde van de G40 (3,7).

Productindicatoren Product Ondernijning**Indicator Naam: Misdrijven ondernijning (Nr. 2210)**

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven ondernijning (handel en productie van drugs, witwassen, mensenhandel, mensensmokkel, afval drugslab, handel en bezit vuurwapens, vastgoedfraude, vals geld aanmaken en vals geld uitgeven) per 1.000 inwoners

Bron: Veiligheidsmonitor Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
1,1	1	0,9		0,7

Voor deze indicator was geen streefwaarde bepaald.

Productindicatoren Product Zorg en Veiligheid**Indicator Naam: Meldingen huiselijk geweld (Nr. 2211)**

Omschrijving: Aantal meldingen van huiselijk geweld dat bij Veilig Thuis binnenkomt

Bron: Veilig Thuis West-Brabant Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
1.769	1.606	1.673		

Realisatiewaarde 2023 nog niet beschikbaar.

Indicator Naam: Personen met verward gedrag (Nr. 80)

Omschrijving: Aantal incidenten door personen met verward gedrag

Bron: Politie Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
8,9	10,8	9,8	9,5 - 10,5	10,2

Het aantal overlastincidenten is stabiel ten opzichte van 2022 en gedaald ten opzichte van 2021. Het aantal incidenten ligt in Breda rond het gemiddelde van de G40 (10,0).

Indicator Naam: Verwijzingen Halt (Nr. 82)

Omschrijving: Aantal Halt-verwijzingen per 1.000 inwoners van 12 - 17 jaar

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
14	11	11		9,1

Voor deze indicator was geen streefwaarde bepaald.

Productindicatoren Product Fysieke veiligheid

Indicator Naam: Branden (Nr. 2214)

Omschrijving: Aantal branden dat de brandweer heeft geregistreerd

Bron: Brandweer Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
505	443	539	400 - 450	481

Voor deze indicator was geen streefwaarde bepaald.

Thema Dienstverlening

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Breda streeft naar klantgerichte en efficiënte dienstverlening die past bij deze tijd én die is voorbereid op de toekomst. We verbeteren onze dienstverlening continu. Het digitaliseren van dienstverlening is daar een belangrijk onderdeel van. Inwoners waardeerden ons met een 7,0. Hiermee bereikten we onze streefwaarde.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Website

In 2023 werden de websites van de gemeente 2,5 miljoen keer bezocht. De websites zijn op diverse punten verder verbeterd. Bijvoorbeeld met een keuzehulp bij het indienen van een melding, klacht of bezwaar en een nieuwe omgeving met informatie over parkeervergunningen.

Klantcontact

We zien een verschuiving van telefonisch naar digitaal contact. Het nummer 14076 werd 145.500 keer gebeld. Dat is een afname van 10% ten opzichte van 2022 en 16% ten opzichte van 2021. Het aantal WhatsApp-gesprekken steeg met 6% naar 12.700 en het aantal BuitenBeter-meldingen groeide met 23% naar bijna 41.000. Ook het aantal contacten via het e-mail(formulier) steeg met 10% ten opzichte van 2022. De meeste klantvragen kunnen direct worden beantwoord. Een deel van de mensen moet worden teruggebeld of gemaild. De snelheid waarmee deze openstaande klantcontacten worden afgehandeld, kan beter en dat heeft onze aandacht. Het gaat enerzijds om daadwerkelijk sneller contact opnemen met de inwoner, maar anderzijds ook om een goede registratie van de afhandeling.

Verkiezingen

In juli 2023 viel het kabinet en werd bekend dat er op 22 november vervroegde Tweede Kamerverkiezingen zouden plaatsvinden. Deze moesten in korte tijd worden georganiseerd. De verkiezingen zijn goed verlopen dankzij de inzet van een groot aantal vrijwilligers en ambtenaren.

Klachtafhandeling

In 2023 ontving de gemeente Breda 625 klachten. Dat is vergelijkbaar met 2022. Ons klachtenmanagement is het afgelopen jaar geïntensiveerd. Daardoor is er meer ondersteuning voor een correcte en tijdige afhandeling. Mensen met een klacht worden altijd geïnformeerd over de manier waarop hun bericht door de gemeente in behandeling genomen wordt, zodat de gang van zaken voor iedereen duidelijk is.

Toegankelijkheid

De websites van de gemeente voldoen aan alle wettelijke toegankelijkheidseisen. Daarnaast is er veel aandacht voor eenvoudig taalgebruik. Het project Eenvoudig is structureel geborgd binnen de organisatie. Diverse brieven zijn het afgelopen jaar vereenvoudigd, bijvoorbeeld op het gebied van parkeren. Verschillende medewerkers hebben deelgenomen aan een opleiding voor adviseur digitale dienstverlening, waar digitaal taalgebruik een onderdeel van is. Medewerkers van het gemeentelijk klantcontactcentrum worden bij de start en tijdens hun dienstverband geregeld getraind in gesprekstechnieken en het omgaan met weerstand. Verder bereiden we ons voor op de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer, die op 1 juli ingaat. Deze wet bepaalt dat inwoners en bedrijven hun zaken digitaal moeten kunnen regelen.

Impuls dienstverlening

Met landelijke extra middelen hebben we de kwaliteit van onze dienstverlening op meerdere vlakken een impuls gegeven. Daarbij werkten we aan verbeteringen in brede zin, die alle inwoners en bedrijven kunnen raken. De verbeteringen moeten uiteindelijk bijdragen aan het voorkomen van problemen en het vergroten van het vertrouwen dat inwoners en bedrijven in de overheid hebben. We hebben onder meer de dienstverlening verbeterd aan mensen met complexe problematiek. Ook hebben we achterstanden ingehaald in klantcontacten en het afhandelen van schadeclaims. Verder hebben we het klachtenproces verbeterd, brieven vereenvoudigd, eenvoudige vergunningaanvragen voorbereid en onze dienstverlening op het gebied van armoede en schulden verbeterd. De financiële verantwoording is onderdeel van programma 5.

Pilot Brabants Migratie- en Informatiepunt

Breda neemt samen met de gemeenten in de regio West-Brabant deel aan een pilot van de provincie Noord-Brabant en het Rijk om arbeidsmigranten te helpen bij vragen over wonen, werken en leven. De pilot is in het najaar gestart, duurt 2 jaar en wordt ook uitgevoerd in 4 andere regio's in Noord-Brabant.

Bezwaar en beroep

In de begroting 2022 was opgenomen dat er een nieuwe bezwaarschriftenprocedure zou worden geïmplementeerd. Door het primaire proces te verbeteren, kunnen we bezwaarschriften voorkomen. Het aangepaste proces wordt opgenomen in een nieuwe verordening. In 2023 is een herijkte bezwarenprocedure tot stand gekomen. Deze moet nog worden vastgesteld. Het college heeft in het eerste kwartaal van 2024 een herijkte bezwarenprocedure als voorstel bij de gemeenteraad neergelegd, dat nu wacht op verdere besluitvorming.

RISICO'S

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Dienstverlening

Indicator Naam: Tevredenheid inwoners (Nr. 83)

Omschrijving: Algemene waardering (rapportcijfer) dat inwoners geven aan de dienstverlening van de gemeente.

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
6,9	7,1	7	6,7 - 7,1	7

De streefwaarde is behaald.

Indicator Naam: Waardering uitvoering Wet WOZ (Nr. 84)

Omschrijving: Oordeel Waarderingskamer over uitvoering Wet WOZ (woningen en niet woningen samen); uitgedrukt in aantal sterren (maximaal 5)

Bron: WOZ-registratie Meeteenheid: aantal sterren (maximaal 5)

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
4	4	4	Tenminste 3 (voldoende)	4

Jaarlijks geeft de Waarderingskamer (onafhankelijk toezichthouder) een oordeel over de kwaliteit van de WOZ-taxaties en daarnaast op alle onderdelen van het WOZ-werkproces. Het oordeel ruim voldoende (4 van de 5 sterren) betekent dat de gemeente Breda / Belastingssamenwerking West-Brabant (BWB) ruim voldoende maatregelen heeft getroffen voor een adequate aansturing en kwaliteitsbeheersing van de werkzaamheden.

Indicator Naam: Gegronde bezwaarschriften sociaal domein (Nr. 85)

Omschrijving: % Gegronde bezwaarschriften sociaal domein

Bron: Gemeente Breda, Suites voor het Sociaal Domein Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
7,3	16,4	15,2	17	13,25

Betreft zowel bezwaarschriften Participatiewet, Wmo, Jeugd als leerlingenvervoer

Productindicatoren Product Vergunningen**Indicator Naam: Tijdige toetsing omgevingsvergunning (Nr. 87)**

Omschrijving: % Aangevraagde omgevingsvergunningen dat tijdig wordt getoetst

Bron: SBA Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
99	98	99	95	99

Bijna alle aangevraagde omgevingsvergunningen werden tijdig getoetst. De streefwaarde is dus behaald.

Thema Beheer van de openbare ruimte

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Afgelopen jaar hebben we hard gewerkt aan het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Dat deden we projectmatig vanuit onze onderhoudsprogrammering en vanuit de fysieke aanspreekpunten in de dorpen en wijken. Daarmee dragen we bij aan schone, veilige en bereikbare dorpen en wijken. We werkten hierbij samen met verschillende disciplines en volgens de afspraken over de onderhoudsniveaus.

Ook 2023 was weer een jaar vol weersextremen: het was het droogste jaar ooit en we kregen in één jaar te maken met de laagste én de hoogste grondwaterstand ooit. Dat heeft ook gevolgen voor ons werk. Op verschillende plekken in de dorpen en wijken zien we dat de reactieve beheer- en onderhoudsafspraken (CROW B- en C) uitdagingen opleveren. Zoals afgesproken hebben we ook de onderhoudsstaat van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte beter in beeld gebracht. Daarbij hebben we geconstateerd dat die staat minder goed is dan we dachten. De kosten om dit te herstellen, vallen daardoor hoger uit, vooral doordat we dit werk door de groei van de stad met te weinig mensen en middelen moeten uitvoeren.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Afvalservice

Naast de reguliere inzameling van het huishoudelijk afval hebben we op verschillende manieren ingezet op communicatie, afvalpreventie, afvalscheiding en circulariteit. Daarmee willen we meer bewustwording creëren rondom meer en betere afvalscheiding en minder afval.

- De inzameling van grof huishoudelijk afval op afroep is opnieuw ingericht zonder betaling, maar met scheiding van de grondstofstromen: grof huishoudelijk afval, huishoudelijk hout, matrassen, snoeihout, elektrische apparaten en bouw- en sloopafval. Er is een significante toename zichtbaar bij het aan huis ophalen, die te verklaren is doordat we hier geen geld meer voor vragen. Per inwoner is de hoeveelheid grof huishoudelijk afval in 2023 gestegen. De effecten van deze veranderde inzameling worden geëvalueerd.
- We zijn gestart met het inzamelen van oud papier in Made, Drimmelen en Geertruidenberg. Dit doen we naast de bestaande dienstverlening voor de gemeenten Etten-Leur en Moerdijk.
- We zijn gestart met een project om de afvalvoorzieningen in het gebied rondom de binnenstad in kaart en op orde te brengen. Dit moet leiden tot een betere afvalscheiding. We gaan hier in 2024 mee verder.
- We hebben een demontagelijijn voorbereid voor groot zitmeubilair door Afvalservice, kringloopwarenhuis Vindingrijk en de afdeling Werk. Zo kunnen we de hoeveelheid grof huishoudelijk restafval verkleinen en de materialen geschikt maken voor recycling of hergebruik. We starten hiermee in 2024.

- Op het gebied van gedragsverandering hebben we het volgende gedaan:
 - Met een gerichte aanpak motiveren en informeren we inwoners om hun afval beter te scheiden. Daarbij zetten we rode kaarten in. Dit is een gezamenlijke aanpak van de afvalcoaches, de beladers en de afvalboa's.
 - In juli hebben we in samenwerking met de afdeling Wijkzaken de Zero Waste Week georganiseerd om inwoners mee te nemen in de mogelijkheden om afval te voorkomen.
 - In het kader van Race Against Waste hebben 10 basisschoolklassen elektronisch afval ingezameld.
 - In de vernieuwde afvalscheidingsflyer wordt gebruikgemaakt van afbeeldingen.
 - De afvalcoaches geven inwoners informatie op maat via de website, advertenties in Breda Vandaag, sociale media en de afvalwijzer.
- Afvalservice heeft in 2023 diverse projecten en samenwerkingen opgezet met het onderwijs:
 - een onderzoek naar de mogelijkheden van de reststromen na het demonteren van bankstellen
 - een onderzoek naar de opties voor de doorverkoop van tweedehands bouwmaterialen
 - een verkenning naar de mogelijkheden voor meer reparatiemodules in het onderwijs
 - een aansluiting bij het Consortium Urban Upcycling vanuit de Hogeschool van Amsterdam
- Parels Breda is doorontwikkeld naar een circulair punt. Hiervoor heeft Slijpstof een onderzoek uitgevoerd om inwoners op deze plek beter te betrekken bij de circulaire economie. Om inwoners mee te nemen in circulariteit en het voorkomen van afval, worden in Parels workshops georganiseerd met restanten die zijn overgebleven bij kringloopwarenhuis Vindingrijk. Ook hebben circulaire ondernemers hun product bij Parels kunnen verkopen met als tegenprestatie een workshop of andere vorm voor de inwoners van Breda:
 - leenboxen carnaval
 - 6 Verschilmakers van de maand
 - locatie voor het GoodMood-festival
 - locatie voor de Zero Waste Week
 - onderdeel van *creative hotspot*-route van Breda Marketing
 - circulaire kaart in de winkel
 - 8 workshops
- In kringloopwarenhuis Vindingrijk is 1590 ton aan herbruikbare goederen ingenomen en in de winkel aangeboden. Dit is meer dan in voorgaande jaren. Daarbij behaalden we een hergebruikrendement (verkoop in winkel + afzet als grondstof) van 71,6% met 133.779 betalende klanten. We hebben 358 ton kleding gesorteerd en 2788 fietsen verkocht, waarvan een deel gerepareerd en een deel als opknapiets. Vanuit verschillende doelgroepen waren er 135 mensen aan het werk. Meerdere gemeenten en andere geïnteresseerden zijn op bezoek geweest om te kijken hoe wij dit hebben georganiseerd.
- We hebben bij Vindingrijk een pilot uitgevoerd naar het hergebruik van afvalstromen door lokale ondernemers. In het eerste en tweede kwartaal heeft een extra medewerker materialen gesorteerd voor lokale ondernemers. Op deze manier is 10.000 kilo reststromen hoogwaardig hergebruikt.
- In de Week van de Circulaire Economie is een Circular Economy Summit georganiseerd, in samenwerking met de KvK, ACT NOW Impact Entrepreneurs, de Rabobank en Stichting Breda Circulair. Daarbij zijn 8 business challenges geïntroduceerd van lokale bedrijven om de circulaire economie te bevorderen.
- Het regionale onderzoek is afgerond en we hebben een coördinator gevonden die het plan vanaf februari 2024 uit gaat voeren. Binnen de samenwerking streven we naar een milieuverbetering en pakken we regionale kansen als het gaat om de verwerking, innovaties (proeftuinen) en samenwerkingen op het gebied van grondstoffen en circulariteit.

Wegen, groen en riolering

We hebben op tal van plekken extra gewerkt aan de wegverharding om de opgelopen achterstalligheid aan te pakken. Daarvan resteert nog een deel dat wel geprogrammeerd is, maar in 2024 uitgevoerd wordt. In 2023 is opnieuw een achterstalligheid van € 5,8 miljoen vastgesteld. Om dit achterstallig onderhoud op te lossen, hebben we een dotatie in de voorziening 'achterstalligheid onderhoud verhardingen' gedaan.

In 2023 verduurzaamden we de openbare verlichting conform de planning in het strategisch investeringsplan. Daarnaast zien we overschrijdingen op de energielasten en het onderhoud door

prijsstijgingen. Door te investeren in verduurzaming, kunnen we deze structurele onderhoudstekorten verminderen. Afgelopen jaar hebben we maatregelen genomen om de sfeerverlichting in de binnenstad veilig laten branden.

We hebben op diverse plekken in de dorpen en wijken plantvakken gereconstrueerd. We zien een kostenstijging binnen de aanpak van invasieve exoten. Daardoor is een overschrijding ontstaan. Meerdere pleinen en plekken zijn opgeknapt, zoals het Marga Mincoplein. Verder is de renovatie van het Wilhelminapark gestart en is de Ruitersboslaan vernieuwd en vergroend.

Vanuit Water en Klimaat zijn diverse projecten gerealiseerd, zoals stadspark 't Zoet, de vergroening van de Lovensdijkstraat en de aanleg van een groot deel van de Nieuwe Mark met daarin de GreenQuays. Daarnaast hebben we gewerkt aan klimaatbewustwording. Zo zijn er meer tegels gewipt dan in het jaar dat we het NK tegelwippen wonnen. Verder heeft de Kids Klimaat Experience veel scholieren bewuster gemaakt van water en klimaat. Daarnaast is de subsidie voor vergroening van scholen en bedrijventerreinen goed benut en is het rioolbezoekerscentrum in de binnenstad geopend.

2023 is ook het jaar waarin we ons kandidaat hebben gesteld als National Park City en waarin we het afwegingskader Groene Straten en Pleinen hebben opgesteld. Daarmee geven we een impuls aan meer fysiek groen en water in onze buurten, dicht bij de inwoners.

We hebben dit jaar opnieuw een overschrijding door de toename van calamiteiten, zoals drugsdumpingen en oliesporen.

RISICO'S

- De resultaten vanuit de technische actualisatie van onze kapitaalgoederen passen bij de reactieve onderhoudsniveaus (CROW B- en C). Doordat we nog steeds onvoldoende inzicht hebben in de actuele onderhoudstoestand van meerdere kapitaalgoederen, is het nog niet mogelijk om een effectieve onderhoudsstrategie op te stellen en uit te voeren.
- Naast onze keuzes voor de onderhoudsniveaus, hebben ook andere aspecten invloed op de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen. Denk aan: klimaatverandering, het steeds intensiever gebruik van de openbare ruimte en beperkte personele capaciteit. Daardoor is de achterstand binnen het onderhoud bij meerdere kapitaalgoederen toegenomen.
- Daarbij spelen prijsstijgingen en marktconforme indexaties een rol. Daardoor kunnen we minder werk verrichten voor hetzelfde of zelfs meer geld. De extremere klimaatinvloeden veroorzaken een druk op de reactieve onderhoudsafspraken. Het onvoorspelbare karakter daarvan maakt deze druk op de capaciteit en het budget extra zichtbaar. Op de lange termijn heeft deze grilligheid en onvoorspelbaarheid invloed op de reguliere onderhoudsprogrammering en het daaraan gekoppelde budget.
- Invasieve exoten drukken steeds zwaarder op het werk en het budget voor groen en ecologie. We zien de komende jaren ook een groeiende noodzaak om sierende elementen als standbeelden en (kunst)objecten in de openbare ruimte te onderhouden.
- Attero heeft na jaren procederen de claim gehonoreerd gekregen. Zie ook de financiële toelichting hieronder. Daarmee is het risico wel afgehandeld.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Beheer van de openbare ruimte

Indicator Naam: **Tevredenheid openbare ruimte (Nr. 89)**

Omschrijving: Percentage Bredenaars dat tevreden is over de bruikbaarheid van de openbare ruimte

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
73	75	71	70 - 80	65

Indicator Naam: Schoon, heel en veilig (Nr. 90)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat de openbare ruimte als schoon, heel en veilig ervaart

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
89	90	89	84 - 90	89

Indicator Naam: Beleving ophalen op afroep (Nr. 91)

Omschrijving: Rapportcijfer over het ophalen door de gemeente van afval op afroep

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
8,2	7,9	7,3	8	8

Het ophalen op afroep is in 2023 goed gewaardeerd. De dienstverlening is gewijzigd en de extra betaling voor het laten ophalen zijn vervallen voor grof huishoudelijk restafval en snoeihout. Wel moeten inwoners hout en matrassen apart aanbieden.

Indicator Naam: Beleving inzameling restafval (Nr. 92)

Omschrijving: Rapportcijfer over de inzameling via minicontainers/ zelf wegbrengen van afval

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
7,7	7,8	7,8	7,8	7,6

De beleving op de inzameling van restafval is nog steeds goed en vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Productindicatoren Product Afvalservice**Indicator Naam: Restafval (Nr. 93)**

Omschrijving: Maximaal aantal kilo restafval per inwoner per jaar

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: kg per inwoner

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
146	156	146	minder dan 127 kg fijn restafval	147,2

Dit is een landelijk verplichte indicator De hoeveelheid fijn huishoudelijk restafval is ongeveer gelijk aan dat van 2022. Dit gewicht is op waarstaatjegemeente.nl overigens aangepast naar 148 kg.

Productindicatoren Product Beheer openbare ruimte, groen**Indicator Naam: Openbaar groen (Nr. 94)**

Omschrijving: Percentage bomen dat aan de veiligheidsnormen voldoet

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
95	95	95	95	

De realisatiewaarde is op dit moment nog niet bekend. In het actualisatieproces kapitaalgoederen is gebleken dat de beoordelingswaardes niet op orde zijn. Met een actieplan-aanpak wordt in 2024 gewerkt aan het in beeld krijgen van het daadwerkelijke beoordelingsbeeld.

Indicator Naam: Aantal bomen (Nr. 95)

Omschrijving: Aantal bomen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
112.000	109.656	109.442	110.000	109.700

Met de inhaalslag herplanten is gewerkt aan herstel van het aantal bomen in de dorpen en wijken.

Productindicatoren Product Beheer openbare ruimte, wegen

Indicator Naam: Onderhoud wegen (Nr. 96)

Omschrijving: Percentage van de wegen dat geen ernstige schade vertoont

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
76		84	90	85

In 2023 is het gelukt met onder andere de extra middelen voor achterstalligheid uit 2021 om de algehele onderhoudskwaliteit iets in te lopen.

Productindicatoren Product Riolering

Indicator Naam: Wateroverlast (Nr. 97)

Omschrijving: Aantal keer dat waterlast voorkomt in Breda door zware hoosbuien.

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
1	1	1	1	1

Thema Beheer van het gemeentelijk vastgoed

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Met onze maatschappelijke vastgoedportefeuille maken we beleidsdoelstellingen mede mogelijk. Op die manier dragen we bij aan de ontwikkeling van de stad en de dorpen. De staat van de panden wordt op het vastgestelde niveau gehouden en binnen de strategische en financiële kaders verduurzaamd.

De vastgoedportefeuille is oud, maar hebben we die in de afgesproken conditie gehouden (een gemiddeld niveau 3 op basis van NEN2767) en uitgebreid met talentencentrum De Kragt. Verschillende projecten zijn naar een volgende fase gebracht of afgerond en opgeleverd.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

- In 2023 is De Kragt opgeleverd, is de koelmachine van de kunstijsbaan opgeleverd en hebben we gemeentelijke panden verder verduurzaamd naar een gemiddeld niveau 3 op basis van NEN2767.
- De Nota Vastgoed - die de Visie op Vastgoed 2016 moet vervangen - is uitgewerkt tot een definitief concept. Dit document geeft heldere kaders voor het beheer van het gemeentelijk vastgoed op strategisch, tactisch en operationeel vlak.
- We zijn begonnen met het inkooptraject voor de procesbegeleiding van de integrale huisvestingsplannen (IHP's). Hiervoor hebben we intensief samengewerkt met Cultuur en Sport. De nieuwe Cultuurvisie geeft goede handvatten om de vertaling naar een IHP te maken. Daarnaast zijn we gestart met het formuleren van de Bredase Referentienormen. Daarmee kunnen we het voorzieningenniveau goed aan laten sluiten op onze groeiende gemeente.
- Het project MFA Bavel is naar de planfase gegaan.
- De Doelen wordt volgens de SIP-systematiek verder uitgewerkt in de ambitiefase en meegenomen in het IHP Sport.
- Woonwagendstandplaatsen zijn verhuurd en waar mogelijk verkocht. Daarnaast hebben we bijgedragen aan het gemeentelijk toewijzingsbeleid.

RISICO'S

- De onderhoudsvoorziening voor de maatschappelijke vastgoedportefeuille staat onder druk en vraagt aandacht. Het gebouwenbestand is oud. Bij de huidige stand van zaken is de onderhoudsvoorziening over 10 jaar niet meer kostendekkend. In de IHP's wordt een investeringsagenda opgenomen. Dit draagt bij aan een kostendekkende onderhoudsvoorziening.

- De kosten voor energie zijn wat afgenomen en vormen daarmee een kleiner risico. Algemene prijsstijgingen zorgen echter voor een verhoogde druk op onze budgetten.

INDICATOREN

Thema-indicatoren Beheer van het gemeentelijk vastgoed

Indicator Naam: Bezettingsgraad sportaccommodaties velden (Nr. 321)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties buitenvelden

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
		80	80	80

Indicator Naam: Bezettingsgraad sportaccommodaties: onderwijs (Nr. 322)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties: onderwijsgebruik binnen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
		52	60	58

Indicator Naam: Bezettingsgraad sportaccommodaties: verenigingen (Nr. 323)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties: verenigingsgebruik binnen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
		72	75	72

Indicator Naam: Tevredenheid binnensport (Nr. 33)

Omschrijving: Tevredenheid door gebruikers van gemeentelijke sportaccommodaties over de binnensportaccommodaties

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
7,8	7,9	8	7,5 - 8,0	7,8

Sinds 2020 varieert de tevredenheid over de binnensportaccommodaties tussen de 7,8 en 8. De streefwaarde is behaald.

Productindicatoren Product Vastgoedbeheer

Indicator Naam: Verduurzaming gemeentelijke gebouwen (Nr. 74)

Omschrijving: vervangen door indicator die beter beeld geeft van de duurzaamheid van de gemeentelijke gebouwen

Bron: Meeteenheid: nader te bepalen

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
				24

Omdat de meting over 2023 niet volledig heeft plaatsgevonden is het niet met zekerheid te zeggen of de gestelde streefwaarde gehaald is. De meting is niet compleet omdat het monitoringsprogramma pas sinds juni 2023 actief is.

Thema Open overheid

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Zie voor de stand van zaken invoering WOO de paragraaf Openbaarheid Wet open overheid.

RISICO'S

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

DE KOSTEN VAN DIT PROGRAMMA

Bedragen x €1.000

	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Jaarrekening 2023	Afwijking 2023
Lasten				
Veilig Breda	34.508	39.851	38.331	1.519
Dienstverlening	11.291	11.926	11.984	-58
Beheer van de openbare ruimte	90.462	93.703	100.410	-6.707
Beheer van het gemeentelijk vastgoed	25.110	25.914	25.872	42
Open overheid	5.004	5.134	5.648	-514
Exploitatiereserve programma 4	255	255	255	0
Investeringsreserve programma 4	0	1.600	1.600	0
Totaal Lasten	166.631	178.382	184.100	-5.718
Baten				
Veilig Breda	13.791	16.652	16.691	-39
Dienstverlening	3.848	4.559	4.897	-338
Beheer van de openbare ruimte	62.039	64.171	63.230	941
Beheer van het gemeentelijk vastgoed	10.417	10.469	11.279	-810
Open overheid	0	0	38	-38
Algemene reserve programma 4	0	1.600	1.487	113
Exploitatiereserve programma 4	734	1.721	645	1.076
Investeringsreserve programma 4	249	464	358	106
Totaal Baten	91.078	99.636	98.624	1.012
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	75.553	78.746	85.476	-6.730

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

De afwijking ten opzichte van de begroting is € -6,7 miljoen. Hieronder geven we per thema een nadere toelichting.

Veilig Breda (resultaat: € 1,0 miljoen)

Veiligheid openbare ruimte (resultaat: € -0,3 miljoen)

Deze post bestaat uit meerdere onderdelen, zoals: minder legesopbrengsten uit evenementen (€ -0,2 miljoen), uitgave cameratoezicht (€ -0,1 miljoen), minder inkomsten uit de Drank- en horecawet (€ -0,1 miljoen), een tekort bij water en havens (€ -0,1 miljoen), een tekort op de markten (€ -0,1 miljoen), een stijging in de opbrengsten en uitgaven voor naheffen bij het parkeren (€ 0,5 miljoen), extra beveiligingslasten (€ -0,2 miljoen) en vertraging binnen het experiment gesloten coffeeshops (€ 0,6 miljoen, waarvan € 0,4 miljoen niet onttrokken uit de exploitatiereserve). Voor de coffeeshops wordt voorgesteld om het resterende budget over te hevelen naar 2024.

Fysieke veiligheid (resultaat: € 1,3 miljoen)

- Het resultaat bij de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant is € 0,5 miljoen. Dat komt door een vrijval van de kapitaallasten en meerkosten, door loon- en prijsstijgingen en door de verrekening van het FLO spaartegoed.
- Door de komst van de Omgevingswet hebben meer mensen nog een vergunning onder de oude regeling aangevraagd. Een bedrag van € 0,1 miljoen wordt niet onttrokken uit de exploitatiereserve. Per saldo levert dit een resultaat op van € 0,6 miljoen uit de Wabo-leges.
- De afrekening (€ 0,5 miljoen) van het jaarplan van de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) is ontvangen. Dit resultaat wordt veroorzaakt door lagere kosten (onder andere door minder advisering en vergunningverlening). Een bedrag van € 0,1 miljoen wordt niet onttrokken uit de reserve, waardoor het resultaat uitkomt op € 0,4 miljoen.
- We hebben een tekort in de bedrijfsvoering op Fysieke veiligheid algemeen (€ -0,2 miljoen).

Dienstverlening (resultaat: € 0,3 miljoen)

Administratie en basisregistratie (resultaat: € 0,1 miljoen)

De onderbesteding is het gevolg van niet ingevulde vacaturruimte.

Publiekszaken (resultaat: € 0,2 miljoen)

Door het vervroegd organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen is er een tekort ontstaan (€ -0,6 miljoen). Deze kosten worden gecompenseerd door hogere leges- en RNI-opbrengsten (€ 0,7 miljoen) en minder personele inzet (€ 0,1 miljoen).

Beheer van de openbare ruimte (resultaat: € -7,7 miljoen)

Afvalservice (resultaat: € -0,6 miljoen)

- *Huishoudelijk afval (resultaat: € 0)*
Cao-effecten, een overschrijding van de inhuur, onderhoud aan de ondergrondse containers en de inzet van voertuigen hebben geleid tot een overschrijding (€ -1,3 miljoen). Deze werd volledig gedekt door een aantal incidentele meevallers. Zo kwam er een oude afrekening uit het Afvalstoffenfonds (€ 0,3 miljoen). Bovendien vertoonden enkele afvalverwerkingsstromen (tijdelijk) een positieve ontwikkeling. Vooral de houtafvalstroom leverde geld op in plaats van geld te kosten (€ 0,3 miljoen). Bij onder meer matrassen waren er veel minder afvalverwerkingskosten dan verwacht (€ 0,2 miljoen). De afvalstoffenheffing leverde meer op (€ 0,2 miljoen) terwijl er minder geld werd uitgegeven aan kwietschelding dan voorzien (€ -0,4 miljoen). Het aanspreken van de opgebouwde voorziening was niet nodig; er werd een klein bedrag gedoteerd.
- *Bedrijfsmatig afval (resultaat: € -0,1 miljoen)*
Hogere verwerkingskosten van bedrijfsafval hebben geleid tot een overschrijding.
- *Vindingrijk/Parels (resultaat: € -0,4 miljoen)*
De cao-effecten, verminderde opbrengsten bij Parels en verhoogde overige exploitatielasten bij Vindingrijk, zoals huisvestingslasten, hebben geleid tot een negatief resultaat.
- *Attero (resultaat: € -0,1 miljoen)*
Het financiële verlies van € -0,1 miljoen door de verloren rechtszaak met Attero wordt niet gedekt uit de voorziening.

Beheer openbare ruimte groen en wegen (resultaat: € -7,0 miljoen)

- *Wegverharding (resultaat: € -5,8 miljoen)*
Op basis van inspecties constateerden we opnieuw achterstalligheid op het gebied van wegverharding. Om dit op te lossen, doteren we, conform de BBV-eisen, een bedrag van € 5,8 miljoen aan de voorziening 'achterstalligheid onderhoud verhardingen'.
- *Groen en water (resultaat: € 0,1 miljoen)*
Binnen groen en water behaalden we een positief resultaat van € 0,1 miljoen door minder kosten vanwege een wijziging in het beheer van de aanlegplaatsen en het wegvallen van de waterval in de Nieuwe Mark. Meerkosten zijn gemaakt bij de bestrijding van de Japanse duizendknoop. De extra kosten voor het onderhoud van bomen (snoeien en kleinschalige vervanging) vingen we op door lagere kosten voor de beheersing van de eikenprocessierups.
- *Prijsstijgingen (resultaat: € -0,9 miljoen)*
De kwaliteit van de openbare ruimte staat onder druk door aanzienlijke prijsstijgingen voor materialen en energie. De grootste afwijkingen zijn te zien bij onkruidbestrijding,

vegen en borstelen (€ -0,1 miljoen), en bij openbare verlichting (€ -0,8 miljoen). De aanbesteding van het bermenbestek leidde door prijsstijgingen tot extra kosten (€ 0,35 miljoen). In 2023 vingen we dit binnen de beschikbare budgetten op.

- *Calamiteiten, waaronder drugsdumpingen (resultaat: € -0,4 miljoen)*

De kosten voor het opruimen en saneren van drugsdumpingen en vervuiling zijn hoog (€ 0,3 miljoen) en niet te verhalen. Het resterende tekort wordt vooral veroorzaakt door het opruimen van extreme vervuiling op industrieterrein Hazeldonk (€ 0,1 miljoen).

Riolering (resultaat: € 0)

Er was een vrijval uit de voorziening begroot van € 0,6 miljoen. Na een herberekening is er echter € 0,7 miljoen toegevoegd. Hierdoor ontstaat een positief netto resultaat van € 0,1 miljoen, dat gedoteerd wordt aan de voorziening Riolering.

Beheer van het gemeentelijk vastgoed (resultaat: € 0,4 miljoen)

Het resultaat is € 0,9 miljoen exclusief mutaties van de reserves en € 0,4 miljoen inclusief mutaties van de reserves. De mutatie op de reserves bestaat uit het energiepakket, de visie op vastgoed en het integraal huisvestingsplan (IHP). Het resultaat van € 0,4 miljoen wordt op hoofdlijnen bepaald door minder huuropbrengsten voor gebouw C (€ -0,2 miljoen), meer verhuuropbrengsten vanuit de sportaccommodaties (€ 0,5 miljoen), een vrijval van kapitaallasten (€ 0,3 miljoen) en het niet halen van de ombuiging voor de verkoop van panden (€ -0,2 miljoen).

Open overheid (resultaat: - € 0,5 miljoen)

College en ondersteuning college (resultaat: -€ 0,6 miljoen)

In 2023 zijn we voor de appa-voorziening overgestapt naar een nieuw pensioenfonds. Deze hanteert een andere methodiek voor de berekening van de reservewaarde voorziening wat zorgt voor een extra dotatie. Daarnaast is met het stoppen van bestuurders extra wachtgeld benodigd.

Raad, commissies en griffie (resultaat: € 0,1 miljoen)

Het resultaat is ontstaan door lagere onderzoekskosten bij de rekenkamer.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen	Verwachte uitgaven 2023	Werkelijke uitgaven tm 2023	Onderuitnutting uitgaven 2023	Vrijval 2023	Nog beschikbaar eind 2023
Basis op orde in Breda						
Openbare ruimte: camera's	60	60	0	60		60
Openbare ruimte: herinrichtingen	2.320	770	1.444	-674		876
Openbare ruimte: klimaatadaptatie	618	404	403	1		215
Openbare ruimte: openbare verlichting	7.570	3.000	3.321	-321	983	3.266
Openbare ruimte: water nautisch beheer	130	25	2	23		128
Openbare ruimte: wegen	188	188	7	181		181
Bomen	2.244	1.200	1.094	106		1.150
Park Haagse Beeemden	445	295		295		445
Pleinenplan	10	10	5	5		5
Groene pleinen & parken 2.0	599	266	225	41		374
Beleidsdoelen droogte, hitte, wateroverlast, waterrecreatie	500			0		500
Bovenwijkse maatregelen bouwlocaties	100			0		100
Stad in het park	250	25	4	21		246
Levensbos	1.127	513	640	-127		487

Vastgoedbeheer	5.421	3.478	2.558	920		2.863
Doorstroomvoorziening	202	171	199	-28		3
Talentencentrum	10.108	9.808	9.486	322		622
MFA Bavel	2.800	1.959	129	1.830		2.671
Sportaccommodaties	2.596	1.821	1.599	222	316	681
Sporthof de Doelen		100		100		0
Energiepakket	1.000	300	12	288		988
Willemsbrug	50	50	11	39		39
Specifieke kunstwerken	100	100	98	2		2
Afvalservice	864	864	292	572		572
Riolering	28.618	17.099	18.484	-1.385		10.134
Investerings veiligheid	296	296	106	190	190	0
Totaal	68.216	42.802	40.119	2.683	1.489	26.608

Openbare ruimte: herinrichtingen en Groene Pleinen en Parken 2.0

We hebben € 0,7 miljoen meer gerealiseerd dan gepland. Dit is vooral ontstaan door de uitvoering van het Oranjeplein.

Openbare ruimte: Mgr. Nolensplein

De tijd die we hadden ingeruimd voor het participatieproces, was onvoldoende. Daardoor verschuift de uitvoering van het Mgr. Nolensplein naar 2024.

Park Kesteren (Haagse Beemden)

We hebben besloten om te investeren in het Park Kesteren in de Haagse Beemden. Omdat het een participatieproject is, hebben we meer tijd nodig om tot uitvoering te komen.

Verduurzaming openbare verlichting

In 2023 hebben we € 0,3 miljoen meer gerealiseerd dan gepland (binnen het totaal beschikbare budget).

Nautisch beheer

Vanwege de Europese Kaderrichtlijn Water is een onderzoek uitgevoerd naar de (on)mogelijkheden voor waterrecreatie. Deze analyse loopt nog, waardoor het krediet doorschuift naar 2024.

Klimaatadaptatie hitte

We voeren klimaatadaptatieve projecten altijd uit als werk-met-werk-projecten. Zo worden hittemaatregelen altijd gecombineerd met projecten voor droogteaanpak, wateroverlast en reguliere onderhoudsprojecten in de stad. We hebben voor 2023 de geplande uitgaven gerealiseerd.

Beleidsdoelen droogte, hitte, wateroverlast

De uitgaven zijn gepland voor 2024. Waterrecreatie hangt af van de nog vast te stellen Kaderrichtlijn Water. Op dit moment worden maatregelen beschreven voor stresstesten conform een landelijk traject. De uitvoering vindt op basis van deze stresstesten plaats in 2024 of 2025.

Bovenwijkse maatregelen bouwlocaties

De uitgaven zijn pas in het najaar van 2023 beschikbaar gekomen. Als we het vergunningstraject goed doorlopen, staan de maatregelen gepland voor 2024.

Vervanging bomen

Voor bomen is (naast het krediet voor instandhouding) een extra krediet beschikbaar gesteld om de achterstand in te lopen. We hebben in 2023 weer volop bomen geplant. We hebben € 0,1 miljoen van de geplande € 1,2 miljoen niet gerealiseerd. Dat kwam door vertraging vanwege procedures van bewoners over de bomenkap.

Stad in een Park

Het uitvoeringsplan is opgesteld en wordt voorgelegd aan de raad. Na vaststelling wordt duidelijk welke projecten we kunnen gaan uitvoeren.

Levensbos

Het project is vertraagd. De grond was te nat om aan de slag te kunnen gaan met de uitvoering.

Openbare ruimte: plaatsing camera's

We hebben besloten om camera's te plaatsen en deze op een eigen glasvezelkabel aan te sluiten. Dit project is vertraagd, waardoor het krediet naar 2024 verschuift.

Riolering

We hebben € 18,5 miljoen gerealiseerd van de € 17,1 miljoen aan geraamde investeringen.

Veiligheid

We hebben kleine, acute investeringen gedaan op het gebied veiligheid, waaronder beveiligingscamera's.

Vastgoedbeheer

Deze post is een optelling van meerdere soorten investeringen die verband houden met elkaar.

Brandveiligheid

Maatregelen rond brandveiligheid worden uitgevoerd naar prioriteit en urgentie, waarbij we zo veel mogelijk aansluiten bij de uitvoering van andere projecten, zoals maatregelen voor verduurzaming. Het koppelen van deze werkzaamheden is efficiënt en de gebruiker van het gebouw wordt hiermee zo min mogelijk gestoord in zijn werk. Inmiddels zijn de meeste maatregelen aan onze panden uitgevoerd. In 2023 is met de uitvoering van de laatste 8 panden gestart. De uitvoering hiervan is gereed in het tweede kwartaal van 2024. Voor enkele gebouwen zijn de kosten lager uitgevallen dan begroot. Ook hebben we in enkele panden alternatieve maatregelen uitgevoerd, waarmee we kosten konden besparen.

Dakveiligheid

Op platte daken worden steeds meer installaties geplaatst. Als vastgoedeigenaar en opdrachtgever van aannemers hebben wij een zorgplicht om veilig werken op daken mogelijk te maken. De aannemer moet volgens de arbo-wetgeving veilig kunnen werken. Voor het onderhoud aan installaties op platte daken hebben we een risico-inventarisatie gemaakt. Waar nodig brengen we extra veiligheidsvoorzieningen aan. In 2023 zijn we met de laatste gebouwen binnen dit project gestart en deze worden in het tweede kwartaal van 2024 afgerond. Bij enkele gebouwen zijn de kosten lager uitgevallen dan begroot.

Verduurzaming/energiepakket

In 2023 hebben we het verduurzamingskrediet ingezet voor de verduurzaming van kleed-wasaccommodaties, de vervanging van de warmtepomp van het stadskantoor en het verduurzamen van het buurthuis aan de Mgr. De Vetstraat. De aanbesteding en uitvoering van de warmtepomp en de werkzaamheden aan het buurthuis hebben langer geduurd dan gepland. Hierdoor is een deel van de uitvoering voor beide projecten doorgeschoven naar 2024. Dit geldt ook voor de restantkredieten van de verduurzaming en het krediet uit het energiepakket.

Functionele aanpassingen aan gemeentelijke accommodaties

In 2023 zijn bij een aantal buitensportaccommodaties aanpassingen gedaan, waaronder het hekwerk en het parkeerterrein bij sportpark Kadijkje. Dit project wordt in de tweede helft van 2024 afgerond.

Toegankelijkheid en wet- en regelgeving

Openbaar toegankelijke gebouwen die in eigendom zijn bij de gemeente Breda moeten toegankelijk zijn voor elke burger. In 2023 zijn bij 7 van onze gebouwen die als stembureau zijn ingericht de eerste maatregelen uitgevoerd om de toegankelijkheid voor mindervaliden te vergroten. Voor 11 gebouwen zijn de voorbereidingen gestart voor de uitvoering van maatregelen.

Doorstroomvoorziening

In 2023 hebben de afrondende werkzaamheden aan de nieuwe doorstroomvoorziening plaatsgevonden.

Talentencentrum

In september is Talentencentrum de Kragt geopend. In 2024 vinden er nog afrondende werkzaamheden plaats.

MFA Bavel

In 2023 zijn de voorbereidingen gestart voor de MFA Bavel. De aankoop van de locatie vindt naar verwachting in de tweede helft van 2024 plaats.

Sportaccomodaties

In 2023 is de koelmachine van de kunstijsbaan vervangen. Hierbij hebben we een positief resultaat behaald. Het investeringskrediet is daardoor niet volledig benut.

Sporthal De Doelen

Het krediet was voor 2023 nog niet gevoteerd. Daarom zijn hier nog geen uitgaven voor gedaan.

Afvalservice

Dit betreft de jaarlijkse vervangings- en uitbreidingsinvesteringen van ondergrondse containers en minicontainers.

RESERVES

Bedragen x €1.000

	Stand 1-1-2023	Bedrag mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Algemene reserve programma 4	1.600	-1.487	113
Exploitatiereserve programma 4	2.124	110	2.235
Investeringsreserve programma 4	4.887	1.242	6.130
Totaal	8.612	-134	8.477

Exploitatiereserve

De exploitatiereserve is opgebouwd uit meerdere componenten, bijvoorbeeld overhevelingen uit voorgaande jaren. Voor 2023 begrootten we een onttrekking van € 1,5 miljoen. De werkelijke uitgaven bedroegen € 0,4 miljoen. We stellen voor om € 0,9 miljoen over te hevelen naar 2024 en € 1,3 miljoen te laten vrijvallen. De vrijval betreft o.a. de meeropbrengsten uit de leges titel 2 en middelen voor Visie op Vastgoed.

Investeringsreserve

De onttrekking betreft kapitaallasten van de kredieten die door de investeringsreserve gedekt worden. Voor 2023 begrootten we een dotatie van € 1,6 miljoen en een onttrekking van € 0,2 miljoen. De werkelijke uitgaven bedroegen € 0,4 miljoen. De eindstand per 31 december 2023 is daardoor € 6,1 miljoen.

VOORZIENINGEN

Bedragen x €1.000

	Stand 1-1-2023	Bedrag mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Voorziening wet AppA	6.853	153	7.006
Onderhoud Vastgoedbeheer	21.391	573	21.964
Voorziening openbare ruimte onderhoud	4.643	414	5.057
Achterstallig onderhoud verhardingen	2.403	3.761	6.163
Voorziening van derden verkregen middelen (44.2)	75	-75	0

	Stand 1-1-2023	Bedrag mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Voorziening afvalservice	803	35	839
Voorziening riolering	4.017	133	4.150
Totaal	40.186	4.994	45.180

Voorziening wet AppA

Deze voorziening bevat pensioenreserveringen en wachtgeldten van voormalige politieke ambtsdragers (wethouders). De AppA-voorziening wordt jaarlijks aangepast op basis van de extern opgestelde actuariële berekeningen van de pensioenverplichtingen aan (voormalige) politieke ambtsdragers.

Onderhoud Vastgoedbeheer

Deze voorziening heeft als doel om de meerjarige kosten voor planmatig onderhoud van de gemeentelijke vastgoedportefeuille te egaliseren. Hieronder vallen onder andere gebouwen op het gebied van sport, welzijn en cultuur, brede scholen en het centrale busstation, maar ook alle gebouwen die de gemeente voor haar bedrijfsvoering nodig heeft. Daarnaast is in de voorziening de vervanging van de binnensportinventaris en het civiele en cultuurtechnische onderhoud voor de buitensport opgenomen.

De basis voor deze voorziening is het zogenoemde meerjarenonderhoudsplan (mjob). Een mjob geeft inzicht in de technische toestand van het vastgoed en geeft een prognose van de verwachte werkzaamheden en kosten. De mjob's zijn gebaseerd op een gemiddeld onderhoudsniveau van 3 op een schaal van 1 tot 6. De onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd en accommodaties worden maximaal om de 5 jaar opnieuw geïnspecteerd. Op basis van de huidige berekening is de voorziening dekkend tot en met 2029.

In het boekjaar is conform de begroting € 5,4 miljoen gedoteerd aan de voorziening. Op basis van de mjob's is voor 2023 een jaarplan vastgesteld. Uit een analyse daarvan is gebleken dat er € 3,1 miljoen minder is besteed dan gepland. We hebben al wel voor € 2 miljoen aan onderhoudsopdrachten uitgezet, maar de uitvoering kon niet meer (volledig) in 2023 plaatsvinden. Daarnaast zijn er nog andere oorzaken. Voor het stadion wordt nu onderzocht welke maatregelen er uitgevoerd moeten worden. De uitvoering vindt in 2024 plaats. Per saldo was er een positief resultaat van € 0,4 miljoen.

In 2022 heeft de afdeling Vastgoedbeheer verbetermaatregelen vastgesteld en geïmplementeerd in de werkprocessen. Daarmee willen we het verschil tussen het voorgenomen planmatig onderhoud (vastgestelde jaarplannen) en de daadwerkelijk gerealiseerde onderhoudsactiviteiten vanaf 2023 structureel beperken. Slechts 5% (€ 0,4 miljoen) van het jaarplan bestond uit posten die waren doorgeschoven naar een volgend jaar of waarvoor (nog) geen technische noodzaak was. Dit was in 2022 nog 34%.

Voorziening openbare ruimte onderhoud

Deze voorziening omvat het groot onderhoud aan de verharding, civieltechnische kunstwerken en waterwegen. De basis hiervoor ligt vast in beleidskaders en beheerplannen die periodiek geactualiseerd worden. In totaal was de onttrekking begroot op € 6,2 miljoen. De werkelijke stand per 1 januari 2023 was circa € 3,8 miljoen hoger dan begroot door een overloop uit 2022. Op basis hiervan was de geplande realisatie in het voorjaar van 2023 geactualiseerd naar € 9,6 miljoen. In totaal is hiervan uiteindelijk € 5,5 miljoen gerealiseerd. Een deel van het werk schuift dus door naar 2024.

Achterstallig onderhoud verhardingen

Bij de jaarrekening 2021 doteerden we € 3,2 miljoen om de achterstalligheid in 2 jaar te kunnen oplossen. In 2023 hebben we € 2 miljoen aan werkzaamheden uitgevoerd in plaats van de begrote € 2,7 miljoen (na actualisatie € 2,4 miljoen). Na een inspectie bleek dat er aanvullende achterstalligheid is. Daarom doteerden we € 5,8 miljoen aan deze voorziening.

Voorziening Afvalservice

De voorziening Afvalservice is bedoeld om de lasten en baten te egaliseren voor het huishoudelijke deel van de afvalinzamelings- en verwerkingskosten.

Voorziening riolering

De voorziening riolering is bedoeld voor de egalisatie van de tarieven voor de rioolheffing en het

opvangen van financiële tegenvallers. De tarieven voor de rioolheffing voor 2023 zijn op basis van het Bestuursakkoord 2022-2026 met 17,5% verlaagd ten opzichte van 2022.

Er was een vrijval uit de voorziening begroot van € 0,6 miljoen. Na een herberekening is er echter € 0,7 miljoen toegevoegd. Hierdoor ontstaat een positief netto resultaat van € 0,1 miljoen dat gedoteerd wordt aan de voorziening riolering.

Het resultaat is ontstaan door een hogere opbrengst uit het lozen van bronneringswater en door de doorvoerregeling. Het feit dat niet alle deelopdrachten voor het reinigen en inspecteren van het riool konden worden uitgevoerd, resulteerde in lagere uitgaven dan begroot. Er zijn minder kolken gereinigd en er was minder geld nodig voor het herstraten van sleuven. Ten slotte was er een te groot bedrag gereserveerd voor het opvangen van de kwijtscheldingen voor de rioolheffing, wat ook bijdraagt aan dit resultaat.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Veiligheid programma 2019-2022	Kaderstellend	2019
Nota herijking harddrugsbeleid	Kaderstellend	2018
Nota herijking softdrugsbeleid	Kaderstellend	2017
Uitwerkingskader Vergunningverlening, toezicht en handhaving Breda	Kaderstellend	2020
Visie openbare ruimte Breda 2020	Kaderstellend	2009
Beleidskader kapitaalgoederen Openbare ruimte	Kaderstellend	2014
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Beleidsregels locatiekeuze centrale verzamelplaatsen voor het aanbieden van inzamelmiddelen van huishoudelijk afval	Kaderstellend	2017
Actualisatie beleidskader kapitaalgoederen openbare ruimte (2018)	Kaderstellend	2018
Het Stedelijk waterplan 2019-2023	Kaderstellend	2019
Afvalstoffenverordening	Kaderstellend	2016
Aanwijzingsbesluit ondergrondse containers voor huishoudelijk restafval	Kaderstellend	2017
Duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Bredase uitwerking Van Afval Naar Grondstof	Kaderstellend	2016
Breda's Waterkompas 2016	Kaderstellend	2016
Visie op vastgoed	Kaderstellend	2017
Nota Sportaccommodaties en financiën	Kaderstellend	2016
Nota Bewegingsruimte	Kaderstellend	2015
Team Breda: Visie op sport & bewegen 2017 -2030	Kaderstellend	2017
Robuuste aanpak verduurzaming van de Bredase Vastgoedportefeuille	Kaderstellend	2016
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBODEN PARTIJEN

GR Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen

Basis op Orde	Thema Beheer van de openbare ruimte
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	n.v.t.
Belang Breda in verbonden partij in %:	39,84 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

Deze gemeenschappelijke regeling omvat de blijvende nazorgverplichtingen van 10 deelnemende

gemeenten voor de stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen. De Nazorg Gesloten Stortplaatsen is voor 81% eigenaar van de stortplaats Zevenbergen, Attero is eigenaar van de andere 19%. De Nazorg is geen eigenaar van de stortplaats Bavel-Dorst. Voorheen vond het onderhoud aan de stortplaats Zevenbergen volledig door en voor rekening van Attero plaats, de huidige exploitant. Sinds november 2022 draagt de gemeenschappelijke regeling financieel bij aan de kosten van de nazorg, naar rato van de nog te benutten restcapaciteit. De werkzaamheden van de gemeenschappelijke regeling omvatten verder alle activiteiten die voortvloeien uit het eigenaarschap.

Bijzondere ontwikkelingen bij verbonden partij

Medio 2019 hebben we een convenant met de provincie ondertekend, waarmee we de overdracht van de stortplaats Zevenbergen met 10 jaar hebben uitgesteld. Binnen deze periode blijft de rekenrente 5,06%. Het doel is om alternatieven te onderzoeken: hoe gaan we om met de stortplaats, hoe besparen we kosten en welke mogelijke inkomsten zijn er?

Voor de stortplaats Bavel-Dorst is het materiaalonderzoek naar de kwaliteit van de bovenafdichting afgerond. De levensduur van deze afdichting kan worden opgehoogd van 50 jaar naar 100 jaar. Sweco gaat in de loop van 2024 het nieuwe doelvermogen herberekenen waardoor de gemeentelijke bijdrage mogelijk verlaagd kan worden.

In 2021 is gebleken dat de leidingen voor het percolaatwater aan vervanging toe zijn. Het vervangingsproject wordt momenteel vormgegeven. De kosten zullen aanzienlijk zijn (€ 0,6 tot 1,2 miljoen), maar vallen binnen de doelstellingen waarvoor de voorziening bestaat, en worden bekostigd uit het opgebouwde doelvermogen. De verwachting is dat dit niet leidt tot een hogere deelnemersbijdrage in de komende periode.

De belangrijkste risico's bij verbonden partij

Tot 2026 is de deelnemersbijdrage redelijk zeker. De rekenrente blijft tot en met 2029 gehandhaafd op 5,06%.

Lopende risico's:

- Een herziening van het juridisch kader (Leemtetwet).

GR Omgevingsdienst Midden- en West Brabant

Basis op Orde	Thema Veilig Breda
Website Omgevingsdienst Midden- en West Brabant:	OMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	7 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) werkt vanuit omgevingsrecht aan een schone, duurzame en veilige leefomgeving. Dit gebeurt in opdracht van de Provincie Noord-Brabant en de 25 gemeenten in Midden- en West-Brabant en in samenwerking met (keten)partners.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Goedkeuring van de jaarrekening heeft vertraging opgelopen. Het is nog niet bekend wanneer de jaarrekening wordt goedgekeurd. De accountantscontrole bevindt zich in de afrondende fase. Het voorlopige resultaat is € 1,5 miljoen positief. De cijfers kunnen op dit moment nog niet worden verwerkt in de jaarstukken.

Door CAO-wijziging heeft in 2023 een begrotingswijziging plaatsgevonden. Dit betekende voor Breda een verhoging van € 305.818.

De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2024, waardoor de OMWB in 2023 extra tijd heeft gekregen om zaken goed voor te bereiden.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De Omgevingswet heeft impact op de manier van werken, de cultuur, de juridische basis en het technisch instrumentarium. Hierdoor ontstaan mogelijk hogere kosten.
- De organisatie maakt een transitie door, waardoor individuele medewerkers mogelijk niet (meer) aan de eisen voldoen.
- Door corona bestaat de kans op productieverlies en/of minder opdrachten, afhankelijk van de ontwikkelingen van het virus in de toekomst.
- Er is op de arbeidsmarkt een tekort aan (goed opgeleid) personeel. Daarnaast zorgt het opleiden van trainees en net afgestudeerden door OMWB-personeel voor een lager aantal declarabele uren.
- Een gevolg van de Russische invasie in Oekraïne is dat de prijzen van olie, gas en bepaalde grondstoffen aanzienlijk zijn gestegen. Dit kan impact hebben op het toekomstige kostenniveau van de OMWB. Een kwantificatie hiervan is op dit moment (nog) niet mogelijk.

GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant

Basis op Orde	Thema Veilig Breda
Website Veiligheidsregio:	VRMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	16,44 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (Veiligheidsregio MWB) is een netwerkorganisatie. In onze regio werken 24 gemeenten, de brandweer, de politie, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) en het Openbaar Ministerie samen aan veiligheid. Vaste samenwerkingspartners zijn de waterschappen, de GGD, de Omgevingsdienst en Defensie. Daarnaast hebben we een omvangrijk netwerk van partijen waar we mee samenwerken.

De veiligheidsregio is ook een krachtige en gerespecteerde hulpdienst. Met hun brandweerteams, crisisteam en centralisten staan zij 24/7 klaar om hulp te bieden. De crisisorganisatie van de GHOR staat klaar op het moment dat vanwege een ramp of crisis de balans tussen zorgvraag en -aanbod bedreigd of verstoord wordt. Waar de veiligheidsregio voor staat: samen maken we de regio veiliger.

Zij werken hecht samen met hulpverleners, bestuurders, ondernemers en inwoners aan een veilige en veerkrachtige samenleving. Ze houden risico's voorspelbaar en hanteerbaar door de samenleving erop voor te bereiden, de juiste middelen in te zetten en bij te dragen aan herstel.

De veiligheidsregio voegt waarde toe aan de omgeving en werkt samen aan veiligheid en veerkracht. Zij stimuleert redzaamheid in de samenleving, draagt bij aan een veilige leefomgeving en levert hulpvaardige en slagvaardige inzet. De veiligheidsregio voert veiligheidstaken tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten uit. Zij werkt samen, is duurzaam, werkt informatiegestuurd en organiseert zichzelf wendbaar. De veiligheidsregio staat 24/7 klaar voor al haar inwoners en bedrijven.

Conform haar beleidsbegroting 2023 investeert de VRMWB extra in de volgende subdoelstellingen:

- Het stimuleren van een redzame samenleving.
- Het vergroten van het risicobewustzijn, het veranderen van gedrag en het vergroten van de handelingsbekwaamheid bij kwetsbare inwoners.
- Het organiseren van een veiligere samenleving door effectievere hulpverlening in samenwerking met inwoners.
- Het verstevigen van de zorgkolom als crisispartner.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

De veiligheidsregio heeft te maken met veranderingen in de samenleving. Denk daarbij aan de klimaatverandering, de energietransitie, de Omgevingswet en de oorlog in Oekraïne. Ook heeft er een evaluatie plaatsgevonden van de Wet veiligheidsregio's en heeft de VRMWB geleerd van de coronacrisis. Dit alles heeft invloed op haar koers en werkwijze. Met alle veranderingen die op de

veiligheidsregio afkomen, heeft het algemeen bestuur de organisatie in 2021 de opdracht gegeven om via een takendiscussie kritisch naar de organisatie te kijken en voorstellen te doen voor besparingen. Alle producten van de VRMWB zijn tegen het licht gehouden. Daarbij was bezuinigen geen doel op zich; er is ook gekeken naar de maatschappelijke gevolgen en de gevolgen voor de (fysieke) veiligheid.

De vraag die centraal stond, was: 'Wat voor organisatie is er nodig om onze regio veiliger te maken?' Bij de beantwoording is gekeken naar het benodigde profiel, wat daarvoor nodig is en hoe dit zo efficiënt mogelijk georganiseerd kan worden. Deze takendiscussie leidt tot keuzes voor de toekomst. In 2022 en 2023 worden deze keuzes vertaald naar begrotingen en naar het meerjarenbeleidsplan voor de VRMWB.

Daarom heeft zij ervoor gekozen om in eerste instantie een beleidsarme begroting voor 2023 op te stellen, in afwachting van besluitvorming rondom de takendiscussie. Uiteraard zijn hierbij wel de vastgestelde begrotingskaders in acht genomen vanuit de Kaderbrief 2023.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Net als voorgaande jaren blijft het voor de brandweer een uitdaging om in deze tijd voldoende brandweervrijwilligers te vinden en te binden. Ook veranderingen ten aanzien van wet- en regelgeving werken hierop door.
- De stijging van prijzen, zeker v.w.b. energie en beheer en onderhoud, zien we ook terug in de rapportages en begroting (swijzigingen) van de Veiligheidsregio, een gemeenschappelijke regeling met logischerwijs veel personeel, voertuigen, materieel en vastgoed
- Incidenten door weerextremen en uitval van nutsvoorzieningen zullen de komende jaren ook effect hebben op de hulpvraag richting de brandweer en veiligheidsregio organisatie, naast haar 'klassieke' aandachtsgebieden.

Midwaste

Basis op Orde	Thema Beheer van de openbare ruimte
Website Midwaste:	Midwaste
Verantwoordelijke bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	7,7 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De Coöperatieve Vereniging Midwaste Milieu U.A. is begin 2009 opgericht. Zij omschrijven hun missie als volgt: 'Samen brengen we de circulaire economie tot stand tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten. Afval omzetten naar grondstoffen en die terugbrengen in de keten: dat is onze kerntaak.'

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Een van de doelen uit het strategisch meerjarenplan (2021-2024) is om meer transparantie te bereiken in 2024. Dit doen we door de ketenstappen te monitoren om ze beter inzichtelijk te maken. Vangtool is het middel dat ons helpt om deze ketentransparantie te bereiken.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- prijzen, debiteuren en de beschikbare verwerkingscapaciteit
- prijsrisico's zijn het grootst in markten die beheerst worden door wereldmarktprijzen, zoals bij papier

Zorg- en Veiligheidshuis Breda

Basis op Orde	Thema Veilig Breda
Website Zorg- en Veiligheidshuis Breda:	ZVH
Verantwoordelijk bestuurder:	Boaz Adank
Bestuurlijk vervanger:	Arjen van Drunen
Belang Breda in verbonden partij in %:	54,93%
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partijen

Bijdrage verbonden partij aan programma

Het Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH) Baronie Breda is een samenwerkingsverband van justitiële diensten en zorginstellingen, onder regie van gemeenten in district De Baronie. Het ZVH is gericht op kwetsbare personen die kampen met problemen op meerdere leefgebieden en die daardoor in aanraking komen of dreigen te komen met het strafrecht. Het ZVH draagt bij aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie en het voorkomen van recidive, ernstige overlast, criminaliteit en maatschappelijke uitval.

- Er is in Nederland een kleine groep mensen met (ernstig) risicogedrag en een opeenstapeling van problemen, die leidt tot acute en aanzienlijke veiligheidsrisico's voor henzelf, hun directe netwerk, en de bredere leefomgeving. Als we deze (kwetsbare) inwoners, en hun directe omgeving, perspectief kunnen bieden creëren we aanzienlijke maatschappelijke waarde: betere kwaliteit van leven voor deze mensen zelf en hun directe omgeving en minder overlast en veiligheidsproblemen voor de samenleving .
- Dat vraagt om een persoonsgerichte, domein-overstijgende aanpak met inzet van diverse competenties vanuit zorg-, veiligheids- en sociaal domein en openbaar bestuur, en waar nodig aanpalende domeinen als wonen en werk.
- De afgelopen jaren hebben relevante partijen uit die domeinen samengewerkt in 31 ZVH 'en om die aanpakken te realiseren voor de meest complexe casuïstiek in zorg & veiligheid.
- Als samenwerkende partners ondervinden we dat deze problematiek niet is afgenomen. Er is weinig onderzoek beschikbaar dat dit onderbouwt , maar over het algemeen zien we dat het aantal aanmeldingen bij de ZVH gestaag is gestegen . Dit ondanks het feit dat steeds meer regio's en gemeenten er in slagen steeds effectiever regie te voeren op "voorliggende" probleemsituaties; iets wat een beperkend effect heeft op de instroom in de ZVH. En ook ondanks het gegeven dat de ZVH ook een rol hebben in het "hanteerbaar maken" van bepaalde problematiek, zodat ze op enig moment (weer) onder gemeentelijke regie kunnen worden uitgevoerd. Denk bijvoorbeeld aan veelplegers, onbegrepen gedrag en radicalisering.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

We ondervinden nog steeds de effecten van extramuralisering en bijvoorbeeld ook de verharding van criminaliteit waardoor kwetsbare burgers meer en ook jonger worden ingezet, die de complexe problematiek van overlast en gesprek aan perspectief voeden. De aard van de problematiek verandert, en daar moeten we van blijven leren, maar wordt niet per se (nog) complexer. Wel zien we dat steeds vaker de randvoorwaarden om tot daadwerkelijk effectieve aanpakken te komen ontbreken; denk aan tijdige toegang tot bepaalde behandelingen en woonruimte. Dit zorgt er voor dat er meer van de samenwerking en regie gevraagd wordt; ook in termen van inzet. In een krappe arbeidsmarkt waarin de partners moeten woekeren met hun inzet is dat geen wenselijke ontwikkeling.

Het blijft dus onverminderd van belang dat we ons ook in de komende periode samen structureel blijven inzetten om de meest complexe casuïstiek hanteerbaar te maken, en zo veiligheidsrisico's en overlast te verminderen. En om samen te leren van de ervaringen die we hiermee opdoen, en daarmee te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen, in de regio's, maar ook samen het landelijk beleid te voeden, en er op te anticiperen zodat de randvoorwaarden voor effectieve en efficiënte werkwijze geborgd zijn.

De relevante partijen in het Zorg-, Veiligheids-, en Sociaal domein en het Openbaar Bestuur nemen voor de periode 2025-2030 samen de verantwoordelijkheid om:

- Met persoons- en systeemgerichte aanpakken voor de meest complexe casuïstiek in zorg- en veiligheidsproblematiek overlast voor burgers te beperken en het perspectief op participatie in de samenleving voor de individuen en hun directe netwerk te vergroten.
- Door in het verband van het ZVH samen gestructureerd, duurzaam en efficiënt samen te werken en te leren.
- Samen op landelijk niveau de randvoorwaarden te scheppen waarbinnen we dat effectief en efficiënt kunnen doen.
- We beschouwen dit als een kerntaak van ons werk. Daarbij blijven we ons richten op de meest complexe casuïstiek, de “top van de pyramide”.

De psychische problematiek stijgt en ook de complexiteit neemt toe. Het blijft voor het ZVH belangrijk om zicht te houden op kwetsbare mensen, zodat zij op tijd ondersteuning kan bieden. Er komt een nieuw informatiesysteem (PGA x) dat hopelijk helpt om problematiek sneller te detecteren. Prioriteiten in het ZVH-jaarplan zijn: mensenhandel, radicalisering en extremisme, de re-integratie van ex-gedetineerden en kwetsbare personen, de aanpak van verwarde personen en de verplichte Wet ggz.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het personeel van het ZVH is in dienst bij de gemeente Breda. Daar ligt ook deels het financiële risico. Dit is voor ziekte en arbeidsongeschiktheid over de deelnemers verdeeld met een convenant. Dit verlaagt het risico van de gemeente Breda. Daarnaast heeft de beëindiging van de samenwerking (per 1 januari 2023) door de gemeenten Alphen-Chaam en Baarle-Nassau tot gevolg dat de bijdrage van de overige deelnemende gemeenten stijgt.

Organisatie en financiën

ORGANISATIE EN FINANCIËN VAN BREDA

HET PROGRAMMA IN BEELD

Programma
5

ORGANISATIE EN FINANCIËN

Financiële kengetallen

19,64%
Solvabiliteitsratio

54,34%
Netto schuldquote

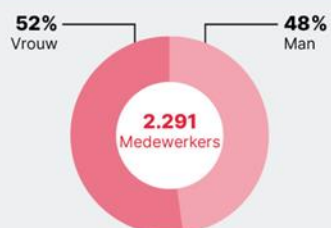
1,6
Weerstandsratio

Aantal ontvangen facturen

42.649

Aantal medewerkers*

Digitale veiligheid

20 Gemelde datalekken bij Autoriteit persoonsgegevens

2.398 Malware aanvallen

Aantal binnenkomende e-mails
8 miljoen

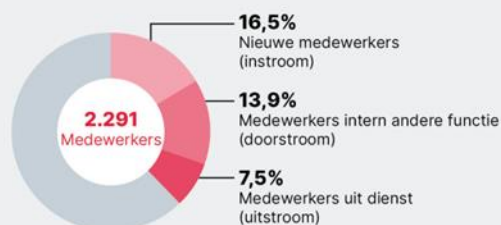

waarvan phishing e-mails geblokkeerd
70.724

waarvan malware bijlage geblokkeerd
411

Personeelsverloop*

* In deze cijfers zijn de doelgroepmedewerkers niet meegenomen. Met de nieuwe inrichting in AFAS worden de doelgroepmedewerkers wel meegenomen.

Kengetallen 2023/meest recente realisatiecijfers.
In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

TERUGBLIK OP ONZE AMBITIE

Ook in 2023 zijn we er, ondanks allerlei nieuwe ontwikkelingen en niet voorziene effecten, in geslaagd om het overgrote deel van ons werk binnen de kaders uit te voeren. Op belangrijke onderdelen van onze bedrijfsvoering hebben we weer stappen voorwaarts gezet, zodat we de opgaven in de stad en de ambities van het bestuur ook in de komende jaren waar kunnen blijven maken:

- We hebben onze vacatures over het algemeen goed kunnen invullen door een versteviging op recruitment.
- We hebben het organisatieontwikkelprogramma FIT uitgerold waarmee we focus aanbrengen in vervolgstappen.
- De rechtmatigheid is weer beter geborgd.
- We hebben een goede start gemaakt met de projecten Dienstverlening en Procesgericht werken, wat voor onze inwoners een positief effect zal hebben.
- ICT-innovaties krijgen veel aandacht via pilots op het gebied van AI, ChatGPT en een verankering van het digitale dataplatform (de digital twin).

Tegelijkertijd is de spanning tussen uitdagingen op de korte termijn, ambities op de lange termijn, nieuwe ontwikkelingen en beschikbare financiële middelen en arbeidspotentieel in 2023 merkbaar groter geworden.

Thema Een toekomstbestendige organisatie

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Inclusieve organisatie

De focus binnen dit thema lag in 2023 op de verdere integratie van het voormalige ATEA. Dat wordt onder andere zichtbaar in de uniforme bedrijfskleding en de integratie van de 2 salarissystemen. Ook in de communicatie is er nu maatwerk voor de diverse groepen medewerkers. Het is echter niet gelukt om een aantal structurele vragen over de financiering, de kaders en de ondersteuning in 2023 op te lossen.

Evenwicht tussen werk, mensen en middelen

In 2023 hebben we 224 nieuwe collega's kunnen werven met nieuwe kennis en een frisse blik. Daarmee hebben we de organisatie versterkt. We hebben 10 applicaties geïmplementeerd of vervangen, zodat onze processen ongestoord en beter verlopen. Bijna alle afdelingen hebben een afdelingsverhaal opgesteld, waardoor we in combinatie met de in-control-gesprekken meer zicht krijgen op de toekomst, tijdig kunnen inspelen op veranderingen en eerder kunnen bijsturen.

Mensen werken graag in en voor Breda

Uit eigen onderzoek blijkt dat onze medewerkers graag voor de stad en in een ambitieuze omgeving werken. Ze zijn trots op de organisatie. We bieden goede arbeidsvoorwaarden, betekenisvol werk en mogelijkheden voor opleiding en ontwikkeling. We hebben een prettige, collegiale en gemoedelijke werksfeer. We bieden flexibele mogelijkheden voor plaats- en tijdonafhankelijk werken (werk-privébalans). We investeren in de organisatie, de teams en het management.

De thuiswerkplek is een volwaardig onderdeel van onze werkomgeving en de (thuiswerk)plekken voldoen aan de arbo-normen.

Veilige organisatie

We hebben de registratie van meldingen van agressie en geweld verder verbeterd. Hierdoor hebben we meer zicht op wat voor incidenten er plaatsvinden, hoeveel dit er zijn en waar deze plaatsvinden binnen de organisatie. We bieden ondersteuning aan collega's die bij incidenten betrokken zijn geweest en geven advies over het voorkomen van incidenten. We helpen teamleiders om hier melding van te maken en aangifte bij de politie te doen, en bieden medewerkers de mogelijkheid om weerbaarheidstrainingen te volgen. Het beveiligingsniveau van de gemeentelijke kantoren is verhoogd en de regels over toegang zijn verscherpt.

Digitalisering

Er is veel bereikt binnen onze 3 thema's:

1. **Innovatie**
We hebben een innovatieteam samengesteld dat de organisatie helpt om innovatiever te worden. Ook zijn er pilots gestart op het gebied van innovatie, zoals ChatGPT, een vertaalapp, roombooking, Copilot, een interne chatbot en een samenwerking met TNO over een voorspellende digital twin.
2. **Digitale dienstverlening**
 - o Met Breda.nl hebben we een moderne online omgeving voor inwoners en bedrijven gerealiseerd. Deze is toekomstbestendig en door een vernieuwing van de formulieren verloopt onze dienstverlening weer wat efficiënter. We voldoen aan de actuele wetgeving op het gebied van digitale dienstverlening.
 - o Door de implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer zijn nóg meer producten en diensten van de gemeente digitaal aan te vragen.
3. **Digitaal en veilig werken**
De gemeentelijke organisatie en onze ICT en informatievoorziening zijn in staat om mee te bewegen met een constant veranderende wereld. Dat betekent dat onze medewerkers altijd en overal digitaal en veilig kunnen werken. Onze technische systemen zijn daarom aangepast op nieuwe ontwikkelingen, zoals de cloud en cybercrime. Bij de inrichting van onze werkprocessen en informatiesystemen is de aandacht voor archiveren, privacy en security toegenomen. Ook het wifi-netwerk is veiliger en sneller, en we hebben de toegang gebruikersvriendelijker gemaakt.

Gegevensbescherming

In 2023 hebben we ingezet op meer weerbaarheid tegen cybercrime door samen met andere organisaties te oefenen op een crisisscenario. De informatie die wij verstrekken, wordt getoetst en aangepast aan de regelgeving, zoals als de AVG, BIO, dataclassificatie, et cetera. We werken veilig en digitaal in een hybride ICT-omgeving door blijvend in te zetten op een veilige omgeving, digitaal en offline. Zo hebben we de firewall vernieuwd en toegangspoortjes geplaatst, naast de continue monitoring van de systemen op aanvallen van buitenaf. Dat betekent dat we aanvallen op het netwerk hebben kunnen afslaan. Hieronder geven we u een beeld van het dataverkeer en de aanvallen op ons netwerk:

Soort mail	Aantal mail	Percentage van totaal
Legitieme mail	7.931.422	76,47%
Spam	121.579	1,17%
Phishing	70.724	0,68%
Malware	411	0,004%
Overige (onder andere door het accepteren van cookies)	2.247.877	21,67%
Totaal	10.372.013	

Spam, phishing en malware hebben in 2023 dankzij de genomen maatregelen geen negatief effect gehad op onze systemen.

De beheersing van onze processen is op orde

De planning van het Transitieplan rechtmatigheid is grotendeels gerealiseerd. De verbeteringen binnen deze processen hebben geleid tot meer bewustzijn binnen de organisatie en heldere procedures. Voor 2024 staan nog meer verbeteracties op de planning. Bij de paragraaf bedrijfsvoering staat een verdere toelichting opgenomen.

In 2023 heeft de directie de opzet en planning van de organisatiebrede projecten Dienstverlening en Procesgericht werken goedgekeurd. Doel is dat de klantbeleving verbetert, digitalisering meer uniform wordt aangepakt en we gemakkelijker kunnen meebewegen op veranderingen in wetgeving.

Duurzaamheid

- We voldoen aan de wettelijke eisen doordat we onze CO2-footprint monitoren via de CO2-prestatieladder. 2023 was het tweede jaar dat wij het CO2-bewust-certificaat op niveau 3 hebben gehandhaafd.
- Ons energieverbruik is inzichtelijk via Energiemissie online. Het inzicht in actuele gegevens maakt het makkelijker om energiebesparende maatregelen te nemen.
- We hebben diverse maatregelen genomen om het onderhoud en het gebruik van gemeentelijke voertuigen en machines te verduurzamen. En we zijn gestart met een onderzoek naar de verduurzaming van ons wagen- en machinepark.
- Binnen de gemeente wordt geen gebruik meer gemaakt van wegwerpbekers en wegwerpservies.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Inclusieve organisatie

Binnen de verschillende afdelingen en teams wordt dagelijks gewerkt aan verdere integratie. Het programma Ondersteuning die werkt, dat de meer structurele vragen moest oplossen, is vertraagd door het vertrek van de projectleider.

Evenwicht tussen werk, mensen en middelen

- We analyseren maandelijks de afwijkingen ten opzichte van de begroting en sturen waar nodig bij.
- We stellen overkoepelende prioriteiten en zoeken activiteiten die anders, minder of niet uitgevoerd worden. De vrijkomende capaciteit zetten we in voor urgentere taken.
- Vrijkomende vacatureruimte wordt toekomstgericht ingevuld.
- Met de extra middelen uit het bestuursakkoord geven we een impuls aan belangrijke vakgebieden waarop we achterbleven.

Mensen werken graag in en voor Breda

Leren en ontwikkelen

- In 2023 stond leren en ontwikkelen hoog op de agenda. We hebben het opleidingsbudget overschreden. We stimuleren dat er meer toekomstgericht nagedacht wordt over opleiden.
- In 2023 is het project 'Regie op de gezamenlijke leer- en ontwikkelagenda' gestart als een van de 8 belangrijke projecten binnen het programma FIT voor de toekomst.
- Strategische deelprojecten die hier in 2023 onder vielen, waren: Strategische personeelsplanning, Teamontwikkeling, Leiderschapsontwikkeling en Leren en ontwikkelen. De 21e-eeuwse vaardigheden (FIT-vaardigheden) ondersteunen de verandering en maken deel uit van deze projecten.
- De strategische personeelsplanning stemmen we af op de afdelingsverhalen die elke afdeling opstelt. We brengen in kaart waar we staan, waar we naartoe gaan en wat we moeten ontwikkelen. Dit levert inbreng op voor leren en ontwikkelen, waardoor we het integreren in ons leerproces. Het voeren van goede gesprekken is hierbij van groot belang.
- Leiderschapsontwikkeling is voortgezet voor het totale leidinggevende kader (teamleiders, afdelingshoofden, directie). Doel: het versterken van het (hogere) management door de leiderschapscompetenties verder te ontwikkelen en zo de strategische doelen te bereiken.

Recruitment

- We hebben in 2023 een volledig nieuw recruitmentteam opgebouwd. Er werken nu 4 recruiters en 3 recruitmentmedewerkers. We ontzorgen leidinggevendenden nu bij alle activiteiten rondom het werven van nieuw personeel.
- De eerste versie van onze eigen werken-bij-website (www.werkenbijbreda.nl) is opgeleverd. In totaal zijn er in 2023 397 vacatures uitgezet op interne en externe kanalen.
- Intern zijn er 458 opdrachten of vacatures aangemaakt in ons systeem. Daarvan zijn er 134 ingevuld met een interne kandidaat.
- Extern zijn er 287 vacatures uitgezet met een sluitingsdatum in 2023, waarbij voor een aantal vacatures meerdere personen werden gezocht of zijn aangenomen. Van deze vacatures hebben er 224 uiteindelijk de status 'vervuld' gekregen. Dat betekent dat we dus zo'n 78% van onze vacatures konden invullen via het reguliere recruitmentproces.

- Via de pilot Via-via-werving hebben we 62 collega's gevonden.

Vitaliteit en Inzetbaarheid

- Het ziekteverzuimpercentage is 6,43%.
- We hebben grip op de lopende verzuimtrajecten. Leidinggevend en ontvangen op vaste momenten in het verzuimproces deskundig advies en er is periodiek contact over de voortgang. Alle verzuimdossiers zijn opgeslagen in het digitale HRM-systeem. Frequent verzuim hebben we in beeld en hiervoor is een aanpak ontwikkeld.
- We ondersteunen medewerkers om verzuim te voorkomen. Via nieuwsberichten en vlogs hebben we in 2023 MijnBalans onder de aandacht gebracht van medewerkers. De informatie op PIP en MijnBalans is uitgebreid om eigenaarschap en zelfredzaamheid te stimuleren.
- Medewerkers met een kleine beurs konden in het eerste kwartaal van 2023 een financiële tegemoetkoming aanvragen. Na de aanvraag heeft bedrijfsmaatschappelijk werk ondersteuning aangeboden. Bedrijfsmaatschappelijk werk is ook beschikbaar voor medewerkers die laagdrempelig mentale ondersteuning nodig hebben om uitval te voorkomen. Twee teams zijn gestart met een stoppen-met-roken-traject.

Veilige organisatie

- Er is een nieuw toegangscontrolesysteem ingevoerd voor de veiligheid van onze medewerkers en bestuurders.
- Vanaf maart zijn we begonnen met het structureel aanbieden van weerbaarheidstrainingen (conflicthantering en agressiebeheersing) voor ambtenaren die regelmatig klantcontact hebben. De behoefte hieraan was groot, gezien het aantal deelnemers. Naast een fysieke training hebben we ook een digitale (online) training ontwikkeld.
- We hebben veel aandacht gegeven aan het vergroten van de weerbaarheid door informatie te verstrekken, advies te geven, en medewerkers en teamleiders te ondersteunen naar aanleiding van incidenten. Om te komen tot een plan om de weerbaarheid van onze gemeentelijke organisatie structureel te vergroten, is er veel overleg geweest met de B5-gemeenten, het RIEC en de VNG. Aan het plan wordt momenteel nog gewerkt.
- In 2023 zijn in alle MT's de speerpunten besproken uit de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E), de aanpak van ongewenst gedrag en het voorkomen of verminderen van werkdruk en -stress.
- In 2023 hebben we het strategisch kader Bedrijfscontinuïteit opgesteld. De inhoud daarvan heeft geleid tot een heroverweging van de reikwijdte van dit project. In 2024 gaan we verder met het project in afgeslankte vorm. We gaan dus geen voorzorgsmaatregelen opstellen voor de risico's van alle bedrijfsprocessen van de gemeente, maar uitsluitend voor die bedrijfsprocessen die het grootste risico vormen voor de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening.
- De Week van de Weerbaarheid is in 2023 georganiseerd in samenwerking met de B5-gemeenten. De interesse hiervoor was groot en er waren veel deelnemers.
- Medewerkers zijn tevreden over de thuiswerkfaciliteiten en de werkruimtes op kantoor. We werken nog aan enkele verbeterpunten.

Digitalisering

- Voor de interne organisatie (via het nieuwe HR-systeem) en voor de inwoners van Breda (www.breda.nl) zijn steeds meer processen gedigitaliseerd. Daardoor kan iedereen steeds vaker tijd- en plaatsonafhankelijk zaken afhandelen met en binnen de gemeente.
- Alle medewerkers hebben dit jaar level zilver gehaald op het gebied van gegevensbescherming, waarmee we weer een stap hebben gezet in de bewustwording.
- We hebben geëxperimenteerd met innovatie door nieuwe technieken te proberen, zoals ChatGPT binnen onze eigen systemen. De experimenten hebben uitgewezen dat dergelijke tools bruikbaar zijn in onze praktijk, bijvoorbeeld als chatbot in- en extern of op onze basiswerkplek. Door in te zetten op training en bewustwording is de organisatie zich meer bewust geworden van het veilige gebruik van AI-toepassingen.
- De digital twin is doorontwikkeld. We hebben daar nieuwe data- en informatieproducten aan toegevoegd (drukke in de stad, reiniging van de kolken, kinderopvang) en we werken ook samen met TNO om voorspellende scenario's te kunnen maken. Hierbij staan de ontwikkeling van 't Zoet en het Chasséterrein centraal.

- We hebben data-ambassadeurs benoemd, hebben rollen vastgesteld op het gebied van data en zijn bezig met dataclassificatie.
- We zijn gestart met een datacatalogus online (data.breda.nl) en onderzoeken of en hoe we kunnen aansluiten bij het landelijke algoritmeregister.
- We voldoen aan wetten als de Wet elektronische publicaties en aan de Europese Dienstenrichtlijn Single Digital Gateway.
- Via ons E-Depot zijn 850.000 bouwdoSSIERS digitaal toegankelijk gemaakt.
- Bij de inrichting van werkprocessen en informatiesystemen hebben we steeds meer aandacht voor archiveren, privacy en security.
- We hebben meerdere beleidsstukken geïmplementeerd die bijdragen aan de digitale weerbaarheid van onze organisatie.
- We hebben een cybersecurityteam opgezet dat bijdraagt aan een veiligere digitale omgeving door te monitoren op verdacht gedrag.

Gegevensbescherming

Het team Gegevensbescherming is bijna op sterkte met 2 decentrale functies binnen de domeinen. Zo verbinden we de lijn en de vakafdeling. Risicomanagement vormt de basis voor gegevensbescherming. In 2023 zijn het bestuur en de directie getraind om privacy en security als integraal onderdeel te zien van het werk. Hierbij hebben we ingezet op het belang van een goede vastlegging van risico's en de keuzes die gemaakt worden. De functionaris gegevensbescherming levert daarnaast een jaarrapportage op over hoe de organisatie ervoor staat op het gebied van gegevensbescherming. Ook vindt er jaarlijks een audit plaats op het gebied van informatiebeveiliging, waarover we het college en de raad informeren.

De beheersing van onze processen is op orde

Bij de jaarrekening 2020 kregen we een controleverklaring met beperking op het gebied van rechtmatigheid. Daarop hebben we een verbeterplan rechtmatigheid Inkoop, Inhuur en Subsidies opgesteld en tot en met 2022 uitgevoerd. Dit heeft geleid tot een controleverklaring zonder beperking bij de jaarrekening 2022. Dit betekende niet dat we er al zijn, maar het bracht ons wel in ander vaarwater. Om de volgende stappen te realiseren, hebben we in 2023 een Transitieplan Rechtmatigheid opgesteld, vastgesteld en uitgevoerd. Periodiek beoordelen we waar we moeten bijsturen.

Duurzaamheid

- In meerdere gemeentelijke panden is de verlichting vervangen door ledverlichting.
- In de gemeentelijke restaurants zijn meerdere maatregelen genomen. Alle wegwerpverpakkingen zijn vervangen door herbruikbare kommen, mokken en bestek. We hebben maatregelen genomen om voedselverspilling terug te brengen. En we hebben een pilot met circulaire werkkleding uitgevoerd. In de aanbestedingen van het restaurant zijn duurzaamheidscriteria opgenomen.
- We gebruiken milieuvriendelijke schoonmaakmaterialen. Milieubelastende producten zijn uit het assortiment gehaald.
- Bij het gebruik, het onderhoud en de vervanging van apparaten, machines en voertuigen hebben we aandacht voor duurzaamheid. We schaffen bijvoorbeeld elektrische voertuigen of apparaten aan, maar kijken ook naar kleinere zaken, zoals het gebruik van lekmatjes voor brandstof en hogere eisen bij de aanschaf van banden.
- We delen steeds meer informatie digitaal in plaats van op papier.

Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) 2023

- ENSIA is een landelijk voorgeschreven sturingsinstrument voor informatieveiligheid. Over 2023 hebben we onze informatiebeveiliging getoetst aan het BIO-normenkader (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). We voldoen op de punten continuïteit, opvolging van incidenten, veilige omgang met informatiesystemen en afspraken hierover met onze leveranciers nog niet volledig aan alle maatregelen in de BIO. Hiervoor hebben we verbeterplannen gemaakt voor 2024. We voldoen wél aan de BIO-normen voor actueel beleid en organisatie van de informatiebeveiliging, bewustwording en (controle op de) naleving van de juiste toegang voor medewerkers tot gebouwen, en de veilige omgang met data in onze software.
- We hebben een zelfevaluatie uitgevoerd van het gebruik van de basisregistraties BRP (Basisregistratie Personen), Reisdocumenten, BAG (Basisregistratie Adressen en

Gebouwen), BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie) en de BRO (Basisregistratie Ondergrond). Hieruit blijkt dat deze allemaal voldoen aan de gestelde normen.

- Het resultaat voor de onderdelen DigiD en Suwinet staat daarnaast in de collegeverklaring ENSIA 2023, die een externe audit vereist. De externe auditor heeft in zijn assurancerapport verklaard dat de collegeverklaring juist is en dat we naar het oordeel van de auditor voldoen aan de normen rondom DigiD en Suwinet.

Archieftoezicht 2023

De gemeentearchivaris houdt horizontaal toezicht op de informatie van de gemeente Breda. Dit toezicht vindt plaats op basis van de KPI's voor informatiebeheer van de VNG.

Het verslag van de gemeentearchivaris over 2023 wordt samen met een verslag over het beheer van de informatie en een verbeterplan naar de gemeenteraad gestuurd. Daarnaast worden deze stukken gedeeld met de interbestuurlijk toezichthouder in het kader van het verticale toezicht. In het verbeterplan zijn de aanbevelingen uit het verslag over het archieftoezicht opgenomen. Daarnaast zijn de speerpunten uit het jaarplan van het team Documentmanagement daarin opgenomen. Dit zijn een aantal belangrijke verbeterpunten:

- In 2020 is het beleidsplan Documentaire informatievoorziening vastgesteld voor de periode 2020 tot en met 2024. In deze periode heeft de gemeente Breda de overstap gemaakt van analoog naar digitaal als leidende norm (door het Besluit digitaal archiveren 2021). Daarnaast heeft het team Documentmanagement de transitie ingezet van uitvoerend naar regisserend. Deze transitie is bijna afgerond.
- In 2023 hebben we verdere stappen gezet om digitaal archiveren te integreren in onze digitale werkprocessen. Zo zijn verschillende processen herzien om de archivering beter te laten verlopen. Een belangrijk aandachtspunt is om archivering steeds meer aan de voorkant van het proces te organiseren, oftewel informatiebeheer by design.
- Conform artikel 18 van de Archiefregeling beschikt de gemeente Breda over een overzicht van archiefbescheiden. Dit is vastgelegd in het Documentair Structuurplan.

RISICO'S

Elke dag proberen hackers onze systemen binnen te dringen. Risico's zijn en blijven er dus. Door beveiligingsmaatregelen en bewustwordingscampagnes hebben we in 2023 kunnen voorkomen dat onbevoegden ons netwerk binnen zijn gedrongen.

INDICATOREN

Programma 5

De jaarrekening 2023 bevat in totaal 116 (beleids)indicatoren, de zogenaamde 'Bredase set'. Deze wordt jaarlijks herijkt. Deze Bredase set is in de tekst verdeeld over de diverse programma's en thema's en is opgebouwd uit 30 landelijk verplichte en 86 Bredase indicatoren. Hiervan bevat dit programma in totaal 5 beleidsindicatoren, waarvan 4 landelijk verplicht zijn. In deze jaarrekening wordt voor alle indicatoren peildatum 28 maart 2024 gehanteerd.

Productindicatoren Product Bedrijfsvoering

Indicator Naam: Formatie (Nr. 101)

Omschrijving: Formatie in Fte per 1.000 inwoners

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
9,83	10,42	10,77		11

Jaarlijks wordt begroot hoeveel capaciteit nodig is om de gemeentelijke taken uit te voeren. Deze formatie, zoals dit wordt genoemd, is in 2023 zowel door ontwikkelingen in het sociaal en ruimtelijk domein als ook door ondersteuning hiervan, met 43

Fte's uitgebreid. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator Naam: Apparaatskosten (Nr. 102)

Omschrijving: Kosten per inwoner

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
914,13	973,89	1.063,78		1.224,53

De stijging van de apparaats- of organisatiekosten wordt voor bijna 3/4 veroorzaakt door de stijging van de loonkosten. Dit vooral als gevolg van de stijging van de CAO en bezetting. De stijging komt daarnaast ook door de toename van de inhuurkosten. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator Naam: Externe inhuur in % (Nr. 103)

Omschrijving: Kosten als % van de totale loonsom

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
16,44	16,01	18,82		21,08

Inhuur was er vooral bij Afvalservice, Veiligheid en Leefomgeving, Jeugdzorg, Participatie, de Uitvoering van ruimtelijk fysieke taken en bij ondersteunende en dienstverlenende taken. Voor bijna de helft betrof het inhuur op vacatures. Ook is veel ingehuurd voor piekwerkzaamheden en voor projecten. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator Naam: Ziekteverzuim (Nr. 104)

Omschrijving: Verzuimdagen als % van het aantal beschikbare dagen per jaar

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: %

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
5,13	5,64	6,54	5	6,43

Het ziekteverzuimpercentage is licht gedaald. Verschillende beheersmaatregelen zijn ingezet om verzuim te voorkomen en de duur van het verzuim te beperken. De Bredase trend van verzuimstijging in 2021 en 2022 en de lichte daling in 2023, komt overeen met die van het gemiddelde ziekteverzuim bij overheidsdiensten volgens het CBS.

Indicator Naam: Bezetting (Nr. 105)

Omschrijving: Bezetting in Fte per 1.000 inwoners

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Streefwaarde 2023	Realisatie 2023
9,4	9,87	10,61		11,4

Door extra taken en meer werkzaamheden in het sociaal domein (maatschappelijke opvang en participatie), het ruimtelijk domein (energietransitie en handhaving), als ook bij de ondersteunende afdelingen (vooral informatisering), is de capaciteit in 2023 met 186 medewerkers toegenomen. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Thema Solide financiën

WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Het resultaat van de jaarrekening 2023 is voor resultaatbestemming € 9,1 miljoen. We doen voorstellen tot resultaatbestemming voor een bedrag van in totaal € 8,8 miljoen. Dit doen we onder andere voor uitkeringen die we vanuit het Rijk hebben ontvangen die we in 2024 inzetten voor het uitvoeren van onze activiteiten. Na goedkeuring van deze jaarrekening wordt op basis van het resultaat (€ 0,3 miljoen) en de vrijval uit de exploitatiereserve van eerdere resultaatbestemmingen (€ 3,3 miljoen) € 3,6 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve.

WAT HEBBEN WE ERVOOR GEDAAN?

Financieel solide

Breda is financieel solide. Om dit zo te houden, hebben we in 2023 de financiële maandrapportages doorontwikkeld en financiële keuzes gemaakt bij de begroting 2024. Dit heeft geleid tot een structureel sluitende begroting voor 2024 met een positief oordeel van de provincie Noord-Brabant als toezichthouder.

Voorspelbare lasten

Voor de inwoners en ondernemers van Breda is de lastendruk voorspelbaar gebleven. De lokale lasten waren in lijn met het bestuursakkoord en de tarieven uit de begroting 2023:

- De onroerendezaakbelasting (ozb) voor woningen bleef gelijk.
- De ozb voor niet-woningen bleef gelijk.
- De rioolheffing daalde met 17,5%.
- De afvalstoffenheffing steeg met 2%.

Transparante verantwoording

In het kader van de motie 'Grip op beleidseffecten' heeft een stagiair onder begeleiding van de auditcommissie onderzoek gedaan. Dit heeft tot een rapport met aanbevelingen geleid. De aanbevelingen worden door de auditcommissie en het college besproken en waar nodig geïmplementeerd.

RISICO'S

Voor dit thema zijn geen specifieke risico's.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

DE KOSTEN VAN DIT PROGRAMMA

Bedragen x €1.000

	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Jaarrekening 2023	Afwijking 2023
Lasten				
Een toekomstbestendige organisatie	79.362	87.284	90.119	-2.835
Solide financiën	11.711	18.333	6.163	12.171
Algemene reserve programma 5	7.921	8.115	8.114	2
Begrotingsreserve	178	198	198	0
Investeringsreserve programma 5	46	-150	-150	0
Totaal Lasten	99.219	113.781	104.444	9.337
Baten				
Een toekomstbestendige organisatie	6.348	6.284	11.022	-4.738
Solide financiën	454.536	479.185	487.072	-7.887
Algemene reserve programma 5	0	1.980	1.980	0

	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Jaarrekening 2023	Afwijking 2023
Exploitatiereserve programma 5	0	844	725	119
Investeringsreserve programma 5	300	300	300	0
Totaal Baten	461.184	488.593	501.099	-12.506
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-361.966	-374.812	-396.655	21.844

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Het resultaat van het programma Organisatie en Financiën van Breda is € 21,8 miljoen. Hieronder geven we per thema een nadere toelichting.

Een toekomstbestendige organisatie (resultaat: € 1,9 miljoen)

- Vanuit de decembercirculaire 2021 zijn middelen toegekend om de dienstverlening te versterken. In 2023 ging het om € 1,1 miljoen. Daarvan hebben we € 0,3 miljoen niet uitgegeven, omdat een aantal projecten pas in 2024 starten.
- Vanuit het bestuursakkoord 2022-2026 is in 2023 € 1,8 miljoen beschikbaar gesteld om de ambtelijke organisatie te versterken. Van deze middelen is € 0,4 miljoen niet besteed, omdat de bijbehorende vacatures pas gedurende het jaar zijn ingevuld.
- Bij de bestuursrapportage 2023 is de omzetting van investeringsmiddelen voor SaaS-applicaties naar exploitatiemiddelen voor 2023 verwerkt. Er was € 3 miljoen beschikbaar voor nieuwe en vervangende softwareapplicaties. Hiervan is € 0,7 miljoen niet uitgegeven, omdat een aantal projecten in de tweede helft van 2023 zijn opgestart en doorlopen in 2024.
- Doordat er minder uren aan investeringen zijn besteed dan begroot, is de doorbelasting van de overheadkosten naar de projecten lager uitgevallen. Dit zorgt voor een resultaat van € -0,6 miljoen.
- De werkelijke doorbelasting van productieve uren naar niet-overhead-afdelingen is structureel lager dan begroot. Dit zorgt voor een resultaat van € -0,6 miljoen.
- Het percentage opleidingsbudget is niet marktconform. In 2023 leidde dit tot een tekort van € 0,7 miljoen op het budget Leren en ontwikkelen. Van het tekort valt € 0,5 miljoen onder de overhead binnen programma 5.
- Uit de centrale personeelsvoorziening valt € 0,5 miljoen vrij doordat voormalige medewerkers een nieuwe baan hebben gevonden en daardoor geen aanspraak meer maken op hun begrote WW-uitkeringen. Van een aantal medewerkers is de looptijd van de verplichting verstreken, waardoor de aanspraak komt te vervallen.
- We zien een hogere opbrengst vanuit de WAO-gedifferentieerde premies en de fee van Flex West-Brabant (€ 0,7 miljoen).
- De kosten voor contracten en licenties zijn in 2023 lager uitgevallen, doordat een order van € 0,5 miljoen contractueel betrekking heeft op de eerste helft van 2024.
- Diverse onder- en overschrijdingen op de overige onderdelen van onze bedrijfsvoering zorgden voor een resultaat van € 0,5 miljoen.

Solide financiën (resultaat: € 20 miljoen)

- Het positieve saldo van het meerjarenperspectief jaarschijf 2023 is niet ingezet. Dit leidt tot een positief resultaat van € 9,1 miljoen.
- Door uitkeringen vanuit het gemeentefonds nam het resultaat toe met € 4,7 miljoen. Dit positieve saldo wordt veroorzaakt door de decembercirculaire. De raad heeft al besloten om € 4,4 miljoen, waarvan € 3,8 miljoen energietoelage, over te hevelen naar 2024.
- De opbrengst vanuit de ozb is € 0,4 miljoen hoger. Dit wordt vooral veroorzaakt door een hogere waardeontwikkeling van niet-woningen.
- De bijdrage aan de BWB is € 0,1 miljoen lager dan begroot, omdat we vanuit het btw-compensatiefonds € 0,2 miljoen hebben ontvangen. Hiertegenover staat een hogere bijdrage van € 0,1 miljoen door loonprijsstijgingen.

- Het treasuryresultaat is € 0,3 miljoen positiever dan geraamd. Dit wordt vooral veroorzaakt door lagere rentelasten, omdat er minder leningen zijn aangetrokken, en een hogere doorbelasting van de rente aan de activa. Daarnaast is er € 0,2 miljoen rente extra toegerekend aan het eigen vermogen en de voorzieningen.
- Door lagere kapitaallasten vanwege het niet volledig uitnutten van kredieten is een voordeel ontstaan van € 0,5 miljoen.
- De stelpost onvoorzien is in 2023 niet volledig benut; er resteert € 0,8 miljoen.
- De gemeente heeft afspraken gemaakt met de Belastingdienst over de belastingplichtige activiteiten. Voor de jaren 2016 tot en met 2022 is in de jaarrekening 2022 een vpb-last van € 8 miljoen opgenomen. Op basis van de definitieve aanslagen en de huidige berekeningen verwachten wij een vpb-last van € 5,8 miljoen. Hiernaast verwachten we dat we ongeveer € 0,5 miljoen aan belastingrente verschuldigd zijn. Het nog te ontvangen bedrag over de jaren 2016 tot en met 2022 bedraagt daardoor € 1,7 miljoen. Op basis van de huidige cijfers wordt het resultaat over 2023 geschat op € 4 miljoen met een bijbehorende vpb-last van € 1 miljoen. Dit is conform begroot.
- In 2019 is een voorziening gevormd van € 3,3 miljoen vanwege de onzekerheid rond een vordering op de NS inzake een naheffingsaanslag btw. Begin 2024 heeft de NS, na afstemming met gemeente en de Belastingdienst, toestemming gekregen om een bedrag van € 2,5 miljoen als voorbelasting te verrekenen. De NS heeft vervolgens de nog openstaande vordering aan de gemeente voldaan. Dit resulteert in 2023 in een vrijval van de voorziening van € 2,5 miljoen.

Exploitatiereserve (resultaat: € -0,1 miljoen)

- Het impulsbudget aanjagen innovatie is in 2023 niet geheel ingezet. In 2024 innoveren we verder met AI, zoals ChatGPT-toepassingen, Microsoft Copilot en datatoepassingen.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen	Verwachte uitgaven 2023	Werkelijke uitgaven tm 2023	Onderuitnutting uitgaven 2023	Vrijval 2023	Nog beschikbaar eind 2023
Organisatie en financiën van Breda						
Bedrijfsvoering	4.372	4.072	3.197	875		1.175
Wagenpark	10.444	4.594	2.819	1.775		7.625
Totaal	14.816	8.666	6.016	2.650	0	8.800

Bedrijfsvoering

Eind 2023 is er nog € 1,2 miljoen over voor de investeringen in onze bedrijfsvoering. Deze investeringen zijn deels in de tweede helft van 2023 opgestart en lopen door in 2024. De resterende middelen zijn benodigd om deze projecten in 2024 af te ronden.

Dit waren de belangrijkste investeringen in 2023:

- Voor de verdere ontwikkeling van het programma Digitaal Samenwerken hebben we in 2023 ruim € 1,3 miljoen geïnvesteerd in de aanschaf van devices. Daarnaast hebben we € 0,5 miljoen geïnvesteerd in de vervanging van onze netwerkinfrastructuur.
- Voor de vervanging van de toegangscontrolesystemen in het stadkantoor en het stadhuis hebben we ruim € 0,4 miljoen geïnvesteerd. Het restant van € 0,1 miljoen schuift door naar 2024. De planning is dat het project in 2024 wordt afgerond.
- We hebben geïnvesteerd in de huisvesting van de stadskantoren. In 2023 hebben we € 0,6 miljoen uitgegeven aan de vernieuwde huisvesting van de stadskantoren en thuiswerkvoorzieningen. Het restant van € 0,1 miljoen schuift door naar 2024 voor de afronding van de verbouwwerkzaamheden in de eerste helft van 2024.

Wagenpark

Eind 2023 is er nog € 3,4 miljoen over voor de aanschaf van (vervangende) voertuigen en materieel. Dit restant schuift door naar 2024. Voor € 1,2 miljoen vindt de levering plaats in 2024 of

2025. Voor de overige € 2,2 miljoen starten we in de eerste helft van 2024 aanbestedingen om bestaande en afgeschreven voertuigen en materieel te vervangen. Daarnaast is in 2023 een krediet van € 4,25 miljoen beschikbaar gesteld voor de aanschaf van 11 afvalinzamelvoertuigen (4 elektrische en 7 Euro-6-vrachtwagens). De planning is dat deze in 2024 aanbesteed worden.

RESERVES

Bedragen x €1.000

	Stand 1-1-2023	Bedrag mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Algemene reserve	83.076	8.492	91.568
Exploitatiereserve	945	6.238	7.182
Begrotingsreserve	1.010	198	1.209
Investeringsreserve	1.570	-450	1.120
Totaal	86.600	14.478	101.079

De mutaties in de reserves verklaren we als volgt:

Algemene reserve

De algemene reserve zetten we in als onderdeel van het weerstandsvermogen, dat bedoeld is om risico's op te vangen. Ook is het een spaarpot voor slechte tijden. Alle rekeningresultaten gaan jaarlijks naar de algemene reserve, tenzij daar iets anders over wordt afgesproken. De mutatie betreft de rentetoevoeging en extra dotaties om de reserve op peil te houden vanwege de verlaging van de omslagrente. In de reserve is een bedrag van € 16,5 miljoen geblokkeerd voor de Noordelijke Rondweg. Dit bedrag wordt niet meegerekend met de weerstandscapaciteit.

Exploitatiereserve

Hierbij gaat het om budgetoverhevelingen van 2022 naar 2023.

Begrotingsreserve

In het verleden gebruikten we de begrotingsreserve voor het wegvallen van jaarlijkse grote winstuitkeringen of om afkoopsommen in de begroting op te vangen, zoals van de Provinciale Noord-Brabantse Elektriciteitsmaatschappij en de Hogesnelheidslijn. Sinds 2016 zetten we de reserve in voor het oplossen van een dekkingsverschil voor de fietsenstalling.

Investeringsreserve

Samen met de stelpost Kapitaallasten zorgt deze reserve voor evenwicht in de investeringslasten.

VOORZIENINGEN

Bedragen x €1.000

	Stand 1-1-2023	Bedrag mutaties 2023	Stand 31-12-2023
Centrale personeelsvoorziening	835	-518	317
Vrz verlofsparen	4.493	-21	4.473
Totaal	5.328	-539	4.789

Centrale personeelsvoorziening

Jaarlijks wordt een analyse gemaakt van de toekomstige verplichtingen. Tot en met eind 2026 is de voorziening voldoende voor het afwickelen van de bestaande verplichtingen. Omdat de voorziening de komende jaren voldoende toereikend blijkt te zijn, is in 2023 € 0,5 miljoen van de voorziening vrijgevallen.

Voorziening verlofsparen

Op basis van het inzicht en de actuele data bij het opstellen van de jaarrekening is in 2023 een geringe mutatie benodigd.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Mandaatbesluit 2019	Kaderstellend	2019
Financiële Verordening gemeente Breda	Kaderstellend	2023
Financieel Beleid gemeente Breda	Kaderstellend	2023
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022
Controleverordening	Kaderstellend	2023
Controleprotocol voor de accountantscontrole	Kaderstellend	2023

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

GR Belastingssamenwerking West-Brabant

Organisatie en financiën in Breda	Thema Solide financiën
Website BWB:	BWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg -van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	20,4 % van de bijdragen aan de BWB is voor rekening van Breda
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Belastingssamenwerking West-Brabant (BWB) verzorgt de heffing en inning van algemene belastingen voor de gemeente Breda, die door een aanslag zijn opgelegd. Zij verzorgt ook de waardering van WOZ-objekten, de afhandeling van bezwaar- en beroepsprocedures tegen WOZ-beschikkingen en de beleidsadvisering over gemeentelijke heffingen. De gemeente is lid van het algemeen en het dagelijks bestuur van de BWB.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

In 2023 is het totaal aantal bezwaren tegen vastgestelde WOZ-waarden aanzienlijk gestegen als gevolg van marktontwikkelingen (stijging huizenprijzen) en agressieve reclamecampagnes van no-cure-no-pay-bureaus (NCNP-bureaus). Opvallend genoeg daalde het aantal bezwaren bij de gemeente Breda.

Daarnaast hielp verdere automatisering bij de BWB bij het versnellen van het bezwaarproces. Hierdoor heeft de BWB grote hoeveelheden bezwaren afgehandeld. De achterstanden in het invorderingsproces zijn in 2023 ingelopen, onder andere door het intensiever verzenden van aanmaningen en het leggen van beslagen.

Eind 2023 is een belangrijke wetswijziging vastgesteld, deze is vanaf 2024 van kracht. Deze wetswijziging zorgt voor een gerichte aanpak tegen het verdienmodel van NCNP-bureaus.

Tenslotte stelt de BWB bij de jaarrekening voor om een reserve te vormen om toekomstige fluctuaties in het resultaat te egaliseren.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De BWB heeft significant minder bezwaren toegekend in 2023, onzeker is of de NCNP-bureaus als gevolg hiervan meer in beroep zullen gaan. Het (budgettaire) effect hiervan in 2024 is niet met zekerheid vast te stellen, ook omdat het aantal bezwaren in 2024 mogelijk kan dalen. Het berekend risico is € 132.500.
- De economie zorgt voor krapte op de arbeidsmarkt. Dat maakt het moeilijker en vraagt meer tijd om cruciale functies in te vullen. Er is een berekend risico van € 40.000.
- Uitvoering van de AVG is extra risicogevoelig voor een data gestuurde organisatie als de BWB. Ondanks maatregelen blijft het risico aanwezig van bijvoorbeeld een datalek. Het

berekende risico is € 56.250.

NV Enexis Holding (inclusief overige NV's/BV's)

Organisatie en financiën in Breda	Thema Solide financiën
Website Enexis:	Enexis
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,016 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma omvat:

- Het in stand houden, beheren, exploiteren (uitbaten) en uitbreiden van distributie- en transportnetten.
- Het distribueren (verdelen) en transporteren van energie.
- Het uitvoeren van alle taken van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Essent splitste zich in 2009 in een productie- en leveringsbedrijf en een netwerkbedrijf. Het productie- en leveringsbedrijf is verkocht aan Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk (RWE). Het leveringsbedrijf Enexis BV blijft in handen van de vorige aandeelhouders van Essent. Voor het splitsingsproces zijn 6 besloten vennootschappen (bv's) opgericht die een rol hebben in het verkoopproces, de zogenoemde Special Purpose Vehicle (SPV's). Deze staan niet apart in de paragraaf verbonden partijen. Er resteren nog 2 SPV's: Publiek belang Elektriciteitsproductie BV en CSV Amsterdam BV. Bij deze bv's verwachten we bij liquidatie geen eenduidingen.

In 2020 plaatste Enexis een converteerbare hybride lening van € 500 miljoen bij haar aandeelhouders (provincies en gemeenten). Dit deed Enexis om stijgende investeringen in de energietransitie te bekostigen. Daarnaast zorgt deze converteerbare lening voor een goede rating bij de ratingbureaus en behoudt Enexis goede toegang tot de kapitaalmarkt tegen gunstige condities. De lening is achtergesteld en loopt maximaal 60 jaar. In 2030, en iedere 10 jaar daarna, heeft Enexis Holding het recht om de lening vervroegd af te lossen. De lening kan onder bepaalde voorwaarden ook in zijn geheel omgezet worden in eigen vermogen. De gemeente Breda participeerde naar rato van haar aandelenkapitaal in deze lening.

Enexis blijft werken aan oplossingen voor een duurzame energievoorziening. Met het oog op excellent netbeheer en het versnellen van de energietransitie heeft Enexis 4 prioriteiten:

- Veilig werken.
- Klant gedreven werk.
- Verbeterprojecten voor de klant.
- Versnellen van de energietransitie.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Tekort aan netwerkcapaciteit voor energietransitie.
- Effecten energietransitie en reguleringsmethodiek op de financiële positie.
- Ongeautoriseerd gebruik van data en/of systemen.

NV Brabant Water

Organisatie en financiën in Breda	Thema Solide financiën
Website Brabant Water:	Brabant Water
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	8,6 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Brabant Water is belast met de winning, productie en distributie van drink- en industriewater in Noord-Brabant.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Geen bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De veranderende klimatologische omstandigheden.
- De kwaliteit van het grondwater.
- De veroudering van het netwerk.
- Informatie- en fysieke beveiliging.

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)

Organisatie en financiën in Breda	Thema Solide financiën
Website BNG:	BNG
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg -van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,46 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk (sociaal) belang. Met speciale financiële diensten draagt BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen. De aandelen van de BNG Bank zijn voor de helft van de Staat. De andere helft valt onder gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Geen bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

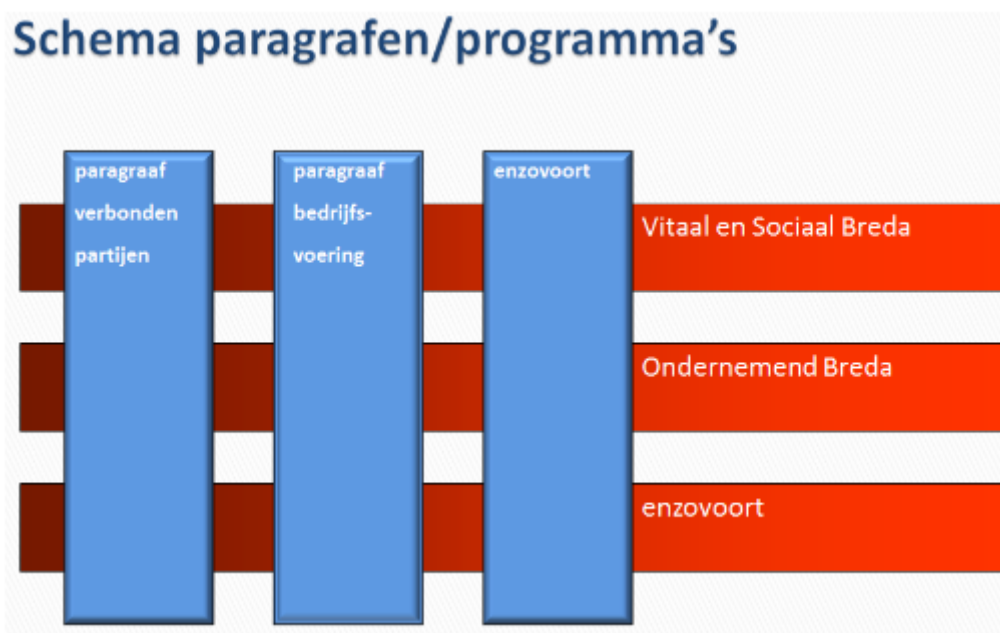
- Debiteurenrisico.
- ICT.
- Toenemende regelgeving en impact op organisatie.

Paragrafen

Inleiding paragrafen

Volgens de begrotingsregels voor gemeenten (BBV) zijn er 7 verplichte paragrafen in de begroting: lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, grondbeleid, kapitaalgoederen, verbonden partijen, financiering en bedrijfsvoering. Elke paragraaf start met een inleiding. Daarna leest u de aandachtspunten voor 2023, vaak aangevuld met financiële informatie. Paragrafen zijn van invloed op de programma's en andersom. Bekijk hiervoor bovenstaande matrix.

Paragraaf Lokale heffingen

ALGEMEEN

In deze paragraaf verantwoorden we ons beleid voor de heffingen en tarieven in 2023. Hieronder leest u meer over:

- de algemene ontwikkelingen
- het beleid voor de lokale heffingen
- de gerealiseerde inkomsten per heffing
- de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten
- de kostendekkendheid van de tarieven
- een specificatie van de leges
- informatie over kwijtschelding
- informatie over de lokale lastendruk

ALGEMENE ONTWIKKELINGEN

Op 7 december 2022 heeft de gemeenteraad de tarieven voor het belastingjaar 2023 vastgesteld. Uitzondering hierop zijn de verordening toeristenbelasting, die op 14 december 2022 is vastgesteld en de verordening parkeerbelasting, die de raad op 21 december 2022 heeft vastgesteld.

BELEID LOKALE HEFFINGEN

In het Bestuursakkoord 2022-2026 staan de volgende afspraken over de lokale heffingen:

- De lastendruk ontwikkelt zich de komende jaren op een voorspelbare manier.
- De onroerendezaakbelasting (ozb) voor niet-woningen en woningen blijft gelijk.
- De toeristenbelasting stijgt.
- De afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend en wordt jaarlijks geïndexeerd met 2%.
- De rioolheffing wordt eenmalig met 17,5% verlaagd en wordt jaarlijks geïndexeerd met 2%. Bij de doorrekening houden we rekening met maatregelen voor klimaatadaptatie binnen het rioleringsprogramma en met een heffing die 100% kostendekkend is.

Algemeen

Naast de algemene belastingen die ten goede komen aan de algemene middelen van de gemeente (zoals de ozb en de toeristenbelasting) heft de gemeente ook bestemmingsbelastingen en retributies.

- Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. Voorbeelden hiervan zijn de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Voor bestemmingsbelastingen geldt dat de gemeente niet méér mag heffen dan de kosten die zij voor de betreffende taak of voorziening maakt.
- Retributies heffen we van personen aan wie de gemeente een specifieke dienst verleent die een individueel voordeel oplevert. De belangrijkste retributies zijn de leges: vergoedingen voor diensten die de gemeente levert, zoals een paspoort of een vergunning. Ook de retributies mogen niet meer dan kostendekkend zijn.

Berekening van tarieven van heffingen

- **Rioolheffing**
Volgens de BBV-voorschriften is er een evenwicht in de lasten en baten op het gebied van de riolering. Uitgangspunt voor de begroting is het Stedelijk Waterplan 2019-2023. Dit is de basis voor het tarief dat we hanteren voor bewoners en bedrijven. Jaarlijks actualiseren we de begroting op basis van de actuele ontwikkelingen. In de uitvoering kunnen jaarlijks schommelingen plaatsvinden in de kosten en opbrengsten. Om deze schommelingen op te vangen, hebben we een voorziening ingesteld.

- **Afvalstoffenheffing**

Volgens de BBV-voorschriften is er een evenwicht in de lasten en baten op het gebied van afval. Uitgangspunt voor de begroting is het coalitieakkoord 2022-2026, aangevuld met de verwachte meerjarenontwikkeling van de opbrengsten vanuit huishoudens en autonome ontwikkelingen, zoals personeelslasten en afvalverwerkingskosten. Deze vormen de basis voor de tarieven die we hanteren voor één- en meerpersoonshuishoudens. Jaarlijks actualiseren we de begroting op basis van de actuele ontwikkelingen. In de uitvoering kunnen jaarlijks schommelingen plaatsvinden in de kosten en opbrengsten. Om deze schommelingen op te vangen, hebben we een voorziening ingesteld.

- **Parkeerbelasting**

De gemeentelijke kosten voor het opleggen van naheffingsaanslagen kunnen hoogstens bestaan uit de volgende onderdelen, voor zover die samenhangen met de inning van niet-betaalde parkeerbelastingen:

- vaste informatieverwerkingskosten
- variabele informatieverwerkingskosten
- kosten van afschrijving
- kosten van interest
- personeelskosten
- overheadkosten, die ten hoogste 50% van de personeelskosten mogen bedragen

Op basis van een raming van deze jaarlijkse kosten stelt de gemeenteraad het bedrag vast dat we per naheffing in rekening brengen.

GEREALISEERDE INKOMSTEN

De inkomsten per heffing (7 jaargangen) staan in onderstaande tabel.

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijzing	Realisatie 2023	Verschil B/W 2023	Verschil 2023-2022
Algemene belastingen							
OZB	36.130	37.634	38.124	39.715	40.058	343	1.934
Parkeerbelasting	14.567	15.746	19.297	18.184	22.305	4.121	3.008
Precariobelasting	753	956	872	861	954	93	82
Toeristenbelasting	275	771	865	1.370	1.319	-51	454
Hondenbelasting	-3	0	0	0	1	1	1
Bestemmingsbelastingen							
Afvalstoffenheffing	22.236	25.436	25.674	26.404	26.605	201	931
BIZ-bijdrage	604	603	334	591	609	18	274
Reclamebelasting Ondernemersfondsen	423	479	491	468	476	8	-15
Rioolheffing	19.889	20.658	21.182	17.969	17.692	-278	-3.490
Retributies							
Havengelden	79	98	95	77	77	0	-18
Leges	9.231	13.514	10.766	9.537	11.463	1.926	697
Markt- en reclamegelden	209	173	47	664	0	-664	-47
Totaal	104.393	116.067	117.747	115.841	121.557	5.716	3.810

In 2023 waren onze inkomsten € 5,7 miljoen hoger dan begroot. Dit komt door hogere opbrengsten vanuit de parkeerbelasting (€ 4,1 miljoen) en de leges voor omgevingsvergunningen (€ 1,6 miljoen). Ten opzichte van 2022 zijn de inkomsten met € 3,8 miljoen gestegen. Dit zijn de belangrijkste oorzaken:

- De ozb is gestegen door een jaarlijkse toename van het aantal panden. Daarnaast is het tarief gebaseerd op de waarde zoals die bekend was in oktober 2022. In de periode oktober-december 2022 zijn de herwaarderingen nog in volle gang. De fors gestegen WOZ-waarden hebben effect op onze inkomsten.

- Het tarief voor de toeristenbelasting is in 2023 verhoogd van € 2,75 naar € 3,95.
- Een uitwerking van het bestuursakkoord “Dichtbij doen, samen sterk vooruit” is een verlaging van het tarief op rioolheffing van 17,5%. Dit zorgt in 2023 voor een lagere opbrengst van € 3,5 miljoen.
- 2% stijging én woninguitbreiding zorgen voor een positief effect van € 0,9 miljoen voor de afvalstoffenheffing
- De opbrengsten vanuit de naheffingsaanslagen voor de parkeerbelasting zijn gestegen met € 3 miljoen. Dit komt door een uitbreiding van de gebieden en de inzet van een extra scanauto.
- De legesopbrengsten zijn ten opzichte van 2022 gestegen met € 0,7 miljoen. Dat komt doordat we na corona weer leges zijn gaan heffen voor de Drank- en horecawet en voor evenementen. Ook waren er meer leges vanuit de omgevingsvergunningen.

Meer toelichting vindt u bij de diverse programma's in deze jaarrekening.

Rioolheffing

De opbrengsten zijn vooral lager dan begroot door een latere uitbreiding van het aantal woningen dan waar in de begroting rekening mee was gehouden.

ONTWIKKELING GEMEENTELIJKE WOONLASTEN

De gemeentelijke woonlasten bestaan uit de ozb, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De ozb is een percentage van de WOZ-waarde. Ter vergelijking staan de tarieven van 2020 tot en met 2023 in onderstaande tabel.

Tarieven OZB	2020	2021	2022	2023
Eigenaar woning (waarde € 240.000)	€ 186,72 0,0778%	€ 175,68 0,0732%	€ 154,32 0,0643%	€ 138,96 0,0579%
Eigenaar woning (waarde € 200.000, één pers. Hh)	€ 155,60 0,0778%	€ 146,40 0,0732%	€ 128,60 0,0643%	€ 115,80 0,0579%
Eigenaar niet-woning	0,2118%	0,2228%	0,2305%	0,2305%
Gebruik niet-woning	0,1724%	0,1824%	0,1861%	0,1861%

Rioolheffing	2020	2021	2022	2023
Waterverbruik 1- 500 m3	€ 221,40	€ 225,84	€ 230,40	€ 190,08
Waterverbruik 501- 1.001 m3	€ 243,12	€ 248,04	€ 252,96	€ 208,80
Waterverbruik 1.001- 10.000 m3	€ 0,47 per m3	€ 0,48 per m3	€ 0,49 per m3	€ 0,40 per m3

Afvalstoffenheffing	2020	2021	2022	2023
Eenpersoonshuishoudens	€ 211,56	€ 234,72	€ 239,40	€ 244,20
Meerpersoonshuishoudens	€ 313,20	€ 347,52	€ 354,48	€ 361,56

Totale belastingdruk eigenaar/gebruiker meer-persoons huishouden	€ 721,32	€ 749,04	€ 739,20	€ 690,60
Stijging/Daling lastendruk absoluut	€ -3,96	€ 27,72	€ -9,84	€ -48,60
Stijging/Daling lastendruk %	-0,55%	3,84%	-1,31%	-6,57%

Totale belastingdruk eigenaar/gebruiker eenpersoons huishouden	€ 588,56	€ 606,96	€ 598,40	€ 550,08
Stijging/Daling lastendruk absoluut	€ -3,48	€ 18,40	€ -8,56	€ -48,32
Stijging/Daling lastendruk %	-0,59%	3,13%	-1,41%	-8,07%

Totale belastingdruk huurder/gebruiker meerpersoons huishouden	€ 534,60	€ 573,36	€ 584,88	€ 551,64
Stijging/Daling lastendruk absoluut	€ 10,44	€ 38,76	€ 11,52	€ -33,24

Stijging/Daling lastendruk %	1,99%	7,25%	2,01%	-5,68%
Totale belastingdruk huurder/gebruiker eenpersoons huishouden	€ 432,96	€ 460,56	€ 469,80	€ 434,28
Stijging/Daling lastendruk absoluut	€ 8,52	€ 27,60	€ 9,24	€ -35,52
Stijging/Daling lastendruk %	2,01%	6,37%	2,01%	-7,56%

KOSTENDEKKENDHEID TARIEVEN

Voor de bestemmingsbelastingen en retributies rekenen we de volgende kosten toe aan de tarieven:

- **Directe lasten**
De kosten voor de activiteiten die een direct verband hebben met de geleverde dienst.
- **Overhead**
De kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze kosten zijn toe te rekenen aan de tarieven. We werken met een uniforme opslag voor overhead. Voor de naheffingsaanslagen voor parkeren mag wettelijk gezien alleen gerekend worden met een opslagpercentage van 50%.
- **Btw**
Binnen het Btw Compensatiefonds hebben gemeenten voor bepaalde prestaties recht op een compensatie van de btw die bij hen in rekening is gebracht. Toch mag die btw ook als kostenpost worden aangemerkt en worden doorberekend in de tarieven.
- **Niet-toerekenbare kosten**
Dit zijn kosten voor de voorbereiding van beleid en algemene inspraakprocedures, de kosten van handhaving, toezicht en controle (behalve de eerste controle) en de kosten van bezwaar- en beroepsprocedures.

De werkelijke kostendekking in 2023 vindt u in onderstaande tabellen.

Bedragen x € 1.000

	Bestemmingsbelastingen		Havengelden	Retributies		Totaal
	Rioolheffing	Afvalstoffenheffing		Markt- en reclamegelden*	Leges	
Directe lasten +/- baten	14.724	20.520	135	105	10.031	45.514
Overhead	1.273	4.735	20	-	3.371	9.399
BTW	1.694	1.452	-	-	359	3.505
Totaal lasten	17.692	26.707	155	105	13.760	58.418
Totaal baten heffingen/leges	17.692	26.707	77	-	11.467	55.942
Kostendeckendheid	100%	100%	50%	0%	83%	96%

* markten zijn geprivatiseerd

SPECIFICATIE LEGES

Bedragen x € 1.000

	Titel 1 Algemene dienstverlening	Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning	Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2
Directe lasten -/- baten	3.076	5.484	1.471
Overhead	465	2.019	887
BTW	76	283	-
Totaal lasten	3.617	7.785	2.358
Totaal baten heffingen/leges	3.401	7.610	456
Kostendeckendheid	95%	98%	18%

Rioolheffing

Om schommelingen in de kosten en opbrengsten op te vangen, hebben we een voorziening ingesteld. Tegenover de begrote onttrekking van € 357.911 staat een dotatie op basis van de nacalculatie aan het einde van het jaar van € 636.771; per saldo een dotatie van € 0,28 miljoen. Deze dotatie wordt vooral veroorzaakt door lagere kapitaallasten door aanpassingen in de fasering van projecten, lagere lasten door het niet doorgaan van een stimuleringsregeling voor woningbouwverenigingen, het niet hoeven inzetten van de post calamiteiten en lagere baten uit de rioolheffing dan begroot.

Afvalstoffenheffing

Om schommelingen in de kosten en opbrengsten op te vangen, hebben we een voorziening ingesteld. De dotatie in de voorziening bedroeg € 0,04 miljoen.

KWIJTSCHELDING

In de regeling Kwijtschelding gemeentelijke belastingen Breda staat wie onder welke voorwaarden in aanmerking komt voor kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen. Voor dit beleid is de gemeenteraad gebonden aan de regels vanuit de Invorderingswet. Gemeenten kunnen op een paar punten afwijken van deze regeling. Zo kunnen zij uitgaan van hogere kosten om te leven dan landelijk is toegestaan. De gemeente Breda heeft de normbedragen voor bestaanskosten gesteld op 100% in plaats van 90%. Voor belastingbetalers van 65 jaar en ouder zijn de kosten van bestaan in Breda gesteld op 100% van de netto AOW-bedragen in plaats van 100% van de normbedragen voor bestaanskosten. Daarnaast zien we in Breda de bedoelde nettokosten van kinderopvang ook als uitgaven. De Bredase normen voor kwijtschelding voldoen aan de maximaal toegestane normering. In de belastingenverordeningen is geregeld of er voor de heffing kwijtschelding mogelijk is.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

INLEIDING

Beleid maken en uitvoeren kan niet zonder risico's te nemen. Er zijn veel maatschappelijke uitdagingen die vragen om nieuwe oplossingen waarvan de uitkomst onzeker is. Ook de omstandigheden waaronder de beleidsplannen worden uitgevoerd, kunnen veranderen waardoor het ingezette beleid andere uitkomsten oplevert dan verwacht. Daarom is risicomanagement nodig: een weloverwogen inschatting van de kansen en bedreigingen. Dit is cruciaal, omdat risico's ook groter kunnen zijn dan de gemeente aankan. Een belangrijke indicator hiervoor is het weerstandsvermogen. Dit laat zien of de gemeente voldoende geld heeft om financiële tegenvallers en schade op te vangen. We berekenen het weerstandsvermogen als volgt: vrij besteedbaar bedrag (de weerstandscapaciteit) min het bedrag dat nodig is om de risico's op te vangen (de risicopositie).

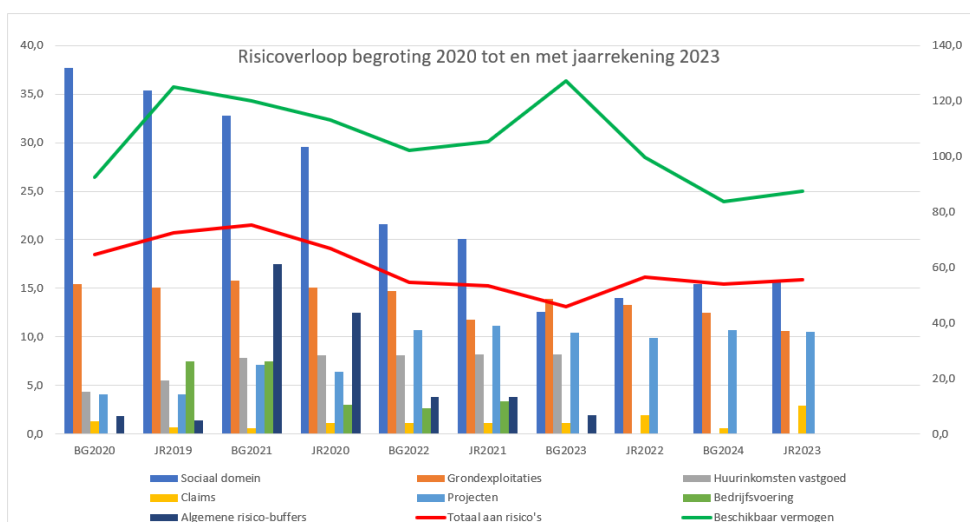
WEERSTANDSVERMOGEN

Risico's kunnen ervoor zorgen dat we onze doelen niet bereiken. Daarom is het belangrijk om individuele risico's in te schatten. Om een stabiel financieel beleid te waarborgen, hebben we een deel van ons eigen vermogen gereserveerd als buffer om financiële risico's op te kunnen vangen.

In de begroting 2024 bedroeg het risicoprofiel (op basis van een Monte Carlo-simulatie) € 54 miljoen. In deze jaarrekening is het risicoprofiel op basis van de meest actuele cijfers gestegen met € 1,6 miljoen. Het geactualiseerde risicoprofiel komt daarmee uit op € 55,6 miljoen. In algemene zin zien we een verschuiving van risico's. Zo zijn het claimrisico en het risico op achterstalligheid bij kapitaalgoederen gestegen. Tegelijkertijd zien we dat de inflatiecijfers aan het stabiliseren zijn, waardoor dit risico is gedaald.

Om de risico's van € 55,6 miljoen af te dekken, heeft de gemeente in 2027 € 88,2 miljoen beschikbaar. Het weerstandsvermogen is dan € 32,6 miljoen (€ 88,2 miljoen min € 55,6 miljoen). Dit betekent dat als de risico's zich voordoen, we de beleidsuitvoering kunnen voortzetten. (Bij de jaarrekening 2022 bedroeg het weerstandsvermogen € 43,2 miljoen.)

De ontwikkeling van het risicoprofiel ziet er als volgt uit:

- De primaire as links (0,0-40,0) toont de bedragen x 1 miljoen per risicogroep (kolommen).
- De secundaire as rechts (0,0-140,0) toont het totaal aan risico's (de rode lijn) en het beschikbare vermogen x 1 miljoen (de groene lijn). Het verschil tussen beide lijnen is het weerstandsvermogen.

Hoe we omgaan met het weerstandsvermogen, staat in de afbeelding hieronder.

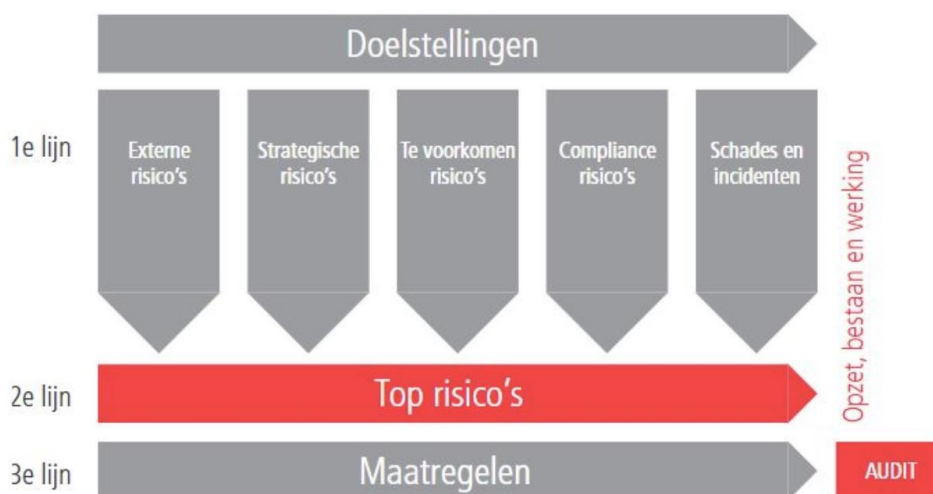

De rode lijn geeft het minimale bedrag aan dat we als buffer moeten aanhouden. Dit bedrag is nodig om mogelijke financiële tegenslagen op te vangen. Wanneer we een vermogen hebben dat groter is dan dit minimale bedrag, bepalen we hoeveel geld we nodig hebben om onze financiële positie op orde te krijgen of te houden. Dat geeft het grijze vakje in de afbeelding aan. Onze financiële positie meten we met verschillende financiële kengetallen, zoals de netto schuldquote, de solvabiliteit, de grondexploitatie, de belastingcapaciteit en de structurele exploitatieruimte (zie de toelichting verderop).

Nadat we de benodigde buffer hebben aangehouden en onze financiële positie op orde hebben gebracht, maken we inzichtelijk hoeveel geld er nodig is voor de uitvoering van eerdere bestuurlijke besluiten. Als dit alles gedekt is, blijven er mogelijk nog middelen over. Dit restant kan vervolgens vrij worden ingezet.

BELEID: UITGANGSPUNTEN EN PROCES

Ons uitgangspunt zijn de doelen die het gemeentebestuur heeft vastgesteld. Die willen we behalen met zo min mogelijk tegenslagen. Door de 4 lijnen hieronder te volgen, zorgen we voor een effectief risicomanagement en minimaliseren we de impact van risico's.

1e lijn: risico's inventariseren

We hebben te maken met risico's en kansen die voortkomen uit externe ontwikkelingen die buiten onze invloedssfeer liggen. Als gemeente nemen we strategische risico's om het maximale uit ons beleid te halen. Deze strategische risico's zijn dus niet ongewenst, maar zijn juist bewust genomen. Daarnaast zijn er risico's die voorkomen kunnen worden en direct voortvloeien uit ons normale werk. Hieronder vallen ook compliancerisico's die ontstaan als we niet voldoen aan wet- en regelgeving. Bovendien

moeten we rekening houden met mogelijke incidenten en schades, zoals fraude. Al deze risico's brengen we in kaart.

2e lijn: toprisico's selecteren

Halfjaarlijks, bij de begroting en bij de jaarrekening, selecteren we de risico's die de grootste impact hebben. Deze risico's worden aangeduid als toprisico's en vormen onze tweede lijn van risicobeheersing. Deze risico's worden opgenomen en toegelicht in de paragraaf Weerstandsvormogen van de begroting en de jaarrekening.

3e lijn: maatregelen nemen

Om de geselecteerde risico's te beheersen, stellen we een strategie op waarin we beheersmaatregelen treffen. Dit is onze derde lijn van risicobeheersing.

4e lijn: audits uitvoeren

We beoordelen ons risicomanagementproces periodiek via een audit. Die wordt uitgevoerd door het team Audit van de afdeling Concerncontrol. Op basis van deze beoordeling kunnen we het proces aanscherpen of het systeem aanpassen.

BENODIGDE WEERSTANDSCAPACITEIT

Via een risico-inventarisatie hebben we honderden risico's in beeld gebracht. Die gebruiken we om het risicoprofiel en de weerstandscapaciteit te bepalen. De belangrijkste risico's lichten we verderop in deze paragraaf toe.

Om de benodigde weerstandscapaciteit zo nauwkeurig mogelijk te berekenen, hebben we een Monte Carlo-simulatie uitgevoerd. Deze geautomatiseerde simulatie is een veelgebruikte statistische techniek die verschillende (kans)scenario's doorrekent. Hierbij wordt gerekend met zekerheidspercentages. Deze percentages geven aan hoe waarschijnlijk het is dat de financiële gevolgen van de werkelijk opgetreden risico's lager zijn dan de berekende waarde. We gaan uit van een zekerheidspercentage van 95%. Er is dus slechts een kans van 5% dat de schade hoger is dan het berekende bedrag. Hierdoor krijgen we een realistisch beeld van de mogelijke financiële impact van de risico's en de weerstandscapaciteit die nodig is.

De bedragen voor 'Vastgoedontwikkeling', 'Huurinkomsten en leegstand gemeentelijk vastgoed' en 'Sociaal Domein' in de tabel zijn op basis van deze Monte Carlo-simulatie bepaald. Voor de overige risico's hebben we de bedragen bepaald door de kans te vermenigvuldigen met het gevolg. Als voorbeeld: stel dat het gevolg van een risico € 20 miljoen bedraagt en dat de geschatte kans van optreden 50% is, dan nemen we in de tabel € 10 miljoen op (€ 20 miljoen x 50%).

Bedragen x € 1 miljoen

Nr.	Risico's	Begroting 2023	Jaarrekening 2022	Begroting 2024	Jaarrekening 2023
Grondexploitaties					
1	Vastgoedontwikkeling	13,9	13,3	12,5	10,6
2	Claims	1,1	1,9	0,6	2,9
Sociaal Domein					
3	Sociaal Domein	12,6	14	15,4	15,6
Derden					
4	Huurinkomsten en leegstand gemeentelijk vastgoed	8,2	-	-	-
5	Verbonden partijen (GR'en)	1,2	1,2	1	1,4
Projecten					
6	Projecten	10,4	9,9	10,7	10,5
Overige risico's					
7	Implementatie omgevingswet	pm	pm	pm	-

8	Klimaatrisico's	0,8	0,8	0,8	0,6
9	Achterstand kapitaalgoederen	2,0	2	2,0	6,1
10	Bedrijfsvoering	-	-	-	-
11	Cyberrisico's	0,8	0,8	1,7	1,7
12	Fiscale risico's	0,3	1,6	0,2	0,2
13	Fluctuaties gemeentefondsuitkering	1,4	1,4	1,4	1,4
14	Buffer risico's Corona	1,9	-	-	-
15	Garantstellingen	pm	pm	pm	pm
16	Inflatie en sensitiviteit	pm	12,6	12,6	4,4
17	Netcongestie elektriciteitsnet			pm	pm

Toelichting op de toprisico's

1. Vastgoedontwikkeling (€ 10,6 miljoen, was € 12,5 miljoen)

De huidige methodiek van risicomanagement is gebaseerd op onze nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen uit 2018. De risico's die zijn verbonden aan grondexploitaties, zijn onderdeel van de totale risicopositie van de gemeente Breda. Ze worden gedekt uit de totale weerstandscapaciteit. De verwachte positieve resultaten in grondexploitaties vormen een extra buffer voor de risico's. Omdat we in het financieel meerjarenperspectief een groot deel van die positieve resultaten al meenemen, is het effect van deze buffer inmiddels echter beperkt. Het totale risico dat is verbonden aan het taakveld grondexploitatie, bepalen we door te kijken naar de volgende risico's:

1. Risico's in individuele grondexploitaties

We houden die bij op risicokaarten.

2. Een scenario voor projectoverstijgende risico's

Dat scenario heet 'stagnerende economie'. In dit scenario ligt de rente 1% boven de interne prognose, ligt de kostenstijging structureel 2% hoger en is de opbrengstenstijging structureel 2% lager dan de standaardparameters in onze grondexploitaties. Bovendien treedt 100% vertraging op bij het afwickelen van de grondexploitatie. Onder dit scenario vallen de mogelijke effecten van bijvoorbeeld de stikstofcrisis, de congestie op het stroomnet en de economische tegenwind op onze portefeuille van actieve grondexploitaties.

3. Risico's die zijn verbonden aan onze portefeuille panden en gronden

Deze 3 soorten risico's brengen we apart in beeld, waarna een statistische simulatie bepaalt hoeveel weerstandscapaciteit er nodig is om de risico's af te dekken. De risicokaarten tellen op tot een gewogen risico van € 5,4 miljoen. Het scenario stagnerende economie in grondexploitaties komt uit op een gewogen risico van € 4 miljoen. Het gewogen risico dat is verbonden aan onze voorraad gronden en panden bedraagt € 1,4 miljoen. Met deze inbreng berekent de Monte Carlo-simulatie een benodigde weerstandscapaciteit voor het taakveld grondexploitatie van in totaal € 10,6 miljoen. Dat is € 1,9 miljoen minder dan we hadden berekend bij de begroting 2024, en € 2,7 miljoen minder dan we hadden berekend bij de jaarrekening 2022. Het totale risico is dus gedaald. Bij de grondexploitaties zorgde het vervallen risico op de programmawijziging in de Bouverijen ten gunste van goedkopere woningbouw voor een € 1,1 miljoen lager risico. Bij panden en gronden daalde het risico met € 0,3 miljoen. De rest van de daling komt door de statistische risicosimulatie zelf.

2. Claims (€ 2,9 miljoen, was € 0,6 miljoen)

Dit zijn risico's voor claims van bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen, of als gevolg van handhaving. Het claimrisico is gestegen door een toename van het aantal claims binnen het sociaal en ruimtelijk domein. In twee gevallen zijn de claimende partijen in hoger beroep gegaan.

3. Sociaal domein (€ 15,6 miljoen, was € 15,4 miljoen)

Dit risico is de optelsom van de verschillende risico's binnen het sociaal domein. Deze zijn toegenomen met € 0,2 miljoen.

Het ministerie van SZW wil er met de financieringssystematiek BUIG voor zorgen dat alle gemeenten samen een toereikend macrobudget hebben en dat de verdeling zo goed mogelijk aansluit bij de werkelijke kosten. In de praktijk blijkt echter dat deze

financieringssystematiek nog niet goed aansluit. Daarom heeft de minister in 2022 diverse onderzoeken in gang gezet om het objectiefvoordeelmodel te verbeteren. De kans bestaat dat het BUIG-budget ontoereikend is. Wanneer dit zo is, kunnen we aanspraak maken op een vangnetuitkering, die door de toetsingscommissie Vangnet Participatiewet wordt beoordeeld. Aan deze vangnetuitkering zijn verschillende voorwaarden verbonden, waaronder een eigenrisicocomponent (maximaal 10% van het BUIG-budget).

Vanwege een fors financieel resultaat van de afgelopen jaren op het gebied van werk & inkomen, is in het Bestuursakkoord 2022-2026 gerekend met een voordeel van € 3 miljoen in 2023, aflopend naar € 0,5 miljoen in 2026. Dit financiële resultaat is in eerdere jaren vooral behaald door incidentele meevallers. Of deze incidentele meevallers zich ook (voldoende) zullen voordoen in komende jaren, is nog onzeker.

Voor Jeugd ligt er een principeakkoord (hervormingsagenda), dat in lijn ligt met de uitspraak van de Commissie van Wijzen (18 mei 2021). Het Rijk erkent de noodzaak van een aangepast ingroeipad. De eerder ingeboekte bezuiniging wordt met ingang van 2023 tot en met 2025 bevroren. Daarnaast blijft de doelstelling van € 1 miljard overeind, maar erkent het akkoord dat € 650 miljoen onderbouwd en 'mogelijk haalbaar' is en € 380 miljoen met onzekerheden omgeven is. De gemeenten en het Rijk zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de maatregelen waarop zij kunnen sturen conform de Hervormingsagenda. Als zij dit niet of niet geheel doen, dan ligt het financiële risico naar rato van de geleverde inspanning bij henzelf:

- Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een doelmatige en doeltreffende uitvoering van de Jeugdwet.
- Gemeenten dragen de financiële verantwoordelijkheid voor bovenwettelijke initiatieven.
- Onvoorzien omstandigheden en autonome groei vallen onder de verantwoordelijkheid van het Rijk.

Door de invoering van het abonnementstarief is het aantal Wmo-hulpaanvragen gestegen. Dit veroorzaakt structureel hogere kosten (uitvoeringskosten en voorzieningskosten voor huishoudelijke ondersteuning). Om de houdbaarheid van de Wmo te verbeteren, voert het kabinet een aantal aanpassingen door in het stelsel. De belangrijkste aanpassing is de invoering van een passende eigen bijdrage voor huishoudelijke ondersteuning per 1 januari 2026. We verwachten dat het aantal cliënten dat gebruikmaakt van huishoudelijke ondersteuning hierdoor slechts licht afneemt en niet op het niveau komt van vóór de invoering van het abonnementstarief. De extra inkomsten vanuit de eigen bijdrage zijn naar verwachting niet toereikend.

Voor jeugdhulp en Wmo worden nieuwe tarieven vastgesteld/geïndexeerd na vaststelling van de begroting. Het risico bestaat dat we contractueel meer moeten indexeren dan wij op onze begroting toepassen.

De kans bestaat dat we te maken krijgen met een faillissement van een gecontracteerde aanbieder die voor onze gemeente één of meer voorzieningen voor maatschappelijke ondersteuning en/of jeugdhulp uitvoert. Hiervan kan onze gemeente negatieve gevolgen ondervinden en we moeten bepalen hoe de continuïteit van de ondersteuning/zorg kan worden gewaarborgd.

4. **Huurinkomsten en leegstand gemeentelijk vastgoed (*blijft nihil*)**
Door de afwaardering van het faillissementsrisico van NAC en de afgenomen onzekerheid rondom leegstandrisico's bij de voormalige ATEA-panden en stadskantoor C is dit risico komen te vervallen.
5. **Verbonden partijen (€ 1,4 miljoen, was € 1 miljoen)**
Voor gemeenschappelijke regelingen (GR'en) reserveren we vermogen. Een aantal GR'en bouwen geen eigen vermogen op en vallen bij tegenvallers direct terug op het vermogen van de deelnemende gemeenten, waaronder Breda. Wij steunen nu op het risicomanagement van de GR'en.

6. *Projecten (€ 10,5 miljoen, was € 10,7 miljoen)*

De risico's hebben betrekking op projecten, zoals het doortrekken van de Nieuwe Mark, het Havenkwartier/de Strip en een claim vanuit oude wijkontwikkelingsprojecten. De risico's die we lopen op deze projecten, zijn budgetoverschrijdingen door prijsontwikkelingen, meerwerk, vertraging op de realisatie, subsidierisico's en mogelijke claims. De risicoanalyses en beheersmaatregelen voor de projecten zijn geactualiseerd, waardoor we realistische inschattingen hebben per project. De risico's die we lopen op de projecten, zijn gedaald met € 0,15 miljoen (-1,4%) ten opzichte van vorig jaar. De risico's met betrekking tot de Nieuwe Mark zijn gestegen met € 1,1 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door een hoger gewogen risico voor een overschrijding van de realisatiekosten door indexering van de gestegen energie- en grondstofprijzen. Het gewogen risico voor het Havenkwartier/de Strip is afgenomen met € 1,25 miljoen doordat belangrijke risico's voor de planontwikkeling zijn vervallen door het toekennen van middelen via een raadsbesluit.

7. *Implementatie Omgevingswet (nihil, was p.m.)*

De Omgevingswet is in werking getreden per 1 januari 2024. Daarmee komt dit toprisico te vervallen. De gemeente Breda heeft aandacht voor de verdere verankering van de nieuwe processen binnen de organisatie.

8. *Klimaatrisico's (0,6 miljoen, was € 0,8 miljoen + p.m.)*

De klimaatrisico's in het openbaar gebied zijn divers: van meer bomen en groen vervangen door droogte, hevige stormen en meer dierplagen tot de aantasting van wegen, extra inzet voor gladheidsbestrijding en wateroverlast door extreme neerslag. De klimaatrisico's worden beperkt door extra acties, waaronder extra structurele middelen voor het onderhoud van het groen. Daarnaast zetten we initiatieven voort die zich richten op klimaatadaptief handelen, zoals klimaatadaptieve wijkdeals, het project Groene Buurtjes, een verbreding van de subsidieregeling Groene Daken, het uitvoeren van stresstesten en risicodialogen. In het Strategisch Investeringsplan hebben we middelen gereserveerd voor groene straten en pleinen. Deze maatregelen dragen bij aan het oplossen van de hitteproblematiek in de binnenstad. In het Bestuursakkoord 2022-2026 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor groen en extra bomen.

Achterstalligheid binnen de openbare ruimte wordt mede veroorzaakt door klimaateffecten, maar heeft ook andere oorzaken. Daarom is het onderdeel bomen opgenomen onder het risico achterstalligheid. Hierdoor is het bedrag voor klimaatrisico's verlaagd. In totaal is het klimaatrisico groter, maar dit is deels onderdeel geworden van het risico op achterstalligheid.

Vanwege de slechte toestand van de Natura 2000-gebieden in Brabant heeft de provincie in maart 2023 besloten om geen vergunningen meer te verlenen die gebruikmaken van extern salderen of het Stikstof Registratie Systeem. Per project bekijken we nu de gevolgen en mogelijke oplossingen hiervoor. Duidelijk is wel dat natuurherstel, inclusief de bijbehorende investeringen, de komende jaren essentieel is.

9. *Achterstalligheid kapitaalgoederen openbare ruimte (€ 6,1 miljoen kapitaalgoederen openbare ruimte, was € 2,0 miljoen voor alleen wegverharding)*

Tijdens de weginspectie in 2023 hebben we een achterstalligheid geconstateerd. Hiervoor doteren we bij de jaarrekening 2023 een bedrag van € 5,8 miljoen in de voorziening achterstalligheid wegverharding. Daarmee is het risico op nieuwe achterstalligheid op wegen aanzienlijk verlaagd. Het risico was € 2 miljoen en bedraagt nu nog 0,3 miljoen. Daarnaast zien we ook een toename in het risico op achterstalligheid bij de kapitaalgoederen bomen, civieltechnische kunstwerken en openbare verlichting. Dit wordt veroorzaakt door:

- Onbekend areaal door onder meer reactief onderhoud. Inspecties zijn nodig om een goed beeld te krijgen van de kwaliteit van het areaal.
- De toenemende complexiteit van het gebruik van de openbare ruimte.
- De theoretische versus de praktische onderhoudssystematiek.
- De klimaateffecten.

Op de middellange termijn leidt dit tot kapitaalvernietiging en stijgende kosten voor onderhoud en herstel. Op langere termijn neemt de kans op onveilige

situaties toe. Het risico op achterstalligheid bij de kapitaalgoederen openbare ruimte is als volgt opgebouwd:

Verharding	300
Openbare verlichting	2.310
Bomen	2.260
CTK	1.250
Totaal	6.120

10. *Bedrijfsvoering (blijft nihil)*

Door de getroffen maatregelen en financiële meevallers binnen de bedrijfsvoering is het risico niet meer aanwezig.

11. *Cyberrisico's (blijft € 1,7 miljoen)*

Het dreigingsbeeld Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (IBD) geeft inzicht in de belangrijkste bedreigingen en ontwikkelingen op het gebied van informatiebeveiliging en adviseert over prioriteiten. In het dreigingsbeeld van 2023-2024 geeft de IBD de volgende risico's aan op het gebied van gegevensbescherming:

- Uitval van dienstverlening en bedrijfsvoering
Als informatie niet beschikbaar is, leidt dat tot problemen in de dienstverlening en de bedrijfsvoering.
- Vertrouwelijke informatie in verkeerde handen
- Fouten in de dienstverlening door incidenten en aantasting van de kwaliteit en integriteit van data
- Meer ransomware en destructievere gevolgen
De IBD ontving de afgelopen 2 jaar steeds meer meldingen van situaties waarbij gemeentelijke processen langdurig(er) verstoord zijn door destructieve gijzelsoftware. De schade hiervan loopt voor gemeenten snel in de miljoenen euro's.
- Steeds meer en ernstigere kwetsbaarheden in software
Alle hard- en software bevat kwetsbaarheden en fouten. Deze kunnen worden misbruikt door kwaadwillenden. Het is daarom zaak om kwetsbaarheden tijdig te verhelpen. In 2023 zijn er binnen de gemeente Breda 2398 serieuze meldingen geweest van kwetsbaarheden en/of verdachte pogingen om het netwerk binnen te dringen.
- Gevaren in ketens uit het zicht
De gemeente Breda neemt deel aan veel samenwerkingsverbanden en maakt gebruik van diensten van derden, zoals softwareleveranciers. Gemeenten zijn in de afgelopen 2 jaar regelmatig geconfronteerd met incidenten die ontstaan zijn bij derden, waarbij de gevolgen in de eigen gemeente merkbaar waren. Dit geldt ook voor de gemeente Breda. De ruwe geschatte kosten bestaan uit kosten voor forensisch onderzoek, het opnieuw opbouwen van (delen van) het netwerk, derving doordat medewerkers niet meer kunnen werken en de inhuur van (externe) professionals. Denk hierbij aan forensisch experts, IT-specialisten voor de wederopbouw en crisiscommunicatiespecialisten.

12. *Fiscale risico's (blijft € 0,2 miljoen)*

De gemeente heeft in grote lijnen afspraken kunnen maken met de Belastingdienst over haar belastingplichtige activiteiten. Er bestaan nog kleine onduidelijkheden over de kosten die toerekenbaar zijn aan de reclameactiviteiten én het terreinparkeren. Daarnaast lopen de controles op de suppletieaangiften en een btw-vraagstuk met bijbehorende belastingrente. In totaal bedragen deze risico's € 180.000.

13. *Fluctuaties gemeentefondsuitkering (blijft € 1,4 miljoen)*

De gemeentefondsuitkering van het Rijk varieert flink binnen een begrotingsjaar. Om de

afhankelijkheid van de circulaire te verkleinen, vormen we een buffer. Zo kunnen we beheerst het beleid aanpassen bij onverwachte fluctuaties.

14. *Buffer risico's corona (blijft nihil)*

Omdat de coronapandemie inmiddels achter ons ligt, vervalt dit als toprisico.

15. *Garantstellingen (p.m.)*

Garanties verlenen aan derden en het innemen van achtervangposities bij waarborgfondsen is niet zonder risico's. De gemeente wordt aangesproken als derden de verplichtingen niet nakomen. Bij een achtervangpositie in een waarborgfonds gebeurt dit pas als het garantievermogen van de waarborgfondsen niet genoeg is. We schatten dit risico laag in. Bij een aanspraak zorgen de hypothecaire zekerheden in het voordeel van de gemeente Breda ervoor dat het financieel verlies gering of nihil is.

De gemeente Breda heeft bij 2 waarborgfondsen een achtervangpositie:

1. het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)
2. het Waarborgfonds Eigen Woningen dat de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) verstrekt
Bij beide waarborgfondsen verwachten we de komende jaren geen aanspraak op de achtervangpositie.

16. *Inflatie en sensitiviteit (€ 4,4 miljoen + p.m., was € 12,6 miljoen + p.m.)*

Door het dalen van de energieprijzen en de renteverhogingen van de centrale banken is de inflatie in 2023 gedaald ten opzichte van 2022. De verwachting is dat de piek voorbij is, maar dat de inflatie nog steeds hoog blijft. Mede door de economische onzekerheid en instabiliteit door de invasie in Oekraïne en het conflict in Gaza is de inflatie nu nog niet stabiel. Daarnaast vormen ook de krapte op de arbeidsmarkt en het tekort aan grondstoffen een probleem. Deze kwesties treffen niet alleen de samenleving, maar ook onze eigen organisatie. Het beheersen van deze effecten blijkt een uitdagende taak, aangezien ze slechts gedeeltelijk kunnen worden bijgestuurd en moeilijk kwantificeerbaar zijn. Daarom is dit risico pro memorie meegenomen.

17. *Netcongestie elektriciteitsnet (p.m.)*

De impact van netcongestie binnen het elektriciteitsnet zal naar verwachting aanzienlijk zijn. Bedrijven die zich in onze gemeente willen vestigen, uitbreiden of verduurzamen, moeten langdurig wachten op een elektriciteitsaansluiting. Bovendien wordt ook de bouw van nieuwe woningen hierdoor beïnvloed. Hoewel woningen nog wel kunnen worden aangesloten, geldt dit niet voor essentiële voorzieningen, zoals supermarkten, scholen en zorgcentra. Daarnaast kan de grootschalige verduurzaming van collectieve complexen, zoals appartementsgebouwen of projecten van woningcorporaties, mogelijk worden gehinderd door netcongestie. Dit alles heeft een directe invloed op het vestigingsklimaat en de toekomstbestendigheid van Breda. Vooralsnog zijn de risico's lastig te kwantificeren. In het land zien we de situatie op het elektriciteitsnet verslechteren. We volgen deze situatie op de voet. In een dynamisch veranderende omgeving zullen we de impact van netcongestie in kaart brengen en de projecten identificeren die hierdoor worden belemmerd. Als gemeente werken we nauw samen met onze partners in de stad om mogelijkheden te verkennen om het elektriciteitsnet efficiënter te benutten. We streven ernaar om op het bestaande elektriciteitsnet meer ruimte te creëren, zodat bedrijven en voorzieningen alsnog kunnen worden aangesloten. Deze maatregelen zullen de netcongestie echter niet oplossen. We zetten ons in om structurele oplossingen te vinden en de toekomstige betrouwbaarheid en capaciteit van ons elektriciteitsnet te waarborgen.

BESCHIKBARE WEERSTANDSCAPACITEIT

Bedragen x € 1 miljoen

Onderdeel weerstandscapaciteit	2024	2025	2026	2027
Algemene reserve (per 1-1)	87,6	77,6	81,0	87,2
Onvoorzien	1,0	1,0	1,0	1,0
Vermogen om bezuinigingen door te voeren	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	88,6	78,6	82,0	88,2

Met een risicopositie van € 55,6 miljoen is de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende om de risico's af te dekken.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit geeft aan welk vermogen beschikbaar is om de risico's af te dekken. Dit bestaat uit de algemene reserve, de post onvoorzien en het vermogen om bezuinigingen door te voeren.

Algemene reserve

De gemeentebrede algemene reserve behoort tot de weerstandscapaciteit, voor zover deze vrij beschikbaar is. Vanaf 2021 is deze volledig vrij beschikbaar met uitzondering van een blokkering van € 16,5 miljoen voor de Noordelijke Rondweg.

Onvoorzien

De begrote post onvoorzien is € 1 miljoen per jaar.

Vermogen om bezuinigingen door te voeren

De beschikbare ruimte in de meerjarenbegroting is bestemd voor nieuw beleid en toekomstige investeringen. Daarom rekenen we deze niet toe aan de beschikbare weerstandscapaciteit.

FINANCIËLE KENGETALLEN

Breda heeft een meerjarenbegroting die structureel in evenwicht is. De gemeente kan bij financiële tegenslagen tegen een stootje. We hebben inzicht in onze financiële positie en hebben een integraal beeld van de consequenties van beslissingen voor de houdbaarheid van onze financiën. Belangrijke aspecten hierbij zijn stabiliteit, wendbaarheid en voldoen aan wettelijke kaders. Kengetallen kunnen de gemeenteraad ondersteunen bij het maken van afwegingen. Financiële kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting, de balans en de exploitatie. Ze helpen bij het beoordelen van de financiële positie.

Onderstaande tabel geeft weer welke kengetallen we hiervoor gebruiken. Alle kengetallen zijn wettelijk voorgeschreven, behalve de solvabiliteitsratio exclusief doorleningen, de ratio weerstandsvermogen en de onbenutte belastingcapaciteit. De wettelijk voorgeschreven kengetallen zijn niet voorzien van een wettelijke norm, behalve de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Wel heeft de provincie Noord-Brabant als financieel toezichthouder zogeheten 'signaalwaarden' geïntroduceerd voor een aantal kengetallen.

Het is niet wenselijk om een individueel kengetal te gebruiken om onze financiële positie te beoordelen. Alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding geven ze een goed beeld.

De kengetallen zijn ingedeeld volgens 4 aspecten:

- stabiliteit: de mate waarin de gemeente haar financiële positie in evenwicht weet te houden
- wendbaarheid: de mate waarin de gemeente snel kan reageren op veranderingen in haar behoeften, ambities en doelstellingen op korte en lange termijn
- weerbaarheid: de mate waarin de gemeente financiële tegenvallers en financiële risico's op kan vangen zonder grote beleidswijzigingen
- wettelijke kaders: de mate waarin de gemeente voldoet aan de wettelijke normen voor financiering

	Rekening 2020	Rekening 2021	Rekening 2022	Rekening 2023	Streef- waarde
Stabiliteit					
Solvabiliteitsratio *	18,41%	18,54%	21,07%	19,64%	> 20%
Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen	23,84%	23,52%	26,11%	24,04%	> 20%
Structurele exploitatieruimte *	-0,97%	0,27%	1,81%	0,94%	> 0%
Wendbaarheid					
Belastingcapaciteit *	97,43%	96,65%	95,10%	81,78%	< 105%
Netto schuldquote *	61,52%	60,84%	52,91%	54,34%	< 90%
Gecorrigeerde netto schuldquote *	39,90%	40,59%	35,47%	37,98%	< 90%
Weerbaarheid					
Grondexploitaties *	5,07%	3,85%	1,86%	1,74%	< 20%
Ratio weerstandsvermogen	1,7	2,2	1,7	1,6	> 1,0
Onbenutte belastingcapaciteit	39,13%	44,86%	63,02%	50,32%	
Wettelijke kaders					
Rente risiconorm (ruimte onder risiconorm * € 1 miljoen)	50	110	117	127	> 0
Kasgeldlimiet: overschrijding (+) of overschrijding (-) per kwartaal	-+++	++++	++++	++++	++++
EMU-saldo (* € 1.000)	12.003	-10.684	20.806	-33.457	-28.985

* deze kengetallen zijn wettelijk voorgeschreven

TOELICHTING OP DE FINANCIËLE KENGETALLEN

Stabiliteit

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit drukken we uit in een percentage van het eigen vermogen tegenover het totaal vermogen. Dit geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. Dit kengetal wordt gedempt doordat we grote geldleningen hebben verstrekt aan woningcorporaties en in het kader van de doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting. Een solvabiliteitsratio onder de signaalwaarde van 20% wordt door de provincie als risicovol beschouwd.

Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen

Omdat Breda in verhouding tot andere gemeenten grote leningen heeft verstrekt aan woningcorporaties en in het kader van onderwijshuisvesting, geeft dit een dempend effect op de solvabiliteitsratio. Daarom wordt hier ook de solvabiliteitsratio weergegeven zonder deze leningen. Dit kengetal geeft een realistischer beeld van onze financiële positie.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft informatie over de mate waarin we structurele lasten kunnen afdekken met structurele baten. Vanuit het BBV is de norm dat de structurele exploitatieruimte in evenwicht dan wel positief is.

Wendbaarheid

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft weer hoe de lokale lastendruk in de gemeente Breda zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het geeft hiermee een indicatie van de ruimte om extra inkomsten uit belastingen te genereren. De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden in de gemeente in enig jaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het voorafgaande jaar en uit te drukken in een percentage. De provincie beschouwt een belastingcapaciteit hoger dan 105% als risicovol.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast tegenover de eigen middelen. Het geeft een indicatie over hoeveel de rentelasten en aflossingen drukken op de exploitatie.

Signaleringswaarden van de provincie: < 90% is het minst risicovol, 90-130% is neutraal, > 130% is het meest risicovol.

Gecorrigeerde netto schuldquote

Bij de berekening van de gecorrigeerde netto schuldquote houden we rekening met doorgeleende gelden. Zowel de netto schuldquote als de gecorrigeerde netto schuldquote laten zien dat de lasten die samenhangen met onze netto schuld passen binnen een acceptabele bandbreedte.

Weerbaarheid

Grondexploitaties

Het kengetal grondexploitaties geeft een indicatie van het financiële risico dat de gemeente loopt in verband met zijn grondportefeuille. Het kengetal wordt berekend door de boekwaarde van de grondexploitaties af te zetten tegen de totale baten van de gemeente (exclusief onttrekkingen aan de reserves). De provincie hanteert als signaleringswaarden: < 20% is het minst risicovol, 20-35% is neutraal, > 35% is het meest risicovol. Dit kengetal laat zien dat we voor de baten van de organisatie niet erg afhankelijk zijn van de opbrengsten uit grondverkoop. In het verleden zijn er flinke afboekingen geweest op de grondposities. De kans op een herhaling van een risico met deze omvang is klein.

Ratio weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente in staat is om niet begrote financiële tegenvallers op te vangen, zonder de noodzaak om direct te bezuinigen. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van een inventarisatie en een analyse van de risico's die de gemeente loopt. Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het weerstandsvermogen en de risico's. Het laat zien in hoeverre we voldoende weerstandsvermogen hebben om risico's af te dekken. Een ratio hoger dan 1 geeft een indicatie dat er voldoende weerstandsvermogen is om risico's af te dekken.

Onbenutte belastingcapaciteit

Bij de onbenutte belastingcapaciteit kijken we naar de 3 belangrijkste inkomsten voor de gemeente: de ozb, de afvalstoffenheffing en de rioolrechten. Dit kengetal geeft weer hoeveel ruimte de gemeente heeft om extra belastingen te heffen.

Wettelijke kaders

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om toekomstige renterisico's op de kortlopende schuld te beperken. De renterisico's worden berekend als de som van de aflossingen en de renteherzieningen op de bestaande langlopende schuld. Er geldt een wettelijke norm. Het totale jaarlijkse renterisicobedrag mag niet groter zijn dan 20% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm dwingt daarmee tot spreiding van de aflossingen en renteherzieningen. De renterisiconorm is uitgebreid toegelicht in de paragraaf Financiering.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet betreft een plafond voor de kortlopende schuld van de gemeente om een te grote gevoeligheid voor rentefluctuaties op de kortlopende schuld te voorkomen. De kasgeldlimiet is wettelijk bepaald op 8,5% van het begrotingstotaal. Als de kortlopende schuld van een gemeente voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, moet de gemeente haar toezichthouder hiervan op de hoogte stellen en een plan voorleggen om het daaropvolgende kwartaal weer aan de kasgeldlimiet te voldoen. In het overzicht is met een plusteken aangegeven of de gemeente in het kwartaal onder de limiet is gebleven. Is de limiet in een kwartaal overschreden, dan is dit met een minteken aangegeven.

EMU-saldo

EU-lidstaten mogen een EMU-tekort realiseren van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp). In dit maximale tekort mogen, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel hebben. Voor de jaren 2019-2023 is afgesproken dat de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden 0,4% van het bbp bedraagt. De gezamenlijke ruimte voor de gemeenten bedraagt 0,27% van het bbp. In de septembercirculaire van het gemeentefonds uit 2022 zijn de individuele referentiewaarden gepubliceerd die de afzonderlijke gemeenten als richtsnoer kunnen hanteren. De referentiewaarde voor Breda bedraagt € -29,0 miljoen.

Paragraaf Grondbeleid

INLEIDING

In deze paragraaf leggen we verantwoording af over ons grondbeleid. We geven een beeld van de herzieningen van de grondexploitaties (eind 2023). Daarbij beschrijven we de ontwikkelingen van de planresultaten, de voorziening voor de grondexploitaties, de resultaten van de afgesloten projecten en de tussentijdse winstnemingen. Daarnaast leest u meer over de ontwikkelingen in de voorraad gronden en panden. We sluiten af met onze risicopositie en het benodigde weerstandsvermogen.

VISIE GEMEENTELIJK GRONDBELEID

Ons grondbeleid staat in dienst van het ruimtelijk ontwikkelingsperspectief (Omgevingsvisie 2040). Per locatie of gebiedsontwikkeling wegen we af welk instrumentarium we toepassen. Momenteel is een nieuwe nota Grondbeleid in voorbereiding. De huidige nota Grondbeleid uit 2014 zegt over deze afweging het volgende:

'De grondpolitiek van de gemeente Breda is maatwerk, oftewel per project maakt de gemeente Breda een expliciete keuze welk grondbeleid-instrumentarium zij wil hanteren, op welke wijze zij de grondexploitatie wil (laten) voeren en welke samenwerkingsvorm daarbij het meest geschikt is. De gemeente zet het grondbeleid-instrumentarium in om de regie te kunnen voeren over gebiedsontwikkelingen en daarmee haar ruimtelijke en maatschappelijke doelen te bereiken. Ongeacht welke samenwerkingsvorm gekozen wordt, wil de gemeente de risico's die bij haar keuze naar voren komen beperken en beheersen via risicomanagement.'

In vorige jaarrekeningen wezen we op het teruglopende aantal grondexploitaties, het daaraan verbonden risico en het teruglopende resterende verdienvermogen. Deze trend zet zich voorlopig nog door. Eind van 2023 is 1 grondexploitatie geliquideerd, eind 2024 volgen er nog 2. Er zijn in 2023 weliswaar 2 nieuwe grondexploitaties opgestart, maar dat betreft kortlopende exploitaties waarin tijdelijke woningen worden gerealiseerd.

In 2023 was het aankoopkrediet € 5 miljoen. Dit krediet hebben we nagenoeg volledig gebruikt. De aanbeveling om tot een hoger aankoopkrediet te komen, is overgenomen, maar dit krediet is nog niet gevoteerd.

ONTWIKKELINGEN

Sinds begin 2023 zagen we de onzekerheid over de energietarieven verminderen en de inflatie langzaam maar zeker dalen. De stijging van de bouwkosten en materiaalkosten vlakke iets af. De woningmarkt blijft, mede door de gestegen lonen, onverminderd krap. Daarnaast dienen nieuwe uitdagingen zich aan, zoals de congestie op het stroomnet.

Om onze grondexploitaties aan te laten sluiten bij deze wat meer gestabiliseerde situatie, pasten we de rekenparameters van ons grondexploitatie-model aan. De verwachte opbrengstenstijging schatten we hoger in: voor de komende 3 jaar gaan we uit van 2,0% tot 2,5%. De teruglopende bouwproductie zorgt voor schaarste en houdt de prijzen op peil. De verwachte kostenstijging valt de komende jaren juist lager uit. De renteverwachting stelden we naar boven bij. Daar zien we enerzijds het effect van de opgelopen markttrente en anderzijds de gevolgen van een andere renteberekening die het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) vanaf 2025 voorschrijft.

Een belangrijke ontwikkeling blijft de centralere rol die het Rijk pakt op het gebied van de woningmarkt en de ruimtelijke ordening. In onze voorgenomen gebiedsontwikkelingen zitten we qua betaalbare woningbouw inhoudelijk vrijwel op één lijn met het huidige demissionaire kabinet. De kans bestaat dat een nieuw kabinet andere accenten legt, waardoor we ons beleid moeten bijstellen. Zodra we daar meer inzicht in krijgen, worden ook de (financiële) gevolgen voor onze eigen plannen en die vanuit de markt duidelijk.

RESULTAAT GRONDBEDRIJF

In het programma Ondernemend Breda staan de resultaten van de 'grondexploitaties werken' en de 'grondexploitaties CrossMark/grote projecten'. In het programma Duurzaam wonen in Breda zijn de resultaten van de 'grondexploitaties wonen' opgenomen. Het resultaat vanuit alle grondexploitaties samen was in 2023 € -0,1 miljoen.

Bedragen x €1.000

Resultaat grondexploitatie 2023	Totaal	Werken programma Ondernemend Breda	Cross Mark programma Ondernemend Breda	Wonen programma Duurzaam wonen in Breda
Liquidatie van positieve grondexploitaties				
Tussentijdse winstnemingen in positieve grondexploitaties	1.810	1.860		-50
Voorziening voor negatieve grondexploitaties	-1.901	-13	231	-2.118
Totaal resultaat grondexploitaties jaarrekening 2023	-91	1.847	231	-2.168

Het resultaat (voor correcties) vanuit onze grondexploitaties bestaat uit maximaal 3 onderdelen: liquidaties van positieve grondexploitaties, tussentijdse winstnemingen vanuit positieve grondexploitaties en mutaties in de voorziening grondexploitaties.

In 2023 hebben we geen positieve grondexploitaties afgerond. Op grond van het BBV waren we verplicht om tussentijds winst te nemen bij een aantal grondexploitaties met een verwacht positief eindresultaat. Dit leverde een resultaat op van € 1,8 miljoen. Wijzigingen in de grondexploitaties met een verwacht negatief eindresultaat leidden tot mutaties in de voorziening grondexploitaties. Per saldo verslechterden de negatieve grondexploitaties en was er geen vrijval. De voorziening grondexploitaties moest worden opgehoogd met € 1,9 miljoen.

Op het resultaat vinden nog 2 correcties plaats. Om te beginnen ontvingen we via een raadsbesluit een bijdrage vanuit de reserve Versnellingsopgave Wonen van € 3,0 miljoen vanwege de effecten van het woonbeleid op 3 grondexploitaties binnen het programma Wonen. Het gaat daarbij om de grondexploitaties Bouverijen, Donkerstraat en Stadionstraat. Daarnaast dragen we vanuit het resultaat grondexploitatie € 0,2 miljoen af aan de reserve Bovenwijkse Voorzieningen (BOVO). Bij het onderdeel 'Bovenwijks' leest u daar meer over. Het resultaat grondexploitatie komt na deze correcties uit op € 2,7 miljoen en is incidenteel.

HERZIENING GRONDEXPLOITATIES

Na afloop van het boekjaar hebben we de gemeentelijke grondexploitaties herzien voor de jaarrekening 2023. Waar nodig herzien we ze medio 2024 opnieuw. Wijzigingen in onze verwachtingen verwerken we dan in de prognoses, als input voor de begroting 2025 en de bestuursrapportage 2024. Voor deze herzieningsronde gelden onderstaande parameters.

Parameters grondexploitaties	2024	2025	2026	2027
Rente	1,60%	2,10%	2,20%	2,40%
Opbrengstenstijging	2,00%	2,50%	2,50%	2,00%
Kostenstijging	3,50%	2,50%	2,50%	2,00%

Om de rente in onze grondexploitaties te bepalen, gelden de BBV-regels. Voor 2023 en 2024 wordt de rente bepaald via het werkelijke rentepercentage en de verhouding tussen schulden en het totale vermogen. De werkelijke rente, die we volgens het BBV-voorschrift aan onze grondexploitaties moeten toerekenen, is over 2023 1,56%. Voor 2024 is de prognose 1,60%. Voor de jaren vanaf 2025 is de rentestijging ingeschat via een prognose van de gemeentelijke omslagrente. Die werkwijze is vanaf dat jaar verplicht op grond van het BBV.

We gebruiken de jaarlijkse publicatie Outlook Grondexploitaties van bureau Metafoor om de parameters voor de stijging van kosten en opbrengsten vast te stellen. Dit rapport zet de meest

recente jaarcijfers en prognoses van toonaangevende instanties op een rij. Zo krijgen we een goed beeld van de ontwikkelingen van de kosten en de waarde van grond in de komende jaren. Dat rapport doet ook recht aan de lokale omstandigheden; er zijn verschillende bandbreedtes voor de diverse kostensoorten en opbrengstcategorieën. Eén voor de topgebieden Randstad plus de beste wijken van centrumsteden, één voor de matige gebieden aan de randen van Nederland en één voor de middencategorie, het grootste deel van het land. Ook in 2023 zijn we voor Breda uitgegaan van het gemiddelde van de cijfers voor topgebieden en de middencategorie. Dat sluit het beste aan bij de lokale omstandigheden van de Bredase markt. De cijfers van Metafoor zijn geijkt door ze aan te passen aan de verhouding tussen de verschillende kostensoorten en opbrengstcategorieën in de Bredase grondexploitaties.

Omdat de economische situatie zich in 2023 heeft gestabiliseerd, valt de verwachte opbrengstenstijging op basis van de cijfers van Metafoor hoger uit dan vorig jaar. De verwachte kostenstijging valt om dezelfde reden juist wat lager uit. Samen zorgen de aangepaste parameters voor een rente-, kosten- en opbrengstenstijging en een positief effect op onze grondexploitaties. Bij de verschilverklaring hierna worden de 'gewijzigde rekenparameters' dan ook vaak genoemd als medeoorzaak voor een verbeterd resultaat.

RESULTATEN GRONDEXPLOITATIES

Grondexploitaties met een verwacht positief planresultaat dragen bij aan de toekomstige verdien capaciteit van het Grondbedrijf. Hieronder vindt u een overzicht.

Bedragen x €1.000

Positieve planresultaten op eindwaarde	Jaarrekening 2022	Mutatie	Jaarrekening 2023 voor resultaatneming	Tussentijdse Liquidatie winstneming	Rente effect winstneming	Jaarrekening 2023 na resultaatneming
Werken	3.120	2.706	5.826	-1.860	0	3.813
Verzamelcomplex Bedrijventerrein	741	253	994	-80	-5	909
Werkdonken	1.333	702	2.035	-150	-9	1.876
Rithmeesterpark	1.046	1.752	2.797	-1.630	-140	1.028
Wonen	2.719	846	3.565	50	0	3.613
Verzamelcomplex Woningbouw	895	96	991	-60	-4	927
Eikberg	811	134	945			945
Calandstraat middenhuur	189	149	338			338
Meulenspie middenhuur	602	286	888			888
Waterdonken	10	-95	-84	110	2	27
Westerhagelaan-Muizenberglaan	211	277	488			488
Totaal positieve grondexploitaties	5.839	3.553	9.391	-1.810	0	7.426

De verwachte verdien capaciteit (het totaal aan resterende positieve planresultaten op eindwaarde) was eind 2023 € 9,4 miljoen vóór winstneming. Dat is € 3,6 miljoen meer dan een jaar geleden. Dit zijn de grootste wijzigingen:

- Rithmeesterpark: een verbetering van € 1,8 miljoen door gestegen kavelprijzen voor schaarse bedrijfsgrond en door de gewijzigde rekenparameters
- Werkdonken: een verbetering van € 0,7 miljoen door gestegen kavelprijzen voor schaarse bedrijfsgrond en door de gewijzigde rekenparameters
- Calandstraat en Meulenspie middenhuur: een gezamenlijke verbetering van € 0,4 miljoen door lager geraamde kosten voor bouw- en woonrijp maken en door het effect van de gewijzigde rekenparameters
- Westerhagelaan-Muizenberglaan: een verbetering van € 0,3 miljoen door de opname van extra woningen en door het effect van de gewijzigde rekenparameters

- Verzamelcomplex Bedrijventerrein: een verbetering van € 0,3 miljoen door het effect van de nieuwe rekenparameters en door hogere kavelprijzen voor schaarse bedrijfsgrond
- Eikberg: een verbetering van € 0,1 miljoen door het effect van de nieuwe rekenparameters en door hogere kavelprijzen voor schaarse bedrijfsgrond

De genoemde verdien capaciteit van € 9,4 miljoen is deels eind 2023 vrijgekomen. Er zijn weliswaar geen positieve grondexploitaties afgerond (geliquideerd), maar door tussentijdse winstnemingen in 5 doorlopende grondexploitaties valt € 1,8 miljoen vrij. Deze tussentijdse winstnemingen zijn verplicht volgens het BBV.

Na de verwerking van deze tussentijdse winstnemingen en het bijbehorende rente-effect resteert voor 2024 en verder een verdien capaciteit van € 7,4 miljoen op eindwaarde. Toekomstige ontwikkelingen blijven van invloed op de omvang van de verdien capaciteit.

In onderstaand overzicht staan de resultaten van de grondexploitaties met een verwacht negatief planresultaat. Deze negatieve resultaten zijn afgedekt met een voorziening (zie de toelichting verderop).

Bedragen x €1.000

Negatieve planresultaten Voorziening grondexploitaties op eindwaarde	Jaarrekening 2022	Mutatie	Jaarrekening 2023 voor liquidatie	Liquidatie	Jaarrekening 2023 na liquidatie
CrossMark	4.878	-231	4.647	0	4.647
Stationskwartier	4.064	-324	3.739		3.739
Klavers Jansen	814	94	908		908
Werken	198	13	212	0	212
Druivenstraat	198	13	212		212
Wonen	9.788	2.118	11.906	-708	11.199
Waregemstraat middenhuur	146	-12	134		134
Adriaan K. landgoed	919	-211	708	-708	liquidatie
Bouwerijen	8.723	871	9.594		9.594
Donkerstraat	nieuwe grex	697	697		697
Stadionstraat	nieuwe grex	773	773		773
Totaal negatieve grondexploitaties	14.864	1.901	16.765	-708	16.057
Totaal Voorziening Grondexploitaties					

Het totaal aan negatieve planresultaten steeg in 2023 met € 1,9 miljoen. Hoofdoorzaken hiervoor zijn de start van 2 nieuwe grondexploitaties met een negatief saldo: de Donkerstraat en de Stadionstraat. Verder is het financiële resultaat van de grondexploitatie Bouwerijen verslechterd doordat dure woningen zijn vervangen door middeldure huurwoningen met een lagere grondopbrengst. Bij het resultaat van het Grondbedrijf is al vermeld dat daar tegenover een bijdrage staat vanuit de reserve Versnellingsopgave Wonen van in totaal € 3,0 miljoen. Daardoor hebben de negatieve grondexploitaties per saldo geen negatief effect op het jaarresultaat van € -1,9 miljoen, maar juist een positief effect van € 1,1 miljoen. Dit waren de grootste wijzigingen in onze negatieve grondexploitaties:

- Stadionstraat en Donkerstraat: een resultaat van € -1,5 miljoen voor deze 2 nieuwe grondexploitaties, waarin 284 tijdelijke huurwoningen worden gerealiseerd. Door een bijdrage vanuit de reserve Versnellingsopgave Wonen van gelijke grootte heeft de start van deze grondexploitaties geen negatief effect op het jaarresultaat.
- Bouwerijen: een verslechtering van € -0,9 miljoen door een programmawijziging naar meer middeldure huur. Als wordt gecorrigeerd voor de bijbehorende bijdrage vanuit de reserve Versnellingsopgave Wonen (van € 1,5 miljoen), dan is de grondexploitatie feitelijk verbeterd met € 0,6 miljoen. Die verbetering is veroorzaakt door besparingen op het bouw- en woonrijp maken en het effect van de gewijzigde rekenparameters.
- Stationskwartier: een verbetering van € 0,3 miljoen door het effect van de nieuwe rekenparameters.
- Adriaan Klaassenstraat Landgoed: een verbetering van € 0,2 miljoen doordat restbudgetten zijn vrijgevallen. Deze grondexploitatie wordt geliquideerd. Het negatieve saldo wordt gedekt vanuit de voorziening grondexploitaties.

VOORZIENING GRONDEXPLOITATIES

Conform de BBV-eisen hebben we het saldo van de negatieve grondexploitaties afgedekt met de voorziening grondexploitaties. Daarmee dekken we verwachte verliezen in negatieve grondexploitaties af bij het afsluiten. Deze voorziening is per definitie even groot als het totale saldo van de negatieve grondexploitaties.

Bovenstaande tabel van de negatieve grondexploitaties beschrijft dus ook de stand van de voorziening.

De voorziening grondexploitaties was begin 2023 € 14,9 miljoen. Omdat de negatieve grondexploitaties zich in 2023 als geheel financieel nadelig ontwikkelden, verhoogden we de voorziening met € 1,9 miljoen tot € 16,8 miljoen. In 2023 hebben we 1 grondexploitatie met een negatief saldo afgerond, waarvoor de voorziening nodig was. Het gaat daarbij om Adriaan Klaassenstraat Landgoed. Daarom is € 0,7 miljoen ingezet om dat negatieve saldo af te dekken. Na die inzet had de voorziening grondexploitaties eind 2023 een omvang van € 16,1 miljoen.

OVERZICHT EINDWAARDEN

In onderstaand overzicht ziet u de resultaten van alle grondexploitaties op eindwaarde en het verwachte jaar van afronding. De cijfers houden geen rekening met toekomstige tussentijdse winstnemingen vanaf 2024. De omvang daarvan kunnen we steeds pas na de afronding van een boekjaar bepalen. Wel hebben we de gerealiseerde winstnemingen eind 2023 verwerkt in de eindwaardes van de 5 grondexploitaties waarin winstneming van toepassing was. Belangrijk is dat we voor verwachte negatieve planresultaten een voorziening hebben getroffen. Deze hebben daarom geen gevolgen voor het toekomstige resultaat.

Bedragen x €1.000

Planresultaten op eindwaarde	Realisatie 2023	Prognose 2024	Prognose 2025	Prognose 2026	Prognose 2027	Totaal 2024-2027
CrossMark						
Stationskwartier				-3.739		-3.739
Klavers Jansen					-908	-908
Werken						
Verzamelcomplex Bedrijventerrein				909		909
Werkdonken				1.876		1.876
Rithmeesterpark					1.028	1.028
Druivenstraat		-212				-212
Wonen						
Verzamelcomplex Woningbouw				927		927
Eikberg			945			945
Calandstraat middenhuur				338		338
Waregemstraat middenhuur				-134		-134
Meulenspie middenhuur				888		888
Adriaan K. landgoed	-708					liquidatie
Waterdonken		27				27
Bouwerijen					-9.594	-9.594
Westerhageln - Muizenbergl'n					488	488
Donkerstraat (nieuw)			-697			-697
Stadionstraat (nieuw)			-773			-773
Totalen	realisatie 2023	prognose 2024	prognose 2025	prognose 2026	prognose 2027	Totaal 2024-2027
planresultaten negatief per jaar	-708	-212	-1.470	-3.874	-10.502	-16.057
planresultaten positief per jaar		27	945	4.938	1.516	7.426

Noot

De winstnemingen van € 1,81 mln eind 2023 zijn reeds in de eindwaardes van de betreffende grondexploitaties verwerkt.

BOVENWIJKS

In juli 2020 stelde de gemeenteraad de nota Bovenwijkse Voorzieningen (BOVO) vast. Vanaf dat moment zijn bijdragen aan de reserve BOVO verschuldigd voor nieuwe bouwmogelijkheden in grondexploitaties waarvoor de planologische bouwtitel nog moet worden vastgesteld. Deze bijdragen mogen we vanwege de BBV-regelgeving niet opnemen in de betreffende grondexploitaties, maar we betalen die vanuit het totale jaarresultaat van de grondexploitatie in het jaar waarin de planologische titel wordt vastgesteld.

Onderstaand overzicht laat zien wanneer een bijdrage aan de reserve Bovenwijkse Voorzieningen (BOVO) verschuldigd is door de vaststelling van een bestemmingsplan of omgevingsplan in een actieve grondexploitatie. In 2023 hebben we in totaal € 0,2 miljoen afgedragen aan de reserve voor nieuwe bestemmingsplannen in de grondexploitaties Klavers Jansen, Calandstraat, Waregemstraat en Meulenspie. In 2024 volgt naar verwachting nog een bijdrage voor het bestemmingsplan Westerhagelaan-Muizenberglaan.

De € 0,2 miljoen voor 2023 komt ten laste van het jaarresultaat grondexploitatie. De reserve BOVO krijgt overigens vanaf 2024 een andere naam door wijzigingen vanuit de Omgevingswet en heet straks: reserve Financiële Bijdragen (FIBI).

Bedragen x €1.000

Te betalen bijdragen bovenwijks voor lopende grondexploitaties	Realisatie 2023	Prognose 2024	Prognose 2025	Prognose 2026	Prognose 2027	Prognose 2024-2027
Klavers Jansen	107					
Calandstraat middenhuur	17					
Waregemstraat middenhuur	13					
Meulenspie middenhuur	40					
Westerhageln - Muizenbergln		70				70
Totale bijdrage Bovenwijks ten laste van resultaat grondexploitatie	177	70				70

VOORRAAD GRONDEN EN PANDEN

In de voorraad gronden en panden zitten alle bezittingen van vastgoedontwikkeling die niet in onze grondexploitaties zijn ondergebracht. De totale waarde op 31 december 2023 bedroeg € 40,9 miljoen. Ten opzichte van vorig jaar is de totale waarde met € 1,4 miljoen toegenomen.

Tot het 'strategisch bezit' rekenen we objecten die horen bij locaties in de omgevingsvisie en locaties met een strategische ligging. De waardering wordt jaarlijks beoordeeld en aangepast aan de marktwaarde. Wanneer de marktwaarde lager is dan de boekwaarde, wordt een voorziening duurzame waardevermindering gevormd om de boekwaarde te verlagen. Als er in het verleden een voorziening duurzame waardevermindering is gevormd, valt de voorziening (gedeeltelijk) vrij wanneer de marktwaarde is toegenomen. De 'af te stoten bezittingen' zijn objecten die op korte termijn in exploitatie worden genomen ten behoeve van ontwikkeling of die verkocht worden in de huidige staat. De categorie 'erfpacht en langdurig verhuurd' bevat gronden die in erfpacht zijn uitgeven of langdurig verhuurd zijn aan derden.

Bedragen x € 1 miljoen

Mutatieoverzicht voorraad gronden en panden	Waarde 1-1-2023	Correcties	Aankoop	Verkoop	Afschrijving	Totaal mutaties	Mutatie voorziening	Waarde 31-12-2023
Af te stoten bezittingen	1,0	-0,5	0,0	0,0	0,0	-0,5	0,0	0,5
Erfpacht en langdurig verhuurd	11,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1
Strategisch bezit	30,2	0,6	1,4	0,0	-0,8	1,2	2,1	29,3
Totaal	42,3	0,1	1,4	0,0	-0,8	0,7	2,1	40,9

Een groot deel van de boekwaarde van de strategische voorraad zit in het Havenkwartier, Gasthuisvelden en 't Zoet. De andere objecten zijn agrarische percelen en verspreid liggende percelen en panden in de stad. Ze zijn getoetst aan de huidige bestemming en de daarbij behorende marktwaarde. We schrijven jaarlijks af op de gebouwen die in gebruik zijn, waardoor de boekwaarde afneemt.

In 2023 nam de voorraad toe met € 1,4 miljoen door aankoop van percelen in Steenakker Noord en aan de Marellenweg. In 2023 nam de boekwaarde van de voorraad niet af omdat er geen grondverkopen en overdracht van panden en gronden naar de grondexploitaties waren. Verder vond er in 2023 voor € 0,8 miljoen aan afschrijvingen plaats. De marktwaardetoets van 2023 leidde tot een netto ophoging van de voorziening duurzame waardevermindering met € 2,1 miljoen.

RISICO'S EN WEERSTANDSVERMOGEN

De huidige methodiek van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen uit 2018. De risico's van grondexploitaties zijn onderdeel van de totale risicopositie van de gemeente Breda. Ze worden gedekt vanuit onze totale weerstandscapaciteit. Voor de jaarrekening 2023 bedraagt het saldo van de gewogen risico's (kans x impact) € 10,8 miljoen. Dat is € 1,1 miljoen minder dan we hebben berekend voor de begroting 2024 (€ 11,9 miljoen) en € 1,3 miljoen minder dan we hadden berekend bij de jaarrekening 2022 (€ 12,2 miljoen). We lichten dit verder toe in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

INLEIDING

De openbare ruimte in Breda wordt voor een belangrijk deel bepaald door zaken als bomen, wegen, verlichting, water en riolering. Al deze zogenoemde kapitaalgoederen zijn door de gemeente aangekocht en/of worden door ons beheerd en onderhouden. Ze vormen de ruggengraat van de openbare ruimte en zorgen ervoor dat de stad en de dorpen goed kunnen functioneren. Kapitaalgoederen hebben een langdurig economisch of maatschappelijk nut en een hoge financiële (vervangings)waarde. Daarom houden we ze in stand door regelmatig (groot) onderhoud en door ze tijdig te vervangen. Het is wettelijk verplicht om afspraken te maken over het onderhoudsniveau (en daarmee het kwaliteitsniveau) van onze kapitaalinvesteringen. Die hebben we onderverdeeld in de volgende categorieën, waar we hieronder verder op ingaan:

- beheer en onderhoud van de openbare ruimte
- beheer en onderhoud van de riolering
- beheer en onderhoud van onze accommodaties
- beheer en onderhoud van onze voertuigen

BEHEER EN ONDERHOUD VAN DE OPENBARE RUIMTE

Met 'openbare ruimte' bedoelen we de ruimte buiten, in de stad en de dorpen, die voor iedereen vrij toegankelijk is. Denk daarbij aan: straten, parken, pleinen, speeltuinen en de singels. In deze openbare ruimte vinden veel dagelijkse activiteiten plaats, zoals verplaatsen van A naar B, ontmoeten, verblijven en recreëren. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is verdeeld over 6 kapitaalgoederen:

- wegverhardingen
- civieltechnische kunstwerken (zoals bruggen en viaducten)
- openbare verlichting
- bomen
- waterwegen en -voorzieningen
- riolering*
- stedelijk groen**

* Voor riolering hebben we te maken met bijzondere wettelijke eisen en een aparte financiering. Hierover leest u meer in de aparte paragraaf hieronder.

** Bij de actualisatie van het beleidskader kapitaalgoederen heeft de gemeenteraad in 2018 besloten dat de stand van zaken rondom het stedelijk groen wordt meegenomen in de rapportage van de kapitaalgoederen. Het stedelijk groen vormt een onderdeel van de openbare ruimte waarvan de gemeenteraad op de hoogte wil worden gehouden. Het is geen zelfstandig kapitaalgoed. Met stedelijk groen bedoelen we de plantsoenen en plantvakken in de woonwijken en buurten.

In 2014 heeft de gemeenteraad het beleidskader 'Kapitaalgoederen van de openbare ruimte' vastgesteld. Met dat plan kwam € 20 miljoen beschikbaar om in de periode tot en met 2021 het achterstallig onderhoud aan de wegverhardingen weg te werken. Ook bood het plan een financiële impuls waarmee het beheer en onderhoud van alle kapitaalgoederen op peil gehouden zou kunnen worden. Daarnaast reserveren we jaarlijks middelen voor het regulier groot onderhoud. Belangrijk uitgangspunt van deze werkwijze is om vanuit de beschikbare middelen toe te werken naar planmatig onderhoud, vooruit gepland en geprogrammeerd in periodes van 10 jaar.

In 2018 hebben we het beleidskader geëvalueerd en geactualiseerd. Daarbij bleek dat het uitgangspunt om naar planmatig onderhoud toe te werken haken en ogen kent. Voor het op peil houden van het onderhoud bleek de basis uit 2014 niet toereikend. Een grotere investering bleek nodig. Vanuit het bestuursakkoord 'Lef en Liefde' is vanaf 2018 jaarlijks € 2,1 miljoen extra beschikbaar gekomen voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen. Dit bedrag is vooral bestemd voor de wegverhardingen en de civieltechnische kunstwerken. Voor de wegverhardingen was dat nodig om de kwaliteitsdoelstelling

voor eind 2021 te kunnen halen. Het geld voor de civieltechnische kunstwerken zou besteed worden aan onderzoek naar de technische staat daarvan. Dit bleek echter vooral ingezet te moeten worden voor ad hoc onderhoudswerk.

In 2021 hebben we het geactualiseerde beleidskader opnieuw geëvalueerd. Daaruit bleek dat het beheer en onderhoud van de openbare ruimte steeds verder achter begon te lopen. Vooral de wegverhardingen, de civieltechnische kunstwerken, de bomen en het stedelijk groen verdienen meer aandacht. De inhoudelijke toelichting hierop volgt per kapitaalgoed hieronder. In het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit' uit 2022 hebben we ingespeeld op de uitkomsten van de evaluatie en hebben we voor de periode 2022-2024 € 14,5 miljoen beschikbaar gesteld. Daarnaast brengen we met een technische actualisatie in beeld waar we achterstanden hebben en hoe we het beheer en onderhoud structureel op het afgesproken niveau kunnen brengen.

In 2023 zijn we gestart met de technische actualisatie van de kapitaalgoederen. Daarin hebben we de evaluatiepunten uit 2021 aangescherpt en uitgediept. Hieruit is gebleken dat het inlopen van de achterstalligheid en de achterstanden niet gelukt is. We lopen daarnaast achter met het inspecteren van diverse kapitaalgoederen. Daarmee hebben we geen duidelijk beeld hoe het er buiten daadwerkelijk voor staat. Op de punten waar we wel een scherper beeld hebben, blijkt dat we het afgesproken onderhoudsniveau niet halen. Ook is de kans aanwezig dat we bij komende inspecties opnieuw achterstanden en achterstalligheden constateren.

WEGVERHARDINGEN

De gemeente beheert zo'n 10 miljoen vierkante meter aan wegverhardingen. Deze onderhouden we op een gemiddeld niveau van B-. Tot 2020 lagen we goed op koers om het achterstallige onderhoud aan de wegverhardingen in te lopen vóór 2021. De inspectie van 2020 liet echter een trendbreuk zien in de opwaartse lijn; de achterstanden bleken juist te zijn opgelopen en er kwam achterstallig onderhoud aan het licht. Uit een analyse is gebleken dat dit is ontstaan door een samenloop van factoren. Zo hadden we mede door klimaatverandering te maken met een aantal extreem droge jaren op rij, waardoor de kwaliteit van de open verharding extra onder druk is komen te staan. Ook is de afgelopen periode de focus gelegd op asfaltverhardingen, waardoor de open verharding in kwaliteit terugzakte. Verder hanteerden we een standaard onderhoudssystematiek die te beperkt rekening bleek te houden met de specifieke omstandigheden in Breda.

In de begroting van 2021 hebben we daarom € 3,2 miljoen beschikbaar gesteld om de achterstand in te lopen. Dat is vrijwel helemaal gelukt. In 2023 constateerden we echter nieuwe achterstalligheid met een omvang van € 5,8 miljoen, die is gedoteerd aan de voorziening. Die wordt mede veroorzaakt door terugkerende boomwortelopdruk en achterstanden die in 2020 geconstateerd zijn en verder zijn opgelopen. We schatten het risico op nieuwe achterstalligheid in op zo'n € 0,2 miljoen (20% van € 1,5 miljoen euro).

Bedragen x € 1.000

Wegverhardingen (incl achterstallig binnen exploitatie)	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Exploitatie	2.707	3.097	2.993
Kapitaallasten verhardingen*	392	389	389
Dotatie voorziening achterstalligheid			5.800
Dotatie onderhoudsvoorziening	4.799	4.938	4.938
Totaal exploitatie	7.898	8.425	14.121

**betreft enkel kapitaallasten instandhouding*

CIVIELTECHNISCHE KUNSTWERKEN

In de gemeente Breda staan zo'n 500 civieltechnische kunstwerken, zoals bruggen en viaducten. Die beheren en onderhouden we op onderhoudsniveau C. Het uitgangspunt is dat ze veilig zijn en dat de kwaliteit voldoende is voor snel en comfortabel gebruik. Voor het beheer en onderhoud hebben we begin 2020 een beheerplan vastgesteld. Hierin staat dat we het onderhoud in plaats van reactief meer risicogestuurd gaan uitvoeren. Deze aanpak is nog niet ingevoerd, mede door de in- en externe

beschikbare capaciteit en een ambitie die in het tijdsbestek niet uitvoerbaar bleek. Dat kwam doordat het onderhoudswerk gericht bleef op ad hoc, calamiteiten en reactief onderhoud. Door een onvolledig inspectiebeeld blijkt een concrete aanpak naar proactiever beheer en onderhoud niet mogelijk te zijn.

In 2023 hebben we de technische staat van enkele kunstwerken onderzocht. Dit onderzoek omvatte slechts een klein deel van het totaal. Hieruit kwam naar voren dat diverse kunstwerken nadere aandacht behoeven en/of zijn afgesloten voor (zwaar) verkeer.

In Breda én landelijk is nooit rekening gehouden met een proactief vervangingsprogramma. Daarom zijn de (B5+) gemeenten en de provincie Noord-Brabant een verkenning gestart voor een gerichte aanpak van het onderhouds- en vervangingsprogramma voor de civieltechnische kunstwerken. Ook bij andere overheden zien we bewustwording en urgentie ontstaan, mede door de uitdagingen die landelijk en op provinciaal niveau ondervonden worden en door onderzoeksrapporten van TNO over de staat van de infrastructurele kunstwerken binnen gemeenten.

De dotatie aan de voorziening civieltechnische kunstwerken is verhoogd met € 0,125 miljoen ten laste van de dotatie aan de voorziening water. We zien een toename in het groot onderhoud aan de civieltechnische kunstwerken. We schatten het risico op achterstalligheid in op € 1,3 miljoen vanwege een onvolledig inspectiebeeld door reactief onderhoud.

Bedragen x € 1.000

Civieltechnische kunstwerken	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Exploitatie	651	1.192	1.106
Kapitaallasten CTK	-	0	1
Dotatie onderhoudsvoorziening	450	588	588
Totaal exploitatie	1.101	1.780	1.694

Strategisch investeringsplan	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Totaal beschikbaar krediet	Realisatie 2023
Specifieke kunstwerken	-	100	100	98
Willemsbrug	-	50	50	11

OPENBARE VERLICHTING

Veel van onze 40.000 lantaarnpalen en armaturen zijn aan onderhoud of vervanging toe. Met het regulier onderhoud werken we aan goed werkende openbare verlichting die de (verkeers)veiligheid bevordert. Daarbij werken we ook aan verduurzaming. Energievretende, versleten armaturen vervangen we door ledverlichting. In 2021 hebben we de eerste verduurzamingsslag van zo'n 8400 armaturen afgerond. Voor de periode 2021-2030 werken we verder aan deze verduurzaming. Vóór 2030 vervangen we (als de raad dit budget beschikbaar stelt) de resterende 25.000 armaturen door ledverlichting en vervangen we zo'n 13.500 lichtmasten. Hiervoor is in 2023 een investeringspaanpak opgesteld.

Binnen de gemeente staan nog zo'n 16.000 conventionele (fluorescentiebuis)lampen. Deze worden niet meer geproduceerd. Dit zorgt voor een risico en een vervangingsopgave die versneld moet worden ten opzichte van de technische levensduurverwachting. We schatten het risico op achterstallig onderhoud in op € 2,3 miljoen.

De kosten voor energie en onderhoud zijn toegenomen door prijsstijgingen en een toename van het aantal meldingen. Vanaf 2024 is budget toegevoegd aan de begroting voor de energielasten.

Bedragen x € 1.000

Openbare verlichting	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Exploitatie	1.508	1.230	1.947
Kapitaallasten OVL	328	396	399
Totaal exploitatie	1.836	1.626	2.346

Strategisch investeringsplan	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Totaal beschikbaar krediet	Realisatie 2023
Openbare ruimte; openbare verlichting	1.433	3.000	6.568	3.321

BOMEN

Breda heeft ruim 110.000 bomen, die gemiddeld een hoge leeftijd hebben en veelal vervangen moeten worden. Het gemeentelijke bomenplan geeft ons houvast voor de herplant en vervanging van bomen. We maken onderscheid tussen waardevolle bomen, structuurbomen en omgevingsbomen. Het regulier onderhoudsplan (niveau B-) gaat ervan uit dat de bomen zo worden onderhouden dat ze er aantrekkelijk uit blijven zien. Waardevolle bomen, boomgroepen en boomstructuren worden op tijd en doorlopend beheerd, onderhouden én vervangen. Dat wordt echter steeds lastiger, onder andere door de klimaatverandering, die zorgt voor stormen, droogte, ziekte en plagen. Daarnaast blijkt vanuit de technische actualisatie en de inventarisatie op basis van de stormen in 2023 dat de inspectiestaat voor het onderhoud van de bomen niet op orde is. Op basis hiervan is een actieplan opgesteld om het inspectiebeeld in te lopen. Mogelijk moet er een inhaalslag worden gemaakt in het onderhoud van onze bomen.

Een ander probleem is wortelopdruk. Dat gebeurt op plaatsen waar bomen te weinig ruimte hebben om te groeien. Met een boomwortelprotocol stellen we prioriteiten en nemen we tijdelijke maatregelen die de boom zo veel mogelijk sparen. In 2023 is het gemeentelijke bomenplan geëvalueerd. Deze uitkomsten worden uitgewerkt in een nieuw beheerplan. Daarin nemen we ook de afwegingen en de financiële consequenties op voor het aanpakken en/of wegwerken van de wortelopdruk.

We schatten het risico op achterstallig onderhoud in op € 2,3 miljoen vanwege een onvolledig inspectiebeeld en klimaateffecten.

Bedragen x € 1.000

Bomen	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Exploitatie	2.025	2.457	2.361
Kapitaallasten Bomen en Stedelijk groen *	32	60	60
Totaal exploitatie	2.057	2.517	2.421

**betreft enkel kapitaallasten instandhouding*

Strategisch investeringsplan	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Totaal beschikbaar krediet	Realisatie 2023
Bomen (instandhouding)	636	1.000	1.544	656
Bomen (achterstand inlopen)	-	200	700	439

WATERWEGEN

Breda heeft ongeveer 290 kilometer waterlopen, 80 kilometer duikers en diverse vijvers, plassen, havens en overige watervoorzieningen, zoals watertappunten, bluswatervoorzieningen, een grondwatermeetnet en waterspeelplekken. Een ander taakveld hierbinnen is het nautisch beheer, waaronder het scheepvaartverkeer en de waterrecreatie vallen. Hiervoor is als basis een strategische visie over het varen in Breda opgesteld. Een uitdaging binnen de uitvoering hiervan zijn de werkzaamheden voor de Kaderrichtlijn Water

(KRW). In 2023 is het voorstel gedaan om met het waterschap een projectgroep in te richten die de kansen en (on)mogelijkheden uitwerkt die voortvloeien uit de KRW.

Onze visie omschrijft naast onze ambities ook de benodigde projecten op de korte en langere termijn. Waterrecreatie wordt hierin parallel opgepakt. Vanuit het vorige bestuursakkoord, het beheerplan Waterwegen en watervoorzieningen, en de begroting is budget beschikbaar voor beheer en onderhoud op C-niveau. Dit betekent dat de waterwegen en watervoorzieningen voldoende veilig zijn.

Het water moet voldoende kunnen stromen en de waterwegen moeten voldoende diep zijn om water af te voeren of om in te kunnen varen. We hebben een grote achterstand bij het op peil houden van de kwaliteit van de kantbeschoeiingen en het baggeren. Deze achterstand kunnen we de komende periode inhalen met de beschikbare middelen en het vastgestelde kwaliteitsniveau. In het beheerplan staat de samenhang van het werk van waterschap Brabantse Delta, waardoor de planning vanwege werk met werk niet altijd goed haalbaar is. De afgelopen periode hebben we een eerste stap gezet in het preventief/cyclisch beheer en onderhoud.

De dotatie aan de voorziening civieltechnische kunstwerken is verhoogd met € 0,125 miljoen ten laste van de dotatie aan de voorziening water.

Bedragen x € 1.000

Waterwegen en watervoorzieningen	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Exploitatie	1.075	1.068	817
Dotatie onderhoudsvoorziening	520	410	410
Totaal exploitatie	1.595	1.478	1.227

STEDELIJK GROEN

Voor het stedelijk groen in Breda hanteren we onderhoudsniveau C. Tijdens de evaluatie in 2021 bleek dat een groot deel van het stedelijk groen aan het eind van zijn levenscyclus is. Bij onderhoudsniveau C vindt geen vervanging plaats. Dit is ook opgemerkt in het bestuursakkoord in 2022. Daarin wordt aandacht besteed aan de vervanging en instandhouding van het groen en het verhogen van de kwaliteit daarvan. In 2023 is een klein deel gerenoveerd van de groenvakken die het einde van hun levensduur hebben bereikt. De gerenoveerde vakken worden onderhouden op onderhoudsniveau B. Ook voor het stedelijk groen lopen we achter met de inspecties. Een volledig beeld van de actuele onderhoudsstaat hebben we niet.

Bedragen x € 1.000

Stedelijk groen	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Exploitatie	5.779	6.163	6.334
Totaal exploitatie	5.779	6.163	6.334

BEHEER EN ONDERHOUD RIOLERING

Het Stedelijk Waterplan 2019-2023 (SWP) beschrijft het beheer en onderhoud van het afvalwater, het hemelwater en het grondwater. Dat bestaat uit een combinatie van het in stand houden en verbeteren van het huidige riool- en watersysteem. De gemeente is verantwoordelijk voor het transport van het stedelijk afvalwater naar de rioolwaterzuivering van het waterschap. Daarvoor hebben we 1300 kilometer rioolbuizen en 800 grote en kleine gemalen en overige voorzieningen in beheer. Ook onderhouden we regenwaterriolen, sloten en wadi's om het regenwater te verwerken. Verder is de gemeente het aanspreekpunt voor het grondwater in de openbare ruimte.

In het SWP hebben we vastgelegd dat we de basis van de riolering op orde willen hebben en houden. Dit doen we onder andere door structureel inspecties uit te voeren. Op basis daarvan worden de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden of projecten geprogrammeerd voor grootschalig onderhoud of vervanging. Ook in 2023 zijn deze geplande werkzaamheden uitgevoerd. Daarnaast willen we het natuurlijke watersysteem herstellen door te ontharden en te vergroenen. We willen regenwater afkoppelen van de riolering en motiveren inwoners en bedrijven om ook duurzaam met water om te gaan. Dat doen we bijvoorbeeld met projecten in het kader van Groene Buurtjes. De komende jaren maken we werk

met werk, waarbij we een klimaatadaptieve inrichting bereiken en waarbij onze assets op orde zijn. Op aandringen van de gemeenteraad maken we meer werk van de communicatie met en participatie van bewoners, bedrijven en andere partners binnen het stedelijk water. Denk aan het verbreden van de subsidie voor water en groen, en een subsidie voor huurders.

Hierbij past ook de verbreding van onze structurele communicatie en een verdere verdieping van de Week van ons Water en de rioolwandelingen in de Oude Vest. Daarnaast vragen we bewoners en bedrijven om op hun eigen grond maatregelen te treffen. De gemeente verbetert het riool- en watersysteem qua energiebesparing en de circulaire economie.

Bedragen x € 1.000

Riolering	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Exploitatie	5.422	5.666	5.216
Kapitaallasten Riolering	6.995	3.963	3.815
Dotatie (+)	600	-	680
Onttrekking voorziening (-)	-400	-547	-547
Totaal exploitatie	12.617	9.081	9.164

Strategisch investeringsplan	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Totaal beschikbaar krediet	Realisatie 2023
Riolering	15.984	17.099	28.618	18.484

BEHEER EN ONDERHOUD ACCOMMODATIES

Onderhoud

Voor het bouwkundig onderhoud van onze accommodaties gebruiken we de methodiek van conditieafhankelijk onderhoud (NEN 2767). Daarbij hanteren we onderhoudsniveau 3 (redelijk), zodat het waardebehoud en de bedrijfsvoering geborgd zijn. Minimaal 1 keer in de 5 jaar actualiseren we de meerjarenonderhoudsplannen. In 2023 hebben we conform de planning bij 86 panden de conditiemetingen uitgevoerd. Daarnaast voeren we jaarlijks de keuringen, het serviceonderhoud en het correctief onderhoud uit.

Voor het civiel- en cultuurtechnisch onderhoud van de buitensportcomplexen (exclusief de opstallen) werken we sober en doelmatig. We sluiten hierbij aan met ons groenbeheer, dat uitgaat van de wettelijk verplichte BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie) en IMGeo (Informatiemodel Geografie). Voor sportaccommodaties zijn de normeringen van NOC*NSF en overkoepelende sportbonden van toepassing, die door Kiwa Isa Sport zijn vastgelegd in het handboek voor sportaccommodaties.

Wet- en regelgeving

Het gemeentelijk vastgoed moet voldoen aan alle wettelijke verplichtingen. We letten op 5 aandachtsgebieden die een raakvlak hebben met veiligheid:

- elektra
- legionellabeheersing
- brandveiligheid
- dakveiligheid
- toegankelijkheid

Ook het gedrag van de gebruiker of huurder speelt hierbij een voorname rol.

Elektra

We willen veilige gebouwgebonden installaties. Daarom voeren gecontracteerde aannemers in het kader van de elektrotechnische (brand)veiligheid inspecties en het noodzakelijk herstel voor ons uit. Dit doen zij volgens de SCIOS-certificatieregelingen Scope 8, Scope 10 en Scope 12. De SCIOS Scope 8-keuring is gericht op de elektrische veiligheid. De SCIOS Scope 10-keuring beoordeelt het elektrotechnisch materieel op brandrisico. De SCIOS Scope 12-keuring is specifiek gericht op de brandveiligheid en de elektrische veiligheid van de zonnepanelen.

Legionellabeheersing

Waterinstallaties inspecteren en herstellen we volgens NEN 1006. Het Drinkwaterbesluit en de 'Regeling legionellapreventie in drinkwater en warm tapwater' noemen 2 soorten installaties: prioritaire en niet-prioritaire. De gemeente voert beheersmaatregelen uit voor de legionellapreventie. Dit is een contract waarin (prioritaire en niet-prioritaire) gebouwen zijn opgenomen. Concreet gaat het om de verplichte jaarlijkse legionellabeheersmaatregelen, het controleren van terugstroombeveiligingen en het controleren en registreren van koudwatertemperaturen en boilertemperaturen.

Brandveiligheid

Brandveiligheid verdient continu aandacht. Brandscans helpen ons om het brandveiligheidsniveau van gebouwen in kaart te brengen. De maatregelen voeren we naar prioriteit en urgentie uit. Daarbij sluiten we zo veel mogelijk aan bij andere projecten, zoals de uitvoering van maatregelen voor verduurzaming. Dat is efficiënter en de gebruiker van het gebouw wordt hiermee zo min mogelijk gestoord. Inmiddels zijn de meeste maatregelen aan onze panden uitgevoerd. In 2023 is met de uitvoering van de laatste 8 panden gestart. De uitvoering hiervan is gereed in het tweede kwartaal van 2024. Het project wordt op dat moment ook afgesloten.

Dakveiligheid

Op platte daken worden steeds meer installaties geplaatst, die veilig onderhouden moeten kunnen worden. Wij zorgen er als vastgoedeigenaar en opdrachtgever voor dat iedereen veilig kan werken op onze daken. Hiervoor hebben we risicoinventarisaties opgesteld. Waar nodig brengen we extra veiligheidsvoorzieningen aan. In 2023 zijn de laatste gebouwen binnen dit project afgerond. Het project wordt in het tweede kwartaal van 2024 afgesloten.

Toegankelijkheid

Openbare gebouwen in eigendom van de gemeente Breda moeten toegankelijk zijn voor elke inwoner. Volgens de 'Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte' moeten we naar gelang de behoefte en in redelijkheid doeltreffende aanpassingen verrichten. In 2023 hebben we in 7 gebouwen die als stembureau zijn ingericht de eerste maatregelen uitgevoerd om de toegankelijkheid voor mindervaliden te vergroten. Voor 11 gebouwen zijn deze maatregelen nog in voorbereiding. Ook hebben we in 2023 opdracht geven om de toegankelijkheid van 54 gebouwen te onderzoeken. Dit onderzoek wordt in het eerste kwartaal van 2024 afgerond.

Duurzaamheid

Breda wil in 2044 een energieneutrale gemeente zijn. Een speerpunt in die ambitie is de verduurzaming van alle gemeentelijke gebouwen. Hiervoor hebben we de volgende doelen vastgesteld:

1. We maken in 2020 gemiddeld 2 labelstappen voor het totale gebouwenbestand.
2. We bereiken in 2030 een gemiddeld label A (energie-index < 1,05) voor het totale gebouwenbestand.
3. Alle gebouwen zijn in 2044 gemiddeld energieneutraal.

Voor een groot deel van onze gebouwen kunnen we bovenstaande doelen halen en 40% energie besparen via rendabele investeringen en de inzet van onderhoudsmiddelen op de korte termijn. Voor accommodaties die in de verkoop staan, of waarvan de toekomst onzeker is, investeren we alleen in duurzaamheid als dat verplicht is op basis van wet- en regelgeving.

Bedragen x € 1.000

Vastgoedbeheer	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Exploitatie (klein onderhoud)	2.751	3.397	3.465
Kapitaallasten vastgoed	7.788	8.338	8.180
Dotatie onderhoudsvoorziening	5.763	5.442	5.442
Totaal exploitatie	16.302	17.177	17.087

Strategisch investeringsplan	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Totaal beschikbaar krediet	Realisatie 2023
Vastgoedbeheer	1.198	3.778	6.421	2.570
Vastgoedbeheer, sportaccomodaties	54	1.821	2.596	1.599
Sporthof de Doelen Princenhage	-	100		-
Talentcentrum	14.049	9.808	10.108	9.486
MFA Bavel	-	1.959	2.800	129
Doorstroomvoorziening	2.932	171	202	199

BELEIDSKADERS

- Visie op Vastgoed (februari 2017)
- Robuuste aanpak verduurzaming van de Bredase vastgoedportefeuille
- Nota Sportaccomodaties en Financiën
- Nota Bewegingsruimte
- Team Breda Uitvoeringsprogramma 2017-2022

Kerncijfers

	Aantal m2 bvo	Aantal gebouwen
Afvalservice	6.117	20
Afdeling Werk	21.593	4
Bibliotheken/Nieuwe Veste	12.767	4
Binnensport	32.045	20
Brandweer	9.394	4
Buitensport	6.135	24
Cultureel erfgoed	2.950	5
Cultuur (museum, theater, atelierruimten)	12.012	7
Diversen	36.881	14
Kinderopvang	2.664	5
Maatschappelijke opvang	6.718	3
MFA's/Bredescholen	25.784	6
Onderwijs/educatief overig	2.728	9
Stadskantoren/gemeentehuis	36.336	4
Uitvoering (District)sposten	7.632	7
Wijkcentra	8.358	12
Wijkzaken (Speeltuinen/zwemplassen)	340	12
Zwembad/ijsbaan	25.514	4
	255.968	164

BEHEER EN ONDERHOUD VOERTUIGEN

De voertuigen die we aanschaffen, zijn zo duurzaam mogelijk. Elektrische varianten en/of andere technieken zijn echter nog niet voor alle werkzaamheden beschikbaar. We stappen over zodra dit technisch en financieel mogelijk is en de huidige voertuigen zijn afgeschreven. Tot die tijd gebruiken we voor die werkzaamheden de meest milieuvriendelijke diesels.

Eind 2019 hebben we het 'Convenant duurzame voertuigen en brandstoffen in de reinigungsbranche' ondertekend. Daarmee committeren we ons aan de aanschaf van emissievrije reinigungsvoertuigen vanaf 1 januari 2030 of zo veel eerder als mogelijk is. Dit convenant heeft betrekking op al onze reinigungsvoertuigen, zoals inzamelvoertuigen, veegmachines en afvalbakkenwagens. Daarnaast hebben we beleid vastgesteld om vanaf 2026 zo duurzaam mogelijk in te kopen, minimaal voor

50%. Uitdagingen zijn de huidige netwerkcongestie en de beperkte aansluitingen en energiecontracten, en de aanbesteding en aanschaf van laadinfrastructuur.

Het gemeentelijke wagenpark bestaat uit twee categorieën: zwaar (boven de 3500 kg) en licht (onder de 3500 kg). In totaal hebben we 289 voertuigen en ongeveer 4400 stuks licht materieel, zoals ladders en bladblazers. De voertuigen zijn verdeeld naar type brandstof:

- 2 waterstofvoertuigen
- 39 volledig elektrische voertuigen, waarvan 38 in de categorie licht
- 4 CNG/benzinevoertuigen
- 215 dieselveertuigen, waarvan 19 vrachtwagens met elektrische opbouw
- 9 vol hybride voertuigen
- 20 benzinevoertuigen

Onderhoud en vervanging

Jaarlijks voeren we een onderhoudsprogramma uit aan de hand van de technische staat van de voertuigen. We hebben een achterstand bij de vervangingsinvesteringen. Dat leidt ertoe dat het moeilijker is om onze voertuigen tegen acceptabele kosten te laten rijden. Dit komt onder meer door hogere onderhouds- en reparatiekosten.

Verduurzaming wagen- en machinepark

We willen blijven voldoen aan de normen voor luchtkwaliteit en de landelijke milieueisen. Op het moment van afroep kijken we onder andere naar de beschikbaarheid en toepasbaarheid van hybride, low-emissie en elektrische voertuigen, en houden we rekening met de duurzaamheidscriteria van het ministerie van IenW. Ook handelen we naar de ambities van het convenant 'Duurzame voertuigen en brandstoffen in de reinigingsbranche'.

In 2023 heeft de gemeenteraad een krediet beschikbaar gesteld voor de aanschaf van 11 afvalinzamelvoertuigen. Daarmee schaffen we 4 elektrische en 7 Euro-6-vrachtwagens aan.

Laadinfrastructuur

Om te kunnen elektrificeren, hebben we een laadinfrastructuur nodig. In 2024 schrijven we een aanbesteding uit voor de laadinfrastructuur voor het lichte en het zware materieel. Op dit moment hebben wij 9 laadpalen (dubbele uitvoering): 2 op de Slingerweg, 4 bij het stadskantoor en daarnaast bij elke districtspost 1. Een eerste voorzichtige schatting laat zien dat we in totaal zo'n 150 laadpalen nodig hebben als ons hele wagenpark op termijn elektrisch zou worden.

Financiën

De jaarlijkse vaste kosten voor onderhoud, brandstof, afschrijving, rente en verzekering zijn zo'n € 6,9 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Wagenpark	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Exploitatie	5.932	4.850	6.082
Kapitaallasten Voertuigen	1.884	2.001	1.983
Totaal exploitatie	7.816	6.851	8.065

Strategisch investeringsplan	Realisatie 2022	Begroting 2023 na wijziging	Totaal beschikbaar krediet	Realisatie 2023
Wagenpark	597	4.594	10.444	2.819

Paragraaf Verbonden partijen

INLEIDING

Een verbonden partij is een rechtspersoon buiten de eigen organisatie, waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Het is een van de manieren waarop de gemeente haar taken uit kan (laten) voeren. Verbonden partijen zijn in elk geval alle gemeenschappelijke regelingen met rechtspersoonlijkheid waarin de gemeente deelneemt en alle NV's en BV's waarvan de gemeente aandeelhouder is.

Verbonden partijen leveren soms bestuurlijk complexe verhoudingen op, omdat de gemeente bestuurder én klant is. Bovendien nemen meestal meerdere partijen deel aan de verbonden partij. De gemeente Breda is dan niet de enige bestuurder en niet de enige klant. Zij moet haar bestuurlijke doelen en wensen afstemmen met de andere deelnemers. Dit maakt de aansturing soms complex.

Voordelen van verbonden partijen zijn de grotere schaal en de regionale aanpak van een onderwerp. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) nemen we sinds de begroting 2017 informatie over een verbonden partij op bij het programma waaraan die partij bijdraagt. In deze paragraaf ziet u het totaaloverzicht van de verbonden partijen.

Naast de verbonden partijen in deze paragraaf, neemt de gemeente Breda ook deel in de gemeenschappelijke regelingen 'Beschermd wonen regio Breda' en 'Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Meldpunt Crisiszorg West-Brabant'. Dit zijn zogenoemde centrumregelingen en dus géén aparte rechtspersonen. Daarom vallen ze niet onder de definitie van een verbonden partij volgens het BBV. Daarnaast is de gemeente ook lid van de 'Vereniging van Contractanten Afvalsturing Brabant'. Dit is ook geen verbonden partij volgens het BBV, omdat de gemeente hierin geen financieel risico loopt.

VISIE EN BELEID

Een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) per 1 juli 2022 zorgt onder meer voor een betere positie voor gemeenteraadsleden, een meer actieve informatieplicht aan de gemeenteraad, een versterkte controlerende rol voor de gemeenteraad en verankering van de burgerparticipatie. Dit wordt doorvertaald in de nieuwe gemeenschappelijke regelingen welke uiterlijk 1 juli 2024 door het college moeten zijn vastgesteld.

Voor West-Brabant is een vernieuwde nota Verbonden Partijen opgesteld met een werkingsduur van 1 mei 2024 tot 1 mei 2028. De nota ligt in lijn met de nieuwe Wgr en de aanbevelingen bij de evaluatie van de eerdere nota. Hierbij hebben we de financiële beleidsregels voor de gemeenschappelijke regelingen zo veel mogelijk geharmoniseerd. Bij het actualiseren van de nota is rekening gehouden met de zienswijze van de gemeente Breda. Ook wordt specifiek aandacht besteed aan de verschillende soorten verbonden partijen: publiekrechtelijke samenwerkingen, privaatrechtelijke samenwerkingen en overige samenwerkingen. Het niveau waarop de gemeenteraden betrokken zijn, kan variëren en is afhankelijk van het type verbonden partij.

DE VERBONDEN PARTIJEN

Voor een uitgebreidere toelichting over de inhoudelijke activiteiten van de hieronder genoemde verbonden partijen verwijzen wij u graag naar het onderdeel verbonden partijen bij de betreffende programma's.

Totaalbeeld verbonden partijen

Bedragen x € 1.000

Naam verbonden partijen	Soort verbonden partij	Verbonden partij	Bijdrage aan Breda	Bijdrage van Breda
GR GGD West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		
GR Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Brabant Midden-West-Noord	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		
GR programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		1.096
BV Neovita	Vennootschappen en coöperaties	Vitaal en Sociaal Breda		
GR Regio West Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Ondernemend Breda		1.694
NV Bredase Investeringsmaatschappij (NV BrIM)	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		
BV REWIN West-Brabant	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		
NV Chassétheater beheer	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		
NV Stadsherstel Breda	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		
BV BrabantRing	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		
Belgisch Nederlands Grensoverleg	Overige verbonden partijen	Ondernemend Breda		
GR Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4	Gemeenschappelijke regeling	Duurzaam wonen in Breda		
GR Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		
GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		
GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		11.940
Midwaste	Vennootschappen en coöperaties	Basis op Orde in Breda		
Zorg-en Veiligheidshuis Breda	Overige verbonden partijen	Basis op Orde in Breda		
GR Belastingssamenwerking West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Organisatie en financiën in Breda		3.977
NV Enexis Holding (inclusief overige NV's/BV's) (belang 0,016 %)	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda		26
NV Brabant Water	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda		
NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda		644

Voor een uitgebreidere toelichting over de inhoudelijke activiteiten van de hieronder genoemde verbonden partijen verwijzen wij u graag naar het onderdeel verbonden partijen bij de betreffende programma's.

GR GGD WEST BRABANT

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website GGD West-Brabant:	GGD West-Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Arnoud van Vliet
Belang Breda in verbonden partij in %:	23,3 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De GGD heeft het afgelopen jaar een flinke stap vooruitgezet voor wat betreft informatieveiligheid, dit is een steeds belangrijker wordend risico waar dus op geanticipeerd wordt. Verder kon door de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt een aantal vacatures moeilijk ingevuld worden. Een en ander laat zien dat externe factoren van invloed zijn op ons werk en op de publieke gezondheid en veiligheid. We moeten ons continu bewust blijven van de kwetsbaarheid van onze samenleving en de GGD als crisisorganisatie verder ontwikkelen.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	5.010	4.806	-
Eigen vermogen	6.704	5.400	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	11.701	10.000	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	437	-67	Niet beschikbaar
Ratio weerstandsvermogen	1,05	0,90	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	2	10	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	35	25	Niet beschikbaar

GR REGIONALE AMBULANCE VOORZIENING BRABANT MIDDEN-WEST-NOORD (RAV)

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website Regionale Ambulancevoorziening:	Regionale Ambulancevoorziening
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Arnoud van Vliet
Belang Breda in verbonden partij in %:	2,4 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De vergunningverlening en financiering van de ambulancezorg blijft lopen via de zorgverzekeraars. Dit betekent geen financieel risico voor de gemeente.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	14.293	14.260	15.119
Vreemd vermogen	29.564	36.566	27.435
Resultaat voor bestemming	221	92	900
Weerstandsvermogen	14.293	14.260	15.119
Netto schuldquote in %	n.b.	9,4	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	32,6	28,1	36

GR PROGRAMMA SCHOOLVERZUIM EN VOORTIJDIG SCHOOLVERLATEN

Vitaal en Sociaal Breda	Opgroeien
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	45,7%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Deelnemende gemeenten staan financieel garant voor de uitvoerende (werk)organisatie RBL. Gemeente Breda heeft een verantwoordelijkheid voor een aanzienlijk aandeel in de begroting van 28% voor taken op niveau 1 en voor 56% voor taken op niveau 2. Het RBL is zelf beperkt risicodragend voor bedrijfsvoering. Er is geen sprake van eigen vermogen (solvabiliteit is 0%), geen langlopende schulden en kortlopende schulden worden gefinancierd met de gemeentelijke bijdragen. Lasten en baten zijn structureel van aard.

De volgende risico's zijn in beeld:

- Vaste formatie op programma middelen. Vanuit RBL zijn 5 vaste medewerkers werkzaam voor het regionale programma VSV. Iedere 4 jaar wordt een nieuw programma vastgesteld. In 2025 start een nieuw programma. Op dit moment zijn kaders en reikwijdte van het nieuwe programma nog niet bekend. Dit hangt samen met het van kracht worden van de nieuwe wet "van school naar duurzaam werk". Het RBL loopt een klein risico dat het VSV programma onvoldoende toereikend is om de loonkosten van medewerkers te dekken.
- Uittreding gemeenten. Gemeente Baarle-Nassau heeft aangegeven te onderzoeken of zij de overstap gaan maken naar de regio Tilburg voor de uitvoering van de leerplichttaken.
- Verandering van niveau. De 2a gemeenten hebben aangegeven dat zij willen afschalen naar niveau 1. RBL zet 1,07 FTE vaste formatie in voor deze uitvoering. Financiële en personele implicaties moeten nog worden uitgewerkt.
- Doorontwikkeling RBL. Met een omslag in werkwijze en aansturing van de leerplichtambtenaren zorgen we voor voldoende kwaliteits- en capaciteitsborging en stellen we RBL in staat om toereikend uitgerust te zijn voor deze taken. Hiervoor dienen de gemeentelijke bijdragen en de benodigde inzet bij RBL om de wettelijke taken uit te kunnen voeren herzien te worden.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	878	786	1.096
Eigen vermogen	-234	0	0
Vreemd vermogen	885	750	2.140
Resultaat voor bestemming	-234	0	-61
Ratio weerstandsvermogen	Geen	Geen	Geen
Netto schuldquote in %	-10,1	0,0	0,0
Solvabiliteit in %	-26,4	0,0	0,0

BV NEOVITA

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leren, ontwikkelen en werken
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Omdat Neovita een vast percentage op de loonsom ontvangt, is er nauwelijks sprake van risico's. Voor het risico van hogere loonkosten door een nieuwe cao voor de doelgroep (Aan de Slag) is al eerder een voorziening gevormd. Deze is onderdeel van de doorbelaste loonkosten en komt niet ten laste van het resultaat van Neovita.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	895	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	1.905	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	-47	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandvermogen	895	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	-17,0	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	31,2	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

GR REGIO WEST-BRABANT

Ondernemend Breda	Verbindend bestuur
Website RWB:	Regio West Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Jeroen Bruijns
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg – van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	26,04 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Afhankelijkheid van (vaak personele) inzet van gemeenten bepaalt de slagingskans van regionale projecten.
- Uiteenlopende zienswijzen over commitment vanuit gemeenten Regio West-Brabant zorgen dat basisfinanciering van de gemeenschappelijke regeling onder (toenemende) druk staat.
- Een groot deel van de inkomsten bij de RWB komt van subsidies. Als mogelijkheden tot subsidies verminderen heeft dit financiële consequenties.
- Om aan subsidie-eisen te voldoen worden er activiteiten verricht. Er wordt rekening gehouden met het voorlopig toegekende bedrag. Er bestaat een kans dat de subsidieverstrekker aan het eind van het project het bedrag lager vaststelt.
- Risico dat nieuw contract voor kleinschalig collectief vervoer niet tijdig wordt afgesloten.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	4.789	5.399	1.694
Eigen vermogen	1.128	722	1.580
Vreemd vermogen	6.399	7.669	6.420

Resultaat voor bestemming	275	-32	878
Ratio weerstandsvermogen	1,0	0,0	1,0
Netto schuldquote in %	-4,7	-2,9	-5,8
Solvabiliteit in %	15,0	8,6	20,0

NV BREDASE INVESTERINGSMAASCHAPPIJ (NV BRIM)

Ondernemend Breda	Stimuleren economische ontwikkeling
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	100%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	2.190	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	5	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	-10	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	2.190	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	nvt	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	99,7	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

BV REWIN WEST-BRABANT

Ondernemend Breda	Stimuleren economische ontwikkeling
Website BV Rewin West-Brabant:	Rewin
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg – van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	10,30 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

NV CHASSÉTHEATER BEHEER

Ondernemend Breda	Dynamische stad
Website Chassé:	Chassé Theater
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De coronacrisis, een kostencrisis en een energiecrisis hebben het Chassé Theater voor grote uitdagingen gesteld. Daarbovenop komen er in de nabije toekomst kosten met betrekking tot onderhoud pand en installaties. Het bijna dertig jaar oude gebouw is op een aantal punten toe aan omvangrijke vervangingen en investeringen. Samen met het Theater zal hiervoor een plan worden uitgewerkt.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

NV STADSHERSTEL BREDA

Ondernemend Breda	Thema Dynamische stad
Website Stadsherstel:	Stadsherstel Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg - van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	13,05 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- In het Klapkot is nog steeds sprake van leegstand. Er zijn plannen om het Klapkot te koppelen aan de café de Huiskamer. De koppeling van deze twee monumenten is positief beoordeeld door de gemeente middels een initiatiefplan, maar er is nog geen vergunning voor aangevraagd. Omdat de brouwerij De Oranjeboom de huurder van NV Stadsherstel Breda is, is er geen sprake van inkomstenderving.
- Stadsherstel voert een haalbaarheidsstudie uit naar een nieuwe locatie. Indien deze haalbaar blijkt zal stadsherstel dit met vreemd vermogen moeten financieren. Mogelijk kan de gemeente hier een rol in spelen.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	2.821	Niet beschikbaar	2.962
Vreemd vermogen	5.169	Niet beschikbaar	5.098

Resultaat voor bestemming	127	Niet beschikbaar	141
Weerstandvermogen	2.821	Niet beschikbaar	2.962
Netto schuldquote in %	780,3	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	35,3	Niet beschikbaar	36,7

BV BRABANTRING

Ondernemend Breda	Stimuleren economische ontwikkeling
Website BrabantRing:	BrabantRing
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg-van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	5,2%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Brabant Ring BV is een samenwerking tussen de provincie Noord Brabant, een aantal gemeenten en de private partij BRE EFX. Partijen werken nog aan het finaliseren van de juridische vormgeving van de samenwerking. Het is van belang dat daar goede duurzame afspraken over worden gemaakt. Tegelijkertijd is het van belang dat Brabant Ring BV spoedig aanvangt met haar zakelijke activiteiten.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	0
Eigen vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	752
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	454
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandvermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	752
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	62,4

BELGISCH NEDERLANDS GRENDOVERLEG

Ondernemend Breda	Verbindend bestuur
Website Benego:	Benego
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	9,53 %
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partij

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de continuïteit van het grensgemeenten-netwerk is bestuurlijk draagvlak essentieel.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	0	4	0
Eigen vermogen	204	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	0	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	16	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

Weerstandsvermogen	204	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	nvt	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	100	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

GR SCHADEVERGOEDINGSSCHAP HSL-ZUID, A16 EN A4

Duurzaam wonen in Breda	Bereikbaar Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Daan Quaars tot 1 oktober 2023. Boaz Adank na 1 oktober 2023.
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	0%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Ratio weerstandsvermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

GR NAZORG GESLOTEN STORTPLAATSEN BAVEL-DORST EN ZEVENBERGEN

Basis op Orde in Breda	Beheer van de openbare ruimte
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	n.v.t.
Belang Breda in verbonden partij in %:	39,84 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Tot 2026 is de deelnemersbijdrage redelijk zeker. De rekenrente blijft tot en met 2029 gehandhaafd op 5,06%.

Lopende risico's:

Een herziening van het juridisch kader (Leemtetwet).

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	354	350	0
Eigen vermogen	1.003	998	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	26.126	25.018	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	8	0	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	1.003	998	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	-2.619,0	-2.423,8	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	3,7	3,84	Niet beschikbaar

GR OMGEVINGSDIENST MIDDEN- EN WEST-BRABANT

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website OMWB:	OMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	7 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De Omgevingswet heeft impact op de manier van werken, de cultuur, de juridische basis en het technisch instrumentarium. Hierdoor ontstaan mogelijk hogere kosten.
- De organisatie maakt een transitie door, waardoor individuele medewerkers mogelijk niet (meer) aan de eisen voldoen.
- Door corona bestaat de kans op productieverlies en/of minder opdrachten, afhankelijk van de ontwikkelingen van het virus in de toekomst.
- Er is op de arbeidsmarkt een tekort aan (goed opgeleid) personeel. Daarnaast zorgt het opleiden van trainees en net afgestudeerden door OMWB-personeel voor een lager aantal declarabele uren.
- Een gevolg van de Russische invasie in Oekraïne is dat de prijzen van olie, gas en bepaalde grondstoffen aanzienlijk zijn gestegen. Dit kan impact hebben op het toekomstige kostenniveau van de OMWB. Een kwantificatie hiervan is op dit moment (nog) niet mogelijk.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	1.932	2.020	Niet beschikbaar
Eigen vermogen	3.614	2.829	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	4.060	3.004	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	583	0	Niet beschikbaar
Ratio weerstandsvermogen	1,1	1,01	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	-7,7	-4,7	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	47,1	48,5	Niet beschikbaar

GR VEILIGHEIDSREGIO MIDDEN- EN WEST-BRABANT

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website VrMWB:	VRMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	16,44 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Net als voorgaande jaren blijft het voor de brandweer een uitdaging om in deze tijd voldoende brandweervrijwilligers te vinden en te binden. Ook veranderingen ten aanzien van wet- en regelgeving werken hierop door.
- De stijging van prijzen, zeker v.w.b. energie en beheer en onderhoud, zien we ook terug in de rapportages en begroting (swijzigingen) van de Veiligheidsregio, een gemeenschappelijke regeling met logischerwijs veel personeel, voertuigen, materieel en vastgoed.
- Incidenten door weerextremen en uitval van nutsvoorzieningen zullen de komende jaren ook effect hebben op de hulpvraag richting de brandweer en veiligheidsregio organisatie, naast haar 'klassieke' aandachtsgebieden.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	11.741	12.275	11.940
Eigen vermogen	16.476	5.276	6.724
Vreemd vermogen	50.475	55.277	57.375
Resultaat voor bestemming	941	-383	801
Ratio weerstandsvermogen	0,26	0,32	0,28
Netto schuldquote in %	40,0	50,0	48,0
Solvabiliteit in %	25,0	9,0	10,0

MIDWASTE

Basis op Orde in Breda	Beheer van de openbare ruimte
Website Midwaste:	Midwaste
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	7,7 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Prijzen, debiteuren en de beschikbare verwerkingscapaciteit
- Prijsrisico's zijn het grootst in markten die beheerst worden door wereldmarktprijzen, zoals bij papier

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	75	0	-
Eigen vermogen	1.776	Niet beschikbaar	1.781
Vreemd vermogen	37.332	Niet beschikbaar	11.261
Resultaat voor bestemming	76	Niet beschikbaar	5
Weerstandsvermogen	1.776	Niet beschikbaar	1.781
Netto schuldquote in %	-1,5	Niet beschikbaar	n.b.
Solvabiliteit in %	4,5	Niet beschikbaar	13,7

ZORG- EN VEILIGHEIDSHUIS BREDA

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website Zorg- en Veiligheidshuis Breda:	ZVH
Verantwoordelijk bestuurder:	Boaz Adank
Bestuurlijk vervanger:	Arjen van Drunen
Belang Breda in verbonden partij in %:	54,93%
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partijen

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het personeel van het ZVH is in dienst bij de gemeente Breda. Daar ligt ook deels het financiële risico. Dit is voor ziekte en arbeidsongeschiktheid over de deelnemers verdeeld met een convenant. Dit verlaagt het risico van de gemeente Breda. Daarnaast heeft de beëindiging van de samenwerking (per 1 januari 2023) door de gemeenten Alphen-Chaam en Baarle-Nassau tot gevolg dat de bijdrage van de overige deelnemende gemeenten stijgt.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2022
Financiële bijdrage	207	315	0
Eigen vermogen	403	457	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	678	425	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	-63	-81	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	403	457	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	-39,3	-48,93	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	37,3	51,81	Niet beschikbaar

GR BELASTINGSAMENWERKING WEST-BRABANT

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website BWB:	BWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg - van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	20,4% van de bijdragen aan de BWB is voor rekening van Breda
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De BWB heeft significant minder bezwaren toegekend in 2023, onzeker is of de NCNP-bureaus als gevolg hiervan meer in beroep zullen gaan. Het (budgettaire) effect hiervan in 2024 is niet met zekerheid vast te stellen, ook omdat het aantal bezwaren in 2024 mogelijk kan dalen. Het berekend risico is € 132.500.
- De economie zorgt voor krapte op de arbeidsmarkt. Dat maakt het moeilijker en vraagt meer tijd om cruciale functies in te vullen. Er is een berekend risico van € 40.000.
- Uitvoering van de AVG is extra risicogevoelig voor een data gestuurde organisatie als de BWB. Ondanks maatregelen blijft het risico aanwezig van bijvoorbeeld een datalek. Het berekende risico is € 56.250.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	3.717	4.534	3.977
Eigen vermogen	744	0	1.351
Vreemd vermogen	5.998	4.868	5.829
Resultaat voor bestemming	744	0	1.351
Weerstandsvermogen	75	0,0	80
Netto schuldquote in %	1,7	6,6	-4,0
Solvabiliteit in %	11,0	0,0	18,8

NV ENEXIS HOLDING (INCLUSIEF OVERIGE NV'S/BV'S)

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website Enexis:	Enexis
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns

Belang Breda in verbonden partij in %:	0,016 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Tekort aan netwerkcapaciteit voor energietransitie.
- Effecten energietransitie en reguleringsmethodiek op de financiële positie.
- Ongeautoriseerd gebruik van data en/of systemen.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	16	Niet beschikbaar	26
Eigen vermogen	5.441.000	Niet beschikbaar	5.320.000
Vreemd vermogen	4.907.000	Niet beschikbaar	5.140.000
Resultaat voor bestemming	1.300.000	Niet beschikbaar	72.000
Weerstandsvermogen	5.441.000	Niet beschikbaar	5.320.000
Netto schuldquote in %	nvt	Niet beschikbaar	nvt
Solvabiliteit in %	52,58	Niet beschikbaar	50,86

NV BRABANT WATER

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website Brabant Water:	Brabant water
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	8,6 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Veranderende klimatologische omstandigheden
- Kwaliteit van het grondwater
- Veroudering van het netwerk
- Informatie- en fysieke beveiliging

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	0	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Eigen vermogen	690.022	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	575.801	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	9.896	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	690.022	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	nvt	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	54,5	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar

NV BANK NEDERLANDSE GEMEENTEN (BNG BANK)

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website BNG:	BNG
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg -van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,46 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Debiteurenrisico
- ICT
- Toenemende regelgeving en impact op organisatie

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022	Begroting 2023	Jaarrekening 2023
Financiële bijdrage	587	Niet beschikbaar	644
Eigen vermogen	4.615.000	Niet beschikbaar	4.721.000
Vreemd vermogen	107.459.000	Niet beschikbaar	110.819.000
Resultaat voor bestemming	300.000	Niet beschikbaar	254.000
Weerstandsvermogen	4.615.000	Niet beschikbaar	4.721.000
Netto schuldquote in %	nvt	Niet beschikbaar	nvt
Solvabiliteit in %	4,1	Niet beschikbaar	4,1

Paragraaf Financiering

TREASURYFUNCTIE: TAKEN EN BELEID

Treasury zorgt voor de financiering, het cashmanagement en het renterisicobeheer binnen de gemeente Breda. Het doel is om vreemd vermogen aan te trekken tegen zo laag mogelijke kosten en om de organisatie te beschermen tegen ongewenste financiële risico's. Ons financieringsbeleid schrijft voor dat we maximaal financieren met kortlopende leningen. Het rentetarief op kortlopende leningen (geldmarkt) is bijna altijd lager dan op langlopende leningen (kapitaalmarkt). We volgen de wettelijke kaders voor het renterisicobeheer (kasgeldlimiet en renterisiconorm). Deze staan in de Wet financiering decentrale overheden (FIDO).

De commissie BBV heeft in 2023 de rentenotitie 2023 gepubliceerd. De belangrijkste wijziging betreft de rentetoerekening aan de grondexploitaties. Vanaf 2016 was de rentetoerekening gebaseerd op het gemiddelde rentepercentage over het vreemde vermogen. Dit in verband met de invoering van de vennootschapsbelasting voor grondexploitaties. Vanaf 2025 kan de rentetoerekening aan de grondexploitaties ook via de renteomslag plaatsvinden. De werkelijke rentelast wordt via het renteomslagpercentage verdeeld over de investeringen. Dit percentage was voor 2023 0,75%.

RENTEONTWIKKELING

Door de oorlog in Oekraïne en de stijgende energieprijzen die daarmee samenhangen, is de inflatie in 2022 tot ruim 14% gestegen. Richting het einde van het jaar zakte die weer onder de 10%. De ECB en andere centrale banken hebben de rente verhoogd om de inflatie te bestrijden. De beleidsrente van de ECB (herfinancieringsrente) is in meerdere stappen verhoogd van 0% naar 2,5%. In 2023 heeft de ECB de beleidsrente in 6 stappen verder opgehoogd naar 4,5%. Op de geld- en kapitaalmarkt zijn de rentetarieven dan ook fors gestegen. De 3-maands Euribor-rente is in de loop van 2022 van -0,5% naar 2% opgelopen en in 2023 verder gestegen tot bijna 4%. Op de kapitaalmarkt fluctueerde de 10-jaars benchmarkrente in 2023 tussen de 2,91 % en 3,99%.

FINANCIERINGSBELEID

In 2023 was onze financieringsbehoefte zeer beperkt, mede door de ontvangst van subsidies die pas in latere jaren worden uitgegeven. In de eerste helft van 2022 zijn enkele kasgeldleningen afgesloten (tarief: -0,48%), maar na mei had de gemeente een overschot aan liquide middelen. In 2022 en ook in 2023 hebben we daarom geen langlopende leningen aangetrokken. Het overschot aan liquide middelen is uitgezet bij de schatkist van het Rijk conform de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden. De vergoeding op de schatkistrekening was in 2022 tot medio september 0%, waarna de tarieven zijn opgelopen.

De gemeentelijke langlopende leningenportefeuille (opgenomen geldleningen) bestaat uit 2 deelportefeuilles. Een deel van de opgenomen geldleningen is bedoeld voor de financiering van gemeentelijke investeringen. Een ander deel is doorgeleend aan Bredase woningcorporaties. De aflossingen op deze leningen bedroegen respectievelijk € 21,7 miljoen en € 2,3 miljoen. De omvang van beide portefeuilles daalde van € 401 miljoen naar € 377 miljoen (eind 2023).

De opgenomen leningen voor de woningbouw dateren uit het verleden en zijn onder dezelfde condities doorgeleend aan de woningcorporaties. Dit deel van de portefeuille neemt jaarlijks af door reguliere aflossingen. De gemiddelde rente blijft hoog, omdat leningen uit het verleden hogere rentetarieven hebben. Deze deelportefeuille nam in omvang af met € 2,5 miljoen tot € 47,6 miljoen.

In onderstaande tabel ziet u de ontwikkeling van de opgenomen en uitgegeven geldleningen.

Portefeuille langlopende leningen (> 1 jaar)	Restant hoofdsom 1-1-2023	Gem. rente	Nieuw opgenomen/ uitgegeven leningen	Aflossingen op leningen	Restant hoofdsom 31-12-2023	Gem. rente	Mutaties
Opgenomen leningen tbv Gem. Breda	351.385.016		0	21.740.899	329.644.117	1,76%	- 21.740.899
Opgenomen leningen tbv woningbouw	49.838.518		0	2.188.154	47.650.364	3,31%	-2.188.154
Totaal opgenomen langlopende leningen	401.223.534		0	23.929.053	377.294.481	1,95%	- 23.929.053
Uitgegeven leningen tbv derden	89.322.929		65.000	3.323.996	86.063.933	3,36%	-3.258.996
Uitgegeven leningen tbv woningbouw	50.141.114			2.490.750	47.650.364	3,30%	-2.490.750
Totaal uitgegeven langlopende leningen	139.464.043		65.000	5.814.746	133.714.297	3,34%	-5.749.746
Netto langlopende schuld (totaal opg. - uitg. leningen)	261.759.491		-65.000	18.114.307	243.580.184		- 18.179.307
Portefeuille kortlopende leningen (< 1 jaar)	0		pm	pm	0		0
Totaal kortlopende en netto langlopende schuld	261.759.491				243.580.184		- 18.179.307

VERSTREKTE GELDLeningen EN GARANTIES

De gemeente Breda had eind 2023 een totaal aan verstrekte geldleningen van € 133,7 miljoen. Het overgrote deel hiervan is voor:

- BreedSaam: € 67,6 miljoen (€ 69,8 miljoen)
- de woningbouwcorporaties: € 47,6 miljoen (€ 49,8 miljoen)
- Chassé Theater Beheer NV: € 12,1 miljoen (€ 12,8 miljoen)

De kredietrisico's op deze leningen zijn minimaal. De leningen aan de woningbouwcorporaties zijn gegarandeerd door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Bij de overige leningen hebben we bijna overal hypothecaire zekerheid verkregen. Op alle leningen is regulier afgelost.

De omvang van direct verleende garanties aan rechtspersonen is € 90,2 miljoen. Bijna overal hebben we hypothecaire zekerheid verkregen. Er is regulier afgelost op gegarandeerde leningen.

De gemeente is achtervang bij 2 waarborgfondsen: WSW en Waarborgfonds Eigen Woningen. We staan indirect garant voor de leningen die het waarborgfonds garandeert. De gemeente wordt aangesproken als het waarborgfonds niet aan haar verplichtingen kan voldoen. De zekerheidsstructuur en de financiële positie van deze waarborgfondsen zijn goed. Daardoor loopt de gemeente weinig risico. De omvang van de uitstaande leningen waarvoor we garant staan bij het WSW nam toe met bijna € 20 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Borgstellingen of garantstellingen aan natuurlijke- en rechtspersonen	Oorspronkelijke hoofdsom	31-12-2022	31-12-2023
Waarborgfonds sociale woningbouw	747.725	583.778	603.079
Gegarandeerde geldleningen voor het verkrijgen/ verbeteren van woningen	493	145	148
Overige gegarandeerde leningen	110.424	93.136	90.247
Totaalbedrag waartoe aan natuurlijke- en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt	858.642	677.059	693.474

RENTERISICOBEBEHEER

Renterisico is het risico dat de rentelast van een gemeente ineens fors stijgt. Dit kan gebeuren als veel lopende schulden vervallen en opnieuw gefinancierd moeten worden tegen een fors hogere rente. De wetgever stelt daarom een grens aan het maximale jaarlijkse renterisico voor een gemeente (Wet Financiering Decentrale Overheden). Deze grens bestaat uit de kasgeldlimiet (norm voor leningen < 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen > 1 jaar). Deze 2 normen bepalen onze speelruimte om verantwoord en goedkoop te financieren. Beide normen zijn gekoppeld aan (een percentage van) de omvang van de begroting.

KASGELDLIMIET

Met de kasgeldlimiet voorkomt het Rijk dat een gemeente te veel financiert met kortlopende leningen (met een looptijd < 1 jaar) en zo te veel renterisico loopt. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van de totale begrotingsomvang en maximeert de omvang van de opgenomen kortlopende geldleningen. Breda mocht in 2023 gemiddeld niet meer dan € 64 miljoen aan kortlopende geldmiddelen aantrekken.

Omdat de inkomsten en uitgaven in de tijd niet altijd gelijk lopen, mag een gemeente de kasgeldlimiet 2 aaneengesloten kwartalen overschrijden. Daarna moet de omvang van de kortlopende leningen weer onder de kasgeldlimiet komen, bijvoorbeeld door kortlopende leningen om te zetten naar langlopende leningen. De tabel hieronder laat zien dat de kasgeldlimiet in 2023 geen enkel kwartaal is overschreden.

Bedragen x € 1 miljoen

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Omvang begroting per 1 januari 2023 - de grondslag	755	755	755	755
Toegestane kasgeldlimiet:				
- in % van de grondslag	8,5%	8,50%	8,50%	8,50%
- omvang kasgeldlimiet	64	64	64	64
Toets kasgeldlimiet:				
Gemiddeld overschot vlottende middelen	1			
Gemiddeld opgenomen vlottende schuld		18	11	0
Toegestane kasgeldlimiet	64	64	64	64
Onderschrijding (+) / overschrijding (-) van kasgeldlimiet	65	46	53	64

RENTERISICONORM

De renterisiconorm voorkomt dat een te groot deel van de totale gemeentelijke schuld (met een looptijd > 1 jaar) in eenzelfde jaar vervalt en opnieuw gefinancierd moet worden tegen een mogelijk fors hogere rente. Het Rijk stelt de renterisiconorm op 20% van de gemeentelijke begroting. Dat dwingt een spreiding van minimaal 5 jaar af van de schuld in de vervalkalender. Breda mocht in 2023 maximaal € 151 miljoen aan langlopende schulden opnieuw financieren en/of aan een renteherziening onderhevig laten zijn.

De tabel laat zien dat we in 2023, net als in eerdere jaren, voldeden aan de norm. De gemeentelijke schuldportefeuille heeft een gemiddeld lange looptijd. Daardoor zijn de jaarlijkse aflossingsbedragen relatief laag en overschrijden we de renterisiconorm niet. De schuldportefeuille

heeft genoeg spreiding om het renterisico te beperken. In Breda is de netto-rentelast minder dan 0,5% van de begroting.

Bedragen x € 1 miljoen

	2020	2021	2022	2023
Begrotingsomvang	595	688	722	755
Renterisiconorm (20% van de begroting)	119	138	144	151
Aflossingen op de vaste schuld	69	28	28	24
Ruimte (+) onder risiconorm	50	110	117	127

SCHATKISTBANKIEREN

Sinds eind 2013 is schatkistbankieren verplicht voor decentrale overheden. Gemeenten mogen niet meer beleggen, maar moeten overtollige middelen bij de schatkist afstorten. Een drempelbedrag is vrijgesteld om het dagelijkse betalingsverkeer niet te verstoren. De drempelwaarde is per 1 juli 2021 gewijzigd naar 2% van de begroting (tot € 500 miljoen) plus 0,2% van het meerdere. Voor Breda is de drempel € 10,4 miljoen.

De gemeente heeft geen structurele overtollige middelen en stort tijdelijke overschotten dagelijks af. Dat gebeurt automatisch als het saldo van de gemeentelijke rekeningenstructuur bij de BNG Bank positief is. Het drempelbedrag is in 2023 in geen van de kwartalen overschreden.

Bedragen x € 1.000

Berekening en benutting drempelbedrag schatkistbankieren	Drempel	Drempel	Drempel	Drempel
Drempelbedrag 2022 is 2% van Begroting over eerste € 500M + 0,2 % over het meerdere.	10.444	10.444	10.444	10.444
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	709	144	168	132
Ruimte onder het drempelbedrag	9.735	10.300	10.276	10.312
Overschrijding van het drempelbedrag	0	0	0	0

TREASURYRESULTAAT

Het treasuryresultaat is het verschil tussen de netto rentelast en de doorbelasting daarvan naar de taakvelden en grondexploitaties. Het resultaat in 2023 komt uit op € -235.787. Dat is ruim € 340.000 meer dan we hadden geraamd bij de begroting. Het verschil bestaat vooral uit een hogere rentetoerekening aan de activa en kleinere afwijkingen op de overige kosten- en opbrengstenposten.

Werkelijke rentelasten en -baten	Jaarrekening 2022 rente %	Jaarrekening 2022 bedrag	Begroting 2023 rente %	Begroting 2023 bedrag	Jaarrekening 2023 rente %	Jaarrekening 2023 bedrag
Rente vaste schulden: OG-gemeente	1,70%	5.998.683	1,79%	5.997.689	1,70%	5.958.225
Rente vaste schulden: OG-woningbouw	3,31%	1.888.767	3,10%	1.673.334	3,26%	1.614.457
Rente nieuwe langlopende schulden (2021/2022)			0,50%	196.864		
Rente nieuwe kortlopende schulden (2022)	-0,48%	-181.666	0,00%			-64.897
Overige financieringslasten (saldo)		-29.521				-42.575
Totaal werkelijke rentelasten		7.676.263		7.867.888		7.465.210
Externe rentebaten UG/gemeente	3,35%	3.049.374	3,36%	2.939.931	3,36%	2.944.010

Externe rentebaten UG/woningbouw	3,32%	1.738.048	3,10%	1.668.973	3,30%	1.614.639
Totaal werkelijke rentebaten		4.787.422		4.608.904		4.558.649
Saldo werkelijke rentelasten minus -baten		2.888.841		3.258.984		2.906.561
Bij: Rente over eigen vermogen (reserves)	0,75%	1.077.830	0,75%	1.077.833	0,75%	1.248.665
Bij: Rente over voorzieningen	0,75%	395.152	0,75%	395.153	0,75%	427.588
Saldo rentelasten over eigen vermogen en voorzieningen		1.472.982		1.472.986		1.676.253
Totaal toe te rekenen rentelast		4.361.823		4.731.970		4.582.814
Toe te rekenen aan grondexploitaties	1,52%	691.715	1,45%	447.000	1,56%	457.350
Resteert toe te rekenen aan taakvelden (vaste activa)		3.670.108		4.284.968		4.125.463
De toegerekende rente aan taakvelden via renteomslag ad	0,75%	3.709.726	0,75%	3.705.698	0,75%	3.889.015
Resultaat treasury		39.618		-579.270		-236.448
Saldo werkelijke rentelasten minus - baten / omvang van de begroting		0,40%				0,40%

Paragraaf Openbaarheid Wet open overheid

INLEIDING

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en heeft als doel om overheden transparanter te maken en ervoor te zorgen dat overheidsinformatie beter en makkelijker vindbaar is. De Woo regelt dat iedereen een verzoek om informatie kan indienen. Daarnaast verplicht de Woo ons om actief informatie openbaar te maken uit 11 informatiecategorieën. Verder verlangt de Woo, net als de Archiefwet, een verbetering van de informatiehuishouding. Deze verplichtingen zijn nog niet in werking getreden, maar worden over een periode van 5 jaar gefaseerd ingevoerd. De Woo moet in 2027 volledig geïmplementeerd zijn. Een overzicht van de 11 informatiecategorieën is opgenomen in onderstaande tabel.

In de Woo is opgenomen dat de implementatie van het actief openbaar maken van de verschillende informatiecategorieën per koninklijk besluit bekendgemaakt zal worden. Dit koninklijk besluit is nog niet genomen. In afwachting hiervan is op rijksniveau een implementatiestrategie opgesteld om te starten met de categorieën in de kolom Fase 1. In deze strategie is geen verplichte eindtermijn voor fase 1 opgenomen.

Fase 1	Overige categorieën
Bereikbaarheids- en organisatiegegevens	Wet- en regelgeving
Vergaderstukken van de gemeenteraad	Adviezen van adviescolleges
Woo-verzoeken en de besluiten daarop	Beschikkingen
Convenanten	Agenda's van collegevergaderingen
	Jaarplannen
	Klachten
	Onderzoeksrapporten

WAT HEBBEN WE IN 2023 AAN DE WET OPEN OVERHEID GEDAAN?

1. Woo-verzoeken

Het proces van de behandeling van een Woo-verzoek is in 2022 al volledig aangepast (van de Wob naar de Woo), waarbij we 2 Woo-functionarissen hebben aangesteld en het proces hebben geactualiseerd en gedigitaliseerd.

In 2023 hebben we 124 Woo-verzoeken afgehandeld. Dit is een stijging van 20% ten opzichte van 2022. Naast deze stijging merken we dat de verzoeken complexer worden. De VNG monitort sinds 2022 of Woo-verzoeken binnen de wettelijke termijn worden afgehandeld en of er contact is opgenomen met de verzoeker (vanwege een precisering van het verzoek). Voor 2023 heeft de VNG de norm gesteld dat 75% van de Woo-verzoeken binnen de wettelijke termijn moet worden behandeld. In 2023 zijn 99 Woo-verzoeken binnen de termijn afgehandeld, een percentage van 80%. Hiermee voldoen we aan de VNG-norm. We zien echter dat het aantal Woo-verzoeken dat buiten de termijn is afgehandeld, is gestegen ten opzichte van 2022. Deze toename wordt veroorzaakt door de toename van het aantal Woo-verzoeken en de complexiteit ervan.

De vraag naar documenten beperkt zich steeds vaker niet meer tot een bepaald onderwerp of een soort document, waardoor bij de behandeling van een Woo-verzoek meerdere afdelingen betrokken moeten worden. Dit leidt geregeld tot een complexe zoekopdracht, die weer leidt tot een groot aantal documenten. Waar in 2022 gemiddeld 25 documenten per Woo-verzoek werden gevonden, is dat in 2023 meer dan verdubbeld naar circa 60 documenten per Woo-verzoek. Het kost daarom meer tijd om een Woo-verzoek te kunnen behandelen. Voor die behandeling is een termijn van 6 weken opgenomen. Die blijkt in dergelijke gevallen moeilijk haalbaar.

Bij de behandeling van Woo-verzoeken is in 2023 in 90% van de gevallen contact gelegd met de verzoeker. Daarmee voldoen we ruimschoots aan de norm van 20%.

Jaar	Totaal	Afgehandeld binnen termijn	Norm VNG	Contact met verzoeker	Norm VNG
2023	124	80%	75%	90%	20%
2022	98	89%	55%	60%	10%

2. Het actief openbaar maken

Het actief openbaar maken van informatie wordt ondersteund door een landelijke voorziening. In eerste instantie zou dit plaatsvinden via een digitaal platform dat door het ministerie van BZK in stand zou worden gehouden: PLOOI. Bij de ontwikkeling van PLOOI in 2022 is uitgegaan van een oplossing waarbij de informatie centraal opgeslagen en openbaar gemaakt zou worden. Op advies van het Adviescollege ICT-toetsing heeft de minister eind november 2022 besloten om te kiezen voor een eenvoudigere en snellere oplossing: een verwijfsindex met zoekfunctie, de Woo-index. Bestuursorganen kunnen zich bij deze Woo-index aansluiten, zodat ook hun informatie via één centrale plek vindbaar en opvraagbaar is. De keuze voor een eenvoudige verwijfsindex betekent echter dat de gemeente zelf voor een publicatieplatform moet zorgen.

Om informatie actief openbaar te maken, zijn 2 aspecten van belang:

- informatiebeheer: welke soorten documenten vallen er binnen de 11 informatiecategorieën, in welke systemen zijn die opgeslagen en hoe zijn ze te ontsluiten?
- het publicatieplatform: hoe moet het eruitzien, wat zijn de technische randvoorwaarden en zijn er leveranciers die al een passende oplossing ontwikkeld hebben?

Informatiebeheer

Om informatie openbaar te kunnen maken, moet deze eerst makkelijk vindbaar en ontsluitbaar gemaakt worden. In 2023 hebben we een inventarisatie uitgevoerd naar de informatie en de documenten die onder de 11 categorieën van de Woo vallen. Daarnaast is de inventarisatie waar mogelijk doorgetrokken naar de overige informatie binnen de organisatie die niet (actief) openbaar gemaakt hoeft te worden. De inventarisatie is eind 2023 afgerond, waarna we in het eerste kwartaal van 2024 een impactanalyse opstellen. Aan de hand daarvan zal blijken hoe de gemeente Breda ervoor staat qua informatiebeheer en welke acties ondernomen moeten worden om aan de Woo te kunnen voldoen.

Publicatieplatform

Omdat we als gemeente zelf voor een publicatieplatform moeten zorgen, hebben we 2023 gebruikt om ons te oriënteren op een passende oplossing. We hebben bijvoorbeeld gekeken naar de doorontwikkeling van ons zaakstelsel en de mogelijkheden binnen het elektronisch archief (E-depot). Uiteindelijk is eind 2023 gekozen voor een ontwikkeling via onze website, die in het eerste kwartaal van 2024 gestart wordt. Bij het openbaar maken van informatie via dit platform leggen we de focus op de 4 informatiecategorieën in fase 1.

Paragraaf Bedrijfsvoering

BEDRIJFSVOERING

In 2023 hebben we onze bedrijfsprocessen verder verbeterd. Met die processen sturen en behalen we de beleidsdoelstellingen van onze programma's. Onze bedrijfsvoering is daarvoor zo doeltreffend en doelmatig mogelijk ingericht. In deze paragraaf beschrijven we vooral de ontwikkeling van de organisatie en onze interne sturing en beheersing. Een uitgebreide beschrijving van onze resultaten vindt u in programma 5 'Organisatie en financiën van Breda'.

Organisatieontwikkeling

We hebben in 2023 het organisatieontwikkelprogramma verder uitgewerkt, zodat we als organisatie FIT worden: Flexibel, Integraal en Toekomstgericht. Vooral de afdelingshoofden en teamleiders zijn meegenomen in het verhaal van de organisatie. Zo konden zij de bedoeling van FIT doorgronden en het gedachtengoed doorvertalen naar hun eigen afdeling, team en rol. We willen als organisatie continu verder ontwikkelen. Daarom hebben we onze werkwijze verder verstevigd. We zijn aan de slag gegaan om thema's als projectmatig werken, de P&C-cyclus 2030 proof, procesgericht werken en dienstverlening concreet vorm en inhoud te geven. Zo ervaart de organisatie vanaf 2024 meer richting en een betere ondersteuning, en kunnen we nieuwe plannen sneller en efficiënter uitvoeren en onze inwoners beter helpen.

Interne sturing en beheersing

De kwaliteit van de interne beheersing en aansturing kreeg in 2023 meer aandacht. Dat gebeurde organisatiebreed onder meer door het traject van de organisatieontwikkeling (FIT), de implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording, het ontwerp van een control framework en de inbedding van de in-control-rapportages. Op keten- en procesniveau hebben we daarnaast gewerkt aan de uitvoering van het transitieplan rechtmatigheid (voor inkoop, inhuur en subsidies), de implementatie van nieuwe ICT-applicaties (zoals AFAS), de voorbereiding van de (her)inrichting van ketens en processen (sociaal domein) en digitalisering/dashboarding.

Hoewel de realisatie soms nog wat achterblijft bij onze ambities, zien we inmiddels duidelijke verschillen in de kwaliteit van onze kernprocessen. De interne beheersing is in 2023 aanzienlijk verbeterd.

INTEGRITEIT EN FRAUDERISICOBEBEERSING

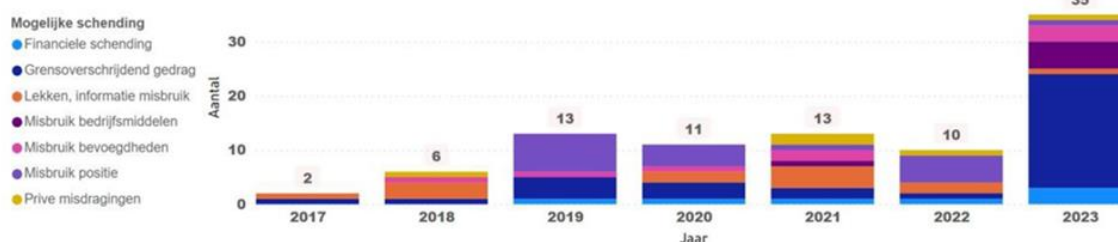
De gemeente Breda wil een betrouwbare en integere organisatie zijn. Daarom hebben we een integriteitsbeleid, bestuurlijke gedragscodes en een gedragscode voor medewerkers, een ambtseed, een integriteitscoördinator, bewustwordingscampagnes en duidelijke procedures voor meldingen. Daarnaast besteden we aandacht aan het voorkomen en signaleren van fraude; bewust misleiden of bedriegen om jezelf of een ander onrechtmatig te bevoordelen.

In 2023 hebben we de hele organisatie bewust gemaakt van integer handelen via het plan van aanpak Versterking integriteitsbewustzijn (2023-2025). De managementteams hebben aandacht besteed aan begripvorming (integriteit, fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik), interne afspraken, aantallen en soorten integriteitsmeldingen en de mogelijke verleidingen in het dagelijkse werk. Tijdens deze sessies gingen zij ook in op het ontstaan van fraude via de fraudedriehoek: druk, gelegenheid en rechtvaardiging. Het streven is om met de managementteams 2 keer per jaar het gesprek te voeren over integriteitsdilemma's en de gesprekken door te zetten naar de teamleiders en de medewerkers. Bij deze gesprekken kunnen diverse hulpmiddelen worden ingezet (integriteitsspel, morele dilemma's en gedragscode).

Door integriteit periodiek te agenderen op bestuurlijk en managementniveau én er open over te communiceren, werken we aan een veilige werkomgeving en maken medewerkers signalen en twijfels kenbaar bij de verschillende meldpunten. Signalen en meldingen worden serieus opgepakt, nader onderzocht en waar nodig bestuurlijk geagendeerd.

In de tabel is het aantal meldingen en de aard daarvan opgenomen (vermoedens van integriteitsschendingen en misstanden).

Aantal meldingen per jaar

De 35 meldingen in 2023 zijn voor bijna de helft afkomstig uit Ruimtelijk Economisch Domein (RED) en voor 40% uit Sociaal Economisch Domein (SED), waarvan weer ruim de helft (9) afkomstig is van de afdeling Werk (beschut werk). Van die afdeling zijn sinds 2023 voor het eerst de actuele cijfers beschikbaar. Dit verklaart voor een deel de stijging van het aantal meldingen. Meer dan 50% van de meldingen gaat over grensoverschrijdend gedrag. Ook landelijk zien we in 2023 een significante stijging van het aantal meldingen. Deze stijging wordt deels veroorzaakt door de media-aandacht voor dit onderwerp.

Een deel van de meldingen betreft signalen van financiële schendingen of misbruik van bedrijfsmiddelen, die mogelijk kunnen duiden op fraude. Gezien de vertrouwelijkheid en status van (de afronding van) het onderzoek geven we in deze jaarstukken geen details over deze casussen. Waar nodig passen we onze bedrijfsvoering aan. Voor de meldingen die nog in behandeling zijn, hebben we vastgesteld dat die geen risico vormen voor een materiële afwijking voor de jaarrekening.

Frauderisicobeheersing

De verantwoordelijkheid om frauderisico's te beheersen ligt bij de eigenaren van de primaire processen. Zij worden daarbij ondersteund met beleid en formats.

In 2022 heeft de auditfunctie een eerste frauderisicoanalyse uitgevoerd op 6 kernprocessen: betalingsorganisatie, grondexploitatie, inhuur, inkopen/aanbesteden, verstrekken van subsidies en verhuuropbrengsten. In 2023 hebben zij een verdiepingsslag uitgevoerd en is de analyse verder verbreed naar andere processen. Het streven is om de analyse vanaf 2024 uit te voeren op alle materieel financieel kritieke processen. Daarbij worden in samenwerking met de organisatie de risico's en beheersmaatregelen in beeld gebracht. Waar nodig ondernemen we actie om restrisico's te verzachten of te aanvaarden. Bij de reguliere audits (en meer specifiek: de frauderisicoanalyse) hebben we beoordeeld of er een risico bestaat op een materiële afwijking voor de jaarrekening. Op dit moment is onze inschatting dat dit niet het geval is.

AUDITFUNCTIE

De gemeente Breda heeft een centrale auditfunctie. Die zorgt ervoor dat het college en de directie kunnen vertrouwen op de (financiële) informatie die zij vanuit de organisatie ontvangen. Daarnaast verbetert de auditfunctie de sturing, beheersing en verantwoording binnen de organisatie. In 2023 is het plan van aanpak Versterking auditfunctie vastgesteld. Daarmee hebben we geïnvesteerd in de kwaliteit, onze formatie en het auditproces. We hebben onze werkzaamheden geüniformeerd en een auditmanagementsysteem ingericht. Dat waren belangrijke stappen richting een volwaardige, professionele auditfunctie. Voor 2024 richten we ons op een verdere verbreding van de auditfunctie (financial, IT- en operational audit) en bereiden we ons voor op een externe kwaliteitstoetsing.

Jaarlijks stelt het college het Auditplan vast, dat is gebaseerd op een actuele risicoanalyse. Dit plan vormt de basis voor de audits die we uitvoeren. Belangrijke aandachtspunten voor 2023 waren de monitoring van het transitieplan en de eerder gesignaleerde fouten en onzekerheden. De auditaanpak, de uitkomsten, de auditdossiers en de auditrapportages kregen een ruime voldoende van de externe accountant. Ze worden betrokken bij de oordeelsvorming van de accountant over de jaarstukken.

Op basis van de interne audits ontvangen de directie en het college periodiek een rapportage over de kwaliteit en de rechtmatigheid van de sturing, beheersing en verantwoording. De adviezen en

aanbevelingen daarin worden door de directie en het management gebruikt om de processen te verbeteren. De rapportages vormen daarnaast een belangrijke basis voor de rechtmatigheidsverantwoording.

TOELICHTING RECHTMATIGHEIDSVANTWOORDING

Begrotingsrechtmatigheid

Overschrijdingen aan de lastenkant zijn in beginsel onrechtmatig, maar kunnen als acceptabel bestempeld worden. Overschrijdingen zijn, volgens de in december 2023 door de gemeenteraad vastgestelde financiële verordening, in de volgende situaties acceptabel :

- Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren.
- Er is sprake van een overschrijding op een open-einde subsidieregeling.
- De overschrijding is geautoriseerd middels het vaststellen van de bestuursrapportage.

Daarnaast moeten onderschrijdingen aan de lastenkant en over- en onderschrijdingen aan de batenkant tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad. De gemeenteraad is tijdig geïnformeerd als afwijkingen die bekend waren ten tijde van de bestuursrapportage ook daadwerkelijk zijn gemeld. Afwijkingen die zijn geconstateerd na de bestuursrapportage kunnen pas bij de jaarrekening worden gemeld en zijn daarmee ook tijdig. Omvangrijke dan wel politiekgevoelige afwijkingen zijn afzonderlijk aan de gemeenteraad kenbaar gemaakt en daarmee ook tijdig gecommuniceerd.

Bij de intern uitgevoerde analyse op de begrotingsrechtmatigheid is vastgesteld dat afwijkingen reeds zijn vermeld in de bestuursrapportage, indien op dat moment bekend en leiden daarmee niet tot onrechtmatigheden. Overige afwijkingen passen binnen de als acceptabel aangemerkte situaties en zijn daarmee ook rechtmatig. Per saldo resteren daarmee geen begrotingsonrechtmatigheden over het boekjaar 2023.

Bij investeringsprojecten zijn geen overschrijdingen te melden die niet binnen het totaal gevoteerde kredietbedrag passen. Daarmee zijn er voor 2023 geen onrechtmatigheden op dit onderdeel.

Voorwaardencriterium

Inkoop/aanbesteding

De in 2023 geconstateerde onrechtmatigheden (€ 4,9 miljoen) betreffen met name overschrijdingen van contractwaarden van aanbestedingen die initieel in het verleden Europees zijn aanbesteed óf het uitbreiden dan wel voortzetten van de initiële opdracht, waardoor alsnog de aanbestedingsgrenzen zijn overschreden. Van het totaal bedrag aan onrechtmatigheden zijn drie casussen (€ 1,5 miljoen) naar voren gekomen vanuit het interne proces afwijkingsbesluiten. De overige fouten komen voort uit de dossiercontroles 2023 (€ 2,1 miljoen) en doorwerking naar komende jaren (€ 1,3 miljoen).

In 2023 is de interne beheersing op het proces inkoop- en aanbesteden verder verbeterd op basis van het transitieplan. Er zijn verbeteringen gerealiseerd op het inkoopstartgesprek, bestelproces en er is een dashboard gebouwd waarmee de spendanalyse per leverancier op contractniveau inzichtelijker is gemaakt. Het transitieplan is niet alleen gericht op het veranderen van processen om duurzaam de benodigde verbetering te borgen. Het vraagt ook om verandering van houding, gedrag en communicatie en kennis die nodig is om de volwassenheid van de gemeente als opdrachtgever te verhogen. Voor 2024 staan nog meer verbeteracties op de planning onder andere contractbeheer en monitoring spend op basis van dashboarding.

Inhuur derden

In 2023 is de interne beheersing op het inhuurproces op niveau gebleven. Er is voornamelijk ingezet op het behoud van de kwaliteit van basis processen en deelname aan regionale werkgroepen. Vanuit het transitieplan staat nog een aantal actiepunten open, zoals de ontwikkeling van stuurinformatie en de koppeling van het inhuursysteem en de verplichtingenadministratie. Ook het inrichten van kwaliteitscontroles zal bijdragen aan verdere verbetering van interne beheersing en kwaliteitsborging.

De aanbestedingsfouten uit het verleden zijn grotendeels opgelost. Voor 2023 zijn uit de interne analyses onrechtmatigheden naar voren gekomen voor een bedrag van € 1,1 miljoen. Dit betreft nieuwe fouten voor 2023 en afloop van fouten van voorgaande jaren. Er zijn geen doorwerkingsfouten naar komende jaren meegenomen. Bij de aselechte dossiercontroles 2023 zijn geen onrechtmatigheden vastgesteld.

Jeugdhulp

De afwijking bij Jeugdhulp betreft de onrechtmatige toewijzingen van dyslexie-producten. Er is niet voldaan aan de eisen die zijn gesteld in de verordening met betrekking tot de aanvraag van zorg. In totaal gaat het bij deze casussen om een bedrag aan onrechtmatigheid van € 0,2 miljoen.

Participatie

De onduidelijkheid bij Participatie (€ 0,6 miljoen) betreft de inschatting van de financiële omvang van de uitkeringen met ontbrekende/onvolledige uitkeringsdossiers uit 2020. Het streven is om de beperkte onzekerheid in 2024 weg te nemen door de ontbrekende bewijsvoering aan te vullen als onderdeel van de regulier uit te voeren rechtmatigheidsonderzoeken.

ARTIKEL 213A-ONDERZOEKEN

Jaarlijks voert het college onderzoeken uit op het gebied van doelmatigheid en doeltreffendheid. Over de programmering en de status van deze onderzoeken rapporteren we in de begroting en de jaarrekening. De wettelijke basis voor deze onderzoeken is vastgelegd in artikel 213a van de Gemeentewet. Deze verplichting en werkwijze is nader uitgewerkt in de 'Verordening 2021 onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Breda'.

Afgeronde onderzoeken 2023

Doordecentralisatie onderwijshuisvesting

In het onderzoek dat BBN heeft uitgevoerd naar het model van de doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting zijn de volgende kernvragen onderzocht:

- Wat is de positie van de gemeente, gezien haar wettelijke taak?
- Hoe staat de coöperatie er financieel voor en zijn de bestedingen rechtmatig?
- Wat zijn gangbare normen voor de meerjareninvesteringen?
- Zijn er aanpassingen nodig in het coöperatiemodel en de gemeentelijke werkwijze, en zo ja, welke aanpassingen zijn dat?

De belangrijkste conclusies en aanbevelingen zijn in de raadsbrief van 26 januari 2023 met de gemeenteraad gedeeld en hieronder samengevat:

- De gemeente geeft een te enge uitvoering aan haar wettelijke zorgplicht. Onderwijshuisvesting staat te ver van de politiek en de gemeentelijke organisatie af. Het huidige afsprakenkader in de doordecentralisatieovereenkomst (DDO) is onduidelijk en wordt niet eenduidig uitgelegd.
- Financieel is de situatie van Breedsaam zorgelijk met een te lage solvabiliteit. Building Breda is financieel gezond, maar loopt een financieel risico vanwege een mogelijke juridische claim. Beide coöperaties zijn grotendeels afhankelijk van de gemeente voor hun inkomsten. De onderzoeksvraag naar de rechtmatigheid van de bestedingen leverde geen opmerkelijke resultaten op.
- BBN heeft de Bredase investering teruggerekend per leerling. Met de extra middelen vanuit het coalitieakkoord voor onderwijshuisvesting (€ 1,4 miljoen) komt het bedrag per leerling op € 657. Dit is vergelijkbaar met bijvoorbeeld Groningen (€ 650) en Nijmegen (€ 584). Apeldoorn zit veel lager (€ 360), Tilburg hoger (€ 709).
- De aandacht voor de zorgplicht vanuit de gemeente is afgenomen, net als de monitoring, het toezicht, de inhoudelijke kennis en de betrokkenheid. Het advies van BBN is dat de gemeente weer meer betrokken raakt bij de onderwijshuisvesting en duidelijk maakt hoe zij haar wettelijke zorgplicht wil gaan invullen. BBN adviseert een actualisatie van de DDO, met een heldere afbakening en duidelijke afspraken over overleg en verantwoording in de aankomende periode. Ten slotte adviseert BBN inbreng vanuit de gemeente in het proces van huisvestingsplannen.

Op basis van deze onderzoeksuitkomsten heeft het college de volgende stappen geformuleerd richting nieuwe meerjarenafspraken:

1. We versterken de gemeentelijke rol en de organisatie, zowel in de opdrachtgevende als de controlerende rol. De gemeente moet niet enkel als financier worden gezien of zich zo opstellen, maar ook als regisseur en bemiddelaar.
2. We verduidelijken de financiële situatie en systematiek: de financiële status van Breedsaam wordt onderling nader besproken. Daarnaast moeten de systematiek en de rolverdeling tussen Breedsaam en Building Breda enerzijds en de gemeente anderzijds worden aangescherpt.
3. We stellen een nieuwe DDO op met aangescherpte governance: gemeente, schoolbesturen en coöperaties moeten toewerken naar een nieuwe set afspraken. De opdrachtgeversrol van de gemeente moet expliciet uitgewerkt worden en het moet helder zijn welke documenten aan het college en de raad worden voorgelegd om te kunnen sturen, voorafgaand aan en gedurende een periode.
4. We vergroten de collectiviteit en stellen gezamenlijke ambities vast. Het coöperatiemodel is gebaat bij collectieve ambities en afwegingen, niet bij het verdelen van de middelen aan de voorkant en de focus op ieders eigen school of product. Vooral bij het voortgezet onderwijs is de collectieve afweging nu onvoldoende en dit moet worden hersteld.

In 2023 hebben we in nauwe samenwerking met de coöperaties gewerkt aan de versterking van de gemeentelijke organisatie, de uitwerking van een gezamenlijke onderwijsvisie, het opstellen van een vernieuwd integraal huisvestingsplan en nieuwe DDO's, die we in 2024 verder afronden. Daarmee kan de gemeente op een toekomstbestendige manier invulling geven aan haar wettelijke zorgplicht.

Evaluatie van de overheveling van WOZ-taken naar de BWB

Per 1 mei 2019 zijn de WOZ-uitvoeringstaken taxeren en bezwaarafhandeling overgedragen aan de BWB. Daarbij zijn afspraken gemaakt over de prijs en de kwaliteit van de dienstverlening en de informatievoorziening. Daarbij is besloten om na 3 jaar een evaluatie uit te voeren. In de periode Q3 2022-Q1 2023 is deze evaluatie uitgevoerd, waarbij vooral is gekeken naar de volgende aspecten:

1. de afgesproken prijsstelling (norm: budgettair neutraal)
2. de kwaliteit van de dienstverlening binnen de processen taxeren en bezwaarafhandeling (norm: niveau minimaal handhaven)
3. de verbetering van de samenwerking tussen beide organisaties (norm: onderlinge communicatie en data-uitwisseling moet substantieel beter)

Met de raadsbrief van 22 mei 2023 zijn de conclusies en aanbevelingen met de gemeenteraad gedeeld:

1. **Conclusie prijsstelling**
De berekening van de deelnemersbijdrage van Breda is door de toepassing van de nieuwe kostenverdeelstaat met ingang van begrotingsjaar 2021 robuust en transparant, waarbij het principe 'de veroorzaker betaalt' wordt toegepast. Hiermee is de afgesproken prijsstelling niet meer zonder meer vergelijkbaar met de situatie van 2019. De hogere deelnemersbijdrage van Breda wordt vooral veroorzaakt door een toegenomen aantal bezwaarschriften en de rol van de NCNP-bureaus hierbij, inclusief de hoge proceskostenvergoedingen.
2. **Conclusie kwaliteit dienstverlening**
De kwaliteit van de processen en de dienstverlening bij de BWB wordt als (blijvend) goed beoordeeld. Hiermee voldoet de BWB aan de norm (kwaliteitsniveau minimaal handhaven). Door de lopende en toekomstige procesverbeteringen en innovaties bij de BWB kan de effectiviteit en efficiency van processen en de dienstverlening nog verder worden verbeterd.
3. **Conclusie verbetering samenwerking**
De BWB en de gemeente hebben een verschillend beeld over hoe de samenwerking zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. De BWB ziet slechts marginale verbeteringen, terwijl de gemeente de verbeteringen beoordeelt als substantieel.

Op basis van de evaluatie en de conclusies zijn de volgende aanbevelingen gedaan:

1. De gemeente krijgt het advies om alles op alles te zetten om de geautomatiseerde data-uitwisseling bij de implementatie van de nieuwe WOZ BAG-applicatie in 2023 succesvol

- te maken. Hierdoor verdwijnt de huidige organisatorische inefficiëncy bij de BWB, die extra kosten veroorzaakt.
2. De berekeningswijze van de deelnemersbijdragen staat los van het algemene vraagstuk van kostenbeheersing bij de BWB. De wijze van kostenbeheersing is in deze evaluatie niet onderzocht. Wel wordt geadviseerd om de kostenontwikkeling bij de BWB binnen de P&C-cyclus nauwlettend te volgen en te analyseren. Vooral de mate van consistentie tussen kostenontwikkeling, mutaties in kwantiteiten en de eenheidstarieven is daarbij van belang.
 3. De gemeente en de BWB krijgen het advies om ervaringen op het gebied van dienstverlening en innovaties actief met elkaar te delen. Dit verrijkt de kennis en expertise bij de medewerkers en het management en het verbetert de samenwerking.
 4. De onderzoeker vindt dat de verschillende gezichtspunten van beide organisaties een echt succesvolle samenwerking op korte termijn bemoeilijken. Beide organisaties krijgen het advies om een gezamenlijk en gedeeld perspectief te kiezen als startpunt voor verdere verbetering.
 5. De gemeente krijgt het advies om het initiatief te nemen om in het verlengde daarvan samen met de BWB te (laten) onderzoeken hoe de samenwerking, inclusief de digitale ondersteuning, er over 2 jaar idealiter uit zou moeten zien. Hierbij kunnen ook de ontwikkelingen vanuit het traject SOR (samenhangende objectregistraties) worden gebruikt.

De aanbevelingen zijn vertaald naar een plan van aanpak voor een structurele verbetering van de samenwerking met de BWB in de periode tot en met 2025. Dit dynamische plan voeren we samen met de BWB uit en dit wordt jaarlijks geüpdatet.

Gesubsidieerde instellingen

In het interne onderzoek naar de gesubsidieerde instellingen stonden de volgende onderzoeksvragen centraal:

- Welke eisen stelt de gemeente aan de governance van gesubsidieerde instellingen? Is onderscheid wenselijk in de grootte van de gesubsidieerde instellingen, de subsidiebedragen en de branches?
- Geven de huidige regels voor subsidieverstrekingen, de spelregels van de thematafels en andere relevante bepalingen en besluiten van de gemeente voldoende voorschriften en eisen voor de governance van gesubsidieerde instellingen?
- In hoeverre zijn de maatregelen voor de governancestructuur bekend en worden deze toegepast, uitgevoerd en gecontroleerd? En in hoeverre wordt over de uitkomst daarvan gerapporteerd?
- Wordt de governancestructuur bij gesubsidieerde instellingen periodiek geëvalueerd, wordt hierover verantwoording afgelegd en heeft de gemeente daar voldoende zicht op?
- Wat kan er verbeterd worden en op welke manier?

De algemene conclusie van het onderzoek is dat de gemeente geen duidelijk beeld heeft van de governance bij gesubsidieerde instellingen. De aandacht gaat uit naar de subsidieaanvragen en -verantwoordingen en in mindere mate naar de organisatorische inbedding van sturen, beheersen, verantwoorden en toezicht houden op het eigen bestuur van deze instellingen. Dit geldt in mindere mate voor gesubsidieerde instellingen die een verbonden partij zijn. Hier heeft de gemeente immers bestuurlijke invloed én er gelden wettelijke voorschriften voor financiële rapportages en risicomanagement. Daardoor komen structurele onvolkomenheden in de bedrijfsvoering tijdig aan het licht. De meeste instellingen zijn geen verbonden partij, waardoor deze rapportages en verantwoordingen veelal op de achtergrond verdwijnen of volledig ontbreken. Op basis van het onderzoek zijn daarom aanbevelingen geformuleerd voor gesubsidieerde instellingen waarbij de gemeente een (structureel) groot financieel en maatschappelijk belang heeft:

- De gemeente moet meer inzicht krijgen in het risicobeheer dat daar wordt uitgevoerd en zij moet deze organisaties hierover laten rapporteren. Hiervoor is ook kennis en aandacht nodig binnen de gemeente, iets wat nu grotendeels ontbreekt.
- De eisen voor governance-gerelateerde maatregelen kunnen in de algemene subsidieverordening en de nadere regels worden vastgelegd en als specifieke aandachtspunten worden meegenomen in het proces van het aanvragen en verantwoorden van subsidies.

Het onderzoek is niet volgens het voorgeschreven proces verlopen vanwege personele wisselingen en capaciteitsproblemen. Hierdoor is het rapport niet officieel door het college vastgesteld. Toch zijn de verbeterpunten wel meegenomen in meerdere vastgestelde kaders,

zoals het beleidskader Breda Samen Doen, het cultuurbeleid Breda 2025-2040, de Algemene subsidieverordening Breda 2025 en de Verordening voor meerjarige subsidies Cultuur Breda.

Op basis van deze verordeningen worden de nadere regels voor subsidieverstrekking en het verantwoordings- en controleprotocol aangepast om de governance van deze gesubsidieerde instellingen te verbeteren. Binnen de gemeente is een subsidiebureau ingericht. Ook hebben we subsidieadviseurs aangenomen.

Vanwege het verloop van dit onderzoek hebben we onze interne werkwijze aangescherpt en duidelijke afspraken gemaakt over opdrachtgever- en opdrachtnemerschap. Daarnaast hebben we afspraken gemaakt over de monitoring van de uitvoering door de afdeling Concerncontrol.

Lopende onderzoeken en onderzoeken die in 2024 starten

Implementatie Omgevingswet

Beschrijving/Scope

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet definitief van kracht. De organisatie heeft de afgelopen jaren veel energie gestoken in de voorbereidingen om de nieuwe wet uit te gaan voeren. Daarbij hebben we onder meer de werkprocessen bij de betrokken organisatieonderdelen opnieuw ingericht. Ook hebben we voorbereidingen getroffen voor een intensievere participatie met belanghebbenden en voor het gebruik van een nieuwe digitale tool (Digitaal Stelsel Omgevingswet, DSO). Dit omvangrijke en complexe proces willen we evalueren om ervan te kunnen leren. Het accent voor het onderzoek in 2024 komt te liggen op het vergunningverleningsproces.

Doelstelling

Het beoordelen van de effectiviteit en efficiëntie van het nieuwe proces van vergunningverlening, waarbij diverse onderdelen van de gemeentelijke organisatie betrokken zijn.

Planning uitvoering

Q4 2024-Q1 2025

Evaluatie nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen

Beschrijving/Scope

In 2017 is de huidige nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen door de gemeenteraad vastgesteld. Sindsdien zijn er diverse ontwikkelingen geweest op het gebied van risicomanagement, waaronder de risicoaanpak bij de grote bijzondere projecten. Dit soort nieuwe ontwikkelingen moeten ook een plaats krijgen in het vernieuwde beleidskader, dat we in 2024 willen vaststellen. Vooruitlopend daarop voeren we een evaluatie uit, waarbij nieuwe ontwikkelingen op het gebied van risicomanagement worden bekeken.

Doelstelling

Risicomanagement is belangrijk om een goede afweging te kunnen maken om ambities en kansen die zich voordoen bewust te realiseren. Daarnaast is het noodzakelijk om risico's adequaat te beheersen. Een kwalitatief goed en compleet beleidskader is hierbij onmisbaar. De uitkomsten van dit onderzoek vormen hierbij een belangrijke basis.

Planning uitvoering

Q1 2024-Q2 2024

Evaluatie ontvlechting/vervlechting ATEA

Beschrijving/Scope

In de periode 2019-2021 is het voormalige ATEA ontvlochten en geïntegreerd in de gemeentelijke organisatie. In dit complexe proces zijn de medewerkers én de bedrijfsvoering geïntegreerd binnen de gemeentelijke onderdelen en processen.

Doelstelling

Met het onderzoek onderzoeken we of de vooraf gestelde doelen zijn behaald en of er verdere verbeteringen mogelijk zijn.

Planning uitvoering
Q2 2024-Q4 2024

Verbonden partijen (gemeenschappelijke regelingen)

Beschrijving/Scope

Zo'n 40% van het gemeentelijke takenpakket is ondergebracht bij verbonden partijen. Dit zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Deelname aan verbonden partijen brengt financiële en bestuurlijke risico's met zich mee. Dit onderzoek gaat in op de doelen op basis waarvan de gemeente deelneemt. Daarnaast wordt onderzocht of er sprake is van een adequate invulling van de governance, waarbij het accent ligt op het geheel van bestuurlijke en ambtelijke betrokkenheid, afstemming en advisering.

Doelstelling

Met het onderzoek wordt de huidige governance beoordeeld. Op basis daarvan kan een verbeteraanpak worden opgesteld voor de bestuurlijk-ambtelijke samenwerking (betrokkenheid, afstemming en advisering). Hierbij is ook aandacht voor de (gewenste) centrale ambtelijke regierol.

Planning uitvoering
Q4 2023-Q2 2024

Europa, lobby en subsidies

Beschrijving/Scope

Op dit moment werken we met beperkte personele capaciteit en middelen aan de Europese lobbystrategie en de verkenning van subsidiemogelijkheden. Dit vraagt om een evaluatie of een heroriëntatie, omdat er in Europees verband veel kansen liggen voor de gemeente Breda. Daarbij is het ook gewenst om het interne proces van de afstemming van subsidiemogelijkheden te beoordelen en te optimaliseren.

Doelstelling

Met het onderzoek komen we tot een mogelijke verbetering van de organisatorische opzet, invulling en samenwerking. Daarmee kunnen we in Europees verband meer kansen verzilveren voor Breda.

Planning uitvoering
Q2 2024-Q4 2024

ACCOUNTANTSCONTROLE

De accountant controleert de getrouwheid van de jaarrekening volgens het controleprotocol dat de gemeenteraad hiervoor heeft vastgesteld. Vanaf 2023 stelt het college als onderdeel van de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording op die dus in het getrouwheidsoordeel van de accountant wordt betrokken. Daarnaast controleert de accountant de rechtmatigheid van de specifieke uitkeringen zoals verantwoord in de Sisa bijlage. In diens verslag rapporteert de accountant aan de gemeenteraad over de kwaliteit van de financiële sturing, beheersing en verantwoording.

Goedkeuringstolerantie	Strekking Controleverklaring			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeel onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% van de lasten)	≤ 1%	>1% <3%		≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% van de lasten)	≤ 3%	>3% <10%	≥ 10%	

Jaarrekening

Balans

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
Activa		
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	48	43
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	3.464	4.723
Totaal Immateriële vaste activa	3.512	4.766
<i>Materiële vaste activa</i>		
Investerings economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	146.737	160.578
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	73.592	86.385
Investerings met economisch nut	264.557	268.676
Totaal Materiële vaste activa	484.886	515.639
<i>Financiële vaste activa</i>		
Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	2.267	2.387
Leningen aan deelnemingen	13.810	13.091
Leningen aan openbare lichamen	232	208
Leningen aan woningbouwcorporaties	50.141	47.650
Overige langlopende leningen	88.239	88.130
Totaal Financiële vaste activa	154.689	151.466
Totaal Vaste activa	643.087	671.871
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>		
Gereed producten en handelsgoederen	87	93
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	14.214	13.879
Overige grond- en hulpstoffen	500	500
Totaal Voorraden	14.801	14.472
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>		
Overige vorderingen	52.191	50.640
Vorderingen op openbare lichamen	4.594	4.853
Totaal Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	56.785	55.493
<i>Liquide middelen</i>		
Liquide middelen	131	144
Totaal Liquide middelen	131	144
<i>Overlopende activa</i>		
Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen	1.455	2.233
Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk	16.136	4.889
Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	1.589	1.458
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	56.128	63.518
Totaal Overlopende activa	75.308	72.098
Totaal Vlottende activa	147.026	142.207
Totaal Activa	790.113	814.077

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
Passiva		
Eigen Vermogen		
<i>Reserves</i>		
Algemene reserve	102.343	104.077
Bestemmingsreserves	46.842	46.730
Totaal Reserves	149.185	150.807
<i>Gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van de baten en lasten in de jaarrekening</i>		
Gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	17.304	9.074
Totaal Gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van de baten en lasten in de jaarrekening	17.304	9.074
Totaal Eigen Vermogen	166.489	159.881
Voorzieningen		
Voorzieningen	57.012	61.841
Totaal Voorzieningen	57.012	61.841
Vaste schulden		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	401.224	377.294
Waarborgsommen	830	573
Totaal Vaste schulden	402.054	377.867
Vlottende passiva		
<i>Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>		
Banksaldi	1.928	1.691
Overige schulden	28.455	23.660
Totaal Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	30.382	25.350
<i>Overlopende passiva</i>		
Verplichtingen	65.186	64.649
Voorschotten van Europese overheidslichamen	1.372	46
Voorschotten van het Rijk	63.183	119.348
Voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	2.136	1.727
Overige vooruitontvangen bedragen	2.299	3.368
Totaal Overlopende passiva	134.176	189.138
Totaal Vlottende passiva	164.558	214.489
Totaal Passiva	790.113	814.077
Totaal gewaarborgde geldleningen	677.060	693.474
EMU-saldo	20.806	-33.457

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De jaarrekening is opgemaakt volgens de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de Verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet (de Financiële Verordening Gemeente Breda).

De cijfers van deze jaarrekening gaan over alle bij de Gemeente Breda behorende organisatieonderdelen. De waarderingsgrondslagen zijn vergelijkbaar met het voorgaande jaar.

Waardering

Vaste activa

De activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- en vervaardigingsprijs. Deelnemingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Immateriële vaste activa

Investerings als onderdeel van een nog door de raad in te stellen grondexploitatie worden met ingang van 2017 geactiveerd onder de immateriële vaste activa. Daarbij wordt rekening gehouden met een aftrek van specifiek gerelateerde bijdragen van derden. Eventuele bijdragen uit bestemmingsreserves worden aangewend ter dekking van de kapitaallasten van genoemde type investeringen. Zodra de grondexploitatie bij raadsbesluit is ingesteld worden de geactiveerde investeringen ingebracht in de grondexploitatie.

Materiële vaste activa

Voor materiële vaste activa geldt dat de verkrijgingsprijs, waar van toepassing, is verminderd met ontvangen bijdragen van derden die in directe relatie met het actief staan, en subsidies.

Het uitgangspunt is, dat de materiële vaste activa altijd worden geactiveerd. Tot 2017 werden investeringen met maatschappelijk nut alleen dan geactiveerd als er onvoldoende dekking is uit de reserves of via de exploitatierekening. Bij een duurzame waardevermindering vindt afwaardering plaats, dan wel wordt een voorziening voor duurzame waardevermindering gevormd.

In de financiële verordening is bepaald dat het college nadere uitvoeringsregels vastlegt voor waardering en afschrijving van de vaste activa. In het financieel beleid zijn de afschrijvingstermijnen vastgelegd. De jaarlijkse afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur en in principe lineair bepaald. Voor gebouwen gaan we uit van een annuïtaire afschrijvingsmethodiek. Investerings met een aanschafwaarde onder de € 50.000 worden niet geactiveerd.

Voor de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van 1e uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa

De onder de financiële vaste activa opgenomen deelnemingen en verstrekte leningen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, zondig verminderd met een voorziening voor oninbaarheid. Deelnemingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde als deze lager is dan verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Vlottende activa

Vorraden

De grondvoorraden en onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met al ontvangen verkoopopbrengsten. Op het moment dat we een tekort verwachten op een grondexploitatie treffen we een voorziening.

De gemeente heeft extracomptabel inzichtelijk gemaakt welke winstpotentie er is voor de complexen die naar verwachting afsluiten met een positief saldo. Winstneming gebeurt op basis van de POC-methode (Percentage of Completion). Tussentijds kan ook al winst worden genomen. In dat geval wordt het deel van de winst dat is gerealiseerd onttrokken aan de grondexploitatie. We bepalen de hoogte van de tussentijdse winstneming op basis van Percentage of Completion methode (POC). De berekeningswijze is als volgt: het percentage gerealiseerde kosten x het percentage gerealiseerde opbrengsten x het geprognosticeerde resultaat (rekening houdend met onzekerheden) = tussentijdse winstneming. Een uitgebreidere toelichting is opgenomen in de paragraaf grondbeleid.

Overige kortlopende activa

De overige kortlopende activa, zoals debiteuren, overige vorderingen en liquide middelen, zijn opgenomen tegen de nominale waarde, verminderd met een voorziening voor oninbaarheid.

Eigen vermogen

De algemene reserves dienen als algemeen financieel weerstandsvermogen. In bestemmingsreserves zijn bedragen gereserveerd voor (specifiek) benoemde toekomstige uitgaven of bijdragen aan budgetten.

Voorzieningen

Voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale waarde, met uitzondering van de pensioenvoorziening voor politieke ambtsdragers (Voorziening APPA). Deze is gewaardeerd tegen contante waarde op basis van actuariële grondslagen. Voorzieningen voor planmatig onderhoud zijn onderbouwd met een meerjarenperspectief. Voor afvalstoffen en riolering zijn er voorzieningen, waarin we de jaarlijkse resultaten egaliseren.

Vaste schulden

De langlopende schulden hebben een looptijd van één jaar of langer. Deze zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met de gedane aflossingen.

Vlottende passiva

Kortlopende passiva, zoals crediteuren en overige schulden zijn ook opgenomen tegen nominale waarde.

Overig

Op bijzondere waarderingsgrondslagen van specifieke balansonderdelen gaan we in bij het betreffende onderdeel in de toelichting op de balans.

CAK eigen bijdrage

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding, zorg in natura of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Normenkader Rechtmatigheidsverantwoording

Op 21 december 2023 heeft de gemeenteraad het normenkader vastgesteld. In het normenkader is alle wet- en regelgeving opgenomen waarover het college conform de "Financiële verordening Gemeente Breda 2023" verantwoording aflegt in de rechtmatigheidsverantwoording indien zich onrechtmatigheden of onduidelijkheden hebben voorgedaan bij de naleving van het voorwaardencriterium.

Resultaatbestemming

De mutaties in reserves waarover de gemeenteraad bij begroting (swijziging) al besloot, worden verantwoord na de bepaling van het saldo van baten lasten volgens het overzicht van baten en lasten. Het saldo volgens het overzicht van baten en lasten leidt, samen met de mutaties in de reserves waarover de gemeenteraad al besloot, tot een nog te bestemmen resultaat. Het resultaat staat als afzonderlijke post op de balans. De gemeenteraad besluit over de resultaatbestemming bij de behandeling van de jaarrekening.

Toelichting vaste activa

VASTE ACTIVA

Vaste activa zijn zaken die meerjarig hun nut en waarde behouden. Uitgaven aan deze zaken worden geactiveerd en hierover wordt gedurende de gebruiksduur afgeschreven. Er is onderscheid in immateriële, materiële en financiële vaste activa. Immateriële vaste activa zijn kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief. De materiële activa zijn stoffelijk van aard; bijvoorbeeld gebouwen, computers, sportvelden en voertuigen. De financiële vaste activa zijn geldleningen, beleggingen en vorderingen op lange termijn.

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Immateriële vaste activa</i>		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	3.464	4.723
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	48	43
Totaal Immateriële vaste activa	3.512	4.766

Kosten van onderzoek en ontwikkeling

De kosten van onderzoek en ontwikkeling betreffen voorbereidingskosten voor 4 ontwikkelingsgebieden (Havenkwartier, Gasthuisvelden, Markoevers en Woonakker), MFA Bavel en het Talentencentrum. De geactiveerde kosten worden afgeschreven in 5 jaar. In 2023 is een bedrag van € 3 miljoen geactiveerd en € 1,7 miljoen afgeschreven.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

De bijdragen aan activa in eigendom van derden betreffen in het kader van monumentenzorg bijdragen aan restauraties op monumentale panden in de binnenstad. De geactiveerde bijdragen worden afgeschreven over een periode van 25 tot 30 jaar. In 2023 hebben er geen nieuwe bijdragen plaatsgevonden.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa worden geactiveerd en afgeschreven op basis van de economische levensduur. Er is onderscheid in:

- Investerings met een economisch nut: investeringen die verhandelbaar zijn of die een bijdrage leveren aan het productieproces.
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven: de investeringslasten worden door middel van heffingen in rekening gebracht bij de gebruiker. Dit zijn specifiek de investeringen voor afvalstoffen en riolering.
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut: investeringen in de openbare ruimte (wegen, parken, viaducten et cetera) zijn niet verhandelbaar en leveren geen bijdrage aan productieprocessen.

Onderstaand een overzicht van de wijzigingen van de boekwaarde van deze materiële vaste activa in 2023.

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Materiële vaste activa</i>		
Investerings met economisch nut	264.557	268.676
Investerings economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	146.737	160.578
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	73.592	86.385
Totaal Materiële vaste activa	484.886	515.639

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Bij: Investerings afgelopen jaar	Af: Des- inves- teringen	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	Bijdragen van derden	Voorziening duurzame waardever- mindering	Boekwaarde 31-12-2023
Investerings met economisch nut:							
Gronden	61.622	1.390				-318	63.330
In erfpacht uitgegeven gronden	9.883						9.883
Woonruimten	37			11			26
Bedrijfsgebouwen	149.799	10.745	55	6.805	718	3.060	149.906
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.967	1.192		756	284		3.119
Vervoermiddelen	7.761	2.819	1	1.480			9.099
Machines, apparaten en installaties	11.457	2.947		1.103			13.301
Overige mva	21.031	3.808	11	4.696	120		20.012
Subtotaal	264.557	22.901	67	14.851	1.122	2.742	268.676
Investerings met economisch nut gedekt door heffing							
Investerings waarvoor heffings kunnen worden geheven	146.737	18.696		4.212	643		160.578
Subtotaal	146.737	18.696	0	4.212	643	0	160.578
Investerings met een maatschappelijk nut							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken t/m 2016	24.075			2.240			21.835
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken vanaf 2017	49.517	20.801		2.432	3.336		64.550
Subtotaal	73.592	20.801	0	4.672	3.336	0	86.385
Totaal	484.886	62.398	67	23.735	5.101	2.742	515.639

Investerings met economisch nut

In 2023 is aan investering met economisch nut in totaal € 22,9 miljoen geïnvesteerd (2022: € 29,2 miljoen).

De investering bij de gronden betrof met name de aankoop van een stuk grond aan de Marellengweg voor € 0,9 miljoen en aan de Moskesweg voor € 0,4 miljoen.

De investering in de bedrijfsgebouwen bestaan voornamelijk uit de verduurzaming van het vastgoed (€ 0,6 miljoen), bouw van het talentencentrum (€ 7,2 miljoen), en aanpassingen in de

huisvesting en brandveiligheid Stadskantoor (€ 1,5 miljoen). De bijdrage van derden is een bijdrage van € 0,7 miljoen vanuit de specifieke uitkering sport aan de bouwkosten van het Talentencentrum. Onder de duurzame waardeverminderingen is de afwaardering van de boekwaarde van de Rechtbank Sluissingel voor € 2,7 miljoen verwerkt als gevolg van een recente en lagere taxatie.

De investering bij Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (€ 0,9 miljoen) zijn voorbereidingskosten voor gebiedsontwikkeling 't Zoet, waarvoor een subsidie van € 0,3 miljoen aan subsidie ontvangen is. Bij vervoermiddelen is voor een bedrag van € 2,8 miljoen geïnvesteerd (2022: € 0,6 miljoen), waaronder twee vrachtwagens (€ 1,1 miljoen), een veegmachine (€ 0,4 miljoen) en een vrachtwagenaanhanger (€ 0,3 miljoen).

Bij de overige materiële vaste activa zijn de grote investeringen geweest investeringen in het kader van een flexibele organisatie (€ 1,3 miljoen), sportinventaris voor het Talentencentrum (€ 0,4 miljoen), beveiliging toegang stadskantoren A en B (€ 0,4 miljoen), en vervanging datacomponenten (€ 0,5 miljoen).

Investeringen waarvoor heffingen kunnen worden geheven

Dit betreffen de investeringen in riolering. In 2019 is het Stedelijk Waterplan 2019-2023 vastgesteld wat de basis vormt voor de uit te voeren investeringen. In 2023 is in de riolering € 18,7 miljoen geïnvesteerd (€ 2022: 16,2 miljoen). In 2023 is op deze investeringen € 4,2 miljoen afgeschreven (2021: € 7,4 miljoen), het lagere bedrag wordt veroorzaakt door de in 2023 aangepaste afschrijvingstermijn van 30 naar 60 jaar. De boekwaarde van deze investeringen bedraagt ultimo 2023 € 160,5 miljoen (2022: € 147 miljoen).

Investeringen met maatschappelijk nut

Dit betreffen de investeringen in onze openbare ruimte op het gebied van wegen, parken, viaducten en dergelijke ter grootte van € 20,8 miljoen (2022: € 14,8 miljoen). De grootste investeringen in 2023 waren investeringen in het kader van Uitvoeringsprogramma Mobiliteit (€ 3,8 miljoen), Gasthuysvelden: Nieuwe Mark (€ 4,7 miljoen), verduurzaming lichtmasten openbare verlichting (€ 2,0 miljoen), de hoogspanningsverbinding 150kV (€ 1,1 miljoen) en Havenkwartier (€ 1,1 miljoen).

De onder deze post opgenomen bijdragen van derden (€ 3,3 miljoen) bestaat onder meer uit een subsidie voor het project Green Quays voor de natuur inclusief ontwikkeling van te realiseren kades en omliggende (groene) openbare ruimte (€ 1,0 miljoen), Bijdrageregeling regionale mobiliteitsprogramma's Noord Brabant (€ 0,4 miljoen), en subsidie Woningbouwimpuls (€ 1,0 miljoen).

Afschrijvingen

De jaarlijkse afschrijvingslast is bepaald conform de afschrijvingstabel in het financieel beleid. Op basis van levensduur wordt de jaarlijkse afschrijvingslast bepaald. Voor gebouwen schrijven we annuïtair af, wat wil zeggen een jaarlijks gelijkblijvende kapitaallast van rente plus afschrijving. Voor de overige activa schrijven we lineair af, waarbij de afschrijvingslast gelijk blijft, maar de rentelast gedurende de looptijd afneemt. Jaarlijks wordt beoordeeld of zich bijzondere waardeverminderingen hebben voorgedaan.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De financiële vaste activa zijn deelnemingen en verstrekte leningen gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, zonodig verminderd met een voorziening voor oninbaarheid. Deelnemingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde als deze lager is dan verkrijgingsprijs. Er wordt geen afwaardering wegens oninbaarheid noodzakelijk geacht.

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Financiële vaste activa</i>		
Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	2.267	2.387
Leningen aan openbare lichamen	232	208
Leningen aan woningbouwcorporaties	50.141	47.650
Leningen aan deelnemingen	13.810	13.091
Overige langlopende leningen	88.239	88.130
Totaal Financiële vaste activa	154.689	151.466

KAPITAALVERSTREKINGEN

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen</i>		
Aandelen/ beleggingen Brabant Water NV	735	735
Deelneming afwikkeling Essent	24	24
Aandelen / beleggingen Bank Nederlandse Gemeenten	644	644
Aandelen Neovita BV	191	191
Kapitaalverstreking Stadsherstel NV	204	204
Kapitaalverstrekingen Chasse Theater Beheer NV	227	227
Kapitaalverstrekk. Bredase Investeringsmij NV BrIM	227	227
Kapitaalsverstreking Rewin	16	16
Kapitaalsverstreking BrabantRing B.V.	0	120
Totaal Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	2.267	2.387

De nominale waarde van de aandelenbelangen in betreffende deelnemingen is in 2023 gestegen door de verwerving van aandelen in de BrabantRing BV. De verwervingskosten van de aandelen waren in 2023 eenmalig € 120.000. Informatie over de BrabantRing BV kunt u terugvinden in programma 2 Ondernemend Breda en in de paragraaf Verbonden partijen.

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Leningen aan openbare lichamen</i>		
Lening U/G Gemeente Moerdijk	232	208
Totaal Leningen aan openbare lichamen	232	208

De lening aan Gemeente Moerdijk betreft een huurkoopovereenkomst voor 15.460 containers tot en met september 2032. De containers worden uiterlijk september 2032 juridisch aan de Gemeente Moerdijk overgedragen, nadat het volledige bedrag van de koopsom (oorspronkelijk € 240.386) door de Gemeente Moerdijk is voldaan. Over het nog onbetaalde deel van de koopsom is de Gemeente Moerdijk jaarlijks rente verschuldigd, die gelijk is aan de omslagrente van Gemeente Breda.

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Leningen aan woningbouwcorporaties</i>		
U/G doorgeleend woningbouwcorporaties	49.839	47.650
U/G woningbouwleningen	303	0
Totaal Leningen aan woningbouwcorporaties	50.141	47.650

Het gaat hier om leningen aan WonenBregburg (€ 3,9 miljoen), Allee Wonen (€ 39,6 miljoen) en Laurentius (€ 4,1 miljoen). Er worden geen nieuwe leningen meer verstrekt aan woningbouwcorporaties. Afbouw van de portefeuille vindt plaats door de contractuele aflossingen. De laatste aflossingen op deze leningen zijn in 2047 (WonenBregburg), 2037(Laurentius) en 2034 (Allee Wonen).

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Leningen aan deelnemingen</i>		
Chassé Theater Beheer NV	12.831	12.149
Stadsherstel NV	901	863
Enexis Holding NV	79	79
Totaal Leningen aan deelnemingen	13.810	13.091

Er zijn in 2023 geen nieuwe leningen verstrekt aan de deelnemingen. Op de leningen aan deelnemingen vinden de contractuele aflossingen plaats. De laatste aflossing op de leningen aan Chassé Theater Beheer NV vindt plaats in 2043, de laatste aflossing door Stadsherstel NV vindt plaats in 2046. De lening aan Enexis wordt in 2080 afgelost.

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Overige langlopende leningen</i>		
Vordering SVn Startersleningen	6.963	7.970
Vordering SVn Toekomstbestendig Wonen Regeling	0	2.444
Vordering Nationaal Restauratie Fonds	1.022	953
Leningen gemeentelijke kredietbank	2.108	1.656
Leningen sociale zaken	2.108	1.727
BreedSaam	69.840	67.650
Leningen U/G Woonwagenerpelen	688	603
Leningen U/G Verduurzaming particuliere woningen	25	23
Leningen U/G Klimaatfonds Breda	294	255
Leningen U/G Sportverenigingen	1.455	1.399
Leningen U/G Starterslift Investment BV	250	250
Leningen U/G Horecabedrijven schrijnende gevallen	290	212
Leningen U/G Cultuur	3.196	2.988
Totaal Overige langlopende leningen	88.239	88.130

Startersleningen

In 2023 is in totaal € 2,0 miljoen aan beschikbaar gesteld krediet overgemaakt aan het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) voor het verstrekken van nieuwe startersleningen. De gemeente heeft de uitvoering van de startersleningen uitbesteedt aan SVn en betaalt daar een beheersvergoeding voor. Daarnaast zijn in 2023 conform raadsbesluit de zogenaamde blijverleningen overgeheveld naar de nieuwe Toekomstbestendig Wonen Regeling (zie hieronder). Het gaat om een totaalbedrag van € 0,94 miljoen. Het restant van de mutatie ten opzichte van eind 2022 bestaat uit de verschuldigde beheersvergoeding over 2023, die conform de afspraak met SVn jaarlijks in mindering wordt gebracht op de vordering in het kader van de startersleningen.

Toekomstbestendig Wonen Regeling

De gemeenteraad heeft in 2021 een krediet van in totaal € 5 miljoen beschikbaar gesteld voor de Toekomstbestendig Wonen Regeling. Via deze regeling kunnen bewoners onder bepaalde voorwaarden leningen afsluiten voor het doen van investeringen om langer zelfstandig thuis te kunnen blijven wonen en/of voor het treffen van energetische maatregelen in het kader van de energietransitie. Net als de startersleningen zijn ook de leningen in het kader van de Toekomstbestendig Wonen Regeling uitbesteed aan Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) en daarvoor betaalt de gemeente een beheersvergoeding die jaarlijks in mindering wordt gebracht op de uitstaande vordering. In 2023 is € 1,5 miljoen van het beschikbaar gestelde krediet overgemaakt aan SVn en daarnaast is € 0,94 miljoen aan blijversleningen overgeheveld van de startersleningen naar de leningen in het kader van de Toekomstbestendig Wonen Regeling.

Vordering Nationaal Restauratie Fonds

De gemeente Breda heeft bij het Nationaal Restauratie Fonds een rekening-courant en revolving fund van oorspronkelijk € 1,37 miljoen. De lening loopt af in 2037.

Leningen gemeentelijke kredietbank

Deze post betreft de door de Kredietbank van de Gemeente Breda verstrekte leningen in het kader van de schuldhelpverlening van cliënten om schulden beheersbaar te houden en op te lossen.

Leningen Sociale Zaken

In 2020 en 2021 is voor in totaal € 1,3 miljoen aan zogenaamde TOZO-leningen verstrekt. TOZO is een tijdelijke overbruggingsregeling voor zelfstandige ondernemers die door corona in de problemen zijn gekomen. TOZO kent twee soorten voorzieningen, namelijk inkomensondersteuning (een tegemoetkoming) en leningen voor bedrijfskapitaal. Hier gaat het om laatstgenoemde voorziening. Van de TOZO-leningen is eind 2023 nog een bedrag van € 0,9 miljoen terug te vorderen. Verder zijn onder deze post verstrekte bedrijfskredieten in het kader van de Participatiewet opgenomen (stand eind 2023 € 0,8 miljoen).

Leningen BreedSaam

De gemeente Breda heeft in 2014 de overeenkomst doordecentralisatie onderwijshuisvesting voor het primair en speciaal onderwijs ondertekend. In het kader daarvan zijn de onderwijsgebouwen tegelijkertijd met het verstrekken van leningen overgedragen aan BreedSaam. Aan de doordecentralisatieovereenkomst ligt een business case ten grondslag met een aantal kaderstellende voorwaarden. Op basis daarvan wordt het risico op oninbaarheid van deze leningen nihil geacht. In 2055 wordt de laatste aflossing op de leningen aan Breedsaam gedaan.

Leningen u/g woonwagenerpelen

Voor bewoners op woonwagenerpelen, waarvoor het lastig is om een koop van het perceel van de gemeente te financieren, biedt de gemeente Breda de mogelijkheid om het perceel in eigendom te verkrijgen door middel van huurkoop. Middels deze financieringsvorm is het gelukt om 33 percelen te verkopen (in 2023: 0, in 2022: 1, in 2021: 2, in 2020: 8, in 2019: 20, 2018: 2).

Leningen u/g Verduurzaming particuliere woningen:

In het kader van de regeling "Subsidie verduurzamen woning Doornbos-Linie en Hoge Vucht" zijn in 2019 twee leningen verstrekt ten behoeve van verduurzamingsmaatregelen. Hierna zijn géén nieuwe leningen meer verstrekt.

Leningen u/g Klimaatfonds Breda

Vanuit het Klimaatfonds zijn 7 leningen verstrekt tegen een lage rente om projecten te realiseren die bijdragen aan de klimaatdoelstelling van de stad. Het gaat om projecten op het gebied van energiebesparing, duurzame energieopwekking, mobiliteit en klimaatadaptatie. Vanaf 2021 zijn geen nieuwe leningen meer verstrekt.

Leningen u/g sportverenigingen

In 2023 is aan een sportvereniging een tweetal leningen verstrekt tot een totaal bedrag van € 65.000. De laatste aflossing op leningen aan sportverenigingen wordt in 2038 gedaan.

Leningen u/g Starterslift Investment BV

In 2020 is een lening van € 250.000 verstrekt aan Starterslift Investment BV. Het geleende bedrag

wordt gestopt in een noodfaciliteit om veelbelovende kennisintensieve startups, die getroffen zijn door de corona en die niet in aanmerking komen voor de getroffen overheidsmaatregelen, financieel te kunnen ondersteunen. De looptijd van de lening eindigt in 2024, wanneer ook het leningsbedrag volledig terugontvangen moet zijn.

Leningen u/g horecabedrijven schrijnende gevallen:

In totaal is er aan leningen ingevolge het noodfonds Covid-19 een bedrag van € 340.360 verstrekt. Van dit bedrag stond ultimo 2022 nog € 289.645 uit aan leningen. In 2023 is er € 32.109 afgelost en €45.500 voorzien vanwege faillissementen. Ultimo 2023 staat er nog € 212.036 uit aan leningen.

Leningen u/g Cultuur

Het betreft hier leningen aan culturele instellingen, waaronder Stichting Nieuwe Veste (boekwaarde € 2,4 miljoen) en Stichting Mezz (boekwaarde € 0,37 miljoen). De laatste aflossingen op de leningen vinden plaats in 2039 (Stichting Nieuwe Veste) en in 2030 (Stichting Mezz).

Toelichting vlottende activa

VOORRADEN

Vlottende activa zijn bezittingen waarin het vermogen in principe voor een periode korter dan een jaar is vastgelegd bijvoorbeeld voorraden, vorderingen en liquide middelen.

De voorraden zijn hoofdzakelijk grondexploitaties. In de paragraaf Grondbeleid in deze jaarstukken wordt ingegaan op deze ontwikkeling en is toegelicht welke aanpassingen in dit kader zijn verwerkt. In deze paragraaf wordt ook inzicht gegeven in de planresultaten per exploitatie, de voorraad gronden en panden en de risico's.

Het BBV specificeert het bezit van grond naar de volgende activa:

- Bouwgrond in exploitatie (BIE)
- Voorraad grond

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Vorraden</i>		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	29.078	29.936
Voorziening onderhanden werk, waaronder bouwgrond in exploitatie	-14.864	-16.057
Totaal Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	14.214	13.879
Overige grond- en hulpstoffen	500	500
Totaal Overige grond- en hulpstoffen	500	500
Gereed producten en handelsgoederen	87	93
Totaal Gereed producten en handelsgoederen	87	93
Totaal Voorraden	14.801	14.472

Bedragen x €1.000

	Stand per 31-12-2022	mutaties	Stand per 31-12-2023	nog te maken kosten	nog te realiseren opbrengsten
Totaal onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	29.078	858	29.936	20.527	43.053

De gronden in exploitatie hebben betrekking op zeventien grondexploitaties. Begin 2023 hadden we vijftien lopende grondexploitaties. Gedurende het jaar 2023 openden we twee nieuwe grondexploitaties (Donkerstraat en Stadionstraat). Eind 2023 liquideerden we één grondexploitatie (Adriaan Klaasen

Landgoed), waardoor op het einde van het jaar het totaal aantal grondexploitaties zestien bedroeg. De grondexploitaties namen in 2023 in waarde toe van € 29,1 miljoen naar € 29,9 miljoen. De mutaties betroffen de gerealiseerde baten, met name verkoopopbrengsten en lasten, zoals kosten voor bouw- en woonrijp maken en honoraria.

In de onderstaande tabel is de boekwaarde per grondexploitatie weergegeven, het jaar van afronding en het geraamd resultaat op eindwaarde:

Bedragen x €1.000

Planresultaten op eindwaarde	Stand 31-12-2022	Mutaties 2023	Stand 31-12-2023	Eindwaarde jaar	Bedrag eindwaarde
CrossMark					
Stationskwartier	7.765	203	7.968	2026	-3.739
Klavers Jansen	2.608	130	2.738	2027	-908
Totaal CrossMark	10.373	333	10.706		-4.647
Werken					
Verzamelcomplex Bedrijventerrein	1.546	-312	1.234	2026	909
Werkdonken	2.037	-7	2.030	2026	1.876
Rithmeesterpark	4.262	-1.959	2.302	2027	1.028
Druivenstraat	-188	667	479	2024	-212
Totaal Werken	7.657	-1.611	6.045		3.601
Wonen					
Verzamelcomplex Wonen	441	127	568	2026	927
Eikberg	-89	481	392	2025	945
Calandstraat middenhuur	44	42	86	2026	338
Waregemstraat middenhuur	136	244	380	2026	-134
Meulenspie middenhuur	128	37	165	2026	888
Adriaan K. landgoed	372	-372	0	2023	Liquidatie
Waterdonken	-58	-83	-140	2024	27
Bouwerijen	9.307	847	10.154	2027	-9.594
Westerhageln - Muizenbergl'n	768	98	866	2027	488
Donkerstraat (nieuw)	0	134	134	2025	-697
Stadionstraat (nieuw)	0	580	580	2025	-773
Totaal Wonen	11.048	2.135	13.185		-7.585
Totaal	29.078	858	29.936		-8.631

De mutaties in de boekwaardes van de grondexploitaties worden hieronder toegelicht.

Grondexploitaties CrossMark

- De boekwaarde voor de grondexploitatie *Stationskwartier* nam toe met € 0,2 miljoen door kosten van rente, plankosten voor de begeleiding van de ontwikkeling van 5 Tracks en woonrijp maken voor de (laatste) werkzaamheden aan de Stationslaan.
- Voor de grondexploitatie *Klavers Jansen* nam de boekwaarde iets toe met € 0,1 miljoen. Saneringskosten, honoraria en rente zorgden tezamen voor een toename van € 0,2 miljoen, de ontvangst van reserveringsvergoedingen leidde tot een afname van € 0,1 miljoen.

Grondexploitaties Werken

- De boekwaarde van de grondexploitatie *Verzamelcomplex bedrijventerreinen* nam af met € 0,3 miljoen. Door de overheveling van 1 kavel naar de nieuwe grondexploitatie Stadionstraat, daalde de boekwaarde met ruim € 0,4 miljoen; de verplichte tussentijdse winstneming 2023 zorgde voor een lichte toename van afgerond € 0,1 miljoen.
- Voor de grondexploitatie *Rithmeesterpark* daalde de boekwaarde met per saldo € 2,0 miljoen. Door de verkoop van 3 kavels nam de boekwaarde af met € 3,9 miljoen. De

verplichte tussentijdse winstneming (€ 1,6 miljoen), het bouwrijp maken, honoraria en rente (tezamen € 0,25 miljoen) leidden tot een toename van de boekwaarde met € 1,9 miljoen.

- De toename van de boekwaarde van de grondexploitatie *Druivenstraat* met € 0,7 miljoen werd hoofdzakelijk veroorzaakt door de post bouwrijp maken en had grotendeels betrekking op de sanering van de Japanse duizendknoop.

Grondexploitaties Wonen

- De stijging van de boekwaarde voor de grondexploitatie *Verzamelcomplex wonen* met € 0,1 miljoen kon worden toegeschreven aan een samenstel van posten, waaronder plankosten, woonrijp maken en een (verplichte) tussentijdse winstneming.
- Voor de grondexploitatie *Eikberg* zorgde met name de kosten van het woonrijp maken voor de toename van de boekwaarde met € 0,5 miljoen. De werkzaamheden hadden betrekking op het Eikbergse veld en Hoge Eikberg.
- De toename van de boekwaarde van de grondexploitatie *Waregemstraat middenhuur* met € 0,2 miljoen kon hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de sloopkosten.
- De grondexploitatie *Adriaan K. Landgoed* werd eind 2023 afgesloten. Het resultaat van € 0,7 miljoen negatief werd eind 2023 ten laste van de voorziening grondexploitaties gebracht. De kosten in 2023 van € 0,4 miljoen hadden betrekking op het woonrijp maken van Heilaarpark (groeninrichting).
- De mutatie in de boekwaarde van *Waterdonken* werd met name veroorzaakt door een tussentijdse negatieve winstneming van € 0,1 miljoen op grond van de BBV-regels.
- De boekwaarde van de grondexploitatie *Bouwerijen* nam toe met € 0,9 miljoen. De post woonrijp maken van een viertal deelgebieden zorgden voor een toename van de boekwaarde met € 1,1 miljoen, plankosten en rente tezamen met € 0,3 miljoen. De verkoop van drie kavels voor zelfbouw zorgden voor een afname met € 0,5 miljoen.
- Voor de grondexploitatie *Westerhagelaan-Muizenberglaan* werd de toename van de boekwaarde van € 0,1 miljoen hoofdzakelijk veroorzaakt door plankosten..
- De grondexploitatie *Donkerstraat* is in 2023 geopend. De investeringen hadden in hoofdzaak betrekking op het bouwrijp maken.
- Ook de grondexploitatie *Stadionstraat* is nieuw en in 2023 door de raad vastgesteld. De overheveling van de kavel vanuit de grondexploitatie Verzamelcomplex bedrijventerrein, € 0,4 miljoen, was de voornaamste reden van de mutatie van de boekwaarde, Daarnaast zorgden de kosten voor bouwrijp maken en plankosten voor een toename van € 0,2 miljoen.

Het totale resultaat van de grondexploitaties op eindwaarde bedraagt € 8,6 miljoen negatief. Zeven grondexploitaties hebben tezamen een negatief resultaat op eindwaarde van € 16,1 miljoen; dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de grondexploitaties Bouwerijen en Stationskwartier. Negen grondexploitaties hebben een positief resultaat op eindwaarde, het totaalbedrag bedraagt € 7,4 miljoen.

De grondexploitaties worden in de komende jaren afgerond, de laatste vier grondexploitaties naar verwachting eind 2027 .

Winstnemingen op bouwgronden

Rekening is gehouden met een tussentijdse winstneming van € 1,8 miljoen in vijf grondexploitaties. De winstneming is gebaseerd op de Percentage of Completion (POC) methode. De winst moet worden genomen bij grondexploitaties ongeacht een negatieve of positieve boekwaarde. Als winstnemingsformule geldt het percentage in de voortgang in de kosten, vermenigvuldigd met het percentage in de voortgang van de opbrengsten, vermenigvuldigd met het verwachte positieve resultaat op eindwaarde, gecorrigeerd voor projectspecifieke risico's. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

De nog te maken kosten in de lopende grondexploitaties vanaf 2024 bedragen in totaal € 20,5 miljoen. Deze kosten zijn opgebouwd uit:

Bedragen x €1.000

	Bedrag	%
Bouw- en woonrijp maken	16.733	82%
Honoraria	2.595	13%
Verwervingen	0	0%
Overige kosten	1.199	6%
Totaal	20.527	100%

De post bouw- en woonrijp maken vormt met een aandeel van 82% de grootste kostenpost. Honoraria (dit zijn de kosten voor ambtelijke inzet) is een post die hiermee direct samenhangt; deze post bedraagt 13% van het totaal.

Kijkend naar de afzonderlijke grondexploitaties dan is 65% van de nog te maken kosten opgenomen in de grondexploitaties Bouverijen (€ 6,5 miljoen), Klavers Jansen (€ 3,3 miljoen), Rithmeesterpark (€ 1,7 miljoen) en Stationskwartier eveneens (€ 1,8 miljoen).

De nog te realiseren opbrengsten vanaf 2024 bedragen in totaal € 43,1 miljoen, bestaande uit de volgende categorieën:

Bedragen x €1.000

	Bedrag	%
Grondopbrengst woningbouw	23.234	54%
Grondopbrengst bedrijventerrein	13.624	32%
Grondopbrengst kantoren	2.483	6%
Grondopbrengst overige categorieën	488	1%
Overige opbrengsten en subsidies	3.224	7%
Totaal	43.053	100%

De grondopbrengst woningbouw en bedrijventerreinen zijn de grootste posten, tezamen vormen deze 86% van het totaal. Voor kantoren bedraagt het aandeel 6% van het totaal.

Als wordt gekeken naar de afzonderlijke categorieën, dan is het beeld als volgt:

De grondopbrengsten voor woningbouw zijn voornamelijk nog te realiseren in de grondexploitatie Bouverijen (€ 8,1 miljoen) en Stationskwartier (€ 3,6 miljoen) en Klavers Jansen (€ 6 miljoen). De grondopbrengsten voor bedrijventerreinen zijn grotendeels nog te behalen in de grondexploitatie Rithmeesterpark (€ 4,9 miljoen) en Werkdonken (€ 4,7 miljoen). Voor kantoren zijn de grondopbrengsten voornamelijk te realiseren in de grondexploitatie Stationskwartier (€ 2,5 miljoen).

Voorziening onderhanden werk, waaronder bouwgrond in exploitatie

Bedragen x €1.000

Balans	Balans 31-12-2022	Mutaties balans 2023	Balans 31-12-2023
Voorziening onderhanden werk, waaronder bouwgrond in exploitatie	-14.864	-1.193	-16.057

Voor verliesgevende grondexploitaties moet conform het BBV direct een voorziening worden getroffen. Het is een keuze van de gemeente om deze voorziening te waarderen tegen eindwaarde of tegen contante waarde. De gemeente heeft gekozen voor de waardering op eindwaarde.

De hoogte van de voorziening is gebaseerd op de herzieningen van de grondexploitaties met een verwacht negatief resultaat. De herzieningen bevatten aannames ten aanzien van de verwachte kosten en opbrengsten. Uitgangspunt voor de berekeningen is het zogenaamde "midcase-scenario". Daarmee is de huidige waardering tot stand gekomen op basis van de beste inschatting van het tijdstip van het opstellen van de herziening. De waardering is dus een inschatting, de realisatie kan afwijken van de verwachting.

In onderstaande tabel zijn de mutaties in de voorziening per grondexploitatie weergegeven:

Bedragen x €1.000

	Voorziening Jaarrekening 2022	Mutatie 2023	Voorziening Jaarrekening 2023 voor inzet	Inzet voorziening	Voorziening Jaarrekening 2023 na inzet
CrossMark					
Stationskwartier	4.064	-324	3.740		3.740
Klavers Jansen	814	94	908		908
Totaal CrossMark	4.878	-230	4.648		4.648
Werken					
Druivenstraat	198	13	211		211
Totaal Werken	198	13	212		211
Wonen					
Waregemstraat middenhuur	146	-12	134		134
Adriaan K. landgoed	919	-211	708	-708	
Bouwerijen	8.723	871	9.594		9.594
Donkerstraat		697	697		697
Stadionstraat		773	773		773
Totaal Wonen	9.788	2.119	11.906	-708	11.198
Totaal	14.864	1.902	16.766	-708	16.057

De voorziening nam toe van € 14,9 miljoen met € 1,2 miljoen naar € 16,1 miljoen. Omdat de negatieve grondexploitatie zich als geheel financieel nadelig ontwikkelden, verhoogden we de voorziening met € 1,9 miljoen tot € 16,8 miljoen (eind 2023). In 2023 hebben we 1 grondexploitatie met een negatief saldo afgerond, waarvoor de voorziening nodig was. Eind 2023 had de voorziening een omvang van € 16,1 miljoen.

- Stationskwartier: de grondexploitatie verbeterde met € 0,3 miljoen. Dit werd veroorzaakt door een indexering van de kosten met betrekking tot bodemsanering en het bouw- en woonrijp maken (€ 0,1 miljoen nadelig). Daarnaast ontstond de verbetering door het positieve effect van de nieuwe parameters (€ 0,4 miljoen voordelig).
- Adriaan Klaassen Landgoed: de grondexploitatie verbeterd met € 0,2 miljoen. Dit werd veroorzaakt door vrijval van restbudgetten woonrijp maken, plankosten en kostenstijging. Deze grondexploitatie werd in 2023 afgesloten.
- Bouwerijen: de grondexploitatie verslechterde met € 0,9 miljoen. Dit werd veroorzaakt door enerzijds een besluit van de raad medio 2023 om de grondexploitatie te wijzigen, € 1,5 miljoen nadelig. Anderzijds een positieve effect van de nieuwe parameters (€ 0,3 miljoen voordelig). Daarnaast werden de kosten voor woonrijp maken geactualiseerd en vond er een verlaging van risico's plaats, doordat er rekening was gehouden met een risico opslag van 30% over de nog te realiseren werkzaamheden. Een deel van de werkzaamheden is inmiddels uitgevoerd waardoor een lager risico opslag resteert (€ 0,3 miljoen voordelig).
- Donkerstraat en Stadionstraat: twee nieuwe grondexploitaties met tezamen een negatief resultaat van € 1,5 miljoen. Dit was geen verslechtering van het plan zelf, maar doordat deze grondexploitaties voor het eerst werden opgenomen in de lijst van actieve grondexploitaties, komt het negatieve saldo eenmalig ten laste van het resultaat op grondexploitatie.

De verlaging van de voorziening in 2023 van in totaal € 0,7 miljoen is ontstaan doordat eind 2023 de grondexploitatie Adriaan Klaassen Landgoed met een negatief resultaat werd afgesloten. Een bedrag van € 0,7 miljoen werd ingezet om het negatieve saldo af te dekken.

Overige grond- en hulpstoffen

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Mutaties balans 2023	Balans 31-12-2023
<i>Overige grond- en hulpstoffen</i>			
Voorraad verspreidliggende gronden	500	0	500
Totaal Overige grond- en hulpstoffen	500	0	500

Onder de voorraad overige grond- en hulpstoffen zijn opgenomen de af te stoten objecten gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of huidige marktwaarde.

Gereed producten en handelsgoederen

Onder deze post staan de voorraden per balansdatum van de catering, eigen verklaringen en de voorraden van de Afdeling Werk.

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Mutaties balans 2023	Balans 31-12-2023
Gereed producten en handelsgoederen	87	6	93
Totaal Gereed producten en handelsgoederen	87	6	93

VORDERINGEN

Hieronder zijn de vorderingen met een looptijd korter dan een jaar gerubriceerd. De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, dit is de verwachte opbrengst bij incassering.

Conform de wettelijke eisen zijn de voorzieningen wegens oninbaarheid op de openstaande vorderingen in mindering gebracht.

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Mutaties balans 2023	Balans 31-12-2023
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>			
Vorderingen op openbare lichamen			
Debiteuren openbare lichamen	4.594	259	4.853
Totaal Vorderingen op openbare lichamen	4.594	259	4.853
Overige vorderingen			
Debiteuren	19.929	-193	19.736
Voorziening dubieuze debiteuren	-6.699	4.647	-2.052
Debiteuren verhaal en terugvorderingen Wwb/BUIG	15.715	-668	15.047
Voorziening debiteuren verhaal en terugvordering Wwb/BUIG	-9.043	1.181	-7.862
Vordering schatkistbankieren	32.288	-7.192	25.096
Overige vorderingen	0	675	675
Totaal Overige vorderingen	52.191	-1.551	50.640
Totaal Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	56.785	-1.293	55.493

Ingevolge de regelgeving worden de debiteuren op openbare lichamen apart getoond op de balans. Het saldo ultimo 2023 bestaat voornamelijk uit diverse uiteenlopende afrekeningen met gemeentes in de regio per balansdatum.

De post debiteuren is ultimo 2023 € 0,2 miljoen lager dan ultimo 2022. De voorziening dubieuze debiteuren is ultimo 2023 € 2,1 miljoen, dit is € 4,6 miljoen lager dan ultimo 2022 (6,7 miljoen). Ten

opzichte van de totaal openstaande debiteuren wordt een lagere debiteurenvorsing noodzakelijk geacht dan een jaar eerder.

De debiteurenvorsingen ingevolge de Wwb/BUIG zijn eind 2023 € 0,7 miljoen lager zijn ten opzichte van een jaar eerder. Voor deze debiteurenvorsingen wordt ook een lagere vorsing noodzakelijk geacht.

Eind 2013 is het verplicht schatkistbankieren ingevoerd. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden (w.o. de gemeenten) verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Dit is een rekening-courant verhouding met het Rijk. Eind 2023 bedroeg het saldo op deze rekening-courant rekening € 25 miljoen. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar de financieringsparagraaf.

LIQUIDE MIDDELEN

Onder de liquide middelen worden de kas- en banksaldi alsmede kruisposten opgenomen. Deze middelen zijn vrij besteedbaar.

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Mutaties balans 2023	Balans 31-12-2023
<i>Liquide middelen</i>			
Kasgelden	34	-7	27
Banktegoeden	86	22	108
Kruisposten	12	-3	9
Totaal Liquide middelen	131	13	144

OVERLOPENDE ACTIVA

De overlopende activa zijn vooruitbetaalde kosten of nog te ontvangen baten, waarvan de afwikkeling in het komende boekjaar plaatsvindt.

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Mutaties balans 2023	Balans 31-12-2023
<i>Overlopende activa</i>			
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen			
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	55.330	7.258	62.589
Verhaalbare kosten faciliterende grondexploitaties	446	93	539
Nog te verrekenen kosten faciliterend grondexploitaties	351	39	390
Totaal Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	56.128	7.391	63.518
Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen			
Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen	1.455	777	2.233
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen	1.455	777	2.233
Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk			
Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk.	16.136	-11.247	4.889
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk	16.136	-11.247	4.889

	Balans 31-12-2022	Mutaties balans 2023	Balans 31-12-2023
<i>Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen</i>			
Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	1.589	-131	1.458
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	1.589	-131	1.458
Totaal Overlopende activa	75.308	-3.210	72.098

De overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen per ultimo 2023 (€ 63,3 miljoen) zijn ten opzichte van ultimo 2022 (€ 56,1 miljoen) € 7,2 miljoen hoger. Deze post bestaat ultimo 2023 onder meer uit de nog te ontvangen declaratie btw-compensatiefonds over 2023 van € 36,3 miljoen (2021: € 29,7 miljoen) en nog te ontvangen rente op uitgeleende gelden van € 3,4 miljoen (2022: € 3,5 miljoen).

Conform gewijzigde regelgeving worden verhaalbare kosten, nog te verhalen kosten en nog te verrekenen kosten inzake de faciliterende grondexploitaties vanaf boekjaar 2019 apart getoond in de toelichting onder de post overlopende activa.

De nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen, van het Rijk en van overige Nederlandse overheidslichamen, zijn in onderstaand verloopoverzicht gespecificeerd per regeling weergegeven.

NOG TE ONTVANGEN VOORSCHOTTEN

Dit betreffen toegezegde subsidies met een specifiek bestedingsdoel, waarvoor in de jaren tot en met het verslagjaar wel prestaties zijn geleverd, maar die pas achteraf met de subsidieverstrekker kunnen worden afgerekend. De nog te ontvangen voorschotten worden uitgesplitst naar nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen, van het Rijk, en van overige Nederlandse overheidslichamen. Deze worden in onderstaand verloopoverzicht gespecificeerd per regeling weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Balans 31-12-2022	Bij 2023	Af 2023	Balans 31-12-2023
<i>Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen</i>				
Health & Greenspace	33		33	
Wave	73		73	
GreenQuays	1.222		69	1.153
ESF 2020-2023		673		673
Upsurge Linie Zuid		341		341
AirQon EU	15		15	
Smart City Monitor	27	21		49
Cool Towns	63		63	
Subsidie Triple A	21		21	
Sel Interreg Vlaanderen	1		1	
URBACT		17		17
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van Europese overheidslichamen	1.455	1.052	275	2.233
<i>Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk.</i>				
TOZO	19			19
Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïners	12.577		11.496	1.081
Expertisecentra jeugdhulp H14B			2	-2
Regeling Subsidie NSP1 SKW	2.999	48		3.047

Regeling BBZ 2004 75% (SISA)	213	33		246
Toeslagenproblematiek	328	170		498
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van het Rijk	16.136	251	11.498	4.889
<i>Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen</i>				
Gebiedsontw. Boomkikker	1.216	96		1.312
Educatieve maatregelen	125	21		146
Maatschappelijke diensttijd (ZonMw)	248		248	
Totaal Nog te ontvangen voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	1.589	117	248	1.458

De vorderingspositie van de van overheidsinstellingen nog te ontvangen voorschotten van 2023 (€ 8,5 miljoen) ten opzichte van 2022 (€ 19,2 miljoen) is € 10,7 miljoen lager. Hieronder worden de nog te ontvangen voorschotten groter dan € 0,1 miljoen per balansdatum nader toegelicht.

- Greenquays (€ 1.152.948):**
Dit is een Europese subsidie gericht op de ontwikkeling van groenstructuren in urbane omgevingen met als focuspunt de positieve gezondheidseffecten die hierdoor optreden, concreet gemaakt in een actieplan. De middelen zijn ingezet voor investering real life pilot GreenQuays, participatie, monitoring, exploitation en roll-out van het innovatieve idee.
- ESF 2020-2023 (€ 673.315):**
Dit betreft de afwikkeling van de ESF+-subsidie arbeidsmarktbeleid 2020-2023.
- Upsurge Linie Zuid (€ 340.608):**
Het Europese project van UPSURGE is onderdeel van het project 'Linie Zuid' in Breda. UPSURGE wil een aantal dingen bereiken: de luchtkwaliteit in steden verbeteren door middel van vergroeningsmaatregelen, gebieden klimaatbestendiger maken, hittestress aanpakken, het waterbeheer van de stad verbeteren en de biodiversiteit bevorderen.
- Bekostingsregeling opvang ontheemden Oekraïners (€ 1.080.950):**
Vanuit het Rijk is er een SPUK voor de opvang van ontheemden Oekraïne. De omvang wordt bepaald door het aantal opgevangen personen in een gemeentelijke opvanglocatie. Er is reeds een voorschot beschikbaar gesteld en er resteert nog € 1.080.950 te ontvangen.
- Regeling Subsidie NSP1 SKW (€ 3.047.129):**
Subsidie voor het NSP-project Breda Stationsgebied. Het OV_Terminalcomplex is enkele jaren geleden afgerond. Voor de openbare ruimte zijn alle onderdelen afgerond, met uitzondering van (het woonrijp maken van) een gedeelte van de Stationslaan. Van de subsidie is 80% aan voorschot ontvangen; de resterende 20% wordt op basis van de eindverantwoording uitgekeerd. De subsidie wordt in 2024 afgerond.
- Regeling BBZ 2004 75% (€ 246.055):**
M.i.v. 1 januari 2020 is er een nieuwe financieringssysteem voor het BBZ 2004. In het jaar volgend op de feitelijke BBZ-kapitaalverstrekking ontvangt de gemeente 100% financiering van het Rijk. Echter, in de daaropvolgende vijf jaren vordert het Rijk 75% van die financiering terug van de gemeente. Van de baten uit vóór 1 januari 2020 verstrekt bedrijfskapitaal mogen gemeenten 25% zelf houden; de overige 75% van die baten vloeit terug naar het Rijk. De afrekening met het Rijk vindt plaats via de SiSa-verantwoording G2 BBZ.
- Toeslagenproblematiek (€ 484.981):**
Dit betreft de regeling "Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek". Op basis van de regeling ontvangen gemeenten eenmalig een specifieke uitkering met het oog op ondersteuning van gedupeerden in hulpvragen op de vijf primaire leefgebieden: financiën, wonen, zorg, gezin en werk. Deze specifieke uitkering stelt de Gemeente in staat gedupeerden van de toeslagenproblematiek te ondersteunen en te helpen. De afrekening met het Rijk vindt plaats via de SiSa-verantwoording B2 Toeslagenproblematiek.
- Gebiedsontwikkeling Boomkikker(€ 1.311.619):**
In het kader van biodiversiteit wordt met een subsidieregeling van Groen Ontwikkefonds Brabant BV inzake ons Project "EVZ Boomkikker" faunapassages voor kleine zoogdieren en amfibieën aangelegd. De afrekening van de subsidie vindt plaats in 2024.

- *Educatieve maatregelen (€ 146.087):*
De bijdrage educatieve maatregelen is bestemd voor de bijdrage aan de scholen die deelnemen aan BVL (BrabantsVerkeersveiligheidsLabel) en het TT (Totally Traffic) programma. Scholen kunnen hiervoor middelen kopen die bijdragen aan een verbetering van de verkeersveiligheid en gedrag. Daarnaast kan de gemeente hieruit overkoepelende (school)campagnes bekostigen.

Toelichting eigen vermogen en voorzieningen

PASSIVA

Aan de passiva kant van de balans staan het vermogen en de schulden van de gemeente gerangschikt. Hieronder wordt ingegaan op de verschillende bestanddelen.

EIGEN VERMOGEN

Het eigen vermogen van de gemeente wordt gevormd door de reserves en het rekeningresultaat.

NOG TE BESTEMMEN RESULTAAT

Het resultaat bedraagt € 9,1 miljoen positief in 2023. Voor een bedrag van € 8,8 miljoen worden voorstellen voor resultaatbestemming gedaan.

Bedragen in € 1

Programma	Onderwerp	Voorstel resultaatbestemming
1	Regionale middelen arbeidsmarktbeleid West-Brabant	466.594
1	Regionale middelen voor maatschappelijke opvang	368.000
1	Regionale middelen laaggeletterdheid	46.738
1	Extra opgaven volksgezondheid	150.000
1	Resterend saldo stichting La Vuelta Hollanda	46.272
2	2e fase Bwise gebouw C	518.485
2	Verbeter Breda: Waardennetwerk bestaanszekerheid	400.000
2	Verbeter Breda: Energiecampus	300.000
2	Taal voor volwassen ontheemden uit Oekraïne	101.000
2	Bijdrage bovenwijkse voorzieningen voor grondexploitatie	107.409
3	Woonopgave	233.000
3	Cofinanciering volkshuisvestingsfonds	200.000
3	Ontvangen bovenwijkse bijdrage	92.170
3	Bijdrage bovenwijkse voorzieningen voor grondexploitatie	69.848
4	Coffeeshops	138.000
4	OZB compensatie buiten (sport)accommodaties	122.000
4	Kwaliteitsborging bouw- en woningtoezicht	91.000
4	Resultaat rekenkamer overhevelen	30.870
5	Decembercirculaire	4.362.300
5	Advieskosten / middelen directie	165.000
5	SaaS-oplossing	662.308
5	Versterking dienstverlening gemeenten	155.000
Totaal		8.825.994

Na goedkeuring van deze jaarrekening wordt op basis van het resultaat (€0,3 miljoen) en de vrijval uit de exploitatiereserve van eerdere resultaatbestemmingen (€ 3,3 miljoen) € 3,6 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve.

RESERVES

De post reserves bestaat uit de algemene reserves en de bestemmingsreserves. In 2023 is het verloop van de balanspost reserves als volgt:

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Storting reserve	Onttrekkingen reserve	Resultaatbestemming 2022	Balans 31-12-2023
<i>Reserves</i>					
Algemene reserve	102.343	8.114	-8.737	2.358	104.077
Bestemmingsreserves	46.842	10.318	-25.377	14.946	46.730
Totaal Reserves	149.185	18.432	-34.114	17.304	150.807

Stortingen in en onttrekkingen uit de reserves, waarvoor reeds eerder besluitvorming is genomen, zijn op basis van deze eerdere besluitvorming reeds verwerkt in de rekening 2023. De kolom resultaatbestemming betreft de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2022.

Algemene reserves

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Storting reserve	Onttrekkingen reserve	Resultaatbestemming 2022	Balans 31-12-2023
Algemene reserve	102.343	8.114	-8.737	2.358	104.077

Algemene reserve

De algemene reserve heeft een bufferfunctie voor het opvangen van schommelingen en onvoorziene gebeurtenissen. De reserve maakt deel uit van de weerstandscapaciteit. Het is de financiële buffer van de begroting. Jaarlijks wordt een deel van het treasuryresultaat (bespaarde rente) aan de reserve toegevoegd. De rekening resultaten vloeien in principe naar de algemene reserve. In de reserve is een bedrag van € 16,5 miljoen geblokkeerd ten behoeve van de Noordelijke rondweg rondweg. Dit geblokkeerde bedrag wordt niet meegerekend in de weerstandscapaciteit.

Conform eerdere besluitvorming zijn in de jaarrekening 2023, naast de resultaatbestemming 2022 van € 2,4 miljoen (cf. besluit 3217742), de volgende toevoegingen aan en onttrekkingen uit de algemene reserve verwerkt:

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Rentetoevoeging (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2023 zaaknummer 2489919)		1.612
Extra dotatie om de reserve op peil te houden (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2022 zaaknummer 1668807)		6.502
SaaS oplossing (cf. beslispunt bestuursrapportage 2023 zaaknummer 3532300)	1.979	
Noodfonds bewoners (cf. energiepakket Breda 2022-2023 zaaknummer 3795690)	2	
Wijkcentrum wijken (cf. energiepakket Breda 2022-2023 zaaknummer 3795690)	99	
Personele inzet energiemaatregel (cf. energiepakket Breda 2022-2023 zaaknummer 3795690)	84	
Energiepakket Programma 2 (cf. energiepakket Breda 2022-2023 zaaknummer 3795690)	1.129	
Kredietfaciliteit Nieuwe Markt (cf. resultaatbestemming jaarrekening 2022 zaaknummer 3217742)	1.300	
Algemene reserve aanvullende kredietvotering bijzondere projecten inv. Reserve (cf. resultaatbestemming jaarrekening 2022 zaaknummer 3217742)	840	
Turborotonde Leursebaan (cf. resultaatbestemming jaarrekening 2022 zaaknummer 3217742)	391	
Cofinanciering 30% VHF1 Programma (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2023 zaaknummer 2489919)	1.241	

Energiepakket Programma 3 (cf. energiepakket Breda 2022-2023 zaaknummer 3795690)	185	
Energiepakket Programma 4 VGB (cf. energiepakket Breda 2022-2023 zaaknummer 3795690)	137	
Energiepakket investering (cf. energiepakket Breda 2022-2023 zaaknummer 3795690)	1.000	
Algemene reserve aanvullende kredietvotering (cf. resultaatbestemming jaarrekening 2022 zaaknummer 3217742)	350	
Totaal	8.737	8.114

Bestemmingsreserve

Naast de algemene reserve zijn de overige reserves zogenaamde bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves maken onderdeel uit van het eigen vermogen. Bestemmingsreserves zijn ingesteld middels een raadsbesluit ten behoeve van specifieke bestemmingen. Bestemmingsreserves zijn in wezen vrij besteedbaar vermogen, omdat de door de raad opgelegde beperking ook door de raad kan worden opgeheven.

Bedragen x € 1.000

	Stand 31-12-2022	Resultaat bestemming 2022	Dotaties	Onttrekkingen	Stand 31-12-2023
Exploitatiereserve	21.614	14.746	2.960	19.457	19.863
Begrotingsreserve	1.010		198		1.209
Investeringsreserve: algemeen	7.331	200	4.010	658	10.883
Reserve Bodemfonds	3.630			465	3.165
Reserve Klimaatfonds	1.208		290	44	1.455
Reserve Investerings Sportverenigingen			1.000	264	736
Reserve Versnellingsopgave Wonen	9.977			4.415	5.563
Reserve Vrouwenopvang	1.072				1.072
Reserve Bovenwijkse Voorzieningen			1.860	75	1.785
Reserve Toekomstbestendig Wonen	1.000				1.000
Totaal bestemmingsreserves	46.842	14.946	10.318	25.378	46.730

Begrotingsreserve

De begrotingsreserve is in het verleden gevoed uit winstuitkeringen en afkoopsommen en wordt aangewend om het wegvallen van jaarlijks grote winstuitkeringen geleidelijk in de begroting op te vangen. Het betreft resultaten die over meerdere jaren zijn gereserveerd voor specifieke doelen. Jaarlijks vindt rentetoevoeging plaats om met behulp van dit extra volume de afloop van de bijdrage aan de exploitatie zo geleidelijk mogelijk te laten verlopen. De begrotingsreserve wordt, conform het door de raad vastgestelde meerjarig beleidskader reserves, vanaf 2016 ook ingezet voor het oplossen van een dekkingsverschil voor de NS-fietsenstallingen. Het saldo op de begrotingsreserve (€ 1,0 miljoen eind 2022) betreft de beschikbare middelen voor de exploitatie van de NS-Fietsenstallingen. De basis voor deze stortingen en onttrekkingen vormen de afspraken die hierover aan de hand van de business case met de NS zijn gemaakt voor de periode tot en met 2027. De bijdrage van de gemeente Breda bedraagt in totaal maximaal € 6 miljoen gedurende de gehele looptijd. Conform het vaststellingsbesluit van de begroting 2023 (besluit zaaknummer 2489919) zijn in de jaarrekening € 0,198 miljoen aan toevoegingen verwerkt.

Exploitatiereserve

Via de exploitatiereserve worden geormerkte bedragen zoals budgetoverhevelingen tijdelijk vastgehouden om in volgende jaren te worden ingezet. Bij de bestuursrapportage wordt aangegeven welke bedragen voor overheveling in aanmerking komen. Vooruitlopend op de resultaatbestemming neemt het college hierover een besluit. De definitieve bedragen worden bij de jaarrekening en resultaatbestemming vastgesteld. Conform eerdere besluitvorming zijn in de jaarrekening 2023 de volgende toevoegingen aan en onttrekkingen uit de exploitatiereserve verwerkt:

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Resultaatbestemming 2022 (cf. raadsbesluit vaststelling jaarstukken 2022 zaaknummer 3217742)		14.746
Inzet voor verkiezingen (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2023 zaaknummer 2489919)	225	225
Inzet voor waterschapschapsverkiezingen (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2023 zaaknummer 2489919)	119	
Waterschapsverkiezingen septembercirculaire (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2023 zaaknummer 2489919)		30
Budgetoverheveling bestuursrapportage 2022 (cf. raadsbesluit 2455669)	1.241	
Septembercirculaire 2022 (cf. raadsbesluit 2568728)	6.011	
Budgetoverheveling Amendement bestuursrapportage 2022 Aan het werk met werklocaties	122	
Budgetoverheveling 2021 (cf. raadsbesluit 2053173)	2.058	
Budgetoverheveling 2022 Gemeenschappelijke regeling GIA/meldpunt crisiszorg (cf. raadsbesluit 3217742)	638	
Budgetoverheveling 2022 Gemeenschappelijke regeling GIA/meldpunt crisiszorg (cf. raadsbesluit 3217742)	152	
Budgetoverheveling 2022 WEB regio gelden Laaggeletterdheid (cf. raadsbesluit 3217742)	171	
Budgetoverheveling 2022 Energietoeslag 2022 (cf. raadsbesluit 3217742)	-1.870	
Budgetoverheveling 2022 Resterende armoedegelden 2022 (cf. raadsbesluit 3217742)	42	
Budgetoverheveling 2022 Wet inburgering, restant uitkering gemeentefonds (cf. raadsbesluit 3217742)	473	
Budgetoverheveling 2022 Woonzorgvoorzieningen / wooneenheden met zorg (cf. raadsbesluit 3217742)	80	
Budgetoverheveling 2022 Kansengebied Kadijkje / Advendo (cf. raadsbesluit 3217742)	265	
Budgetoverheveling 2022 Cofinanciering volkshuisvestingsfonds / wijkenergieplannen (cf. raadsbesluit 3217742)	134	
Budgetoverheveling 2022 Incidentele middelen Omgevingswet (cf. raadsbesluit 3217742)	269	
Budgetoverheveling 2022 Resultaat Rekenkamer overhevelen naar 2023 (cf. raadsbesluit 3217742)	22	
Budgetoverheveling 2022 Veiligheid openbare ruimte (cf. raadsbesluit 3217742)	85	
Budgetoverheveling 2022 Reconstructie plantvakken (cf. raadsbesluit 3217742)	21	
Budgetoverheveling 2022 Visie op vastgoed (cf. raadsbesluit 3217742)	40	
Budgetoverheveling 2022 Impulsbudget aanjagen innovatie (cf. raadsbesluit 3217742)	91	
Budgetoverheveling 2022 Onvoorzien (financiële ondersteuning) (cf. raadsbesluit 3217742)	374	
Decembercirculaire 2022 (cf. raadsbesluit 2811037)	6.965	
Meicirculaire 2023 (cf. raadsbesluit 3422660)		1.373
Budgetoverheveling bestuursrapportage 2023 Verheveling omgevingswet 2023 (cf. raadsbesluit 3532300)		400
Budgetoverheveling bestuursrapportage 2023 Coronamiddelen Cultuur (cf. raadsbesluit 3532300)		570
Budgetoverheveling bestuursrapportage 2023 Kunsthal CrossArts (cf. raadsbesluit 3532300)		362
Overige vrijval budgetoverhevelingen voorgaande jaren (cf. diverse besluiten)	1.729	
Totaal	19.457	17.706

Na verwerking van bovenstaande mutaties bedraagt de exploitatiereserve ultimo 2023 € 20,3 miljoen. Als gevolg van lagere bestedingen op diverse budgetoverhevelingen vanuit voorgaande jaarrekeningen is € 12,9 miljoen nog niet onttrokken uit de exploitatiereserve. Het betreft met name budgetoverhevelingen voor maatschappelijke opvang (€ 1,0 miljoen), crisisdienstverlening (€ 1,6 miljoen), integraal huisvestingsfonds (€ 0,2 miljoen), TONK (€ 0,2 miljoen), versterkingsplan dak-thuislozen (€ 0,4 miljoen), ondersteuning lokale cultuur (€ 0,2 miljoen), geluidsmaatregelen HSL-Zuid (€ 0,2 miljoen), gemeenschappelijke regeling GIA (€ 0,7 miljoen), verbetering luchtkwaliteit op scholen (€ 1,1 miljoen), bijzondere bijstand studenten (€ 0,6 miljoen) en maatschappelijke opvang & OGGZ (€ 0,5 miljoen).

Investeringsreserve

Deze reserve dient ter financiering van kapitaallasten voor toekomstige investeringen. Bij besluitvorming is het van belang dat bij aanvang van de kredietvotering voor het specifieke project het volledige bedrag van de investering dat gedekt wordt uit de reserve in de reserve beschikbaar moet zijn. Onttrekking aan de reserve vindt daarmee gedurende de gehele afschrijvingsperiode plaats. Door middel van een raadsbesluit worden middelen in de investeringsreserve gestort voor dekking kapitaallasten van toekomstige investeringen. Daarnaast wordt aan deze reserve rente toegevoegd in verband met de door deze reserve te dekken rentelasten van de meerjarige kapitaallasten.

Conform eerdere besluitvorming zijn in de jaarrekening 2023 de volgende toevoegingen aan en onttrekkingen uit de investeringsreserve verwerkt:

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Bespaarde rente 2023		56
Dekking omkatting (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2023 zaaknummer 2489919)	300	
Onttrekking kapitaallasten (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2023 zaaknummer 2489919)	142	
Storting veiligheid rondom scholen uit bestuursakkoord (cf. raadsbesluit vaststellen begroting 2023 zaaknummer 2489919)		200
Kredietfaciliteit (Nieuwe Markt) (cf. bestuursrapportage 2023 zaaknummer 3532300)		2.140
Kredietfaciliteit (Leurse Baan) (cf. bestuursrapportage 2023 zaaknummer 3532300)		391
Kredietfaciliteit (Talentencentrum) (cf. bestuursrapportage 2023 zaaknummer 3532300)		350
Energiepakket (cf. bestuursrapportage 2023 zaaknummer 3532300)		1.000
Overboeking Haagse Beemden naar programma 4 (cf. bestuursrapportage 2023 zaaknummer 3532300)		150
Verlaging dotatie programma 4 i.v.m. hoger dan begroot (cf. bestuursrapportage 2023 zaaknummer 3532300)		-1
Bovo bijdrage Nieuwe Mark (cf. bestuursrapportage 2023 zaaknummer 3532300)		29
Onttrekking Heilighartkerk (cf. bestuursrapportage 2023 zaaknummer 3532300)	216	
Overboeking Haagse Beemden naar programma 4 (cf. bestuursrapportage 2023 zaaknummer 3532300)		-150
Dotaties programma 4 project hekwerk Kadijkje (cf. slotwijziging 2023 zaaknummer 3791587)		45
Totaal	658	4.210

Na verwerking van bovenstaande mutaties bedraagt de investeringsreserve ultimo 2023 € 10,9 miljoen.

Reserves bodemfonds

Het bodemfonds is een reserve ter versterking van de gemeentelijke klimaatdoelstellingen. Bodemsanering wordt via de exploitatie verwerkt, omdat dit niet is aan te merken als een investering. De ontwikkelingen in de stad zijn onzeker, de inzet is maatwerk en is niet elk jaar hetzelfde. Met het vormen van deze reserve worden de pieken en dalen in de uitgaven opgevangen. De reserve is in het verleden gevormd middels de doeluitkering-gelden tot en met 2022. Vanaf 2023 wordt de reserve afgebouwd met onttrekkingen ter dekking van tekorten van exploitatielasten in het kader van bodemsaneringen.

Voor diverse projecten is in 2023 voor een bedrag van € 0,5 miljoen aan de reserve onttrokken. Na verwerking van deze mutaties bedraagt de reserve bodemfonds ultimo 2023 € 3,2 miljoen. Voor de jaren 2024-2027 zijn onttrekkingen voorzien voor diverse projecten voor een bedrag van € 2,1 miljoen.

Reserve klimaatfonds

Ook het klimaatfonds is een reserve ter versterking van de gemeentelijke klimaatdoelstellingen. Jaarlijks wordt het uitvoeringsprogramma klimaat opgesteld, dat deel uitmaakt van de gemeentelijke begroting. Er wordt een register bijgehouden van de inkomsten en uitgaven uit de reserve Klimaatfonds, onder verwijzing naar de overeenkomsten die zijn gesloten. Jaarlijks wordt door het college een evaluatie van het uitvoeringsprogramma klimaat vastgesteld en ter kennisname aan de raadscommissie voorgelegd. Hierin wordt de evaluatie van het investeringsprogramma klimaat opgenomen. In 2016 is gestart wordt met energiezuinige projecten.

De reserve Klimaatfonds wordt gevoed door de gemeentelijke participatie in project windturbines Hazeldonk. Hieruit ontvangt de gemeente Breda éénmalig een bijdrage van € 225.000 in 2014 (waarvan € 75.000 voor bedrijvenvereniging LCHM) en vervolgens 20 jaar lang jaarlijks € 247.500 (exclusief indexering; door indexering is het bedrag in 2023 € 289.880 (waarvan € 43.500 voor het grondbedrijf). Met eventuele inkomsten uit toekomstige revolverende projecten kan de reserve een groter investeringsvolume genereren, wat ingezet kan worden voor de grote investeringsopgave op het gebied van klimaat.

Conform eerdere besluitvorming (besluit 42845) is in de jaarrekening 2023 de jaarlijkse bijdrage toegevoegd aan de reserve en is in totaal € 43.500 onttrokken aan de reserve op basis van de gerealiseerde exploitatiekosten integratie projecten klimaat. Hierna bedraagt de reserve klimaatfonds ultimo 2023 € 1,5 miljoen.

Reserve investeringen sportverenigingen

In het bestuursakkoord 2022-2026 is er voor de gele periode een bedrag van €1.8 miljoen gestort in de reserve investeringen bij sportverenigingen (1/3 regeling). Hierbij doet de gemeente een bijdrage (van 1/3-deel) aan sportverenigingen die investeren in sportvoorzieningen. Voor 2023 was er een bedrag van €1 miljoen gedoteerd en begroot om te onttrekken. In werkelijkheid is er slechts €264.000 onttrokken. Dit heeft te maken met het feit dat een groot aantal aanvragen overlopen in 2024 en dan pas uitgekeerd zullen worden. Ultimo 2023 bedraagt de reserve € 0,7 miljoen.

Reserve Versnellingsopgave Wonen

Bij het vorige Coalitieakkoord 2018-2022 zijn incidentele middelen voor de Versnellingsopgave wonen beschikbaar gesteld (€ 14 miljoen). Het doel van de bestemmingsreserve is om de te realiseren middelen beschikbaar te houden voor de Versnellingsopgave Wonen.

Begin 2023 was € 9,97 miljoen beschikbaar ten behoeve van de versnellingsopgave.

De begrote onttrekking in 2023 bedroeg € 6,1 miljoen. De werkelijke onttrekking in 2023 bedraagt € 4,4 miljoen. Dat is € 1,7 miljoen lager dan begroot en heeft voor een groot deel te maken met onderuitnutting van de middelen die beschikbaar waren voor locatiegebonden impulsen. Deze middelen zullen in 2024 wel besteed worden.

Reserve vrouwenopvang

Dit betreft een eenmalige voeding vanuit restanten van verleende subsidies voor vrouwenopvang (rijksmiddelen DUVO) over de jaren 2015-2017. Deze middelen worden ingezet voor de verbouwing/renovatie van de vrouwenopvang.

In 2022 zijn er verschillende scenario's uitgewerkt door het bestuur van Safegroep, die zijn besproken met de desbetreffende Wethouder. Plannen zijn daarna concreet gemaakt waardoor er in 2022 € 1 miljoen is onttrokken uit de reserve. In 2023 is er niets onttrokken aan de reserve. De verbouwing/renovatie gaat in fases. Zodra er een nieuwe fase begint, wordt de reserve (deels) onttrokken. In het begrotingsproces 2024 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor de verbouwing/renovatie van de vrouwenopvang in de jaren 2024, 2025 en 2026.

Reserve bovenwijkse voorzieningen

In juli 2020 is door de raad naar aanleiding van de vastgestelde Nota bovenwijkse voorzieningen een reserve bovenwijkse voorzieningen ingesteld. Doel van de reserve is om werkelijk ontvangen bijdragen te bestemmen voor de realisatie van minimaal één van de bovenwijkse voorzieningen uit de nota bovenwijkse voorzieningen. De reserve wordt gevoed door bijdragen bij alle nieuwe bouwplannen een bijdrage te vragen aan de partij die de grondexploitatie voert. De ontvangen exploitatiebijdragen worden in de reserve gestort. De kosten van beheer van de reserve en de bestedingen aan de projecten worden onttrokken aan de reserve.

Per 1 januari 2023 was de stand van de reserve nihil. In 2023 zijn aan bijdragen € 1.86 miljoen ontvangen en gestort in de reserve. Verder is voor het beheer van de reserve € 0,1 miljoen onttrokken uit de reserve.

Reserve toekomstbestendig wonen

De Toekomstbestendig Wonen Regeling is een brede, integrale, regeling met als hoofddoel de bestaande particuliere woningvoorraad in zoveel mogelijk opzichten kwalitatief duurzaam te

verbeteren. Er wordt integraal naar woningaanpassingen gekeken, om waar mogelijk en gewenst door de eigenaar-bewoner maatregelen op het gebied van energie en levensloopbestendigheid optimaal te combineren. Doordat de regeling breed is opgezet is één aanvraag voor de diverse aanpassingen voldoende. Concreet betekent dit dat de voorgestelde nieuwe Toekomstbestendig Wonen Regeling een raamwerkregeling is die inwoners van Breda de mogelijkheid biedt om via één lening zowel levensloopbestendige als energetische maatregelen te kunnen (laten) uitvoeren. Deze regeling brengt € 1 miljoen kapitaallasten met zich mee. De reserve toekomstbestendig wonen is bestemd ter dekking van deze kapitaallasten. In 2021 is conform besluit bestuursrapportage 2021 zaaknummer 1528103, € 1 miljoen gedoteerd aan de reserve. In 2023 hebben zich geen onttrekkingen voor gedaan, zodat de reserve ultimo 2023 € 1 miljoen bedraagt.

VOORZIENINGEN

De post voorzieningen op de balans bestaan uit drie groepen, te weten voorzieningen voor groot onderhoud aan vastgoed en kapitaalgoederen, voorzieningen voor personeel en overige voorzieningen. In 2023 is het verloop van de balanspost voorzieningen als volgt:

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Storingsen voorzieningen	Onttrekkingen voorzieningen	Balans 31-12-2023
<i>Voorzieningen</i>				
Onderhoudsvoorzieningen	37.953	19.124	14.100	43.221
Personeelsvoorzieningen	12.181	1.202	1.587	11.796
Overige voorzieningen	6.877	742	795	6.824
Totaal Voorzieningen	57.012	21.068	16.482	61.841

Hieronder worden deze drie groepen nader toegelicht.

Onderhoudsvoorzieningen

Deze onderhoudsvoorzieningen bestaan uit voorzieningen voor groot onderhoud aan de openbare ruimte en gebouwen. Het verloop van de onderhoudsvoorzieningen is in 2023 als volgt:

Bedragen x € 1.000

	Stand 31-12- 2022	Verminderingsen	Aanwendingen	Toevoegingen	Stand 31-12- 2023
Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedbeheer	21.391		4.625	5.442	22.209
Onderhoudsvoorziening parkeergarages en fietsenstallingen	4.897		273	930	5.554
Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedontwikkeling	4.375		157	19	4.237
Onderhoudsvoorziening openbare ruimte	4.643		5.522	5.936	5.057
Onderhoudsvoorziening verkeerregelinstanties	244		1.240	997	1
Onderhoudsvoorziening verharding achterstallig onderhoud	2.403		2.039	5.800	6.164
Totaal	37.953		13.856	19.124	43.221

Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedbeheer

Deze voorziening heeft als doel om de meerjarige kosten voor planmatig onderhoud van de gemeentelijke vastgoedportefeuille te egaliseren. Hieronder vallen onder andere gebouwen op het gebied van sport, welzijn en cultuur, brede scholen en het centrale busstation, maar ook alle gebouwen die de gemeente voor haar bedrijfsvoering nodig heeft. Daarnaast is in de voorziening de vervanging van de binnensportinventaris en het civiele en cultuurtechnische onderhoud voor de buitensport opgenomen.

De basis voor deze voorziening is het zogenoemde meerjarenonderhoudsplan (mjop). Een mjop geeft inzicht in de technische toestand van het vastgoed en geeft een prognose van de verwachte werkzaamheden en kosten. De mjop's zijn gebaseerd op een gemiddeld onderhoudsniveau van 3 op een schaal van 1 tot 6. De onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd en accommodaties worden maximaal om de 5 jaar opnieuw geïnspecteerd. Op basis van de huidige berekening is de voorziening dekkend tot en met 2029.

In het boekjaar is conform de begroting € 5,4 miljoen gedoteerd aan de voorziening. Op basis van de mjop's is voor 2023 een jaarplan vastgesteld. Uit een analyse daarvan is gebleken dat er € 3,1 miljoen minder is besteed dan gepland. We hebben al wel voor € 2 miljoen aan onderhoudsopdrachten uitgezet, maar de uitvoering kon niet meer (volledig) in 2023 plaatsvinden. Daarnaast zijn er nog andere oorzaken. Voor het stadion wordt nu onderzocht welke maatregelen er uitgevoerd moeten worden. De uitvoering vindt in 2024 plaats. Per saldo was er een positief resultaat van € 0,4 miljoen.

In 2022 heeft de afdeling Vastgoedbeheer verbetermaatregelen vastgesteld en geïmplementeerd in de werkprocessen. Daarmee willen we het verschil tussen het voorgenomen planmatig onderhoud (vastgestelde jaarplannen) en de daadwerkelijk gerealiseerde onderhoudsactiviteiten vanaf 2023 structureel beperken. Slechts 5% (€ 0,4 miljoen) van het jaarplan bestond uit posten die waren doorgeschoven naar een volgend jaar of waarvoor (nog) geen technische noodzaak was. Dit was in 2022 nog 34%.

Onderhoudsvoorziening parkeergarages en fietsenstallingen

De voorziening heeft tot doel de meerjarige groot onderhoudskosten van de gebouwen van de afdeling Parkeren te egaliseren. Het gaat hierbij om de parkeergarages en de fietsenstallingen. De basis voor de vorming en het beheer van de voorzieningen voor deze gebouwen zijn de zogenaamde meerjaren onderhoudsplannen zoals deze in het systeem Planon worden bijgehouden. De MJOP's zijn gebaseerd op het door de Raad vastgesteld gemiddelde onderhoudsniveau 3 op 6. De onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd en vormen de basis voor de jaarlijkse dotatie aan de voorziening teneinde over voldoende middelen te beschikken voor de uitvoering van het (projectmatig) groot onderhoud. De voorziening is toereikend tot en met 2032.

Aan de onderhoudsvoorzieningen voor parkeergarages en fietsenstallingen is in 2023 € 0,93 miljoen gedoteerd conform de begroting. In 2023 was de aanwending (€ 0,3 miljoen) € 4,4 miljoen lager dan begroot (€ 4,7 miljoen): dit is vooral het gevolg van het feit, dat voor de Barones al het onderhoud is doorgeschoven naar 2024 en 2025 om het te bundelen en zo efficiënt mogelijk het werk te doen met zo weinig mogelijk overlast voor de klanten.

Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedontwikkeling

Deze voorziening is gevormd ten behoeve van de strategisch aangekochte panden. De hoogte van de dotatie is gebaseerd op een meerjarenonderhoudsplanning. De doorberekening is gemaakt tot 2034. Hierbij wordt uitgegaan van een doorlopende exploitatie, waarbij aanvullend rekening wordt gehouden met inmiddels genomen besluiten voor sloop en / of herontwikkeling, mede gebaseerd op de Vastgoedstrategie Havenkwartier. De inzet van de onderhoudsvoorziening heeft op dit moment voornamelijk betrekking op de panden in het Havenkwartier. Jaarlijks zal worden onderzocht of, afhankelijk van de vastgoedportefeuille op dat moment, aanpassing nodig is. In 2023 is conform begroting € 18.994 gedoteerd aan de voorziening. In de meerjarenbegroting vanaf 2024 zijn dotaties aan de voorziening begroot van € 29.927. Met deze jaarlijkse dotatie is de voorziening volgens de meerjarenonderhoudsplanning tot en met 2033 toereikend om het geplande groot onderhoud uit te kunnen voeren.

In 2023 heeft alleen noodzakelijk onderhoud plaatsgevonden. Zowel begroot als werkelijk bedroeg dit ca. € 0,16 miljoen.

Onderhoudsvoorziening openbare ruimte

De onderhoudsvoorziening openbare ruimte betreft het groot onderhoud van verharding, civieltechnische kunstwerken, en waterwegen. De basis voor de voorziening voor het onderhoud aan de openbare ruimte ligt vast in periodiek te actualiseren beleidskaders en beheerplannen. De berekeningen van de benodigde dotaties zijn gebaseerd op meerjarenplanningen van 10 jaar. In 2023 is conform begroting € 6,2 miljoen toegevoegd aan de voorziening. Met een jaarlijkse dotatie vanaf 2024 van € 5,9 miljoen is

de voorziening volgens de meerjarenonderhoudsplanning tot en met 2032 met de kennis van nu toereikend om het geplande groot onderhoud aan de openbare ruimte uit te kunnen voeren.

Totaal was de onttrekking op de voorziening openbare ruimte begroot op € 6,2 miljoen. De werkelijke stand per 1-1-2023 was circa € 3,8 miljoen hoger dan primitief begroot, door overloop uit 2022. Op basis hiervan was de geplande realisatie in het voorjaar geactualiseerd naar € 9,6 miljoen. In totaal is hiervan uiteindelijk € 5,5 miljoen gerealiseerd. Dit betekent dat een deel van de realisatie doorschuift naar 2024.

Binnen de kapitaalgoederen Water en Verharding is er minder gerealiseerd dan gepland. Dit heeft met name te maken met vertragingen in de uitvoering van werken. Projecten schuiven door naar volgend jaar, zoals het baggeren van Hoge Vucht en Kroeten. We werken hiervoor vaak samen met Waterschap Brabantse Delta, waardoor we planningen niet volledig kunnen controleren. Daarnaast heeft o.a. gebrek aan capaciteit ervoor gezorgd dat er minder is gerealiseerd bij het onderdeel Verharding.

Ook zien we dat in projecten met boomwortelopdruk participatie een rol speelt in het doorschuiven van projecten.

Onderhoudsvoorziening verkeerregelininstallaties

Voor het in stand houden van verkeersregelininstallaties is in 2015 besloten tot het instellen van een specifieke onderhoudsvoorziening. Het meerjaren onderhoudsplan verkeersregelininstallaties wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van uitgevoerde inspecties en gerealiseerde projecten, afhankelijk van de ouderdom, vervanging, reparatie en noodzaak van de onderdelen van de verkeerregelininstallaties in Breda. Bij het jaarlijks opstellen van de planning wordt ook goed gekeken naar infrastructurele projecten en werkzaamheden vanuit de afdeling Uitvoering om de werkzaamheden gelijktijdig op te pakken (werk met werk maken).

In verband met de aanpassing van de software van de regeltoestellen van de verkeerregelininstallaties moeten al deze regeltoestellen op 1 januari 2024 zijn vervangen. Mochten deze verkeerregelininstallaties na 1 januari 2024 nog aanwezig zijn en uitvallen, kunnen deze verkeerregelininstallaties niet meer worden gerepareerd. Dit zorgt direct voor verkeersonveilige situaties op de wegen van Breda, wat ten alle tijden moet worden voorkomen. Het gevolg hiervan is dat een aantal verkeerregelininstallaties eerder moeten worden gerenoveerd, maar omdat het niet toegestaan is dat de bestaande voorziening een negatieve stand vertoont, dient de dotering aan de voorziening verkeerregelininstallaties voor de periode 2020-2026 te worden geherprogrammeerd. De totale onderhoudslasten blijft over de totale periode gelijk, maar in de jaren 2020 tot en met 2023 worden extra stortingen gedaan in de voorziening, die in de jaren 2024 tot en met 2026 worden gecompenseerd door de verlaging van de geplande stortingen. In 2023 was de reguliere dotatie € 1 miljoen.

Op de voorziening van de VRI is een tekort ontstaan van € 0,175 miljoen doordat de uitvoeringskosten de afgelopen jaren hoger zijn geworden door een hogere indexering. Die mag conform het raamcontract het indexeringspercentage van het CBS gebruiken. Dat lag de afgelopen jaren hoger dan het algemene indexeringspercentage dat de gemeente Breda hanteert (6% tot 8% in plaats van 2% tot 3%). Daarnaast is gebleken dat de aannemer door personele problemen niet alle kosten over 2022 had gefactureerd. Daardoor is een verkeerde prognose ontstaan van de beschikbare middelen voor 2023. Deze verkeerde prognose heeft ertoe geleid dat er extra kosten zijn gemaakt bij de renovatie van de verkeerslichten op de Oosterhoutseweg om het doseersysteem (tegengaan van doorgaand verkeer) goed te laten functioneren. Vanuit de exploitatie van het product Mobiliteit 2023 is dit tekort aangevuld. Het tekort is ten laste van de exploitatie genomen.

Onderhoudsvoorziening verharding achterstallig onderhoud

Bij de jaarrekening 2021 werd € 3,2 miljoen gedoteerd om de achterstalligheid in 2 jaar te kunnen oplossen. In 2023 hebben we € 2 miljoen aan werkzaamheden uitgevoerd in plaats van de begrote € 2,7 miljoen (na actualisatie € 2,4 miljoen). Na inspectie bleek dat er aanvullende achterstalligheid is. Daarom doteerden we nog eens € 5,8 miljoen aan deze voorziening.

Personeelsvoorzieningen

De personeelsvoorzieningen omvatten een voorziening voor nog te verwachten kosten voor voormalig personeel, een voorziening voor de zogenaamde APPA-voorziening (voorziening voor Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers), en vanaf 2022 een nieuwe voorziening voor spaarverlof. Het verloop van de personeelsvoorzieningen was in 2023 als volgt:

Bedragen x € 1.000

	Stand 31-12-2022	Verminderingen	Aanwendungen	Toevoegingen	Stand 31-12-2023
Voorziening voormalig personeel	835	500	367	349	317
Voorziening Wet APPA	6.853		699	853	7.007
Voorziening spaarverlof	4.493		21		4.472
Totaal	12.181	500	1.087	1.202	11.796

Voorziening voormalig personeel

Deze voorziening is gevormd ten behoeve van de nog verwachte kosten voor voormalig personeel. Het gaat om voormalige medewerkers waarvan om diverse redenen voortijdig afscheid is genomen, maar waarvan nog kosten doorlopen. Om de diverse afdelingen niet meerjarig met deze kosten te belasten worden deze in het jaar van uitdiensttreding in een keer ten laste van de afdeling gebracht en later vanuit deze voorziening afgewikkeld. Indien een medewerker onvrijwillig wordt ontslagen (niet wegens strafontslag, ouderdomspensioen of arbeidsongeschiktheid) ontstaat er op basis van de werkloosheidswet recht op een uitkering zolang de onvrijwillige werkloosheid bestaat. Afhankelijk van de ontslaggrond kan deze wettelijke uitkering aanvullend en aansluitend worden verhoogd/verlengd op basis van onze eigen rechtspositieregeling. De hoogte en duur van de totale uitkeringslast is vooraf wel globaal in te schatten. Maar is uiteindelijk wel afhankelijk van de vraag of, en zo ja hoe snel de betreffende medewerker elders werk kan vinden. Daarnaast wordt de hoogte van de uitkering ook beïnvloed door de inflatie en de salarisontwikkelingen na het ontslag. Of, en zo ja hoeveel uitkeringen per jaar worden toegekend is vooraf niet in te schatten. Dit kan wel indien het ontslag wordt veroorzaakt door de uitvoering van een reorganisatieplan. Uit historisch verloop komt naar voren, dat het volume jaarlijks niet gelijkblijvend is. De Gemeente Breda kiest er derhalve voor om de ww-verplichtingen via een personeelsvoorziening te laten lopen.

Jaarlijks wordt een analyse gemaakt van de toekomstige verplichtingen. Tot en met eind 2028 is de voorziening voldoende voor het afwikkelen van de bestaande verplichtingen. Omdat de voorziening de komende jaren voldoende toereikend blijkt te zijn, is in 2023 € 0,5 miljoen van de voorziening vrijgevallen.

Voorziening Wet APPA

De voorziening bevat pensioenreserveringen en wachtgelden van voormalige politieke ambtsdragers (wethouders). De APPA-voorziening wordt jaarlijks aangepast op basis van de extern opgestelde actuariële berekeningen van de pensioenverplichtingen aan (voormalige) politieke ambtsdragers. Naast de jaarlijkse onttrekking uit de voorziening van € 0,7 miljoen is in 2023 € 0,85 miljoen aan de voorziening gedoteerd. Conform de meest actuele berekeningen (eind 2023) bedraagt de pensioenverplichting € 6,5 miljoen en de wachtgeldverplichting € 0,5 miljoen, bij elkaar € 7,0 miljoen.

Voorziening spaarverlof

Als gevolg van een aanpassing van de CAO is vanaf 2022 het zogenaamde verlofsparen ingevoerd. Met deze nieuwe regeling kunnen medewerkers diverse soorten van verlof in één keer omzetten in spaarverlof. Voor het spaarverlof zoals dit vanaf 2022 van toepassing is, moet voor de verplichting een voorziening worden opgenomen omdat hier sprake is van een spaarsaldo dat in de tijd, naar verwachting, niet van gelijke omvang zal zijn wat betreft toevoegingen en opnamen van spaarverlof. Op basis van het inzicht en actuele data bij het opstellen van de jaarrekening is in 2023 de huidige voorziening voldoende en is er geen sprake van vrijval of dotatie.

Overige voorzieningen

De groep overige voorzieningen bestaat uit een voorzieningen voor riolering, afvalservice, archivering Justz, en van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel. Het verloop van de overige voorzieningen was in 2023 als volgt:

Bedragen x € 1.000

	Stand 31- 12-2022	Verminderings	Aanwendungen	Toevoegingen	Stand 31- 12-2023
Voorziening riolering	4.017	547		680	4.150
Voorziening afvalservice	803			35	838
Voorziening archivering Juzt	1.370		76		1.294
Voorziening verlies Juzt					
Voorziening van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel	687	152	19	26	542
Totaal	6.877	699	95	741	6.824

Voorziening riolering

De voorziening riolering is bedoeld voor de egalisatie van de tarieven voor rioolheffing en opvangen van financiële tegenvallers. De voorziening wordt betrokken in het Stedelijk Waterplan 2019-2023. Er worden dotaties of onttrekkingen begroot met als doel om aan het eind van de periode van het Stedelijk Waterplan 2019-2023 uit te komen op een stand van 0. Daarnaast wordt aan het eind van ieder jaar het resultaat riolering ten laste of ten gunste van de voorziening gebracht ter egalisatie.

Er was een vrijval uit de voorziening begroot van € 0,6 miljoen. Na een herberekening is er echter € 0,7 miljoen toegevoegd. Hierdoor ontstaat een positief netto resultaat van € 0,1 miljoen dat gedoteerd wordt aan de voorziening riolering.

Het resultaat is ontstaan door een hogere opbrengst uit het lozen van bronneringswater en door de doorvoerregeling. Het feit dat niet alle deelopdrachten voor het reinigen en inspecteren van het riool konden worden uitgevoerd, resulteerde in lagere uitgaven dan begroot. Er zijn minder kolken gereinigd en er was minder geld nodig voor het herstraten van sleuven. Ten slotte was er een te groot bedrag gereserveerd voor het opvangen van de kwijtscheldingen voor de rioolheffing, wat ook bijdraagt aan dit resultaat.

Voorziening afvalservice

De voorziening afvalservice is bedoeld voor de egalisatie van de tarieven van afvalservice en opvangen van financiële tegenvallers. De toevoeging in 2023 van € 0,3 miljoen betreft het resultaat op het product afvalservice in 2023.

Voorziening archivering Juzt

Bij de afwikkeling van de liquidatie van Juzt is afgesproken, dat de Gemeente Breda de bewaarderstaken voor de verplichtingen rondom het bewaren van de verschillende soorten dossiers (cliëntendossiers, personeelsdossiers, financiële dossiers en bestuursarchieven) van Juzt voor de komende 20 jaar overneemt en uitvoert. Om dit uit te kunnen voeren heeft de gemeente Breda middelen van € 1,4 miljoen ontvangen.

Voorziening van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel

Deze voorziening is, ingevolge het BBV, bestemd voor van derden (niet zijnde andere overheidsinstellingen) verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden en die beschikbaar zijn voor het volgende begrotingsjaar. Onder deze voorziening zijn middelen toegevoegd voor van derden ontvangen afkoopsummen ten behoeve van parkeervoorzieningen, bijdrage project wind A16, bijdrage social return, en bijdrage afvalfonds Nedvang.

Toelichting vaste schulden en vlottende passiva

VASTE SCHULDEN

Onder de vaste schulden worden de schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer opgenomen.

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Vaste schulden</i>		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	401.224	377.294
Waarborgsommen	830	573
Overige langlopende verplichtingen	0	0
Totaal Vaste schulden	402.054	377.867

De vaste schulden zijn als volgt verder te specificeren:

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Vaste schulden</i>		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen		
Leningen ten behoeven van de eigen financiering	351.385	329.644
Leningen ten behoeve van woningbouw	49.839	47.650
Totaal Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	401.224	377.294
Waarborgsommen		
Waarborgsommen	830	573
Totaal Waarborgsommen	830	573
Totaal Vaste schulden	402.054	377.867

Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen

De totale langlopende schuldportefeuille bestaat uit 2 deelportefeuilles. De portefeuille langlopende leningen die voor gemeentelijke investeringen zijn aangetrokken en een deelportefeuille van leningen die zijn doorgeleend aan de woningbouwcorporaties. Deze lening portefeuilles zijn respectievelijk €329,6 miljoen en € 47,6 miljoen groot.

De vaste schuld waarmee gemeentelijke activa (zowel materiële als financiële activa) zijn gefinancierd is in 2023 met € 24 miljoen afgenomen. Er zijn in 2023 geen nieuwe leningen opgenomen. De afname van € 24 miljoen is volledig toe te schrijven aan aflossingen op de leningportefeuille. De langlopende schuld is grotendeels in handen van de BNG Bank (€ 218,9 miljoen, 58%) en de Nederlandse Waterschapsbank (€ 144,3 miljoen, 38%). De overige schuld is in handen van de Triodosbank (€ 6 miljoen, 2%) en de gemeenschappelijke Regeling Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen (€ 8 miljoen, 2%). De gemiddelde rente van de totale schuldportefeuille bedraagt 1,95% (2022: 1,89%, 2021: 1,96%, 2020: 2,06%, 2019: 2,12%). De rentelast van de vaste schuld bedraagt € 7,6 miljoen en is daarmee € 0,3 miljoen lager dan in 2022.

Een nadere toelichting op de schuldpositie en financieringsactiviteiten wordt gegeven in de paragraaf financiering.

Waarborgsommen

De post waarborgsommen bestaat uit ingehouden koopsommen op aangekochte percelen,

waarvan de feitelijke levering nog moet plaatsvinden, waarborgsommen op huurpanden, en onderhoudsgelden voor begraafplaatsen.

KORTLOPENDE SCHULDEN

Onder de kortlopende schulden zijn de betalingsverplichtingen opgenomen die de gemeente binnen één jaar moet voldoen. In de balans staan onder deze posten de netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar: de kasgeldleningen, de creditbanksaldi en de overige schulden.

De specificatie van de kortlopende schulden is als volgt:

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>		
Overige kasgeldleningen	0	0
Banksaldi	1.928	1.691
Overige schulden	28.455	23.660
Totaal Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	30.382	25.350

Overige kasgeldleningen en banksaldi

De omvang van de kasgeldleningen en de banksaldi per ultimo van het jaar varieert elk jaar en is mede afhankelijk van het uitgevoerde cashmanagement en de omvang van de benodigde liquiditeiten rondom de jaarwisseling. Een nadere toelichting op de schuldpositie en de financieringsactiviteiten inclusief cashmanagement wordt gegeven in de paragraaf financiering.

Het saldo van de banksaldi van € 1,7 miljoen ultimo 2023 betreft het saldo van alle rekening-courant rekeningen BNG tezamen.

Overige schulden

De overige schulden met een korte looptijd bestaan voor het grootste deel uit de schulden aan leveranciers voor € 22,7 miljoen (2022: € 18,7 miljoen).

Verder is onder deze post schulden aan andere publiekrechtelijke lichamen voor € 1,6 miljoen (2022: € 1,2 miljoen) opgenomen, crediteuren eliminatie/correctie t.b.v. lias € -1,1 miljoen (2022: € -1,2 miljoen), facturen t.b.v. 2024 € -1,0 miljoen (2022: € -0,7 miljoen) en nog te betalen bijdragen van overige overheid € 1,5 miljoen (2022: € 2,0 miljoen).

OVERLOPENDE PASSIVA

De overlopende passiva zijn vooruitontvangen bedragen of nog te betalen lasten waarvan de afwikkeling in het komende boekjaar plaatsvindt. De overlopende activa worden als volgt gespecificeerd.

Bedragen x €1.000

	Balans 31-12-2022	Balans 31-12-2023
<i>Overlopende passiva</i>		
Verplichtingen	65.186	64.649
Voorschotten van Europese overheidslichamen	1.372	46
Voorschotten van het Rijk	63.183	119.348
Voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	2.136	1.727
Overige vooruitontvangen bedragen	2.299	3.368
Totaal Overlopende passiva	134.176	189.138

De verplichtingen bestaan onder meer uit af te wikkelen leveringen en diensten voor € 16,2 miljoen (2022: € 24,3 miljoen), nog te betalen rente voor € 4,9 miljoen (2022: € 5,0 miljoen), nog uit te

betalen subsidies voor € 5,7 miljoen (2022: € 4,2 miljoen), nog af te dragen belastingen en sociale lasten voor € 13,8 miljoen (2022: € 17,1 miljoen), verplichtingen Kredietbank voor € 1,5 miljoen (2022: € 2,1 miljoen), afrekeningen in het kader van de Jeugdzorg voor de regio voor € 6,0 miljoen (2022: € 6,4 miljoen), en ontvangen waarborgsommen bij verkochte percelen voor € 1,8 miljoen (2022: € 2,5 miljoen).

De voorschotten van Europese overheidslichamen, van het Rijk en van overige Nederlandse overheidslichamen, zijn in onderstaand verloopoverzicht gespecificeerd per regeling weergegeven.

Onder de post overige vooruitontvangen bedragen staan onder meer de waarborgsommen voor werkterreinen, in-/ en uitritten en aansluitingen riolering, die nadat de werkzaamheden zijn afgerond, worden terugbetaald voor € 0,83 miljoen (2022: € 0,97 miljoen) en de nog te verhalen kosten voor de facilitaire grondexploitaties voor € 1,6 miljoen (2022: € 0,8 miljoen).

Voorschotten van overheidslichamen

Dit betreffen ontvangen subsidiegelden met een specifiek bestedingsdoel, waarvoor in de jaren na het verslagjaar de prestaties zullen worden geleverd en de kosten worden gemaakt. De voorschotten worden uitgesplitst naar voorschotten van Europese overheidslichamen, van het Rijk, en van overige Nederlandse overheidslichamen. Deze worden in onderstaand verloopoverzicht gespecificeerd per regeling weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Balans	Balans 31-12-2022	Bij 2023	Af 2023	Balans 31-12-2023
<i>Voorschotten van Europese overheidslichamen</i>				
ESF 2020-2023	1.306		1.306	
Upsurge Linie Zuid	66		66	
E32B Incidentele SPUK Smartwayz		46		46
Totaal Voorschotten van Europese overheidslichamen	1.372	46	1.372	46
<i>Voorschotten van het Rijk</i>				
Subsidie DUMAVA	41	304		346
SPUK IZA (H35)		1.020		1.020
Subsidie BMIP		303		303
SPUK C209 Buasflex		1.354		1.354
SPUK E84 Verkeersveiligheidsmaatr.2022-2023	572		116	456
SPUK Tussenvoorziening 1 statushouders Baronie	1.626			1.626
SPUK tijdelijke woningen	997		997	
Aanpak energiearmoede BZK	3.365		600	2.765
Subsidie Woningbouwimpuls	9.287		988	8.299
SPUK Volkshuisvestingsfonds	26.234		2.895	23.339
SPUK MEOZ		639		639
Voortijdig schoolverlaten 2020-2024 (reg aanp)	12		11	1
Versterken werken aan veiligheid (SPUK GHNT)	3			3
SPUK Jongerencultuur	3	295		297
RMC middelen	621		97	524
SPUK Versterking lokale aanpak radicalisering	19			19
Subsidie OCW-Educatie SISA	418		80	338
Extra RMC regeling (corona)	34		33	2
SPUK Naleving controle toegangsbewijzen A13	366		366	
TOZO	1.450		330	1.120
Expertisecentra jeugdhulp (medeoverh) H14B	3		3	
SPUK sportakkoord	136		124	11
Subsidie Voortijdig schoolverlaten 2017	93		93	

SPUK GHNT (geweld hoort nergens thuis) complexe scheidingen	1			1
Subsidie RREW (Klimaat)	159			159
Rijksmonument Wolfslaar	29		26	3
Subsidie SIM	29	14		43
Spuk SLA	5			5
RMC (nieuwe regeling 2021-2024)	144	90		234
Subsidie gedragsmaat/marketing		63		63
SUVIS-regeling	2.532		1.110	1.422
Nat. Programma Onderwijs	1.646		208	1.438
Subsidie Onderhoud verkeerregelinstanties	25		4	21
Preventie met gezag	1.000	1.236		2.236
Lokaal Preventie akkoord	16	64		80
Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	142	273		415
Regeling BBZ 2004 75% (SISA)	281	25		306
SPUK E20 Verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021	1.200	23		1.223
SPUK C210B meerjarig regeling flexibele inzet woningbouw		500		500
Aanleg Rotonde Allerheiligenweg/Marialaan		64		64
SPUK circulaire ambachtscentra	35		31	4
SPUK Sport	1.887		1.887	
Flexwoningen 4 locaties in Breda C85	6.660	500	500	6.660
SPUK Bodem PFAS en Lood t/m 2024	629		7	622
Subsidie Onderwijskansenbeleid (OAB) 2019-2022	575	27		602
SPUK IJZ	38			38
SPUK WI (Wet Inburgering)	712	930		1.642
SPUK Onderwijsroute	158		158	
H30 SPUK Breed		900		900
SPUK Uitvoering klimaat- en energiebeleid (CDOKE)		3.165		3.165
Energiefixers (aanvulling Energiearmoede 2023)		2.408		2.408
SPUK NPLW (Nat. Prog. Lokale Warmtetransitie) 2023		558		558
SPUK Bodem 2023 - historische spoedopgaven E97		480		480
SPUK Bodem 2023 - deel 2 PFAS en Lood E97 tm2026		470		470
SPUK Lokale Aanpak Isolatie C94 tm2026		3.491		3.491
SPUK Volkshuisvestingsfonds II - 2024 ev.		15.550		15.550
Tijdelijke regeling specifieke uitk. gebiedsbudget		23.787		23.787
SPUK Kansrijke Wijk Breda (Verbeter Breda) C100		2.000		2.000
Startbouwimpuls		6.132		6.132
Huisvesting Grote Gezinnen Vergunninghouders		35		35
SPUK C10 Verbetering digitale dienstverlening		75		75
D22 SPUK Voorschoolse educatie ontheemde peuters		54		54
Totaal Voorschotten van het Rijk	63.183	66.829	10.664	119.348
<i>Voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen</i>				
Subsidie aanpak HIC	143		113	30
Subsidie BMIP		109		109
Landstad de Baronie	39		14	25
Buitengebied 60 km-uur	13	22		35
Subsidie Zoet/zuur/zout/bitter-soc. weerbaarheid	453		375	79
Bijdrage Taskforce RIEC Hazeldonk	35		35	

EVZ Oude Rijsbergsebaan		94		94
Bijdrage Lithos - Zonnebloemstraat 2	110		110	
Subsidie Onderhoud verkeerregelinstanties	7	30		37
VRI Kp Graaf Engelb Provincie		90		90
Levensbos	311		311	
Craenlaer - Kraaijenberg	593			593
Bomenfonds	57	17		74
Lange Bunder-Kannunikstraat		18		18
Corridor A16	62		62	
Landgoederen zone Haagse Beemden		102		102
Ruimte voor ruimte kavels	168			168
Verduurzaming particulier vastgoed SP3 (ProvNB)	22		22	
Snelfietsroute Tilburg		65		65
Breda Internationales Living In	122		122	
Doegelden		49		49
Kleine oogst Baronie		159		159
Totaal Voorschotten van overige Nederlandse overheidslichamen	2.136	755	1.164	1.727

De balanspositie van de van overheidsinstellingen vooruitontvangen bijdragen van 2023 (€ 121,9 miljoen) ten opzichte van 2022 (€ 66,7 miljoen) is toegenomen met € 55,2 miljoen. Hieronder worden de vooruitontvangen bijdragen groter dan € 0,1 miljoen per balansdatum nader toegelicht.

- Subsidie DUMAVA (€ 345.570):**
Vanuit Rijksdienst voor Ondernemend Nederland zijn diverse aanvragen inzake de subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA) toegekend. O.a. voor het installeren van een warmtepomp in stadskantoor B en voor energieadvies en uitvoeren van maatregelen voor de verduurzaming van Mgr. De Vetstraat 2. Gezien nog niet alle werkzaamheden zijn verricht staat nog een gedeelte op de balans.
- SPUK IZA H35 (€ 1.152.119):**
Het doel van de regeling Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 is dat de gemeenten activiteiten in een samenwerkingsregio uitvoeren dat behoort bij de ambities en doelen, zoals genoemd in het Integraal Zorgakkoord (IZA). Tot deze activiteiten behoren het opstellen van een regiobeeld, het opstellen van een regioplan en het opstellen van een mandaatstructuur.
- Subsidie BMIP (€ 303.480):**
De Provincie Noord-Brabant wordt de proeftuin voor de landelijke vorm van informatievoorziening en dienstverlening voor arbeidsmigranten. In de pilot wordt geëxperimenteerd met verschillende vormen van dienstverlening. De resultaten van de pilot in Noord-Brabant zullen door de provincie en het Rijk gezamenlijk worden geëvalueerd. De opbrengsten kunnen de volgende stap zijn naar een landelijke uitrol van een uniform model.
- SPUK C209 Buasflex (€ 1.353.772):**
Dit gaat om tijdelijke woningen op de campus van Buas. Dit project gaat niet door en dit bedrag moet in 2024 terugbetaald worden.
- SPUK E84 Verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 (€ 456.495):**
Deze regeling is ervoor bedoeld, dat de gemeente kosteneffectieve en risicogestuurde infrastructurele maatregelen uitvoert op het onderliggende wegennet om de verkeersinfrastructuur veiliger te maken. De regeling loopt tot en met 2027. Maatregelen die de komende jaren nog worden uitgevoerd met de middelen van deze regeling zijn kruispuntplateaus ETW-ETW, korte rechtstanden / verkeersdrempels, rotondes binnen de bebouwde kom, het volwaardig afwaarderen van een 50 km/uur weg naar een 30 km/uur weg.
- SPUK Tussenvoorziening 1 statushouders Baronie (€ 1.625.582):**
Deze specifieke uitkering is verstrekt om een tussenvoorziening voor de huisvesting van statushouders te kunnen realiseren in De Baronie. Einddatum van de uitkering is 31-03-2025. De ontvangen middelen worden gebruikt voor haalbaarheidsonderzoeken naar een geschikte locatie, en het realiseren en exploiteren van de voorziening.

- **Aanpak energiearmoede BZK (€ 2.765.103):**
Bij deze regeling dient de Gemeente de ontvangen middelen gericht in te zetten om huishoudens in een kwetsbare positie vanwege de hoge energielasten te ondersteunen bij het nemen van maatregelen om het energieverbruik te verminderen. De manier waarop dit wordt aangepakt, is aan de Gemeente. Ze kan hiervoor aansluiting zoeken bij de kennis en ervaring vanuit het sociale domein. TNO heeft naast de data per gemeente ook de beschikking over verschillende data op wijk- en buurtniveau die inzicht en handvatten bieden aan gemeenten om de activiteiten specifiek te richten.
- **Subsidie Woningbouwimpuls (€ 8.298.680):**
Dit betreft een specifieke uitkering van het rijk voor het leveren van een bijdrage aan het inlopen van het woningtekort en meerjarig hoog houden van de bouwproductie. In de subsidieperiode (tot en met 10-09-2030) worden 634 woningen toegevoegd met de voor de woningbouw noodzakelijke maatregelen. Het woningbouwprogramma dient tenminste 326 betaalbare woningen te bevatten. De uitkering bedraagt 50 % van de subsidiabele kosten.
- **SPUK Volkshuisvestingsfonds (€ 23.339.165):**
In verschillende gebieden in Nederland staat de leefbaarheid onder druk. Daarom heeft het kabinet het Volkshuisvestingsfonds in het leven geroepen. Gemeenten en regio's kunnen met geld uit dit fonds investeren in leefbaarheid en verduurzaming van de woningvoorraad in de meest kwetsbare gebieden. In 2021 heeft de Gemeente Breda € 26,2 miljoen ontvangen uit dit fonds. De specifieke uitkering eindigt in 2031.
- **SPUK MEOZ (€ 845.964):**
De hoge energieprijzen hebben een grote impact op de openbare zwembaden. Om de openbare zwembaden te behouden, kunnen gemeenten voor een deel van de meerkosten voor energie gebruikmaken van de regeling Specifieke uitkering meerkosten energie openbare zwembaden.
- **SPUK Jongerencultuur (€ 297.226):**
In de Meerjarenbrief cultuur – De kracht van creativiteit (d.d. 4 november 2022) heeft de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aangekondigd de eerder ingezette impuls jongerencultuur te verlengen naar 2023 en 2024. Deze tijdelijke, extra impuls is onderdeel van een groter pakket aan maatregelen om het herstel van de cultuursector na de coronacrisis te bevorderen. Vanwege de kwetsbare positie van jongeren is er extra aandacht voor het bevorderen van cultuurparticipatie van deze groep. Het budget wordt deels ingezet middels een regeling die idealiter aangevraagd kan worden vanaf 1 januari 2024. Daarnaast bekijken we de mogelijkheid om het overige budget (verdeling wordt later gemaakt) aan een of twee grotere organisaties/initiatieven te geven. We bekijken inhoudelijk de mogelijkheden nog, maar het budget wordt sowieso allemaal pas vanaf 2024 uitgegeven.
- **RMC middelen (€ 620.918):**
De RMC middelen zijn bedoeld voor het begeleiden van jongeren richting een opleiding of een leerwerktraject. De RMC-wet geeft de ruimte aan de gemeenten om jonge voortijdig schoolverlaters te begeleiden. Met deze middelen wordt door bij exitgesprekken aanwezig te zijn en vanaf het moment dat de student school verlaat de jongere meteen in begeleiding te nemen voortijdig schoolverlaten voorkomen.
- **Subsidie OCW-Educatie SISA (€ 337.684):**
Het doel is om laaggeletterdheid te voorkomen en verminderen. Met de specifieke uitkering kopen centrumgemeenten educatieaanbod gericht op de doelgroep in en laten ze het educatieaanbod verzorgen.
- **TOZO (€ 1.119.840)**
Deze post in het kader van de regeling TOZO (SiSa G4) op de balans betreft de te verwachten aflossing kapitaalverstrekking voor de komende jaren. Betreft aflossing kapitaalverstrekking Tozo komende jaren. Ondernemers hoeven pas vanaf 1 januari 2022 te gaan aflossen. Looptijd terugbetaling is 5 jaar. Jaarlijks worden via de SiSa-verantwoording (G4) de aflossingen van de kapitaalverstrekking in beeld gebracht. Aan de hand van deze verantwoording volgt de afrekening met het Rijk.
- **Subsidie RREW (Klimaat) (€ 159.061):**
Dit betreft de Sisa-regeling reductie energiegebruik woningen. Met deze specifieke uitkering stimuleert de Gemeente om huishoudens te ondersteunen bij het reduceren van hun energiegebruik door het treffen van eenvoudige energiebesparende maatregelen in de

woningen en het geven van advies over energiebesparing aan de bewoners. Dit leidt tot reductie van het energiegebruik bij huishoudens en daarmee tot CO₂-reductie. De regeling is inmiddels beëindigd per 31-12-2022. De vaststellingsbeschikking is ontvangen en het bedrag wordt teruggestort aan het Rijk.

- *RMC (nieuwe regeling 2021-2024) (€ 143.608):*
De RMC middelen (2021-2024) zijn bedoeld voor het begeleiden van jongeren richting een opleiding of een leerwerktraject. De RMC-wet geeft de ruimte aan de gemeenten om jonge voortijdig schoolverlaters te begeleiden. Met deze middelen wordt door bij exitgesprekken aanwezig te zijn en vanaf het moment dat de student school verlaat de jongere meteen in begeleiding te nemen voortijdig schoolverlaten voorkomen.
- *SUVIS-regeling (€ 1.841.422):*
Deze specifieke uitkering is bestemd voor de verbetering van het binnenklimaat en ventilatie op scholen. In 2021 zijn vergoedingsaanvragen bij de Rijksdienst voor ondernemend Nederland via de gemeente Breda voor de onderwijshuisvestingscoöperaties BreedSaam, Building Breda én Curio ingediend.
- *Nationaal Programma Onderwijs (€ 1.438.156):*
Met deze subsidie is extra geld beschikbaar om in samenwerking met scholen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, bibliotheken en andere partijen aanvullend activiteiten aan te bieden om de vaardigheden van leerlingen op cognitief, sociaal emotioneel vlak te stimuleren. De Gemeente zorgt hierbij voor een lokale, integrale en meerjarige aanpak.
- *Preventie met gezag (€ 2.236.177):*
Deze regeling is ter voorkoming van georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit. In de jaren 2022-2023-2024-2025 ontvangt de Gemeente in totaal bijna € 5,5 mln. In 2022 was het startsein voor een domeinoverstijgende, gebiedsgerichte aanpak gericht op het voorkomen van ondermijnende en georganiseerde criminaliteit binnen de meest kwetsbare wijken. Niet alleen in de gemeente Breda, maar ook samen met de andere gemeenten en departementen betrokken bij het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid.
- *Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden (€ 415.145):*
Deze regeling heeft tot doel de kosten te vergoeden die gemeenten maken voor de tijdelijke onderwijshuisvesting ten behoeve van leerplichtige ontheemde jongeren uit Oekraïne.
- *Regeling BBZ 2004 75% (SISA)(€ 306.381):*
Dit betreft een vergoeding van het Rijk voor verstrekt bedrijfskapitaal in het kader van BBZ 2004, 75% daarvan terug te betalen (in jaarlijkse stappen 2023-2030).
- *SPUK E20 Verkeersveiligheidsmaatregelen 2020-2021 (€ 1.222.948):*
Betreft SISA-regeling, vastgesteld door het Rijk in 2021 voor deel II, en loopt door tot en met 2024 voor deel III. De middelen zijn bestemd ter stimulering van diverse verkeersveiligheidsmaatregelen in de stad.
- *SPUK C210B meerjarig regeling flexibele inzet woningbouw (€ 500.000):*
Dit betreft een meerjarige regeling voor de versnelling van de voorfase van de bouw van flexwoningen in Breda.
- *Flexwoningen 4 locaties in Breda C85 (€ 7.160.000):*
Deze specifieke uitkering is bedoeld voor de huisvesting van kwetsbare doelgroepen. Hiervoor zijn 2 projecten onderhanden: Flexwoningen Frankenthalerstraat en Studio's hoog complexe doelgroep/Anders Wonen. Einddatum van de uitkering is 31-12-2023. De ontvangen middelen worden gebruikt voor het afronden van haalbaarheidsonderzoeken en het realiseren van huisvesting door de wooncorporatie.
- *SPUK Bodem PFAS en Lood t/m 2024 (€ 622.134):*
Dit betreft een specifieke uitkering voor Humane en verspreidingsrisico's PFAS in bodem en Humane risico's diffuus Lood. Deze regeling is m.i.v. 2021 van start gegaan. De uitvoering zal grotendeels plaats vinden 2022 t/m 2024.
- *Subsidie Onderwijskansenbeleid (OAB) 2019-2022 (€ 602.431):*
Het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid heeft tot doel onderwijsachterstanden, waaronder taalachterstanden, van kinderen vroegtijdig te signaleren en te bestrijden.
- *SPUK Wi (Wet Inburgering) (€ 1.642.294):*
Dit betreft het restantbedrag 2022 van voorlopige specifieke uitkering Wi 2021. Hierbij

geldt reserveringsregeling, gelden die in enig jaar niet zijn uitgegeven mogen in het daaropvolgend jaar worden ingezet.

- **H30 SPUK Breed (€ 899.534):**
Restantbedrag SPUK uitkering Gezond leven akkoord 2023. In afwachting van de SISA verantwoording wordt deels het bedrag meegenomen naar 2024 en/of terugbetaald.
- **SPUK Uitvoering klimaat- en energiebeleid (CDOKE) (€ 3.164.585):**
Deze regeling heeft tot doel om gedurende de uitkeringsperiode de capaciteit (bemensing) te vergroten bij decentrale overheden voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid in de volgende sectoren: a. gebouwde omgeving; b. elektriciteit; c. mobiliteit; d. industrie; of e. overig klimaat- en energiebeleid.
- **Energiefixers (aanvulling Energiearmoede 2023) (€ 2.407.737):**
Voor de opschaling van energiefixteams is in 2023 via een verhoging van de bestaande energiearmoede middelen in totaal 185 miljoen euro beschikbaar gesteld aan gemeenten door het Rijk. Via de verdeelsleutel is er € 2.407.737 beschikbaar gesteld aan de gemeente Breda.
- **SPUK NPLW (Nat. Prog. Lokale Warmtetransitie) 2023 (€ 558.451):**
Deze regeling heeft tot doel om efficiënt en doelmatig samen te werken t.b.v. de uitvoering van de warmtetransitie.
- **SPUK Bodem 2023 - historische spoedopgaven E97 (€ 480.000):**
Deze regeling heeft tot doel om de taken op het gebied van bodemsanering af te ronden.
- **SPUK Bodem 2023 - deel 2 PFAS en Lood E97 t/m 2026 (€ 469.799):**
Deze regeling heeft tot doel om de taken op het gebied van bodemsanering af te ronden.
- **SPUK Lokale Aanpak Isolatie C94 t/m 2026 (€ 3.490.586):**
Dit betreft een ambtshalve aanvulling voor de regeling specifieke uitkering verduurzaming slecht geïsoleerde woningen in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma.
- **SPUK Volkshuisvestingsfonds II - 2024 ev. (€ 15.550.162):**
Dit betreft een meerjarige regeling specifieke uitkering herstructurering volkshuisvesting. Een integrale aanpak moet de negatieve spiraal in kwetsbare gebieden doorbreken.
- **Tijdelijke regeling specifieke uitk. gebiedsbudget (€ 23.786.841):**
Deze ministeriële regeling heeft tot doel om gemeenten en openbare lichamen in staat te stellen gebiedsmaatregelen te realiseren zodat op de grootschalige NOVEX-woningbouwlocaties woningbouw kan plaatsvinden. Door de financiële bijdrage van het Rijk kunnen gebiedsmaatregelen worden gerealiseerd.
- **SPUK Kansrijke Wijk Breda (Verbeter Breda) C100 (€ 2.000.288):**
Deze regeling heeft de volgende doelstellingen:
a. de organisatie van een uitvoeringsprogramma in het stedelijk focusgebied of de stedelijke focusgebieden als bedoeld in artikel 3 van de regeling;
b. de bekostiging van integrale activiteiten als bedoeld in artikel 4 van de regeling;
c. de bekostiging van activiteiten die bijdragen aan de doelstellingen van het onderdeel "meedoen in de samenleving" van het Nationaal Programma.
- **Startbouwimpuls (€ 6.132.485):**
Met de Startbouwimpuls worden gemeenten beter in staat gesteld om een bijdrage te leveren aan het inlopen van het woningtekort en het meerjarig hoog houden van de bouwproductie. Zo wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan 1) het versnellen van de woningbouw en 2) de beschikbaarheid van voldoende betaalbare woningen voor starters en mensen met een middeninkomen.
- **Subsidie BMIP (€ 108.750):**
De Provincie Noord-Brabant wordt de proeftuin voor de landelijke vorm van informatievoorziening en dienstverlening voor arbeidsmigranten. In de pilot wordt geëxperimenteerd met verschillende vormen van dienstverlening. De resultaten van de pilot in Noord-Brabant zullen door de provincie en het Rijk gezamenlijk worden geëvalueerd. De opbrengsten kunnen de volgende stap zijn naar een landelijke uitrol van een uniform model.
- **Craenlaer - Kraaijenberg (€ 592.800):**
Dit betreft een Provinciale subsidie ten behoeve van natuur Noord-Brabant Natura2000 / PAS.
- **Landgoederen zone Haagse Beemden (€ 102.322):**
Voor deze subsidie zijn geen subsidiabele kosten gemaakt in 2023.
- **Ruimte voor ruimte kavels (€ 167.884):**
Dit betreft een bijdrage vanuit Ruimte voor Ruimte.

Toelichting niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht de gemeente om in de toelichting op de balans inzicht te geven in de financiële verplichtingen waaraan de gemeente is verbonden, voor zover die verplichtingen financiële consequenties hebben voor de toekomstige jaren en deze niet zijn opgenomen in een balanspost.

Bedragen x € 1.000

Borgstellingen of garantstellingen aan natuurlijke- en rechtspersonen	Oorspronkelijke hoofdsom	31-12-2022	31-12-2023
Waarborgfonds sociale woningbouw	747.725	583.778	603.079
Gegarandeerde geldleningen voor het verkrijgen/ verbeteren van woningen	493	145	148
Overige gegarandeerde leningen	110.424	93.136	90.247
Totaalbedrag waartoe aan natuurlijke- en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt	858.642	677.059	693.474

Bij het Waarborgfonds sociale woningbouw is de helft van het bedrag verantwoord waarvoor de Gemeente Breda en het Rijk gezamenlijk garant staan. De gemeente Breda en het Rijk staan bij elke lening allebei voor 50% garant (de achtervang). Bij de overige leningen die gegarandeerd zijn staat de gemeente Breda voor 100% garant.

Met ingang van 2017 wordt in de jaarrekening de achtervang positie bij het WSW voor de helft opgenomen van het totale bedrag waarvoor de Gemeente Breda en het Rijk gezamenlijk garant staan. De omvang van deze gegarandeerde leningen waarvoor de gemeente Breda garant staat is in 2023 met € 20 miljoen toegenomen. De leningen die de gemeente rechtstreeks heeft verstrekt aan de woningbouwcorporaties zijn in de balans verantwoord en vallen ook onder garantie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw.

De post overige gegarandeerde leningen betreffen de leningen die de gemeente zelf gegarandeerd heeft via een apart garantiebesluit. Deze post is tot 2021 beperkt in omvang. Dit komt mede door landelijk opererende garantiefondsen die op specifieke beleidsterreinen garantiestellingen verlenen en daarmee een goed alternatief zijn voor directe gemeentegaranties. Voorbeelden zijn het Waarborgfonds Sociale Woningbouw, Stichting Waarborgfonds Sport, Waarborgfonds Eigen Woningen, Waarborgfonds voor de Zorgsector en het Nationaal Restauratie Fonds. In 2021 is de omvang met ruim € 71 miljoen toegenomen. Deze toename is het gevolg van de verleende garantie aan BreedSaam in 2021 (ad € 38 miljoen) en het verantwoorden van de doordecentralisatie van de onderwijshuisvesting overeenkomst met Building Breda uit 2008 (ad € 35 miljoen) onder deze post. De stichting Internationale School Breda is eind 2021 opgeheven (overname door SKVOB/Libréon en PCPO). De aan de stichting ISB verleende garantie is daarmee vervallen. De zekerheden die onder de verleende garanties liggen zijn van uitstekende kwaliteit waardoor het risico voor de gemeente Breda verwaarloosbaar is. De in omvang grootste posten bij de overige gegarandeerde leningen zijn nu:

Bedragen x € 1.000

	31-12-2022	31-12-2023	% borgstelling
Stichting Elisabeth	3.388	3.005	100%
BreedSaam	38.000	38.000	100%
Building Breda	48.924	46.980	100%
Overige garanties	2.824	2.261	100%
Totaal	93.136	90.246	

BELANGEN BIJ DERDEN

Verkoop Essent

Met de verkoop in 2009 van het Productie- en leveringsbedrijf van Essent aan RWE kreeg de gemeente Breda een belang in een aantal BV's als zekerheid voor mogelijke claims, die voortvloeien uit de transactie of rechtshandeling van de verkoop. Er resteren nog 2 BV's: Publiek belang Elektriciteitsproductie BV en CSV Amsterdam BV. De eventuele financiële opbrengsten en risico's bij deze BV's zijn nagenoeg nihil.

Langlopende contracten

De gemeente heeft een groot aantal contracten met een meerjarig karakter:

- *Contracten voor de zorg.*
Voor een belangrijk deel van deze contracten geldt dat het of een raamovereenkomst of een zogenoemde openeindregeling is. Deze contracten kennen geen budgetafspraken, maar worden afgerekend op basis van feitelijk geleverde zorg (PxQ). Dit gebeurt in uren, trajecten, cliënten et cetera. De onderdelen waar wel vaste budgetafspraken voor gemaakt zijn, bestrijken een verplichting van € 10 miljoen voor 2024 en verdere jaren.
Voor de aangegane verplichtingen zijn de financiële middelen in de (meerjaren) begroting beschikbaar.
- *Contracten voor de bedrijfsvoering.*
Voor de bedrijfsvoering resteerde per 31-12-2023 € 10,1 miljoen aan contractuele verplichtingen in 2024 en verder. Contracten die doorlopen na 2023 zijn voornamelijk licentiekosten, accountantskosten, verzekeringen en kopieerkosten.
- *Overige contracten.*
Door de lijnafdelingen is in totaal een waarde van € 77,2 miljoen aan contracten en verplichtingen voor het jaar 2024 en verder aangegaan.
Voor alle aangegane verplichtingen zijn middelen opgenomen in de meerjarenramingen.

SUBSIDIEVERPLICHTINGEN

Verplichtingen van subsidies die toegekend zijn in 2023 (of eerder) waarvan de activiteiten gedeeltelijk of geheel plaatsvinden in 2024 of verder.

Een bedrag van € 5,9 miljoen was eind 2023 toegekend voor de jaren 2024 en verder (€ 3,2 mln. 2024, € 1,4 mln. 2025, € 1,3 mln. 2026).

HUURVERPLICHTINGEN

Door de gemeente wordt een aantal vastgoedobjecten meerjarig gehuurd. Onderstaande tabel toont de huurverplichtingen voor 2024 en de daaropvolgende jaren.

Bedragen x € 1.000

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
	3.208	2.350	849	814	488	346	346	342	341

NIET UIT DE BALANSBLIJKENDE RECHTEN

Reclame inkomsten

In Breda treft u op diverse locaties in de gemeente halte-inrichtingen (abri's) of vrijstaande reclamedragers (mupi's) aan met gemeentelijke en/of niet commerciële uitingen gericht aan onze inwoners en/of bezoekers aan de gemeente. Op de achterzijde van de mupi's worden reclame-informatie geplaatst. Daarnaast zijn er sinds 2018 digitale billboards aan de invalswegen, daar wordt een deel van de schermtijd voor niet commerciële uitingen benut door de Breda Marketing. Tussen de gemeente en de eigenaar/beheerders van deze abri's, billboards en mupi's ligt contractueel vast dat zij een deel van hun reclame-inkomsten afdragen aan de gemeente voor het gebruik van de openbare ruimte.

Vastgoed/Snippergroen

Door de gemeente worden diverse panden, snippergroen verhuurd. Onderstaande tabel toont de huurrechten voor 2024 en de daaropvolgende jaren.

Bedragen x € 1.000

	2024	2025	2026	2027	2028	2029-2033	2034-2038	2039-2043	2044 e.v.
	9.009	5.931	5.074	4.547	4.323	3.426	3.087	1.521	179

Toelichting EMU-saldo

Bedragen x € 1.000

EMU-saldo	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
EMU-saldo Gemeente Breda	-31.882	12.003	-10.684	20.806	-33.457
Referentiewaarde Gemeente Breda	-24.236	-24.236	-23.459	-25.708	-28.985
Verschil EMU-saldo en referentiewaarde	-7.646	36.239	12.775	46.514	-4.472

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven met derden van de gemeente op transactiebasis in een bepaalde periode. Eenvoudig gezegd geeft het EMU-saldo aan of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er in dat jaar is binnengekomen, of dat er netto geld overgehouden is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van de gemeente.

Het EMU-saldo van één jaar zegt relatief weinig. Een structureel negatief EMU-saldo is echter wel reden tot zorg; dit geeft aan dat de gemeente jaar-op-jaar meer geld uitgeeft dan de gemeente ontvangt. Andersom kan het ook onwenselijk zijn dat het EMU-saldo enkele jaren op rij een flink positief saldo vertoont. Dit geeft immers aan dat de gemeente mogelijk onnodig geld oppot, terwijl het geld besteed kan worden aan voorzieningen in de gemeente.

Het EMU-saldo vervult een rol bij de afspraken die in Europees verband zijn gemaakt over het toegestane maximale tekort ervan op nationaal niveau om de overheidsfinanciën in de Eurozone robuust te houden. In Nederland geldt een macro EMU-tekort voor de decentrale overheden van +/- 0,4 procent van het bruto binnenlands product per jaar voor de periode van 2019 tot en met 2022. Voor elke individuele gemeente geldt een referentiewaarde: dit betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. Voor de Gemeente Breda geldt voor 2023 een referentiewaarde van - € 25,7 miljoen.

Bij de gemeente kunnen zich vier scenario's voordoen. Hierbij wordt benadrukt dat het bij het beoordelen van de scenario's vooral gaat om de meerjarige ontwikkeling van het EMU-saldo.

Het EMU-saldo is positief:

- De gemeente krijgt via reële transacties meer geld binnen dan dat ze uitgeeft. Dit schept ruimte om schulden af te lossen, te sparen en de reservepositie te verhogen. Daarmee draagt de gemeente positief bij aan het EMU-saldo van Nederland. Dit is in 2023 bij de Gemeente Breda het geval.

Het EMU-saldo grenst aan 0:

- De gemeente krijgt via reële transacties ongeveer evenveel geld binnen als dat er wordt uitgegeven.

Het EMU-saldo is negatief:

- De gemeente geeft via reële transacties meer geld uit dan dat er binnen komt. De gemeente zal schulden moeten maken, leningen moeten aantrekken, of het gespaarde geld moeten aanspreken. Ook kan het zijn dat het eigen vermogen (reserves) afneemt. Hierdoor draagt de gemeente negatief bij aan het EMU-saldo van Nederland.

- Maar blijft onder de referentiewaarde: aangezien het EMU-saldo onder de referentiewaarde valt, is de bijdrage van de gemeente aan het EMU-saldo geen aandachtspunt mits de andere overheden zich ook aan hun referentiewaarden houden.
- En overschrijdt de referentiewaarde: aangezien het EMU-saldo boven de referentiewaarde uitstijgt, is de bijdrage van de gemeente aan het landelijke EMU-saldo een aandachtspunt. Een of meer andere overheden moeten onder hun referentiewaarde blijven, om ervoor te zorgen dat de Nederlandse overheid als geheel onder de EMU-norm van 3% blijft.

Het EMU-saldo van de gemeente Breda is eind 2023 negatief (€ 33,4 miljoen), en dus onder de referentiewaarde van - € 28,9 miljoen. Dit betekent, dat de bijdrage van de Gemeente Breda aan het landelijk EMU-saldo een aandachtspunt is.

Het overzicht van baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten is hieronder weergegeven. De grootste mutaties zijn op programmaniveau per thema verantwoord en toegelicht in de programmaverantwoording na de managementsamenvatting. In dit overzicht is het resultaat van de begroting afzonderlijk gepubliceerd. In de programma's maakt dit saldo onderdeel uit van programma Organisatie & Financiën. In de overzichten in de bijlage is dit ook als zodanig opgenomen.

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht baten en lasten per programma	Primitieve begroting 2023		Begroting 2023 incl. wijzigingen		Jaarrekening 2023	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma's						
Vitaal en Sociaal Breda	346.248	131.625	409.033	167.973	428.275	186.545
Ondernemend Breda	80.205	14.708	87.019	16.258	76.048	13.163
Duurzaam wonen in Breda	62.498	43.630	58.006	33.428	54.678	36.983
Basis op orde in Breda	166.376	90.095	176.527	95.851	182.246	96.134
Totaal programma's 1 t/m 4	655.327	280.058	730.585	313.510	741.246	332.825
Overhead	79.362	6.348	87.284	6.284	90.119	11.022
Algemene uitkeringen		409.510		432.519		437.232
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	3.074	39.805	3.074	41.085	2.980	41.422
Onvoorzien	1.000		775			
Overige algemene dekkingsmiddelen	339		630		23	2.557
Saldo van de financieringsfunctie	3.815	4.709	3.815	4.912	3.752	5.186
Dividend		513		669		674
Vennootschapsbelasting	997		997		-593	
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	743.914	740.942	827.160	798.979	837.528	830.920
Mutaties Reserves	9.244	14.703	18.433	55.656	18.432	34.114
Begrotingssaldo	753.158	755.645	845.594	854.636	855.960	865.033
Resultaat Jaarrekening					9.074	
Resultaat Begroting	2.486		9.042			

Overzicht incidentele baten en lasten

Onderstaand is per programma weergegeven wat de incidentele baten en lasten zijn.

Bedragen x € 1.000

Nr. Programma/Thema/Product	Begroting 2023 ná wijziging		Jaarstukken 2023		Toelichting
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
1 Vitaal en Sociaal Breda					
<i>1.1 Opgroeien</i>					
- Algemene voorzieningen jeugd	265	-	265	-	Kansengebied Kadijkje/Advendo Krypton
- Algemene voorzieningen jeugd	156	-	-	-	Voorzetting pleegzorg
- Jeugdhulp maatwerkondersteuning	253	253	114	-	Continuïteitsbijdrage
- Jeugdhulp maatwerkondersteuning	587	587	730	619	Norm van Opdrachtgeverschap
- Jeugdhulp maatwerkondersteuning	220	75	221	79	Plein 3 pilot
- Jeugdhulp maatwerkondersteuning	227	-	227	-	Voogdij 18+ en compensatieregeling
- Jeugdhulp maatwerkondersteuning	159	74	159	74	Continuïteitsplan Jzplus
- Jeugdhulp geëscaleerde zorg	152	-	152	-	Budgetoverheveling 2022
- Jeugdhulp geëscaleerde zorg	-109	-	-	-	Werkdrukverlaging jeugdbescherming
- Primair en voortgezet onderwijs	141	-	-	-	Leerlingenvervoer Oekraïne
- Primair en voortgezet onderwijs	1.351	1.351	1.273	1.273	SISA regeling Nationaal programma onderwijs
- Primair en voortgezet onderwijs	385	-	338	-	Laaggeletterdheid regio (WEB)
- Primair en voortgezet onderwijs	743	743	755	755	Nieuwe beschikking VSV 2020-2024
<i>1.2 Betrokken zijn</i>					
- Algemene voorzieningen volwassenen	783	783	592	592	SPUK GALA
- Algemene voorzieningen volwassenen	250	-	80	-	Programma 1 Woonzorgvoorziening
- Algemene voorzieningen volwassenen	168	-	58	-	Breda Senior
- Volwassenen maatwerkondersteuning	500	-	-	-	Huishoudelijke verzorging
- Maatwerk WMO	257	-	-	-	WMO Vervoersvoorzieningen collectief vervoer
<i>1.3 Thuis</i>					
- Volwassenen geëscaleerde zorg	1.663	-	888	-	Maatschappelijke opvang regio (budgetoverheveling via exploitatiereserve)
- Volwassenen geëscaleerde zorg	845	-	-	-	Maatschappelijke opvang regio (actieplan dakloosheid)
- Volwassenen geëscaleerde zorg	1.177	-	-	-	Maatschappelijke opvang regio (primaire begroting)
- Volwassenen geëscaleerde zorg	250	-	250	-	Budgetoverheveling jaarrekening 2021: Regionale aanpak huiselijk geweld
- Volwassenen geëscaleerde zorg	1.402	-	638	-	Budgetoverheveling jaarrekening 2022 Huiselijk geweld
<i>1.4 Leren, ontwikkelen en werken</i>					
- Reïntegratie	171	-	-	-	Regio West-Brabant (regionale middelen): dichterbij dan je denkt deel 2023
- Reïntegratie	468	-	342	-	Regio West-Brabant (regionale middelen): dichterbij dan je denkt deel 2023
- Reïntegratie	-111	-	-111	-	Reïntegratie: participatie IPS regeling
- Reïntegratie	363	-	-	-	Budgetoverheveling jaarrekening 2022: regio West-Brabant (regionale middelen)
- Reïntegratie	-177	-	-	-	Regio West Brabant jeugd onderwijs budgetoverheveling jaarrekening 2022
- Reïntegratie	495	-	-	-	Regio West-Brabant (regionale middelen): primaire begroting

- Reïntegratie	2.201	-	698	-	Regio West Brabant jeugd onderwijs primaire begroting
- Participatie	1.016	-	563	-	Wet inburgering septembercirculaire 2022 deel 2023
- Participatie	473	-	472	-	Wet inburgering budgetoverheveling jaarrekening 2022
- Werk	100	-	100	-	Pijfstijging wagenpark
- Wet BUIG en overige regelingen	-3.000	-	-	-	WWB primitieve begroting 2023 (bestuursakkoord ombuigingen participatie)
- Wet BUIG en overige regelingen	350	-	106	-	MAM fonds budgetoverheveling jaarrekening 2022
- Bijzondere bijstand	100	-	-	-	Volwassenfonds
- Bijzondere bijstand	1.124	-	474	-	Bijzondere bijstand: vroegsignalering BBZ 434 en BBZ 66 studenten 690
- Bijzondere bijstand	-282	-	-	-	Bijzondere bijstand SHV
- Bijzondere bijstand	9.323	-	9.323	-	Energietoeslag: budgetoverheveling 2022
- Bijzondere bijstand	200	-	-	-	Energiebespaarcoach
- Bijzondere bijstand	250	-	1	-	Noodfonds bewoners
- Bijzondere bijstand	300	-	84	-	Personele inzet energiepakket bewoners
- Schuldhulpverlening	170	-	2	-	Schuldenafkoopsom
1.5 Ontmoeten					
- Wijk aanpak	200	-	99	-	Wijkcentra: energiemaatregelen
- Statushouders	18.088	18.088	17.448	20.406	Meerkosten Oekraïne
1.6 Leven					
- Volksgezondheid	109	109	24	24	GROGZ / GGD: SPUK GALA
- Volksgezondheid	6.039	6.039	5.020	5.020	SPUK Integrale ZorgZ Akkoord
- Volksgezondheid	892	892	449	449	Lokaal Gezondheidsbeleid: SPUK GALA
- Sportbeleid	219	219	39	39	Sportstimulering: SPUK GALA
- Sportbeleid	1.000	-	264	-	Sportaccommodaties: verdeling reserve sportinvesteringen
- Sportbeleid	854	854	854	854	Waardenetwerk Een gezond en actief leven: SPUK GALA
1.7 Mutaties reserves					
- Algemene reserve	-	950	-	185	Energiepakket
- Reserve sportinvesteringen	1.000	1.000	1.000	264	Bestuursakkoord 22-26: vorming en onttrekkingen bestemmingsreserve sportinvesteringen
- Exploitatiereserve	1.373	21.348	1.373	13.869	Dotaties mbt participatie
1.8 Overige incidentele lasten en baten programma 1					
- Diversen	783	73	560	-	Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma	55.916	53.438	45.924	44.502	
2 Ondernemend Breda					
2.1 Stimuleren economische ontwikkeling in Breda					
- Meldpunt Ondernemers	200	-	93	-	Maatregelen energiepakket
- Subsidie culturele instellingen	1.500	-	915	-	Tijdelijke subsidieregeling energiepakket
- Noodfonds	500	-	-	-	Energiepakket voor ondernemers
- Voorfin.rijksreg. Instellingen	750	-	-	-	Energiepakket
- Citymarketing	250	-	42	-	Citymarketing
- Smart City Economie	150	150	69	150	Smart City Economie
- Werkbudget economie	106	-	-	-	Projectkosten werkbudget economie
- BIZ Industrie	530	530	479	529	Jaarlijkse subsidie BIZ industrie en belasting BIZ
- Internationalisering	122	122	122	122	Subsidie internationalisering
- Ondernemersfonds	-19	381	-19	514	Jaarlijkse subsidie ondernemersfonds en reclamebelasting/reclameheffing
- Realisatie startershuis	773	220	165	225	B'WISE 2e fase

- Bouwgrondexploitaties bedrijventerreinen	1.564	5.979	-	-	- Bouwgrondexploitaties bedrijventerreinen
- Mutatie onderhanden werk grex bedrijventerrein	4.414	-	1.611	-	- Onderhanden werk grex bedrijventerreinen
2.2 Grote projecten in de stad					
- Crossmark	806	2.864	34	686	Kosten en opbrengsten grondexploitaties Crossmark
- Crossmark	2.233	-	-333	-	- Mutatie onderhanden werk grondexploitaties Crossmark
- Verbeter Breda	138	-	1	-	Overige kosten Verbeter Breda
2.3 Dynamische Stad					
- Cultureel erfgoed	909	-	366	-	- Erfgoed subsidies
- Cultuurpresentatie	1.180	287	804	287	Diverse cultuursubsidies
2.4 Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs					
- Volwasseneducatie	2.699	2.598	2.598	2.598	Incidenteel 2023 op basis van toekenningsbeschikking WEB-gelden 2022
- Onderwijshuisvesting	1.604	-	687	-	- Onderwijshuisvesting algemeen en Building Breda
2.5 Mutaties reserves					
- Algemene reserve programma 2	-	295	-	-	- Budgetoverhevelingen naar 2023 via Exploitatiereserve
- Algemene reserve programma 2	-	2.655	-	1.129	Maatregelen energiepakket
- Algemene reserve programma 2	-	2.140	-	2.140	Kredietfaciliteit Nieuwe Markt en aanvullende kredietvoting bijz. projecten
- Exploitatiereserve programma 2	932	-	932	-	- Budgetoverheveling Kunsthal Crossarts en coronamiddelen
- Exploitatiereserve programma 2	-	3.327	-	2.138	Budgetoverhevelingen naar 2023 via Exploitatiereserve
- Exploitatiereserve programma 2	-	100	-	100	Decembercirculaire 2022: Stedelijke vernieuwingsgebieden/ verbeter Breda
- Exploitatiereserve programma 2	-	300	-	122	Amendement bestuursrapportage 2022: Aan het werk met werklocaties
- Investeringsreserve programma 2	2.140	-	2.140	-	- Dotatie kredietfaciliteit Nieuwe Markt
2.6 Overige incidentele lasten en baten programma 2					
- Diversen	540	192	223	163	Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma	24.021	22.140	10.929	10.903	
3 Duurzaam wonen in Breda					
3.1 Wonen in Breda					
Wonen	3.173	-	273	-	- Locatie gebonden impulsen
3.2 Verdeling beschikbare ruimte					
- Ruimtelijke ordening	282	-	-	-	- Opgave implementatie omgevingswet
- Ruimtelijke ordening	186	-	4	-	- Herziening welstandsnota
- Stedelijke planning en programmering	8	1.860	2	1.948	Bijdragen bovenwijkse voorzieningen
- Stedelijke planning en programmering	650	-	29	-	- Beleidsadvisering stedelijke programmering
3.3 Grote Woonprojecten in de stad					
-Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	7.329	2.464	1.361	-	- Bouwgrondexploitatie
-Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	-2.746	-	-2.136	-	- Mutatie onderhanden werk grondexploitaties woningbouw
-Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	191	-	-	-	- Gronden en panden algemeen
-Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	182	-	182	-	- 't Zoet Gronden
-Grondexploitaties ten behoeve van de woningbouw	122	8	-	20	Gasthuisvelden
3.4 Bereikbaar Breda					

- Mobiliteit	250	-	176	- E-oplaadpunten
3.5 Breda is een duurzame en bestendige stad				
- Milieubeheer	191	-	-	- UVP Bodem
- Milieubeheer	256	256	-	- SPUK regeling Bodem
- Milieubeheer	2.070	-	-	- Geluidsmaatregelen HSL-Zuid
- Milieubeheer	800	-	-	- Klusdienst
- Milieubeheer	1.100	-	35	- Energieadvies en maatregelen
- Milieubeheer	750	-	-	- Inspelen op actualiteiten
- Milieubeheer	700	-	11	- Projectleiding comm. en voorvoorz.
- Milieubeheer	142	-	-	- Duurzame mobiliteit
- Milieubeheer	1.072	20	-	3 Gebouwde omgeving
- Milieubeheer	2.415	2.415	30	600 Energiearmoede
- Milieubeheer	3.645	3.645	-	481 Uitvoering klimaat- en energiebeleid (CDOKE F28)
- Milieubeheer	152	-	-	- Coördinatie & strategie
- Milieubeheer	465	-	390	- Klimaat overig
- Milieubeheer	5.170	3.500	3.288	2.895 Volkshuisvestingsfonds 2023 ev
3.6 Mutaties reserves				
- Algemene reserve programma 3	-	5.041	-	1.817 Onttrekking VHF1 programma, turborotonde Leursebaan en energiepakket
- Exploitatiereserve programma 3	400	3.840	400	1.859 Onttrekking voor o.a. uitvoeringskosten klimaatakkoord en geluidsmaatregelen HSL Zuid
- Investeringsreserve programma 3	391	-	391	- Dotatie Kredietfaciliteit Turborotonde
- Reserve bodemfonds	-	431	-	431 Onttrekking uit reserve ten behoeve van uitvoeringsplan bodem.
- Reserve klimaatfonds	286	-	286	- Dotatie opbrengsten klimaatprojecten aan reserve klimaatfonds
- Reserve klimaatfonds	-	245	-	44 Onttrekking uit reserve ten behoeve van klimaatprojecten
- Reserve versnellingsopgave wonen	-	6.132	-	4.415 Onttrekking uit reserve ten behoeve van locatie gebonden impulsen
- Reserve bovenwijkse voorzieningen	1.860	-	1.860	- Dotatie reserve ten behoeve van bovenwijkse voorzieningen
3.7 Overige incidentele lasten en baten programma 3				
- Diversen	319	99	168	77 Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma	31.811	29.956	6.750	14.590
4 Basis op orde in Breda				
4.1 Veilig Breda				
- Veilig Breda openbare ruimte	130	-	130	- Boa's Toezicht & Handhaving Openbare Ruimte
- Veilig Breda openbare ruimte	549	-	-	- Coffeeshops
- Veilig Breda openbare ruimte	164	-	20	- In en om stad Openbare Orde en Veiligheid
- Zichtbare criminaliteit	142	142	72	132 Buurtpreventie
- Ondernijning	453	453	121	375 Sociale Weerbaarheid
- Ondernijning	2.626	2.626	3	389 Preventie met Gezag
- Fysieke veiligheid	281	-	5	- WABO / Titel 2 Legesverordening
- Fysieke veiligheid	295	-	100	- Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant
4.2 Dienstverlening				
- Publieksservice	146	-	52	- Verkiezingen
4.3 Beheer van de openbare ruimte				
- Afvalservice	25	-	140	- Afvalservice Algemeen
- Beheer openbare ruimte, groen	45	45	41	- Ecologie Wijkzaken
- Beheer openbare ruimte, groen	159	-	159	- Groenonderhoud Uitvoering
- Beheer openbare ruimte, groen	500	500	-	- Groenonderhoud Wijkzaken
- Beheer openbare ruimte, wegen	305	-	305	- Reiniging Uitvoering
- Beheer openbare ruimte, wegen	159	159	-	- Opdrachten projects Wijkzaken

- Riolering	622	622	622	622	Impulsregeling Baronie
4.4 Beheer van het gemeentelijk vastgoed					
- Vastgoedbeheer	678	200	117	-	Bestuursakkoord 2022-2026: verkoop vastgoed
4.5 Mutaties reserves					
- Algemene reserve programma 4	-	1.600	-	1.487	Onttrekking energiepakket
- Exploitatiereserve programma 4	255	1.721	255	645	Diverse dotaties en onttrekkingen exploitatiereserve programma 4
- Investeringsreserve programma 4	1.545	-	1.545	-	Dotatie voor o.a. energiepakket en kredietfaciliteit talentencentrum
- Investeringsreserve programma 4	-	215	-	216	Onttrekking Heilige Hartkerk
4.6 Overige incidentele lasten en baten programma 4					
- Diversen	231	183	77	99	Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma	9.310	8.466	3.764	3.965	
5 Organisatie en financiën van Breda					
5.1 Een toekomstbestendige organisatie					
- Overhead	108	-	-	-	HR Recruitment
- Overhead	200	-	-	-	Wagenpark voormalig ATEA
5.2 Solide financiën					
- Algemene uitkeringen	-	5.651	-	5.651	Gemeentefonds
5.3 Mutaties reserves					
- Algemene reserve programma 5	6.344	-	6.344	-	Extra dotatie om reserves op peil te houden
- Algemene reserve programma 5	-	1.980	-	1.980	Onttrekking SaaS oplossing
- Exploitatiereserve programma 5	-	844	-	725	Diverse onttrekkingen exploitatiereserve programma 5
- Begrotingsreserve programma 5	190	-	190	-	Dotatie bijdrage exploitatie NS fietsenstalling t/m 2027
5.4 Overige incidentele lasten en baten programma 5					
- Diversen	412	-	306	-	Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000
Subtotaal programma	7.254	8.475	6.840	8.356	
Totaal	128.312	122.475	74.207	82.316	
Incidenteel saldo		-5.837		8.109	

Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo negatief. Bovenstaand overzicht laat zien, dat over de jaren 2023 - 2026 het incidenteel begrotingssaldo een negatief saldo laat zien. Bij een negatief incidenteel begrotingssaldo wordt een deel van de incidentele lasten ook afgedekt door structurele baten, wat goed is voor het structureel begrotingsevenwicht.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Bedragen x € 1.000

Nr. Programma/Thema/Product	Begroting 2023 na wijziging		Jaarstukken 2023		Omschrijving
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
5 Organisatie en financiën van Breda					
5.3 Mutaties reserves					
- Algemene reserve programma 5	6.344	-	6.344	-	Extra dotatie om reserves op peil te houden
- Algemene reserve programma 5	-	1.980	-	1.980	Onttrekking SaaS oplossing
- Exploitatiereserve programma 5	-	844	-	725	Diverse onttrekkingen exploitatiereserve programma 5
- Begrotingsreserve programma 5	190	-	190	-	Dotatie bijdrage exploitatie NS fietsenstalling t/m 2027
Totaal	6.534	2.824	6.534	2.705	

Wet Normering Topinkomens

De WNT is van toepassing op de gemeente Breda. Het voor de gemeente Breda toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000, het algemeen bezoldigingsmaximum.

Bezoldiging topfunctionarissen

Tabel 1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling.

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt.

Gegevens 2023			
bedragen x € 1	L. Hendrix		P. Piket
Functiegegevens	Gemeentesecretaris		Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 - 31/12		01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00		1,00
Dienstbetrekking?	ja		ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 156.226,76		€ 132.033,84
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.579,32		€ 22.478,16
Subtotaal	€ 178.806,08		€ 154.512,00
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 223.000,00		€ 223.000,00
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.		n.v.t.
Bezoldiging	€ 178.806,08		€ 154.512,00
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t. n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.		n.v.t.
Gegevens 2022			
bedragen x € 1	L. Hendrix		P. Piket
Functiegegevens	Gemeentesecretaris		Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 - 31/12		01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00		1,00
Dienstbetrekking?	ja		ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 149.236,51		€ 123.428,32
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.894,32		€ 22.073,40
Subtotaal	€ 172.130,83		€ 145.501,72
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 216.000,00		€ 216.000,00
Bezoldiging	€ 172.130,83		€ 145.501,72

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) verplicht tot openbaarmaking van de bezoldiging van de zogenaamde 'topfunctionarissen'.

Topfunctionarissen zijn diegenen die leiding geven aan de gehele organisatie en in de WNT als zodanig zijn aangemerkt. In het geval van gemeenten zijn de gemeentesecretaris en de gemeentegriffier aangemerkt als topfunctionaris. In bovenstaande tabellen zijn de bezoldigingsgegevens van de topfunctionarissen opgenomen.

Topfunctionarissen in dienst van de gemeente mogen niet meer verdienen dan de voor 2023 wettelijk vastgestelde norm ad € 223.000 naar rato van de omvang van het dienstverband. Het genoemde bezoldigingsmaximum is inclusief de belastbare vaste en variabele kostenvergoedingen en de beloningen betaalbaar op termijn. Voor de uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband geldt een maximum van € 75.000 naar rato van de omvang van het dienstverband.

Bij een leidinggevende topfunctionaris zonder dienstbetrekking, geldt er een specifieke normering voor de eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld. Het maximum is voor de eerste twaalf kalendermaanden gelijk aan de som van € 29.500 per kalendermaand voor de eerste gewerkte zes maanden in 2023 en € 22.400 per gewerkte kalendermaand voor de volgende maanden.

De bezoldiging van de topfunctionarissen blijft onder de wettelijk vastgestelde norm.

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen, met een dienstbetrekking, die in 2023 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Tevens zijn er in 2023 geen beëindigingsuitkeringen betaald aan overige functionarissen met een dienstbetrekking die op grond van de WNT dienen te worden vermeld.

Overzicht aanwending Onvoorzien

Bij de Begroting 2023 is een post onvoorzien opgenomen van € 1 miljoen. Hiermee krijgt het college de bevoegdheid van de gemeenteraad om snel en adequaat te kunnen handelen ingeval van uitgaven, die onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn. In 2023 is voor 2 onderwerpen een beroep gedaan op de post onvoorzien, te weten:

- € 140.000 Financiële ondersteuning medewerkers
- € 85.113 Stichting Almata

Rechtmatigheidsverantwoording

VERANTWOORDELIJKHEID COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 21 december 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 8,6 miljoen. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023.

BEVINDINGEN

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen met uitzondering van de hierna gerapporteerde afwijkingen (€ 54,4 miljoen aan onrechtmatigheden). Na correctie van de als acceptabel aan te merken overschrijdingen van de lasten (€ 48,2 miljoen) blijft het totaal aan onrechtmatigheden (€ 6,2 miljoen) onder de door de gemeenteraad toegestane verantwoordingsgrens van € 8,6 miljoen. De geconstateerde afwijkingen betreffen:

Bedragen x € 1 miljoen

	Onrechtmatigheden	Onduidelijkheden
Totaal onrechtmatigheden	54,4	0,6
Begrotingscriterium	0,0	
Overschrijding lasten thema's	48,2	
Overschrijding kredieten	0,0	
Ongeautoriseerde reservemutaties	0,0	
Overschrijding van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten waarover de raad niet tijdig is geïnformeerd	0,0	
<i>Totaal begrotingsonrechtmatigheden</i>	<i>48,2</i>	
Als acceptabel aan te merken overschrijdingen van lasten, kredieten en reservemutaties conform financiële verordening	48,2	
Resterend saldo begrotingsonrechtmatigheden	0,0	
Voorwaarden criterium	6,2	0,6
Inkopen en aanbesteden	4,9	0,0
Inhuur derden	1,1	0,0
Kosten Jeugdhulp	0,2	0,0
Kosten Participatie	0,0	0,6
M&O criterium	0,0	0,0
Totaal (resterende) onrechtmatigheden	6,2	0,6

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie wordt ondernomen om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Bijlagen

Toelichting financiële begrippen

Begrip	Omschrijving
Actuele begroting	De laatste door de raad vastgestelde begroting inclusief alle tussentijdse begrotingswijzigingen.
Algemene reserve	Reserve als buffer voor risico's die de gemeente loopt. Deze reserve hoort bij het weerstandsvermogen.
Algemene uitkering	Uitkering uit het Gemeentefonds. Financiering vanuit het Rijk aan gemeenten op basis van maatstaven. De uitkering is gebaseerd op de financiële verhoudingswet en is niet geoormerkt.
Baten	Inkomsten/opbrengsten van de gemeente.
Baten-lastenstelsel	Bij een stelsel van baten en lasten worden de ontvangsten en uitgaven voor een geleverde of ontvangen dienst verantwoord in het jaar waarin die dienst geleverd of ontvangen is.
Begroting	De begroting geeft op hoofdlijnen het beleid van de gemeente weer, ingedeeld naar programma's en thema's. Per programma of thema geeft de begroting inzicht in doelstelling van het beleid, benodigde activiteiten en hiermee samenhangende lasten en baten. De gemeenteraad stelt de begroting vast. Dit gebeurt uiterlijk 15 november van het voorafgaande jaar.
Begrotingswijziging	Een aanpassing van de begroting tijdens het begrotingsjaar. De aanpassing gebeurt door de raad.
Berap	Bestuursrapportage met tussentijdse verantwoording en nieuwe ontwikkelingen. De rapportage maakt het voor de gemeenteraad mogelijk om tussentijds bij te sturen.
Bestemmingsreserve	Reserves voor een bepaald bestedingsdoel, dat de raad bepaalt. Deze reserves horen in beginsel bij het weerstandsvermogen.
Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)	Wettelijke voorschriften voor verslaggeving bij gemeenten en provincies. Hierin staan ook inrichtingsvoorschriften voor programmabegroting en –verantwoording.
Doelmatigheid (efficiency)	De mate waarin een geleverde prestatie is uitgevoerd tegen de minimale inzet van middelen. Verbeteringen op dit vlak zijn vaak verbeteringen van de bedrijfsvoering.
Doeltreffendheid (effectiviteit)	De mate waarin een product/prestatie bijdraagt aan de uitvoering van de doelstellingen. Verbeteringen verhogen vaak het resultaat.
Doeluitkering	Specifieke uitkering van het Rijk aan gemeenten voor specifieke taken. Doeluitkeringen zijn geoormerkt en niet vrij besteedbaar.
Incidenteel	Uitgaven of inkomsten die eenmalig zijn en niet terugkeren.
Investing	Uitgaven voor zaken met een meerjarig nut. Dit begrip is verderop toegelicht.
Lasten	De uitgaven/kosten van de gemeente.
Onrendabele investering	Investerings die plaatsvinden dankzij een bijdrage uit algemene middelen.
Rendabele investering	Een investering die volledig gedekt is uit opbrengsten en waarvoor geen bijdrage vanuit de algemene middelen nodig is.
Reserves	Reserves zijn het vrij te besteden vermogen van de gemeente. Dit begrip is verderop toegelicht.
Stelpost	Een begrotingspost die niet specifiek hoort bij programma's of projecten in de begroting. Toerekening kan op een later moment plaatsvinden.
Structureel	Jaarlijks terugkerende lasten en baten. Uitgangspunt is dat de structurele baten structurele lasten dekken.
Verantwoording (jaarrekening)	De jaarrekening laat het op hoofdlijnen uitgevoerde beleid van de gemeente zien, ingedeeld naar programma's en projecten. Per programma en project geeft de jaarrekening inzicht in doelstelling van het beleid, welke activiteiten zijn uitgevoerd en wat het dat jaar per saldo kostte. De gemeenteraad stelt de jaarrekening vast, uiterlijk 15 juli na het afgelopen begrotingsjaar.
Voorzieningen	Voorzieningen zijn posten op de balans, waaruit toekomstige voorwaardelijke uitgaven kunnen voortvloeien. Vaak zijn plannen en gedegen inschattingen nodig om het voorwaardelijk karakter en de dekkendheid te kunnen invullen. Dit begrip is verderop toegelicht.
Weerstandscapaciteit	De elementen waarmee de gemeente tegenvallers opvangt. De weerstandscapaciteit heeft een incidenteel en een structureel deel. Het vrij besteedbare deel van de reserves bepaalt deels de omvang van de weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen	Het weerstandsvermogen is het verschil tussen weerstandscapaciteit en de inschatting van de risico's. Het is de buffer om risico's op te vangen, zonder aanpassing van de begroting en het beleid. Dit begrip is verderop toegelicht.
--------------------	---

STELSEL VAN BATEN EN LASTEN

De financiële wereld maakt onderscheid in inkomsten en uitgaven versus baten en lasten. Inkomsten zijn de inkomende geldstromen, uitgaven de uitgaande geldstromen. De daadwerkelijke financiële stroom is leidend. Lasten en baten zijn inkomsten en uitgaven in een bepaald jaar. Het jaar waarop de betaling betrekking heeft bepaalt, niet de betaling zelf. Een voorbeeld van een last die geen uitgave is, is de afschrijving van een gebouw. Het gebouw is eerder neergezet en leidde in die tijd tot een uitgave. De lasten horen bij de jaren waarin het gebouw gebruikt wordt. Dit doet recht aan het feit dat het gebouw op meerdere jaren betrekking heeft en dus meerdere jaren tot last is. Een ander voorbeeld is een factuur die na 1 januari binnenkomt voor een cursus die vóór 31 december is gevolgd. De last drukt op het jaar dat de cursus is gevolgd, de betaling (de uitgave) gebeurt in het nieuwe jaar.

RESERVES EN VOORZIENINGEN

Reserves en voorzieningen verschillen van elkaar op het gebied van vrije besteding. Een voorziening is voor een onderliggend doel. Geld in een reserve kan de raad voor een ander doel inzetten.

In principe zijn reserves vanuit bedrijfseconomisch perspectief vrij te besteden. Er zijn algemene en bestemmingsreserves.

Een algemene reserve is een buffer om risico's op te vangen. Voor deze risico's is geen verzekering, bestemmingsreserve of voorziening. Daarnaast vangen algemene reserves niet structurele begrotings- en rekeningstekorten op. Deze buffer noemen we vaak weerstandsvermogen. We kunnen niet objectief vaststellen hoe hoog de buffer moet zijn. Inzicht in de verplichtingen en risico's is belangrijk, om de minimale hoogte van de algemene reserve te bepalen.

Er zijn algemene reserves (zonder bepaald doel) en bestemmingsreserves (met een bepaald doel). De gemeenteraad stelt een reserve in, bepaalt het doel en wijzigt dit eventueel. Voor gebruik van de reserves is een raadsbesluit nodig, vanwege de besteding voor een bepaald doel.

Voorzieningen zijn onderdelen van het vermogen. Ze geven een schatting van te voorziene lasten voor risico's en verplichtingen. De omvang en/of het tijdstip dat ze optreden zijn niet of niet helemaal aan te geven. Het doel is dus om zo goed mogelijk de omvang in te schatten van vooraf te nemen risico's en verplichtingen. Als het risico of de verplichting zich voordoet, is er dus al rekening mee gehouden. Anders dan bij reserves zijn risico's en verplichtingen bij voorzieningen wel in te schatten. Een voorziening moet de omvang van de verplichting of het risico hebben. Daarom moet deze regelmatig getoetst zijn aan de omvang. Om dit te goed te beoordelen is een beheersplan voor voorzieningen nodig. De besteding van een voorziening is dan niet vrij.

Belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen reserves en voorzieningen

	Reserves	Voorzieningen
Instelling door:	Gemeenteraad	College/Gemeenteraad
Bevoegd tot dotaties:	Gemeenteraad	College/Gemeenteraad
Wijziging bestemming:	Mogelijk door gemeenteraad	Niet mogelijk
Aanwending vrij:	Ja, met een raadsbesluit	Nee, alleen voor het benoemde doel
Financieel onderbouwd:	Niet nodig, wel gewenst	Ja, onderbouwing met (beheers)plannen

INVESTERINGEN

Investerings zijn grote uitgaven om zaken voor meerdere jaren te ontwikkelen. Het gebruik en de lasten zijn over meerdere jaren verdeeld. Deze manier van verdelen over jaren noemen we afschrijven.

FINANCIËLE POSITIE/WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandsvermogen is het verschil tussen vrij besteedbare reserves (weerstandscapaciteit) en de inschatting van de risico's. Het weerstandsvermogen is de buffer om risico's op te vangen, zonder aanpassing van begroting en beleid. Hoe groter het totale weerstandsvermogen, hoe beter de financiële positie.

FINANCIËEL TOTAALOVERZICHT

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2020		Jaarrekening 2021		Jaarrekening 2022		Begroting 2023		Begroting 2023 na wijziging		Jaarrekening 2023	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Vitaal en Sociaal Breda	377.170	170.644	356.204	150.727	391.021	166.529	346.548	135.944	411.406	191.826	430.648	200.862
Opgroeien	100.274	42.861	105.083	46.680	115.630	50.485	107.487	46.949	109.012	47.363	129.926	56.169
Algemene voorzieningen jeugd	6.468	0	6.526	53	12.434	29	13.744	0	14.087	0	14.306	0
Toeleiding tot maatwerkvoorzieningen jeugd	3.542	93	3.038	100	3.938	365	3.274	375	3.547	375	5.948	685
Jeugdhulp maatwerkondersteuning	72.478	34.673	73.679	35.389	78.098	38.646	69.251	34.276	67.218	35.338	77.344	38.603
Jeugdhulp geëscaleerde zorg	4.545	1.289	8.575	3.886	7.859	3.382	7.670	3.553	10.922	3.560	18.738	8.829
Primair en voortgezet onderwijs	13.241	6.805	13.266	7.252	13.301	8.063	13.548	8.744	13.238	8.090	13.590	8.052
Betrokken zijn	56.461	1.671	57.689	1.555	59.300	1.541	59.551	2.078	60.510	2.861	63.394	2.654
Algemene voorzieningen volwassenen	10.285	91	10.185	2	10.435		11.829	0	13.009	783	12.073	636
Volwassenen maatwerkondersteuning	39.265	1.262	40.372	1.223	41.865	1.444	40.244	1.501	40.022	1.501	42.827	1.541
Maatwerk Wmo	6.911	318	7.132	330	7.000	97	7.479	577	7.479	577	8.494	477
Thuis	58.034	7.789	50.522	4.512	50.035	4.871	52.801	4.550	60.514	5.298	53.176	5.473
Volwassenen geëscaleerde zorg	58.034	7.789	50.522	4.512	50.035	4.871	52.801	4.550	60.514	5.298	53.176	5.473
Leren, ontwikkelen en werken	147.908	116.390	130.067	97.192	133.725	85.351	113.436	77.929	139.078	86.007	145.063	94.580
Participatie	116		420		1.136	469	796	0	4.221	1.912	2.907	999
Werk	26.756	8.013	18.961	7.536	18.125	7.269	16.923	6.408	19.407	6.408	19.588	7.402
Reïntegratie	11.022	3.748	10.362	1.363	13.985	5.832	11.597	70	12.888	70	12.608	2.445
Wet BUIG en overige regelingen	99.590	101.915	87.840	85.420	75.080	69.962	71.803	70.144	78.620	76.310	82.690	77.015
Bijzondere bijstand	6.458	772	8.330	977	20.872	926	8.500	825	19.401	825	22.466	5.848
BredaPas	124	0	157	1	434	1	275	0	267	0	450	
Schuldhulpverlening	3.422	1.507	3.997	1.894	4.093	893	3.542	483	4.274	483	4.354	871
Kwetsbare groepen	419	434	0									
Leven	8.591	169	9.039	110	8.984	640	8.873	119	17.151	8.356	14.916	7.223
Volksgezondheid	4.050	110	4.057	34	4.577	283	4.733	119	11.993	7.283	10.476	6.070
Sportbeleid	4.541	59	4.982	76	4.408	357	4.140	0	5.158	1.074	4.440	1.153
Ontmoeten	3.802	50	3.805	-158	15.552	14.200	4.101	0	22.767	18.088	21.800	20.447
Wijkaanpak	3.389	43	3.474	21	3.524	13	4.037		4.538		4.210	39

Statushouders	413	7	331	-179	12.028	14.188	64	0	18.229	18.088	17.590	20.408
Reserve Sociaal Domein	1.541											
Mutatie reserve sociaal domein		1.541										
Reserve investeringen sportverenigingen	0	173		836		18	300	300	1.000	1.000	1.000	264
Mutatie reserve investeringen sportverenigingen	0	173		836		18	300	300	1.000	1.000	1.000	264
Reserve vrouwenopvang	2.100					1.029	0					
Mutatie reserve vrouwenopvang	2.100					1.029	0					
Algemene reserve programma 1					450	4.149		0		950		185
Mutaties algemene reserve programma 1					450	4.149		0		950		185
Exploitatiereserve programma 1					7.344	4.245	0	4.019	1.373	21.903	1.373	13.869
Mutaties exploitatiereserve programma 1					7.344	4.245	0	4.019	1.373	21.903	1.373	13.869
Ondernemend Breda	62.366	12.558	76.504	18.060	82.248	20.978	80.205	15.033	90.119	25.074	79.149	18.792
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	15.830	8.926	15.342	7.340	23.128	14.259	22.487	10.250	23.146	7.595	18.392	7.859
Economische zaken	6.998	718	6.950	997	7.176	611	9.582	384	13.034	928	10.755	1.119
Acquisitie en accountmanagement	2.126	432	2.332	479	2.414	602	2.230	399	2.934	688	2.407	739
Externe betrekkingen	58		65		54		122		122		108	0
Evenementen	434		558		698		972		965		874	
Grondexploitaties voor bedrijventerreinen	6.214	7.777	5.438	5.865	12.785	13.045	9.581	9.467	6.091	5.979	4.248	6.002
Grote projecten in de stad	-962	674	11.234	7.899	4.920	734	6.550	1.867	9.183	4.746	4.210	912
CrossMark	-1.403	665	10.096	7.862	2.348	562	3.576	1.861	6.301	4.587	2.068	656
Gasthuisvelden	441	9	643	37	785	123	1.059	6	927	6	1.022	0
Verbeter Breda			495		1.467		1.915		1.770		817	
Ontwikkelingen Bavel					320	49	0	0	95	74	129	124
Centrum Oost					0		0	0	91	80	175	132
Dynamische stad	25.928	583	28.477	382	29.701	808	28.612	362	29.820	649	29.502	883
Cultureel erfgoed	1.744	238	1.748	52	2.352	90	2.491	19	2.630	19	2.572	163
Cultuurpresentatie	19.981	108	22.400	20	22.971	365	21.585	0	22.659	287	22.326	287
Media	116		120		129		133		136		136	
Musea	3.890	57	3.932	58	3.963	61	4.166	60	4.149	60	4.104	67
Historische waarde	197	180	277	252	286	291	238	283	245	283	364	366
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	19.931	2.357	19.632	2.439	21.351	3.239	20.450	2.229	22.763	3.267	21.991	3.509
HBO	1.316	28	634	0	101		401		405		221	

Volwasseneneducatie	2.384	2.299	2.226	2.140	2.320	2.235	2.312	2.229	3.451	3.267	3.123	3.123	
Onderwijshuisvesting	16.231	29	16.771	298	18.930	1.004	17.738		18.907		18.647	386	
Verbindend bestuur	1.639	18	1.819		1.999		2.106		2.106		1.953		
Samenwerking	1.639	18	1.819		1.999		2.106		2.106		1.953		
Algemene reserve programma 2						169		0		5.090		3.269	
Mutaties algemene reserve programma 2						169		0		5.090		3.269	
Exploitatiereserve programma 2						800	1.770	0	325	932	3.727	932	2.360
Mutaties exploitatiereserve programma 2						800	1.770	0	325	932	3.727	932	2.360
Investeringsreserve programma 2						350		0	0	2.169		2.169	
Mutaties investeringsreserve programma 2						350		0	0	2.169		2.169	
Duurzaam wonen in Breda	61.724	42.674	60.720	47.987	51.726	36.344	63.042	52.405	60.947	49.507	57.619	45.656	
Wonen in Breda	2.303	47	2.093	90	2.190	387	5.683	29	4.372	29	4.677	1.223	
Wonen	2.303	47	2.093	90	2.190	387	5.683	29	4.372	29	4.677	1.223	
Verdeling beschikbare ruimte	5.035	2.437	5.370	2.723	5.864	2.808	5.211	2.251	5.169	3.714	6.204	4.474	
Ruimtelijke ordening	2.022	336	2.217	354	1.610	403	1.401	92	1.707	222	2.293	389	
Stedelijke planning en programmering	3.014	2.101	3.154	2.369	4.253	2.405	3.810	2.160	3.462	3.492	3.912	4.085	
Grote woonprojecten in de stad	33.532	26.533	29.554	31.242	13.890	10.976	20.370	19.883	8.547	4.432	13.550	8.848	
Grondexploitatie ten behoeve van de woningbouw	33.532	26.533	29.554	31.242	13.890	10.976	20.370	19.883	8.547	4.432	13.550	8.848	
Bereikbaar Breda	13.520	10.417	15.176	11.172	16.055	15.892	15.935	14.275	15.850	14.514	17.071	17.470	
Mobiliteit	5.712	156	6.014	197	6.362	602	6.376	158	6.026	229	6.331	265	
Openbaar vervoer	49		42		40		40		40		40		
Parkeren	7.758	10.260	9.120	10.976	9.654	15.290	9.520	14.117	9.784	14.285	10.700	17.205	
Breda is een duurzame en bestendige stad	6.640	1.301	6.016	1.202	7.904	3.054	15.299	7.191	24.068	10.740	13.176	4.968	
Milieubeheer	4.429	774	3.321	739	5.503	2.567	13.176	6.730	21.982	10.277	10.562	4.446	
Natuur- en milieueducatie	802	178	785	216	902	356	926	377	966	356	1.035	397	
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	650	100	1.102	85	861	116	422	85	468	85	763	102	
Biodiversiteit	760	250	808	161	638	15	774	0	652	23	815	23	
Reserve Bodemfonds	427		287		120	303		537		537		465	
Mutatie reserve Bodemfonds	427		287		120	303		537		537		465	
Reserve Klimaatfonds	266	44	271	243	285	189	290	162	290	450	290	44	
Mutatie reserve Klimaatfonds	266	44	271	243	285	189	290	162	290	450	290	44	
Reserve parkeerbedrijf		433		333		356							

Mutatie reserve parkeerbedrijf		433		333		356						
Reserve Versnellingsopgave Wonen		1.464		975		722		4.090		6.132		4.415
Mutatie reserve Versnellingsopgave Wonen		1.464		975		722		4.090		6.132		4.415
Reserve bovenwijkse voorzieningen			953	7	-85	902	254	40	1.860	79	1.860	75
Mutaties reserve bovenwijkse voorzieningen			953	7	-85	902	254	40	1.860	79	1.860	75
Reserve Toekomst bestendig wonen			1.000									
Mutaties reserve Toekomst bestendig wonen			1.000									
Algemene reserve programma 3					4.000	300	0	1.300		5.041		1.817
Mutaties algemene reserve programma 3					4.000	300	0	1.300		5.041		1.817
Exploitatiereserve programma 3					979	455	0	2.646	400	3.840	400	1.859
Mutaties exploitatiereserve programma 3					979	455	0	2.646	400	3.840	400	1.859
Investeringsreserve programma 3					524		0	0	391		391	
Mutaties investeringsreserve programma 3					524		0	0	391		391	
Basis op orde in Breda	154.486	84.584	162.519	98.301	163.945	96.826	166.631	91.078	178.382	99.636	184.100	98.624
Veilig Breda	30.763	13.448	34.546	19.119	35.160	15.153	34.508	13.791	39.851	16.652	38.331	16.691
Veiligheid openbare ruimte	7.864	5.468	8.789	6.938	9.460	6.442	10.353	6.680	10.874	6.151	11.516	6.912
Zichtbare Criminaliteit	461	60	365	155	345	45	962	0	1.286	142	1.276	134
Ondermijning	1.587	153	1.355	346	1.643	309	1.669	0	4.817	3.079	2.552	779
Zorg en Veiligheid	854	275	672	195	810	79	982	0	1.149	88	1.137	103
Fysieke veiligheid	18.247	6.649	20.770	10.494	20.253	7.395	19.370	6.250	20.536	6.330	20.568	7.792
Veilig Breda Algemeen	1.750	843	2.594	992	2.649	883	1.172	861	1.188	861	1.281	971
Dienstverlening	9.695	3.171	9.032	3.955	9.746	4.667	11.291	3.848	11.926	4.559	11.984	4.897
Administratie en basisregistratie	2.451		1.136		1.317		1.691		1.924		1.797	
Publieksservice	7.244	3.171	7.896	3.955	8.429	4.667	9.600	3.848	10.002	4.559	10.187	4.897
Vergunningen (vervallen vanaf 2020)	0				0						0	
Beheer van de openbare ruimte	85.109	58.223	90.728	62.231	90.476	64.152	90.462	62.039	93.703	64.171	100.410	63.230
Afvalservice	29.841	33.404	32.058	38.244	32.775	38.469	32.952	39.016	33.877	39.885	34.230	39.643
Beheer openbare ruimte, groen	13.736	94	13.594	152	14.840	135	16.890	214	17.037	714	16.301	144
Beheer openbare ruimte, wegen	24.287	4.078	27.607	2.746	24.700	3.594	25.738	3.927	27.293	4.069	34.584	4.177
Riolering	17.245	20.646	17.469	21.089	18.161	21.955	14.882	18.882	15.496	19.504	15.296	19.266
Beheer van het gemeentelijk vastgoed	23.692	9.710	23.850	12.586	22.546	10.836	25.110	10.417	25.914	10.469	25.872	11.279
Vastgoedbeheer	23.692	9.710	23.850	12.586	22.546	10.836	25.110	10.417	25.914	10.469	25.872	11.279

Open overheid	5.227	33	4.363	410	4.882	1.093	5.004		5.134	5.648	38	
College en ondersteuning college	2.400	18	1.457	400	1.721	1.079	1.728		1.735	2.312	19	
Raad, commissies en griffie	2.653	15	2.747	10	2.979	14	3.071		3.149	3.225	19	
Rekenkamer	174		159		182		205		250	110		
Algemene reserve programma 4						602	0		1.600	1.487		
Mutaties algemene reserve programma 4						602	0		1.600	1.487		
Exploitatiereserve programma 4					835	225	255	734	255	1.721	255	645
Mutaties exploitatiereserve programma 4					835	225	255	734	255	1.721	255	645
Investeringsreserve programma 4					300	97	0	249	1.600	464	1.600	358
Mutaties investeringsreserve programma 4					300	97	0	249	1.600	464	1.600	358
Organisatie en financiën van Breda	112.054	472.155	90.646	447.416	105.668	491.233	99.219	461.184	113.781	488.593	104.444	501.099
Een toekomstbestendige organisatie	70.606	11.608	75.198	8.104	81.818	9.161	79.362	6.348	87.284	6.284	90.119	11.022
Overhead	70.606	11.608	75.198	8.104	81.818	9.161	79.362	6.348	87.284	6.284	90.119	11.022
Solide financiën	3.933	412.485	10.681	425.122	17.226	480.554	11.711	454.536	18.333	479.185	6.163	487.072
Algemene uitkeringen		369.523		380.551		435.466		409.510		432.519		437.232
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	1.154	36.574	3.123	38.518	3.202	39.024	3.074	39.805	3.074	41.085	2.980	41.422
Onvoorzien							1.000		775			
Overige algemene dekkingsmiddelen	777		310	90	6.487	-14	2.825		9.672		23	2.557
Saldo van de financieringsfunctie	2.002	6.041	2.767	5.484	3.936	5.476	3.815	4.709	3.815	4.912	3.752	5.186
Dividend		346		479		603		513		669		674
Vennootschapsbelasting			4.481		3.601		997		997		-593	
Algemene reserve programma 5	32.913	11.692	3.247	3.946	6.240	327	7.921	0	8.115	1.980	8.114	1.980
Mutatie algemene reserve programma 5	32.913	11.692	3.247	3.946	6.240	327	7.921	0	8.115	1.980	8.114	1.980
Exploitatiereserve programma 5	2.291	5.889	255	9.066		666	0	0	0	844		725
Mutatie Exploitatiereserve programma 5	2.291	5.889	255	9.066		666	0	0	0	844		725
Begrotingsreserve	221	522	196	399	185	26	178		198		198	
Mutatie Begrotingsreserve	221	522	196	399	185	26	178		198		198	
Investeringsreserve programma 5	2.090	29.959	1.068	779	199	500	46	300	-150	300	-150	300
Mutatie Investeringsreserve programma 5	2.090	29.959	1.068	779	199	500	46	300	-150	300	-150	300
Totaal	767.800	782.615	746.593	762.492	794.607	811.911	755.645	755.645	854.636	854.636	855.960	865.033

Reserves en voorzieningen

RESERVES

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2020	Stand 1-1-2021	Stand 1-1-2022	Stand 1-1-2023	Bij	Af	Resultaatbestemming	Stand 31-12-2023
Algemene reserve	75.601	93.448	94.088	102.343	8.114	8.737	2.358	104.077
Begrotingsreserve	1.356	1.055	852	1.010	198	0	0	1.209
Bodemfonds	3.099	3.526	3.814	3.630	0	465	0	3.165
Exploitatiereserve	1.915	6.052	6.271	21.614	2.960	19.457	14.746	19.863
Investerings sportverenigingen	1.027	854	18	0	1.000	264	0	736
Investeringsreserve	33.017	6.266	6.555	7.331	4.010	658	200	10.883
Klimaatfonds	862	1.085	1.113	1.208	290	44	0	1.455
Parkeerbedrijf reserve	1.122	689	356	0	0	0	0	0
Reserve bovenwijkse voorzieningen	0	0	946	0	1.860	75	0	1.785
Reserve Toekomst bestendig wonen	0	0	1.000	1.000	0	0	0	1.000
Versnellingsopgave Wonen	8.693	7.229	10.700	9.977	0	4.415	0	5.563
Vrouwenopvang	0	2.100	2.100	1.072	0	0	0	1.072
Totaal	126.693	122.304	127.813	149.185	18.432	34.114	17.304	150.807

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2020	Stand 1-1-2021	Stand 1-1-2022	Stand 1-1-2023	Bij	Af	Vrijval	Stand 31-12-2023
Achterstallig onderhoud verhardingen	4.241	2.851	4.150	2.403	5.800	2.039	0	6.163
Centrale personeelsvoorziening	1.344	836	593	835	349	367	500	317
Onderhoud parkeerbedrijf	2.873	3.550	4.321	4.897	930	273	0	5.555
Onderhoud Vastgoedbeheer	22.716	20.136	19.559	21.391	5.442	4.625	0	22.209
Planmatig onderhoud Vastgoedontwikkeling	3.864	4.181	4.477	4.375	19	157	0	4.238
Verlieslatende contracten	0	8.800	0	0	0	0	0	0
Voorziening afvalservice	0	0	360	803	35	0	0	839
Voorziening openbare ruimte onderhoud	4.590	6.113	5.329	4.643	5.936	5.522	0	5.057
Voorziening riolering	1.527	3.165	3.739	4.017	680	0	547	4.150
Voorziening van derden verkregen middelen (44.2)	849	764	736	687	26	19	152	542
Voorziening verkeersregelinstallaties	124	53	62	244	997	1.240	0	-0
Voorziening wet AppA	8.726	9.216	8.540	6.853	853	699	0	7.006
Vrz archivering Juzt	0	0	0	1.370	0	76	0	1.294
Vrz verlies Juzt	0	820	820	0	0	0	0	0
Vrz verlofsparen	0	0	0	4.493	0	0	21	4.473
Totaal	50.854	60.484	52.687	57.012	21.068	15.018	1.220	61.841

Voor een toelichting op de diverse reserves wordt verwezen naar de programma's. De toelichting op de algemene reserve, de begrotingsreserve, de exploitatiereserve en de investeringsreserve wordt verwezen naar programma 5.

De reserve investeringen sportverenigingen is toegelicht in programma 1. De reserve parkeerbedrijf, het bodemfonds, het klimaatfonds en de reserve versnellingsopgave wonen zijn toegelicht in programma 3.

Voor de toelichting op de voorzieningen wordt tevens verwezen naar de afzonderlijke programma's. De centrale personeelsvoorziening is opgenomen in programma 5.

De voorziening onderhoud parkeerbedrijf, planmatig onderbouw VO, onderhoud bodemsanering VO en mobiliteit zijn opgenomen in programma 3. De voorzieningen vastgoedbeheer, openbare ruimte onderhoud, achterstallig onderhoud verhardingen, voorziening afvalservice, riolering en de voorziening wet AppA zijn opgenomen in programma 4.

Overzicht beschikbare kredieten

GERAAMDE INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Beschikbare investeringen	Verwachte uitgaven 2023	Werkelijke uitgaven 2023	Onder/ overuitnutting uitgaven 2023	Vrijval 2023	Nog beschikbaar eind 2023
Vitaal en Sociaal Breda						
Wijkontwikkeling	255	255	8	247		247
Speelvoorzieningen	721	521	756	-235		-35
Subtotaal	976	776	764	12		212
Ondernemend Breda						
Economische zaken	291	291	54	237		237
BredaRing	4.350	500	152	348		4.198
Bavel	659	600	573	27		86
Verbeter Breda	800	1.000		1.000		800
CrossMark overige	200	200		200		200
Cultuurclusters Klavers Jansen	985	710	386	324		599
Havenkwartier	1.228	801	360	441		868
Havenkwartier mobiliteitshub	3.199	476	120	356		3.079
Havenkwartier woningbouwimpuls	4.046	1.824	1.076	748		2.970
t Zoet - Haveneiland	3.982	1.260	799	461		3.183
Gasthuisvelden	5.377	1.197	885	312	99	4.393
Centrum Oost	9.455	1.245	1.090	155		8.365
Nieuwe Mark	17.980	6.216	4.669	1.547		13.311
Stationskwartier	2.377	90	23	67		2.354
Historische waarde (stadsdepot)	840	264	12	252		828
Subtotaal	55.769	16.674	10.199	6.475	99	45.471
Duurzaam wonen in Breda						
Overige stedelijke ontwikkelingen	3.988	2.035	793	1.242		3.195
Wonen	2.107	1.987	1.987			120
Aankoopprogramma strategische gronden	2.136	2.069	1.449	620		687
Hoogspanningsverbinding	2.630	1.850	1.082	768		1.548
Verkeersveiligheid	225	225		225		225
Mobiliteit instandhouding bestaand netwerk	9.430	5.441	3.375	2.066		6.055
Mobiliteit Schaalsprong fiets: snelfietsroute	705	487	238	249		467
Mobiliteit Schaalsprong OV: spoor en bus	99	82	57	25		42
Mobiliteitsdeal Verbeter Breda (w.o. Noordelijke rondweg)	2.396		3	-3		2.393
Meerjarenperspectief infrafonds	425	425		425		425
Parkeren	218	217	114	103		104

Van Gogh Nationaal Park	375	375		375		375
Groen en water	4.191	2.565	1.559	1.006	42	2.590
Landschapsverbetering Singelstructuur	400	400		400		400
Wijkenergieplannen		250		250		
Recreatieve voorzieningen	1.653	878	112	766	310	1.231
Milieubeheer	13	13	6	7	7	0
Subtotaal	30.991	19.299	10.775	8.524	359	19.857
Basis op orde in Breda						
Openbare ruimte: camera's	60	60	0	60		60
Openbare ruimte: herinrichtingen	2.320	770	1.444	-674		876
Openbare ruimte: klimaatadaptatie	618	404	403	1		215
Openbare ruimte: openbare verlichting	7.570	3.000	3.321	-321	983	3.266
Openbare ruimte: water nautisch beheer	130	25	2	23		128
Openbare ruimte: wegen	188	188	7	181		181
Bomen	2.244	1.200	1.094	106		1.150
Park Haagse Beeemden	445	295		295		445
Pleinenplan	10	10	5	5		5
Groene pleinen & parken 2.0	599	266	225	41		374
Beleidsdoelen droogte, hitte, wateroverlast, waterrecreatie	500			0		500
Bovenwijkse maatregelen bouwlocaties	100			0		100
Stad in het park	250	25	4	21		246
Levensbos	1.127	513	640	-127		487
Vastgoedbeheer	5.421	3.478	2.558	920		2.863
Doorstroomvoorziening	202	171	199	-28		3
Talentencentrum	10.108	9.808	9.486	322		622
MFA Bavel	2.800	1.959	129	1.830		2.671
Sportaccommodaties	2.596	1.821	1.599	222	316	681
Sporthal de Doelen		100		100		0
Energiepakket	1.000	300	12	288		988
Willemsbrug	50	50	11	39		39
Specifieke kunstwerken	100	100	98	2		2
Afvalservice	864	864	292	572		572
Riolering	28.618	17.099	18.484	-1.385		10.134
Investerings veiligheid	296	296	106	190	190	0
Subtotaal	68.216	42.802	40.119	2.683	1.489	26.608
Organisatie en financiën van Breda						
Bedrijfsvoering	4.372	4.072	3.197	875		1.175
Wagenpark	10.444	4.594	2.819	1.775		7.625
Subtotaal	14.816	8.666	6.016	2.650		8.800
Totaal	170.768	88.217	67.873	20.344	1.947	100.948

Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T)	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)
			<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/01	<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/02	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A16/03	<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/04	<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/05	<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/06
			€ 18.869.469	€ 0	€ 0	€ 139.884	€ 0	€ 245.681
		Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)			
		<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/07	<i>Aard controle R</i> Indicator: A16/08	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A16/09	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A16/10			
		€ 0	€ 142.800	€ 19.397.834	€ 31.975.022			
JenV	A17	Regeling specifieke uitkering voorkomen georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in jaar T (Ja/Nee)	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld		
			<i>Aard controle R</i> Indicator: A17/01	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A17/02	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A17/03	<i>Aard controle n.v.t.</i> Indicator: A17/04		
		€ 389.388	€ 389.388	Nee	project gestart in 2023 loopt door met de huidige ontvangen en toegezegde financiële middelen tm 2025.			

						binnenkort komt er vanuit het Rijk meer duidelijkheid over het vervolg na 2025, project loopt tien jaar.		
JenV	A20B	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden) SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A20B/01</i>	Beschikingskenmerk <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A20B/02</i>	Naam taak/project <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A20B/03</i>	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per taak/project (Ja/Nee) <i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: A20B/04</i>	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per taak/project <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: A20B/05</i>	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per taak/project <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A20B/06</i>
			1 060855 Gemeente Tilburg	323354	Gerichte preventie-projecten	Ja	€ 29.467	€ 29.467
			Kopie gemeente(code) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A20B/07</i>	Kopie Beschikingskenmerk <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A20B/08</i>	Kopie Naam taak/project <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A20B/09</i>	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/nee) in (jaar T) per taak/project - bij Ja is indicator 11 verplicht <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A20B/10</i>	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens activiteitenplan per taak/project <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A20B/11</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: A20B/12</i>
			1 060855 Gemeente Tilburg	323354	Gerichte preventie-projecten	Nee		Nee
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/01</i>	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: B2/02</i>	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) <i>Aard controle D2</i> <i>Indicator: B2/03</i>	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: B2/04</i>	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: B2/05</i>	Normbedragen voor e (ja/nee) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: B2/06</i>
			67	505	45	200	Ja	Ja
			Wijziging keuze per (2023/2024) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: B2/07</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: B2/08</i>	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: B2/09</i>	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) Keuze werkelijke kosten <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: B2/10</i>		
			N.V.T.	Nee				
		Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)	Reeks 1 Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)	

			Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/11	Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/12	Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/13	Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/14	Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/15	Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/16
			€ 124.507	€ 417.201			€ 38.553	€ 38.553
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/17	Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/18	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/19	Reeks 2 Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/20	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/21	Reeks 2 Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/22
			€ 25.460	€ 191.900	€ 156.060	€ 693.600	€ 80.775	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/23	Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/24	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/25	Reeks 2 Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/26	Totaal Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling Aard controle n.v.t. Indicator: B2/27	
			€ 0	€ 120.000	€ 0	€ 0	€ 344.580	
BZK	C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	Projectnaam/nummer Aard controle n.v.t. Indicator: C9/01	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht Aard controle n.v.t. Indicator: C9/02	Afgesproken datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee) Aard controle D1 Indicator: C9/03	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C9/04	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C9/05	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C9/06
		Tranche 1 t/m 5 Gemeenten	1 De Strip Havenkwartier	Nee	Nee	0	0	0
			Kopie projectnaam/nummer Aard controle n.v.t. Indicator: C9/07	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht Aard controle n.v.t. Indicator: C9/08	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: C9/09	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle R Indicator: C9/10	Opbrengsten (jaar T) Aard controle R Indicator: C9/11	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) Aard controle R Indicator: C9/12
			1 De Strip Havenkwartier	Nee	€ 1.976.905	€ 3.320.380	€ 0	€ 0
			Kopie projectnaam/nummer	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Toelichting afwijking(en)	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee)		

			Aard controle n.v.t. Indicator: C9/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/14	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/15	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/16		
			1 De Strip Havenkwartier	Nee	Start woningen: In de oorspronkelijke aanvraag was de startdatum voor de bouw gepland in 2022. De gemeenteraad heeft de bestemmingsplannen - na een uitgebreide zienswijzeperiode - vastgesteld op 16 maart 2023 voor Klavers Jansen en op 15 juni 2023 voor Backer+Rueb. Als gevolg van bezwaarprocedures is de start bouw verder vertraagd. In de gesprekken met het ministerie is de vertraging gemeld. In december 2023 heeft de gemeente officieel een wijzigingsverzoek ingediend. Daarbij is ook melding gemaakt van een wijziging van het programma. De gemeente Breda blijft investeren in de openbare ruimte om de reeds geplande werkzaamheden die mede in relatie staan tot WBI subsidie verder in uitvoering te brengen. De verwachting blijft dat deze maatregelen binnen de looptijd van de subsidie worden gerealiseerd.	Nee		
BZK	C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Aard controle R Indicator: C10/01	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) vanaf verantwoordingsjaar 2020 tot einde looptijd Aard controle n.v.t. Indicator: C10/02	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C10/03	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C10/04	Toelichting op niet-afgeronde projecten Aard controle n.v.t. Indicator: C10/05	
			1 € 23.083	€ 23.083	Nee	Ja	De activiteiten dienen conform uw aanvraag te worden uitgevoerd in de periode van 1 juli 2023 tot en met 14 juni 2024	
BZK	C12	Nieuwe Sleutel Projecten (NSP)	Besteding (jaar T) exclusief bestedingen uit baten exploitatie	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) exclusief bestedingen uit baten exploitatie	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Berekende bate boven drempelwaarde ten behoeve van benefit sharing	Aantal gerealiseerde projecten	Aantal gerealiseerde projecten

		Wet Ruimtelijke Ordening Besluit Ruimtelijke Ordening		Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie			afpraak	realisatie
		Gemeenten					Alleen in te vullen na afloop project	Alleen in te vullen na afloop project
			Aard controle R Indicator: C12/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C12/03	Aard controle R Indicator: C12/04	Aard controle R Indicator: C12/05	Aard controle R Indicator: C12/06
			€ 48.287	€ 24.767.128	Nee			
BZK	C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
		Gemeenten				Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld		
			Aard controle R Indicator: C31/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C31/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C31/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C31/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C31/05	
			€ 1.023.750	€ 1.071.525	€ 0		Nee	
BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	Beschikingsnummer /naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 december 2023 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
		Gemeenten						
			Aard controle n.v.t. Indicator: C32/01	Aard controle R Indicator: C32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/03	Aard controle D2 Indicator: C32/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06
			1 SUVIS21-00743796	€ 21.000	€ 210.000	Ja		Nee
			2 SUVIS21-00744638	€ 15.000	€ 150.000	Ja		Nee
			3 SUVIS21-00743640	€ 21.000	€ 210.000	Ja		Nee
			4 SUVIS21-00743961	€ 13.714	€ 13.714	Ja		Nee
			5 SUVIS21-2-02191859	€ 7.517	€ 7.517	Ja		Nee
			6 SUVIS21-2-02192084	€ 246	€ 246	Ja		Nee
			7 SUVIS21-2-02192089	€ 246	€ 246	Ja		Nee
			8 SUVIS21-00746803	€ 2.611	€ 51.223	Ja		Ja
			9 SUVIS21-00746981	€ 3.171	€ 3.171	Ja		Nee
			10 SUVIS21-2-02210660	€ 226.738	€ 226.738	Ja		Nee
			11 SUVIS21-2-02210830	€ 54.023	€ 54.023	Ja		Nee
			12 SUVIS21-2-02210941	€ 0	€ 0	Ja		Nee
			13 SUVIS21-2-02210955	€ 0	€ 0	Nee	Ingetrokken	Ja
			14 SUVIS21-2-02210967	€ 28.462	€ 28.462	Ja		Nee
			Kopie Beschikingsnummer/Naam	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)			

			Aard controle n.v.t. Indicator: C32/07	Aard controle D2 Indicator: C32/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/09			
1	SUVIS21-00743796	Ja						
2	SUVIS21-00744638	Ja						
3	SUVIS21-00743640	Ja						
4	SUVIS21-00743961	Ja						
5	SUVIS21-2-02191859	Ja						
6	SUVIS21-2-02192084	Ja						
7	SUVIS21-2-02192089	Ja						
8	SUVIS21-00746803	Ja						
9	SUVIS21-00746981	Ja						
10	SUVIS21-2-02210660	Ja						
11	SUVIS21-2-02210830	Ja						
12	SUVIS21-2-02210941	Ja						
13	SUVIS21-2-02210955	Nee		Is ingetrokken				
14	SUVIS21-2-02210967	Ja						
BZK	C47	Volkshuisvesting	Deelplannaam	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is in (jaar T)	Aantal woningen waarvan de herstructurering gestart is (t/m jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde geherstructureerde woningen (inclusief labelstappen) (t/m jaar T)	Besteding (jaar T) - per deelplan	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022
		Gemeenten	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/04	Zelfstandige uitvoering Aard controle R Indicator: C47/05	Aard controle R Indicator: C47/06
1	VHF Hoge Vucht	292		292	119	€ 2.808.284	€ 2.808.284	
2	VHF Doombos Linie	114		114	42	€ 935.729	€ 935.729	
3	VHF Buurt Initiatief Vuchtstraat	7		7	1	€ 89.844	€ 89.844	
4	Projectkosten					€ 301.851	€ 301.851	
Kopie deelplannaam	Totale opbrengsten (jaar T) per deelplan	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per deelplan - inclusief uitvoering door derden vanaf sisa 2022	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per deelplan					
Aard controle n.v.t. Indicator: C47/07	Aard controle R Indicator: C47/08	Aard controle R Indicator: C47/09	Aard controle R Indicator: C47/10					
1	VHF Hoge Vucht	€ 0	€ 0	€ 904.196				
2	VHF Doombos Linie	€ 0	€ 0	€ 280.719				
3	VHF Buurt Initiatief Vuchtstraat	€ 0	€ 0	€ 26.953				
4	Projectkosten	€ 0	€ 0	€ 222.957				
Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)							

			Aard controle n.v.t. Indicator: C47/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C47/12						
			Ja	Nee						
BZK	C55	Aanpak energiearmoede	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemeoede kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemeoede kosten		
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/01	Aard controle R Indicator: C55/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/04	Aard controle R Indicator: C55/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/06		
			289	€ 44.900	€ 90.922	89	€ 13.182	€ 13.182		
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemeoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemeoede kosten					
Aard controle n.v.t. Indicator: C55/07	Aard controle R Indicator: C55/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/09								
378	€ 542.198	€ 545.982								
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen		
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/12	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/14	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/15		
			2.926	3.902	0	0	568	8.418		
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen	Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle R	Aard controle n.v.t.						

			Indicator: C62/01	Indicator: C62/02				
			€ 5.601	Nee				
BZK	C68B	Specifieke uitkering aan gemeenten ten behoeve van de huisvesting van vergunninghouders SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Projectnaam	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor vergunninghouders (t/m jaar T) - betreft totalen	Besteding (jaar T) van het project	Cumulatieve besteding (jaar T) per project
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C68B/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C68B/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C68B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C68B/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C68B/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C68B/06</i>
			1 060758 Gemeente Breda	Tussenvoorziening 1 Statushouders Baronie	0	0	€ 114.533	€ 200.610
			2 060826 Gemeente Oosterhout	Tussenvoorziening 2 Statushouders Baronie	22	22	€ 232.811	€ 324.932
			Kopie projectnaam	Totale opbrengsten (jaar T) per project	Cumulatieve totale opbrengsten (jaar T) per project – inclusief uitvoering door derde	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C68B/07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C68B/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C68B/09</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C68B/10</i>		
			1 060758 Gemeente Breda	€ 0	€ 0	Nee		
2 060826 Gemeente Oosterhout	€ 154.150	€ 154.150	Nee					
BZK	C85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen Gemeenten	Projectnaam	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Ontheemden of vergunninghouders per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C85/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C85/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C85/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C85/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C85/05</i>	
			1 Tijdelijke woningen Bredestraat	0	0	€ 0	€ 0	
			2 Tijdelijke woningen Stadionstraat	0	0	€ 129.692	€ 0	
			3 Tijdelijke woningen Donkerstraat	0	0	€ 134.188	€ 0	
			4 Tijdelijke woningen gebouw C	0	0	€ 0	€ 0	
			Kopie projectnaam	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C85/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C85/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C85/08</i>						
1 Tijdelijke woningen Bredestraat	Ja	Nee						

			2	Tijdelijke woningen Stadionstraat	Ja	Nee			
			3	Tijdelijke woningen Donkerstraat	Ja	Nee			
			4	Tijdelijke woningen gebouw C	Ja	Nee			
BZK	C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid		Besteding (jaar T)	Bedrag doorgeschoven naar t+1	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de informatiepunten in de gemeente behandeld is	Aantal gebruikte leermiddelen	
				Aard controle R Indicator: C92/01	Aard controle R Indicator: C92/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/05	
				€ 177.313	€ 0	5	1.420	377	
BZK	C94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties		Beschikingsnummer	Besteding (jaar T)	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...]	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen
				Aard controle n.v.t. Indicator: C94/01	Aard controle R Indicator: C94/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/03	Aard controle R Indicator: C94/04	Aard controle R Indicator: C94/05	Aard controle R Indicator: C94/06
			1	LAI23-03613567	€ 0	0	0	0	€ 0
				Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindverantwoording (ja/nee)		
				Aard controle R Indicator: C94/07	Aard controle R Indicator: C94/08	Aard controle R Indicator: C94/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/10		
			1	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
BZK	C95	Regeling specifieke uitkering regionale structuur Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie		Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Activiteiten verricht conform aanvraag (Ja/Nee)	Eventuele toelichting - verplicht als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
				Aard controle R Indicator: C95/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C95/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C95/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C95/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C95/05	
				€ 0	€ 0	Ja		Nee	
BZK	C97	Regeling huisvesting grote gezinnen vergunninghouders 2023		Beschikingsnummer	Besteding per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding per project (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Project is volgens aanvraag, artikel 2, lid 1 uitgevoerd (Ja/Nee)	Eventuele toelichting op niet volgens aanvraag uitgevoerde	Plaatsingheidsnummer van het grote gezin dat in het object is gehuisvest

			Aard controle n.v.t. Indicator: C97/01	Aard controle R Indicator: C97/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C97/03	Indicator 05 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld Aard controle D1 Indicator: C97/04	projecten Verplicht als bij indicator 04 'Nee' is ingevuld Aard controle n.v.t. Indicator: C97/05	Aard controle D2 Indicator: C97/06
			1 HGGV23-03516211	€ 0	€ 0	Nee	geen noodzaak	nvt
			Aard controle n.v.t. Indicator: C97/07	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C97/08				
			1 HGGV23-03516211	Ja				
BZK	C100	Regeling kansrijke wijk	Naam stedelijk focusgebied Aard controle n.v.t. Indicator: C100/01	Naam onderdeel Aard controle n.v.t. Indicator: C100/02	Besteding (jaar T) per onderdeel Aard controle R Indicator: C100/03	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel Aard controle n.v.t. Indicator: C100/04	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: C100/05	
			1 Breda-Noord	Organisatie uitvoeringsprogramma	€ 0	€ 0	Nee	
			2 Breda-Noord	Integraal	€ 0	€ 0	Nee	
			3 Breda-Noord	Armoede en schulden	€ 0	€ 0	Nee	
			4 Breda-Noord	Veerkracht en weerbaarheid	€ 0	€ 0	Nee	
			5 Breda-Noord	Gezonde leefomgeving	€ 0	€ 0	Nee	
BZK	C105	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	Projectnummer Aard controle n.v.t. Indicator: C105/01	Aantal woningen waarvan de bouw is gestart cumulatief (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C105/02	Afgesproken datum van start bouw gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht Aard controle D1 Indicator: C105/03	Aantal woningen dat is gerealiseerd cumulatief (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: C105/04	Afgesproken datum van oplevering gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht Aard controle D1 Indicator: C105/05	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: C105/06
			1 Post Breda	97	Ja	0	Ja	€ 0
			2 Cosunpark 2 en 3	0	Ja	0	Ja	€ 0
			3 Blossem 1.2/ Milford	0	Ja	0	Ja	€ 0
			4 Sierra	0	Ja	0	Ja	€ 0
			5 Redwood	0	Ja	0	Ja	€ 0
			6 Hero	0	Ja	0	Ja	€ 0
			Kopie projectnummer	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Toelichting afwijking(en) van datum start bouw, datum van oplevering en/of prijscategorieën woningen	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken aandeel van betaalbare woningen gehaald? (Ja/Nee)

			Aard controle n.v.t. Indicator: C105/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/11	Aard controle D1 Indicator: C105/12
1	Post Breda		€ 0	Ja		59	Ja	
2	Cosunpark 2 en 3		€ 0	Ja		0	Ja	
3	Blossem 1.2/ Milford		€ 0	Ja		0	Ja	
4	Sierra		€ 0	Ja		0	Ja	
5	Redwood		€ 0	Ja		0	Ja	
6	Hero		€ 0	Ja		0	Ja	
	Kopie projectnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)						
	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/14						
1	Post Breda	Nee						
2	Cosunpark 2 en 3	Nee						
3	Blossem 1.2/ Milford	Nee						
4	Sierra	Nee						
5	Redwood	Nee						
6	Hero	Nee						
BZK	C106	Tijdelijke regeling specifieke uitkering gebiedsbudget	Beschikkingnummer	Totale besteding (jaar T) <i>Automatisch berekend</i>	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) <i>Automatisch berekend</i>			
			Aard controle n.v.t. Indicator: C106/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C106/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C106/03			
			2023-0000100043	€ 0	€ 0			
			Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle D1 Indicator: C106/04	Aard controle D1 Indicator: C106/05	Aard controle D1 Indicator: C106/06	Aard controle D1 Indicator: C106/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C106/08	
			0	0	0	0	Nee	
			Naam gebiedsmaatregel	Besteding (jaar T) per gebiedsmaatregel	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per gebiedsmaatregel	Gebiedsmaatregel afgerond (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: C106/09	Aard controle R Indicator: C106/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C106/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C106/12		
1	Inrichting boulevard Veilingkade en kades			€ 0	€ 0	Nee		

			2	Verwervingen, saneringen en herinrichting openbare ruimte 't Zoet en de Hoven	€ 0	€ 0	Nee		
			3	Aanleg Park Haveneiland	€ 0	€ 0	Nee		
			4	Inrichten watersysteem 't Zoet	€ 0	€ 0	Nee		
BZK	C109	Meerjarig regeling specifieke uitkering herstructurering volkshuisvesting		Plan/projectnaam	Aantal woningen waarvan de herstructurering is gestart (jaar T)	Aantal woningen waarvan de herstructurering is gestart cumulatief (t/m jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde of herstructureerde woningen cumulatief (t/m jaar T)	Besteding (jaar T) per project ten laste van rijksmiddelen – zelfstandige uitvoering	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project ten laste van rijksmiddelen – inclusief uitvoering door derden vanaf SiSa 2024
				Aard controle n.v.t. Indicator: C109/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C109/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C109/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C109/04	Aard controle R Indicator: C109/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C109/06
			1	Verduurzaming koopwoningen	0	0	0	€ 0	€ 0
			2	Verduurzaming gespikkeld bezit	0	0	0	€ 0	€ 0
			3	Verduurzaming VVE's	0	0	0	€ 0	€ 0
			4	Inponden voor een leefbare en veilige wijk	0	0	0	€ 0	€ 0
				Kopie plan/projectnaam	Cofinanciering (jaar T) per project	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) per project	Zelfstandige uitvoering (ja/nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
				Aard controle n.v.t. Indicator: C109/07	Aard controle R Indicator: C109/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C109/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C109/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C109/11	
			1	Verduurzaming koopwoningen	€ 0	€ 0	Ja	Nee	
			2	Verduurzaming gespikkeld bezit	€ 0	€ 0	Ja	Nee	
			3	Verduurzaming VVE's	€ 0	€ 0	Ja	Nee	
			4	Inponden voor een leefbare en veilige wijk	€ 0	€ 0	Ja	Nee	
BZK	C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen		Beschikingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)
				Aard controle n.v.t. Indicator: C209/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/02	Aard controle R Indicator: C209/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/04	Aard controle D2 Indicator: C209/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/06
			1	RHA2023-03516920	Uitbreiding woonwgenstandplaatsen Breda	€ 0	€ 0	€ 0	0
			2	RHA2023-03516518	Buasiflex	€ 0	€ 0	€ 0	0
				Kopie Projectnaam	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T)	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee)	Zelfstandige uitvoering (ja/nee)		

			Aard controle n.v.t. Indicator: C209/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/09	Aard controle R. Indicator: C209/10		
			1 Uitbreiding woonwgenstandplaatsen Breda	0	Ja	Ja		
			2 Buasflex	0	Nee	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: C209/11					
			Nee					
BZK	C210B	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Eindverantwoording (Ja/Nee)
		Sisa tussen medeoverheden	Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/01	Aard controle R Indicator: C210B/02	Aard controle R Indicator: C210B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/06
			1 c230977/5380531	€ 0	€ 0	0	0	Nee
OCW	D1	Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Besteding (jaar T)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle R Indicator: D1/01	Aard controle R Indicator: D1/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D1/03			
			€ 97.390	€ 620.918	Nee			
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO)	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
		Gemeenten	Aard controle R Indicator: D8/01	Aard controle R Indicator: D8/02	Aard controle R Indicator: D8/03	Aard controle R Indicator: D8/04	Aard controle R Indicator: D8/05	
			€ 1.656.442	€ 2.690.357	€ 108.518	€ 0	€ 572.352	

			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid		
				Bedrag		Bedrag		
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D8/06</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D8/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D8/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D8/09</i>		
OCW	D10	Volwasseneneducatie	Verstreckte uitkering (jaar T) (inclusief eventuele prijsbijstelling)	Reservering educatie voorgaand jaar (jaar T-1) [beschikking OCW]	Totaal beschikbare middelen educatie (jaar T)	Besteding (jaar T) van educatie	Reservering besteding van educatie in (jaar T) voor volgend kalenderjaar (jaar T+1)	Onttrekking besteding van educatie in (jaar T) van volgend kalenderjaar (jaar T+1)
		Contactgemeenten	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/04</i>	Bij lagere besteding dan beschikbare middelen <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/05</i>	Bij hogere besteding dan beschikbare middelen <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D10/06</i>
			€ 3.110.981	€ 241.601	€ 3.352.582	€ 3.122.843	€ 229.739	€ 0
OCW	D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	Besteding (jaar T) contact gemeente	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
		Contactgemeenten	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D11/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D11/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D11/03</i>			
			€ 32.581	€ 331.101	Nee			
OCW	D12	Regionale meld- en coördinatiefunctie	Besteding (jaar T) contactgemeente	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
		Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D12/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D12/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D12/03</i>			
			€ 1.589.913	€ 143.608	Nee			
OCW	D12A	Regionaal programma voortijdig schoolverlaten	Besteding (jaar T) contactgemeente	Besteding aan contactschool (jaar T)	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch ingevuld)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
		Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D12A/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D12A/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D12A/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D12A/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D12A/05</i>	
			€ 294.575	€ 460.920	€ 755.495	€ 12.276	Nee	

OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/05</i>
			€ 1.252.547	€ 0	€ 20.065	€ 0	€ 1.646.459
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs		
		<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D14/06</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D14/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D14/09</i>		
OCW	D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T)	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D19/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D19/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D19/03</i>		
			€ 356.972	€ 844.855	Ja		
OCW	D21	Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur	Naam instelling of samenwerkingsverband	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toeliching
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D21/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D21/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D21/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D21/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D21/05</i>
			1 Cultuurkantine	€ 0	€ 31.000	Nee	
			2 Electron	€ 0	€ 31.000	Nee	
			3 Skatepark Pier 15	€ 0	€ 31.000	Nee	
			4 Mezz	€ 0	€ 31.000	Nee	
			5 Tiuri	€ 0	€ 30.000	Nee	
			6 Nieuwe Veste I	€ 0	€ 16.000	Nee	
			7 Nieuwe veste II	€ 0	€ 15.000	Nee	

			8 Breda Beats	€ 0	€ 31.000	Nee	
			9 Podium Bloos	€ 0	€ 31.000	Nee	
			10 Phoenix	€ 0	€ 30.025	Nee	
			11 Blind Walls Gallery	€ 0	€ 30.449	Nee	
OCW	D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: D22/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D22/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: D22/03</i>		
			1 € 0	€ 0	Ja		
IenW	E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E20/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E20/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/04</i>	
			€ 0	€ 4.351.583	€ 3.083.382	Nee	
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk	
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E20/08</i>	
			1 115 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom	Ja	1		
			2 108 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW	Ja	8		
			3 106 Aanleg van een drempel op fietskruispunt gebiedsontsluitingsweg / erftoegangsweg	Ja	12		
4 117 Het volwaardig afwaarderen van een gebiedsontsluitingsweg 50 km/uur naar een erftoegangsweg 30 km/uur	Ja	225					
5 105 Verbreden van fietspaden	Ja	4					
6 113 Saneren van langsparkeren of parkeerstroken langs de rijbaan	Ja	328					
7 215 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom	Nee	0					

			8	215 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom	Nee	0			
			9	215 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom	Nee	0			
			10	106 Haagdijk-Fietsstraat	Ja	4			
IenW	E21	Regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra Gemeenten en GR'en		Beschikingsnummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cofinanciering (jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)
				<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E21/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E21/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E21/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E21/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E21/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E21/06</i>
			1	IENW/BSK/-2021/349677	€ 61.894	€ 91.272	€ 30.947	€ 45.636	Ja
				Kopie beschikingsnummer	Is voldaan aan artikel 15 van de regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra? (Ja/Nee)	Toelichting aan welke voorwaarde(n) van artikel 15 vd regeling word(t)en niet voldaan? (a of/en b of/en c)? (verplicht als bij 06 Nee is ingevuld)			
	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E21/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E21/08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E21/09</i>						
	1	IENW/BSK/-2021/349677	Ja						
	2								
IenW	E32B	Incidentele specifieke uitkering Smartwayz SiSa tussen medeoverheden		Hieronder per regel één provincie(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
				<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E32B/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E32B/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E32B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E32B/04</i>		
	1	030010 Provincie Noord-Brabant	€ 137.657	€ 137.657	Nee				
IenW	E44	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027		Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Besteding (jaar T) ten laste van cofinanciering	Besteding (t/m jaar T) cofinanciering cumulatief	Eindverantwoording (Ja/Nee)
				<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E44/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E44/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E44/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E44/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E44/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E44/06</i>
			1	IENW/BSK-2022/21559	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
	2	IENW/BSK-2023/67048	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
		Kopie beschikingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel					

			Aard controle n.v.t. Indicator: E44/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/09			
			1 IENW/BSK-2022/21559	alle maatregelen	Nee			
			2 IENW/BSK-2023/67048	alle maatregelen	Nee			
			Kopie beschikingsnummer	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) ivm SiSa tussen medeoverheden	Correctie cofinanciering (jaar T-1) ivm SiSa tussen medeoverheden		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E44/12	Aard controle R Indicator: E44/13		
			1 IENW/BSK-2022/21559	Nee				
			2 IENW/BSK-2023/67048	Nee				
lenW	E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	Beschikingsnummer / naam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj)	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj)	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: E53/01	Aard controle R Indicator: E53/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/06
			1 SPUKSLA-23-03496195	€ 0	€ 0	1-1-2024	1-12-2026	Ja
			Kopie beschikingsnummer /naam	Jaar waarin het project is opgenomen in een centraal uitvoeringsplan				
			Aard controle n.v.t. Indicator: E53/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E53/08				
			1 SPUKSLA-23-03496195	2023				
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: E53/09					
			Nee					
lenW	E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1)	Project afgerond (Ja/Nee)

			Aard controle n.v.t. Indicator: E58/01	Aard controle R Indicator: E58/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E58/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E58/04	Aard controle R Indicator: E58/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E58/06
			1 Humane en verspreidingsrisico's PFAS in bodem	€ 4.731	€ 11.600	Ja	€ 0	Nee
			2 Humane risico's diffuus Lood	€ 1.908	€ 7.466	Ja	€ 0	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: E58/07					
			Nee					
lenW	E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: E84/01	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: E84/02	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T) Aard controle R Indicator: E84/03	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E84/04		
			€ 120.520	€ 172.676	€ 310.211	Nee		
			Naam/nummer per maatregel Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E84/06	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuks, meters) Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk Aard controle n.v.t. Indicator: E84/08		
			1 331 Drempel	Ja	15			
			2 330 Plateaus	Nee	7			
lenW	E97	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023	Projectnaam / nummer Aard controle n.v.t. Indicator: E97/01	Besteding (jaar T) per project Aard controle R Indicator: E97/02	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: E97/03	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1) Aard controle R Indicator: E97/04	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project Aard controle n.v.t. Indicator: E97/05	
			1 IENW/BSK-2023/287984 > 3353499	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
			2 IENW/BSK-2023/368412 aanvulling > 3721916	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
			Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan.	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld	Project afgerond (Ja/Nee)		

			Aard controle n.v.t. Indicator: E97/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/09		
			1 IENW/BSK-2023/287984 > 3353499	Ja			Nee	
			2 IENW/BSK-2023/368412 aanvulling > 3721916	Ja			Nee	
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: E97/10					
			Nee					
IenW	E104	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplafonds infrastructuur	Beschikingsnummer	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1)	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: E104/01	Aard controle R Indicator: E104/02	Aard controle R Indicator: E104/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/06
			1 IENW/BSK-2023/392762	€ 0	€ 0	€ 0	0	0
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E104/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/10		
			1 IENW/BSK-2023/392762	0	0	Nee		
			Naam infrastructurele voorziening	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1) per infrastructurele voorziening Geldt alleen voor SiSa 2023 of SiSa 2024	Totale besteding (jaar T) per infrastructurele voorziening	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) per infrastructurele voorziening	Infrastructurele voorziening afgerond? (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E104/11	Aard controle R Indicator: E104/12	Aard controle R Indicator: E104/13	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/14	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/15	
			1 Mobiliteitshub/parkerkeergarage onder Chasséveld Breda	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
EZK	F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten

			Aard controle R Indicator: F28/01	Aard controle R Indicator: F28/02	Aard controle R Indicator: F28/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F28/04	Aard controle R Indicator: F28/05	Aard controle n.v.t. Indicator: F28/06
			€ 471.799	€ 8.972	€ 0	€ 480.771	€ 0	€ 0
		Eindverantwoording (Ja/Nee)						
		Aard controle n.v.t. Indicator: F28/07						
		Nee						
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente 1.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/01	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente 1.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/02	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente 1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicator: G2/03	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente 1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicator: G2/04	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente 1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicator: G2/05	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente 1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicator: G2/06
			€ 67.844.399	€ 1.944.672	€ 3.002.174	€ 21.973	€ 218.070	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud Gemeente 1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2/07	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud (exclusief Rijk) Gemeente 1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2/08	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente 1.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicator: G2/09	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente 1.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/10	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk) Gemeente 1.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/11	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijschulden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/12
			€ 548.500	€ 279.819	€ 0	€ 3.939.644	€ 0	€ 6.932
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) Aard controle D2 Indicator: G2/13	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14				
€ 0	Ja							

SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/01</i>	Baten (jaar T) van wege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/02</i>	Baten van wege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/03</i>	Besteding (jaar T) Bob Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/04</i>	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/05</i>	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/06</i>
			€ 106.199	€ 70.426	€ 21.740	€ 0	€ 0	€ 31.172
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/07</i>	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/08</i>	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/09</i>	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G3/10</i>	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G3/11</i>	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: G4/01</i>	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/02</i>	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/03</i>	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/04</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/05</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: G4/06</i>
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 144.514	€ 5.547
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 64.165	€ 2.244
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.489	€ 195
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 211.168	€ 7.986
	Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
		Gemeente	Gemeente	Gemeente		
	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>		
	<i>Indicator: G4/07</i>	<i>Indicator: G4/08</i>	<i>Indicator: G4/09</i>	<i>Indicator: G4/10</i>		
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
6	Totaal	0	0	N.v.t.		
	Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	
		<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>
		<i>Indicator: G4/11</i>	<i>Indicator: G4/12</i>	<i>Indicator: G4/13</i>	<i>Indicator: G4/14</i>	<i>Indicator: G4/15</i>
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
	Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Kapitaalverstrekingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire		
		Gemeente	Gemeente	Gemeente		
	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle D2</i>	<i>Aard controle R</i>		

			Indicator: G4/16	Indicator: G4/17	Indicator: G4/18	Indicator: G4/19	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	
			6 Totaal	0	0	0	
SZW	G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T)	Baten (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			Gemeente	Gemeente	Gemeente		
			Aard controle R Indicator: G10/01	Aard controle R Indicator: G10/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03		
			€ 676.883	€ 0	Ja		
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)		
			Gemeente	Gemeente	Gemeente		
			Aard controle R Indicator: G12/01	Aard controle R Indicator: G12/02	Aard controle n.v.t. Indicator: G12/03		
			€ 1.530	€ 0	Ja		
SZW	G13	Onderwijsroute_ deel gemeente 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T)	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk)	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T)	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			Aard controle R Indicator: G13/01	Aard controle R Indicator: G13/02	Aard controle R Indicator: G13/03	Aard controle R Indicator: G13/04	Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05
			€ 322.132	€ 0	€ 0	€ 0	Ja

SZW	G15B	Specifieke uitkering Brabants Migratie Informatiepunt_ deel gemeenten 2023	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Bestedingen (jaar T) ten laste van de toegekende rijksmiddelen voor het project "Brabants Migratie Informatiepunt"	Bestedingen (jaar T) ten laste van de provinciale middelen voor het project "Brabants Migratie Informatiepunt"	Bestedingen (jaar T) ten laste van eigen middelen (van deelnemende gemeenten) voor het project "Brabants Migratie Informatiepunt"	Cumulatieve bestedingen ten laste van de toegekende rijksmiddelen voor het project "Brabants Migratie Informatiepunt" (t/m jaar T)	Cumulatieve bestedingen ten laste van de provinciale middelen voor het project "Brabants Migratie Informatiepunt" (t/m jaar T)
			Deel gemeente	Deel gemeente	Deel gemeente	Deel gemeente	Deel gemeente	Deel gemeente
			Aard controle n.v.t. Indicator: G15B/01	Aard controle R Indicator: G15B/02	Aard controle R Indicator: G15B/03	Aard controle R Indicator: G15B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: G15B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: G15B/06
1	060758	Gemeente Breda		€ 20.018	€ 0	€ 3.321	€ 20.018	€ 0
		Cumulatieve bestedingen ten laste van de eigen middelen (van deelnemende gemeenten) voor project "Brabants Migratie Informatiepunt" (t/m jaar T)	Deel gemeente					
			Aard controle n.v.t. Indicator: G15B/07					
1			€ 3.321					
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimuleringsport	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende subsidie				
		Gemeenten	Aard controle R Indicator: H4/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02				
			€ 1.674.000	€ 2.168.304				
		Activiteiten	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03	Aard controle R Indicator: H4/04	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten	Toelichting - Verplicht als welk een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is
			Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03	Aard controle R Indicator: H4/04	Aard controle R Indicator: H4/05	Aard controle R Indicator: H4/06	Aard controle R Indicator: H4/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08
1		1. Onroerende zaken - Nieuwbouw	€ 1.292.419		€ 1.292.419			
2		2a. Exploitatie	€ 110.472			€ 110.472		
3		2b. Exploitatie dienstverlening door derden	€ 18.466				€ 18.466	
4		3. Optsport	€ 528.826		€ 528.826			
5		4. Mengpercentage	€ 218.121				€ 218.121	

VWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Beschikingsnummer	Totaal bedrag volgens beschikking	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T)	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T)	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T)	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: H8/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: H8/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/06</i>
			1 1042466	€ 150.866	€ 0	€ 124.179	€ 0	€ 139.506
			Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H8/08</i>				
			1 1042466	Ja				
VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R Indicator: H12/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: H12/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H12/04</i>		
			€ 15.611	€ 169.788	Ja	Nee		
VWS	H14B	SPUK expertisecentra jeugdhulp SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één (code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)	Optionele toelichting	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H14B/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: H14B/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H14B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H14B/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H14B/05</i>	
			1 060772 Gemeente Eindhoven	€ 133.380	€ 230.094	Nee		
VWS	H25	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)	Beschikingsnummer / kenmerk	Ontvangen Rijksbijdrage (Jaar T)	Totale definitieve exploitatietekort	Totale cumulatieve besteding	Eindverantwoording	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H25/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H25/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H25/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H25/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: H25/05</i>	
			1 SPUKJZ21-22123	€ 381.323	€ 323.383	€ 381.323	Ja	
			Naam locatie	Betreft periode Nov + dec 2021 of Jan 2022?	Totale toezegging per locatie	Hoogte definitief exploitatietekort per locatie	Besteding per locatie	Cumulatieve besteding per locatie (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>

			Indicator: H25/06	Indicator: H25/07	Indicator: H25/08	Indicator: H25/09	Indicator: H25/10	Indicator: H25/11
			1 Kunstijsbaan Breda	Nov + dec 2021	€ 24.427	€ 24.427	€ 0	€ 24.427
			2 Wolfslaar	Nov + dec 2021	€ 50.228	€ 50.228	€ 0	€ 50.228
			3 Wisselaar	Nov + dec 2021	€ 60.647	€ 57.731	€ 0	€ 60.647
			4 Zwembad Sonsbeeck	Nov + dec 2021	€ 142.855	€ 87.831	€ 0	€ 142.855
			5 Wolfslaar	jan-22	€ 14.472	€ 14.472	€ 0	€ 14.472
			6 Wisselaar	jan-22	€ 31.043	€ 31.043	€ 0	€ 31.043
			7 Zwembad Sonsbeeck	jan-22	€ 57.651	€ 57.651	€ 0	€ 57.651
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Naam onderdeel	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel	Besteding (jaar T) per onderdeel	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024?	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)?
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06
			1 Lokaal Sportakkoord	€ 124.061	€ 0	€ 24.812	€ 0	Ja
			2 Brede regeling combinatiefuncties	€ 854.112	€ 854.122	€ 0	€ 854.122	Ja
			3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 190.863	€ 66.281	€ 38.173	€ 66.281	Ja
			4 Kansrijke Start	€ 143.147	€ 80.780	€ 28.629	€ 80.780	Ja
			5 Mentale Gezondheid	€ 66.802	€ 16.878	€ 13.360	€ 16.878	Ja
			6 Aanpak overgewicht en obesitas	€ 167.005	€ 45.798	€ 33.401	€ 45.798	Ja
			7 Valpreventie	€ 491.472	€ 302.680	€ 98.294	€ 302.680	Ja
			8 Leefomgeving	€ 95.432	€ 39.028	€ 19.086	€ 39.028	Ja
			9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 23.858	€ 2.893	€ 4.772	€ 2.893	Ja
			10 Versterken sociale basis	€ 348.325	€ 342.521	€ 69.665	€ 342.521	Ja
			11 Mantelzorg	€ 95.431	€ 110.903	€ 19.086	€ 110.903	Ja
			12 Eén tegen eenzaamheid	€ 95.431	€ 30.237	€ 19.086	€ 30.237	Ja
			13 Welzijn op recept	€ 52.487	€ 41.706	€ 10.497	€ 41.706	Ja
			14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 23.858	€ 23.858	€ 0	€ 23.858	Ja
			15 Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 84.934	€ 0	€ 16.987	€ 0	Ja
			Kopie naam onderdeel	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?				
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/08				
			1 Lokaal Sportakkoord	Ja				

			2	Brede regeling combinatiefuncties	Ja			
			3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	Ja			
			4	Kansrijke Start	Ja			
			5	Mentale Gezondheid	Ja			
			6	Aanpak overgewicht en obesitas	Ja			
			7	Valpreventie	Ja			
			8	Leefomgeving	Ja			
			9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	Ja			
			10	Versterken sociale basis	Ja			
			11	Mantelzorg	Ja			
			12	Eén tegen eenzaamheid	Ja			
			13	Welzijn op recept	Ja			
			14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	Ja			
			15	Coördinatekosten regionale aanpak	Ja			
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/09					
			Nee					
VWS	H31	Regeling Specifieke uitkering noodfonds energie amateursportverenigingen	Beschikingsnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting	
			Aard controle n.v.t. Indicator: H31/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H31/02	Aard controle R Indicator: H31/03	Aard controle n.v.t. Indicator: H31/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H31/05	
			SPUKNEAS230052	€ 68.268	€ 68.268	Ja		
VWS	H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden	Beschikingsnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen			
			Aard controle n.v.t. Indicator: H32/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H32/03			
			MEOZ23025	€ 1.153.738	€ 514.983			
			Naam zwembad	Totale verlening per zwembad (jaar T)	Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee)	Toelichting	

			Aard controle n.v.t. Indicator: H32/04	Aard controle n.v.t. Indicator: H32/05	Aard controle R Indicator: H32/06	Aard controle D1 Indicator: H32/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H32/08	
			1 Sonsbeeck	€ 705.282	€ 328.169	Ja		
			2 Wisselaar	€ 280.134	€ 112.773	Ja		
			3 Wolfslaar	€ 168.322	€ 74.041	Ja		
VWS	H35	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026	Beschikingsnummer	Zijn activiteiten verricht zoals vermeld in artikel 3 van de regeling (jaar T) (Ja/Nee)	Is meegewerkt aan monitoring zoals gesteld in artikel 7 lid 2 in de regeling (jaar T) (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering	Correcties besteding (T-1) inclusief uitvoering door medeoverheden vanaf SiSa 2024	Eindverantwoording (jaar T) (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: H35/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H35/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H35/03	Aard controle R Indicator: H35/04	Aard controle R Indicator: H35/05	Aard controle n.v.t. Indicator: H35/06
			1 IZA2023nr036	Ja	Ja	€ 1.938.808	€ 0	Nee

Landelijke taakvelden en indicatoren

INLEIDING

In deze bijlage zijn het totaal aantal landelijk verplichte indicatoren opgenomen (30) en gekoppeld aan de landelijk verplichte taakvelden. De realisatiecijfers van de landelijk verplichte indicatoren staan voor alle gemeenten vermeld in het VNG dashboard www.waarstaatjegemeente.nl. De landelijk verplichte indicatoren maken onderdeel uit van de indicatoren op programma-, thema en productniveau.

LANDELIJKE TAAKVELDEN

Bedragen x €1.000

	Primaire begroting 2023			Begroting 2023 na wijziging			Jaarrekening 2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur	7.111	0	7.111	7.240	0	7.240	7.601	38	7.563
Mutaties reserves	9.244	14.703	-5.458	18.433	55.656	-37.223	18.432	34.114	-15.682
Burgerzaken	9.600	3.848	5.752	10.002	4.559	5.443	10.187	4.897	5.290
Beheer overige gebouwen en gronden	4.332	2.000	2.331	5.009	2.000	3.009	4.640	1.926	2.714
Overhead	79.362	6.348	73.014	87.284	6.284	81.000	90.119	11.022	79.097
Treasury	3.817	5.222	-1.405	3.817	5.582	-1.765	3.754	5.860	-2.106
OZB woningen	3.228	19.103	-15.875	3.461	19.230	-15.769	3.164	19.351	-16.187
OZB niet-woningen	1.523	19.312	-17.789	1.523	20.485	-18.962	1.599	20.752	-19.154
Parkeerbelasting	1.977	12.768	-10.791	1.752	12.701	-10.949	2.197	15.774	-13.577
Belastingen overig	768	1.260	-493	824	1.329	-506	883	1.484	-601
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	409.510	-409.510	0	432.519	-432.519	0	437.232	-437.232
Overige baten en lasten	3.825	0	3.825	10.447	0	10.447	151	2.557	-2.406
Vennootschapsbelasting (VpB)	997	0	997	997	0	997	-721	0	-721
Crisisbeheersing en brandweer	12.917	158	12.759	12.936	158	12.779	12.419	190	12.229
Openbare orde en veiligheid	13.931	1.436	12.495	18.908	4.541	14.367	17.487	2.343	15.144
Verkeer en vervoer	33.665	4.085	29.580	35.304	4.297	31.007	42.729	4.456	38.272
Parkeren	9.520	5.883	3.637	9.784	5.983	3.800	10.700	6.766	3.934
Economische havens en waterwegen	2	217	-215	2	217	-215	0	77	-77
Openbaar vervoer	40	0	40	40	0	40	40	0	40
Economische ontwikkeling	4.678	0	4.678	5.310	228	5.082	4.803	315	4.488
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	12.853	11.143	1.710	9.099	7.670	1.429	7.538	7.506	31
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1.023	529	495	4.173	591	3.582	2.485	613	1.872
Economische promotie	5.605	1.455	4.150	5.734	1.585	4.149	5.187	1.618	3.569
Onderwijshuisvesting	19.917	940	18.977	21.086	940	20.146	20.969	1.352	19.617
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	16.260	10.974	5.287	17.094	11.357	5.737	16.933	11.174	5.759
Sportbeleid en activering	3.784	0	3.784	4.087	1.074	3.014	3.844	1.084	2.760

	Primaire begroting 2023			Begroting 2023 na wijziging			Jaarrekening 2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Sportaccommodaties	12.148	3.109	9.039	13.286	3.147	10.139	12.311	4.196	8.115
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	27.572	1.532	26.041	28.814	1.919	26.894	28.719	2.013	26.706
Musea	605	343	262	506	343	163	580	434	146
Cultureel erfgoed	2.609	74	2.535	2.788	74	2.714	2.718	225	2.493
Media	606	1.288	-682	607	1.288	-681	632	1.306	-674
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	20.259	568	19.691	20.265	1.047	19.219	19.640	507	19.133
Samenkracht en burgerparticipatie	15.234	24	15.210	34.541	18.894	15.646	33.036	21.111	11.925
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	12.481	133	12.348	13.304	133	13.171	14.751	268	14.483
Inkomensregelingen	86.575	71.461	15.114	107.444	80.042	27.401	113.035	84.389	28.646
WSW en beschut werk	16.923	6.408	10.515	19.407	6.408	12.999	19.588	7.402	12.185
Arbeidsparticipatie	12.390	70	12.320	17.102	1.982	15.120	15.406	3.444	11.962
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	12.423	1.978	10.445	12.437	1.978	10.459	14.926	1.862	13.064
Hulp bij het huishouden (WMO)	17.475	0	17.475	17.432	0	17.432	18.201	0	18.201
Begeleiding (WMO)	16.600	0	16.600	16.407	0	16.407	17.000	46	16.954
Jeugdhulp begeleiding	43.444	22.626	20.817	30.376	23.539	6.837	19.194	9.802	9.392
Jeugdhulp behandeling	0	0	0	3.655	0	3.655	11.099	5.473	5.625
Jeugdhulp dagbesteding	499	299	200	3.368	299	3.068	8.968	4.489	4.479
Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	220	75	145	221	79	142
Pleegzorg	3.486	1.484	2.002	3.486	1.484	2.002	4.547	1.825	2.722
Gezinsgericht	3.421	1.544	1.877	3.421	1.544	1.877	4.579	2.081	2.498
Jeugdhulp met verblijf overig	12.830	5.639	7.191	12.126	5.639	6.487	11.645	6.234	5.411
Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	7.095	0	7.095	19.257	9.766	9.491
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	4.716	2.779	1.936	5.476	2.779	2.696	8.030	4.450	3.580
Gesloten plaatsing	2.380	1.280	1.100	2.539	1.354	1.185	2.116	968	1.149
Beschermde wonen (WMO)	30.104	350	29.754	32.402	350	32.052	30.189	433	29.756
Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	22.697	4.200	18.497	28.111	4.948	23.163	22.987	5.040	17.946
Jeugdbescherming	6.620	2.419	4.202	6.217	2.426	3.791	6.315	2.448	3.867
Jeugdreclassering	0	0	0	605	0	605	777	233	545
Volksgesondheid	8.271	119	8.152	15.601	7.347	8.253	14.737	6.140	8.597
Riolering	14.882	18.882	-4.000	15.496	19.504	-4.008	15.296	19.266	-3.971
Afval	31.355	39.016	-7.661	32.245	39.885	-7.640	32.964	39.643	-6.679
Milieubeheer	7.053	855	6.199	14.914	4.461	10.453	5.963	947	5.016
Begraafplaatsen en crematoria	144	106	38	144	106	38	45	38	7
Ruimte en leefomgeving	9.945	2.257	7.688	9.949	4.188	5.761	10.189	5.034	5.155
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	22.229	21.743	485	12.991	8.697	4.295	13.812	9.196	4.617
Wonen en bouwen	17.689	12.163	5.526	15.514	9.768	5.746	15.347	11.741	3.606
Gerealiseerd resultaat	755.645	755.645	0	854.636	854.636	0	855.960	865.033	-9.074

LANDELIJKE INDICATOREN

Taakveld Omschrijving 0. Bestuur en ondersteuning

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie
				2019	2020	2021	2022	2023
1	Formatie	Vensters voor bedrijfsvoering	Aantal per 1.000	9,62	9,83	10,42	10,77	11
2	Bezetting	Vensters voor bedrijfsvoering	Aantal per 1.000	9,08	9,4	9,87	10,61	11,4
3	Apparaatskosten	Vensters voor bedrijfsvoering	Bedrag	871,3	914,13	973,89	1063,78	1224,53
4	Externe inhuur in %	Vensters voor bedrijfsvoering	%	17,83	16,44	16,01	18,82	21,08
5	Overhead	Vensters voor bedrijfsvoering	%	10,23	9,91	10,4	10,95	10,86

Taakveld Omschrijving 1. Veiligheid

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie
				2019	2020	2021	2022	2023
6	Verwijzingen Halt	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	22	14	11	11	9,1
8	Winkeldiefstallen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	3,2	2,7	2,8	3,1	2,7
9	Geweldsmisdrijven	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	7	6,2	5,6	6,1	5,6
10	Diefstallen uit woning	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	2,6	2,4	1,6	1,5	1,4
11	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	6,9	7,1	6,8	7,1	7,1

Taakveld Omschrijving 3. Economie

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie
				2019	2020	2021	2022	2023
14	Funciemenging	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	56,8	56,5	56,7	56,9	
16	Vestigingen van bedrijven	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	163,4	170,8	180,4	186,6	

Taakveld Omschrijving 4. Onderwijs

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie
				2019	2020	2021	2022	2023
17	Absoluut schoolverzuim	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	4,3	3,1	3	6,7	6,7
18	Relatief schoolverzuim	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	22	16	18	21	21
19	Voortijdig schoolverlaters	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	2,2	2	2,1		2,4

Taakveld Omschrijving 5. Sport, cultuur en recreatie

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie
				2019	2020	2021	2022	2023

20	Niet-wekelijkse sporters	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%		42,3		40,6	
----	--------------------------	-----------------------------------	---	--	------	--	------	--

Taakveld Omschrijving 6. Sociaal domein

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
21	Aantal banen per 1.000 inwoners	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	904,9	904,3	920	932,6	
22	Jongeren met delict voor rechter	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	1	1	1	1	
23	Kinderen in uitkeringsgezin	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	6	6	7	6	
24	Netto arbeidsparticipatie	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	71,8	70,4	72	73,1	74,2
26	Werkloze jongeren	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	2	2	2	1	
27	Bijstandsuitkering	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	395,6	499	449,3	379,1	364,1
28	Lopende re-integratievoorzieningen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	222	149,8	159,8	160,3	164,3
29	Jongeren met jeugdhulp	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	10,6	10,9	12,6	13,3	11,3
30	Jongeren met jeugdbescherming	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	0,9	0,9	0,9	0,8	0,7
31	Jongeren met jeugdreclassering	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	0,5	0,5	0,5	0,3	0,3
32	Maatwerkarrangementen Wmo	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	860	840	850	840	

Taakveld Omschrijving 7. Volksgezondheid en milieu

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
33	Restafval	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	kg per inwoner	111	146	156	146	147,2
34	Hernieuwbare elektriciteit	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	7,9	10,7	15,2		

Taakveld Omschrijving 8. Volkshuisvesting, RO en sted vernieuwing

Taakveld Nr.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
35	Gemiddelde WOZ-waarde	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag in duizend euro	271	292	313	336	382
36	Nieuw gebouwde woningen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	6,2	7,4	6,2	8,2	
37	Demografische druk	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	66,4	66,8	66,9	66,8	66,8
38	Woonlasten éénpersoonshuishoudens	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag	654	662	691	745	715
39	Woonlasten meerpersoonshuishoudens	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag	754	764	804	861	833

VERDELING TAAKVELDEN OVER PROGRAMMA'S

Landelijke taakveld	Verdeling	Programma
0.0 Bestuur en ondersteuning		
0.1 Bestuur	30%	2 Ondernemend Breda
	70%	4 Basis op orde in Breda
0.2 Burgerzaken	100%	4 Basis op orde in Breda
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	100%	4 Basis op orde in Breda
0.4 Overhead	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0.61 OZB Woningen	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0.62 OZB Niet woningen	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0.63 Parkeerbelasting	100%	4 Basis op orde in Breda
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0.8 Overige baten en lasten	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0.9 Vennootschapsbelasting	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
1.0 Veiligheid		
1.1 Crisisbeheer en brandweer	100%	4 Basis op orde in Breda
1.2 Openbare orde en veiligheid	100%	4 Basis op orde in Breda
2.0 Verkeer, vervoer en waterstaat		
2.1 Verkeer en vervoer	21%	3 Duurzaam wonen in Breda
	79%	4 Basis op orde in Breda
2.2 Parkeren	100%	3 Duurzaam wonen in Breda
2.4 Economische havens en waterwegen	100%	4 Basis op orde in Breda
2.5 Openbaar vervoer	100%	3 Duurzaam wonen in Breda
3.0 Economie		
3.1 Economische ontwikkeling	100%	2 Ondernemend Breda
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	100%	2 Ondernemend Breda
3.4 Economische promotie	100%	2 Ondernemend Breda
4.0 Onderwijs		
4.1 Openbaar basisonderwijs	100%	1 Vitaal en sociaal Breda
4.2 Onderwijshuisvesting	90%	2 Ondernemend Breda
	10%	4 Basis op orde in Breda
4.3 Onderwijsbeleid en leerling zaken	77%	1 Vitaal en sociaal Breda
	23%	2 Ondernemend Breda
5.0 Sport, cultuur en recreatie		
5.1 Sportbeleid en activering	100%	1 Vitaal en sociaal Breda
5.2 Sportaccommodaties	15%	1 Vitaal en sociaal Breda
	85%	4 Basis op orde in Breda
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	100%	2 Ondernemend Breda
5.4 Musea	100%	2 Ondernemend Breda
5.5 Cultureel erfgoed	100%	2 Ondernemend Breda
5.6 Media	100%	2 Ondernemend Breda
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	100%	4 Basis op orde in Breda
6.0 Sociaal Domein		

6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.3	Inkomensregelingen	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.4	WSW en beschut werk	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.6	Maatwerkvoorzieningen WMO	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.71a	Huishoudelijke hulp (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.71b	Begeleiding (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.71c	Dagbesteding (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.72b	Jeugdhulp behandeling	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.73a	Pleegzorg	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.73b	Gezinsgericht	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.74a	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.74c	Gesloten plaatsing	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.81a	Beschermde wonen (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.82a	Jeugdbescherming	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.82b	Jeugdreclassering	100%	1	Vitaal en sociaal Breda

7.0 Volksgezondheid en milieu

7.1	Volksgezondheid	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
7.2	Riolering	100%	4	Basis op orde in Breda
7.3	Afval	100%	4	Basis op orde in Breda
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	100%	4	Basis op orde in Breda

8.0 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8.1	Ruimtelijke ordening	53%	2	Ondernemend Breda
		46%	3	Duurzaam wonen in Breda
8.3	Wonen en bouwen	100%	3	Duurzaam wonen in Breda

Klachten

OVERZICHT KLACHTEN 2022

Onderwerp	Totaal klachten	Resultaat							
		Houding en gedrag	Waarvan gegrond	Procedure	Waarvan gegrond	Communicatie	Waarvan gegrond	Overlast	Waarvan gegrond
Werk en Inkomen	65	16	7	20	5	29	10	0	0
Zorg	36	7	3	21	5	8	1	0	0
Veiligheid (vergunning en handhaving)	175	45	4	94	15	30	13	6	2
Wonen (woningopgave, vergunning en toezicht)	37	5	1	10	3	15	13	7	2
Fysieke leefomgeving (openbare ruimte, parkeren, afval)	177	22	13	67	23	69	37	19	8
Persoonlijke dienstverlening (adres, paspoort, klantvragen, bezwaar, Wob)	130	35	10	49	5	38	15	8	0
Totaal	620	130	38	261	56	189	89	40	12

OVERZICHT KLACHTEN 2023

Onderwerp	Totaal klachten	Resultaat							
		Houding en gedrag	Waarvan gegrond	Procedure	Waarvan gegrond	Communicatie	Waarvan gegrond	Overlast	Waarvan gegrond
Werk en Inkomen (participatie)	40	16	4	9	3	15	8	0	0
Zorg (Maatschappelijke ondersteuning en Jeugd)	34	12	5	15	5	7	1	0	0
Veiligheid (vergunning en handhaving)	190	50	9	95	14	40	13	5	1
Wonen (woningopgave, vergunning en toezicht)	32	1	1	11	6	20	10	0	0
Fysieke leefomgeving (openbare ruimte, parkeren, afval)	210	34	19	98	26	68	43	10	4
Persoonlijke dienstverlening (adres, paspoort, klantvragen, bezwaar, Wob)	119	7	1	53	11	53	12	6	0
Totaal	625	120	39	281	65	203	87	21	5

Klimaatmonitor

Breda klimaatneutraal in 2044

INLEIDEND VOORWOORD

Voor u ligt de eerste versie van onze nieuwe klimaatmonitor, als bijlage bij de jaarrekening over 2023. De klimaatbegroting is in dit jaar verder uitgewerkt in het klimaatplan 'Breda klimaatneutraal in 2044'. Vanuit deze klimaatmonitor geven we een beeld van de verwachte effecten op de uitstoot van alle broeikasgassen in 2023 ten opzichte van onze gemeentelijke ambitie om in 2030 een uitstoot te reduceren tot minder dan 490 kiloton CO₂ equivalenten. Dat is 60% minder ten opzichte van 1990 en vergelijkbaar met het Rijksbeleid, waarbij de plannen worden berekend op 60% reductie om minimaal 55% reductie daadwerkelijk te gaan halen. Met de uitvoering van het klimaatplan zijn er ook andere effecten, zoals bijvoorbeeld energie armoede. Deze klimaatmonitor beperkt zich nu tot de uitstoot van broeikasgassen.

De landelijk beschikbare monitor gegevens gaan nog niet verder dan 2022. Voor 2023 is een prognose gemaakt door het bureau CE-Delft. Die prognose is gebaseerd op de resultaten die er in 2023 zijn bereikt op basis van zowel de uitvoering van landelijke beleidsmaatregelen, en de specifieke aanvullende gemeentelijke maatregelen. In de komende begroting over 2025 wordt op deze wijze ook een vooruitblik gemaakt. Niet alle gemeentelijke maatregelen hebben direct een effect op de uitstoot van emissies. Veel werk zit ook in randvoorwaarden om later tot een verdere reductie te komen.

Het effect van vastlegging van CO₂ door meer natuur in de gemeente is in deze eerste versie nog niet in beeld gebracht. Hiervoor moeten onze gegevens eerst op orde worden gebracht om volgens de Europese standaarden berekeningen te kunnen maken. Dat volgt in de volgende versie over het jaar 2024.

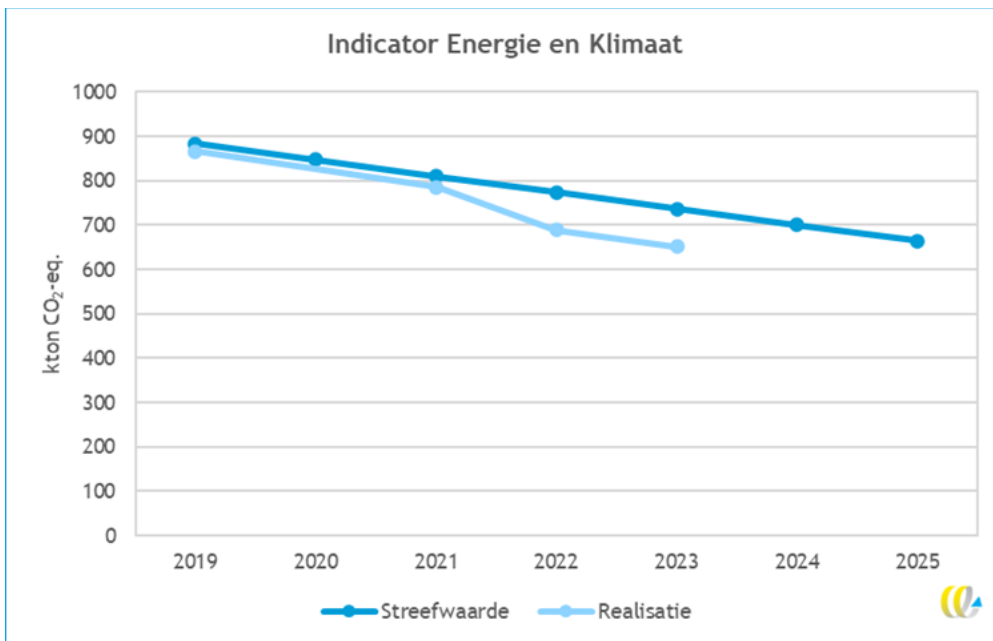
De klimaatmonitor gaat in op de totale emissies in Breda en zoomt dan in op de verschillende sectoren en geeft tenslotte de stand van zaken weer over de hernieuwbare opwek van elektriciteit in Breda.

Peter Bakker
Coördinerend wethouder klimaat en duurzaamheid

1. TOTALE UITSTOOT BROEIKASGASSEN IN BREDA

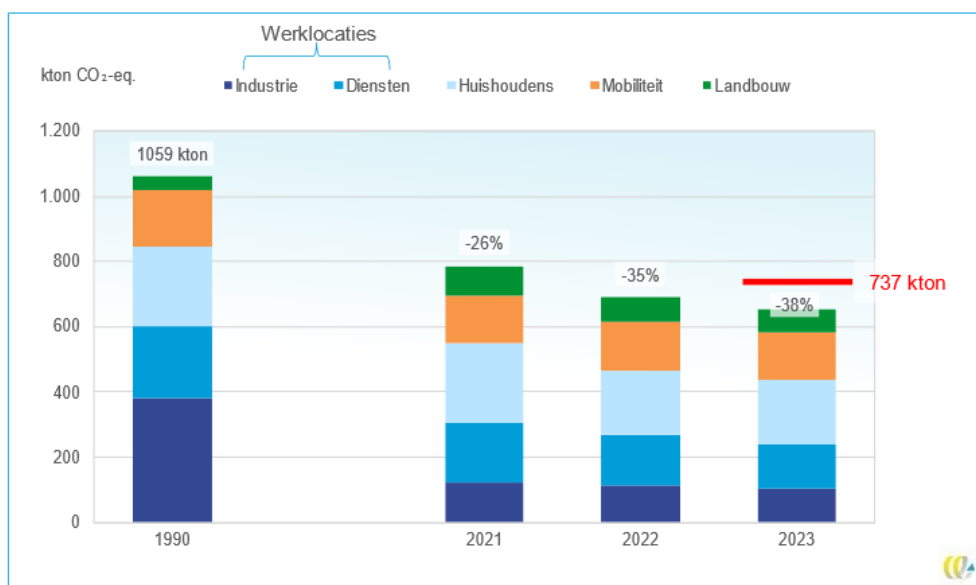
De indicator Energie en klimaat uit programma 3 van de begroting (duurzaam wonen in Breda) geeft de ontwikkeling van CO₂-uitstoot weer van alleen de energetische emissies, exclusief de snelwegen. Het klimaatplan van Breda gaat over alle directe emissies naar de lucht binnen de gemeentegrens en emissies gerelateerd aan energiegebruik. Figuur 1 geeft de voortgang op deze indicator weer als we de emissies van snelwegen buiten beschouwing laten en de alle overige broeikasgasemissies emissies uit de stad wel meenemen. Deze overige emissies betreffen bijvoorbeeld de methaanuitstoot uit de veeteelt en de procesemissies uit de industrie en afvalwaterzuivering. Emissies van extra groen en natuurherstel worden niet via de landelijke klimaatmonitor gerapporteerd en moeten apart worden berekend. Die volgen in de klimaatmonitor over 2024.

Figuur 1 – Indicator energie en klimaat streefwaarde en realisatie excl. snelwegen, incl. niet-energetische emissies en overige broeikasgassen en exclusief natuurherstel (bron CE-Delft, april 2024)

Figuur 2 laat zien hoe de broeikasgasemissies in Breda zich ontwikkelen van 1990 tot en met 2023. Sinds 1990 is er vooral een sterke daling in de industrie te zien. Dat komt vooral doordat er sinds 1990 grote industriële bedrijven uit Breda zijn vertrokken, zoals de Machinefabriek Breda in 1993, Drie hoefijzers/Oranjeboom in 2004, CSM in 2008 en Faam in 2013. Tussen 2021 en 2022 is er ook een reductie zichtbaar. Deze reductie komt vooral door landelijke ontwikkelingen, zoals de vergroening van de Nederlandse energiemix voor elektriciteit en extra maatschappelijke urgentie op energiebesparing door de hogere gasprijzen.

Figuur 2 - Broeikasgasemissies in de gemeente Breda in 1990, 2021, 2022 en 2023, exclusief snelwegen en exclusief natuurherstel, met de rode streep als ambitie 2023 uit het klimaatplan (bron CE-Delft, april 2024).

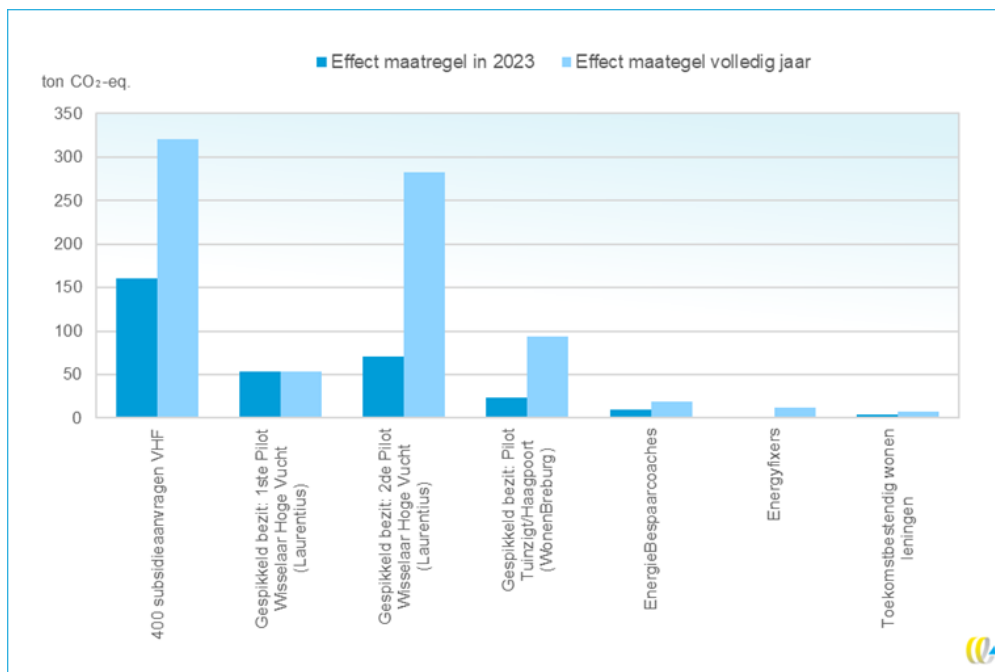

Ook het gemeentelijk beleid begint de eerste vruchten af te werpen, doordat we projecten in de gebouwde omgeving steeds verder opschalen. In figuur 3 is het effect van verschillende maatregelen in beeld gebracht. Omdat veel van de maatregelen in de loop van het jaar 2023 zijn geïmplementeerd, is de verwachte besparing in een volledig jaar hoger. Beide jaren zijn in figuur 3 weergegeven.

Van de gemeentelijke maatregelen leveren de beschikte subsidies in het kader van het

Volkshuisvestingsfonds (VHF) en de samenwerking met de woningbouwcorporaties (aanpak gespikkeld particulier bezit) de meeste CO₂-reductie op. Dit komt omdat het hier gaat over verbeteringen in het isolatieniveau van woningen. Bij Energie Bespaarcoaches en Energiefixers gaat het vooral over kleinere energiebesparende maatregelen. De bijdrage van Energiefixers in 2023 is nagenoeg nul doordat de Energiefixers pas in december bij de huishoudens zijn langsgegaan.

Figuur 3 – Effect van gemeentelijke beleidsmaatregelen in 2023 en in een volledig jaar (bron CE-Delft, april 2024)

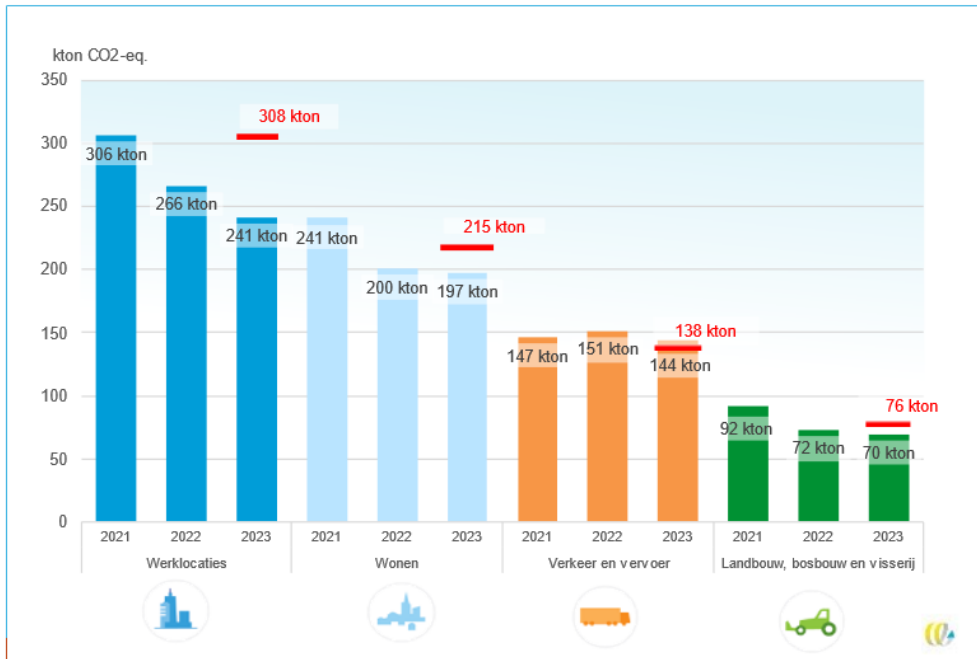

2. EMISSIES PER SECTOR

Figuur 4 geeft de emissies in Breda in 2023 weer voor de verschillende sectoren. Het thema werklocaties (bestaande uit sectoren industrie en diensten) is de belangrijkste veroorzaker van broeikasgasemissies. Ook huishoudens (thema gebouwde omgeving) hebben een aanzienlijk aandeel in de emissies van Breda.

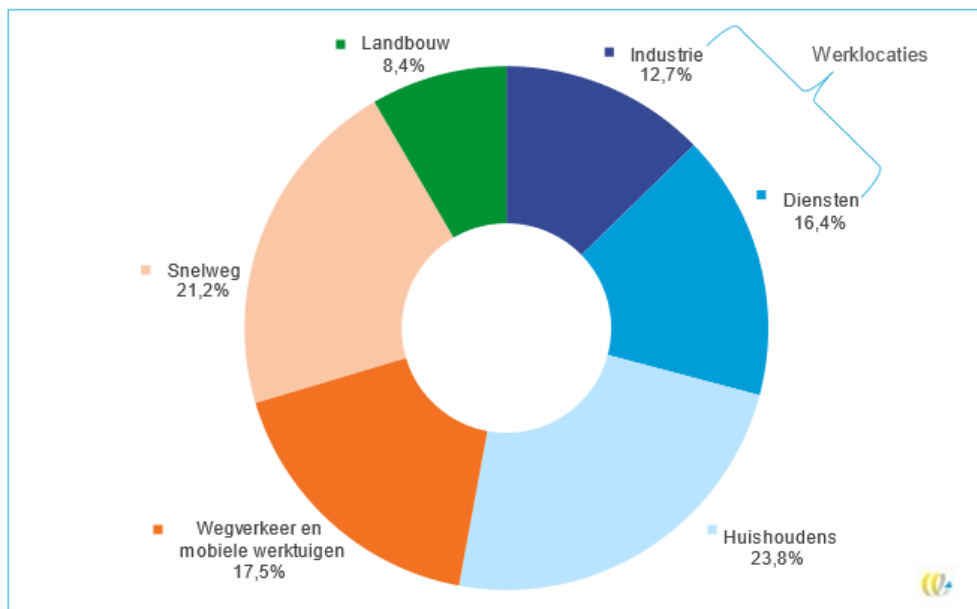
Figuur 4 laat zien dat de emissies van werklocaties in de periode 2021-2023 flink zijn afgenomen. De toename van het aandeel groene energie in het elektriciteitsnet heeft daar een grote invloed op. Bij huishoudens is vooral tussen 2021 en 2022 een sterke daling te zien. Een mogelijke verklaring is dat de energieprijzen sinds eind 2021 sterk zijn toegenomen, waardoor huishoudens met name in 2022 energie hebben bespaard. Ditzelfde beeld is terug te zien bij de landbouwsector. De hoge gasprijzen hebben een forse impact gehad op de glastuinbouwsector.

Figuur 4 - Broeikasgasemissies in de gemeente Breda in 2021, 2022 en 2023 naar sector (exclusief snelwegen en exclusief natuurherstel). De rode strepen geven de ambitie uit het klimaatplan van Breda voor 2023 weer. (bron CE-Delft, april 2024)

Figuur 5 laat zien hoe de totale emissies van Breda zijn verdeeld over de subsectoren, als we snelwegen wél meenemen. De sector **mobiliteit** is inclusief snelwegen de grootste uitstoter van broeikasgassen in de gemeente. De broeikasgassen uit deze sector komen voor het overgrote deel van wegverkeer op de snelweg. Ruim 21% van de emissies van Breda komt van snelwegen.

Figuur 5 - Verdeling van de CO2-emissies over de verschillende deelsectoren in 2023, exclusief natuurherstel (bron CE-Delft, april 2024)

3. HERNIEUWBARE OPWEK

De gemeente Breda levert een bijdrage aan de vergroening van de energiemix op het elektriciteitsnet volgens de afspraken die in de Regionale Energie Strategie (RES) West-Brabant zijn vastgelegd.

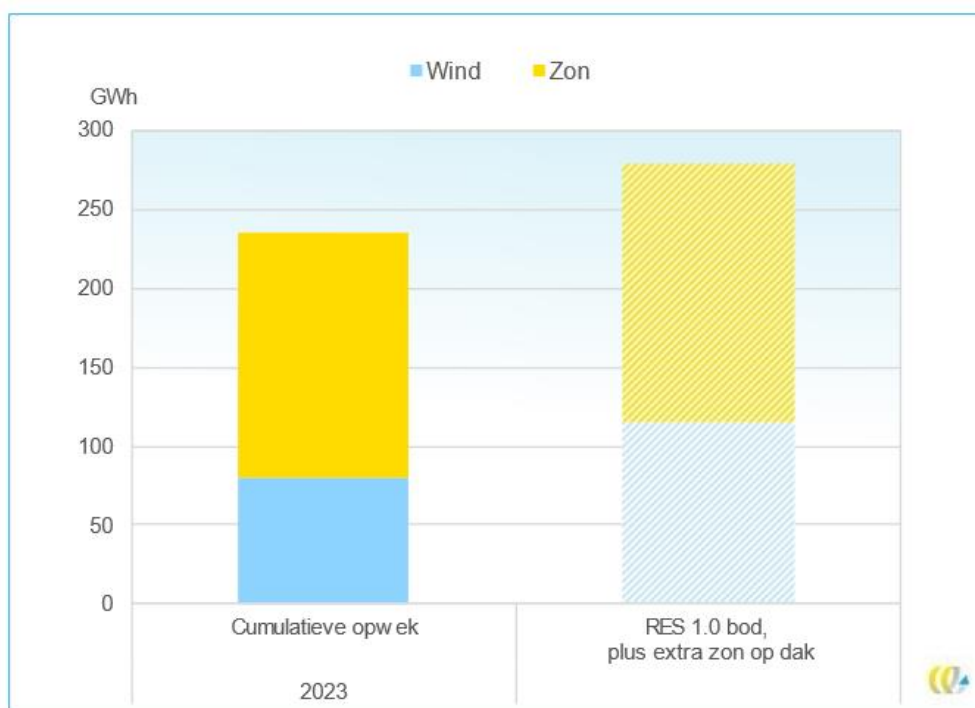
In de RES staat dat Breda, bovenop de bestaande hernieuwbare energie-opwek van 40 GWh, een bijdrage zal leveren aan wind- en zonne-energie. Deze bijdrage bestaat uit 20 GWh zon op dak, 17

GWh zonnepark en 92 GWh windenergie. Dit waren projecten in de pijplijn. Hier bovenop heeft Breda aangegeven dat er in de gemeente 111 GWh extra zon op dak gerealiseerd zal worden.

In 2023 zijn de windparken Galder en Nieuwveer gerealiseerd. Samen wekken die in potentie 58 GWh op als we rekenen met de landelijk afgesproken kentallen voor de RES prognoses. Daarnaast is er zon op veld geïnstalleerd waarmee jaarlijks 35 GWh kan worden opgewekt. Voor kleinschalige zon op daken zijn de cijfers voor 2023 nog niet compleet.

Figuur 6 laat zien hoeveel energie geproduceerd kan worden in 2023 met het bekende geïnstalleerd vermogen. Voor windenergie moet de gemeente Breda nog 35 GWh realiseren om aan haar RES-doelstelling te voldoen. Voor zonne-energie is dat 9 GWh. De gemeente voldoet in 2023 voor 84% van de totale RES-doelstelling van 280 GWh opgewekt in Breda. De verwachting is dat de ambitie van 2030 wel gehaald kan worden.

Figuur 6 – Potentiële energieproductie met bekend opgesteld vermogen zon en wind in de gemeente Breda tot en met 2023 en het RES 1.0 bod (bron CE-Delft, april 2024)

Colofon

PROCLAIMER

De Gemeente Breda is verantwoordelijk voor de gemeentelijk inhoud van dit boekwerk/website, en doet er alles aan om het boekwerk/website actueel en correct te houden. Toegankelijkheid en gebruikersvriendelijkheid zijn hierbij van belang. Mocht u toch informatie treffen die niet correct is of heeft u suggesties of opmerkingen, dan vernemen wij dit graag van u via hetgeldvanbreda@breda.nl.

AUTEURSRECHT

De Gemeente Breda bezit het auteursrecht op alle gemeentelijke informatie die via www.hetgeldvanbreda.nl toegankelijk is. Dit geldt ook voor beeldmerken, logo's en fotomateriaal. Het is niet toegestaan deze informatie zonder schriftelijke toestemming vanuit commercieel oogpunt te verspreiden of kopiëren. Via www.breda.nl/contact kunt u informatie opvragen over het gebruik van het materiaal.

LINKS NAAR ANDERE WEBSITES

Om het u makkelijk te maken, kunt u via deze website ook websites bezoeken die niet door de Gemeente Breda worden geëxploiteerd. De Gemeente Breda heeft geen zeggenschap over deze websites en is niet verantwoordelijk voor de inhoud ervan.

Uitgave:	Gemeente Breda
Tekstbewerking:	Gemeente Breda
Foto's:	
* Kaft boekwerk:	Gemeente Breda
* Inleiding website:	Gemeente Breda
* Brief aan alle Bredanaars	Ruben Klink i.o.v. Breda Marketing
* Vitaal en Sociaal Breda	Gemeente Breda
* Ondernemend Breda	Ruben Klink i.o.v. Breda Marketing
* Duurzaam wonen in Breda	Jorgen Janssens, stadsfotograaf
* Basis op Orde in Breda	Gemeente Breda
* Organisatie en financiën	Jimke Joling
* Paragrafen	Visit Brabant
* Jaarrekening	Gemeente Breda
* Bijlagen	Stockbeeld
* Klimaatmonitor	MH foto Breda Marketing
* Overig	Gemeente Breda
Vormgeving:	Gemeente Breda
Website gemeente:	www.breda.nl
Mailadres:	gemeentebreda@breda.nl
Telefoon:	14076
Postadres:	Postbus 90.156 4800 RH Breda
Nummer KvK:	20169706

